АХТАРОНИ АДАБ

22

ҲАЙАТҲОИ МУШОВАРА ВА ТАҲРИРИЯИ
50-ҶИЛДАИ ОСОРИ КЛАССИКОН ВА МУОСИРОН
АЗ СИЛСИЛАИ «АХТАРОНИ АДАБ»

ҲАЙАТИ МУШОВАРА

Саидмурод Фаттоев
Мирзошоҳрух Асрорӣ
Абдуҷаббор Раҳмонов
Мамадшо Илолов
Меҳмон Бахтӣ
Гулназар
Акбар Турсун
Фарҳоди Карим

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ

Абдулҳамид Самад
Сайидалӣ Маъмур
Абдунабӣ Сатторзода
Худоӣ Шарифов
Мирзо Муллоаҳмадов
Алии Муҳаммадии Хуросонӣ
Гурез Сафар

ФАРИДУДДИНИ АТТОР

МАНТИҚУ -Т- ТАЙР ВА АСРОРНОМА

Таҳияву тадвини матн бо муқаддима ва луғоту тавзеҳоти Алии Муҳаммадии Хуросонӣ

ДУШАНБЕ,
«АДИБ»
2013

ББК 83,3(0)9+83,3 (2 тоҷик)
А-19

Таҳияву тадвини матн бо муқаддима ва луғоту тавзеҳоти Алии Муҳаммадии Хуросонӣ

Муҳаррир
Мубашшир Акбарзод

А-19 ***Фаридуддини Аттор*** *Мантиқу -т тайр ва Асрорнома* — Душанбе: «Адиб», 2013. - 480 саҳ.

«Мантиқу-т-тайр»-и Фаридуддин Аттори Нишопурӣ аз нахустин маснавии рамзии ирфонии адабиёти форсии тоҷикӣ аст ва дар он душвориҳои ба ҳадаф расидан дар зиндагии рӯҳонӣ ва маънавӣ бо обу ранги бадеӣ тасвиру шарҳ ёфтааст. Асар бо номи «Забони мурғон» низ дар байни мардуми мо маъруфият дорад.

«Асрорнома» баъд аз «Мантиқу-т-тайр» аз маснавиҳои серхонандаи Фаридуддини Аттор аст ва аз маснавиҳоест, ки равиши якнавохт надорад, балки чун баъзе аз маснавиҳои дигари адаби форсии тоҷикӣ дар мазмунҳои ирфонӣ доир ба ҳолу ҳавасҳои гуногуни инсонӣ баҳс мекунад.

Ҳар ду маснавӣ дар тарбияи ахлоқи ҳамидаи инсонҳо хеле муҳимманд.

ISBN 978-9947-2-033-0

© Нашриёти "Адиб", 2013.

ДУ МАСНАВИИ АТТОРИ НИШОПУРӢ

Фаридуддин Муҳаммад Аттори Нишопурӣ (тав. 1145 м.- ваф. тақрибан 1121 м. дар Нишопур) аз суханварони маъруфу машҳури адабиёти сӯфияи форсии тоҷикӣ ба шумор меравад. Падараш Абӯбакр ибни Иброҳим,ки бо табибию дорусозӣ машғул буд, барвақт дунёро падруд мегӯяд ва модараш, ки дорои саводи кофӣ ва аз аҳли маънӣ буд, саробони хонадон мегардад. Модар ҳам аз дунё мегузарад, ки дар ин бора дар «Хусравнома» омадааст:

Маро гар буд унсе дар замона
Ба модар буду ӯ рафт аз миёа.
Агарчи Рбиъа сад таҳмтан буд,
Валекин сония ин нек зан буд.

Фаридуддини Аттор аз хурдӣ аввал бо кӯмаки волидайн ва баъдтар бо заҳмати устодон аз фунуни адабӣ, ҳикмату калом, улуми динӣ, монанди тафсиру фиқҳ ва ривояти аҳодис, нуҷум тиббу дорушиносӣ донишу ҳунари комил пайдо намуда, касби падарро идома медиҳад. Ҳамин аст, ки ӯ дар байни мардум бо номи «аттор» (доруфурӯш) машҳур шуда, онро дар осори лирикӣ, ҳатто маснавиҳояш, ҳамчун тахаллус мавриди истифода қарор додааст. Шоири ориф дар баъзе ғазалҳояш тахаллуси «Фарид»-ро дорад. Вай дар байни илмҳои замон улуми диния; фиқҳу ҳадису тафсирро боло гузошта мегӯяд:

Ин се илм аст аслу ин се манбаъ аст,
Ҳар чӣ бигзаштӣ аз ин, лоянбаъ аст.
Ман дар ин ҳар илм бӯйе бурдаам,
Пеши ҳар ранге рукӯйе бурдаам.

Замонаи пуршӯри тохту тозҳои муғул ва рӯзгори нобасомони вақт во дошт, ки мавсуф бо касби меросӣ рӯз гузаронад, зеро аз қадим мардуми Машриқзамин дар байни

ҳунару донишмандӣ чандон тафовуте намегузоштаанд. Ӯ аз зумраи адибонест, ки бо заҳмати ҳалол нони ҳалол ба даст оварда зиндагӣ кардааст. Ҳамин бениёзист, ки дар ҳеҷ тазкираву таърихнома ва нигоштаҳои худи Шайх Аттор ишораеро дучор намеоем, ки вай бо умеди дарёфти қути лоямут дари ҳокимеро кӯфтаву мулозимати султонеро пазируфта бошад. Гӯянд, ки соҳиби ойила буд ва бо номи Зайиддини Юсуф писаре дошт.

Фаридуддини Аттор дар ҳалқаи аҳли тасаввуф ва муҳити пуршӯри сӯфия камол ёфта, ақидаву ангори мутасаввифа дар вуҷудаш нақши азиме гузошта буд, ки осори боқимондаи ӯ худ гувоҳи андешаи болост.

Мо пеш аз ҳама Атторро чун суханвар мешиносем ва хушбахтона ҳамчун адиби сермаҳсул, ки дар анвоъи гуногуни назму наср осори зиқимате ба мерос мондааст.Тазкиранигорону муаррихон теъдоди осори бо сеҳри қалам офаридаи Аттори Нишопуриро аз 40 то 190 номгӯй нишон додаанд, ки аксар муболиғаомезанд. Вале осори мусалламии адиб аз «Мантиқу-т-тайр», «Илоҳинома», «Асрорнома», «Мусибатнома», «Мухторнома», «Хусравнома», «Футув-ватнома»-и манзум, «Тазкирату-л- авлиё», «Девони қасоиду ғазалиёт» ва ду маснавии мансухгаштаи ӯ «Ҷавоҳирнома»- ю «Шарҳу- л- қулуб» иборатанд, ки дар байни онҳо маснавиҳои «Мантиқу-т-тайр» ва «Асрорнома» мавқеъи намоёнро ишғол менамоянд. Пӯшида нест,ки Аттор худро кушоду равшан «пургӯй» ва «бисёргӯй» хондааст. Дар маснавии «Мусибатнома» омада:

Аз азал чун ишқ бо ҷон хӯй кард,
Шӯри ишқам инчунин пургӯй кард.

Шоир дар маснавии «Мантиқу-т-тайр» овардааст:

Ман ба беҳуда шудам бисёргӯй
В-аз шумо як тан нашу асрорҷӯй!

Шояд ҳамин гуфтанҳо сабаб шуда бошанд, ки маъхазҳои мавҷуда осори зиёдеро ба номи Аттор сабт намудаанд.

Ба қалами Шайх Аттор ҳамчунин «Футувватномаи манзум» ва «Тазкирату-л-авлиё» тааллуқ доранд. Аз осори номбурдаи адиб маснавиҳои адиб «Ҷавоҳирнома» ва «Шарҳу-л-қулуб» то ба имрӯз дастрас набуда, минбаъд гумон аст, ки аз мавҷудияташон иттилоъе бирасад. Дар ин маврид Абдулҳусайни Зарринкӯб ин хулосаро дар китоби «Ҷустуҷӯ дар тасаввуфи Эрон» пеш оварда менависад, ки «Дар муқаддимаи мансури як нусхаи «Мухторнома», муаррихаи 816 ҳиҷрӣ, номи ду асари дигари Аттор бо номи «Шарҳу-л-қулуб» ва «Ҷавоҳирно»а" омадааст, ки ҳар ду манзум будаанд».

«Тазкирату-л-авлиё» асари мансури бо назм ороста буда, таърих, саргузашт ва гуфтору ақоиди авлиёву машохи сӯфиро фароҳам овардааст. Ин китоби адиб бо ҳикояҳои аҷоибу ғароиб зинат ёфтаасту дар заминаи «Табақоти сӯфия»-и Абдурраҳмони Суламӣ, «Рисолату-л-қурайшия»-и Абулқосим ал-Қурайшӣ, «Кашфу-л-маҳҷуб»-и Ҳуҷвирӣ навишта шуда, дар навбати худ ба тазкираҳои минбаъдаи оҳанги сӯфиёна дошта, монанди «Нафаҳоту-л-унс мин ҳазароту-л- қудс»-и Мавлоно Абдурраҳмони Ҷомӣ таъсири сабкию ғоявӣ расонидааст.

Осори манзуми шоири ориф камобеш 50000 байт буда, ки дар ин боб Лутфалибеки Озар дар «Оташкада» мегӯяд: «… фақир панҷоҳ ҳазор байти ӯро мулоҳиза кардаам». Ва агар имрӯз ҳам мероси адабии Аттор; маснавиҳо ва девони ашъорашро ҷамъ оварем, камобеш 50000 байт аст, ки тақрибан ба гуфтаи мусаннифи «Оташкада» рост меояд. Ҳамин тавр, мероси адабии Аттор аз нигоҳи жанр аз қасида, ғазал, рубоӣ, қитъа, маснавӣ ва асари мансури «Тазкирату-л-авлиё» иборат мебошад.

Қасидаҳои то ба мо расидаи шоир гуногунмавзӯъ буда, дар онҳо ҷанбаи ахлоқӣ ва хусусиятҳои ҳабсиҳоливу таърихӣ хеле қавианд. Иддае аз қасидаҳои Шайх Аттор мавзӯи ирфониро фаро гирифта, ба масоили фалсафӣ, тасаввуфӣ ва теологӣ бахшида шудаанд.Ин тавр қасидаҳои ӯ ағлаб пӯшидамаъною душворфам буда, бар ҳасби ривояти Давлатшоҳи Самарқандӣ ва Шерхони Лӯдӣ мавриди шарҳу тавзеҳҳои зиёде қарор гирифтаанд.

Дар байни асарҳои лирикии Фаридуддини Аттор ғазал мавқеъи намоён дорад ва девонҳои мухталифи қаламии ӯ

то 1000 ғазали адибро фаро гирифта будаанд. Дар ин бора мусанниф навиштааст:

Зи табъи ман, ки гуфти обу зар дошт,
Фузун аз сад қасоид ҳам зи бар дошт.
Ғазал қарби ҳазору қитъа ҳам низ,
Зи ҳар навъе муфассал бешу кам низ.

Аттор дар сурудани ғазал сабку равиши худро дорад. Ба гуфти Бадеъуззамони Фурӯзонфар ғазалиёти ӯро метавон аз рӯйи муҳтавою мавзӯъ ба содаву маъмулӣ, ирфонӣ ва қаландарӣ тақсим кард, ки мағз андар мағзашонро ишқу ахлоқи ҳамида фаро гирифтаанд. Газалҳои шоир аз 4-5 байт то 20 ва аз он ҳам бузургҳаҷмтаранду ба забони содаву равону хушоҳанг ва истифодаи шоиранаи санъатҳои бадеӣ, бахусус рамзу киноя, рӯйи коғаз омадаанд. Содабаёнии ин адиби ориф дар ғазал то бад-он поя расида, ки тарзи баёнаш мӯҷиби интиқод қарор дорад.

Илова бар ин ҳама Шайх Аттор дар офаридани асарҳои тасаввуфӣ-ирфонӣ, бахусус эҷоди маснавӣ, нақши боризе дорад. Масавиҳои ӯ «Мантиқу-т-тайр», «Илоҳинома», «Мусибатнома», «Мухторнома», «Асрорнома» дар муқобалаву муқояса бо маснавию достонҳои пешину баъдинаи замони шоир аз бисёр ҷиҳатҳо фарқкунанда мебошанд, ки ба тадқиқу таҳқиқи доманадори илмӣ ниёз доранд. Аз ҷумла рамзу киноёти «Мантиқу-т-тайр», «Мухторнома»-ро дар шакли шеърии рубоӣ сурудан, мавзӯъҳои содаи заминиро бо сабки нави ирфонӣ-ахлоқӣ баён доштани шоир аз махсусиятҳои суханофаринии ӯст, ки ҳамагӣ барои тарбияи Инсони комил равона шудаанд.

Дар ин китоб матни илмии маснавиҳои «Мантиқу-т-тайр» ва «Асрорнома»-и адиби ориф ба манзури ниёзмандон пешкаш мегардад.

❁ ❁ ❁

«Мантиқу-т-тайр» дар баҳри рамали мусаддаси мақсур (Фоъилотун Фоъилотун Фоъилун //- У- - / - У- - / - У-) навишта шуда, аз 45 гуфтору як натиҷа фароҳам омадааст. Нусхаҳои

гуногуни қаламии маснавӣ камобеш аз 4800 байт иборат мебошад. Шайх Аттор ба ин маснавӣ ду ном гузошта будааст, ки дар анҷоми асар аз он чунин ёд мекунад:

Хатм шуд бар ту чу бар Хуршед нур,
«Мантиқу-т-тайр»-у «Мақомоти туюр».

Аммо бо мурури замон ин асар бо номи «Мантиқу-т-тайр» шуҳрат ёфта, унвони «Мақомоти туюр» аз саҳифаҳои тазкираву осори илмӣ ва таърихӣ сутурда шудааст.

«Мантиқу-т-тайр» аз нахустин маснавии рамзии ирфонист, ки дар он душвориҳои ба ҳадаф расидан дар зиндагии рӯҳӣ ва маънавӣ бо обу ранги бадеӣ тасвиру шарҳ ёфтааст. Фаридуддини Аттор пас аз ҳамди Худову наъти расул ва зикри фазилату ситоиши чаҳорёру андарзи мутаассибон маснавиро зайлан оғоз менамояд, ки парандагон дар як ҷо ҷамъ мешаванд, то султоне барои худ интихоб менамоянд. Аз байни ҳамаи парандагон Худҳуд созмондеҳ ва маъмури маросим интихоб гардида, ба сифати раиси маҷлис маълумот медиҳад, ки шоҳаншоҳи бузург барои парандагон қаблан интихоб шудааст ва номи он Симурғ аст.

Симурғ дар пушти кӯҳи Қоф умр ба сар мебарад. Барои он ки парандагон ба ҳузури ӯ бирасанд, бояд ҳафт водиро, ки бениҳоят хатарноку душворгузаранд ва қудрату ҷасорату матонати барои гузаштан аз онҳо ҳар кадомеро заруру ҳатмист, тай намоянд. Дар байни парандагони ҷамъомада мурғоне пайдо мешаванд, ки ба душвории роҳ тоб оварда натавонистани худро дарк намуда, аз сафар саркашӣ менамоянд ва барои канораҷӯйӣ бо садри маҷлис - Худҳуд баҳсҳо менамоянду узрҳо пеш меоваранд. Ин мурғон булбул, тӯтӣ, товус, кабк, ҳумой, боз, бутимор, кӯф, саъва ва ғайраанд, ки тану ҷони худро озор додан намехостанд ва дунёи дурӯза дар назарашон беҳтарин дунё менамояд .

Баъд аз баҳсҳои зиёд дар байни парандагон роҷеъ ба судманд будани ин сафар тасмим гирифта мешавад, ки ба ин роҳи душвор тан дарниҳанд ва соликон ҳафт водиро, ки Водии Талаб, Водии Ишқ, Водии Маърифат, Водии Истиғно, Водии Тавҳид, Водии

Ҳайрат ва Водии Фақру Фано ном доранд, сипарӣ намоянд, то ба мақсад бирасанд. Дар натиҷа аксари зиёди парандагон вориди водии нахустин, яъне Водии Талаб мешаванд, ки дар он ҳар кадоме бо саъйу кӯшиш бояд роҳи дурустеро пайдо намояд ва барои нойил шудан ба мақсад устувор бошад. Дар ин водӣ бисёрии парандагон аз душворию сангинии роҳи минбаъда ҳаросида, аз идома додани роҳ сарфи назар мекунанд, вале чанде дигар вориди Водии Ишқ мешаванд ва ин водиро душвортар аз водии аввал дармеёбанд, зеро парандагон дар ин ҷо бояд на танҳо барои худ, балки барои маъшуқа низ зиндагӣ кунанд ва ба илова бояд ҳамаи мусибатҳо ва ҷабру ҷафоҳоро дар роҳи маъшуқ таҳаммул созанд. Ақл дар ин роҳ наметавонад кӯмаке расонад, чаро ки ишқ пойбандӣ ва таваҷҷуҳе ба ақл надорад. Онҳое, ки ошиқи сарсупурдаву ҳақиқӣ буданд, вориди манзили севум, Водии Маърифат, мешаванд .

Парандагоне, ки дилу ҷонашон дар Водии Маърифат нуронӣ мегардад, вориди Водии Истиғно (бениёзӣ) мешаванд. Ин водӣ иборат аст аз рӯй тофтан аз аломатҳои зоҳирии ашёи дунявӣ ва гирифтор нашудан ба онҳо. Дар ин водӣ парандагон аз эҳтиёҷоти моддӣ бениёз гашта, на хоҳони доштани молеву чизе ҳастанд ва на барои аз даст додани чизе андӯҳгин мегарданд. Ба қавли Меҳрдоди Меҳин «баъди гузаштан аз ин тангнои душвор» парандагон содиқона вориди водии панҷум, яъне Водии Тавҳид, мегарданд. Ин ҷо касрат ба ваҳдат мубаддал мегардад.

Роҳ то ба қуллаи мақсуд расидан идома дорад. Селае парандагон баъди бо душвориҳо сипарӣ намудани водиҳои пешин ба водии шашум, Водии Ҳайрат, мерасанд. Ин ҷо фарқи байниҳамдигарӣ аз миён бармехезад. Парандагони ҳайратзада дар ин водӣ ҳатто фаромӯш мекунанд, ки кистанду чистанд ва ошиқи киянду чаро ошиқанд? Ҳатто онҳо аз ёд мебаранд, ки чӣ дину маслакеро пайраванд. Парандагон дохили водии ҳафтум, ки Водии Фақру Фано ном дорад, мегарданд. Дар Водии Фақру Фано парандагони ба он манзил расида аз худ бехуд ва лолу кар мешаванд, аз ҳама чиз, ба ғайр аз маъшуқ қатъи алоқа мекунанд.

Бояд гуфт, ки «Мантиқу-т-тайр» маснавии комилан рамзӣ буда, мояи аслии онро метавон ба қавли атторшиноси эронӣ

Ризо Ашрафзода дар «ман ъарафа нафсаҳу, фақад ъарафа раббаҳу», яъне «касе, ки худро шинохт, Худоро шинохт» донист. Дар фароварди «Мантиқу-т-тайр» бар хилофи он чӣ паҳншудаву забонзад аст, ҳаргиз сӣ мурғ Симурғ намешаванд:

Ҳеч касро дида бар мо кай расад,
Чашми мӯре бар сурайё кай расад?!
Дидайӣ мӯре, ки сандон баргирифт,
Пашшае пиле ба дандон баргирифт!

Оре, худи Аттор таъкид кардааст, ки «Ҳеч касро дида бар мо кай расад». Яъне, ҳаргиз сӣ мурғ Симурғ намешаванд. Парандагон вақте аз ҳафт водӣ мегузаранду ба пушти кӯҳи Қоф мерасанд, худро дар ойина мебинанд, ба худ нигоҳи таҳайюромез меафкананд, Симурғ дар ойинаи вуҷудашон худро менамояд, зеро вуҷудашон покизаву соф ва ойинавор шудааст. Дар ин маврид сӣ мурғ ба манзил расида гумонбар мешаванд, ки накунад мо Симурғ бошем.

Фушурдаи андешаҳои болоӣ он аст, ки асоси «Мантиқу-т-тайр» ғояи ваҳдати вуҷуд ва баёни кайфияти он буда, шоир бо забони равону рамзу тамсилот ва амсолу ҳикоёти зарифу дилкаш ин маъниро дар зимни ҷамъ сохтани мурғон ва интихоби Ҳудҳуд ба сарвариву роҳбаладӣ бо ишороту киноёт боз намудааст. Дар маснавӣ муаммои бузурги «Вуҷуд» ва масъалаи дардноки «МАН» ва «ТУ» бо далелу бурҳонҳои раднопазир аз ҷониби гӯяндаи он мутобиқи диди шоиронаву завқи бадеии ӯ матраҳ гардида бошад ҳам, зимни он масъалаи ҷолибе, ки диққатро ба худ ҷалб менамояд, афкори ахлоқии ин маснавӣ дар ҷомаи ирфон мебошад.

Матни «Мантиқу-т-тайр» дар заминаи муқобалаву муқоясаи арзишмандтарин нашрҳои эронии он, монанди матнҳои таҳиянамудаи Аҳмади Ҷовид (Табрез, 1337), Аҳмади Ранҷбар (Теҳрон, 1370), Муҳаммадризо Шафеии Кадканӣ (Теҳрон 1374) ва яке аз нусхаҳои беҳтарину мукаммали маснавӣ, ки дар Захираи дастнависҳои шарқии Институти забон, адабиёт, шарқшиносӣ ва мероси хаттии ба номи Рӯдакии АИ Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти рақами 103 (китобат

25 зулҳиҷҷаи соли 1037, баробар ба 26 августи соли 1628 милодӣ) маҳфуз аст, тартиб дода шудааст. Дар ин миён нусхаи дуктур Шафеии Кадканӣ ҳам аз ҷиҳати фарогирии матн, ҳам аз нигоҳи истифода шудани нусахи қаламӣ ва боэътимодтари «Мантиқу-т-тайр» фарқкунанда буда, дар он бартариву афзалиятҳо дида шавад ҳам (монанди муқаддимаи муфассал ва таъликоти мукаммал), ҷо-ҷойе аз нигоҳи муқоясаи мо бо нусахи мавриди истифода тафовутҳое дорад ва ба гумонам дар ин маврид интихоби мо саҳеҳтар менамояд. Масалан, дар матни Шафеии Кадканӣ дар бахши «Узри булбул» омадааст:

Ман бипардозам хушӣ бо ӯ дилам,
Ҳал кунам бар талъати ӯ мушкилам.

Мо дар матни худ ин байтро таври зайл, ки равонтару ба маънӣ наздиктар аст, овардем:

Ман намоям хуш ба рӯйи ӯ дилам,
Ҳал кунам аз талъати ӯ мушкилам.

Мисоли дигар, дар матни Шафеии Кадканӣ омада:

Ҳудҳудаш гуфт: — Ай ба сурат монда боз,
Аз сифат дуру ба сурат монда боз.

Дар ин ҷо пеш аз ҳама ҳусни қофия нигоҳ дошта нашудааст ва мо байти фавқро дар дигар нусхаҳо ин тавр саҳеҳтар дарёфтем:

Ҳудҳудаш гуфт: — Ай гирифтори маҷоз,
Аз сифат дуру ба сурат монда боз.
Боз аз матни Шафеии Кадканӣ:
Сад ҳазорон ақл ин ҷо сар ниҳод
В- он ки ӯ нанҳод сар, бар сар фитод.
Матни интихобкардаи мо:
Сад ҳазорон оқил ин ҷо сар ниҳод
В- он ки ӯ нанҳод сар, бар сар фитод.

Зеро аз рӯйи мантиқ на «ақл» балки «оқил» (шахс) сар мемонад.Шафеии Кадканӣ овардааст:

Муҳтасиб он мардро мезад ба зӯр,
Маст гуфт:- Ай муҳтасиб, кам кун ту шӯр!
Мо ин нусхаи байтро мафҳумтар донистем:
Муҳтасиб он мастро мезад ба зӯр,
Маст гуфт:- Ай муҳтасиб, кам кун ту шӯр!

ва ғайра.

Ҳамчунин дар матни таҳиякардаи Шафеии Кадканӣ ҳикояте, ки бо ин абёт сар мешавад:

Буд барное бағоят кордон,
Тезфаҳму зираку бисёрдон…

ҷой надорад. Шояд дар ихтисор намудани ин ҳикоят ҳақ бар ҷониби Шафеии Кадканӣ бошад. Чун ҳикоят хонданӣ ва ба матн пурра алоқаманд асту дар дигар нашрҳои «Мантиқу-т-тайр» истифода гардидааст, мо аз сарфи назар намудани он худдорӣ намудем. Дар охири маснавӣ низ дар матни мо ҳикояте чанд ҷой доранд, ки аз онҳо дар матни таҳиякардаи Шафеии Кадканӣ сарфи назар шудааст. Ин гуна тафовутҳо зиёданд...

❂ ❂ ❂

Ҳар як асари Фаридуддини Аттор дар партави ирфон саршор аз меҳру муҳаббати одамон байни ҳамдигар суруда шуда, саросар тасвири рӯзгори инсонҳост, ки « Асрорнома» низ аз он ҷумла мебошад.Ин масавӣ аз кӯтоҳтарин маснавиҳои Аттор ва адади абёти он дар нусахи гуногун аз 3300 то 3310 байт омада, ки дар баҳри Ҳазаҷи мусаддаси мақсур ё маҳзуф (МафоъИлун / Мафоъ Илун / МафоИл ё ФаъУлун // У - - - / У - - - / У- -) ба назм даромадааст. Сохти ин асар аз маснавиҳои дигари адиби ориф фарққунанда ба назар мерасад. Муҳтавои он зимни як ҳикояти ҷомеъ наёмада, балки ба сурати мақолаҳо ва хитобаҳои ҷудогонаи кӯтоҳ танзим гардидааст, ки ҳар кадоме дар сари худ маънои мустақил дошта, дорои ҳикоятҳову тамсилҳост ва шабоҳате ба «Ҳадиқа»-и Саноии Ғазнавӣ ва «Махзану-л-асрор»-и Ҳаким Низомии Ганҷавӣ дорад. «Асрорнома» аз

тавҳид, наъти Расул (с), сифати меъроҷ, фазилати саҳобагони пайғамбар Абӯбакр(р), Умар (р), Усмон (р) ва Алӣ (р) оғоз гардида, аз 18 мақола иборат аст. Мақолаи аввали ин маснавӣ хитоб ба инсон ва дар ситоиши мақоми инсон, мақолаи дувум такмили мақолаи нахустин, мақолаи севум андар ҷаҳони маҳсус (ҳисшаванда), мақолаи чаҳорум пурсиш дар бораи чистии «ҳақиқат», мақолаи панҷум хитоби дигаре ба инсон ва кӯшиши дигаре дар нишон додани ҷойгоҳи ӯ, мақолаи шашум дар бораи ҳашр (қиёмат) ва кайфияти ҳашр, мақолаи ҳафтум тасвире аз дарёи бепоёни ғайб ва дарёи ҷони инсон, мақолаи ҳаштум шодӣ ва лаззатҳое, ки инсон дар он ҷаҳон хоҳад дарёфт, мақолаи нуҳум хитоб ба инсонҳое, ки дар ғафлат ба сар мебаранд ва миёни дину дунё дармондаанд, мақолаи даҳум дар воқиф набудани инсон аз сирри Илоҳӣ, мақолаи ёздаҳум дар масъалаи марг ва талаққӣ (пазируфтан)-и орифон аз ҳақиқати марг, мақолаи дувоздаҳум пурсиш дар бораи охират бо суолҳо, мақолаи сездаҳум хитобе дар масъалаи марг ва ногузирии ону умри гузарон, мақолаи чаҳордаҳум хитоби дигар ба инсон ва ғафлатҳои ӯ аз саранҷоми кору тааллуқоте, ки дорад, мақолаи понздаҳум дар бораи пирию ҳанӯз гирифтори ҳирсу ҷоҳ будан, мақолаи шонздаҳум гунаҳои тааллуқоти одамӣ, мақолаи ҳафдаҳум дар тарғиб ба бедории шабу саҳаргоҳ аст ва розу ниёз бо кирдгор ва ниҳоят мақолаи ҳаҷдаҳум ганҷинаи панду ҳикмат ва андарзу насиҳат мебошад. Роҷеъ ба мақолаи ҳаждаҳуми «Асрорнома» Шафеъии Кадканӣ андешаҳои худро ҷамъбаст намуда, чунин менависад: «Дар бораи так-таки пандҳое, ки дар ин мақола омадааст, ҷойи таҳқиқи мустақил вуҷуд дорад, то дониста ояд, ки чӣ миқдор аз ин пандҳо пандҳои эронитабørони асри Сосонӣ аст, ки ба давраи исломӣ роҳ ёфта ва чӣ миқдор аз мероси аҳлоқи исломӣ ва ҳатто мазоҳиб ва адёни дигар аст.Бо итминон метавон гуфт, ки «Пандномa»-и воқеъии Аттор ҳамин мақолаи ҳаждаҳуми «Асрорнома» аст…». Бале, дар ин гуфта ҳақиқати бебаҳс ҷой дорад, ки матни маснавӣ ҷавобгӯйи ин гуфта мебошад. Чанд мисол:

Дурӯғу каж магӯ аз ҳеч роҳе,
Ки набвар з-ин батар ҳаргиз гуноҳе.

❁ ❁ ❁

Писарро аз қарини бад нигаҳ дор,
Ки мардум аз қарин гардад гунаҳгор.

❁ ❁ ❁

Гиромӣ дор пирони куҳанро,
Ки дар пирӣ бидонӣ ин суханро.

❁ ❁ ❁

Зи кори оқибат андеш пайваст,
Ки ҳар, к-ӯ оқибатадеш шуд, раст.

Ин асари саросар ҳикмати зиндагӣ аз ҷумлаи осорест, ки барои ба вуҷуд омадану минбаъд дар саҳнаи адабиёти бобаракатамон ва, зиёда аз ин, дар майдони адабиёти ҷаҳонӣ ҷавлон задани «Маснавии маънавӣ»-и Мавлоно Ҷалолуддини Балхии Румӣ такондиҳанда будааст. Ба ин маънӣ, ҳикояти «Шикояти пашша аз боз»- и «Асрорнома» -ро дар дафтари севуми «Маснавӣ», ҳикояти «Абӯсаъид ва муридон» -ро дар дафтари чаҳоруми «Маснавӣ», ҳикоятҳои «Ҳакими Ҳинду ва паёми тӯтӣ» ва «Шогирди аҳвал»-ро дар дафтари аввали «Маснавӣ», ҳикоятҳои « Сиёҳе, ки акси худро дар об дид», «Бози шоҳ дар хонаи пирзан» ва «Ҳикояти муш ва шутур» -ро дар дафтари дувуми «Маснавӣ» метавон ба таври муфассалтар ва бо обу ранги бадеии шоиронаи Мавлоно дарёфт. Умуман, осори Аттор, бахусус, маснавии «Асрорнома» -и ӯ ба пайравони баъдинаи ақоиди ирфонии Шайхи Нишопурӣ бетаъсир набудааст.

«Асрорнома» баъд аз «Матиқу-т-тайр» яке аз маснавиҳои серхонандатарини Фаридуддини Аттор мебошад.

❁ ❁ ❁

Дар Тоҷикистон ба рӯзгору осори адабӣ ва нашру табъи офаридаҳои бадеии Фаридуддин Аттори Нишопурӣ аҳли таҳқиқи соҳа беш аз панҷоҳ сол боз таваҷҷуҳ зоҳир намуда, баъзе корҳои аввалияро ба анҷом расонидаанд. Дар иртибот ба таҳияи матни осори адиб ҳамин қадар метавон гуфт, ки

ҳанӯз соли 1975 дар ҷилди дувуми панҷҷилдаи «Гулшани адаб» (с.5-41) 13 ғазал ва мунтахаби маснавиҳои «Мантиқу-т-тайр»-у «Илоҳинома»-и шоири ориф ба чоп расида буданд. Минбаъд достони «Хусравнома» дар таҳияи Наҷмӣ Сайфӣ (Душанбе,1990), «Пандднома» ҳамчун як ҷузъи «Чаҳоркитоб» дар таҳияи Абдунабӣ Сатторзода (Душанбе,1990,с.41-84), «Достони шайхи Санъон ва ҳикояти зани порсо» (мунтахаб аз «Мантиқу-т-тайр»-у «Илоҳинома, Душанбе,1996), маснавии «Илоҳинома» (Душанбе, 2000), маснавии «Мантиқу-т-тайр» (Душанбе,2006), «Пандднома. Футувватнома. Ҳикоёт аз маснавиҳо» (дар як муҷаллад, Душанбе,2008) ва «Девон» (Душанбе, 2012) дар таҳияи Алии Муҳаммадии Хуросонӣ, «Тазкирату-л-авлиё» дар баргардони Мӯътабар Оқилова (Хуҷанд, 2008) ва «Футувватнома» дар китоби «Рисолаҳои ҷавонмардӣ» дар таҳияи Қурбон Восеъ ва Рухшона Восеъ (Душанбе, 2010) интишор ва дастраси хонандаи тоҷик гардидаанд.

Инак, мутуни комили маснавиҳои пурмуҳтавою саросар ҳикматомези «Мантиқу-т-тайр» ва «Асрорнома»-ро, дар заминаи боэътимоди чопҳои эронии онҳо, ки матншиносони варзида ва мумтоз Аҳмади Ҷовид, Аҳмади Ранҷбар, Саййид Содиқи Гавҳарӣ, Муҳаммадризо Шафеии Кадканӣ анҷом додаанд, дар муқоясаву муқобала бо нусхаи қаламии Ганҷинаи дастхатҳои ба номи академик Абдулғанӣ Мирзоеви АИ Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо умеди баҳраҳои судманд бардоштан аз онҳо, ба ихлосмандони осори гаронмояву баландпояи Аттор пешкаш карда, мураттиб аз бародардӯстоне, ки дар нашри китоб ҳисса гузоштаанд ва ношир сипосгузор аст.

АЛИИ МУҲАММАДИИ ХУРОСОНӢ,
номзади илми филология

МАНТИҚУ
–Т–
ТАЙР

БИСМИЛЛОҲИ- Р- РАҲМОНИ- Р- РАҲИМ

Офарин ҷонофарини покро,
Он ки ҷон бахшиду имон хокро.
Аршро бар об бунёд ӯ ниҳод,
Хокиёнро умр бар бод ӯ ниҳод.
Осмонро бар забардастӣ бидошт,
Хокро дар ғояти пастӣ бидошт.
Он якеро ҷунбиши модом дод
В- он дигарро дойиман ором дод.
Осмон чун хаймае барпой кард,
Бе сутун гирди заминаш ҷой кард.
Кард дар шаш рӯз ҳафт анҷум падид
В- аз ду ҳарфи амр нуҳ торум падид.
Муҳраи анҷум зи заррин ҳуққа сохт,
Нуҳ фалак дар ҳуққа ҳар шаб муҳра бохт.
Доми танро мухталифаҳвол кард,
Мурғи ҷонро хок бар дунбол кард.
Обро бигдохт дар таслими хеш,
Хокро афсурда кард аз бими хеш.
Баҳрро аз ташнагӣ лаб хушк кард,
Сангро ёқуту хунро мушк кард.
Кӯҳро ҳам теғ доду ҳам камар,
То ба сарҳангии ӯ афрохт сар.
Гоҳ гул бар рӯйи оташ даста кард,
Гоҳ пул бар оби дарё баста кард.
Ним пашша бар сари душман гумошт.
Дар сари ӯ чорсад солаш бидошт.
Анкабутеро ба ҳикмат дом дод,
Садри оламро бад- ӯ ором дод.
Баст мӯреро камар чун мӯйи сар,
Кард ӯро бо Сулаймон ҳамкамар.
Хилъати авлоди Аббосаш бидод,
«То»- ву «син» бе заҳмати тосаш бидод.
Сӯзане чун дид бо Исо ба ҳам,
Бахя бар рӯяш фикандаш лоҷарам.
Теғи кӯҳ аз лола хунолуд кард,
Гулшани нилуфарӣ аз дуд кард.
Пора- пора сангро дар хун гирифт,
То ақиқу лаъл аз ӯ берун гирифт.
Дар суҷудаш рӯзу шаб Хуршеду Моҳ
Ҳишта пешонии худ бар хоки роҳ.

Ҳаст дар симои эшон аз суҷуд,
Кай бувад бе саҷда симоро вуҷуд!
Рӯз аз басташ сапед афрӯхта,
Шаб зи қабзаш дар сиёҳӣ сӯхта.
Тӯтиеро тавқ аз зар сохта,
Ҳудҳудеро пайки раҳбар сохта.
Мурғи гардун дар раҳаш пар мезанад,
Бар дараш чун ҳалқа сар бар мезанад.
Чархро churri шабонрӯзӣ диҳад,
Шаб барад, рӯз оварад, рӯзӣ диҳад.
Чун даме дар гил дамад, Одам кунад
В- аз кафу дуде ҳама олам кунад.
Гаҳ сагеро раҳ диҳад то пешгоҳ,
Гаҳ кунад аз гурбае макшуф роҳ.
Чун сагеро марди он қурбат кунад,
Шермардеро ба саг нисбат кунад.
Гаҳ асоеро сулаймонӣ диҳад,
Гоҳ мӯреро сухандонӣ диҳад.
Аз асое оварад суъбон падид
В- аз танӯре оварад тӯфон падид.
Чун фалакро курраи саркаш кунад,
Аз ҳилолаш наъл дар оташ кунад.
Ӯ ниҳад аз баҳри суккони фалак
Гирдаи Хуршед бар хони фалак.
Ноқа аз санге падидор оварад,
Гови зар дар нолаи зор оварад.
Дар зимистон сим орад дар нисор,
Зар фишонад дар хазон аз шохсор.
Гар касе пайкон ба хун пинҳон кунад,
Ӯ зи ғунча хун- ш дар пайкон кунад.
Ёсаминро чор тарке барниҳад,
Лоларо аз хун кулаҳ бар сар ниҳад.
Гаҳ ниҳад бар фарқи наргис тоҷи зар,
Гаҳ кунад дар тоҷаш аз шабнам гуҳар.
Ақл корафтода, ҷон дилдода з- ӯст,
Осмон гардон, замин истода з- ӯст.
Ҳар чӣ ҳаст аз пушти моҳӣ то ба моҳ
Ҷумлаи заррот бар зоташ гувоҳ.
Пастии хоку баландии фалак
Ду гувоҳи қудраташ бас як ба як.

Боду хоку оташу хун оварад,
Сирри хеш аз ҷумла берун оварад,
Хоки мо гил кард дар чил бомдод,
Баъд аз он ҷонро дар ӯ ором дод.
Ҷон чу дар тан рафту дил з- ӯ зинда шуд,
Ақл додаш, то бад- ӯ бинанда шуд.
Ақлро чун дид, бинойӣ гирифт,
Илм додаш, то шиносойӣ гирифт.
Чун шиносо шуд, ба аҷз иқрор кард,
Ғарқи ҳайрат гашту тан дар кор кард.
Хоҳ душман гир ин ҷо, хоҳ дӯст,
Ҷумларо гардан ба зери бори ӯст.
Ҳикмати ӯ барниҳад бори ҳама
В- ай аҷаб, ӯ худ нигаҳдори ҳама.
Гарчи касро ҳеч кору бор нест.
Ҷумла дар коранд, кас бекор нест,
Ҷузву кул бурҳони зоти поки ӯст,
Аршу фарш иқтои मуште хоки ӯст.
Кӯҳро мехи замин кард аз нахуст,
Пас заминро рӯй аз дарё бишуст.
Чун замин бар пушти гов истод рост,
Гов бар моҳию моҳӣ бар ҳавост.
Пас, ҳаво бар чист? Бар ҳеч асту бас,
Ҳечи ҳеч аст, ин ҳама ҳеч асту бас.
Фикр кун дар санъати он подшоҳ,
К- ин ҳама бар ҳеч медорад нигоҳ.
Чун ҳама бар ҳеч бошад аз яке,
Ин ҳама пас ҳеч бошад бе шаке.
Арш бар об асту олам бар ҳавост,
Бигзар аз обу ҳаво, ҷумла Худост.
Аршу олам ҷуз тилисме беш нест,
Ӯсту бас в- ин ҷумла исме беш нест.
Дарнигар, к- ин оламу он олам ӯст,
Нест ғайри ӯ в- агар ҳаст ӯ, ҳам ӯст.
Ҷумла зарроту ба сурат муттасиф,
Ҷумла як ҳарфу иборат мухталиф.
Мардуме бояд, ки бошад ҳақшинос,
То шиносад шоҳро дар ҳар либос.
В- ар ғалат набвад, кӣ медонад, ки кист,
Чун ҳама ӯст, ин ҳама гуфтан зи чист?!

Дар ғалат афтодан аҳвалро бувад,
Ин назар марди муатталро бувад.
Ай дареғо, ҳеч касро нест тоб,
Дидаҳо кӯру ҷаҳон пурофтоб.
Гар бибинӣ ин, хирадро гум кунӣ,
Ҷумла ӯ биниву х(в)адро гум кунӣ.
Ҷумла доранд, ай аҷаб, доман ба даст
Узр меоранду мегӯянд:- Ҳаст.
Ай зи пайдоии худ бас нопадид,
Ҷумлаи олам туву кас нопадид.
Ҷон ниҳон дар ҷисму ту дар ҷон ниҳон,
Ай ниҳон андар ниҳон, ай ҷони ҷон!
Ай зи ҷумла беш, ҳам пеш аз ҳама,
Ҷумла аз худ дидаву хеш аз ҳама.
Боми ту пурпосбон, дар пурасас,
Сӯйи ту чун роҳ ёбад ҳеч кас?
Ақлу ҷонро гирди зотат роҳ нест
В- аз сифотат ҳеч кас огоҳ нест.
Гарчи дар ҷон ганҷи пинҳон ҳам туӣ,
Ошкоро бар тану ҷон ҳам туӣ.
Ҷумлаи ҷонҳо зи кунҳат бенишон,
Анбиё бар хоки роҳат ҷонфишон.
Ақл агар аз ту вуҷуде пай барад,
Лек ҳаргиз раҳ ба кунҳат кай барад?!
Чун туӣ ҷовид дар ҳастӣ тамом,
Дастҳо куллан фурӯ бастӣ тамом.
Ай даруни ҷон, буруни ҷон туӣ,
Ҳар чӣ гӯям, он наӣ, ҳам он туӣ.
Ай хирад саргаштаи даргоҳи ту,
Ақлу ҷон сарриштагум дар роҳи ту.
Ҷумлаи олам ба ту бинам аён
В- аз ту дар олам намебинам нишон.
Ҳар касе аз ту нишоне дод боз,
Худ нишон нест аз ту, ай донои роз!
Гарчи чандин чашм гардун боз кард,
Ҳам надид аз роҳи ту як зарра гард.
Не замин ҳам дид ҳаргиз гарди ту,
Гарчи бар сар кард хок аз дарди ту.
Офтоб аз шавқи ту рафта зи ҳуш,
Ҳар шабе бар хок мемолад ду гӯш.

Моҳ низ аз меҳри ту бигдохта,
Ҳар маҳ аз ҳайрат сипар андохта.
Баҳр дар шӯрат сарандоз омада,
Домани тар, хушклаб боз омада.
Кӯҳро сад ақба дар раҳ монда,
Пой дар гил то камаргаҳ монда.
Оташ аз шавқи ту чун оташ шуда,
Пой дар оташ чунин саркаш шуда.
Бод аз ту бесарупо омада,
Бод бар каф хокпаймо омада.
Обро номонда обе дар ҷигар
В- обаш аз шавқи ту бигзашта зи сар.
Хок дар кӯйи ту бар дар мондае,
Хоксоре, хок бар сар мондае.
Чанд гӯям, чун наёӣ дар сифат,
Чун кунам, чун ман надорам маърифат!
Гар ту, ай дил, толибӣ, дар роҳ рав,
Менигар аз пешу пас огоҳ рав.
Соликонро бин, ба даргоҳ омада,
Ҷумла пуштопушт ҳамроҳ омада.
Ҳаст дар ҳар зарра даргоҳе дигар,
Пас зи ҳар зарра бад- ӯ роҳе дигар.
Ту чӣ донӣ, то кадомин раҳ равӣ
В- аз кадомин раҳ бад- он даргаҳ равӣ.
В- он замон, к- ӯро аён ҷӯйӣ ниҳон
В- он замон, к- ӯро ниҳон ҷӯйӣ аён.
Гар аён ҷӯйӣ, ниҳон он гаҳ бувад
В- ар ниҳон ҷӯйӣ, аён он гаҳ бувад.
В- ар ба ҳам ҷӯйӣ, чу бечун аст ӯ,
Он замон аз ҳар ду берун аст ӯ.
Ту накардӣ ҳеч гум, чизе маҷӯй,
Ҳар чӣ гӯйӣ, нест он, чизе магӯй.
Он чи гӯйӣ в- он чи донӣ, он туӣ,
Хешро бишнос, садчандон туӣ.
Ту бад-ин бишнос ӯро, не ба х(в)ад,
Роҳ аз ӯ хезад бад- ӯ, не аз хирад.
Восифонро васфи ӯ дарх(в)ард нест,
Лоиқи ҳар марду ҳар номард нест.
Аҷз аз он ҳамшира шуд бо маърифат,
К- ӯ на дар шарҳ ояду не дар сифат.

Қисми халқ аз вай хаёле беш нест,
З- ӯ хабар додан маҷоле беш нест.
Гар бағоят нек в- ар бад гуфтаанд,
Ҳар чӣ з- ӯ гуфтанд, аз х(в)ад гуфтаанд.
Бартар аз илм асту берун аз аён- ст,
З- он ки он дар қудсии худ бенишон- ст.
З- ӯ нишон ҷуз бенишонӣ кас наёфт,
Чорае ҷуз ҷонфишонӣ кас наёфт.
Ҳеч касро дар худию бехудӣ
З- ӯ насибе нест чуз иллаллазӣ.
Зарра- зарра дар ду гетӣ фаҳми туст,
Ҳар чиро гӯйӣ Худо, он ваҳми туст.
Нест ӯ они касе он ҷо, ки ӯст,
Кай расад ҷони касе он ҷо, ки ӯст.
Сад ҳазорон Тур аз ҷон бартар аст,
Ҳар чӣ хоҳам гуфт, ӯ з- он бартар аст.
Ақл дар савдои ӯ ҳайрон бимонд,
Ҷон зи аҷз ангушт дар дандон бимонд.
Ақлро бар ганҷи васлаш даст нест,
Ҷони пок он ҷойгаҳ гар ҳаст, нест.
Чист ҷон?-Дар кори ӯ саргаштае,
Дил ҷигарзоре, ба хун оғаштае.
Ҳин, макун чандин қиёс, ай ҳақшинос,
З- он ки н- ояд кори бечун дар қиёс.
Дар ҷалолаш ақлу ҷон фартут шуд,
Ақл ҳайрон гашту ҷон мабҳут шуд!
Чун набурд аз анбиёву аз русул,
Ҳеч кас як ҷузв пай аз кулли кул.
Ҷумла оҷиз, рӯй дар хок омаданд,
Дар хитоби «мо арафнок» омаданд.
Ман кӣ бошам, то занам лофи шинохт,
Он шинохт ӯро, ки ҷуз бо ӯ насохт.
Чун ҷуз ӯ дар ҳар ду олам нест кас,
Бо кӣ созам, нест савдову ҳавас.
Ҳаст дарёе, зи ҷавҳар мавҷзан,
Ту надонӣ ин сухан, шаш - панҷ зан!
Ҳар кӣ ӯ он ҷавҳари дарё наёфт,
«Ло» шуду аз «ло» шудан ҷуз «ло» наёфт.
Ҳар чи он мавсуф шуд, он кай бувад,
Бо манат ин гуфтан осон кай бувад.

Он магӯ, чун дар ишорат н- оядат,
Дам мазан, чун дар иборат н- оядат.
Не ишорат мепазирад, не аён,
Не касе з- ӯ илм дорад, не нишон.
Ту мабош асло, камол ин асту бас,
Худ зи ту гум шав, висол ин асту бас.
Ту дар ӯ гум шав, ҳулулӣ ин бувад,
Ҳар чӣ ин набвад, фузулӣ ин бувад.
Дар якӣ рав в- аз дуӣ яксӯй бош,
Якдилу яккиблаву якрӯй бош.
Ай халифазодаи бемаърифат,
Бо падар дар маърифат шав ҳамсифат.
Ҳар чӣ овард аз адам Ҳақ дар вуҷуд,
Ҷумла афтоданд дар пешаш суҷуд.
Чун расид охир ба Одам фитраташ,
Дар паси сад парда бурд аз ғайраташ.
Гуфт:-Ай Одам, ту баҳри ҷуд бош,
Соҷиданд инону ту масҷуд бош.
Он яке, к- аз саҷдаи ӯ сар битофт,
Масху малъун гашту ин сир дарнаёфт.
Чун сияҳрӯ гашт, гуфт:-Ай бениёз,
Зоеъам магзору кори ман бисоз.
Ҳақ таъоло гуфт:- Ай малъуни роҳ,
Ҳам халифа- ст Одаму ҳам подшоҳ.
Бош чашму рӯйи ӯ имрӯз ту,
Баъд аз ин фардо сипандаш сӯз ту.
Ҷузв кул шуд, чун фурӯ шуд ҷон ба ҷисм,
Кас насозад з- ин аҷойибтар тилисм.
Ҷон баландӣ дошт, тан пастӣ зи хок,
Муҷтамеъ шуд хоки пасту ҷони пок.
Чун баланду паст бо ҳам ёр шуд,
Одамӣ уъҷубаи асрор шуд.
Лек кас воқиф нашуд з- асрори ӯ
Нест кори ҳар гадое кори ӯ.
Не бидонистему не бишнохтем,
Не замоне низ дил пардохтем.
Чанд гӯйӣ, ҷуз хамӯшӣ роҳ нест,
З- он ки касро заҳраи як оҳ нест.
Огаҳанд аз рӯйи ин дарё басе,
Лек огаҳ нест аз қаъраш касе.

Ганҷ дар қаър асту гетӣ чун тилисм,
Бишканад охир тилисм ин банди ҷисм.
Ганҷ ёбӣ чун тилисм аз пешрафт,
Ҷон шавад пайдо, чу ҷисм аз пеш рафт.
Баъд аз он ҷонат тилисми дигар аст,
Ғайбро ҷони ту ҷисми дигар аст.
Ҳамчунин мерав, ба поёнаш мапурс,
Дар чунин дардӣ, ба дармонаш мапурс.
Дар буни ин баҳри бепоён басе
Ғарқа гаштанду хабар нест аз касе.
Дар чунин баҳре, ки баҳри аъзам аст,
Оламе зарра- сту зарра олам аст.
Кӯпала- ст, ин баҳрро олам бидон,
Зарраи як кӯпала- ст, ин ҳам бидон.
Гар намонад оламу як зарра ҳам,
Кам шавад як кӯпала з- ин баҳр кам.
Кас чӣ донад, то дар ин баҳри амиқ
Сангреза қадр дорад, ё ақиқ.
Аклу ҷону дину дил дарбохтем,
То камоли заррае бишнохтем.
Лаб бидӯз аз арш в- аз курсӣ мапурс,
Гар ҳама як зарра мепурсӣ, мапурс.
Ақли ту чун бар сари мӯйе бисӯхт,
Ҳар ду лаб бояд зи пурсидан бидӯхт.
Кас надонад кунҳи як зарра тамом,
Чанд гӯйӣ, чанд пурсӣ, вассалом!
Чист гардун? Сарнигун нопайдор,
Беқароре, дойиман бар як қарор.
Дар раҳи ӯ пову сар гум кардаӣ,
Пардае дар пардаӣ, дар пардаӣ!
Чарх мехоҳад, ки ин сир пай барад,
Ӯ ба саргардонӣ ин сир кай барад.
Ҳаллу акди инчунин султоние
Кай тавон кардан ба саргардоние.
Чарх ҷуз саргаштаи гумкарда чист?!
Ӯ чӣ донад, то даруни парда чист?!
Ӯ, ки чандин сол бар сар гаштааст,
Бе сару бун гирди ин дар гаштааст.
Менадонад дар даруни парда роз,
Кай шавад бар чун туе ин парда боз.

Кори олам ибрат асту ҳайрат аст,
Ҳайрат андар ҳайрат андар ҳайрат аст.
Ҳар замон ин роҳи бепоён турост,
Халқ ҳар соат дар ӯ ҳайрон турост.
Ҳеч донӣ, роҳрав чун дид роҳ?
Ҳар кӣ афзун рафт, афзун дид роҳ!
Бениҳоят гар каноре доштӣ,
Беадад ҳасру шуморе доштӣ.
Коргоҳе бас аҷойиб дидаам,
Ҷумларо дар хеш ғойиб дидаам.
Сӯйи кунҳи хеш касро роҳ нест,
Зррае аз заррае огоҳ нест.
Ҳаст коре, пушту рӯ, на сар, на пой,
Рӯй дар девор, пушти даст ҷой,
Пешвоёне, ки раҳбин омаданд,
Гоҳу бегоҳ аз пайи дин омаданд.
Ҷони худро айни ҳасрат сохтанд,
Ҳамраҳи ҷон аҷзу ҳайрат сохтанд.
Дарнигар аввал, ки бо Одам чӣ кард,
Умрҳо бар вай дар он мотам чӣ кард.
Боз бингар Нӯҳро ғарқоби кор,
То чӣ бурд аз кофирон соле ҳазор.
Боз Иброҳимро бин дилшуда,
Манҷаниқу оташаш манзил шуда.
Боз Исмоилро бин сӯгвор,
Кеши ӯ қурбон шудан дар кӯйи ёр.
Боз дар Яъқуби саргардон нигар,
Чашм карда дар сари кори писар.
Боз Юсуфро нигар дар доварӣ,
Бандагию чоҳу зиндон бар саре.
Боз Айюби ситамкашро нигар,
Монда дар Гургону Кирмон пеши дар.
Боз Юнусро нигар, гум карда роҳ,
Омада аз маҳ ба моҳӣ чанд гоҳ.
Боз Мӯсоро нигар, з- оғози аҳд
Дидааш Фиръавн шуд, тобут маҳд.
Боз Довуди зиреҳгарро нигар,
Мум карда оҳан аз таффи ҷигар.
Боз бингар, к- аз Сулаймони хидев
Мулки ӯ чун бурда ҳам бар бод дев.

Боз Закриё, ки дил пурҷӯш шуд,
Арра бар сар, дам назад, хомӯш шуд.
Боз Яҳёро нигар дар пеши ҷамъ
Зор, сар бибрида дар таште чу шамъ.
Боз Исоро нигар, к- аз пойи дор
Чун гурехт ӯ аз ҷуҳудон чанд бор.
Боз бингар, то сари пайғамбарон
Чӣ ҷафову ранҷ дид аз кофирон.
Ту чунон донӣ, ки ин осон бувад,
Балки камтар чиз тарки ҷон бувад.
Чанд гӯям, чун дигар гуфтам намонд,
Гар гуле аз шох меруфтам, намонд.
Куштаи ҳайрат шудам якборагӣ,
Ман надорам чора ҷуз бечорагӣ.
Ай хирад дар роҳи ту тифли башир,
Гум шуда дар ҷустуҷӯят ақли пир.
Дар чунон зоте ман, аблаҳ, кай расам,
Аз раҳам ман, дар муназзаҳ кай расам!
Не ту дар илм ойию не дар баён,
Бе зиёну судӣ аз суду зиён.
Не зи Мӯсо ҳаргизат суде расид,
Не зи Фиръавнат зиёнбуде расид.
Ай Худойи бениҳоят, ҷуз ту кист,
Чун туӣ беҳадду ғоят, ҷуз ту кист?!
Ҳеч чиз аз бениҳоят бе шаке
Чун ба сар н- ояд, куҷо монад яке!
Ай ҷаҳоне халқ ҳайрон монда,
Ту ба зери парда пинҳон монда.
Парда баргир охиру ҷонам масӯз,
Беш аз ин дар парда пинҳонам масӯз.
Гум шудам дар баҳри ҳайрат ногаҳон,
З- ин ҳама саргаштагӣ бозам раҳон.
Дар миёни баҳри гардун мондаам
В- аз даруни парда берун мондаам.
Бандаро з- ин баҳри номаҳрам барор,
Ту дарафкандӣ маро, ту ҳам барор.
Нафси ман бигрифт сар то пойи ман,
Гар нагирӣ дасти ман, ай войи ман!
Ҷонам олуда- ст аз беҳудагӣ,
Ман надорам тоқати олудагӣ.

Ё аз ин олудагӣ покам бикун,
Ё на, дар хунам кашу хокам бикун.
Халқ тарсанд аз ту, ман тарсам зи х(в)ад,
К- аз ту некӣ дидаам, аз хеш бад.
Мурдаам ман, меравам бар рӯйи хок,
Боз гардон ҷонам, ай ҷонбахши пок.
Муъмину кофир ба хун оғаштаанд.
Бо ҳама баргашта, ё саргаштаанд.
Гар нахоҳӣ, ин бувад саргаштагӣ
В- ар биронӣ, ин бувад баргаштагӣ.
Подшоҳо, дил ба хун оғаштаам,
Пой то сар чун фалак саргаштаам.
Чун чунин бо якдигар ҳамсояем,
Ту чу Хуршедию мо чун соуяем.
Гуфтаӣ:- Ман бо шумоям рӯзу шаб,
Як замон фориғ мабошед аз талаб.
Чӣ б-вад, ай муътии бесармоягон,
Гар нигаҳ дорӣ ҳақи ҳамсоягон!
Бо диле пурдарду ҷоне пурдареғ,
З- иштиёқат ашк меборам чу меғ.
Чун зи дарди хеш баргӯям туро,
Умри ман шуд, то ба кай ҷӯям туро!
Раҳбарам шав, з- он ки гумроҳ омадам,
Давлатам деҳ, гарчи бегоҳ омадам.
Ҳар кӣ дар кӯйи ту давлатёр шуд,
Дар ту гум гашту зи худ безор шуд.
Нестам навмеду ҳастам беқарор,
Бу, ки даргирад яке аз сад ҳазор!

ҲИКОЯТ

Хӯрд айёре бад-он дилхаста боз,
Бо височаш бурд дасташ баста боз.
Шуд, ки теғ орад, занад бар гарданаш,
Порае нон дод он соат занаш.
Чун биёмад мард бо теғ он замон,
Дид он дилхастаро дар даст нон.
Гуфт:- Ин нонат кқ дод, ай ҳечкас,
Гуфт:- Ин нонам аёлат доду бас.

Мард чун бишнид ин посух тамом,
Гуфт:- Бар мо шуд туро куштан ҳаром.
3- он ки ҳар марде, ки нони мо шикаст,
Сӯйи ӯ бо теғ натвон бурд даст.
Нест аз нонхора моро ҷон дареғ,
Ман чӣ гуна хуни ӯ резам ба теғ!
Холиқо, сар то ба роҳ овардаам,
Нон ҳама бар хони ту мех(в)ардаам.
Чун касе мар бишканад нони касе,
Ҳақгузорӣ мекунад он кас басе.
Чун ту баҳри ҷуд дорӣ сад ҳазор,
Нони ту бисёр хӯрдам ҳақгузор.
Ё Илоҳалоламин, дармондаам,
Ғарқи хун бар хушк киштӣ рондаам.
Дасти ман гиру маро фарёд рас,
Даст бар сар чанд дорам чун магас?
Ай нигаҳомӯзу узромӯзи ман,
Сӯхтам сад раҳ, чӣ хоҳӣ сӯзи ман!
Хунам аз ташвири ту омад ба ҷӯш,
Ноҷавонмардӣ басе кардам, бипӯш!
Ман зи ғалфат сад гунаҳро карда соз,
Ту иваз сад гуна раҳмат дода боз.
Подшоҳо, дар мани мискин нигар,
Гар зи ман ҳар бад бидидӣ, даргузар!
Чун надонистам, хато кардам, бибахш,
Он чи кардам, узр овардам, бибахш.
Чашми ман гар менагиряд ошкор,
Ҷон ниҳон мегиряд аз ишқи ту зор.
Холиқо, гар неку гар бад кардаам,
Ҳар чӣ кардам, ҷумла бо х(в)ад кардаам.
Афв кун дунҳимматиҳои маро,
Маҳв кун беҳурматиҳои маро.
Мубталои хешу ҳайрони туам,
Гар бадам, гар нек, ҳам з- они туам.
Ним ҷузвам бе ту ман, дар ман нигар,
Кул шавам, гар ту кунӣ дар ман назар.
Як назар сӯйи дили пурхунам ор
В- аз миёни ин ҳама берунам ор.
Гар ки ту хонӣ каси хешам даме,
Ҳеч кас дар гарди ман нарсад ҳаме.

Ман кӣ бошам, то касе бошам туро,
Ин басам, гар нокасе бошам туро.
Кай тавонам гуфт ҳиндуйи туам,
Ҳиндуйи хоки саги кӯйи туам.
Ҳиндуйи ҷон бар миён дорам зи ту,
Доғ ҳамчун ҳабшиён дорам зи ту.
Гар наям ҳинду-т, чун муқбил шудам,
То шудам ҳинду-т, зангидил шудам.
Ҳиндуйи бодоғро мафрӯш ту,
Ҳалқае кун бандаро дар гӯш ту.
Ай зи фазлат ношуда навмед кас,
Ҳалқаи доғи туам ҷовид бас.
Ҳар киро хуш нест дил бо дарди ту,
Хуш набошад, з- он ки набвад марди ту.
Заррае дардам деҳ, ай дармони ман,
З- он ки бе дардат бимирад ҷони ман.
Куфр кофиррову дин диндорро,
Заррае дардат дили Атторро.
Ё Раб, огоҳӣ зи «ё Раб»- ҳои ман,
Ҳозирӣ дар мотами шабҳои ман,
Мотамам аз ҳад бишуд, суре фирист,
Дар миёни зулматам, нуре фирист.

Поймузди ман дар ин мотам ту бош,
Кас надорам, дастгирам ҳам ту бош.
Лаззати нури Сулаймонӣ-м деҳ,
Нестии нафси зулмонӣ-м деҳ.
Зарраам ман, гум шуда дар сояе,
Нест аз ҳастӣ маро сармояе.
Сояам з- он ҳазрати чун Офтоб,
Бу, ки з- ин тобам расад з- он риштатоб.
То магар чун зарраи саргашта ман
Дарҷаҳам, дасте занам дар ришта ман.
Пас бурун оям аз ин равзан, ки ҳаст,
Пеш гирам олами равшан, ки ҳаст.
То наёяд бар лабам ин ҷон, ки буд,
Доштам охир диле з- он сон, ки буд.
Чун бароят ҷон, надорам ҷуз ту кас,
Ҳамраҳи ҷонам ту бош охирнафас.
Чун зи ман холӣ бимонад ҷойи ман,
Гар ту ҳамроҳам набошӣ, войи ман!

Рӯйи он дорам, ки ҳамроҳӣ кунӣ,
Метавонӣ кард, агар хоҳӣ, кунӣ.

ДАР НАЪТИ ҲАЗРАТИ РАСУЛ (С)

Хоҷаи дунёву дин, ганҷи вафо,
Садру бадри ҳар ду олам- Мустафо.
Офтоби шаръу гардуни яқин,
Нури олам, Раҳматан лилоламин.
Ҷони покон хоки ҷони поки ӯст,
Ҷон раҳо кун, офариниш хоки ӯст.
Хоҷаи кавнайну султони ҳама,
Офтоби ҷону имони ҳама.
Соҳиби меъроҷу садри коинот,
Сояи Ҳақ, хоҷаи хуршедзот.
Ҳар ду олам бастаи фитроки ӯ,
Аршу курсӣ қибла карда хоки ӯ.
Пешвои ин ҷаҳону он ҷаҳон,
Муқтадои ошкорову ниҳон.

Меҳтарину беҳтарини анбиё,
Раҳнамои асфиёву авлиё.
Маҳдии ислому ҳодии субул,
Муфтии ғайбу имоми ҷузву кул.
Хоҷае, к- аз ҳар чӣ гӯям, беш буд,
Дар ҳама чиз аз ҳама дар пеш буд.
Хештанро хоҷаи арсот гуфт,
«Иннамо ан раҳматун муҳдот» гуфт.
Ҳар ду гетӣ аз вуҷудаш ном ёфт,
Арш низ аз номи ӯ ором ёфт.
Ҳамчу шабнам омаданд аз баҳри ҷуд,
Халқи олам бар туфайлаш дар вуҷуд.
Ҳақ чу дид он нури мутлақ дар ҳузур,
Офарид аз нури ӯ сад баҳри нур.
Нури ӯ мақсуди махлуқот буд,
Асли маъдумоту мавҷудот буд.
Баҳри хеш он покҷонро офарид,
Баҳри ӯ халқи ҷаҳонро офарид.
Офариниширо ҷуз ӯ мақсуд нест,
Покдомантар аз ӯ мавҷуд нест.
Он ки аввал шуд падид аз ҷайби ғайб,
Буд нури поки ӯ бе ҳеҷ райб.

Баъд аз он он нури олӣ зад алам,
Гашт аршу курсию лавҳу қалам.
Як алам аз нури покаш олам аст,
Як алам зуррият асту Одам аст.
Чун шуд он нури муаззам ошкор,
Дар суҷуд афтод пеши Кирдгор.
Қарнҳо андар суҷуд афтода буд,
Умрҳо андар рукуъ истода буд.
Солҳо ҳам буд машғули қиём,
Дар ташаҳҳуд буд ҳам умре тамом.
Аз намози нури он дарёи роз,
Фарз шуд бар ҷумлаи уммат намоз.
Дошт Ҳақ он нурро чун Меҳру Моҳ,
Дар баробар бе ҷиҳат то дер гоҳ.

Пас ба дарёи ҳақиқат ногаҳе
Баргушод он нурро зоҳир раҳе.
Чун бидид он нур рӯйи баҳри роз,
Ҷӯш дар вай уфтод аз иззу ноз.
Дар талаб бар худ бигашт ӯ ҳафт бор,
Ҳафт паргори фалак шуд ошкор.
Ҳар назар, к- аз Ҳақ ба сӯйи ӯ расид,
Кавкабе шуд, дар фалак омад падид.
Баъд аз он он нури пок ором ёфт,
Арши олӣ гашту курсӣ ном ёфт.
Аршу курсӣ акси зоташ хостанд,
Пас малоик аз сифоташ хостанд.
Гашт аз анфосаш анвор ошкор
В- аз дили пурфикраш асрор ошкор.
Сирри рӯҳ аз олами фикр асту бас,
Пас «нафахту фиҳи мин рӯҳӣ нафас».
Чун шуд он анфосу он асрор ҷамъ,
З- ин сабаб арвоҳ шуд бисёр ҷамъ.
Чун туфайли нури ӯ омад умам,
Сӯйи кул мабъус аз он шуд лоҷарам.
Гашт ӯ мабъус то рӯзи шумор
Аз барои кулли халқи рӯзгор.
Чун ба даъват кард шайтонро талаб,
Гашт шайтонаш мусулмон з- ин сабаб.
Кард даъват ҳам ба изни Кирдгор,
Ҷинниёнро лайлатулҷин ошкор.

Қудсиёнро бо русул биншонд низ,
Ҷумларо як шаб ба даъват хонд низ.
Даъвати ҳайвон чу кард ӯ ошкор,
Шоҳидаш бузғола буду сусмор.
Доъии бутҳои олам буд ҳам,
Сарнигун гаштанд пешаш лоҷарам.
Доъии заррот буд он покзот,
Дар кафаш тасбеҳ, з- он кардӣ ҳасот,
З- анбиё ин иззу ин рифъат кӣ ёфт?
Даъваташро ҳеч уммат сар натофт.

Нури ӯ чун асли мавҷудот буд,
Зоти ӯ чун муътии ҳар зот буд.
Воҷиб омад даъвати ҳар ду ҷаҳон- ш,
Даъвати зарроти пайдову ниҳон- ш.
Ҷузву кул чун уммати ӯ омаданд,
Хӯшачини ҳиммати ӯ омаданд.
Рӯзи ҳашр аз баҳри муште беамал
«Умматӣ » ӯ гӯяду бас з- ин қибал.
Ҳақ барои ҷони он шамъи ҳудо
Мефиристад уммати ӯро фидо.
Дар ҳама коре чу буд ӯ устод,
Хост з- ӯ онро, ки коре уфтод.
Гарчи ӯ ҳаргиз ба чизе нангарист,
Баҳри ҳар чизаш ҳамебояд гирист.
Дар паноҳи ӯст мавҷуде, ки ҳаст,
Дар ризои ӯст мақсуде, ки ҳаст.
Пири олам ӯст дар ҳар растае,
Ҳар- ч аз ӯ бигзашт, ходим дастае.
Он чи аз хосияти ӯ буду бас,
Он куҷо дар хоб бинад ҳеч кас.
Хешро кул диду кулро хеш дид,
Хамчунон, к- аз пас бидид, аз пеш дид.
Хатм карда Ҳақ набувватро бар ӯ,
Миъҷару хулқу футувватро бар ӯ.
Даъваташ фармуд бахри хосу ом,
Неъмати худро бар ӯ карда тамом.
Кофиронро дода муҳлат дар иқоб,
Нофиристода ба аҳди ӯ азоб.
Ҳар баниро дар паноҳи ҳашматаш
Зиндагӣ дода зи баҳри умматаш.

Карда дар шаб сӯйи меъроҷаш равон,
Сирри кул бо ӯ ниҳода дар миён.
Буда аз иззу шараф зулқиблатайн,
Зиллӣ бӣ зиллии ӯ дар хофақайн.
Ҳам зи Ҳақ беҳтар китобе ёфта,
Ҳам зи кул кул бе ҳисобе ёфта.

Уммаҳоти муъминин азвоҷи ӯ,
Эҳтироми мурсалин меъроҷи ӯ.
Анбиёяш пасраванд, ӯ пешво,
Олимони умматаш чун анбиё.
Кирдгораш аз барои эҳтиром,
Бурда дар «Таврот»- у дар «Инҷил» ном.
Санг аз вай қадру рифъат ёфта,
Пас Яминуллоҳ хилъат ёфта.
Қибла гашта хоки ӯ аз ҳурматаш,
Масх мансух омада дар умматаш.
Баъси ӯ шуд сарнигунии бутон,
Уммати ӯ беҳтарини умматон.
Карда чоҳи хушкро дар хушксол
Қатраи оби даҳонаш пурзулол.
Моҳ аз ангушти ӯ бишкофта,
Меҳр дар фармони вай бас тофта.
Дар миёни китфи ӯ хуршедвор
Дошта муҳри набувват ошкор.
Хаста дар хайрулбилод ӯ раҳнамун
«Ваҳва хайрулхалқ фӣ хайрилқурун».
Каъба з- ӯ ташрифи Байтуллоҳ ёфт,
Гашт эмин, ҳар кӣ дар вай роҳ ёфт.
Ҷабрайил аз дасти вай шуд хирқадор,
Дар либоси ҷубба з- он шуд ошкор.
Хок дар аҳдаш қавитар чиз ёфт,
Масҷиде ҳам гашту Туре низ ёфт.
Сирри як- як зарра чун будаш аён,
Уммӣ омад, гӯ, зи дафтар бармахон.
Чун забони Ҳақ забони ӯст бас,
Беҳтарин аҳде замони ӯст бас.
Рӯзи маҳшар маҳв гардад сар ба сар,
Ҷуз забони ӯ забонҳои дигар.
То дами охир, ки бармегашт ҳол,
Шавқ кард аз ҳазрати иззат суол.

Чун дилаш бехуд шудӣ дар баҳри роз,
Ҷӯши ӯ майле бирафтӣ дар намоз.

Чун дили ӯ буд дарёи шигарф,
Ҷӯши бисёре занад дарёи жарф.
Дар шудан гуфтӣ:- «Ариҳно, ё Билол»,
То бурун оям аз ин зиқи хаёл.
Боз дар боз омадан ошуфта ӯ,
«Каллиминӣ, ё ҳумайро» гуфта ӯ.
3- он шудомад чун бияндешад хирад,
Менадонам, то барад як ҷон зи сад.
Ақлро дар хилвати ӯ роҳ нест,
Илм низ аз вақти ӯ огоҳ нест.
Чун ба хилват чашн созад бо Халил,
Пар бисӯзад, дарнагунҷад Ҷабрайил.
Чун бувад симурғи ҷонаш ошкор,
Мӯсӣ аз даҳшат шавад мусичавор.
Рафт Мӯсо бар бисоти он ҷаноб,
«Халъи наълайн» омадаш аз Ҳақ хитоб.
Чун ба наздикӣ шуд аз наълайн дур,
Гашт дар водӣ- л- муқаддас ғарқи нур.
Боз дар меъроҷи шамъи зулҷалол,
Мешунуд овози наълайни Билол.
Мӯсии Имрон агарчи буд шоҳ,
Ҳам набуд он ҷо-ш бо наълайн роҳ.
Ин иноят бин, ки баҳри ҷоҳи ӯ
Кард Ҳақ бо чокари даргоҳи ӯ.
Чокарашро кард марди кӯйи хеш,
Дод бо наълайн роҳаш сӯйи хеш,
Мӯсии Имрон чу он рутбат бидид,
Чокари ӯро чунон қурбат бидид,
Гуфт:- Ё раб, з- уммати ӯ кун маро,
Дар туфайли ҳиммати ӯ кун маро.
Гарчи Мӯсо хост ин ҳоҷат мудом,
Лек Исо ёфт ин олӣ мақом.
Лоҷарам чун тарки ин хилват кунад,
Халқро бар дини ӯ даъват кунад.
Бар замин ояд зи чорум осмон,
Рӯй бар хокаш ниҳад, ҷон бар миён.

Ҳиндуи ӯ шуд Масеҳи номдор,
З- он Мубашшир ном кардаш Кирдгор.
Гар касе гӯяд касе мебоядӣ,
К- ӯ чу рафтӣ з- он ҷаҳон, боз омадӣ.
Баркушодӣ мушкили мо як ба як,
То намондӣ дар дили мо ҳеч шак.
Боз н- омад кас зи пайдову ниҳон,
Дар ду олам ҷуз Муҳаммад з- он ҷаҳон.
Он чи он ҷо ӯ ба биноӣ расид,
Кай касе он ҷо ба доноӣ расид?!
Ӯ чу султону туфайли ӯ ҳама,
Ӯст дойим шоҳу хайли ӯ ҳама.
Чун «лиамрук» тоҷ омад бар сараш,
Кӯҳ ҳолӣ хоки раҳ шуд бар дараш.
Чун ҷаҳон аз мойи ӯ пурмушк шуд,
Баҳрро аз ташнагӣ лаб хушк шуд.
Кист, к- ӯ на ташнаи дидори ӯст,
То ба ҷӯбу санг гарқи кори ӯст!
Чун ба минбар баршуд он дарёи нур,
Нолаи ҳаннона мешуд дури дур.
Осмони бесутун пурнур шуд
В- он сутун аз фурқаташ ранҷур шуд.
Васфи ӯ дар гуфт чун ояд маро,
Чун арақ аз шарм хун ояд маро.
Ӯ фасеҳи оламу ман лоли ӯ,
Кай тавонам дод шарҳи ҳоли ӯ!
Васфи ӯ кай лоиқи ин нокас аст,
Восифи ӯ холиқи олам бас аст.
Ай ҷаҳони нозанин худ хоки ту,
Сад ҷаҳон ҷон хоки ҷони поки ту.
Анбиё дар васфи ту ҳайрон шуданд,
Сиршиносон низ саргардон шуданд.
Ай туфайли хандаи ту Офтоб,
Гиряи ту корфармои саҳоб.
Ҳар ду гетӣ гарди хоки пойи туст,
Дар гилеме хуфтаӣ, чӣ ҷойи туст?!

Сар баровар аз гилемат, ай карим,
Пас фурӯ кун пой бар қадри гилем.
Маҳв шуд шаръи ҳама дар шаръи ту,
Асли ҷумла кам бувад дар фаръи ту.

То абад шаръи туву аҳкоми туст,
Ҳамбари номи илоҳӣ номи туст.
Ҳар кӣ буд аз анбиёву аз русул,
Ҷумла бо дини ту оянд аз субул.
Чун наёмад беш пеш аз ту касе,
Аз паси ту низ н- ояд бешаке.
Ҳам пасу ҳам пеш аз олам туӣ,
Собиқу охир ба як ҷо ҳам туӣ.
Не касе дар гарди ту ҳаргиз расад,
Не касеро низ чандин из расад.

ИСТИШФОИ РАСУЛ

Хоҷагии ҳар ду олам то абад
Карда вақфи Аҳмади мурсал аҳад.
Ё расулуллоҳ, бас дармондаам,
Бод дар каф, хок бар сар мондаам.
Бекасонро кас туӣ дар ҳар нафас,
Ман надорам дар ду олам ҷуз ту кас.
Як назар сӯйи мани ғамхора кун,
Чораи кори мани бечора кун.
Гарчи зоеъ кардаам умр аз гуноҳ,
Тавба кардам, узри ман аз Ҳақ бихоҳ.
Гар зи «ло таъман» бувад тарсе маро,
Ҳаст аз «ло тайъасу» дарсе маро.
Рӯзу шаб биншаста дар сад мотамам,
То шафоъатхоҳ бошӣ як дамам.
Аз дари ту гар шафоъат даррасад,
Маъсиятро меҳри тоъат даррасад.
Ай шафоъатхоҳи муште тирарӯз,
Лутф кун, шамъи шафоъат барфурӯз,
То чу парвона миёни ҷамъи ту
Парзанон оям ба пеши шамъи ту.

Ҳар кӣ шамъи ту бибинад ошкор,
Ҷон ба табъи дил диҳад парвонавор.
Дидаи ҷонро бақои ту бас аст,
Ҳар ду оламро ризои ту бас аст.
Доруи дарди дили ман меҳри туст,
Нури ҷонам офтоби чеҳри туст.
Бар дарат ҷон, бар миён дорад камар,
Гавҳари теғи зафони ман нигар.

Ҳар гуҳар, к- он аз зафон афшондаам
Дар раҳат, аз қаъри ҷон афшондаам.
3- он шудам аз баҳри ҷон гавҳарфишон,
К- аз ту баҳри ҷони ман дорад нишон.
То нишоне ёфт ҷони ман зи ту,
Бенишонӣ шуд нишони ман зи ту.
Ҳоҷатам он аст, ай олигуҳар,
К- аз сари фазле кунӣ бар ман назар.
3- он назар дар бенишонӣ дориям,
Бенишони ҷовидонӣ дориям.
3- ин ҳама пиндору ширку турраҳот
Пок гардонӣ маро, ай покзот!
Аз гунаҳ рӯям нагардонӣ сиёҳ,
Ҳаққи ҳамномии ман дорӣ нигоҳ.
Тифли роҳи ту манам, ғарқа шуда,
Гирди ман оби сияҳ халқа шуда.
Чашми он дорам, к- аз ин оби сиёҳ
Дасти ман гириву боз орӣ ба роҳ!

ҲИКОЯТ

Модареро тифл дар об уфтод,
Ҷони модар дар табу тоб уфтод.
Дар таҳайюр тифл мезад дасту по,
Об бурдаш то ба нови осиё.
Об аз бас рафт, он тифли азиз
Бар сари он об аз пас рафт низ.
Хост шуд дар нов, модар, к- он бидид
Шуд суйи дарзоб, ҳолӣ баркашид,

Модараш барҷасту ӯро баргирифт,
Шир додаш ҳолию дар бар гирифт.
Ай зи шафқат дода меҳри модарон,
Ҳаст ин ғарқобро нове гарон.
Чун дар он гирдоби ҳайрат уфтам,
Пеши нови оби ҳасрат уфтам.
Монда саргардон чу он тифлам дар об,
Дасту пойе мезанам аз изтироб.
Як нафас, ай мушфиқи тифлони роҳ,
Аз карам дар ғарқаи худ кун нигоҳ.
Ҳон, бибин ин заҳмати ғарқоби мо,
Раҳмате кун бар дили пуртоби мо.

Шир деҳ моро зи пистони карам,
Бармагир аз пеши мо хони карам.
Ай варои васфу идрок омада,
Аз сифоти восифон пок омада.
Норасида даст дар фитроки ту,
Лоҷарам ҳастем хоки хоки ту.
Хоки ту борони поки ту шуданд,
Аҳли олам хоки хоки ту шуданд.
Ҳар кӣ хокӣ нест ёрони туро,
Душман аст ӯ дӯстдорони туро.
Аввалаш Бӯбакру охир Муртазо,
Чор рукни Каъбаи сидқу сафо.
Он яке дар сидқ ҳамрозу вазир
В- он дигар дар адл Хуршеди мунир.
Он яке дарёи озарму ҳаё
В-ин дигар шоҳи улулилму сахо.

ДАР МАНОҚИБИ ХАЛИФАИ АВЛО АМИРУЛМУЪМИНИН АБӮБАКР АС- СИДДИҚ (р)

Хоҷаи аввал, ки аввалёри ӯст,
«Сонӣ иснайн из ҳумо фи- л- ғор»- и ӯст.
Садри дин, сиддиқи акбар, кутби Ҳақ,
Дар ҳама чиз аз ҳама бурда сабақ.

Ҳар чӣ Ҳақ аз боргоҳи кибриё
Рехт дар садри шарифи Мустафо,
Он ҳама дар синаи Сиддиқ рехт,
Лоҷарам то буд, аз ӯ таҳқиқ рехт.
Чун ду оламро ба як дам даркашид,
Лаб бибаст аз сангу хуш дам даркашид.
Сар фурӯ бурдӣ ҳама шаб то ба рӯз,
Ними шаб ҳуе баровардӣ ба сӯз.
Ҳуи ӯ то Чин бирафтӣ мушкбор,
Мушк кардӣ хуни оҳуи Татор.
3- он сабаб гуфт Офтоби шаръу дин:
Илм бояд ҷуст аз ин ҷо то ба Чин.
Санг аз он будӣ ба ҳикмат дар даҳон- ш.
То ба сангу ханг «ҳу» гӯяд зафон- ш.
Не, ки сангаш бар зафон бигрифт роҳ,
То нагӯяд ҳеч номе ҷуз Илоҳ.

Санг бояд, то падид орад виқор,
Мардуми бесанг кайояд ба кор.
Чун Умар мӯйе бидид аз қадри ӯ,
Гуфт:- Кош он мӯяме бар садри ӯ.
Чун ту кардӣ сонӣ иснайнаш қабул,
Сонӣ иснайн ӯ бувад баъд аз расул.

ДАР МУНОҚИБИ ХАЛИФАИ СОНӢ АМИРУЛМУЪМИНИН УМАР (р)

Хоҷаи шаръ, Офтоби ҷамъи дин,
Зилли Ҳақ, Форуқи аъзам, шамъи дин.
Хатм карда адлу инсофаш ба Ҳақ,
Дар фаросат бурда аз мардон сабақ.
Он ки Ҳақ «Тоҳо» бар ӯ хонд аз нахуст,
То мутаҳҳар шуд зи «Тоҳо»- ву дуруст.
Ҳойи «Тоҳо» дар дили ӯ ҳою ҳуст,
Фаррух он, к- аз ҳою ху дар ҳою ҳуст.
Он ки дорад бар Сирот аввал гузар,
Ҳаст ӯ аз қавли пайғамбар Умар.
Он ки аввал хилъат аз доруссалом
Ӯ ба даст орад, зиҳӣ олӣ мақом!
Чун нахусташ Ҳақ ниҳад дар даст даст,
Охираш бо худ барад он ҷо, ки ҳаст.
Кори дин аз адли ӯ анҷом ёфт,
Нили Миср аз зилзила ором ёфт.
Шамъи ҷаннат буду андар ҳеч ҷамъ,
Ҳеч касро сояе набвад зи шамъ.
Шамъро чун сояе набвад зи нур,
Чун гурехт аз сояи ӯ дев дур.
Чун сухан гуфтӣ ҳақиқат бар забон- ш,
Аз зари қалбе ҷудо гаштӣ аён- ш.
Гаҳ зи дарди ишқ ҷон месӯхтӣ,
Гаҳ зи нутқи Ҳақ забон месӯхтӣ.
Чун Набӣ медид, к- ӯ месӯхт зор,
Гуфт:- Шамъи ҷаннат аст ӯ ошкор.

ДАР МАНОҚИБИ ХАЛИФАИ СЕВУМ АМИРУЛМУЪМИНИН УСМОН (р)

Хоҷаи суннат, ки нури мутлақ аст,
Бал худованди ду нури барҳақ аст.

Он ки ғарқи баҳри ирфон омада-ст,
Садри дин, Усмони Аффон омада-ст.
Рифъате, к- ин рояти имон гирифт,
Аз амирулмуъминин Усмон гирифт.
Равнақе, к- ин арсаи кавнайн ёфт,
Аз дили пурнури зуннурайн ёфт.
Юсуфи сонӣ ба қавли Мустафо,
Баҳри тақвову ҳаё, кони вафо.
Кори зилқурбе ба ҷон пардохта,
Ҷони худ дар кори эшон бохта.
Сар буридандаш, ки то биншастаӣ,
Аз чӣ пайваста раҳим пайвастаӣ?
Ҳам ҳидоят дар ҷаҳону ҳам ҳунар,
Умматаш дар аҳди ӯ шуд бештар.
Ҳам ба адли ӯ шуд имон мунташир,
Ҳам зи ҳукмаш гашт «Қуръон» мунташир.
Сайиди содот гуфтӣ:- Бар фалак
Шарм дорад дойим аз Усмон малак.
Ҳам паямбар гуфт:- Дар кашфи ҳиҷоб
Ҳақ нахоҳад кард бо Усмон ҳисоб.
Чун набуд ӯ, то кунад байъат қабул,
Буд ба ҷойи дасти ӯ дасти расул.
Ҳозире гуфто, ки ман барсудаме,
Гарчи зуннурайни ғойиб будаме.
Гуфт ӯро меҳтари дунёву дин,
Ҳар чӣ бикнад, нест бимаш баъд аз ин.

ДАР МАНОҚИБИ АМИРУЛМУЪМИН АЛӢ ИБНИ АБИТОЛИБ (р)

Хоҷаи Ҳақ, пешвои ростин,
Кӯҳи ҳилму боби илму қутби дин.
Соқии Кавсар, имоми раҳнамо,
Ибни амми Мустафо, Шери Худо.
Муртазои Муҷтабо, ҷуфти Батул,
Хоҷаи маъсуму домоди расул.
Дар баёни раҳнамунӣ омада,
Соҳибасрори «салунӣ » омада.
Муқтадои дин ба истеҳқоқ ӯст,
Муфтии мутлақ илалитлоқ ӯст.
Чун Алӣ аз ғайбҳои Ҳақ якест,

Ақлро дар пеши ӯ худ кай шакест.
Ҳам зи «ақзокум Алӣ» ҷон огаҳ аст,
Ҳам «ало мамсус фӣ зотиллаҳ» аст.
Аз дами Исо чу мурда зинда хост,
Ӯ ба дам дасти бурида кард рост.
Гашта андар Каъба он соҳибқабул
Бутшикан бар пуштии дӯши расул.
Дар замираш буд макнуноти ғайб,
З- он баровардӣ яди байзо зи ҷайб
Гар яди байзо набудаш ошкор,
Кай гирифтӣ зулфиқор он ҷо қарор!
Гоҳ дар ҷӯш омадӣ аз кори хеш,
Гаҳ фурӯ гуфтӣ ба чоҳ асрори хеш.
Дар ҳама офоқ ҳамдам менаёфт,
Дар дарун мегашту маҳрам менаёфт.

ДАР ЗАММИ ТААССУБ

Ай гирифтори таассуб мондае,
Дойиман дар буғзу дар ҳуб мондае,
Гар ту лоф аз ҳушу аз луб мезанӣ,
Пас, чаро дам аз таассуб мезанӣ?
Дар хилофат нест майл, ай бехабар,
Майл кай ояд зи Бӯбакру Умар.
Майл агар будӣ дар он ду муқтадо,
Ҳар ду кардандӣ писарро пешво.
Ҳар ду гар бурданд Ҳақ аз ҳақварон,
Манъ воҷиб омадӣ бар дигарон.
Манъро чун нопадидор омаданд,
Тарки воҷибро раводор омаданд.
Гар намеояд касе дар манъи ёр,
Ҷумларо такзиб кун бо ихтиёр.
В- ар кунӣ такзиби асҳоби расул,
Қавли пайғамбар накардастӣ қабул.
Гуфт:- Ҳар ёрем наҷме равшан аст,
Беҳтарини қарнҳо қарни ман аст.
Беҳтарини халқ ёрони мананд,
Ақрабову дӯстдорони мананд.
Беҳтарин чун назди ту бошад батар,
Кай тавон гуфтан туро соҳибназар?
Кай раво дорӣ, ки асҳоби расул
Марди ноҳақро кунанд аз ҷон қабул,

Ё нишонандаш ба ҷойи Мустафо?
Аз саҳоба нест ин ботил раво?
Ихтиёри ҷумла-шон гар нест рост,
Ихтиёри ҷамъи «Қуръон» пас хатост.
Балки ҳар- ч асҳоби пайғамбар кунанд,
Ҳақ кунанду лоиқу дарх(в)ар кунанд.
Он ки кор ӯ ҷуз ба Ҳақ як дам накард,
То ба зону банди уштур кам накард.
Ӯ чу чандине даровезад ба кор,
Ҳақ зи ҳақвар кай барад ин, зан мадор!
Майл дар Сиддиқ агар ҷойиз будӣ,
Дар «ақилунӣ» куҷо ҳаргиз будӣ.
Дар Умар гар майл будӣ заррае,
Кай писар куштӣ ба захми диррае.
Дойиман Сиддиқ марди роҳ буд,
Фориғ аз кул, лозими даргоҳ буд.
Молу нафқа карду ҷон бар сар нисор,
Зулм накнад инчунин кас, шарм дор!
Пок аз қирши ривоят буд ӯ,
З- он ки дар мағзи дироят буд ӯ.
Он кӣ бар минбар адаб дорад нигоҳ,
Хоҷаро наншонад ӯ бар ҷойгоҳ.
Чун бибинад он ҳама аз пешу пас,
Ноҳақ ӯро кай тавонад гуфт кас!
Боз Форуқе, ки адлаш буд кор,
Гоҳ мезад хишту гаҳ меканд хор.
Банди ҳезумро ба худ бардоштӣ,
Бо дирам нуҳ шаҳрро бигзоштӣ.
Буд ҳар рӯзе дар ин ҳабси ҳавас,
Ҳафт луқма нон таъоми ӯву бас.
Сирка будӣ бо намак бар хони ӯ,
На зи байтулмол будӣ нони ӯ.
Рег будӣ, гар бихуфтӣ, бистараш,
Дирра болиш буд дар зери сараш.
Баргирифтӣ ҳамчу саққо машки об,
Бевазанро об бурдӣ вақти хоб.
Шаб бирафтӣ, дил зи худ бардоштӣ,
Ҷумлаи шаб поси лашкар доштӣ.
Бо Ҳузайфа гуфт:- Ай соҳибназар,
Ҳеч мебинӣ нифоқе дар Умар,
К- он касе, к- ӯ айби ман дар рӯйи ман

Майл накнад, тухфа орад сӯйи ман.
Гар хилофат бар хато медошт ӯ,
Ҳафда(ҳ) ман далқе чаро медошт ӯ!
Чун на ҷома даст додаш, на гилем,
Бар мураққаъ дӯхтӣ порай адим.
Он ки з- ин сон шоҳии хайле кунад,
Нест мумкин, к- ӯ ба кас майле кунад.

Он ки гоҳе хишту гоҳе гил кашад,
Ин ҳама сахтӣ на бар ботил кашад.
Гар хилофат аз ҳаво мерондӣ,
Хешро бар салтанат биншондӣ!
Шаҳрҳои мункирон ҳангоми ӯ,
Шуд тиҳӣ аз куфр дар айёми ӯ.
Гар таассуб мекунӣ аз баҳри он,
Нест инсофат, бимир аз қаҳри он.
Ӯ намурд аз заҳру ту аз қаҳри ӯ,
Чанд мирӣ, гар нахурдӣ заҳри ӯ?
Ҳин, макун, ай ҷоҳили ҳақношинос,
Аз хилофат хоҷагии худ қиёс.
Бар ту гар ин хоҷагӣ ояд ба сар,
З- ин ғамат сад оташ афтад дар ҷигар.
Гар касе з- эшон хилофат бистадӣ,
Уҳдаи сад гуна офат бистадӣ.
Нест осон, то ки ҷон дар тан бувад,
Уҳдаи халқе, ки дар гардан бувад!

МУКОЛАМАИ УМАР БО УВАЙС

Чун Умар пеши Увайс омад ба ҷӯш,
Гуфт:- Афкандам хилофат дар фурӯш.
Ин хилофат, гар харидоре бувад,
Мефурӯшам, гар ба диноре бувад!
Чун Увайс ин ҳарф бишнид аз Умар,
Гуфт:- Ту бигзору фориғ даргузар.
Ту бияфкан, ҳар кӣ мехоҳад, зи роҳ
Бор баргирад, шавад то пешгоҳ.
Чун хилофат хост афкандан амир,
Он замон бархост аз ёрон нафир.
Ҷумла гуфтандаш:- Макун, ай пешво,
Халқро саргашта аз баҳри Худо.

Уҳда андар гарданат Сиддиқ кард,
Он на бар амё, ки бар таҳқиқ кард.
Гар ту мепечӣ сар аз фармони ӯ,
Ин замон аз ту биранҷад ҷони ӯ.

Чун шунид ин ҳуҷҷати муҳкам Умар,
Кори ин ҳуҷҷат бар ӯ шуд сахттар.

ЛУТФИ АМИРУЛМУЪМИНИН АЛӢ (Р) ДАР БОРАИ ҚОТИЛ

Чунки он бадбахт охир аз қазо
Ногаҳон он захм зад бар Муртазо,
Муртазоро шарбате карданд рост,
Муртазо гуфто, ки хунрезам куҷост?
Шарбат ӯро деҳ нахуст, он гаҳ маро,
З- он ки ӯ хоҳад будан ҳамраҳ маро.
Шарбаташ бурданд, гуфто:- Аз чӣ қаҳр
Ҳайдар ин ҷо хоҳадам куштан ба заҳр!
Муртазо гуфто:- Ба ҳаққи Кирдгор,
Гар бихурдӣ шарбатам он нобакор,
Ман ҳаме нанҳодаме бе ӯ ба ҳам
Пеши Ҳақ дар ҷаннатулмаъво қадам.
Муртазоро чун бикушт он марди зишт,
Муртазо бе ӯ намешуд дар биҳишт.
Бар адӯ чун шафқаташ чандин бувад,
Бо чу Сиддиқеш ҳаргиз кин бувад?!
Он киро чандин ғами душман бувад,
Бо атиқаш душмане чун зан бувад.
То ҷаҳон бошад, наёрад Кирдгор
Чун Алӣ Сиддиқро як дӯстдор.
Чанд гӯйӣ Муртазо мазлум буд
В- аз хилофат рондан маҳрум буд.
Чун Алӣ Шери Ҳақ асту тоҷи сар,
Зулм натвон кард бар Шер, ай писар!

РОЗ ГУФТАНИ АЛӢ АЛАЙҲИССАЛОМ БО ЧОҲ ВА ХУН ШУДАНИ ОБИ ОН

Мустафо ҷойе фуруд омад ба роҳ,
Гуфт:- Об оред лашкарро зи чоҳ.

Рафт марде, боз омад пуршитоб,
Гуфт:- Пурхун аст чоҳу нест об.

Гуфт:- Пиндорам зи дарди кори хеш
Муртазо дар чоҳ гуфт асрори хеш.
Чоҳ чун бишнуд он, тобаш набуд,
Лоҷарам пурхун шуду обаш набуд.
Он ки дар ҷонаш чунин шӯре бувад,
Дар дилаш кай кинаи мӯре бувад?!

ҲИКОЯТ

З- ӯ яке пурсид, к- ай соҳибқабул,
Ту чӣ мегӯйӣ зи ёрони расул?
Гуфт:- Ман аз Ҳақ намеоям ба сар,
Кай тавонам дод аз ёрон хабар.
Гарна дар Ҳақ ҷону дил гум дораме,
Як нафас парвои мардум дораме.
Он на ман будам, ки дар саҷдагаҳе
Хор дар чашмам шикаст андар раҳе.
Бар заминам хун равон шуд аз басар,
Ман зи хуни хеш будам бехабар.
Он ки ӯро инчунин дарде бувад,
Кай талабгори зану марде бувад.
Чун набудам то ки будам худшинос,
Дигареро кай шиносам аз қиёс!
Ту дар ин раҳ не худоӣ, не расул,
Даст кӯтаҳ кун аз ин радду қабул.
Аз таваллову табарро пок шав,
Ту кафи хокӣ, дар ин раҳ хок шав,
Чун кафи хокӣ, сухан аз хок гӯй,
Ҷумларо покиза дону пок гӯй!

ШАФОАТИ ПАЙҒАМБАР АЗ УММАТ

Саййиди олам бихост аз Кирдгор,
Гуфт:- Кори умматам бо ман гузор.
То наёбад иттилоъе ҳеч кас,
Бар гуноҳи уммати ман як нафас.
Ҳақ таъоло гуфт:- Ай садри кибор,
Гар бибинӣ он гуноҳи бешумор,
Ту наёрӣ тоби он, ҳайрон шавӣ,

Шарм дорӣ в- аз миён пинҳон шавӣ.
Ойиша, к- ӯ буд ҳамчун ҷон туро,
Сер шуд з- ӯ дил ба як бухтон туро.
Ту шунидӣ аз касе аҳли маҷоз,
Пас ба ҷойи худ фиристодӣ-ш боз.
Чун бигаштӣ аз гиромитар касе,
Пургунаҳ ҳастанд дар уммат басе.
Ту наёрӣ тоби чандоне гуноҳ,
Уммати худро раҳо кун бо Илоҳ.
Гар ту мехоҳӣ, ки касро дар ҷаҳон
Аз гуноҳи умматат набвад нишон.
Кори уммат чун на кори Мустафост,
Кай шавад ин кор аз ҳукми ту рост?
Ҳон, макун ҳукму зафон кӯтоҳ кун,
Бетаассуб бошу азми роҳ кун.
Он чи эшон кардаанд, он пеш гир,
Дар саломат рав, тариқи хеш гир.
Ё қадам дар сидқ неҳ Сиддиқвор,
Ё на, чун Форуқ кун адл ихтиёр.
Ё чу Усмон пурҳаёву ҳилм бош,
Ё чу Ҳайдар баҳри ҷуду илм бош.
Ё мазан дам, панди ман бипзиру рав,
Пой бардору сари худ гиру рав.
Ту на марди сидқу илму Ҳайдарӣ,
Марди нафсӣ, ҳар замон кофиртарӣ.
Нафси кофирро бикуш, муъмин бибош,
Чун бикуштӣ нафсро, эмин бибош.
Дар таассуб ин фузулӣ мекунӣ,
Аз сари худ ин расулӣ мекунӣ.
Нест дар шаръат сухан танҳо қабул,
Чӣ сухан гӯйӣ зи ёрони расул?
Нест дар ман ин фузулӣ, ай Илоҳ,
Аз таассуб дор пайвастам нигоҳ.
Пок гардон аз таассуб ҷони ман,
Гӯ, мабош ин қисса дар девони ман.

ОҒОЗИ ДОСТОН
МАҚОЛАИ АВВАЛ ДАР ХИТОБ БО ҲУДҲУД

Марҳабо, ай Ҳудҳуди ҳодишуда,
Дар ҳақиқат пайки ҳар водӣ шуда.

Ай ба сарҳадди Сабо сайри ту хуш,
Бо Сулаймон «Мантиқу-т-тайр»-и ту хуш.
Соҳиби сирри Сулаймон омадӣ,
Аз тахофур тоҷвар з- он омадӣ.
Девро дар банду зиндон боздор,
То Сулаймонро ту бошӣ роздор.
Девро вақте, ки дар зиндон кунӣ,
Бо Сулаймон қасди шодурвон кунӣ.

ХИТОБ БО МУСИЧА

Чаҳ, чаҳ, ай мусичаи Мӯсосифат,
Хезу мусиқор зан дар маърифат.
Кард аз ҷон марди мусиқишинос
Лаҳни мусиқии хилъатро сипос.
Ҳамчу Мӯсо дидаӣ оташ зи дур,
Лоҷарам мусичаӣ дар кӯҳи Тур.
Ҳам зи Фиръавни баҳимӣ дур шав,
Ҳам ба миқот ову мурғи Тур шав.
Пас каломи безафону бехурӯш
Фаҳм кун бе ақлу бишнав не зи гӯш.

ХИТОБ БО ТӮТӢ

Марҳабо, ай тӯтии тӯбонишин,
Пӯшишат ҳулла- сту тавқат оташин.
Тавқи оташ аз барои дӯзах аст,
Хуш тавонад кард дар оташ нишаст.
Сар бизан Намрудро ҳамчун қалам,
Чун Халилуллаҳ дар оташ неҳ қадам.
Чун шудӣ аз ваҳшати Намруд пок,
Ҳулла пӯш, аз оташин тавқат чӣ бок?

ХИТОБ БО КАБК

Қаҳ, қаҳ, ай кабки хиромон, дархиром,
Хуш- хушӣ аз кӯҳи ирфон дархиром.
Қаҳ-қаҳе дар шеваи ин роҳ зан,
Ҳалқа бар сандони Доруллоҳ зан.
Кӯҳи худ дарҳам гузор аз фоқае,
То бурун ояд зи кӯҳат ноқае.
Чун мусаллам ноқае ёбӣ ҷавон,
Ҷӯйи ширу ангубин бинӣ равон.

Ноқа мерон, гар масолеҳ оядат,
Худ ба истиқболи Солеҳ оядат.

ХИТОБ БО БОЗ

Марҳабо, ай тунгбози тангчашм,
Чанд хоҳӣ буд тунду тезхашм!
Номаи ишқи азал бар пой банд,
То абад он номаро макшой банд.
Ақли модарзод кун бо дил бадал,
То яке бинӣ абадро бо азал.
Чорчӯби табъ бишкан мардвор,
Дар даруни ғори ваҳдат кун қарор.
Чун ба ғор- андар қарор ояд туро,
Садри олам ёри ғор ояд туро.

ХИТОБ БО ДУРРОҶ

Хаҳ, хаҳ, ай дурроҷи меъроҷи аласт,
Дида бар фарқи бало тоҷи аласт.
Чун аласти ишқ бишнудӣ ба ҷон,
Аз балии нафс безорӣ ситон.
Чун балеи нафс гирдоби балост,
Кай шавад кори ту бе гирдоб рост!
Нафсро ҳамчун хари Исо бисӯз,
Пас чу Исо ҷон ба ҷонон барфурӯз.
Хар бисӯзу мурғи ҷонро кор соз,
То туро Рӯҳуллаҳ ояд пешвоз!

ХИТОБ БО АНДАЛЕБ

Марҳабо, ай андалеби боғи ишқ,
Нолае кун хуш зи дарду доғи ишқ.
Хуш бинол аз дарди дил додорвор,
То кунандат ҳар нафас сад ҷон нисор.
Ҳалқи довудӣ ба маънӣ баркушой,
Халқро аз лаҳни ҳалқат раҳ намой.
Чанд пайвандӣ зи раҳ бар нафси шум,
Ҳамчу Довуд оҳани худ кун чу мум,
Гар шавад ин оҳанат чун мум нарм,
Ту шавӣ дар ишқ чун Довуд гарм.

ХИТОБ БО ТОВУС

Хаҳ, хаҳ, ай товуси боғи ҳаштдар,
Сӯхтӣ аз захми мори ҳафтсар.

Суҳбати ин мор дар хунат фиканд,
Аз биҳишти адн берунат фиканд.
Баргирифта Сидраву Тӯбо зи роҳ,
Кардат аз садди табиат дил сиёҳ.
То нагардонӣ ҳалок он морро,
Кай шавӣ шойиста ин асрорро!
Гар халосӣ бошадат з- ин мори зишт,
Одамат бо хеш гирад дар биҳишт.

ХИТОБ БО ТАЗАРВ

Марҳабо, ай хуш тазарви дурбин,
Чашмаи дил ғарқи баҳри нур бин.
Ай, миёни чоҳи зулмат мондае,
Мубталои баҳси туҳмат мондае.
Хешро з- ин чоҳи зулмонӣ барор,
Сар зи авҷи арши раҳмонӣ барор.
Ҳамчу Юсуф бигзар аз зиндону чоҳ,
То шавӣ дар Мисри иззат подшоҳ.
Гар чунин мулке мусаллам оядат,
Юсуфи Сиддиқ ҳамдам оядат.

ХИТОБ БО ҚУМРӢ

Хаҳ, хаҳ, ай қумрии дамсоз омада,
Шод рафта, тангдил боз омада.
Тангдил з- онӣ, ки дар хун мондаӣ,
Дар мазиқи ҳабси Зуннун мондаӣ.
Ай шуда саргаштаи моҳии нафс,
Чанд хоҳӣ дид бадхоҳии нафс?!
Сар бикан он моҳии бадхоҳро,
То тавонӣ суд фарқи Моҳро.

ХИТОБ БО ФОХТА

Марҳабо, ай фохта, бикшой лаҳн,
То гуҳар бар ту фишонад ҳафт саҳн.
Чун бувад тавқи вафо дар гарданат,
Зишт бошад бевафоӣ карданат.
Аз вуҷудат то бувад мӯйе ба ҷой,
Бевафоят хонам аз сар то ба пой.
Гар дароию бурун ойӣ зи х(в)ад,
Сӯйи маънӣ роҳ ёбӣ аз хирад.

Чун хирад сӯйи маъонӣ-т оварад,
Хизр Оби зиндагонӣ-т оварад.

ХИТОБ БО БОЗ

Хаҳ, хаҳ, ай бози ба парвоз омада,
Рафта саркаш, сарнигун боз омада.
Сар бикаш, чун сарнигуне мондаӣ,
Тан бидеҳ, чун ғарқи хуне мондаӣ.
Бастаи мардони дунё омадӣ,
Лоҷарам маҳҷури уқбо омадӣ.
Ҳам зи дунё, ҳам зи уқбо даргузар,
Пас кулоҳ аз сар бигиру дарнигар.
Чун бигардад аз ду гетӣ ройи ту,
Дасти Зулқарнайн ояд ҷойи ту.

ХИТОБ БО ҲУМОЙ

Марҳабо, ай мурғи заррин, х(в)аш дар ой,
Гарм шав дар кору чун оташ дар ой.
Ҳар чӣ пешат ояд, аз гармӣ бисӯз,
3- офариниш чашми ҷоне кул бидӯз.
Чун бисӯзӣ ҳар чи пеш ояд туро,
Нузли Ҳақ дар лаҳза беш ояд туро.
Чун дилат шуд воқифи асрори Ҳақ,
Хештанро вақф кун дар кори Ҳақ.
Чун шудӣ дар кори Ҳақ мурғе тамом,
Ту намонӣ, Ҳақ бимонад, вассалом!

МАҚОЛАИ СОНИЯ (2) ДАР СУХАНИ ҲУДҲУД БО МУРҒОН БАРОИ ТАЛАБИ СИМУРҒ

Маҷмаъе карданд мурғони ҷаҳон,
Он чи буданд ошкорову ниҳон.
Ҷумла гуфтанд: -Ин замон дар рӯзгор
Нест холӣ ҳеч шаҳр аз шаҳрёр.
Чун бувад, иқлими моро шоҳ нест?
Беш аз ин бе шоҳ будан роҳ нест!
Якдигарро шояд, ар ёрӣ кунем,
Подшоҳеро талабгорӣ кунем.
3- он ки бе кишвар бувад чун подшоҳ,
Назму тартибе намонад дар сипоҳ.

Пас ҳама бо ҷойгоҳе омаданд,
Сарбасар ҷӯёи шоҳе омаданд.
Ҳудҳуди ошуфтадил пуринтизор,
Дар миёни ҷамъ омад беқарор.
Ҳуллае буд аз тариқат дар бараш,
Афсаре буд аз ҳақиқат бар сараш.
Тезфаҳме буд, дар роҳ омада,
Аз баду аз нек огоҳ омада.
Гуфг:- Эй мурғон, манам бе ҳеч райб,
Ҳам бариди Ҳазрату ҳам пайки ғайб.
Ҳам зи Ҳазрат ман хабардор омадам,
Ҳам зи фитрат соҳибасрор омадам.
Он ки «бисмиллоҳ» дар минқор ёфт,
Дур набвад, гар басе асрор ёфт.
Мегузорам дар ғами худ рӯзгор,
Ҳеч касро нест бо ман ҳеч кор.
Чун ман озодам зи халқон, лоҷарам
Халқ озоданд аз ман низ ҳам.
Чун манам машғули дарди подшоҳ,
Ҳаргизам дарде набошад аз сипоҳ.
Обпаймоям зи ваҳми хештан,
Розҳо дорам басе з- ин беш ман.
Бо Сулаймон дар сухан пеш омадам,
Лоҷарам аз хайли ӯ беш омадам.
Ҳар кӣ ғоиб шуд зи мулкаш, ай аҷаб,
Ӯ напурсиду накард ӯро талаб.
Ман чу ғойиб гаштам аз вай як замон,
Кард ҳар ҷониб талабгоре равон.
3- он ки менашнид аз ман як нафас,
Ҳудҳудеро то абад ин қадр бас.
Номаи ӯ бурдаму боз омадам,
Пеши ӯ дар парда ҳамроз омадам.
Ҳар кӣ ӯ матлуби пайғамбар бувад,
Зебадаш, бар фарқ агар афсар бувад.
Ҳар кӣ мазкури Худо омад ба хайр,
Кай расад дар гарди сайраш ҳеч тайр.
Солҳо дар баҳру бар мегаштаам,
Пой андар раҳ, ба сар мегаштаам.
Водию кӯҳу биёбон рафтаам,
Оламе дар аҳди тӯфон рафтаам.

Бо Сулаймон дар сафарҳо будаам,
Арсаи олам басе паймудаам.
Подшоҳи хешро донистаам,
Чун равам танҳо, чу натвонистаам!
Пас, шумо бо ман агар ҳамраҳ шавед,
Маҳрами он шоҳу он даргаҳ шавед,

Во раҳед аз нанги худбинии хеш,
То кай аз ташвири бединии хеш.
Ҳар кӣ дар вай бохт ҷон, аз х(в)ад бираст,
Дар раҳи ҷонон зи неку бад бираст.
Ҷон фишонеду қадам дар раҳ ниҳед,
Пойкӯбон сар бад- он даргаҳ ниҳед.
Ҳаст моро подшоҳе бехилоф,
Дар паси кӯҳе, ки ҳаст он кӯҳи Қоф.
Номи ӯ Симурғу султони туюр,
Ӯ ба мо наздику мо з- ӯ дури дур.
Дар ҳарими иззат аст ороми ӯ,
Нест ҳадди ҳар зафоне номи ӯ.
Сад ҳазорон парда дорад бешумар,
Ҳам зи нуру ҳам зи зулмат бештар.
Дар ду олам нест касро заҳрае,
То тавонад ёфт аз вай баҳрае.
Дойиман ӯ подшоҳи мутлақ аст,
Дар камоли иззи худ мустағрақ аст.
Фаҳми тоир чун парад, он ҷо ки ӯст,
Кай расад илму хирад, он ҷо ки ӯст!
Не бад- ӯ раҳ, не шикебоӣ аз ӯ,
Сад ҳазорон халқ савдоӣ аз ӯ.
Васфи ӯ ҷуз кори ҷони пок нест,
Ақлро сармояи идрок нест.
Лоҷарам ҳам ақлу ҳам ҷон хира монд,
Дар сифоташ бо ду чашми тира монд.
Ҳеч доное камоли ӯ надид,
Ҳеч биное ҷамоли ӯ надид.
Дар камолаш офариниш раҳ наёфт,
Дониш аз пай рафту биниш раҳ наёфт.
Қисми халқон з- он камолу з- он ҷамол
Ҳаст, гар барҳам ниҳӣ, муште хаёл.
Бар хаёле кай тавон ин раҳ сипард,
Ту ба моҳӣ чун тавонӣ маҳ сипард?!

Сад ҳазорон сар чу гӯй он ҷо бувад,
Ҳойҳою ҳуйҳуй он ҷо бувад.

Баски хушкӣ, баски дарё дар раҳ аст,
То напиндорӣ, ки роҳе кӯтаҳ аст.
Шермарде бояд ин раҳро шигарф,
З- он ки раҳ дур асту дарё жарфи жарф.
Рӯйи он дорад, ки ҳайрон меравем,
Дар раҳаш гирёну хандон меравем.
Гар нишон ёбам аз он, коре бувад
В- ар на, бе ӯ зистан оре бувад.
Ҷони беҷонон куҷо ояд ба кор,
Гар ту мардӣ, ҷони беҷонон мадор!
Мардуме бояд тамом ин роҳро,
Ҷон фишонад бояд ин даргоҳро.
Даст бояд шуст аз ҷон мардвор,
То тавон гуфтан, ки ҳастӣ марди кор.
Ҷони беҷонон наярзад ҳеч чиз,
Ҳамчу мардон барфишон ҷони азиз.
Гар ту ҷоне барфишонӣ мардвор,
Баски ҷонон ҷон кунад бар ту нисор!

ИБТИДОИ КОРИ СИМУРҒ

Ибтидои кори Симурғ, ай аҷаб,
Ҷилвагар бигзашт бар Чин ними шаб.
Дар миёни Чин фитод аз вай паре,
Лоҷарам пуршӯр шуд ҳар кишваре.
Ҳар касе нақше аз он пар баргирифт,
Ҳар кӣ дид он нақш, коре даргирифт.
Ҳаст он пар дар нигористони Чин,
«Утлубулилма ва лав бис- Син аз ин».
Гар нагаштӣ нақши парри ӯ аён,
Ин ҳама ғавғо набудӣ дар ҷаҳон.
Ин ҳама осори сунъ аз фарри ӯст,
Ҷумла анмудори нақши парри ӯст.
Чун на сар пайдост васфашро, на бун,
Нест лойиқ беш аз ин гуфтан сухун.
Ҳар кӣ акнун аз шумо марди раҳед,
Сар ба роҳ ореду пой андарниҳед.

Ҷумлаи мурғон шуданд он ҷойгоҳ,
Беқарор аз иззати он подшоҳ.
Шавқи ӯ дар ҷони эшон кор кард,
Ҳар яке бесабрии бисёр кард.
Азми раҳ карданду дар пеш омаданд,
Ошиқи ӯ, душмани хеш омаданд.
Лек чун роҳе дарозу дур буд,
Ҳар касе аз рафтанаш ранҷур буд.
Гарчи раҳро буд ҳар як корсоз,
Ҳар яке узри дигар гуфтанд боз.

МАҚОЛАИ СОЛИСА (3)
УЗРИ БУЛБУЛ

Булбули шайдо даромад масти маст,
В- аз камоли ишқ на несту на ҳаст.
Маъние дар ҳар ҳазор овоз дошт,
Зери ҳар маънӣ ҷаҳоне роз дошт.
Шуд дар асрори маъонӣ наъразан,
Кард мурғонро зафонбанди сухан.
Гуфт:- Бар ман хатм шуд асрори ишқ,
Ҷумлаи шаб мекунам такрори ишқ.
Нест чун Довуд як афтодакор,
То Забури ишқ хонам зор- зор.
Розе андар най зи гуфтори ман аст,
Зери чанг аз нолаи зори ман аст.
Гулситонҳо пурхурӯш аз ман бувад,
Дар дили ушшоқ ҷӯш аз ман бувад.
Боз гӯям ҳар замон розе дигар,
Дардиҳам ҳар лаҳза овозе дигар.
Ишқ чун бар ҷони ман зӯр оварад,
Ҳамчу дарё ҷони ман шӯр оварад.
Ҳар кӣ шӯри ман бидид, аз даст шуд,
Гарчи бас ҳушёр омад, маст шуд!
Чун набинам марҳаме соле дароз,
Тан занам бо кас, нагӯям ҳеч роз.
Чун кунад маъшуқи ман дар навбаҳор
Бӯйи мушки хеш дар олам нисор,
Ман намоям хуш ба рӯйи ӯ дилам,
Ҳал кунам аз талъати ӯ мушкилам.
Боз маъшуқам чу нопайдо шавад,
Булбули шӯрида кам гӯё шавад.

З- он ки розам дарнаёбад ҳар яке,
Рози булбул гул бидонад бе шаке.
Ман чунон дар ишқи гул мустағрақам,
К- аз вуҷуди хеш маҳви мутлақам.
Дар сарам аз ишқи гул савдо бас аст,
З- он ки маъшуқам гули раъно бас аст.
Тоқати Симурғ н- орад булбуле,
Булбулеро бас бувад ишқи гуле.
Чун бувад сад барг дилдори маро,
Кай бувад бебаргие кори маро!
Гул, ки ҳолӣ бишкуфад чун дилкаше,
Аз ҳама дар рӯйи ман хандад х(в)аше.
Чун зи зери парда гул ҳозир шавад,
Хандааш дар рӯйи ман зоҳир шавад.
Кай тавонад буд булбул як шабе
Холӣ аз ишқи чунон хандонлабе?!

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД

Ҳудҳудаш гуфт:- Ай ба сурат монда боз,
Беш аз ин дар ишқи раъное маноз.
Ишқи рӯйи гул басе хорат ниҳод,
Коргар шуд бар туву корат ниҳод.
Гул агарчи ҳаст бас соҳибҷамол,
Ҳусни ӯ дар ҳафтае гирад завол.
Ишқ чизе, к- он завол орад падид,
Комилонро з- он малол орад падид.
Хандаи гул гарчи дар хорат кашад,
Рӯзу шаб дар нолаи зорат кашад.
Даргузар аз гул, ки гул ҳар навбаҳор
Бар ту механдад, на дар ту, шарм дор!
Гар туро шарме будӣ ҳаргиз ба чашм
Дар рухи гул нангаридӣ ҷуз ба хашм!

ҲИКОЯТ ДАР ИН МАЪНӢ

Шаҳрёре духтаре чун моҳ дошт,
Оламе пур ошиқи гумроҳ дошт.
Фитнаро бедории пайваст буд,
З- он ки чашми нимхобаш маст буд.
Ораз аз кофуру зулф аз мушк дошт,
Оби ҳайвон бе лабаш лаб хушк дошт.

Гар ҷамолаш заррае пайдо шудӣ,
Ақл аз лояъқилӣ расво шудӣ.
Гар шакар таъми лабаш бишнохтӣ,
Аз хиҷил бифшурдиву бигдохтӣ.
Аз қазо мерафт дарвеше асир,
Чашм афтодаш бад- он бадри мунир.
Дошт дар каф гирдае он бенаво,
Нони ӯ во монда буд бар нонво.
Чашми ӯ чун бар рухи он маҳ фитод,
Гирда аз дасташ шуду дар раҳ фитод.
Духтар аз пешаш чу оташ даргузашт,
Хуш бар ӯ хандиду х(в)аш- х(в)аш баргузашт.
Он гадо чун хандаи он маҳ бидид,
Хешро дар хуну хоки раҳ бидид.
Дошт мискин ними нону ними ҷон,
З- он ду нима пок шуд дар як замон.
Не қарораш буд шаб, не рӯз ҳам,
Дам назад аз гиряву аз сӯз ҳам.
Ёд кардӣ хандаи он шаҳрёр,
Гиря афтодӣ бар ӯ чун абри зор.
Ҳафт сол алқисса бас ошуфта буд,
Бо сагон дар кӯйи духтар хуфта буд.
Бандагони духтару хидматгарон
Ҷумла гаштанд, ай аҷаб, воқиф бар он.
Азм карданд он ҷафокорон ба ҷамъ,
То бибурранд он гадоро сар чу шамъ.
Дар ниҳон духтар гадоро ханду гуфт:
— Чун туеро чун мане кай буда ҷуфт?
Қасди ту доранд, бигрезу бирав,
Бар дарам маншин ту, бархезу бирав.
Он гадо гуфто, ки ман он рӯз даст
Шустаам аз ҷон, ки гаштам аз ту маст.
Сад ҳазорон ҷони чун ман беқарор
Бод бар рӯйи ту ҳар соат нисор.
Чун маро хоҳанд куштан носавоб,
Як суоламро бидеҳ ин ҷо ҷавоб.
Чун маро сар мебуридӣ ройгон,
Аз чӣ хандидӣ ту бар ман он замон?
Гуфт:- Чун медидамат бас беҳунар,
Бар ту хандидам аз он, ай бехабар!

Бар сару риши ту хандидан равост,
Лек дар рӯйи ту хандидан хатост.
Ин бигуфту рафт аз пешаш чу дуд,
Ҳар чӣ буд, асло ҳама чизе набуд!

МАҚОЛАИ РОБИЪА (4)
УЗРИ ТӮТӢ

Тӯтӣ омад бо даҳоне пуршакар,
Дар либоси фустуқӣ бо тавқи зар.
Боша гашта пашшае аз фарри ӯ,
Ҳар кучо сарзабзие аз парри ӯ.
Дар сухан гуфтан шакаррез омада,
Дар шакар хӯрдан пагаҳхез омада.
Гуфт:- Ҳар сангиндилу ҳар ҳечкас
Чун манеро оҳанин созад қафас.
Ман дар ин зиндони оҳан монда боз,
З- орзуи оби Хизрам дар гудоз.
Хизри мурғонам, аз онам сабзпӯш,
То тавонам кард Оби Хизр нӯш.
Ман наёрам дар бари Симурғ тоб,
Бас бувад аз чашмаи Хизрам як об!

ҶАВОБИ ҲУДҲУД

Ҳудҳудаш гуфт:- Ай зи ду лаб бенишон,
Мард набвад, ҳар кӣ набвад ҷонфишон.
Ҷон зи баҳри тан ба кор ояд туро,
То даме дархурди ёр ояд туро.
Оби ҳайвон хоҳӣ аз ҷондӯстӣ,
Рав, ки ту мағзе надорӣ, пӯстӣ.
Ҷон чӣ хоҳӣ кард бар ҷонон фишон?
Дар раҳи ҷонон чу мардон ҷон фишон!

ҲИКОЯТ

Буд он девонае олимақом,
Хизр бо ӯ гуфт:-Ай марди тамом,
Ройи он дорӣ, ки бошӣ ёри ман,
Гуфт:- Бо ту барнаёяд кори ман.
З- он ки хӯрдӣ оби ҳайвон чанд роҳ,
То бимонад ҷони ту дар дер гоҳ.
Ман бар онам, то бигӯям тарки ҷон,
З- он ки бе ҷонон надорам барги ҷон.

Не ту чун дар ҳифзи ҷоне мондаам,
Балки ман ҳар рӯз ҷон афшондаам.
Беҳтар он бошад, ки чун мурғон зи дом
Дур мебошем аз ҳам, вассалом!

МАҚОЛАИ ХОМИСА (5)
УЗРИ ТОВУС

Баъд аз он товус омад зарнигор,
Нақши ҳар парраш на сад, бал сад ҳазор.
Чун арӯсе ҷилва кардан соз кард,
Ҳар пари ӯ ҷилвае оғоз кард.
Гуфт:- То наққоши ғайбам нақш баст,
Чиниёнро шуд қалам ангушти даст.
Гарчи ман Ҷабрили мурғонам, валек
Рафта бар ман аз қазо коре на нек.
Ёр шуд бо ман ба як ҷо мори зишт,
То бияфтодам ба хорӣ аз биҳишт.
Чун бадал карданд хилватҷойи ман,
Тахтабанди боли ман шуд пойи ман.
Азми он дорам, аз ин торик ҷой
Раҳбаре бошад ба хулдам раҳнамой.
Ман на он мурғам, ки дар султон расам,
Бас бувад инам, ки дар дарбон расам.
Кай бувад Симурғро парвойи ман,
Бас бувад фирдавси аъло ҷойи ман.
Ман надорам дар ҷаҳон кори дигар,
То биҳиштам раҳ диҳад бори дигар!

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД

Ҳудҳудаш гуфт:- Ай зи худ гум карда роҳ,
Ҳар кӣ хоҳад хонаи он подшоҳ.
Гӯ, биё наздики ӯ, ин з- он беҳ аст,
Хона кай аз Ҳазрати Султон беҳ аст.
Хонаи нафс аст хулди пурҳавас,
Хонаи дил мақъади сидқ асту бас.
Ҳазрати Ҳақк аст дарёи азим,
Қатрае хурд аст ҷанноти наъим.
Қатра бошад ҳар киро, дарё бувад,
Ҳар чӣ ҷуз дарё бувад, савдо бувад.
Чун ба дарё метавонӣ роҳ ёфт,
Сӯйи як шабнам чаро бояд шитофт?

Ҳар кӣ донад гуфт бо Хуршед роз,
Кай тавонад монд бо як зарра боз.
Ҳар кӣ кул шуд, ҷузвро бо ӯ чӣ кор
В- он ки ҷон шуд, узвро бо ӯ чӣ кор?!
Гар ту ҳастӣ марди кул, кулро бибин,
Кул талаб, кул бош, кул шав, кул гузин!

ҲИКОЯТ

Кард шогирде суол аз устод,
К- аз биҳишт Одам чаро берун фитод?
Гуфт:- Одам буд бас олигуҳар,
Чун ба фирдавсе фурӯ овард сар,
Ҳотифе бардошт овозе баланд,
К- ай биҳиштат карда аз сад гуна банд,
Ҳар кӣ дар ҳар ду ҷаҳон беруни мо,
Сар фурӯ орад ба чизе, дуни мо,
Мо завол орем бар вай, ҳар чӣ ҳаст,
З- он ки натвон зад ба ғайри дӯст даст.

Ҷон чӣ бошад пеши ҷонон сад ҳазор,
Ҷони беҷонон куҷо ояд ба кор.
Ҳар кӣ ҷуз ҷонон ба чизе зинда шуд,
Гар ҳама одам бувад, афканда шуд.
Аҳли ҷаннатро чунин омад хабар,
К- аввалин чизе диҳанд он ҷо, ҷигар.
Аҳли ҷаннат чун набошанд аҳли роз,
З- он ҷигар хӯрдан зи сар гиранд боз.

МАҚОЛАИ СОДИСА (6)
УЗРИ БАТ

Бат ба сад покӣ бурун омад зи об,
Дар миёни ҷамъ бо хайруссиёб.
Гуфт:- Дар ҳар ду ҷаҳон надҳад хабар
Кас зи ман як покрӯтар, поктар.
Кардаам ҳар лаҳза ғусле бар савоб,
Пас саҷода боз афкандам бар об.
Ҳамчу ман бар об чун истад касе,
Нест боқӣ дар каромотам шаке.
Зоҳиди мурғон манам бо ройи пок,
Дойиман ҳам ҷомаву ҳам ҷойи пок.
Ман наёбам дар ҷаҳон бе об суд,
З- он ки зоду буди ман дар об буд.

Гарчи дар дил оламе ғам доштам,
Шустам аз дил, к- об ҳамдам доштам.
Об дар ҷӯйи ман аст ин ҷо мудом,
Ман ба хушкӣ чун тавонам ёфт ком?
Чун маро бо об афтода-ст кор,
Аз миёни об чун гирам қарор.
Зинда аз об аст дойим, ҳар чӣ ҳаст,
Инчунин аз об натвон шуст даст.
Ман раҳи водӣ куҷо донам бурид,
З- он ки бо Симурғ натвонам парид.
Он ки бошад қуллаи обаш тамом,
Кай тавонад ёфт аз Симурғ ком!
Ҳудҳудаш гуфт:- Ай ба обе х(в)аш шуда,
Гирди ҷонат об чун оташ шуда.
Дар миёни об хуш хобат бибурд,
Қатраи об омаду обат бибурд.
Об ҳаст аз баҳри ҳар ношустарӯй,
Гар ту ҳам ношустарӯйӣ, об ҷӯй!
Чанд бошад ҳамчу оби равшанат
Рӯйи ҳар ношустарӯйе диданат?

ҲИКОЯТ

Кард аз девонае марде суол,
К- ин ду олам чист бо чандин хаёл?
Гуфт:- Бошад ду ҷаҳон болову паст,
Қатрае об аст, на несту на ҳаст.
Гашт аз аввал қатраи об ошкор,
Қатраи об аст бо чандин нигор.
Ҳар нигоре, к- он бувад бар рӯйи об,
Гар ҳама з- оҳан бувад, гардад хароб.
Ҳеч чизе нест з- оҳан сахттар,
Ҳам бино бар об дорад, дарнигар!
Ҳар чиро бунёд бар обе бувад,
Гар ҳама з- оҳан бувад, хобе бувад.
Об ҳаргиз кас набинад пойдор,
Кай бувад бар об бунёд устувор!

МАҚОЛАИ СОБИЪА (7)
УЗРИ КАБК

Кабк бас хуррам хиромон даррасид,
Саркашу сармаст аз кон даррасид.

Сурхминқору шафақпӯш омада,
Хуни ӯ аз дида дар ҷӯш омада.
Гоҳ мебуррид бе теғе камар,
Гоҳ мелангид пеши теғ-дар.
Гуфт: - Ман пайваста дар кон гаштаам,
Бар сари гавҳар фаровон гаштаам.
Ишқи гавҳар оташе зад дар дилам,
Бас бувад ин оташи хуш ҳосилам.
Таффи он оташ чу сар берун кунад,
Сангреза дар дарунам хун кунад.
Оташе дидӣ, ки чун таъсир кард,
Сангро хун карду бетаъхир кард.
Дар миёни сангу оташ мондаам,
Ҳам муъаттал, ҳам мушавваш мондаам.
Сангреза мехурам дар таффу тоб,
Дил пуроташ, мекунам бар санг хоб.
Чашм бикшоед, ай асҳоби ман,
Бингаред охир ба хӯрду хоби ман.
Он ки бар санге бихуфту санг х(в)ард,
Бо чунин кас аз чӣ ояд ҷанг кард?
Дил дар ин сахтӣ ба сад андӯҳ хаст,
З- он ки ишқи гавҳарам бар кӯҳ баст.
Ҳар кӣ чизе дӯст дорад ҷуз гуҳар,
Мулкати он чиз бошад баргузар.
Мулки гавҳар ҷовидон дорад низом,
Ҷони ӯ бо кӯҳ пайваста мудом.
Ман аёри кӯҳаму марди гуҳар,
Нестам як лаҳза бе теғу камар.
Чун бувад бар теғ гавҳар бардавом,
З- он гуҳар дар теғ меҷӯям мудом.
Не чу гавҳар ҳеч гавҳар ёфтам,
Не зи гавҳар гавҳаре тар ёфтам.
Чун раҳи Симурғ роҳе мушкил аст,
Пойи ман бо сангу гавҳар дар гил аст.
Ман ба Симурғи қавидил кай расам,
Даст бар сар, пой дар гил, кай расам!
Ҳамчу оташ барнатобам сар зи санг,
Ё бимирам, ё гуҳар орам ба чанг!
Гавҳарам бояд, ки гардад ошкор,
Марди бегавҳар куҷо ояд ба кор!

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД
Ҳудҳудаш гуфт:- Ай чу гавҳар ҷумла ранг,
Чанд лангӣ, чанд орӣ узри ланг!
Пою минқори ту пурхуни ҷигар,
Ту ба санге бозмондӣ аз гуҳар.

Асли гавҳар чист? Санге карда ранг,
Ту чунин оҳандил аз савдои санг,
Гар намонад ранги ӯ, санге бувад,
Ҳаст бесанг, он ки дар ранге бувад.
Ҳар киро бӯест, ӯ ранге нахост,
З- он ки марди гавҳарӣ санге нахост!

ҲИКОЯТ

Ҳеч гавҳарро набуд он сарварӣ,
К- он Сулаймон дошт дар ангуштарӣ.
З- он нигинаш буд чандон ному бонг
В- ин аҷаб, к- он буд санге нимдонг.
Чун Сулаймон кард он гавҳар нигин,
Зери ҳукмаш шуд ҳама рӯйи замин.
Чун Сулаймон мулки худ чандон бидид,
Ҷумлаи офоқ дар фармон бидид.
Буд чил фарсанг шодурвони ӯ,
Бод ҳам мебуд дар фармони ӯ.
Гарчи шодурвон чиҳил фарсанг дошт,
Ҳам бино бар ним донге санг дошт.
Гуфт:- Чун ин мамлакат в- ин кору бор
З- ин қадар санг аст дойим пойдор?
Ман намехоҳам, ки дар дунёву дин
Боз монад кас ба мулке инчунин.
Подшоҳо, ман ба чашми эътибор
Офати ин мулк дидам ошкор.
Ҳаст он дар ҷанби уқбо мухтасар,
Баъд аз ин касро мадеҳ чунон гуҳар.
Ман надорам бо сипоҳу мулк кор,
Мекунам занбилбофӣ ихтиёр.
Гарчи з- он гавҳар Сулаймон шоҳ шуд,
Он гуҳар будаш, ки банди роҳ шуд.
Он гуҳар чун бо Сулаймон ин кунад,
Кай чу ту саргаштаро тамкин кунад!

Чун гуҳар сангест, чандин кон макан,
Ҷуз барои рӯйи ҷонон ҷон макан!

Дил зи гавҳар баркан, ай гавҳарталаб,
Ҷавҳареро бош дойим дар талаб!

МАҚОЛАИ СОМИНА (8)
УЗРИ ҲУМОЙ

Пеши ҷамъ омад ҳумойи соябахш,
Хусравонро зилли ӯ сармоябахш.
З- он ҳумо ин сон ҳумоюн омада,
К- аз ҳама дар ҳиммат афзун омада.
Гуфт:- Ай паррандагони баҳру бар,
Ман наям мурғе чу мурғони дигар.
Ҳиммати олӣ-м дар кор омада- ст,
Узлат аз халқам падидор омада- ст.
Нафси сагро хор дорам лоҷарам,
Иззат аз ман ёфт Афридуну Ҷам.
Подшоҳон сояпарварди мананд,
Чун гадотабъ андаке, марди мананд.
Нафси сагро устухоне медиҳам,
Рӯҳро з- ин саг амоне медиҳам.
Нафсро чун устухон додам ба дом,
Ҷони ман з- он ёфт ин олӣ мақом.
Он ки шаҳ хезад зи зилли парри ӯ,
Чун тавон печид сар аз фарри ӯ?
Ҷумларо дар парри ӯ бояд нишаст,
То зи зиллаш заррае ояд ба даст.
Кай шавад Симурғи саркаш ёри ман,
Бас бувад хусравнишонӣ кори ман!

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД

Ҳудҳудаш гуфт:- Ай ғурурат карда банд,
Соя барчин, беш аз ин бар худ маханд!
Нестат хусравнишонӣ ин замон,
Ҳамчу саг бо устухонӣ ин замон.
Хусравонро кошкӣ наншоние,
Хешро аз устухон бирҳоние.
Ман гирифтам худ, ки шоҳони ҷаҳон
Ҷумла аз зилли ту хезанд ин замон,
Лек фардо бар бало умре дароз
Ҷумла аз шоҳии худ монанд боз.

Сояи ту гар надидӣ шаҳрёр,
Дар бало кай мондӣ рӯзи шумор?

ҲИКОЯТ

Покройе буд бар роҳи савоб,
Як шабе Маҳмудро дид ӯ ба хоб.
Гуфт:- Ай султони некӯрӯзгор,
Ҳоли ту чун аст дар дорулқарор?
Гуфт:- Тан зан, хуни ҷони ман марез,
Дам мазан, чӣ ҷойи султонист? Хез!
Буд султонӣ-м пиндору ғалат,
Салтанат кай хезад аз муште сақат?
Ҳақ, ки султони ҷаҳондор омада-ст,
Салтанатро ӯ сазовор омада-ст.
Чун бидидам аҷзу ҳайронии хеш,
Нанг медорам зи султонии хеш.
Гар ту хоҳӣ, ҷуз парешонам махон,
Ӯст султон, низ султонам махон.
Салтанат ӯрост, ман барсудаме,
Гар ба дунё дар гадоӣ будаме.
Кошкӣ сад чоҳ будӣ, ҷоҳ на,
Хӯшачине будамею шоҳ на.
Нест инам ҳеч беруншав маро,
Боз мехоҳанд як- як ҷав маро.
Хушк бодо парру боли он ҳумой,
К- ӯ маро дар сояи худ дод ҷой!

МАҚОЛАИ ТОСИЪА (9)
УЗРИ БОЗ

Боз пеши ҷамъ омад сарфароз,
Карда з- асрори маъонӣ парда боз.
Сина мезад аз сипаҳдории хеш,
Лоф мезад аз кулаҳдории хеш.
Гуфт:- Ман аз шавқи дасти шаҳрёр
Чашм барбастам зи халқи рӯзгор.
Чашм аз он бигрифтаам зери кулоҳ,
То расад поям ба дасти подшоҳ.
Дар абад худро басе парвардаам,
Ҳамчу муртозон риёзат кардаам,
То агар рӯзе бари шоҳам баранд,
Аз расули хидмат огоҳам баранд.

Ман куҷо Симурғро бинам ба хоб,
Чун кунам беҳуда сӯйи ӯ шитоб?
Руққае аз дасти шоҳам бас бувад,
Дар ҷаҳон ин пойгоҳам бас бувад.
Чун надорам раҳраверо пойгоҳ,
Сарфарозӣ мекунам бар дасти шоҳ.
Ҳар кӣ ӯ шойистаи султон бувад,
Пеши султон ҳар чӣ гӯяд, он бувад.
Ман агар шойистаи султон шавам,
Беҳ, ки дар водии бепоён шавам.
Рӯйи он дорад, ки ман бар рӯйи шоҳ
Умр бигзорам хушӣ он ҷойгоҳ.
Гоҳ шаҳро интизоре мекунам,
Гоҳ дар шавқаш шикоре мекунам.

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД

Худҳудаш гуфт:- Ай гирифтори маҷоз,
Аз сифат дуру ба сурат монда боз.
Шоҳро дар мулк агар ҳамто бувад,
Подшоҳӣ кай бад- ӯ зебо бувад?
Салтанатро нест ҷуз Симурғ кас,
З- он ки беҳамто ба шоҳӣ ӯсту бас.
Шоҳ набвад, он ки дар ҳар кишваре
Созад ӯ аз худ зи бемағзӣ саре.
Шоҳ ӯ бошад, ки ҳамто набвадаш,
Ҷуз вафову ҷуз мудоро набвадаш.
Шоҳи дунё гар вафодорӣ кунад,
Як дами дигар ҷафокорӣ кунад.
Ҳар кӣ бошад пеши ӯ наздиктар,
Кори ӯ бешак бувад бориктар.

Дойиман аз шоҳ бошад барҳазар,
Ҷони ӯ пайваста бошад дар хатар.
Шоҳи дунё филмасал чун оташ аст,
Дур бош аз вай, ки дурӣ бас х(в)аш аст.
З- он бувад дар пеши шоҳон дурбош,
К- ай шуда наздики шоҳон, дур бош!

ҲИКОЯТ

Подшоҳе буд бас олигуҳар,
Гашт ошиқ бар ғуломе симбар.

Шуд чунон ошиқ, ки бе он бут даме
Не нишастию на осудӣ ҳаме.
Аз ғуломонаш ба зинат беш дошт,
Дойиман дар пеши чашми хеш дошт.
Шоҳ чун дар қаср тир андохтӣ,
Он ғулом аз бими ӯ бигдохтӣ.
З- он ки себеро ҳадаф кардӣ мудом,
Пас ниҳодӣ себ бар фарқи ғулом.
Себро бишкофтӣ ҳолӣ ба тир
В- он ғулом аз бим гаштӣ чун зарир.
З- ӯ магар пурсид марде бехабар,
К-аз чӣ шуд гулгунаи рӯят чу зар?
Ин ҳама ҳурмат, ки пеши шаҳ турост,
Шарҳ деҳ, к- ин зардии рӯят чарост?!
Гуфт:- Бар сар мениҳад себе маро,
Гар расад аз тираш осебе маро,
Гӯяд, ангорам ғуломе худ набуд,
Дар сипоҳам нотамоме худ набуд.
В- ар чунон бошад, ки ояд тир рост,
Ҷумла гӯяндаш: - Зи бахти подшост.
Ман миёни ин ду ғам дар печ- печ,
Бар чиам ҷон пурхатар, бар ҳеч- ҳеч!

МАҚОЛАИ ОШИРА (10)
УЗРИ БУТИМОР

Пас даромад зуд бутимор пеш,
Гуфт:- Ай мурғон, ману тимори хеш.
Бар лаби дарёст дойим ҷойи ман,
Нашнавад ҳаргиз касе овойи ман.
Аз камозории худ ҳаргиз даме
Кас наёзорад зи ман дар оламе.
Бар лаби дарё нишинам дардманд,
Дойиман андӯҳгину мустаманд.
З- орзуи об дил пурхун кунам,
Чун дареғ ояд ба хешам, чун кунам!
Чун наям ман аҳли дарё, ай аҷаб,
Бар лаби дарё бимирам хушклаб.
Гарчи дарё мезанад сад гуна ҷӯш,
Ман наёрам кард аз ӯ як қатра нӯш.
Гар зи дарё кам шавад як қатра об,
З- оташи ғайрат дилам гардад кабоб.

Чун манеро ишқи дарё бас бувад,
Дар сарам з- ин шева савдо бас бувад.
Ҷуз ғами дарё нахоҳам ин замон,
Тоби Симурғам набошад дар ҷаҳон.
Он ки ӯро қатрае об аст асл,
Кай тавонад ёфт аз Симурғ васл?

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД

Ҳудҳудаш гуфт:- Ай зи дарё бехабар,
Ҳаст дарё пурнаҳангу ҷонвар.
Гоҳ талх аст оби ӯву гоҳ шӯр,
Гоҳ оромист ӯро, гоҳ зӯр.
Мунқалиб чизест нопоянда ҳам,
Гаҳ раванда, гоҳ бозоянда ҳам.
Бас бузургонро, ки киштӣ кард хурд,
Бас, ки дар гирдоби ӯ афтоду мурд.
Ҳар кӣ чун ғаввос раҳ дорад дар ӯ,
Аз ғами ҷон дам нигаҳ дорад аз ӯ.
В- ар занад дар қаъри дарё дам касе,
Мурда аз бун бо сар афтад чун хасе.
Аз чунин кас, к- ӯ вафодорӣ надошт,
Ҳеч кас уммеди дилдорӣ надошт.

Гар ту аз дарё наёӣ бо канор,
Гарқа гардонад туро поёни кор.
Мезанад ӯ худ зи шавқи дӯст ҷӯш,
Гоҳ дар мавҷ асту гоҳе дар хурӯш.
Ӯ чу худро менаёбад коми дил,
Ту наёбӣ ҳам аз ӯ ороми дил.
Ҳаст дарё чашмае аз кӯйи ӯ,
Ту чаро фориғ шавӣ аз рӯйи ӯ!

ҲИКОЯТ

Дидавар марде ба дарё шуд фуруд,
Гуфт:- Ай дарё, чаро бошӣ кабуд?
Ҷомаи мотам чаро пӯшидаӣ,
Нест чун оташ, чаро ҷӯшидаӣ?
Дод дарё он накӯдилро ҷавоб,
К- аз фироқи дӯст дорам изтироб.
Чун зи номардӣ наям ман марди ӯ,
Ҷома нилӣ кардаам аз дарди ӯ.

Хушклаб биншастаам мадҳуш ман,
З- оташи ишқ оби ман шуд ҷӯшзан.
Гар биёбам қатрае аз Кавсараш.
Заррае ҷовид гардам бар дараш.
В- арна чун ман сад ҳазорон хушклаб
Мебимирад дар раҳи ӯ рӯзу шаб.

МАҚОЛАИ ҲОДИЯ АШАРА (11)
УЗРИ КУФ

Куф омад пеш чун девонае,
Гуфт:- Ман бигзидаам вайронае.
Оҷизам, андар харобӣ зода ман,
Дар харобӣ меравам бе бода ман.
Гарчи сад маъмураи х(в)аш ёфтам,
Ҳам мухолиф, ҳам мушавваш ёфтам.
Ҳар кӣ дар ҷамъияте хоҳад нишаст,
Дар харобӣ боядаш рафтан чу маст.
Дар харобӣ ҷой месозам ба ранҷ,
З- он ки бошад дар хароба ҷойи ганҷ.
Ишқи ганҷам дар харобӣ раҳ намуд,
Сӯйи ганҷам ҷуз харобӣ раҳ набуд.
Дур бурдам аз ҳама кас ранҷи хеш,
Бу, ки ёбам бе тилисме ганҷи хеш.
Гар фурӯ рафтӣ ба ганҷе пойи ман,
Боз растӣ ин дили худройи ман.
Ишқ бар Симурғ ҷуз афсона нест,
З- он ки ишқаш кори ҳар девона нест.
Ман наям дар ишқи ӯ мардонае,
Ишқи ганҷам бояду вайронае!

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД

Ҳудҳудаш гуфт:- Ай зи ишқи ганҷ маст,
Ман гирифтам, к- омадат ганҷе ба даст.
— Бар сари он ганҷ худро мурда гир,
Умр рафта, раҳ ба сар нобурда гир.
Ишқи ганҷу ишқи зар аз кофарист,
Ҳар кӣ ӯ зар бут кунад, ӯ озарист.
Зар парастидан бувад аз кофирӣ,
Нестӣ охир зи қавми Сомирӣ!
Ҳар диле, к- аз ишқи зар гирад халал,
Дар қиёмат сураташ гардад бадал.

ҲИКОЯТ

Ҳуққаи зар дошт марде бехабар,
Ӯ бимурду з- ӯ бимонд он ҳуққа зар.
Баъди соле дид фарзандаш ба хоб,
Сураташ чун мушу ду чашмаш пуроб.
Пас дар он мавзеъ, ки зар бинҳода буд,
Ҳамчу муше гирди он мегашт зуд.
Гуфт фарзандаш, к- аз ӯ кардам суол,
К- аз чӣ ин ҷо омадӣ, баргӯй ҳол!
Гуфт:- Зар бинҳодаам ин ҷойгоҳ,
Менадонам, то бад- ӯ кас ёфт роҳ.
Гуфтам:- Охир сурати мушат чарост?
Гуфт:- Ҳар дилро, ки меҳри зар ба ҷост,

Сураташ ин аст, дар ман менигар,
Панд гиру зар бияфкан, ай писар!

МАҚОЛАИ СОНИЯ АШАРА (12)
УЗРИСАЪВА

Саъва омад, дил наҳифу тан низор,
Пой то сар ҳамчу оташ беқарор.
Гуфт:- Ман ҳайрону фартут омадам,
Бедилу беқуввату қут омадам.
Ҳамчу мӯйе бозуву зӯрем нест
В- аз заъифӣ қуввати мӯрем нест.
Ман на пар дорам, на болу ҳеч чиз,
Кай расам дар гарди Симурғ, ай азиз!
Пеши ӯ ин мурғи оҷиз кай расад,
Саъва дар Симурғ ҳаргиз кай расад?
Дар ҷаҳон ӯро талабгорон басест,
Васли ӯ кай лоиқи чун ман касест!
Дар висоли ӯ чу натвонам расид,
Бар муҳоле роҳ натвонам бурид.
Гар ниҳам ман рӯй сӯйи даргаҳаш,
Ё бимирам, ё бисӯзам дар раҳаш.
Чун наям ман марди ӯ в- ин ҷойгоҳ,
Юсуфи худро ҳамеҷӯям зи чоҳ.
Юсуфе гум кардаам дар чоҳсор,
Боз ёбам охираш дар рӯзгор?
Гар биёбам Юсуфи худро ба чоҳ,
Барпарам бо ӯ зи моҳӣ то ба моҳ.

ҶАВОБИ ҲУДҲУД

Ҳудҳудаш гуфт:- Ай зи шангию х(в)ашӣ
Карда дар афтодагӣ сад саркашӣ.
Ҷумла солусӣ ту, чун ман бингарам,
Нест ин солусии ту дарх(в)арам.
Пой дарнеҳ, дам мазан, лабро бидӯз,
Гар бисӯзанд он ҳама, ту ҳам бисӯз.
Гар ту Яъқубӣ ба маънӣ филмасал,
Юсуфат надҳанд, камтар кун ҳиял.
Мефурӯзад оташи ғайрат мудом,
Ишқи Юсуф ҳаст бар олам ҳаром.

ҲИКОЯТ

Чун ҷудо афтод Юсуф аз падар,
Гашт Яъқуб аз фироқаш бебасар.
Мавҷ мезад баҳри хун аз дидагон- ш,
Номи Юсуф монда дойим бар зафон- ш.
Ҷабрайил омад, ки з- ин ҳаргиз дигар
Бар зафони ту кунад Юсуф гузар,
Маҳв гардонем номат баъд аз ин
Аз миёни анбиёву мурсалин.
Чун даромад амраш аз Ҳақ, он замон
Гашт маҳваш номи Юсуф аз зафон.
Гарчи номи Юсуфаш будӣ надим,
Аз зафонаш рафту дар дил шуд муқим.
Дид Юсуфро шабе дар хоб пеш,
Хост, то ӯро бихоҳад сӯйи хеш,
Ёдаш омад он, ки Ҳақ фармуда буд,
Тан зад он саргаштаи фарсуда зуд.
Лек аз бетоқатӣ аз ҷони пок
Баркашид оҳе бағоят дарднок.
Чун зи хоби хеш ҷунбид ӯ зи ҷой,
Ҷабрайил омад, ки мегӯяд Худой,
Гар нарондӣ номи Юсуф бар зафон,
Лек оҳе баркашидӣ он замон.
Дар миёни оҳи ту донам, кӣ буд,
Дар ҳақиқат тавба бишкастӣ, чӣ суд!
Ақлро з- ин кор савдо мекунад,
Ишқбозӣ бин чӣ бо мо мекунад!

МАҚОЛАИ СОЛИСА АШАРА (13)
УЗРИ ТАМОМИ МУРҒОН

Баъд аз он мурғони дигар сар ба сар
Узрҳо гуфтанд муште бехабар.
Ҳар яке аз ҷаҳл узре низ гуфт,
Кас нагуфт аз садр, аз даҳлез гуфт.
Гар бигӯям узр як- як бо ту боз,
Дор маъзурам, ки мегардад дароз.
Ҳар якеро буд узре тангу ланг,
Инчунин кас кай кунад анқо ба чанг!
Ҳар кӣ анқорост аз ҷон хостор,
Даст аз ҷон боздорад мардвор.
Ҳар киро дар ошён сӣ дона нест,
З- ин сафар тан зад, агар девона нест.
Чун надорӣ донаеро ҳавсала,
Кай ту бо Симурғ бошӣ ҳамчила?!
Чун тиҳӣ кардӣ ба як май паҳлувон,
Дӯстгонӣ чун хурӣ бо паҳлавон?
Чун надорӣ зарраеро низ тоб,
Чун тавонӣ ёфт васли Офтоб?
Сад ҳазорон соя бар хок афканад,
То назар бар сояи пок афканад.
Чун шудӣ дар қатраи ночиз ғарқ,
Чун равӣ аз пойи дарё то ба фарқ?
З- он чи худ он ҳаст бӯйе, нест ин,
Кори ҳар ношустарӯйе нест ин.
Ҷумлаи мурғон чу бишниданд ҳол,
Сар ба сар карданд аз Ҳудҳуд суол:
К- ай сабақ бурда зи мо дар раҳбарӣ,
Хатм карда меҳтарию беҳтарӣ,
Мо ҳама муште заъифу нотавон,
Не пару не бол, не тан, не равон.
Кай расем охир ба Симурғи рафеъ?
Гар расад аз мо касе, бошад бадеъ!
Нисбати ӯ чист бо мо? Бозгӯй,
З- он ки натвон шуд ба амё розҷӯй!
Гар миёни мову ӯ нисбат будӣ,
Ҳар якеро сӯйи ӯ рағбат будӣ!
Ӯ Сулаймон асту мо мӯри гадо,
Дарнигар, к- ӯ аз куҷо, мо аз куҷо?

Гашта мӯре дар миёни чоҳ банд,
Кай расад дар гарди Симурғи баланд?

Ин ба бозуи чу мое кай шавад,
Хусраве ёри гадое кай шавад?

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД

Ҳудҳуд он гаҳ гуфт:- Ай беҳосилон,
Ишқ кай некӯ бувад аз бедилон?
Ай гадоён, чанд аз ин беҳосилӣ,
Рост н- ояд ошиқию баддилӣ?
Ҳар киро дар ишқ чашме боз шуд,
Пойкӯбон омаду ҷонбоз шуд.
Ту бидон, он гаҳ, ки Симурғ аз ниқоб
Ошкоро карда рух чун Офтоб,
Сад ҳазорон соя бар хок афканад,
Пас назар бар сояи пок афканад.
Сояи худ кард бар олам нисор,
Гашт чандин мурғ ҳар дам ошкор.
Сояи мурғони олам сар ба сар
Сояи он аст, дон, ай бехабар.
Ин бидон, чун ин бидонистӣ нахуст,
Сӯйи он ҳазрат насаб кардӣ дуруст!
Чун бидонистӣ, бибин, он гаҳ бибош,
Чун бидонистӣ, макун ин роз фош!
Ҳар кӣ ӯ он гашт мустағрақ ба х(в)ад,
Ҳошалиллаҳ, гар ту гӯйӣ, ҳақ бувад.
Гар ту гаштӣ он чи гуфтам, на ҳақӣ,
Лек дар Ҳақ дойиман мустағрақӣ.
Марди мустағрақ ҳулулӣ кай бувад,
Ин сухан кори фузулӣ кай бувад.
Чун бидонистӣ, ки зилли кистӣ,
Фориғӣ, гар мурдию гар зистӣ.
Гар нагаштӣ ҳеч Симурғ ошкор,
Ҳеч мурғе менабудӣ соядор.
Боз агар Симурғ мегаштӣ ниҳон,
Сояе ҳаргиз набудӣ дар ҷаҳон.
Соя ин ҷо ҳар чиро пайдо бувад,
Аввал он чиз ошкор он ҷо бувад.

Дидаи симурғбин гар нестат,
Дил чу ойина мунаввар нестат.
Чун касеро нест чашми он ҷамол
В- аз ҷамолаш нест сабри мо муҳол.
Бо ҷамолаш чунки натвон ишқ бохт,
Аз камоли лутфи худ ойина сохт.
Ҳаст он ойина дил, дар дил нигар,
То бибинӣ рӯяш, ай соҳибназар!

ҲИКОЯТ

Подшоҳе буд бас соҳибҷамол,
Дар ҷаҳони ҳусн бемислу мисол.
Мулки олам мусҳафи оёти ӯ,
Дар накӯӣ ояте дидори ӯ.
Субҳи содиқ ламъае аз рӯйи ӯ,
Рӯҳи қудсӣ шаммае аз бӯйи ӯ.
Менадонам ҳеч кас он заҳра дошт,
К- аз ҷамоли ӯ тавонад баҳра дошт.
Рӯйи олам пур шуд аз ғавғои ӯ,
Халқро аз ҳад бишуд савдои ӯ.
Гоҳ шабдизе бурун рондӣ ба кӯй,
Бурқаъе гулгун фурӯ ҳиштӣ бар ӯй.
Ҳар кӣ кардӣ сӯйи он бурқаъ нигоҳ,
Сар буриданд аз тани вай бегуноҳ.
В- он, ки номи ӯ бибурдӣ бар зафон,
Қатъ кардандӣ зафонаш дарзамон.
Гар касе андеша кардӣ з- он висол,
Ақлу ҷон бар бод додӣ з- он ҷамол.
Мурдан аз ишқи рухи он дилнавоз
Беҳтар аз сад зиндагонии дароз.
Рӯз будӣ, к- аз ғами ишқаш ҳазор
Мебимурданд, ин- т ишқу ин- т кор!
На касеро сабр з- ӯ будӣ даме,
На касеро тоби ӯ будӣ ҳаме.
Ҳар кӣ ӯ дидӣ ҷамолаш ошкор,
Ҷон бидодию бимурдӣ зор- зор.

Халқ мемурданд дойим з- ин талаб
Сабр не бе ӯву бо ӯ, ай аҷаб!
Гар касеро тоб будӣ як замон,
Шоҳ рӯйи хеш бинмудӣ аён.

Лек чун кас тоби диди ӯ надошт,
Лаззате ҷуз дар шуниди ӯ надошт.
Чун наёмад ҳеч халқе марди ӯ,
Ҷумла мемурданд дил пурдарди ӯ.
Ойина фармуд ҷойе подшоҳ,
К- андар ойина тавон кардан нигоҳ.
Шоҳро қасре накӯ бингоштанд
В- ойина андар баробар доштанд.
Бар сари он қаср рафтӣ подшоҳ
В- он гаҳе дар ойина кардӣ нигоҳ.
Рӯйи ӯ аз ойина метофтӣ,
Ҳар кас аз рӯяш нишон меёфтӣ.
Гар ту медорӣ ҷамоли ёр дӯст,
Дон, ки дил ойинаи дидори ӯст.
Дил ба даст ору ҷамоли ӯ бибин,
Ойина кун ҷон, висоли ӯ бибин.
Подшоҳи туст дар қасри ҷалол,
Қаср равшан з- Офтоби он ҷамол.
Подшоҳи хешро дар дил бибин,
Аршро дар заррае ҳосил бибин.
Ҳар либосе, к- он ба саҳро омада-ст,
Сояи Симурғи зебо омада-ст.
Гар туро Симурғ бинмояд ҷамол,
Сояи Симурғ бинӣ бехаёл.
Гар ҳама чил мурғу гар сӣ мурғ буд,
Ҳар чӣ дидӣ, сояи Симурғ буд.
Соя аз Симурғ чун набвад ҷудо,
Гар ҷудо гӯйӣ аз ӯ, набвад раво.
Ҳар ду чун ҳастанд бо ҳам розгӯй,
Даргузар аз соя в- он гаҳ роз ҷӯй.
Чун ту гум гаштӣ чунин дар сояе,
Кай зи Симурғат бувад сармояе.

Гар туро пайдо шавад як фатҳи боб,
Дар даруни соя бинӣ Офтоб.
Соя дар Хуршед гум будӣ мудом,
Худ ҳама Хуршед бинӣ, вассалом!

ҲИКОЯТ

Гуфт:- Чун Искандар, он соҳибқабул
Хостӣ ҷойе фиристодан расул,

Чун расулон зуд он шоҳи ҷаҳон
Ҷома пӯшидию рафтӣ худ ниҳон.
Пас бигуфтӣ, он чӣ кас нашнудааст,
Гуфтӣ:- Искандар чунин фармудааст!
Дар ҳама олам намедонист кас,
К- ин расул Искандари Рум асту бас.
Ҳеч кас чун чашми Искандар надошт,
Гарчи гуфт:- Искандарам, бовар надошт!
Ҳаст роҳе сӯйи ҳар дил шоҳро,
Лек раҳ набвад дили гумроҳро.
Гар буруни хона шаҳ бегона буд,
Ғам махур, чун дӣ даруни хона буд!

МАҚОЛАИ РОБИЪА АШАРА (14) СУОЛ КАРДАНИ МУРҒОН АЗ ҲУДҲУД ДАР РОҲ РАФТАН

Чун шуниданд он ҳама мурғон сухан,
Нек паймуданд асрори куҳан.
Ҷумла бо Симурғ нисбат ёфтанд,
Лоҷарам дар сайр рағбат ёфтанд.
З- ин сухан яксар ба раҳ боз омаданд,
Ҷумла ҳамдарду ҳамовоз омаданд.
Гуфтугӯ карданд бо Ҳудҳуд басе,
Роҳдонтар чун набуд аз вай касе.
З- ӯ бипурсиданд, к- ай устоди кор,
Чун диҳем, охир, дар ин раҳ доди кор?!
З- он ки набвад дар чунин олӣ мақом
Аз заъифон ин равиш ҳаргиз тамом.

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД МУРҒОНРО

Ҳудҳуди раҳбар чунин гуфт он замон,
К- он ки ошиқ шуд, наяндешад зи ҷон.
Чун ба тарки ҷон бигӯяд ошиқе,
Хоҳ зоҳид бош, хоҳӣ фосиқе.
Чун дили ту душмани ҷон оядат,
Ҷон барафшон, раҳ ба поён оядат.
Садди раҳ ҷон аст, ҷон исор кун,
Пас барафкан дидаву дидор кун.
В- ар туро гӯянд, к- аз имон барой
В- ар хитоб ояд туро, к- аз ҷон барой,
Ту ҳам инрову ҳам онро барфишон,

Тарки имон гӯю ҷонро барфишон.
Мункаре гар гӯяд ин, бас мункар аст,
Ишқ, гӯ, аз куфру имон бартар аст.
Ишқро бо куфру бо имон чӣ кор,
Ошиқонро бо тану бо ҷон чӣ кор?
Ошиқ оташ дар ҳама хирман занад,
Арра бар фарқаш ниҳад, ӯ тан занад.
Дарду хуни дил бибояд ишқро,
Қиссаи мушкил бибояд ишқро.
Соқиё, хуни ҷигар дар ҷом кун,
Гар надорӣ дард, аз мо вом кун,
Ишқро дарде бибояд дидарӯз,
Гоҳ ҷонро пардадар, гаҳ пардадӯз.
Заррае ишқ аз ҳама офоқ беҳ,
Зарраи дард аз ҳама ушшоқ беҳ.
Ишқ мағзи коинот омад мудом,
Лек набвад ишқ бе дарде тамом.
Қудсиёнро ишқ ҳасту дард нест,
Дардро ҷуз одамӣ дарх(в)ард нест.
Ҳар киро дар ишқ муҳкам шуд қадам,
Даргузашт аз куфру аз ислом ҳам.
Ишқ сӯйи факр дар бикшоядат,
Факр сӯйи куфр раҳ бинмоядат.
Ишқро бо кофирӣ хешӣ бувад,
Кофирӣ худ мағзи дарвешӣ бувад.
Чун туро ин куфру ин имон намонд,
Он тану дил гум шуду он ҷон намонд.
Баъд аз ин марде шавӣ ин корро,
Мард бояд инчунин асрорро.
Пой дарнеҳ ҳамчу мардону матарс,
Даргузар аз куфру имону матарс.
Чанд тарсӣ, даст аз тифлӣ бидор,
Боз шав чун шермандон пеши кор.
Гар туро сад ақба ногоҳ уфтад,
Бок набвад, чун дар ин роҳ уфтад.

ҲИКОЯТИ ШАЙХИ САНЪОН ВА ЗУННОР БАСТАНИ Ӯ АЗ ИШҚИ ДУХТАРИ ТАРСО

Шайхи Санъон пири аҳди хеш буд,
Дар камолаш ҳар чӣ гӯям, беш буд.

Шайх буд андар ҳарам панҷоҳ сол,
Бо муриде чорсад соҳибкамол.
Ҳар муриде, к- они ӯ буд, ай аҷаб,
Менаёсуд аз риёзат рӯзу шаб.
Ҳам амал, ҳам илм бо ҳам ёр дошт,
Дар аён ҳам кашфу ҳам асрор дошт.
Қурби панҷаҳ ҳаҷ ба ҷо оварда буд,
Умра умре буд, то мекарда буд.
Худ салоту савми беҳад дошт ӯ,
Ҳеч суннатро фурӯ нагзошт ӯ.
Пешвоёне, ки дар хеш омаданд,
Пеши ӯ аз хеш бехеш омаданд.
Мӯй мебишкофт марди маънавӣ
Дар каромоту мақомоти қавӣ.
Ҳар кӣ беморию сустӣ ёфтӣ,
Аз дами ӯ тандурустӣ ёфтӣ.
Халқро филҷумла дар шодию ғам
Муқтадое буд, дар олам алам.

Гарчи худро қудваи асҳоб дид,
Чанд шаб ӯ ҳамчунон дар хоб дид,
К- аз ҳарам дар Румаш афтодӣ мақом,
Саҷда мекардӣ бутеро вассалом!
Чун бидид он хоб бедори ҷаҳон,
Гуфт:- Дардову дареғо, к- ин замон
Юсуфи тавфиқ дар чоҳ уфтод,
Ақбае душвор дар роҳ уфтод.
Ман надонам, то аз ин ғам ҷон барам,
Тарки ҷон гуфтам, агар имон барам.
Нест як тан дар ҳама рӯйи замин,
К- ӯ надорад ақбае дар раҳ чунин.
Гар кунад ин ақба қатъ ин ҷойгоҳ,
Роҳ равшан гардадаш то пойгоҳ.
В- ар бимонад дар паси он ақба боз,
Дар уқубат раҳ шавад бар вай дароз.
Охируламр он ба дониш устод
Бо муридон гуфт:- Корем уфтод,
Мебибояд рафт сӯйи Рум зуд,
То шавад таъбири ин маълум зуд.
Чорсад марди муриди муътабар
Пайравӣ карданд бо ӯ дар сафар.

Мешуданд аз Каъба то ақсои Рум,
Тавф мекарданд сар то пойи Рум.
Аз қазо диданд олӣ манзаре,
Бар сари манзар нишаста духтаре,
Духтари тарсои рӯҳонисифат,
Дар раҳи рӯҳуллаҳаш сад маърифат.
Дар биҳишти ҳусну аз бурҷи ҷамол
Офтобе буд, аммо безавол.
Офтоб аз рашки акси рӯйи ӯ
Зардтар аз ошиқон дар кӯйи ӯ.
Ҳар кӣ дил дар зулфи он дилдор баст,
Аз хаёли зулфи ӯ зуннор баст.
Ҳар кӣ ҷон бар лаъли он дилбар ниҳод,
Пой дар раҳ нониҳода, сар ниҳод.

Чун сабо аз зулфи ӯ мушкин шудӣ,
Рум аз ӯ озарми Ҳинду Чин шудӣ.
Ҳар ду чашмаш фитнаи ушшоқ буд,
Ҳар ду абрӯяш ба хубӣ тоқ буд.
Чун назар бар ҷони ушшоқ уфтод,
Ҷон ба дасти ғамза бар тоқ уфтод.
Абруяш бар моҳ тоқе баста буд,
Мардуме бар тоқи ӯ биншаста буд.
Мардуми чашмаш чу кардӣ мардумӣ,
Сайд кардӣ ҷони сад- сад одамӣ.
Рӯйи ӯ аз зери зулфи тобдор
Буд оташпорае бас обдор.
Лаъли серобаш ҷаҳоне ташна дошт,
Наргиси масташ ҳазорон дашна дошт.
Ҳар кӣ сӯйи чашмаи ӯ ташна шуд,
Дар дилаш ҳар мижае сад дашна шуд.
Гуфтро чун бар даҳонаш раҳ набуд,
Аз даҳонаш ҳар кӣ гуфт, огаҳ набуд.
Ҳамчу чашми сӯзане шакли даҳон- ш,
Баста зунноре чу зулф андар миён- ш.
Чоҳи симин бар занахдон дошт ӯ,
Ҳамчу Исо бар сухан ҷон дошт ӯ.
Сад ҳазорон дил чу Юсуф ғарқи хун
Уфтода дар чаҳи ӯ сарнигун.
Гавҳари хуршедфаш дар мӯй дошт,
Бурқаъи шаъри сияҳ бар рӯй дошт.

Духтари тарсо чу burqаъ баргирифт,
Банд- банди шайхро озар гирифт.
Чун намуд аз зери бурқаъ рӯйи хеш,
Баста сад зуннор аз як мӯйи хеш.
Гарчи шайх он ҷо назар бар пеш кард,
Ишқи тарсозода кори хеш кард.
Шуд ба кул аз дасту дар пой уфтод,
Ҷойи онаш буду бар ҷой уфтод.
Ҳар чӣ будаш, сар ба сар нобуд шуд,
З- оташи савдо дилаш пурдуд шуд.

Ишқи духтар кард ғорат ҷони ӯ,
Рехт куфр аз зулф бар имони ӯ.
Шайх имон доду тарсоӣ гузид,
Офият бифрӯхт, расвоӣ гузид.
Ишқ бар ҷону дили ӯ чир шуд,
То зи дил безору аз ҷон сер шуд.
Гуфт:- Чун дин рафт, чӣ ҷойи дил аст,
Ишқи тарсозода коре мушкил аст.
Чун муридонаш чунин диданд зор,
Ҷумла донистанд, к- афтода-ст кор.
Сар ба сар дар кори ӯ ҳайрон шуданд,
Сарнигун гаштанду саргардон шуданд.
Панд додандаш басе, суде набуд,
Буданӣ чун буд, беҳбуде набуд.
Ҳар кӣ пандаш дод, фармон менабурд,
З- он ки дардаш ҳеч дармон менабурд.
Ошиқи ошуфта фармон чун барад,
Дарди дармонсӯз дармон чун барад?
Чун шаби торик дар шаъри сиёҳ
Шуд ниҳон, чун куфр дар зери гуноҳ.
Буд то шаб ҳамчунон рӯзи дароз,
Чашм бар манзар, даҳонаш монда боз.
Ҳар чароғе, к- ахтар он шаб баргирифт,
Аз дили он пири ғамхур дар гирифт.
Ишқи ӯ он шаб яке сад беш шуд,
Лоҷарам якборагӣ аз хеш шуд.
Ҳам дил аз худ, ҳам зи олам баргирифт,
Хок бар сар карду мотам даргирифт.
Як дамаш не хоб буду не қарор,
Метапид аз ишқу менолид зор.

Гуфт:- Ё Раб, имшабамро рӯз нест,
Шамъи гардунро ҳамоно сӯз нест.
Дар риёзат будаам шабҳо басе,
Худ нишон надҳад чунин шабро касе.
Ҳамчу шамъ аз сӯхтан тобам намонд,
Бар ҷигар ҷуз хуни дил обам намонд.
Ҳамчу шамъ аз таффу сӯзам мекушанд,
Шаб ҳамесӯзанду рӯзам мекушанд.
Ҷумлаи шаб дар шабехун мондаам,
Пой то сар ғарқ дар хун мондаам.
Ҳар дам аз шаб сад шабехун бигзарад,
Менадонам рӯз, то чун бигзарад.
Ҳар киро як шаб чунин рӯзе бувад,
Рӯзу шаб кораш ҷигарсӯзӣ бувад.
Рӯзу шаб бисёр дар таб будаам,
Ман ба рӯзи хеш имшаб будаам.
Кори ман рӯзе, ки мепардохтанд,
Аз барои имшабам месохтанд.
Ё Раб, имшабро нахоҳад буд рӯз,
Шамъи гардунро нахоҳад буд сӯз.
Ё Раб, ин чандин аломат имшаб аст,
Ё магар рӯзи қиёмат имшаб аст?!
Ё зи оҳам шамъи гардун мурда шуд,
Ё зи шарми дилбарам дар парда шуд.
Шаб дароз асту сияҳ чун мӯйи ӯ
В- арна сад раҳ будаме дар кӯйи ӯ.
Ман бисӯзам имшаб аз савдои ишқ,
Ман надорам тоқати ғавғои ишқ.
Умр ку, то васфи бедорӣ кунам,
Ё ба коми хештан зорӣ кунам?
Сабр ку, то пой дар доман кашам,
Ё чу мардон ратли мардафкан кашам?
Бахт ку, то азми бедорӣ кунад,
Пас маро дар ишқи ӯ ёрӣ кунад?
Ақл ку, то илм дар пеш оварам,
Ё ба ҳила ақл бо хеш оварам.
Даст ку, то хоки раҳ бар сар кунам,
Ё зи зери хоку хун сар бар кунам.
Пой ку, то боз ҷӯям кӯйи ёр,
Чашм ку, то боз бинам рӯйи ёр?

Ёр ку, то дил диҳад дар як ғамам,
Дӯст ку, то даст гирад як дамам?

Рӯз ку, то нолаву зорӣ кунам,
Ҳуш ку, то сози ҳушёрӣ кунам?
Рафт аклу рафт сабру рафт ёр,
Ин чӣ дард аст, ин чӣ ишқ аст, ин чӣ кор!
Ҷумлаи ёрон ба дилдории ӯ
Ҷамъ гаштанд он шаб аз зории ӯ.
Ҳамнишине гуфташ:- Ай Шайхи кибор,
Хезу ин васвосро ғусле барор!
Шайх гуфто:- Имшаб аз хуни ҷигар
Кардаам сад бор ғусл, ай бехабар!
Он дигар гуфто, ки тасбеҳат куҷост,
Кай шавад кори ту бе тасбеҳ рост!
Гуфт:- Ман онро бияфкандам зи даст,
То тавонам бар миён зуннор баст.
Он дигар гуфто, ки ай пири куҳун,
Гар хатое рафт, зудӣ тавба кун!
Гуфт:- Кардам тавба аз номусу ҳол,
То раҳам аз шайхию аз қилу қол.
Он дигар гуфташ, ки ай донои роз,
Хез, худро ҷамъ гардон дар намоз.
Гуфт:- Ку меҳроби рӯйи он нигор,
То набошад ҷуз намозам ҳеч кор.
Он дигар гуфташ, ки ай Шайхи куҳун,
Хезу дар хилват Худоро саҷда кун.
Гуфт:- Агар бутрӯйи ман он ҷостӣ,
Саҷда пеши рӯйи ӯ зебостӣ!
Он дигар гуфто:- Пушаймонӣ-т нест,
Як нафас дарди мусулмонӣ-т нест.
Гуфт:- Кас набвад пушаймон беш аз ин,
То чаро ошиқ набудам пеш аз ин.
Он дигар гуфташ, ки деват роҳ зад,
Тири хазлон бар дилат ногоҳ зад.
Гуфт:- Деве, к- ӯ раҳи мо мезанад,
Гӯ, бизан, алҳақ, ки зебо мезанад.
Он дигар гуфташ, ки ҳар- к огоҳ шуд,
Гӯядаш, к- ин пир чун гумроҳ шуд!

Гуфт:- Ман бас фориғам аз ному нанг,
Шишаи солус бишкастам ба санг.
Он дигар гуфташ, ки ёрони қадим
Аз ту ранҷуранду монда дил дуним.
Гуфт:- Тарсобачча чун хушдил бувад,
Дил зи ранҷи ину он ғофил бувад.
Он дигар гуфташ, ки бо ёрон бисоз,
То шавем имшаб ба сӯйи Каъба боз.
Гуфт:- Агар Каъба набошад, Дайр ҳаст,
Ҳушёри Каъба шуд дар Дайр маст.
Он дигар гуфт:- Ин замон кун азми роҳ,
Дар ҳарам биншину узри хеш хоҳ.
Гуфт:- Сар бар остони он нигор
Узр хоҳам хост, даст аз ман бидор.
Он дигар гуфташ, ки дӯзах дар раҳ аст,
Марди дӯзах нест, ҳар к- ӯ огаҳ аст.
Гуфт:- Агар дӯзах шавад ҳамроҳи ман,
Ҳафт дӯзах сӯзад аз як оҳи ман.
Он дигар гуфташ:- Ба уммеди биҳишт
Бозгарду тавба кун з- ин кори зишт!
Гуфт:- Он ёри биҳиштирӯй ҳаст
В- ар биҳиште боядам, он кӯй ҳаст!
Он дигар гуфташ, ки аз Ҳақ шарм дор,
Ҳақтаъолоро ба ҳақ озарм дор.
Гуфт:- Ин оташ чу Ҳақ дар ман фиканд,
Ман ба худ натвонам аз гардан фиканд.
Он дигар гуфташ, ки рав сокин бибош,
Боз имон овару муъмин бибош.
Гуфт:- Ҷуз куфр аз мани ҳайрон махоҳ,
Ҳар кӣ кофир шуд, аз ӯ имон махоҳ.
Чун сухан дар вай наёмад коргар,
Тан занад охир бад- он тимор-дар.
Мавҷзан шуд пардаи дилшон зи хун,
То чӣ ояд худ аз ин парда бурун.
Турки рӯз охир чу бо заррин сипар
Ҳиндуи шабро ба теғ афканд сар,

Рӯзи дигар, к- ин ҷаҳони пурғурур
Ёфт аз сарчашмаи Хуршед нур,
Шайх хилватсози кӯйи ёр шуд,
Бо сагони кӯйи ӯ дар кор шуд.

Муътакиф биншаст бар хоки раҳаш,
Ҳамчу мӯйе шуд зи рӯйи чун маҳаш.
Қурби моҳе рӯзу шаб дар кӯйи ӯ
Сабр кард аз Офтоби рӯйи ӯ.
Оқибат бемор шуд бе дилситон,
Ҳеч барнагрифт сар з- он остон.
Буд хоки кӯйи он бут бистараш,
Буд болин остони он дараш.
Чун набуд аз кӯйи он бигзаштанаш,
Духтар огаҳ шуд зи ошиқ гаштанаш.
Хештанро аъҷамӣ кард он нигор,
Гуфт:- Шайхо, аз чӣ гаштӣ беқарор?!
Кай кунанд, ай аз шароби ширк маст,
Зоҳидон дар кӯйи тарсоён нишаст.
Гар ба зулфам Шайх иқрор оварад,
Ҳар дамаш девонагӣ бор оварад.
Шайх гуфташ:- Чун забунам дидаӣ,
Лоҷарам дар дидаи дил дидаӣ.
Ё дилам деҳ боз, ё бо ман бисоз,
Дар ниёзи ман нигар, чандин маноз!
Аз сари нозу такаббур даргузар,
Ошиқу пиру ғарибам, дарнигар!
Сарсарӣ чун нест ишқам, ай нигор,
Ё сарам аз тан бибур, ё сар дар ор.
Ҷон фишонам, гар ту фармонам диҳӣ,
Ҳам зи лаб бори дигар ҷонам диҳӣ.
Ай лабу зулфат зиёну суди ман,
Рӯю кӯят мақсаду беҳбуди ман.
Гаҳ зи тоби зулф дар тобам кунӣ,
Гаҳ зи чашми маст дар хобам кунӣ.
Дил пуроташ, дида пуртоб аз туам,
Бедилу бесабру бехоб аз туам.

Бе ту ман ҷону ҷаҳон бифрӯхтам,
Киса бин, к- аз ишқи ту бардӯхтам.
Ҳамчу борон ашк меборам зи чашм,
З- он ки бе ту чашми ин дорам зи чашм.
Дил зи дасти дида дар мотам бимонд,
Дида рӯят диду дил дар ғам бимонд.
Он чи ман аз дида дидам, кас надид,
Он чи ман аз дил кашидам, кӣ кашид?

Аз дилам ҷуз хуни дил ҳосил намонд,
Хуни дил то кай хурам, чун дил намонд?!
Беш аз ин бар ҷони ин мискин мазан,
Бар футӯҳи ман лагад чандин мазан.
Рӯзгори ман бишуд дар интизор,
Гар бувад васле, биёбам рӯзгор.
Ҳар шабе бар ҷон каминсозӣ кунам,
Бар сари кӯйи ту ҷонбозӣ кунам.
Рӯй бар хоки дарат ҷон медиҳам,
Ҷон ба нархи хок арзон медиҳам.
Чанд нолам бар дарат, дар боз кун,
Як дамам бо хештан дамсоз кун.
Офтобӣ, аз ту дурӣ чун кунам,
Соям, аз ту сабурӣ чун кунам!
Гарчи ҳамчун соям, аз изтироб
Дарҷаҳам аз равзанат чун Офтоб!
Ҳафт гардунро дарорам зери пар,
Гар фуруд орӣ бад- ин саргашта сар!
Меравам бо хок ҷоне сӯхта,
З- оташи ҷонам ҷаҳоне сӯхта.
Пой аз ишқи ту бар гил монда,
Даст аз шавқи ту бар дил монда.
Мебарояд з- орзуят ҷон зи тан,
Чанд бошӣ беш аз ин пинҳон зи ман!
Духтараш гуфт:- Ай хариф аз рӯзгор,
Сози кофуру кафан кун, шарм дор,
Чун дамат сард аст, дамсозӣ макун,
Пир гаштӣ, рӯ суйи бозӣ макун.

Ин замон азми кафан кардан туро
Беҳ бувад, то азми ман кардам туро!
Чун ту дар пирӣ ба як нонӣ гарав
Ишқ варзидан набитвонӣ, бирав!
Кай тавонӣ подшоҳӣ ёфтан,
Чун ба серӣ нон нахоҳӣ ёфтан!
Шайх гуфташ:- Гар бигӯйӣ сад ҳазор,
Ман надорам ҷуз ғами ишқи ту кор.
Ошиқиро чи ҷавон, чи пирмард,
Ишқ бар ҳар дил, ки зад, таъсир кард!
Гуфт духтар:- Гар дар ин корӣ дуруст,
Даст бояд шуст аз ислом чуст.

Ҳар кӣ ӯ ҳамранги ёри хеш нест,
Ишқи ӯ аз рангу бӯйе беш нест.
Шайх гуфташ:- Ҳар чӣ гӯйӣ, он кунам,
Ҳар чӣ фармоӣ, ба ҷон фармон кунам.
Ҳалқадаргӯши туам, ай симтан,
Ҳалқае аз зулф дар ҳалқам фикан.
Гуфт духтар:- Гар ту ҳастӣ марди кор,
Чор корат кард бояд ихтиёр.
Саҷда кун пеши буту «Қуръон» бисӯз,
Хамр нӯшу дида аз имон бидӯз.
Шайх гуфто:- Хамр кардам ихтиёр,
Бо сеи дигар надорам ҳеч кор.
Бар ҷамолат хамр ёрам х(в)ард ман
В- он сеи дигар наёрам кард ман.
Гуфт:- Бархезу биёву хамр нӯш,
Чун бинӯшӣ хамр, ойӣ бар хурӯш.
Шайхро бурданд то дайри муғон,
Омаданд он ҷо муридон дар фиғон.
Шайх, алҳақ, маҷлисе бас тоза дид,
Мизбонро ҳусни беандоза дид.
Оташи ишқ оби кори ӯ бибурд,
Зулфи тарсо рӯзгори ӯ бибурд.
Заррае ақлаш намонду ҳуш ҳам,
Даркашид он ҷойгаҳ хомӯш дам.

Ҷоми май бистад зи дасти ёри хеш,
Нӯш карда, дил бурид аз кори хеш.
Чун ба як ҷо шуд шаробу ишқ ёр,
Ишқи он моҳаш яке шуд сад ҳазор.
Чун ҳарифи оби дандон дид Шайх
Лаъли ӯ дар ҳуққа хандон дид Шайх.
Оташе аз шавқ дар ҷонаш фитод,
Сели хунин сӯйи мижгонаш фитод.
Ҷоми дигар хост Шайху нӯш кард,
Ҳалқае аз зулфи ӯ дар гӯш кард.
Ҳар чӣ медонист, аз ёдаш бирафт,
Бода омад, ақл чун бодаш бирафт.
Хамр ҳар маънӣ, ки будаш аз нахуст,
Пок аз лавҳи замири ӯ бишуст.
Қурби сад тасниф дар дин ёд дошт,
Ҳифзи «Қуръон»- ро басе устод дошт.

Чун май аз соғар ба нофи ӯ расид,
Даъвии ӯ рафту лофи ӯ расид.
Ишқи он дилбар бимондаш саъбнок,
Ҳар чӣ дигар буд, яксар рафт пок.
Шайх чун шуд масту ишқаш зӯр кард,
Ҳамчу дарё ҷони ӯ пуршӯр кард.
Он санамро дид май дар даст маст,
Шайх шуд якборагӣ он ҷо зи даст.
Барнаёмад бо худу расво шуд ӯ,
Менатарсид аз касу тарсо шуд ӯ.
Дил бидод аз даст в- аз май х(в)арданаш,
Хост то дасте кунад дар гарданаш.
Духтараш гуфт:- Ай ту марди кор не,
Муддаӣ дар ишқу даъвидор не!
Офият бо ишқ набвад созгор,
Ошиқиро куфр бояд пойдор.
Гар қадам дар ишқ муҳкам дорие,
Мазҳаби ин зулфи пурхам дорие,
Ҳамчу зулфам нех қадам дар кофирӣ,
З- он ки набвад ишқ кори сарсарӣ.

Иқтидо гар ту ба куфри ман кунӣ,
Бо ман ин дам даст дар гардан кунӣ.
Гар нахоҳӣ кардан ин ҷо иқтидо,
Хезу рав, инак асо, инак ридо.
Шайхи ошиқгашта корафтода буд,
Дил зи ғафлат бар қазо бинҳода буд.
Он замон, к- андар сараш мастӣ набуд,
Як нафас ӯро сари ҳастӣ набуд.
Ин замон, ки ошиқи зор асту маст,
Ҳам зи по афтода, ҳам рафта зи даст.
Менаёяд бо худу расво шавад,
Менатарсад аз касу тарсо шавад.
Буд май бас куҳна, з- он рӯ кор кард,
Шайхро саргашта чун паргор кард.
Шуд хароб он пиру шуд аз даст маст,
Маст гардиду ба куллӣ шуд зи даст.
Пирро май куҳнаву ишқи ҷавон,
Дилбараш ҳозир, сабурӣ чун тавон?
Гуфт:- Бетоқат шудам, ай моҳрӯй,
Аз мани бедил чӣ мехоҳӣ, бигӯй!

Гар ба ҳушёрӣ нагаштам бутпараст,
Пеши бут мусҳаф бисӯзам масти маст.
Духтараш гуфт:- Ин замон шоҳи манӣ,
Лоиқи дидору ҳамроҳи манӣ.
Пеш аз ин дар ишқ будӣ хоми хом,
Хуш бизӣ, чун пухта гаштӣ, вассалом!
Чун хабар наздики тарсоён расид,
К- ончунон шайхе раҳи эшон гузид.
Шайхро бурданд сӯйи Дайр маст,
Баъд аз он гуфтанд, то зуннор баст.
Шайх чун дар ҳалқаи зуннор шуд,
Хирқаро оташ заду дар кор шуд.
Дил зи дини хештан озод кард,
Не зи Каъба, не зи шайхӣ ёд кард.
Баъди чандин соли имони дуруст
Инчунин навбовае рӯяш бишуст.

Гуфт:- Хизлон қасди ин дарвеш кард,
Ишқи тарсозода кори хеш кард.
Ҳар чӣ гӯяд баъд аз ин, фармон кунам,
З- ин батар чӣ б- вад, ки кардам, он кунам!
Рӯзи ҳушёрӣ набудам бутпараст,
Бут парастидам, чу гаштам масти маст.
Бас касо, к- аз хамр тарки дин кунад,
Бешакеам алхабоис ин кунад.
Шайх гуфт:- Ай духтари дилбар, чӣ монд,
Ҳар чӣ гуфтӣ, карда шуд, дигар чӣ монд?!
Хамр хӯрдам, бут парастидам зи ишқ,
Кас надида-ст, он чи ман дидам зи ишқ.
Кас чу ман дар ошиқӣ расво нашуд,
Аз чунон шӯхе чунин шайдо нашуд.
Қурби панҷаҳ солро ҳам буд боз,
Мавҷ мезад дар дилам дарёи роз.
Дурраи ишқ аз камин барҷаста чуст,
Бурд моро бар сари лавҳи нахуст.
Ишқ аз ин бисёр карда-сту кунад,
Хирқаро зуннор карда-сту кунад.
Пухтаи ақл аст абҷадхони ишқ,
Саршиноси ғайбу саргардони ишқ,
Ин ҳама худ рафт, баргӯ андаке,
То ту кай хоҳӣ шудан бо ман яке?

Чун бинои васли ту бар асл буд,
Ҳар чӣ кардам, бар умеди васл буд.
Васл бояд, ошноӣ ёфтан,
Чанд хоҳам дар ҷудоӣ тофтан.
Боз духтар гуфт, к- ай пири асир,
Ман гаронкобинаму ту бас фақир.
Симу зар бояд маро, ай бехабар,
Кай шавад бе сим кори ту чу зар?!
Чун надорӣ зар, сари худ гиру рав,
Нафқае бистон зи ман, ай пиру рав.
Ҳамчу Хуршеди сабукрав фард бош,
Сабр кун мардонавору мард бош.

Шайх гуфт:- Ай сарвқадди симбар,
Аҳд некӯ мебарӣ, алҳақ , ба сар.
Кас надорам ҷуз ту, ай зебонигор,
Даст аз ин шева сухан, охир, бидор!
Ҳар даме навъе дигар андозиям,
Дар сар андозӣ, ба сар андозиям.
Хуни дил бе ту бих(в)ардам, ҳар чӣ буд,
Дар сари кори ту кардам, ҳар чӣ буд!
Дар раҳи ишқи ту ҳар ч- ам буд, шуд,
Куфру ислому зиёну суд, шуд.
Чанд дорӣ беқарорам з- интизор?
Ту надорӣ инчунин бо ман қарор.
Ҷумлаи ёрон зи ман баргаштаанд,
Душмани ҷони мани саргаштаанд.
Ту чунин, эшон чунон, ман чун кунам,
Чун на дил монду на ҷон, ман чун кунам!
Дӯстат медорам, ай исосиришт,
Бо ту дар дӯзах, ки бе ту дар биҳишт!
Оқибат, чун Шайх омад марди ӯ,
Сӯхт дил он моҳро бар дарди ӯ.
Гуфт:- Кобини маро, ай мустаҳом,
Хукбонӣ боядат соле тамом.
Чунки соле бигзарад бо ту ба ҳам,
Умр бигзорем дар шодию ғам.
Шайх аз фармони ҷонон сар натофт,
К- он ки сар тобад зи ҷонон, бар наёфт.
Рафт Шайхи Каъбаву пири кибор,
Хукбонӣ кард соле ихтиёр.

Дар ниҳоди ҳар касе сад хук ҳаст,
Хук бояд гашт, ё зуннор баст.
Ту чунон зан мебарӣ, ай ҳечкас,
К- ин хатар он пирро афтоду бас.
Дар даруни ҳар касе ҳаст ин хатар,
Сар бурун орад, чу ояд дар сафар.
Ту зи хуки хеш агар огаҳ наӣ,
Сахт маъзурӣ, ки марди раҳ наӣ!

Гар қадам дар раҳ ниҳӣ, ай марди кор,
Ҳам буту ҳам хук бинӣ сад ҳазор.
Хук куш, бут сӯз дар саҳрои ишқ
В- арна ҳамчун Шайх шав расвои ишқ!

ДАРМОНДАНИ МУРИДОН БА КОРИ ШАЙХ ВА МУРОҶИЪАТ КАРДАН БА КАЪБА

Оқибат чун Шайх тарсоӣ гузид,
Дар тамоми Рум ғавғо шуд падид.
Ҳамнишинонаш ҳама дармонда сахт,
Моту ҳайрон, хастаҷону тирабахт.
Чун бидиданд он гирифтории ӯ,
Бозгардиданд аз ёрии ӯ.
Ҷумла аз шӯхии ӯ бигрехтанд,
Аз ғами ӯ хок бар сар рехтанд.
Буд ёре дар миёни ҷамъ чуст,
Пеши Шайх омад, ки ай дар кор суст,
Меравам имшаб ба сӯйи Каъба боз,
Чист фармон, боз бояд гуфт роз!
Ё ҳама ҳамчун ту тарсоӣ кунем,
Хешро дар кеши расвоӣ кунем.
Ё туро дорем аз ин роҳ боз,
Гарчи моро нест барги роҳу соз.
Инчунин танҳо-т напсандем мо,
Ҳамчу ту зуннор барбандем мо.
Ё чу натвонем дидат ҳамчунин,
Зуд бигрезем бе ту з- ин замин.
Муътакиф дар Каъба биншинем мо,
То бибинем, он чӣ мебинем мо.
Шайх гуфто:- Ҷони ман пурдард буд,
Ҳар куҷо хоҳед, бояд рафт зуд!

То маро ҷон ҳаст, Дайрам ҷой бас,
Духтари тарсои рӯҳафзой бас.
Менадонед, арчи бас озодаед,
3- он ки ин ҷо корноафтодаед.

Гар шуморо кор афтодӣ даме,
Ҳамдаме будӣ маро дар ҳар ғаме.
Боз гардед, ай рафиқони азиз,
Менадонам, то чӣ хоҳад буд низ.
Гар зи мо пурсанд, баргӯед рост,
К- он зипоафтода, саргардон куҷост!
Чашм пурхуну даҳан пурзаҳр монд,
Дар даҳони аждаҳои қаҳр монд.
Ҳеч кофир дар ҷаҳон надҳад ризо,
Он чи кард он пири ислом аз қазо.
Рӯйи тарсое намудандаш зи дур,
Шуд зи ақлу дину шайхӣ носабур.
Зулфи ӯ чун ҳалқа дар ҳалқаш фиканд,
Дар зафони ҷумлаи халқаш фиканд.
Гар маро дар сарзаниш гирад касе,
Гӯ, дар ин раҳ инчунин афтад басе.
Дар чунин раҳ, ки на бун дорад, на сар,
Кас мабодо эмин аз хавфу хатар.
Ин бигуфту рӯй аз ёрон битофт,
Хукбониро сӯйи хукон шитофт.
Оқибат рафтанд сӯйи Каъба боз,
Монда ҷон дар сӯхтан, тан дар гудоз.
Баски ёрон дар ғамаш бигристанд,
Ҳар замон аз пас ҳаме нигристанд.
Шайхашон дар Рум танҳо мондае,
Дода дин барбоду тарсо мондае.
В- он гаҳ эшон аз ҳаё ҳайрон шуда,
Ҳар яке дар гӯшае пинҳон шуда.
Шайхро дар Каъба ёре чуст буд,
Дар иродат сахту собит менамуд.
Буд бас бинандаву бас роҳбар,
3- ӯ набудӣ Шайхро огоҳтар.
Шайх чун аз Каъба шуд сӯйи сафар,
Ӯ набуд он ҷойгаҳ ҳозир магар,
Чун муриди Шайх боз омад ба ҷой,
Буд аз Шайхаш тиҳӣ хилватсарой.

Бозпурсид аз муридон ҳоли Шайх,
Бозгуфтандаш ҳама аҳволи Шайх,
К- аз қазо ӯро чӣ бор омад ба бар
В- аз қадар ӯро чӣ кор омад ба сар.
Мӯйи тарсое ба як мӯяш бибаст,
Роҳ бар имон зи сад сӯяш бибаст.
Ишқ мебозад кунун бо зулфу хол,
Хирқа гашташ михрақа, ҳолаш муҳол.
Дастҳо бардошта аз тоъат ӯ,
Хукбонӣ мекунад ин соъат ӯ.
Ин замон он хоҷаи бисёрдард
Субҳаи саддонаро зуннор кард.
Гарчи Шайхи мо басе дар дин битохт,
Аз куҳангабре кунун натвон шинохт.
Чун мурид он қисса бишнид, аз шигифт
Рӯй чун зар карду зорӣ даргирифт.
Бо муридон гуфт:- Ай тардоманон,
Дар вафодорӣ на мардон, на занон,
Ёри корафтода бояд сад ҳазор,
Ёр н- ояд ҷуз чунин рӯзе ба кор!
Гар шумо будед ёри Шайхи хеш,
Роҳи ёрӣ аз чӣ бигрифтед пеш?!
Шарматон бод, охир ин ёрӣ бувад?
Ҳақшиносию вафодорӣ бувад?!
Чун ниҳод он Шайх бар зуннор даст,
Ҷумларо зуннор мебоист баст.
Аз бараш амдан намебоист шуд,
Ғайри тарсо худ куҷо шоист шуд!
Ин на ёрию мувофиқ будан аст,
К- он чи кардед, аз мунофиқ будан аст!
Ҳар кӣ ёри хешро ёвар шавад,
Ёр бояд буд, агар кофар шавад!
Вақти нокомӣ тавон донист ёр,
Худ бувад дар комронӣ сад ҳазор!
Шайх чун афтод дар коми наҳанг,
Ҷумла з- ӯ бигрехтанд аз ному нанг.

❁ ❁ ❁

Ишқро бунёд бар бадномӣ аст,
Ҳар кӣ з- ин сар сар кашад, аз хомӣ аст.

Ҷумла гуфтанд:- Он чӣ гуфтӣ пеш аз ин,
Борҳо гуфтем бо ӯ беш аз ин.
Азми он кардем, то бо ӯ ба ҳам
Умр бигзорем дар шодию ғам.
Зуҳд бифрӯшему расвоӣ кунем,
Дин барандозему тарсоӣ кунем.
Лек рӯй он дид Шайхи корсоз,
К- аз бари ӯ як ба як гардем боз.
Чун надид аз ёрии мо Шайх суд,
Бозгардонид моро Шайх зуд.
Мо ҳама бар ҳукми ӯ гаштем боз,
Қисса баргуфтему нанҳуфтем роз.
Баъд аз он асҳобро гуфт он мурид:
— Гар шуморо кор будӣ бар мазид,
Ҷуз дари Ҳақ нестӣ ҷойи шумо,
Дар ҳузур астӣ саропойи шумо.
Дар тазарруъ доштан дар пеши Ҳақ
Ҳар яке бурдӣ бар он дигар сабақ.
Худ чаро аз Шайх кардед эҳтироз,
Аз дари Ҳақ баҳри чӣ гаштед боз?
Чун шунуданд ин сухан, аз аҷзи хеш
Барнаёварданд як тан сар зи пеш.
Мард гуфт:- Акнун аз ин хилҷат чӣ суд,
Кор чун афтод, бархезем зуд.
Лозими даргоҳи Ҳақ бошем мо,
Дар тазарруъ хок мепошем мо.
Пераҳан пӯшем аз коғаз ҳама,
Даррасем охир ба Шайхи х(в)ад ҳама.
Ҷумла сӯйи Рум рафтанд аз Араб,
Муътакиф гаштанд пинҳон рӯзу шаб.
Бар дари Ҳақ ҳар якеро сад ҳазор
Гаҳ шафоъат, гоҳ зорӣ буд кор.
Ҳамчунин то чил шабонрӯзи тамом
Сар напечиданд ҳеч аз як мақом.
Ҷумларо чил шаб на хур буду на хоб,
Ҳамчу шаб чил рӯз не нону на об.
Аз тазаррӯъ кардани он қавми пок
Дар фалак афтод ҷӯше саъбнок.
Сабзпӯшон дар фарозу дар фуруд
Ҷумла пӯшиданд аз мотам кабуд.

Охируламр он ки буд ӯ пешсаф,
Омадаш тири дуъое бар ҳадаф.
Баъди чил шаб он муриди покбоз
Буд андар хилват аз худ рафта боз.
Субҳдам боде баромад мушкбор,
Шуд ҷаҳони кашф бар дил ошкор.
Мустафоро дид, меояд чу моҳ,
Дар бар афканда ду гесӯйи сиёҳ.
Сояи Ҳақ Офтоби рӯйи ӯ,
Сад ҷаҳон ҷон вақфи ҳар як мӯйи ӯ.
Мехиромиду табассум менамуд,
Хешро ҷон андар ӯ гум менамуд.
Он мурид ӯро чу дид, аз ҷой ҷаст,
К- ай Набиюллоҳ, дастам гир, даст!
Раҳнамои халқ, аз баҳри Худой,
Шайхи мо гумроҳ шуд, роҳаш намой.
Мустафо гуфт:- Ай ба ҳиммат бас баланд,
Рав, ки Шайхатро бурун кардам зи банд.
Ҳиммати олит кори хеш кард,
Дам назад, то Шайхро дар пеш кард.
Дар миёни Шайху Ҳақ аз дер гоҳ
Буд гардею ғуборе бас сиёҳ.
Ин ғубор аз роҳи ӯ бардоштем,
Дар миёни зулматаш нагзоштем.
Кардам аз баҳраш шафоъат шабнаме,
Мунташир бар рӯзгори ӯ ҳаме.
Он ғубор акнун зи раҳ бархоста,
Тавба биншаста, гунаҳ бархоста.
Ту яқин медон, ки сад олам гуноҳ
Аз тафи як тавба бархезад зи роҳ.

Баҳри эҳсон чун дарояд мавҷзан,
Маҳв гардонад гуноҳи марду зан.
Мард аз шодии он мадҳуш шуд,
Наърае зад, к- осмон дар ҷӯш шуд.
Ҷумлаи асҳобро огоҳ кард,
Муждагонӣ доду азми роҳ кард.
Рафт бо асҳоб гирёну давон,
То расид ӯ назди Шайхи хукбон.
Шайхро диданд, чун оташ шуда,
Дар миёни беқарорӣ х(в)аш шуда.

Ҳам фиканда буд нокуси муғон,
Ҳам гусаста буд зуннор аз миён.
Ҳам кулоҳи габракӣ андохта,
Ҳам зи тарсоӣ дилаш пардохта.
Шайх чун асҳобро аз дур дид,
Хештанро дар миёни нур дид.
Ҳам зи хиҷлат ҷома бар тан чок кард,
Ҳам ба дасти аҷз бар сар хок кард.
Гоҳ чун абр ашки хунин мефишонд,
Гоҳ даст аз ҷони ширин мефишонд.
Гаҳ зи оташ пардаи гардун бисӯхт,
Гаҳ зи хиҷлат бар тани ӯ хун бисӯхт.
Ҳикмату асрору «Қуръон»- у хабар
Шуста буданд аз замираш сар ба сар,
Ҷумла бо ёд омадаш якборагӣ,
Бозраст аз ҷаҳлу аз бечорагӣ.
Чун ба ҳоли худ фурӯ нигристӣ,
Дар суҷуд афтодию бигристӣ?!
Ҳамчу гул аз хуни дил оғашта буд
В- аз хиҷолат дар арақ гум гашта буд.
Чун бидидандаш чунон асҳобино
Монда дар андӯҳу шодӣ мубтало.
Пеши ӯ рафтанд саргардон ҳама
В- аз пайи шукрона ҷонафшон ҳама.
Шайхро гуфтанд:- Ай пай бурда роз,
Меғ шуд аз пеши Хуршеди ту боз.

Хост аз раҳ куфру пас имон нишаст,
Бутпарасти Рум шуд яздонпараст.
Мавҷ зад ногоҳ дарёи қабул,
Шуд шафоъатхоҳи кори ту расул.
Ин замон шукрона олам- олам аст,
Шукр кун Ҳақро, чӣ ҷойи мотам аст!
Шукр Яздонро, ки аз дарёи қор
Кард роҳе ҳамчу Хуршед ошкор.
Он ки донад кард равшанро сиёҳ,
Тавба донад дод бо чандин гуноҳ.
Оташе аз тавба чун бифрӯзад ӯ,
Ҳар чи бошад, ҷумла барҳам сӯзад ӯ.
Қисса кӯтаҳ мекунам, з- ин ҷойгоҳ,
Будашон алқиссса ҳолӣ азми роҳ.

Шайх ғусле карду шуд дар хирқа боз,
Рафт бо асҳоби худ сӯйи Ҳиҷоз.
Чун дар омад духтари тарсо зи хоб,
Мавҷ зад нур аз дилаш чун Офтоб.
Офтоб он гоҳ бикшода зафон,
Гуфт:- Ҳон, шав аз пайи Шайхат равон!
Мазҳаби ӯ гиру хоки ӯ бибош,
Ай палидаш карда, поки ӯ бибош!
Ӯ чу омад дар раҳи ту бе маҷоз,
Дар ҳақиқат ту раҳи ӯ гир боз.
Раҳзанаш будӣ, ба роҳи ӯ дарой,
Чун ба роҳ омад, ту ҳамроҳӣ намой.
Аз раҳаш бурдӣ, кунун ҳамраҳ бибош,
Чанд аз ин беогаҳӣ? - Огаҳ бибош!
Духтари тарсо аз он некӯ хитоб
Шуд гирифтори ҳазорон печу тоб.
Дар дилаш дарде даромад, ай аҷаб!
Беқарораш кард он дард аз талаб.
Оташе дар ҷони сармасташ фитод,
Даст дар дил зад, дил аз дасташ фитод.
Менадонист ӯ, ки ҷони беқарор
Дар даруни ӯ чӣ тухм орад ба бор.

Дид худро дар аҷойиб оламе,
Кораш афтоду набудаш ҳамдаме.
Оламе, к- он ҷо нишони роҳ нест,
Гунг бояд шуд, зафон огоҳ нест.
Дарзамон он нозу нахват в- он тараб
Ҳамчу борон рехт аз вай, ай аҷаб.
Наъразан, ҷомадарон берун давид,
Хок бар сар дар миёни хун давид.
Бо диле пурдарду ҷисме нотавон
Аз пайи Шайху муридон шуд равон.
Ҳамчу абре ғарқа дар хай медавид,
Дода дил аз дасту дар пай медавид.
Менадонист ӯ, ки дар саҳрову дашт
Аз кадомин сӯй мебояд гузашт.
Оҷизу саргашта менолид хуш,
Рӯйи худ дар хок мемолид хуш.
Ҳар замон мегуфт бо аҷзу ниёз,
К- ай карими роҳдони корсоз,

Аврате дармондаву бечораам,
Аз диёру хонумон овораам.
Марди роҳи чун туеро раҳ задам,
Ту мазан бар ман, ки беогаҳ задам.
Баҳри қаҳҳорӣ-тро биншон зи ҷӯш,
Ман надонистам, хато кардам, бипӯш.
Ҳар чӣ кардам, бар мани мискин магир,
Дин пазируфтам, маро бедин магир!
Шайхро эълом карданд аз дарун,
К- омад он духтар зи тарсоӣ бурун.
Ошноӣ ёфт бо даргоҳи мо,
Кораш афтод ин замон бо роҳи мо.
Шайх ҳолӣ бозгашт аз раҳ чу бод,
Боз шӯре дар муридон уфтод.
Ҷумла гуфтандаш:-Зи сар бозат чӣ буд,
Тавбаву чандин таку тозат чӣ буд?
Бори дигар ишқбозӣ мекунӣ,
Бо ниёзе бениёзӣ мекунӣ!

Ҳоли духтар Шайх бо эшон бигуфт,
Ҳар кӣ он бишнид, тарки ҷон бигуфт.
Шайху асҳобаш зи пас рафтанд боз,
То расид он ҷо, ки буд он дилнавоз.
Зард медиданд чун зар рӯйи ӯ,
Гум шуда дар гарди раҳ гесӯйи ӯ!
По бараҳна, пора карда ҷома пок,
Бар мисоли мурдае бар рӯйи хок.
Чун бидид он моҳ шайхи хешро,
Ғашй бигрифт он бути дилрешро.
Пас бибурд он моҳро аз ғашй хоб,
Шайх бар рӯяш фишонд аз дида об.
Чун назар афканд бар Шайх он нигор,
Ашкборон гашт чун абри баҳор.
Дида бар аҳду вафойи ӯ фиканд,
Хешро дар дасту пойи ӯ фиканд.
Гуфт:-Аз ташвири ту ҷонам бисӯхт,
Беш аз ин дар парда натвонам бисӯхт.
Барфикан ин парда, то огаҳ шавам,
Роҳ бинмо, то ки марди раҳ шавам.
Арза кун ислому бинмо роҳи Ҳақ,
Ай гузиншайхи майи огоҳи Ҳақ.

Шайх бар вай арзаи ислом дод,
Ғулғуле дар ҷумлаи ёрон фитод.
Чун шуд он бутрӯй аз аҳли аён,
Ашки ёрон мавҷзан шуд он замон.
Охируламр он санам чун роҳ ёфт,
Завқи имон дар дили огоҳ ёфт.
Шуд дилаш аз завқи имон беқарор,
Ғам даромад гирди ӯ бе ғамгусор.
Гуфт:-Шайхо, тоқати ман гашт тоқ,
Ҳеч тоқат менаёрам дар фироқ.
Меравам з- ин хокдони пурсудоъ,
Алвидоъ, ай шайхи олам, алвидоъ!
Чун маро кӯтоҳ хоҳад шуд сухун,
Оҷизам, афвам куну хасмӣ макун.
Ин бигуфт он моҳу даст аз ҷон фишонд,
Ними ҷоне дошт, бар ҷонон фишонд.
Гашт пинҳон офтобаш зери меғ,
Ҷони ширин з- ӯ ҷудо шуд, ай дареғ!
Қатрае буд ӯ дар ин баҳри маҷоз,
Сӯйи дарёи ҳақиқат рафт боз.
Ҷумла чун бо вай зи олам меравем,
Рафт ӯву мо ҳама ҳам меравем.
Инчунин омад басе дар роҳи ишқ,
Ин касе донад, ки ҳаст огоҳи ишқ.
Ҳар чӣ мегӯянд дар раҳ, мумкин аст,
Раҳмату навмеду макру эмин аст!
Нафс ин асрор натвонад шунуд,
Бе насиба гӯй натвонад рабуд!
Ин ба гӯши ҷону дил бояд шунид,
Не ба нақши обу гил бояд шунид!
Ҷанги дил бо нафс ҳар дам сахт шуд,
Навҳае мехон, ки мотам сахт шуд!

МАҚОЛАИ ХОМИС АШАР (15) ИТТИФОҚ КАРДАНИ МУРҒОН БАРОИ РАФТАН БА СӮЙИ СИМУРҒ

Чун шуниданд ин ҳикоят он ҳама,
Он замон гуфтанд тарки ҷон ҳама.
Бурд Симурғ аз дили эшон қарор,
Ишқ дар ҷонаш яке шуд сад ҳазор.

Азми раҳ карданд, азме бас дуруст,
Аз барои раҳ сипардан гашта чуст.
Ҷумла гуфтанд:- Ин замон моро ба нақд
Пешвое бояд андар ҳаллу ақд.
То бувад дар роҳ моро раҳбаре,
З- он ки натвон рафт роҳи худсарӣ.
Дар чунин раҳ соҳибе бояд шигарф,
То тавон бигзашт з- ин дарёи жарф.
Ҳокими худро ба ҷон фармон барем,
Ҷуз ба ҳукму амри ӯ раҳ наспарем.
То бувад охир дар ин майдони лоф,
Бори мо афтад ба ҷо дар кӯҳи Қоф.
Зарра дар Хуршеди воло уфтад,
Сояи Симурғ бар мо уфтад.
Оқибат гуфтанд:-Ҳоким нест кас,
Қуръа бояд зад, тариқ ин асту бас.
Қуръа бар ҳар кас фитад, сарвар шавад,
Дар миёни кеҳтарон меҳтар шавад.
Чун ба дасти қуръашон афтод кор,
Дил гирифт он беқароронро қарор.
Чун расид ин ҷо сухан, кам гашт ҷӯш,
Ҷумлаи мурғон шуданд он ҷо хамӯш.
Қуръа афканданду бас лоиқ фитод,
Қуръашон бар Ҳудҳуди ошиқ фитод.
Ҷумла ӯро раҳбари худ сохтанд,
Гар ҳамефармуд, сар мебохтанд.
Аҳд карданд он ҳама, к- ӯ сарвар аст,
Ҳам дар ин раҳ пешрав, ҳам раҳбар аст.
Ҳукм ҳукми ӯст, фармон низ ҳам,
З- ӯ дареғе нест тан, ҷон низ ҳам.
Ҳудҳуди ҳодӣ чу омад паҳлавон,
Тоҷ бар фарқаш ниҳоданд он замон.
Сад ҳазорон мурғ дар роҳ омаданд,
Соябони моҳию моҳ омаданд.
Чун падид омад сари доде зи роҳ,
«Аннафир» аз қавм бар шуд то ба моҳ.
Ҳайбате з- он роҳ бар ҷон уфтод
В- оташе бар ҷони эшон уфтод.
Баркашиданд он ҳама бар якдигар,
Чи пару чи бол, чи пову чи сар.

Ҷумла даст аз ҷон бишуста покбоз,
Бори эшон бас гарону раҳ дароз.
Буд роҳе холӣ аз сайр, ай аҷаб,
Зррае на шарру на хайр, ай аҷаб.
Буд хомӯшию оромиш дар ӯ,
Не физоиш буду не коҳиш дар ӯ.
Солике гуфто, ки раҳ холӣ чарост?
Ҳудҳудаш гуфт:-Ин зи иззи подшост!

ҲИКОЯТ

Боязид омад шабе берун зи шаҳр,
Аз хурӯши халқ холӣ дид даҳр.
Моҳтобе буд бас оламфурӯз,
Шаб шуда аз партави он ҳамчу рӯз.
Осмон пуранҷуми ороста,
Ҳар яке кори дигарро хоста.
Шайх чандоне ки дар саҳро бигашт,
Кас намеҷунбид дар саҳрову дашт.
Шӯрише дар вай падид омад ба зӯр,
Гуфт:-Ё Раб, дар дилам афтод шӯр!
Бо чунин рифъат, ки даргоҳи турост,
Инчунин холӣ зи муштоқон чарост?
Ҳотифе гуфташ, ки ай ҳайрони роҳ,
Ҳар касеро роҳ надҳад подшоҳ.
Иззати ин дар чунин кард иқтизо,
К- аз дари мо дур бошад ҳар гадо.
Чун ҳарими иззи мо нур афканад,
Ғофилони хуфтаро дур афканад.
Солҳо буданд мардон интизор,
То якеро бор бошад аз ҳазор!

МАҚОЛАИ СОДИС АШАР(16) ДАР МУШОВАРАИ МУРҒОН БО РОҲБАРИ ХУД

Ҷумлаи мурғон зи ҳавлу бими роҳ
Болу пар пурхун, баровbooарданд оҳ.
Роҳ медиданду поён нопадид,
Дард медиданду дармон нопадид.
Боди истиғно чунон частӣ дар ӯ,
К- осмонро пушт бишкастӣ дар ӯ.

Дар биёбоне, ки товуси фалак
Ҳеч месанҷад дар ӯ бе ҳеч шак,
Кай бувад мурғи дигарро дар ҷаҳон
Тоқати он роҳ ҳаргиз як замон.
Чун битарсиданд он мурғон зи роҳ,
Ҷамъ гаштанд он ҳама як ҷойгоҳ.
Пеши Ҳудҳуд омаданд аз худ шуда,
Толиби андарзи он Ҳудҳуд шуда.
Пас бад ӯ гуфтанд:- Ай донои роҳ,
Бе адаб натвон шудан дар пешгоҳ.
Ту басе пеши Сулаймон будаӣ,
Бар бисоти мулки султон будаӣ.
Расми хидмат сар ба сар донистаӣ,
Мавзеи амну хатар донистаӣ.
Ҳам фарозу шеби ин раҳ дидаӣ,
Ҳам басе гирди ҷаҳон гардидаӣ.
Ройи мо он аст ин соат ба накд,
Чун туӣ моро имоми ҳаллу акд,
Бар сари минбар шавӣ ин ҷойгоҳ,
Пас бисозӣ қавми худро сози роҳ.
Шарҳ гӯӣӣ расму одоби мулук,
З- он ки натвон кард бар ҷаҳл ин сулук.
Ҳар якеро ҳаст дар дил мушкиле,
Мебибояд роҳро фориғдиле.
Чун бипурсем аз ту мушкилҳои худ,
Бистурем он шубҳат аз дилҳои худ.
Мушкили дилҳои мо ҳам кун нахуст,
То кунем аз баъди он азми дуруст.
Мо куҷо донем ин роҳи дароз,
Дар миёни шубҳа чун монем боз.
Дил чу фориғ гашт, тан дар раҳ диҳем,
Бе дилу тан сар бад- он даргаҳ ниҳем.

МАВЪИЗА ГУФТАНИ ҲУДҲУД МУРҒОНРО

Баъд аз он Ҳудҳуд суханро боз кард,
Бар сари курсӣ шуду оғоз кард.
Ҳудҳуде бо тоҷ чун бар тахт шуд,
Ҳар кӣ рӯяш дид, олибахт шуд.
Пеши Ҳудҳуд сад ҳазорон бештар
Саф заданд аз хайли мурғон сар ба сар.

Пеш омад булбулу қумрӣ ба ҳам,
То шаванд он ҳар ду тан муқрӣ ба ҳам.
Булбулу қумрӣ чу ҳамроз омаданд,
Чун ду муқрии хушовоз омаданд.
Ҳар ду алҳон баркашиданд он замон,
Ғулғуле афтод з- эшон дар ҷаҳон.
Лаҳни эшон ҳар киро дар гӯш шуд,
Беқарорӣ омаду мадҳуш шуд.
Ҳар якеро ҳолате омад падид,
Кас на бо худ буду не бе х(в)ад падид.
Баъд аз он Ҳудҳуд сухан оғоз кард,
Парда аз рӯйи маонӣ боз кард.

МАҚОЛАИ СОБИЪ АШАР (17) ДАР БАЁНИ ИШКОЛИ МУРҒЕ

Сойиле гуфташ, ки ай бурда сабақ,
Ту ба чӣ аз мо сабақ бурдӣ ба ҳақ.
На ту чун моию моро чун ту рост,
Дар миёни мо тафовут аз чӣ хост!
Чӣ гунаҳ омад зи ҷисму ҷони мо,
Қисми ту софию дурдӣ они мо.
Гуфт:-Ай сойил, Сулаймонро ҳаме
Чашм афтода-ст бар мо як даме.
Не ба сим ин ёфтам ман, не ба зар,
Ҳаст ин давлат маро аз як назар.
Кай ба даст орад ба тоат он касе,
З- он ки кард Иблис ин тоат басе.
В- ар касе гӯяд, набояд тоате,
Лаънате борад бар ӯ ҳар соате.
Ту макун дар як нафас тоат раҳо,
Пас, манеҳ тоат, чу кардӣ бар баҳо.
Ту ба тоат умри худ мебар ба сар,
То Сулаймон бар ту андозад назар.
Чун ту мақбули Сулаймон омадӣ,
Ҳар чӣ гӯям, бештар з- он омадӣ!

ҲИКОЯТ

Гуфт рӯзе шоҳ Маҳмуд , аз қазо
Уфтода буд аз лашкар ҷудо.
Бод так меронд танҳо бе яке,
Бар лаби дарё бидидаш кӯдаке.

Дар буни дарё фиканда буд шаст,
Шаҳ саломаш карду дар пешаш нишаст.
Кӯдакак андӯҳгин биншаста буд,
Ҳам дилаш оғушта, ҳам ҷон хаста буд.
Гуфт:-Ай кӯдак, чарои ғамзада?
Ман надидам чун ту як мотамзада.
Кӯдакаш гуфт:-Ай амири пурҳунар,
Ҳафт тифлем, ин замон мо бепадар.
Модаре дорем, барҷомондае,
Сахт дарвешем, танҳо рондае.
Аз барои рӯзии ҳар рӯз дом
Ман дарандозам, нишинам то ба шом,
То бигирам моҳие бо сад заҳир,
Қути мо ин аст ҳар шаб, ай амир!
Шоҳ гуфто:-Хоҳӣ, ай тифли дижам,
То кунам анбозие бо ту ба ҳам.
Гашт кӯдак розию анбоз шуд,
Шоҳ андар баҳр шастандоз шуд.
Шасти кӯдак давлати шоҳӣ гирифт,
Лоҷарам, он рӯз сад моҳӣ гирифт.
Он ҳама моҳӣ чу кӯдак дид пеш,
Гуфт:-Ин давлат аҷаб дорам зи хеш.
Толиъе дорӣ ба давлат, ай ғулом,
К- ин ҳама моҳӣ дарафтодат ба дом.
Шоҳ гуфто:-Кам набошад, ай писар,
Гар зи моҳигири худ ёбӣ хабар.
Давлати ту аз ман аст ин ҷойгоҳ,
З- он ки моҳигири ту шуд подшоҳ.
Ин бигуфту гашт бар маркаб савор,
Тифл гуфто:-Қисми худ кун бар канор!
Шоҳ гуфто:-Қисми имрӯзӣ туро,
Он чи фардо сайд афтад, он маро.
Сайди мо фардо ту хоҳӣ буду бас,
Лоҷарам, ман сайди худ надҳам ба кас.
Рӯзи дигар чун ба айвон боз шуд,
Хотири шаҳ дар пайи анбоз шуд.
Рафт сарҳангею кӯдакро бихонд,
Шаҳ ба анбозӣ-ш бар маснад нишонд.
Булфузуле гуфт:-Шоҳо, ин гадост,
Шоҳ гуфто:-Ҳар чӣ ҳаст, анбози мост!

Чун пазируфтем, рад натвон- ш кард,
Ин бигуфту ҳамчу худ султон- ш кард.
Кард аз он кӯдак талабгорӣ суол,
К- аз куҷо овардӣ, охир, ин ҷамол?
Гуфт:-Шодӣ омаду шеван гузашт,
3- он ки соҳибдавлатӣ бар ман гузашт!

ҲИКОЯТ

Хуниеро кушт шоҳе дар иқоб,
Дид он шаб сӯфиеро ӯ ба хоб.
Дар биҳишти адн хандон мегузашт,
Гоҳ хуррам, гаҳ хиромон мегузашт.
Сӯфияш гуфто:-Ту хунӣ будаӣ,
Дойиман дар сарнигунӣ будаӣ.
Аз куҷо ин манзилат омад падид,
3- он чи ту кардӣ, бад- ин натвон расид.
Гуфт:- Чун хунам равон шуд бар замӣ,
Мегузашт он ҷо ҳабиби аъҷамӣ.
Дар ниҳон аз зери чашм он пири роҳ
Кард бар ман тарфатулъайне нигоҳ.
Ин ҳама ташрифу сад чандин дигар
Ёфтам аз иззати он як назар.
Ҳар кӣ чашми давлате бар вай фишод,
Бар сари садри саодат по ниҳод.

То наяфтад бар ту мардеро назар,
Аз вуҷуди хеш кай ёбӣ хабар?!
Гар ту биншинӣ ба танҳоӣ басе,
Роҳ натвонӣ буридан бе касе!
Пир бояд роҳро, танҳо марав,
Аз сари амё дар ин дарё марав!
Пири мо лобуд зи роҳ омад туро,
Дар ҳама коре паноҳ омад туро.
Чун ту ҳаргиз роҳ нашносӣ зи чоҳ,
Бе асокаш кай тавонӣ бурд роҳ?
Не туро чашм асту на раҳ кӯтаҳ аст,
Пир дар роҳат қаловузи раҳ аст.
Ҳар кӣ шуд дар зилли соҳибдавлате,
Набвадаш дар роҳ ҳаргиз хиҷлате.
Ҳар кӣ ӯ бо давлате пайваста шуд,
Хор дар дасташ ҳама гулдаста шуд.

ҲИКОЯТ

Ногаҳе Маҳмуд шуд сӯйи шикор,
Уфтод аз лашкари худ бар канор.
Пирмарде хоркаш меронд хар,
Хори вай афтоду мехорид сар.
Дид Маҳмудаш чунон дармондае,
Хори ӯ афтодаву хар мондае.
Пеш шуд Маҳмуду гуфт:-Ай беқарор,
Ёр хоҳӣ? Гуфт:-Хоҳам, ай савор!
Гар маро ёрӣ кунӣ набвад гарон,
Ман кунам суду туро набвад зиён.
Аз накӯруйӣ-т мебинам насиб,
Лутф набвад аз накӯруён ғариб.
Аз карам омад ба зер он шаҳрёр,
Бурд ҳолӣ дасти чун гул сӯйи хор.
Бори ӯ бар хар ниҳод он сарфароз,
Рахш сӯйи лашкари худ ронд боз.
Гуфт лашкарро, ки пири хоркаш
Бо харе меояд аз пас боркаш.

Раҳ фурӯ гиред аз ҳар сӯйи ӯ,
То бибинад рӯйи манро рӯйи ӯ.
Лашкараш бар пир бигрифтанд роҳ,
Раҳ намонд он пирро ҷуз пеши шоҳ.
Пир бо худ гуфт:-Бо лоғар харе
Чун барам раҳ, ин- т золим лашкаре!
Гарчи метарсид рӯйи шоҳ дид,
Ҳам ба сӯйи шоҳ рафтан роҳ дид.
Он харак меронд то наздики шоҳ,
Чун бидид ӯро, хиҷил шуд пири роҳ.
Дид зери чатр рӯйи ошно,
Дар тавозуъ уфтоду дар дуо.
Гуфт:-Ё Раб, бо кӣ гӯям ҳоли хеш,
Кардаам Маҳмудро ҳаммоли хеш.
Шоҳ бо ӯ гуфт:-Ай дарвеши ман,
Чист кори ту, бигӯ дар пеши ман?!
Гуфт:-Медонӣ ту корам, каҷ мабоз,
Хештанро аъҷамисурат масоз!
Ман яке пирам муаттал, боркаш,
Рӯзу шаб дар дашт бошам хоркаш.

Хор бифрӯшам, харам нони тиҳӣ,
Метавонӣ, гар маро ноне диҳӣ!
Шаҳрёраш гуфт:-Ай пири нажанд,
Нарх кун, то зар диҳам, хорат ба чанд?
Гуфт:-Ай шаҳ ин зи ман арзон махар,
Кам набифрӯшам ба даҳ ҳамёни зар.
Лашкараш гуфтанд:-Ай аблаҳ, хамӯш,
Ин ду ҷав арзад, зиҳӣ арзонфурӯш!
Пир гуфто:-Ин ду ҷав арзад, вале- к
З- ин кам афтад, ин харидорест нек.
Муқбиле чун даст бар хорам ниҳод,
Хори ман сад гуна гулхорам ниҳод.
Гарчи ин хорест, к- арзон арзад ин,
Чун зи дасти ӯст, сад ҷон арзад ин!
Шаҳ чу бишнид ин сухан аз пири роҳ,
Дод бисёре зараш он ҷойгоҳ.

Лашкари шаҳ аз барои ҷоҳи хеш,
Ҷумла кардандаш нисор аз ҷой беш.
Шаҳрёраш дод дирҳам даҳ ҳазор
В-ин ҳикоят монд аз мо ёдгор!

МАҚОЛАИ СОМИН АШАР (18)
ИШКОЛИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ, ки ай пушту паноҳ,
Нотавонам, рӯй чун орам ба роҳ!
Ман надорам қуввату бас оҷизам,
Инчунин раҳ пеш н- ояд ҳаргизам.
Водие дур асту роҳи мушкилаш,
Ман бимирам дар нахустин манзилаш.
Кӯҳҳои оташин дар раҳ басест,
Инчунин коре на кори ҳар касест.
Сад ҳазорон сар дар ин раҳ гӯй шуд,
Баски хунҳо з- ин талаб дар ҷӯй шуд.
Сад ҳазорон оқил ин ҷо сар ниҳод
В- он ки ӯ нанҳод сар, бар сар фитод.
Дар чунин роҳе, ки мардон бериё
Чодаре бар сар кашиданд аз ҳаё,
Аз мани мискин чӣ хезад ҷуз ғубор,
Гар кунам азме, бимирам зори зор!

ҶАВОБ ГУФТАНИ ҲУДҲУД ӮРО

Ҳудҳудаш гуфт:-Ай фусурда чанд аз ин,
То ба кай дорӣ ту дил дар банд аз ин?!
Чун туро ин ҷойгаҳ қадр андакест,
Хоҳ мерав, хоҳ не, ҳар ду якест!
Ҳаст дунё чун наҷосат сар ба сар,
Халқ мемиранд дар вай дар ба дар.
Сад ҳазорон халқ ҳамчун кирми зард
Зор мемиранд дар дунё ба дард.
Мо агар охир дар ин мирем зор,
Беҳ, ки дар айни наҷосат хори хор.
Ин талаб гар аз ману аз ту хатост,
Гар бимирем аз ғам ин дам ҳам, равост.
Чун хатоҳо дар ҷаҳон бисёр ҳаст,
Як хатои дигарам ангор ҳаст.
Гар касеро ишқ бадномӣ бувад,
Беҳ зи канносию ҳаҷҷомӣ бувад.
Сад ҳазорон халқ дар таррориянд,
Дар пайи дунёи дун мурдориянд.
Гирам, ин савдо зи таррорӣ кам аст,
Ту камаш гир, ин маро камтар ғам аст.
Кай аз ин савдо ту дил дарё кунӣ,
Чун ба таррорӣ ҳама савдо кунӣ
Гар касе гӯяд ғурур аст ин ҳавас,
Чун расӣ он ҷо, ки нарсида-ст кас!
Дар ғурури ин ҳавас гар ҷон диҳам,
Беҳ, ки дил бар хонаву дуккон ниҳам.
Ин ҳама дидему бишнидем мо,
Як нафас аз худ нагардидем мо.
Кори мо аз халқ шуд бар мо дароз,
Чанд аз ин муште гадои бениёз.
То намирам аз худу аз халқ пок,
Барнаёяд ҷони ман аз халқ пок.
Ҳар кӣ ӯ аз халқ куллӣ мурда нест,
Марди роҳу маҳрами ин парда нест!
Маҳрами ин парда ҷони огаҳ аст,
Зиндае аз халқ кай марди раҳ аст?
Пой дарнеҳ, гар ту ҳастӣ марди кор,
Чун занон даст охир аз дастон бидор.
Ту яқин дон, к- ин талаб аз кофирист,
Кор ин аст, ин на кори сарсарист.

Бар дарахти ишқ бебаргист бор,
Ҳар кӣ дорад барги ин, гӯ, сар дар ор!
Ишқ чун дар синае манзил гирифт,
Ҷони он касро зи ҳастӣ дил гирифт.
Мардро ин дард дар хун афканад,
Сарнигун аз парда берун афканад.
Як дамаш бо хештан накнад раҳо,
Бикшадаш, в- он гоҳ хоҳад хунбаҳо.

Гар диҳад обеш, набвад ҷуз заҳир,
Гар диҳад нонеш, набвад ҷуз фатир.
В- ар бувад аз заъф оҷизтар зи мӯр,
Ишқ беш орад бар ӯ ҳар лаҳза зӯр.
Мард чун афтод дар баҳри хатар,
Кай хурад як луқма ҳаргиз бе ҷигар!

ҲИКОЯТ

Шайх Нуқонӣ ба Нишопур шуд,
Ранҷи роҳ омад бар ӯ, ранҷур шуд.
Ҳафтае бо жандае дар гӯшае
Гурсуна афтода буд бе тӯшае.
Чун баромад ҳафтае, гуфт:-Ай Илоҳ,
Гирда ноне деҳ маро, кун сар ба роҳ.
Ҳотифе гуфташ:-Бирӯб ин лаҳза пок
Ҷумлаи майдони Нишопур хок.
Чун бирӯбӣ хоки майдон сар ба сар,
Ним ҷав зар ёбӣ, аз он нон бихар.
Гуфт:-Агар ҷорӯбу ғирболам будӣ,
Ваҷҳи нонеро чӣ ишколам будӣ?!
Чун надорам ҳеч обе дар ҷигар,
Бе ҷигар нонам бидеҳ, хунам мах(в)ар.
Ҳотифаш гуфто, ки осон боядат,
Хокрӯбӣ кун, агар нон боядат!
Пир рафту кард зориҳо басе,
То ситад ҷорӯбу ғирбол аз касе.
Хок меруфту ба поён мешитофт,
Охирин ғирбол он зарпора ёфт.
Шодмон шуд нафси ӯ, к- он зар бидид,
Рафт сӯйи нонвову нон харид.
То ки марди нонво нонаш бидод,
Шуд ҳаме ҷорӯбу гирболаш зи ёд.

Оташе афтод андар ҷони пир,
Дар так афтоду баромад з- ӯ нафир.
Гуфт:-Чун ман нест саргардон кунун,
Зар надорам, то диҳам товон кунун.

Оқибат мерафт чун девонае,
Хешро афканд дар вайронае,
Чун дар он вайрона шуд хору дижам,
Дид бо ҷорӯби худ ғирбол ҳам.
Шодмон шуд пиру гуфто, к- ай Илоҳ,
Ин чаро кардӣ ҷаҳон бар ман сиёҳ?
Заҳр кардӣ нони ман бар ҷони ман,
Гӯ, бирав, ҷон, бозгир ин нони ман!
Ҳотифаш гуфто, ки ай нохушманиш,
Хуш наёяд ҳеч нон бе нонхуриш.
Чун ниҳодӣ нони танҳо дар канор,
Дарфузудам нонхуриш, миннат бидор!

ҲИКОЯТ

Буд он девона дил бархоста,
Тан бараҳна буду халқ ороста.
Гуфт:-Ё Раб, ҷуббае деҳ муҳкамам,
Ҳамчу халқони дигар кун хуррамам.
Ҳотифе овоз доду гуфт:-Ҳин,
Офтобе гарм дорам, дарнишин.
Гуфт:-Ё Раб, то каям дорӣ азоб,
Ҷуббае набвад туро беҳ з- Офтоб.
Гуфт:-Рав, даҳ рӯзи дигар сабр кун,
То туро як ҷубба бахшам бе сухун.
Чун бишуд даҳ рӯз, марди сӯхта
Ҷуббае овард бар ҳам дӯхта.
Сад ҳазорон пора бар вай беш буд,
З- он ки он бахшанда бас дарвеш буд.
Марди маҷнун гуфт:-Ай донои роз,
Жанда бар ҳам дӯхтӣ з- он рӯз боз.
Дар хизона ҷомаҳои ту бисӯхт,
К- ин ҳама жанда ҳамебоист дӯхт.
Сад ҳазорон жанда бар ҳам дӯхтӣ,
Инчунин дарзӣ зи кӣ омӯхтӣ!
Кор осон нест бо даргоҳи ӯ,
Хок мебояд шудан дар роҳи ӯ!

Бас касо омад бад- ин даргаҳ зи дур,
Гаҳ бисӯхту гаҳ фурӯхт аз нору нур.
Чун пас аз умре ба мақсуде расид,
Айни ҳасрат гашту мақсуде надид!

ҲИКОЯТ

Робиа дар роҳи Каъба ҳафт сол
Гашт бар паҳлу, зиҳӣ тоҷи риҷол.
Чун ба наздики ҳарам омад ба гом,
Гуфт:-Охир ёфтам ҳаҷҷе тамом.
Қасди Каъба кард рӯзи ҳаҷгузор,
Шуд ҳаме узри занонаш ошкор.
Бозгашт аз роҳу гуфт:-Ай зулҷалол,
Роҳ паймудам ба паҳлу ҳафт сол.
Чун бидидам, рӯзи бозоре чунин
Уфкандӣ дар раҳам хоре чунин.
Ё маро дар хонаи худ деҳ қарор,
Ё на, андар хонаи хешам гузор.
То набошад ошиқе чун Робиа,
Кай шиносад қадри соҳибвоқиа?
То ту мегардӣ дар ин баҳри фусул,
Мавҷ бармехезад аз радду қабул.
Гаҳ зи пеши Каъба борат медиҳад,
Гаҳ даруни Дайр корат медиҳад.
Гар аз ин гирдоб сар берун кунӣ,
Ҳар нафас ҷамъияте афзун кунӣ.
В- ар дар ин гирдоб монӣ мубтало,
Сар басе гардад туро чун осиё.
Бӯйи ҷамъият наёбӣ як нафас,
Мебишӯлад вақти ту аз як магас.

ҲИКОЯТ

Буд дар кунҷе яке девона хор,
Пеши ӯ шуд он азизи номдор.
Гуфт:-Мебинам туро аҳлияте,
Ҳаст дар аҳлиятат ҷамъияте.

Гуфт:-Чун ҷамъияте ёбам зи кас,
Чун халосам нест аз кайку магас?!
Ҷумлаи рӯзам магас дорад азоб,
Ҷумлаи шаб н- оядам аз кайк хоб.

Ним пашша дар сари Намруд шуд,
Мағзи он саргаштадил пурдуд шуд.
Ман магар Намруди вақтам, к- аз ҳабиб
Пашшаву кайку магас дорам насиб?!

МАҚОЛАИ ТОСИЪ АШАР (19)
ДАР УЗРИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ:-Гунаҳ дорам басе,
Бо гунаҳ чун раҳ барад он ҷо касе.
Чун магас олуда гардад бехилоф,
Кай сазад Симурғро дар кӯҳи Қоф?
Чун зи раҳ сар тофт марди бегуноҳ,
Кай тавонад ёфт қурби подшоҳ?!
Гуфт:-Ай ғофил, машав навмед аз ӯ,
Лутф мехоҳу карам ҷовид аз ӯ!
Гар ба осонӣ бияндозӣ сипар,
Кор душворат шавад, ай бехабар!
Гар набудӣ марди собитро қабул,
Кай будӣ ҳар шаб барои ӯ нузул?
Гар гунаҳ кардӣ, дари ӯ ҳаст боз,
Тавба кун, к- ин дар нахоҳад шуд фароз!
Гар дарой аз дари сидқе даме,
Сад футӯҳат пешбоз ояд ҳаме.

ҲИКОЯТ

Карда буд он мард бисёре гуноҳ,
Тавба кард аз шарму боз омад ба роҳ,
Бори дигар нафс чун қувват гирифт,
Тавба бишкасту пайи шаҳват гирифт.
Муддате дигар зи роҳ афтода буд,
Дар ҳама навъ аз гуноҳ афтода буд.
Баъд аз он дарде даромад дар дилаш
В- аз хиҷолат кор шуд бас мушкилаш.
Чун ба ҷуз беҳосилӣ баҳра надошт,
Хост, то тавба кунад, заҳра надошт.
Рӯзу шаб чун гандуме бар тобае,
Дил пуроташ, чашм пурхунобае.
Гар ғуборе дар раҳаш биншаста буд,
З- оби чашми ӯ ҳама рӯ шуста буд.
Дар саҳаргаҳ ҳотифаш овоз дод,
Созгораш карду кораш соз дод.

Гуфт:-Мегӯяд худованди ҷаҳон:
Чун дар аввал тавба кардӣ, ай фалон,
Афв кардам, тавба бипзируфтамат,
Метавонистам, вале нагрифтамат.
Бори дигар чун шикастӣ тавба пок,
Додамат муҳлат, нагаштам хашмнок.
В- ар хаёл аст ин замон, ай бехабар,
Орзуи ту, ки боз ойӣ дигар,
Боз о, охир, ки дар бикшодаем,
Ту ғаромат карда, мо истодаем!

ҲИКОЯТ

Як шабе Рӯҳаламин дар сидра буд,
Бонги «лаббайк»- е зи Ҳазрат мешунуд.
Бандае гуфт:-Ин замон мехонадаш,
Менадонам, то касе медонадаш.
Ин қадар донам, ки олӣ бандаест,
Нафси ӯ мурда- сту ӯ дилзиндаест.
Хост, то бишносад ӯро дарзамон,
З- ӯ нагашт огоҳ дар ҳафт осмон.
Дар замин гардид, дар дарё бигашт,
Не зи кӯҳаш ёфт бозу не зи дашт.
Сӯйи Ҳазрат боз шуд бо сад шитоб,
Ҳамчунон «лаббайк» меомад ҷавоб.
Аз камоли иззат ӯро сар бигашт,
Бори дигар гирди олам дарбигашт.
Ҳам надид он бандаро, гуфт:-Ай Худо,
Сӯйи ӯ охир маро роҳе намо!

Ҳақтаоло гуфт:-Азми Рум кун,
Дар миёни Дайр шав, маълум кун.
Рафт Ҷабрилу бидидаш ошкор,
К- он замон мехонд бутро зор- зор.
Пас зафон бигшоду гуфт:-Ай бениёз,
Парда кун дар пеши ман з- ин роз боз!
Он ки дар дайре кунад бо бут хитоб,
Ту ба луфти худ диҳӣ ӯро ҷавоб.
Ҳақтаоло гуфт:-Ҳаст ӯ дилсиёҳ,
Менадонад, з- он ғалат кардаст роҳ!
Гар зи ғафлат раҳ ғалат кард он сақат,
Ман чу медонам, накардам раҳ ғалат.

Ҳам кунун роҳаш диҳам то пешгоҳ,
Лутфи мо хоҳад шуд ӯро узрхоҳ.
Ин бигуфту роҳи ҷонаш баргушод,
Дар Худо гуфтан зафонаш баргушод.
То бидонӣ ту, ки ин он миллат аст,
К- он чи он ҷо меравад, беиллат аст,
Гар бар ин даргаҳ надорӣ ҳеч ту,
Ҳеч нест афканда, камтар печ ту.
На ҳама зуҳди мусаллам мехаранд,
Ҳеч бар даргоҳи ӯ ҳам мехаранд!

ҲИКОЯТ

Сӯфие мерафт дар Бағдод зуд,
Дар миёни роҳ овозе шунуд,
К- он яке гуфт:-Ангубин дорам басе,
Мефурӯшам сахт арзон, ку касе?
Шайхи сӯфӣ гуфт:-Ай марди сабур,
Медиҳӣ ҳече ба ҳече? Гуфт:-Дур!
Ту магар девонаӣ, ай булҳавас,
Кас ба ҳече кай диҳад чизе ба кас!
Ҳотифе гуфташ, ки ай сӯфӣ, дарой,
Як қадам з- он ҷо, ки ҳастӣ, бартар ой!
То ба ҳече ман ҳама чизат диҳам
В- ар дигар хоҳӣ, басе низат диҳам!

Ҳаст раҳмат Офтобе тофта,
Ҷумлаи зарротро дарёфта.
Раҳмати ӯ бин, ки бо пайғамбаре
Дар итоб омад барои кофаре!

ҲИКОЯТ

Ҳақтаоло гуфт:- Қорун зор- зор
Хонд, ё Мӯсо, туро ҳафтод бор.
Ту надодӣ хеч бор ӯро ҷавоб,
Гар ба зорӣ як раҳам кардӣ хитоб.
Шохи ширк аз ҷони ӯ баркандаме,
Хилъати дин дар бараш афкандаме.
Кардӣ, ай Мӯсо, ба сад дардаш ҳалок,
Хоки роҳаш кардию додӣ ба хок.
Гар ту ӯро офарида будаӣ,
Дар азобаш орамида будаӣ!

Он ки бар бераҳматон раҳмат кунад,
Аҳли раҳматро валинеъмат кунад.
Ҳаст дарёҳои фазлаш бедареғ,
Узрхоҳи ҷурми мо ашк асту меғ.
Ҳар киро бошад чунон бахшойише,
Кай тағайюр орад аз олойише!
Ҳар кӣ ӯ айби гунаҳкорон кунад,
Хешро аз хайли ҷабборон кунад!

ҲИКОЯТ

Чун бимурд он марди муфсид дар гуноҳ,
Гуфт:-Мебурданд тобуташ ба роҳ,
Чун бидид он зоҳиде, кард эҳтироз,
То набояд кард бар муфсид намоз.
Дар шаб он зоҳид магар дидаш ба хоб
Дар биҳишту рӯй ҳамчун офтоб.
Марди зоҳид гуфташ:- Охир, ай ғулом,
Аз куҷо овардӣ ин олӣ мақом!
Дар гунаҳ будӣ ту, то будӣ ҳама,
Пой то фарқат биёлудӣ ҳама!

Гуфт:-Аз бераҳмии ту Кирдгор
Кард раҳмат бар мани ошуфтакор!

❁ ❁ ❁

Ишқбозӣ бин, чӣ ҳикмат мекунад,
Мекунад инкору раҳмат мекунад.
Ҳикмати ӯ дар шаби чун парри зоғ
Кӯдакеро мефиристад бо чароғ.
Баъд аз он боде фиристад тезрав,
К- ин чароғи ӯ бикуш, бархезу рав!
Пас бигирад тифлро дар раҳгузар,
К- аз чӣ куштӣ ин чароғ, ай бехабар?
З- он бигирад тифлро, то дар ҳисоб
Мекунад бо ӯ ба сад шавкат итоб!
Гар ҳама кас ҷуз намозӣ нестӣ,
Ҳикматашро ишқбозӣ нестӣ!
Кори ҳикмат ҷуз чунин набвад тамом,
Лоҷарам худ инчунин омад тамом.
Дар раҳи ӯ сад ҳазорон ҳикмат аст,
Қатрае, з- он ҳисса баҳри раҳмат аст.

Рӯзу шаб ин ҳафт паргор, ай писар,
Аз барои туст дар кор, ай писар!
Тоати рӯҳониён аз баҳри туст,
Хулду дӯзах акси луфту қаҳри туст.
Қудсиён ҷумла суҷудат кардаанд,
Ҷузву кул ғарқи вуҷудат кардаанд.
Аз ҳақорат сӯйи худ мангар басе,
З- он ки мумкин нест беш аз ту касе!
Ҷисми ту ҷузв асту ҷонат кулли кул,
Хешро оҷиз бикун дар айни зул.
Кулли ту дартофт, ҷузват шуд падид,
Ҷони ту биштофт, узват шуд падид.
Нест тан аз ҷон ҷудо, ҷузве аз ӯст,
Нест ҷон аз кул ҷудо, узве аз ӯст.
Чун адад набвад дар ин роҳи аҳад,
Ҷузву кул гуфтан набошад то абад.

Сад ҳазорон абри раҳмат фавқи ту
Мебиборад, то физояд завқи ту.
Чун дарояд вақти рифъатҳои кул,
Аз барои туст хилъатҳои кул.
Ҳар чӣ чандоне малоик кардаанд,
Аз барои ту фазолик кардаанд.
Ҷумлаи тоъоти эшон Кирдгор
Бар ту хоҳад кард ҷовидон нисор!

ҲИКОЯТ

Гуфт Аббоса, ки рӯзи растахез,
Чун зи ҳайбат халқ афтад дар гурез,
Осиёну ғофилонро аз гуноҳ
Рӯйҳо гардад ба як соат сиёҳ.
Халқ бе сармоя ҳайронмондае,
Ҳар яке навъе парешонмондае.
Ҳақтаоло аз замин то нуҳ фалак
Садҳазоронсола тоъат аз малак,
Пок бистонад ҳама з- он қавми пок
В- афканад андар сари ин мушти хок.
Аз малоик бонг хезад, к- ай Илоҳ,
Аз чӣ бар мо мезанад ин халқ роҳ?!
Ҳақтаоло гӯяд:-Ай рӯҳониён,
Чун шуморо нест з- ин суду зиён,

Хокиёнро кор мегардад тамом,
Нон барои гурсуна бояд мудом!

МАҚОЛАИ ИШРУН (20)
ДАР УЗРИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ:-Муханнасгавҳарам,
Ҳар замоне мурғи шохе дигарам.
Гоҳ риндам, гоҳ зоҳид, гоҳ маст,
Гоҳ ҳасту нест, гоҳе несту ҳаст.
Гоҳ нафсам дар харобот афканад,
Гоҳ ҷонам дар муноҷот афканад.
Гаҳ барад, то бигзарад дев аз раҳам,
Гаҳ фаришта боз орад ногаҳам.
Ман миёни ҳар ду ҳайрон монда,
Чун кунам, дар чоҳу зиндон монда!

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД ӮРО

Ҳудҳудаш гуфто, ки ай ҳайрон зи роҳ,
Бар ҳама кас инчунин буд ҳукми шоҳ.
Ин хасоил бошад андар ҳар касе,
3- он ки марди яксифат набвад басе.
Гар ҳама кас пок будӣ аз нахуст,
Анбиёро кай шудӣ байъат дуруст!
Чун бувад дар тоатат дилбастагӣ,
Бо салоҳ ойӣ ба сад оҳистагӣ.
То ки накнад нафс умре саркашӣ,
Тан фурӯ надҳад ба орому х(в)ашӣ.
Ай танӯристони ғафлат ҷойи ту,
Кардаӣ матлуб сар то пойи ту!
Ашк чун шангарфи асрори дил аст,
Сер хӯрдан чист?-Зангори дил аст!
Чун ту дойим нафси сагро парварӣ,
Кам наёяд аз муханнасгавҳарӣ!

ҲИКОЯТ

Гум шуд аз Бағдод Шиблӣ чанд гоҳ,
Кас ба сӯйи ӯ куҷо мебурд роҳ.
Боз ҷустандаш ба ҳар мавзеъ басе,
Дар муханнасхонае дидаш касе.
Дар миёни он гурӯҳи беадаб
Чашми тар биншаста буду хушклаб.

Солике гуфт:-Ай бузурги роҳҷӯй,
Ин чӣ ҷойи туст, охир, бозгӯй?!
Гуфт:-Ин қавманд аз тардоманӣ
Дар раҳи дунё, чӣ марде , чи зане.
Ман чу эшонам, вале дар роҳи дин
Не зане дар дин, на марде чанд аз ин.

Гум шудам дар ноҷавонмардии хеш,
Шарм медорам ман аз мардии хеш.
Ҳамчу мардон зилли худ кун ихтиёр,
Кард бар истодагон бояд нисор.
Гар ту пеш ойӣ чу мӯре дар назар,
Хештанро аз буте бошӣ батар.
Мадҳу заммат гар тафовут мекунад,
Бутгаре, бошӣ, ки ӯ бут мекунад.
Гар ту Ҳақро бандаӣ, бутгар мабош,
Гар ту марди Эзадӣ, Озар мабош!
Нест мумкин дар миёни хосу ом
Аз мақоми бандагӣ бартар мақом.
Бандагӣ кун, беш аз ин даъво маҷӯй,
Марди Ҳақ шав, иззат аз Уззо маҷӯй!
Чун туро сад бут бувад дар зери далқ,
Чун намоӣ хешро сӯфӣ ба халқ?!
Ай муханнас, ҷомаи мардон мадор,
Хешро з- ин беш саргардон мадор!

ҲИКОЯТ

Дар хусумат омаданду дар ҷафо
Ду мураққаъпӯш дар Дорулқазо.
Қозӣ эшонро ба кунҷе бурд боз,
Гуфт:-Сӯфӣ хуш набошад ҷангсоз.
Ҷомаи таслим дар бар кардаед,
Ин хусумат аз чӣ дар сар кардаед?!
Гар шумо ҳастед марди ҷангу кин,
Ин либос аз бар барандозед, ҳин!
В- ар шумо ин ҷомаро аҳл омадед,
Дар хусумат аз сари ҷаҳл омадед!
Ман, ки қозиям, на марди маънавӣ,
3- ин мураққаъ шарм медорам қавӣ!
Ҳар дуро бар фарқ мақнаъ доштан
Беҳ бувад з-ин сон мураққаъ доштан.

Чун ту мардӣ, на занӣ дар кори хеш,
Кай тавонӣ кард ҳал асрори хеш?

Гар ба даъво азми ин майдон кунӣ,
Сар диҳӣ бар боду тарки ҷон кунӣ!
Гар ба сирри роҳи ишқӣ мубтало,
Барфикан баргустувоне аз бало.
Сар ба даъво беш аз ин мафроз ту,
То ба расвоӣ намонӣ боз ту!

ҲИКОЯТ

Буд андар Миср шоҳе номдор,
Муфлисе бар шоҳ ошиқ гашт зор.
Чун хабар омад зи ишқаш шоҳро,
Хонд ҳолӣ муфлиси гумроҳро.
Гуфт:-Чун ошиқ шудӣ бар шаҳрёр,
Аз ду кор акнун яке кун ихтиёр:
Ё ба тарки шаҳру ин кишвар бигӯй,
Ё на, дар ишқам ба тарки сар бигӯй!
Чун набуд он марди ошиқ марди кор,
Кард ӯ аз шаҳр рафтан ихтиёр.
Чун бирафт он муфлиси бехештан,
Шоҳ гуфто:-Сар бибурредаш зи тан!
Ҳоҷибе гуфто, ки ҳаст ӯ бегуноҳ,
Аз чӣ сар бибриданаш фармуд шоҳ?
Шоҳ гуфто:-З- он ки ӯ ошиқ набуд,
Дар тариқи ишқи мо содиқ набуд,
Гар чунон марде, ки будӣ марди кор,
Сар буридан кардӣ ин ҷо ихтиёр.
Ҳар кӣ бар вай сар беҳ аз ҷонон бувад,
Ишқ варзидан бар ӯ товон бувад.
Гар зи ман ӯ сар буридан хостӣ,
Шаҳрёр аз мамлакат бархостӣ,
Бар миён бастӣ камар дар пеши ӯ,
Хусрави олам шудӣ дарвеши ӯ.
Лек чун дар ишқ даъводор буд,
Сар буридан чораи ин кор буд.
Ҳар кӣ дар ҳаҷрам сари сар дорад ӯ,
Муддаӣ шуд, домани тар дорад ӯ.

Ин бад- он гуфтам, ки то ҳар бефурӯғ
Кам занад дар ишқи мо лофи дурӯғ!

МАҚОЛАИ ҲОДӢ ВА ИШРУН (21) ИШКОЛИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ, ки нафсам душман аст,
Чун занам раҳ, з- он ки раҳзан бо ман аст!
Нафси саг ҳаргиз нашуд фармонбарам,
Менадонам, то зи душман ҷон барам.
Ошно шуд гург дар саҳро маро
В- ошно нест ин саги раъно маро.
Ҳудҳуд аз роҳи савоб ӯро ҷавоб
Доду гуфт:- Ай карда чархат хуш ба хоб!
Дар аҷоиб монадаам з- ин бевафо,
То чаро ӯ мефитад дар ошно.
Гуфт:-Ай саг дар ҷуволат карда хуш,
Ҳамчу хоке поймолат карда хуш.
Нафси ту ҳам аҳвалу ҳам аъвар аст,
Ҳам сагу ҳам коҳилу ҳам кофар аст.
Гар касе бистоядат, аммо дурӯғ,
Аз дурӯғе нафси ту гирад фурӯғ.
Нест рӯйи он, ки ин саг беҳ шавад,
К- аз дурӯғе инчунин фарбеҳ шавад.
Буд дар аввал ҳама беҳосилӣ,
Кӯдакию бедилию ғофилӣ.
Буд дар авсат ҳама бегонагӣ
В- аз ҷавонӣ шуъбаи девонагӣ.
Буд дар охир, ки пирӣ буд кор,
Ҷон хариф во монда, тан гашта низор.
Бо чунин умре ба ҷаҳл ороста,
Кай шавад ин нафси саг пероста.
Чун зи аввал то ба охир ғофилист,
Ҳосили мо лоҷарам беҳосилист.
Банда дорад дар ҷаҳон ин саг басе,
Бандагии саг кунад, охир, касе?
Сад ҳазорон дил бимурд аз ғам ҳаме
В- ин саги кофир намемирад даме!

ҲИКОЯТ

Ёфт марде гӯркан умре дароз,
Сойиле гуфташ, ки чизе гӯй боз.

Чун ту умре гӯр кандӣ дар мағок,
Чӣ аҷойиб дидаӣ дар зери хок?
Гуфт:-Ин дидам аҷаб дар ҳасби ҳол,
К- ин саги нафсам ҳаме ҳафтод сол
Гӯр кандан диду як соат намурд,
Як дамам фармони як тоъат набурд!

ҲИКОЯТ

Як шабе Аббоса гуфт:-Ай ҳозирон,
Ин ҷаҳон гар пур шавад аз кофирон
В- он гаҳе он кофирони булфузул
Аз сари сидқе кунанд имон қабул.
Ин тавонад буд, аммо омаданд
Анбиё, ки сад ҳазору бисту анд.
То шавад ин нафси кофир як замон
Ё мусулмон, ё бимирад дар миён.
Ин наёристанд карду ин равост,
Дар миён чандин тафовут аз чӣ хост?!
Мо ҳама дар ҳукми нафси кофарем,
Дар даруни хеш кофир парварем.
Кофир аст ин нафси нофармон чунин,
Куштанашро кай бувад осон чунин!
Чун мадад мегирад ин нафс аз ду роҳ,
Бас аҷаб бошад, агар гардад табоҳ.
Дил савори мамлакат омад муқим,
Рӯзу шаб ин нафси саг ӯро надим.
Асп чандоне, ки тозонад савор,
Дар баробар меравад саг дар шикор.

Ҳар чӣ дил аз ҳазрати ҷонон гирифт,
Нафс аз дил низ ҳам чандон гирифт.
Ҳар кӣ ин сагро ба мардӣ кард банд,
Дар ду олам шер орад дар каманд.
Ҳар кӣ ин сагро забуни хеш кард,
Карду гуфташ дарнаёбад ҳеч мард.
Ҳар кӣ ин сагро кунад банди гарон,
Хоки ӯ беҳтар зи хуни дигарон!

ҲИКОЯТ

Жандапӯше дар раҳе мешуд ба роҳ,
Ногаҳон ӯро бидид он подшоҳ.

Гуфт:-Ман беҳ ё ту, ҳон, ай жандапӯш?
Пир гуфт:-Ай бехабар, тан зан, хамӯш!
Гарчи моро худ ситудан роҳ нест,
К- он ки ӯ худро ситуд, огоҳ нест!
Лек чун шуд воҷибам чун ман яке
Беҳ зи чун ту сад ҳазорон бешаке!
З- он ки ҷонат завқи дин нашнохта-ст,
Нафси ту аз ту харе барсохта-ст.
В- он гаҳе бар ту нишаста, ай амир,
Ту шуда дар зери бори ӯ асир.
Бар сарат афсор карда рӯзу шаб,
Ту ба амри ӯ фитода дар талаб!
Ҳар чӣ фармояд туро, ай ҳечкас,
Кому ноком он тавонӣ карду бас.
Лек чун ман сирри дин бишнохтам,
Нафси сагро ман хари худ сохтам.
Чун харам шуд нафс, биншастам бар ӯ,
Нафси саг бар туст, ман ҳастам бар ӯ!
Чун хари ман бар ту мегардад савор,
Чун мане беҳтар зи чун ту сад ҳазор!
Ай гирифта бар саги нафсат х(в)ашӣ,
Ту дарафканда зи шаҳват оташе.
Оби ту он оташи шаҳват бибурд,
Аз дилат нуру зи тан қувват бибурд.

Тирагии дидаву каррии гӯш,
Пирию нуқсони ақлу заъфи ҳуш,
Ин дусадчандин сипоҳу лашкаранд,
Сар ба сар мири аҷалро чокаранд.
Рӯзу шаб пайваста лашкар мерасад,
Яъне, ӯ аз пешу пас дармерасад.
Чун даромад аз ҳама сӯйе сипоҳ,
Ҳам ту боз афтию ҳам нафсат зи роҳ.
Хуш-хушӣ, бо нафси саг дарсохтӣ,
Ишрате бо ӯ ба ҳам барсохтӣ.
Пойбасти ишрати ӯ омадӣ,
Зери дасти қудрати ӯ омадӣ.
Чун дарояд гирди ту шоҳу ҳашам,
Ту ҷудо афтӣ зи саг, саг аз ту ҳам.
Гар зи ҳам ин ҷо ҷудо хоҳед шуд,
Пас, ба фурқат мубтало хоҳед шуд.

Ғам махур, гар бо ҳам ин ҷо кам расед,
З- он ки дар дӯзах хушӣ бо ҳам расед!

ҲИКОЯТ

Он ду рӯбаҳ чун ба ҳам ҳамбар шуданд,
Пас ба ишрат ҷуфти якдигар шуданд.
Ишрате карданд бо ҳам ҳардувон,
Айши эшон талх шуд ҳам он замон:
Хусраве дар дашт шуд бо юзу боз,
Он ду рӯбаҳро зи ҳам афканд боз.
Мода мепурсад зи нар, к- ай рахнаҷӯ,
Мо куҷо бо ҳам расем, охир бигӯ!
Гуфт:-Моро гар бувад аз умр бахр,
Дар дукони пӯстиндӯзони шаҳр!

МАҚОЛАИ СОНӢ ВА ИШРУН (22)
СУОЛИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ, ки Иблис аз ғурур
Роҳ бар ман мезанад вақти ҳузур.
Ман чу бо ӯ барнамеоям ба зӯр,
Дар дилам аз ғабни он афтода шӯр.
Чун кунам, к- аз вай наҷоте бошадам
В- аз майи маънӣ ҳаёте бошадам!

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД

Гуфт:- То бо ту бувад ин нафси саг,
Аз барат Иблис бигрезад ба таг.
Ишваи Иблис аз талбиси туст,
Дар ту як- як орзу Иблиси туст.
Гар кунӣ як орзуи худ тамом,
Дар ту сад Иблис зояд, вассалом!
Гулхани дунё, ки зиндон омада-ст,
Сар ба сар иқтои шайтон омада-ст.
Даст аз иқтои ӯ кӯтоҳ дор,
То набошад ҳеч ӯро бо ту кор!

ҲИКОЯТИ
ГИЛА КАРДАНИ ШАХСЕ АЗ ИБЛИС

Ғофиле дар пеши он соҳибчила
Кард аз Иблис бисёре гила.

Гуфт:-Иблисам зад аз талбис роҳ,
Кард дин бар ман ба тарроре̄ табоҳ.
Мард гуфташ:-Ай ҷавонмарди азиз,
Омада буд пеш аз ин Иблис низ.
Муштакӣ буд аз туву озурда буд,
Хок аз зулми ту бар сар карда буд.
Гуфт:-Дунё ҷумла иқтоъи ман аст,
Марди ман не, он ки дунёдушман аст.
Ту бигӯй ӯро, ки азми роҳ кун,
Даст аз дунёи ман кӯтоҳ кун.
Ман ба динаш мекунам оҳанг сахт,
З- он ки дар дунёи ман зад чанг сахт.
Даст аз иқтои ман кӯтоҳ дор,
То набошад ҳеч касро бо ту кор.
Ҳар кӣ берун шуд зи иқтоам тамом,
Нест бо ӯ ҳеч корам, вассалом!

СУОЛ КАРДАНИ ШАХСЕ АЗ МОЛИКИ ДИНОР

Молики Динорро гуфт он азиз:
Ман надонам ҳоли худ, чунӣ ту низ?
Гуфт:-Бар хони Худо нон мех(в)арам,
Пас ҳама фармони шайтон мебарам.
Молики Динор гуфт:-Ай некмард,
Кам чу ту шайтон касеро сайд кард.
Деват аз раҳ бурду лоҳавлет нест,
Аз мусулмонӣ ба ҷуз қавлет нест.
Дар ғами дунё гирифтор омадӣ,
Хок бар фарқат, ки мурдор омадӣ!
Гар туро гуфтам, ки дунё кун нисор,
Ин замон мегӯямат:-Муҳкам бидор!
Чун бад- ӯ додӣ ту ҳар давлат, ки ҳаст,
Кай тавонӣ доданаш осон зи даст.
Ай зи ғафлат ғарқаи дарёи оз,
Менадонӣ, к- аз чӣ мемонӣ ту боз!
Ҳар ду олам дар либоси таъзият
Ашк меборанду ту дар маъсият.
Ҳубби дунё завқи имонат бибурд,
Орзуву ози ту ҷонат бибурд.
Чист дунё?-Ошёни ҳирсу оз,
Монда аз Фиръавну аз Намруд боз.

Гоҳ Қорун карда, Кай бигзошта,
Гоҳ Шаддодаш ба шиддат дошта.
Ҳақтаъоло карда лошай номи ӯ,
Ту чунин афтода андар доми ӯ.
Ранҷи ин дунёи дун то кай туро,
Лошаи нобурда з- ин лошай туро.
Ту бимонда рӯзу шаб ҳайрону маст,
То диҳам як зарраат з- ин лоша даст.

Ҳар кӣ дар ин зарра лошай гум бувад,
Кай бувад мумкин, ки ӯ мардум бувад!
Ҳар кӣ ӯ пайваст дар лошай даме,
Ӯ бувад сад бор аз лошай каме!
Кори дунё чист?-Бекорӣ ҳама,
Чист бекорӣ?-Гирифторӣ ҳама!
Ҳаст дунё оташе афрӯхта,
Ҳар замон халқе дигарро сӯхта.
Чун шавад ин оташи сӯзанда тез,
Шермардӣ, гар аз ӯ гирӣ гурез?
Ҳамчу шерон чашм аз ин оташ бидӯз
В- арна чун парвона з- ин оташ бисӯз!
Ҳар кӣ чун парвона шуд оташпараст,
Сӯхтанро шояд он мағрури маст.
Ин ҳама оташ туро аз пешу пас
Нест мумкин, гар насӯзӣ ҳар нафас!
Дарнигар, то ҳаст ҷойи он туро,
К- инчунин оташ насӯзад ҷон туро!

МУКОЛАМАИ ДЕВОНА БО ХОҶА ДАР НАМОЗ

Хоҷае мегуфт дар вақти намоз,
К- ай Худо, раҳмат куну корам бисоз!
Ин сухан девонае бишнуд аз ӯ,
Гуфт:-Раҳмат мебипӯшӣ зуд аз ӯ!
Ту зи нози худ нагунҷӣ дар ҷаҳон,
Мехиромӣ аз такаббур ҳар замон.
Манзаре сар бар фалак афрошта,
Чор девораш ба зар бингошта.
Даҳ ғулому даҳ канизак карда рост,
Раҳмат ин ҷо кай бувад, мегӯй рост!

Нек бингар худ ту бо ин ҷумла кор,
Ҷойи раҳмат дорӣ, охир, шарм дор!
Гар чу ман як гирда қисмат бошадат,
Ҷойи лутфу ҷойи раҳмат бошадат!
То нагардонӣ зи мулку мол рӯй,
Як нафас нанмоядат ин ҳол рӯй!
Рӯй дарсоат бигардон аз ҳама,
То шавӣ фориғ чу мардон аз ҳама!

ҲИКОЯТ

Покдине гуфт:-Мушге ҳилаҷӯй
Мардро дар назъ гардонанд рӯй.
Пеш аз ин ин бехабарро бардавом
Рӯй гардонида бойистӣ мудом.
Баргрезон тухм биншонӣ, чӣ суд,
Рӯй чун акнун бигардонӣ, чӣ суд?!
Ҳар киро дар назъ гардонанд рӯй,
Ӯ ҷунуб мирад, аз ӯ покӣ маҷӯй!

МАҚОЛАИ СОЛИС ВА ИШРУН(23)
УЗРИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ, ки ман зардӯстам,
Ишқи зар чун мағз шуд дар пӯстам.
То маро чун гул заре набвад ба даст,
Ҳамчу гул хандон набитвонам нишаст.
Ишқи дунёву зари дунё маро
Кард пурдаъвову бемаъно маро.
Гуфт:-Ай аз сурате ҳайрон шуда,
Аз дилат субҳи сафо пинҳон шуда!
Рӯзу шаб ту рӯзкӯре мондаӣ,
Бастаи сурат чу мӯре мондаӣ.
Марди маънӣ бош, дар сурат мапеч,
Чист маънӣ?-Аслу сурат ҳечи ҳеч!
Зар ба сурат ранг гардонида санг,
Ту чу тифлон мубтало гашта ба ранг!
Зар, ки машғулат кунад аз Кирдгор,
Бут бувад, дар хокаш афкан зинҳор!
Зар агар ҷойе бағоят дарх(в)ар аст,
Ҳам барои қуфли фарҷи астар аст.
На касеро аз зари ту ёрие,
На туро ҳам низ бархурдорие.

Гар ту як ҷав зар диҳӣ дарвешро,
Гоҳ ӯро хун хурӣ, гаҳ хешро.
Ту ба пуштии зарӣ бо халқ дӯст,
Доғи паҳлӯи ту бар пуштии ӯст!
Моҳи нав, музди дукон мебоядат,
Чӣ дукон, он музди ҷон мебоядат!
Ҷони ширинат шуда умри азиз,
То барояд аз дуконат як пашиз.
Ай ҳама чизе ба ҳече дода ту,
Пас чунин дил бар ҳама бинҳода ту.
Лек сабрам ҳаст то дар вақти кор
Нардбон- т аз зер бикшад рӯзгор!
Ғарқи дунёйӣ, бибояд дин- т низ,
Дин ба дунё даст надҳад, ай азиз!
Ту фароғат ёбӣ андар машғала,
Чун наёбӣ, дар ту афтад валвала!
Нафқа кун чизе, ки дорӣ чор сӯ,
«Лан танолу- л- бирра ҳатто тунфиқу.»
Ҳар чӣ ҳаст он, тарк мебояд гирифт,
Ҷон агар бошад, намешояд гирифт.
Чун туро дар даст ҷон натвон гузошт,
Молу милки ину он натвон гузошт.
Гар палосе хобгоҳат омада-ст,
Он палосат банди роҳат омада-ст.
Он палосат хуш бисӯз, ай ҳақшинос,
То кай аз тазвир бо Ҳақ ҳампалос!
Гар насӯзӣ он палос ин ҷо зи бим,
Кай расӣ фардо ба паҳнои гилем!
Ҳар кӣ сайди ройи худ шуд, войи ӯ,
Гум шавад дар вой сар то пойи ӯ.
«Во» ду ҳарф омад, «алиф», «вов», ай ғулом.
Ҳар дуро дар хоку хун бинӣ мудом.
«Вов»- ро бин дар миёни хун қарор,
Пас «алиф»- ро бин миёни хок хор!

ҲИКОЯТ

Навмуриде, дошт андак моя зар,
Кард зар пинҳон зи шайхи худ магар.

Шайх медонисту чизе менагуфт,
Ҳамчунон медошт он зар дар нуҳуфт.

Он муриди роҳу пири роҳбар
Ҳар ду мерафтанд бо ҳам дар сафар.
Водиешон пеш омад бас сиёҳ
В- ошкоро шуд дар он водӣ ду роҳ.
Мард метарсид з- он, ки-ш буд зар,
Мардро расво кунад бас зуд зар!
Шайхро гуфто:-Чу пайдо шуд ду роҳ,
Дар кадомин раҳ равем ин ҷойгоҳ!
Гуфт:-Маълум аст, бифкан, к- он хатост,
Пас ба ҳар роҳе, ки хоҳӣ шуд, равост!
Гар касеро ҷуфт гирад сими ту,
Дев бигрезад ба так аз бими ту.
Дар хисоби як ҷаве зар аз ҳаром
Мӯй бишкофӣ ба таррорӣ мудом.
Боз дар дин чун хари ланг омадӣ,
Даст зери санг бе санг омадӣ.
Чун ба таррорӣ расӣ, шайтон шавӣ,
Чун ба диндорӣ расӣ, ҳайрон шавӣ!
Ҳар киро зар роҳ зад, гумраҳ бимонд,
Пойбаста дар даруни чаҳ бимонд!
Юсуфӣ, парҳез кун з- ин чоҳи жарф,
Дам мазан, к- ин чоҳ дам дорад шигарф!

ҲИКОЯТ

Рафт шайхи Басра пеши Робиа,
Гуфт:-Ай дар ишқ соҳибвоқиа,
Нуктае, к- аз ҳеч кас нашнидаӣ,
Бар касе не хондаву не дидаӣ.
В- он туро аз хештан рӯшан шуда- ст,
Он бигӯ, к- аз шавқи ҷони ман шуда- ст!
Робиа гуфташ, ки ай шайхи замон,
Чанд пора ришта будам ресмон,
Бурдаму бифрӯхтам, хушдил шудам,
Ду дирам сим омад охир ҳосилам.
Ҳар ду бигрифтам ба як даст он замон,
Пас яке дар ину дигарро дар он,
З- он ки тарсидам, ки чун шуд сим ҷуфт,
Роҳзан гардад, сухан натвон нуҳуфт.
Марди дунё ҷону дил бар хун ниҳад,
Сад ҳазорон дом дигаргун ниҳад.

То ба даст орад ҷаве зар аз ҳаром,
Чун ба даст орад, бимирад, вассалом!
Ворисиӯро бувад он зар ҳалол,
Ӯ бимонад баҳри он зар дар вабол.
Ай ба зар Симурғро бифрӯхта,
Дил зи ишқи зар ба оташ сӯхта.
Чун дар ин раҳ менагунҷад мӯйи сар,
Кай бигунҷад ганҷу сарват, симу зар!
Чун сари мӯйе ба ҷонон рӯй нест,
Ҳеч касро заҳраи он кӯй нест!

ҲИКОЯТ

Обиде, к- аз Ҳақ саодат дошт ӯ,
Чорсадсола ибодат дошт ӯ.
Аз миёни халқ берун рафта буд,
Роз зери парда бо Ҳақ гуфта буд.
Ҳамдамаш Ҳақ буд, ӯ ҳамдам бас аст,
Гар набошад он, дами Ҳақ ҳам бас аст.
Ҳоите будаш, дарахте дар миён,
Бар дарахташ карда мурғе ошён.
Мурғи хушалҳону хушовоз буд,
Зери ҳар овози ӯ сад роз буд.
Ёфт обид аз хушовозии ӯ
Андаке унсе ба дамсозии ӯ.
Ҳақ суйи пайғамбари он рӯзгор
Ваҳй карду гуфт бо он марди кор,
Мебибояд гуфт, к- охир, ай аҷаб,
Он ҳама тоъат бикардӣ рӯзу шаб,
Солҳо аз шавқи ман месӯхтӣ,
То ба мурғе охирам бифрӯхтӣ!
Гарчи будӣ мурғи зирак, аз камол,
Бонги мурғе кардат охир дар ҷувол!

Ман туро бихридаву омӯхта,
Ту зи ноаҳлӣ маро бифрӯхта!
Хонумони унсу улфат сӯхтӣ,
Ин вафодорӣ зи кӣ омӯхтӣ!
Ту бад- ин арзонфурӯшӣ ҳам мабош,
Ҳамдамат моем, бе ҳамдам мабош!

МАҚОЛАИ РОБИЪ ВАИШРУН (24)
УЗРИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ:-Дилам пуроташ аст,
З- он ки зоду буди ман ҷойи х(в)аш аст.
Ҳаст қасре зарнигору дилкушо,
Халқро наззораи он ҷонфизо.
Оламе шодӣ маро ҳосил аз он,
Чун тавонам баргирифтан дил аз он?!
Шоҳи мурғонам бар он қасри баланд,
Чун кашам, охир, дар ин водӣ газанд?!
Шаҳрёрӣ чун диҳам куллӣ зи даст,
Чун тавонам бе чунин қасре нишаст?
Ҳеч оқил рафта аз боғи Ирам,
То гузинад дар сафар доғи алам?!
Гуфт:-Ай дунҳиммати номард, ту
Саг наӣ, гулхан чӣ хоҳӣ кард ту?
Гулхан аст ин ҷумлаи дунёи дун,
Қасри ту чанд аст аз ин гулхан кунун!
Қасри ту гар хулди Ҷаннат омада- ст.
Бо аҷал зиндони меҳнат омада- ст!
Гар набудӣ маргро бар халқ даст,
Лоиқ афтодӣ дар ин манзил нишаст!

ҲИКОЯТ

Шаҳрёре кард қасре зарнигор,
Харҷ шуд динор бар вай сад ҳазор.
Чун шуд он қасри биҳиштосо тамом,
Пас гирифт аз фаршу оройиш низом.
Ҳар касе меомаданд аз ҳар диёр,
Пешхидмат бо табақҳои нисор.
Шаҳ ҳакимону надимонро бихонд,
Пеши хеш оварду бар курсӣ нишонд,
Гуфт:-Ин қасри маро дар ҳеч ҳол
Ҳеч боқӣ нест аз ҳусну камол.
Ҳар касе гуфтанд дар рӯйи замин
Кас надидасту набинад инчунин.
Зоҳиде барҷасту гуфт:-Ай некбахт,
Рахнае монда- ст, он айбест сахт!
Гар набудӣ қасрро он рахна айб,
Туҳфа додӣ қасри фирдавсаш зи ғайб!

Шоҳ гуфто:-Ман надидам рахнае,
Мебарангезӣ ту- ҷоҳил фитнае!
Зоҳидаш гуфт:-Ай ба шоҳӣ сарфароз,
Рахнае ҳаст он зи Азройил боз!
Бу, ки он рахна тавонӣ кард сахт
В- арна чи қасри ту, чи тоҷу чи тахт!
Гарчи ин қасрест хуррам чун биҳишт,
Марг бар чашми ту хоҳад кард зишт.
Ҳеч боқӣ нест, ҳаст ин ҷойи зист,
Лек боқӣ нест инро, ҳила чист!
Бар сарою қасри худ чандин маноз,
Рахши кибр аз саркашӣ чандин матоз!
Гар касе аз хоҷагию ҷойи ту,
Бо ту айби ту бигӯяд, войи ту!

ҲИКОЯТ

Кард он бозории ошуфтакор
Аз сари уҷбе сарои зарнигор.
Оқибат чун шуд сарои ӯ тамом,
Даъвате оғоз кард аз баҳри ом.
Хонд халқеро ба сад нозу тараб,
То сарои ӯ бибинанд, ай аҷаб.
Рӯзи даъват мард бехуд медавид,
Аз қазо девонае ӯро бидид,
Гуфт:- Хоҳам ин замон, к- оям ба таг,
Бар сарои ту риям, ай хомраг!

Лек машғулам, маро маъзур дор,
Ин бигуфту гуфт:- Заҳмат дур дор!

ҲИКОЯТ

Дидаӣ он анкабути беқарор,
Дар хаёле мегузорад рӯзгор.
Пеш гирад ваҳми дурандешро,
Хонае созад ба кунҷе хешро.
Булъаҷаб доме бисозад аз ҳавас,
То магар дар домаш афтад як магас.
Чун магас дар домаш ояд сарнигун,
Бармакад аз ирқи он саргашта хун.
Баъд аз он хушкаш кунад бар ҷойгоҳ,
Қути худ созад аз ӯ то дер гоҳ.

Ногаҳе бошад, ки он соҳибсарой,
Чӯбе андар даст бархезад зи ҷой,
Хонаи он анкабуту он магас
Ҷумла нопайдо кунад дар як нафас.
Ҳаст дунё, он ки дар вай сохт қут
Чун магас дар хонаи он анкабут.
Гар ҳама дунё мусаллам оядат,
Гум шавад, то чашм бар ҳам оядат!

✻ ✻ ✻

Гар ба шоҳӣ сарфарозӣ мекунӣ,
Тифли роҳӣ, пардабозӣ мекунӣ!
Мулк матлаб, гар нахурдӣ мағзи хар,
Мулк говонро диҳанд, ай бехабар!
Ҳар кӣ аз кӯсу алам дарвеш нест,
Дур аз ӯ, ки боду бонге беш нест.
Ҳаст боде дар алам, дар кӯс бонг,
Боду бонге камтар арзад ним донг.
Аблаҳи беҳудагӣ чандин матоз,
Дар ғурури хоҷагӣ чандин маноз!
Пӯст охир даркашиданд аз паланг,
Даркашанд аз ҷисми ту ҳам бедиранг!

Чун муҳол омад падидор омадан,
Гум шудан, ё сарнигунсор омадан.
Нест мумкин сарфарозӣ карданат,
Сар бинеҳ, то чанд бозӣ карданат!
Ё бинеҳ сар, сарварӣ дигар макун,
Ё аз ин афзун ба бозӣ сар макун!
Ай сарою боғи ту зиндони ту.
Хонумони ту балои ҷони ту!
Даргузар з- ин хокдони пурғурур,
Чанд паймоӣ ҷаҳоне пур зи шӯр!
Чашми ҳиммат баркушову роҳ бин,
Пас қадам дар раҳ неҳу даргоҳ бин!
Чун расонидӣ бад- он даргоҳ ҷон,
Худ нагунҷӣ ту зи иззат дар ҷаҳон!

ҲИКОЯТ

Бас сабук марде гаронҷон медавид,
Дар биёбоне ба дарвеше расид.

Гуфт:-Чун дорӣ ту, ай дарвеш, кор?!
Гуфт:-Охир, мечипурсӣ, шарм дор!
Мондаам дар тангнои ин ҷаҳон,
Нек танг аст ин ҷаҳонам ин замон.
Мард гуфташ:-Он чи гуфтӣ нест рост,
Дар биёбони фароғат тангност?
Гуфт:- Агар ин ҷо набудӣ тангно,
Ту куҷо афтодаӣ ҳаргиз ба мо!
Гар туро сад ваъдаи х(в)аш медиҳад,
Он нишон з- он сӯйи оташ медиҳад.
Оташи ту чист?-Дунё даргузар,
Ҳамчу шерон кун аз ин оташ ҳазар.
Чун ҳазар кардӣ, дили хеш оядат,
Пас сарои дилхушӣ пеш оядат!
Оташе дар пешу роҳе сахт дур,
Тан заифу дил асиру ҷон нафур.
Ту зи ҷумла фориғу пардохта,
Дар миён коре чунин барсохта.

Гар басе дидӣ ҷаҳон, ҷон барфишон,
К- аз ҷаҳон на ном дорӣ, на нишон.
Гар басе бинӣ, набинӣ ҳеч ту,
Чанд гӯям? Беш аз ин кам печ ту!

ҲИКОЯТ

Аблаҳеро меваи дил мурда буд,
Сабру орому қарораш бурда буд.
Аз паси тобут мешуд сӯгвор
Беқарору он гаҳе мегуфт зор,
К- ай ҷаҳонннодидаи ман, чун шудӣ,
Зору ноком аз ҷаҳон берун шудӣ!
Бедиле чун ин шуниду кор дид,
Гуфт:-Сад бор ин чаман ин хор дид!
Гар ҷаҳон бо хеш хоҳӣ бурд ту,
Ҳамчунон нодида хоҳӣ мурд ту!
То ки ту наззораи олам кунӣ,
Умр шуд, кай дардро марҳам кунӣ?!
То напардозӣ ту аз нафси хасис,
Дар наҷосат ҳаст гум ҷони нафис!

❁ ❁ ❁

Уд месӯзонд он ғофил басе,
Оҳ мезад аз хушӣ он ҷо касе.
Мардро гуфт он азизи номдор,
То ту дар гӯйӣ, бисӯз ин уд зор!
Бӯйи ту бад, гар насӯзӣ уд ҳам,
Менаёсояд машоме аз алам.
Вақтро медошт бояд бас азиз,
К- аз ҷаҳон з- ин беҳ надонам ҳеч чиз!

МАҚОЛАИ ХОМИС ВА ИШРУН(25) ИШКОЛИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ, ки ай мурғи баланд,
Ишқи дилбанде маро карда- ст банд.

Ишқи ӯ омад маро дар пеш кард,
Ақли ман бирбуду кори хеш кард.
Шуд хаёли рӯйи ӯ раҳзан маро
В- оташе зад дар ҳама хирман маро.
Як нафас бе ӯ намеёбам қарор,
Куфрам ояд сабр кардан з- он нигор.
Чун дилам оташ бувад аз хуни хеш,
Роҳ чун гирам мани саргашта пеш?
Водие дар пеш мебояд гирифт,
Сад бало бар хеш мебояд гирифт.
Ман замоне бе рухи он моҳрӯй
Чун тавонам буд ҳаргиз роҳҷӯй?
Дарди ман аз дасти дармон даргузашт,
Кори ман аз куфру имон даргузашт.
Гар надорам ман дар ин андӯҳ кас,
Ҳамдамам дар ишқи ӯ андӯҳ бас!
Ишқи ӯ дар хоку дар хунам фиканд,
Зулфи ӯ аз парда берунам фиканд!
Ман чу бетоқат шудам дар кори ӯ,
Як нафас нашкебам аз дидори ӯ.
Хокро ҳам ғарқа дар хун чун кунам,
Ҳоли ман ин аст, акнун чун кунам?

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД ӮРО

Гуфт:-Ай дар банди сурат монда,
Пой то сар дар кудурат монда,

Ишқи сурат нест ишқи маърифат,
Ҳаст шаҳватбозӣ, ай ҳайвонсифат.
Ҳар ҷамолеро, ки нуқсоне бувад,
Мардро з- он ишқ товоне бувад.
Ҳар ҷамоле, ки масун аст аз завол,
Куфр бошад сабр кардан з- он ҷамол.
Сурате аз хилту хун ороста,
Номи ӯ карда маҳи нокоста.
Гар шавад он хилту он хун кам аз ӯ,
Зишттар набвад дар ин олам аз ӯ.

Он ки ҳусни ӯ зи хилту хун бувад,
Донӣ, охир, он накӯрӯ чун бувад!
Чанд гардӣ гирди сурат айбҷӯй,
Ҳусн дар ғайб аст, он дар ғайб ҷӯй!
Гар барафтад пардае аз пеши кор,
Не ҳаме динор монад, не диёр.
Маҳв гардад сурати офоқи кул,
Ҳар чӣ из бинӣ бадал гардад ба зул.
Дӯстии сурат, ай маънинигар,
Душманӣ гардад ҳама бо якдигар!
Он ки ӯро дӯстии ғайб ҳаст,
Дӯстӣ ин аст, агар беайб ҳаст.
Ҳар чӣ не, ин дӯстӣ раҳ гирадат,
Бас пушаймонӣ, ки ногаҳ гирадат!

ҲИКОЯТ

Буд барное, бағоят кордон,
Тезфаҳму зираку бисёрдон.
Аз шараҳ пайваста дар таҳсил буд,
Сол то солаш ду шаб таътил буд.
Бо ҳама халқи ҷаҳон коре надошт,
Кор ҷуз таълиму такроре надошт.
Буд равшан чашми устодаш аз ӯ,
З- он ки алҳақ нек афтодаш аз ӯ.
Ҳам зи шогирдонаш афзун доштӣ,
Ҳам сухандону дигаргун доштӣ.
Дошт устодаш ба зери парда- дар
Як канизак, ғайрати Шамсу Қамар.
Шӯхчашме, дилбаре, ҷонпарваре,
Оламорое, ҳумоюнпайкаре.

Сурате аз пой то сар ҳамчу рӯҳ,
Лутф дар лутфу футӯҳ андар футӯҳ.
Ҳам ба ширинӣ шакарро карда сайд,
Ҳам ба талхӣ ҳар турушро карда қайд.
Ду камандаш бар замин афтода буд,
Не, зи қасди худ чунин афтода буд.

Аз ду лаъли ӯ шакар мерехтӣ,
Тӯтиёнро болу пар мерехтӣ.
Аз ду чашмаш тир берун мешудӣ,
Кушта хунолуда, дар хун мешудӣ.
Иттифоқан чашми он шогирди род
Бар ҷамоли он париӯ уфтод.
Гашт дар ҳам маҳви зебоии ӯ,
Дилфиребию дилороии ӯ,
Гуфт:-Шогирдии ин маҳрӯ басам,
Устоде нест ғайр аз ӯ касам.
Боядам дойим ба роҳи ӯ ситод,
Ишқ шогирд асту ҳуснаш устод.
Тарки дарси устоди худ намуд,
Сабри ӯ кам гашту меҳри ӯ фузуд.
Ишқ омад, ақлро дар зер кард,
Бедилеро низ аз ҷон сер кард.
Гарчи бисёре ба дониш дод дод,
Заррае ишқ он ҳама барбод дод.
Ҳар киро бе ишқ илме роҳ дод,
Илм ӯро ҳубби молу ҷоҳ дод.
Алғараз шогирд дар савдову сӯз
Менадонистӣ гул аз мул, шаб зи рӯз.

❂ ❂ ❂

Оқибат якборагӣ бемор шуд,
Хаставу вобастаи тимор шуд.
Он чи ӯро бо канизак уфтод,
Воқифи он гашт охир устод.
Аз сари дониш ба ҳила қасд кард,
Аз ду дасти он канизак фасд кард.
Мусҳиле додаш, ки дар кор омадаш,
Баъд аз он ҳайзе падидор омадаш.
Он канизак зард чун зар шуд аз он,
Гашт гулнораш чу шохи заъфарон.

Не накӯӣ монд дар дидори ӯ,
Не тароват монд дар рухсори ӯ.
Аз ҷамолаш заррае боқӣ намонд,
Он қадаҳ бишкасту он соқӣ намонд.
Ҳар чӣ з- он тан шуд бурун, дар ташт рафт,
Ҳам зи хуни фасду ҳайз он ташт тафт.
Олим он шогирди зиракро бихонд,
Дар паси парда канизакро нишонд.
Аввал он шогирдро чун ҷой кард,
Он канизак пеши ӯ бар пой кард.
Чун бидид он марди доно рӯйи ӯ,
Низ з- он пас бингарид он сӯйи ӯ.
Дар тааҷҷуб монд аз он зебонигор,
Ки чунин бебаҳра шуд аз рӯзгор.
Сардие аз вай падидор омадаш,
Гармии таҳсил дар кор омадаш.
Чун бидид устод озодии ӯ,
Бар ғамон ғолиб шуда шодии ӯ.
Гармии шогирди зирак гашта сард,
Омада сиҳҳат, бирафта ранҷу дард.
Гуфт:- То он ташт оварданд зуд,
Сар кушода пеши ӯ бурданд зуд.
Гуфт:-Ай барно, чу корат уфтод,
Беқарорӣ шуд, қарорат уфтод,
Дар раҳи он ишқ дилгармӣ-т ку?
Он ҳама шӯхию бешармӣ-т ку?
Орзуят буд дойим он санам,
Ин туву ин орзу, ин бешу кам!
Рӯйи ту аз ишқи ӯ зард аз чӣ шуд,
Ончунон ишқе чунин сард аз чӣ шуд?!
Ту ҳамонию канизак низ ҳам,
Лек аз вай шуд ҳамон як чиз кам.
Орзуи ту, ки бас гум гашт з- он,
Дарнигар, инак пур аст ин ташт аз он!
Чун ҷудо гашт аз канизак он ҳама,
Сард шуд он ишқу сӯзу дамдама.
Бо канизак бода мепаймудаӣ,
Дар ҳақиқат ошиқи хун будаӣ!
Ту ба раҳ- дар бефаросат омадӣ,
Ошиқи хуну наҷосат омадӣ!

Ҳолӣ он шогирд марди кор шуд,
Тавба карду бар сари такрор шуд.
Ҳар кӣ ӯ суратпарастӣ пеша кард,
Кай тавонад ин сифат андеша кард?!
Асли сурат нафси шайтонии туст,
Асли маънӣ ҷони рӯҳонии туст.
Тарки сурат гир дар ишқи сифат,
То битобад Офтоби маърифат.
Суратат аз хилту хуне беш нест,
Марди сурат марди дурандеш нест.
Ҳар чӣ он аз хилту хун зебо бувад,
Мубталои он шудан савдо бувад.
Чанд гардӣ гирди сурат айбҷӯй,
Ҳусн дар ғайб аст, ҳусн аз ғайб ҷӯй!

ҲИКОЯТ

Дарманде пеши Шиблӣ мегирист,
Шайх аз ӯ пурсид, к- ин гиря зи чист?!
Гуфт:-Шайхо, дӯсте буд они ман,
К- аз ҷамолаш тоза будӣ ҷони ман.
Дӣ бимурду ман бимурдам аз ғамаш,
Шуд ҷаҳон бар ман сиёҳ аз мотамаш.
Шайх гуфто:-Шуд дилат бехеш аз ин,
Худ намебошад сазоят беш аз ин.
Дӯсте дигар гузин ин бор ту,
Ки намирад, ҳам намирӣ зор ту.
Дӯсте, к- аз марг нуқсон оварад,
Дӯстии ӯ ғами ҷон оварад.
Ҳар кӣ шуд дар ишқи сурат мубтало,
Ҳам аз он сурат фитад дар сад бало.
Зудаш он сурат равад берун зи даст,
Ӯ аз он дурӣ кунад дар хун нишаст!

ҲИКОЯТИ ФУРӮХТАНИ ХОҶА КАНИЗАКИ ХУДРО ВА ПУШАЙМОН ШУДАНАШ

Тоҷире молею милке чанд дошт,
Як канизак бо лабе чун қанд дошт.
Ногаҳаш бифрӯхт, то овора шуд,
Пас пушаймон гашту бас бечора шуд.

Рафт пеши хоҷае ӯ беқарор,
Мехаридаш боз афзун аз ҳазор,
З- орзуи ӯ ҷигар месӯхташ,
Хоҷаи ӯ боз менафрӯхташ.
Ҳар даме рафтӣ миёни раҳ мудом,
Хок бар сар мефишондӣ бардавом.
Зор мегуфтӣ, ки ин доғам бас аст
В- инчунин доғе сазои он кас аст,
К- аз ҳамоқат рафту чашми ақл дӯхт,
Дилбари худро ба диноре фурӯхт!
Рӯзи бозоре чунин ороста,
Ту зиёни хештанро хоста.
Ҳар нафас з- анфоси умрат гавҳарест,
Сӯйи Ҳақ ҳар зарраи ту раҳбарест.
Аз қадам то фарқ неъматҳои ӯст,
Арза кун бар хеш неъматҳои дӯст!
То бидонӣ, к- аз кӣ дур афтодаӣ,
Дар ҷудоӣ бас сабур афтодаӣ.
Ҳақ туро парвард дар сад иззу ноз,
Ту зи нодонӣ ба ғайре монда боз.

ҲИКОЯТИ РОНДАН САГИ ШИКОРИРО БА САБАБИ ИЛТИФОТИ Ӯ БА УСТУХОН

Хусраве мерафт дар дашти шикор,
Гуфт:-Ай сагбон, саги тозӣ биёр!
Буд хусравро саге омӯхта,
Ҷуллаш аз иксуну атлас дӯхта.
Аз гуҳар тавқи мурассаъ сохта,
Фахрро дар гарданаш андохта.
Аз зараш халхолу дастабранҷанаш
Риштаи абрешимин дар гарданаш.
Шоҳ он сагро саги бихрад гирифт,
Риштаи он саг ба дасти х(в)ад гирифт.

Шоҳ мешуд, дар қафо- ш он саг равон,
Дар раҳи саг буд лахте устухон.
Саг намешуд, к- устухон афтода буд,
Бингарид он шоҳу саг истода буд.
Оташи ғайрат чунон бар шоҳ зад,
К- оташе андар саги гумроҳ зад.

Гуфт:-Охир, пеши чун ман подшоҳ
Сӯйи ғайре чун тавон кардан нигоҳ?!
Ришта бигсаст он шаҳу гуфт:- Ин замон
Сар диҳед ин беадабро дар ҷаҳон.
Гар бихӯрдӣ сӯзан он саг сад ҳазор,
Беҳтараш будӣ, ки кард он зишт кор.
Марди сагбон гуфт:-Саг ороста- ст,
Ҷумлаи андоми ӯ пурхоста- ст.
Гарчи ин саг дашту саҳроро сазост,
Атласу зарру гуҳар моро сазост!
Шоҳ гуфто:-Ҳамчунин бигзору рав,
Дил зи зарру сими ӯ бардору рав,
То агар бо хеш ояд баъд аз ин,
Хешро ороста бинад чунин.
Ёдаш ояд, к- ошноӣ ёфта- ст
В- аз чу ман шоҳе ҷудоӣ ёфта- ст!
Ай дар аввал ошноӣ ёфта
В- охир аз ғафлат ҷудоӣ ёфта,
Пой дар ишқи ҳақиқӣ неҳ тамом,
Нӯш кун бо аждаҳо мардона ҷом.
З- он ки ин ҷо пойи дори аждаҳост,
Ошиқонро сар буридан хунбаҳост.
Он чи ҷони мардро шӯре диҳад,
Аждаҳоро сурати мӯре диҳад.
Ошиқонаш гар якею гар саданд,
Дар раҳи ӯ ташнаи хуни х(в)аданд.

ҲИКОЯТИ БА ДОР КАШИДАНИ ҲУСАЙН МАНСУРИ ҲАЛЛОҶ

Чун шуд он Ҳаллоҷ бар дор он замон,
Ҷуз «Аналҳақ» менарафташ бар забон.
Чун забони ӯ ҳаме нашнохтанд,
Чор дасту пойи ӯ андохтанд.
Зард шуд, чун рехт аз вай хун басе,
Сурх кай монад дар он ҳолат касе!
Зуд дармолид он Хуршеди роҳ
Дасти бибрида ба рӯйи ҳамчу Моҳ.
Гуфт:-Чун гулгунаи мард аст хун,
Рӯйи худ гулгунатар кардам кунун.
То набошам зард дар чашми касе,
Сурхрӯйӣ бошадам ин ҷо басе.

Ҳар киро ман зард оям дар назар,
Зан(н) барад, к- ин ҷо битарсидам магар!
Чун маро аз тарс як сар мӯй нест,
Ҷуз чунин гулгуна ин ҷо рӯй нест!
Марди хунӣ чун ниҳад сар сӯйи дор,
Шермардӣ- ш он замон ояд ба кор.
Чун ҷаҳонам ҳалқаи «мим»- е бувад,
Кай чунин ҷойе маро биме бувад.
Ҳар киро бо аждаҳое ҳафтсар
Дар тамуз афтод дойим хуфту х(в)ар,
Инчунин бозӣ- ш бисёр уфтад,
Камтарин чизаш сари дор уфтад!

ҲИКОЯТИ ШАЙХ ҶУНАЙД ВА ШАҲОДАТИ ПИСАРАШ

Муқтадои дин, Ҷунайд, он баҳри жарф,
Як шабе мегуфт дар Бағдод ҳарф.
Ҳарфҳое, к- аз баландӣ- ш осмон
Сар ниҳода ташнадил бар остон.
Дошт барное Ҷунайди роҳбар
Ҳамчу хуршеде яке зебописар.
Сар буриданд он писарро зори зор,
Пас миёни ҷамъ афкананд хор.
Чун бидид он сар Ҷунайди покбоз
Дам назад в- он ҷамъро дил дод боз.

Гуфт:-Он деге, ки имшаб бас азим
Барниҳодам ман дар асрори қадим,
Дар чунон деге гарам бояд чунин,
Ҳам бувад з- ин беш, кам набвад аз ин!

МАҚОЛАИ СОДИС ВА ИШРУН(26) УЗРИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ, ки метарсам зи марг,
Водие дур асту ман бе зоду барг.
Инчунин, к- аз марг метарсад дилам,
Ҷон барояд дар нахустин манзилам.
Гар манам мири аҷал бо кору бор,
Чун аҷал ояд, бимирам зори зор.
Ҳар кӣ ёбад аз аҷал як теғ даст,
Ҳам қалам шуд дасту ҳам теғаш шикаст.

Ай дареғо, к- аз ҷаҳоне дасту теғ
Ҷуз дареғе нест дар даст, ай дареғ!
ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД
Ҳудҳудаш гуфт:-Ай заифи нотавон,
Чанд хоҳӣ монд муште устухон?!
Устухоне чанд бар ҳам сохта,
Мағзро дар устухон бигдохта.
Ту намедонӣ, ки умрат бешу кам
Ҳаст бо кӣ аз ду дам то ним дам.
Ту намедонӣ, ки ҳар, к- ӯ зод, мурд,
Шуд ба хоку ҳар чӣ будаш, бод бурд!
Ҳам барои мурданат парвардаанд,
Ҳам барои бурданат овардаанд.
Ҳаст гардун ҳамчу ташти сарнигун,
Аз шафақ ин ташт ҳар шаб ғарқи хун.
Офтоби теғзан дар гашти ӯ
Ин ҳама сар мебурад дар ташти ӯ.
Ту агар олуда, гар пок омадӣ,
Қатрае обӣ, ки бо хок омадӣ.
Қатраи об, аз қадам то фарқ дард,
Кай тавонӣ кард бо дарё набард?!
Гар ту умре дар ҷаҳон фармон диҳӣ,
Ҳам бисӯзӣ, ҳам ба зорӣ ҷон диҳӣ!

ҲИКОЯТИ ҚАҚНУС ВА ДАРОЗИИ УМРУ АҲВОЛИ Ӯ

Ҳаст қақнус турфа мурғе дилситон,
Мавзеъи он мурғ дар Ҳиндустон.
Сахт минқоре аҷаб дорад дароз,
Ҳамчу най дар вай басе сӯрох боз.
Қурби сад сӯрох дар минқори ӯст,
Нест ҷуфташ, тоқ будан кори ӯст!
Ҳаст дар ҳар суқба овозе дигар,
Зери ҳар овози ӯ розе дигар.
Чун ба ҳар суқба бинолад зор- зор,
Мурғу моҳӣ гардад аз вай беқарор.
Ҷумлаи паррандагон хомуш шаванд,
Дар хушии бонги ӯ беҳуш шаванд.
Файласуфе буд, дамсозаш гирифт,
Илми мусиқӣ зи овозаш гирифт.

Соли умри ӯ бувад қурби ҳазор,
Вақти марги худ бидонад ошкор.
Чун бибуррад вақти мурдан дил зи хеш,
Ҳезум орад гирди худ сад ҳузма беш.
Дар миёни ҳезум ояд беқарор,
Дардиҳад сад навҳа он дам зор- зор.
Пас ба ҳар як суқбае аз ҷони пок
Навҳае дигар барорад дарднок.
Чун ба ҳар як суқба ҳамчун навҳагар
Навҳаи дигар кунад навъе дигар.
Дар миёни навҳа аз андӯҳи марг
Ҳар замон бар худ биларзад ҳамчу барг.
Аз нафири ӯ ҳама паррандагон
В- аз хурӯши ӯ ҳама даррандагон
Сӯйи ӯ оянд чун наззорагӣ,
Дил бибурранд аз ҷаҳон якборагӣ.
Аз ғамаш он рӯз аз хуни ҷигар
Пеши вай бисёр мирад ҷонвар.
Ҷумла аз зории вай ҳайрон шаванд,
Баъзе аз беқувватӣ беҷон шаванд.
Бас аҷаб рӯзе бувад он рӯзи ӯ,
Хун чакад аз нолаи дилсӯзи ӯ.
Боз чун умраш расад бо як нафас,
Болу пар бар ҳам занад аз пешу пас.
Оташе берун чаҳад аз боли ӯ,
Баъд аз он оташ бигардад ҳоли ӯ.
Зуд дар ҳезум фитад оташ ҳаме,
Пас бисӯзад ҳезумаш х(в)аш- х(в)аш ҳаме.
Мурғу ҳезум ҳар ду чун ахтар шаванд,
Баъди ахтар низ хокистар шаванд.
Чун намонад заррае ахгар падид,
Қақнусе ояд зи хокистар падид.
Оташ он ҳезум чу хокистар кунад,
Аз миён қақнусбача сар бар кунад.
Ҳеч касро дар ҷаҳон ин уфтод,
К- ӯ пас аз мурдан барояд нобизод?
Гар чу қақнус умри бисёрат диҳанд,
Ҳам бимирӣ, ҳам басе корат диҳанд,
Қақнуси саргашта дар соле ҳазор
Садтана бар хештан нолид зор!

Солҳо дар нолаву дар дард буд,
Не валад, не ҷуфт, фарди фард буд.
Дар ҳама офоқ пайванде надошт,
Меҳнати ҷуфтею фарзанде надошт.
Охируламраш аҷал чун дод дод,
Омаду хокистараш бар бод дод.
То бидонӣ ту, ки аз чанги аҷал
Кас нахоҳад бурд ҷон, чанд аз ҳиял?
Дар ҳама офоқ кас бемарг нест
В- ин аҷойиб бин, ки касро барг нест.
Марг агарчи бас дурушту золим аст,
Гарданонро нарм кардан лозим аст.
Гарчи моро кори бисёр уфтод,
Сахттар аз ҷумла ин кор уфтод!

ҲИКОЯТИ ПАДАРМУРДА БО МАРДИ СӮФӢ

Пеши тобути падар мешуд писар,
Ашк мебориду мегуфт:-Ай падар,
Инчунин рӯзе, ки ҷонам кард реш,
Ҳаргизам н- омад ба умри хеш пеш.
Гуфт сӯфӣ:-Он ки ӯ будат падар,
Низ н- омад ҳаргиз ин рӯзаш ба сар!
Нест коре, к- он писарро уфтод,
Кори бас мушкил падарро уфтод.
Ай ба дунё бе сару по омада,
Хок бар сар бодпаймо омада,
Гар ба садри мамлакат хоҳӣ нишаст,
Ҳам нахоҳӣ рафт ҷуз боде ба даст!

СУОЛ КАРДАНИ ШАХСЕ АЗ НОЙӢ ДАР ДАМИ НАЗЪ

Нойиеро чун аҷал омад фароз,
З- ӯ яке пурсид, к- ай дар айни роз,
Ҳоли ту чун аст вақти печ- печ?
Гуфт:-Ҳолам мебинатвон гуфт ҳеч!
Бод паймудастаме умре тамом,
Оқибат дар хок рафтам, вассалом!
Нест дармони маро ҷуз марг рӯй,
Рехтан дорам ба зорӣ обрӯй.

Мо ҳама аз баҳри мурдан зодаем,
Ҷон нахоҳад монд, дил бинҳодаем!
Он ки олам доштӣ зери нигин,
Ин замон шуд мавт ӯ андар замин.
В- он ки дар чархи фалак тираш бисуд,
Гашт дар чархи фалак ночиз зуд.
Ҷумла дар зери замин бархуфтаанд,
Бал нахуфта, к- ин ҳама ошуфтаанд.
Марг бингар, то чӣ роҳе мушкил аст,
К- андар ин раҳ гӯраш аввалманзил аст.
Гар бувад аз талхии маргат хабар,
Ҷони ширинат шавад зеру забар!

ҲИКОЯТ

Хурд Исо об аз ҷӯйе хушоб,
Буд таъми об хуштар аз гулоб.
Он яке з- он об хум пур карду рафт,
Исӣ аз хум низ обе х(в)арду рафт.
Шуд зи оби хум ҳама талхаш даҳон,
Бозгардиду аҷойиб монд аз он.
Гуфт:-Ё раб, оби хум в- ин оби ҷӯй
Ҳар ду як об аст, сирри ин бигӯй!
То чаро талх аст оби хум чунин
В- он дигар ширинтар аст аз ангубин.
Пеши Исо он хум омад дар сухан,
Гуфт:-Ай Исо, манам марди куҳан,
Зери ин нуҳ коса ман соле ҳазор
Гаштаам ҳам кӯза, ҳам хум, ҳам тағор.
Гар кунандам хум ҳазорон бор низ,
Нест чуз талхии маргам кор низ!
Дойим аз талхии маргам инчунин
Оби ман з- он аст ноширин чунин!
Охир, ай ғофил, зи хум бинюш роз,
Беш аз ин худро зи ғафлат хум масоз!
Хешро гум кардаӣ, ай розҷӯй,
Пеш аз он, к- ат ҷон барояд, роз ҷӯй!
Гар наёбӣ зинда худро боз ту,
Чун бимирӣ, кай шиносӣ роз ту!
Не ба ҳушёрӣ туро аз худ хабар,
Не ба мурдан аз вуҷудат ҳеч асар.

Зинда пай нобурда, мурда гум шуда,
Зода мардум, лек номардум шуда.
Сад ҳазорон парда он дарвешро,
Пас, чӣ гуна боз ёбад хешро?!

ҲИКОЯТИ СУҚРОТ ВА ШОГИРДИ Ӯ ДАР ДАМИ НАЗЪ

Чунки он Суқрот дар назъ уфтод,
Буд шогирдеш:-Гуфт:-Ай устод,
Чун кафан соземӯ тан покат кунем,
Дар кадомин ҷой дар хокат кунем?!
Гуфт:- Агар ту боз ёбӣ- м, ай ғулом,
Дафн кун, ҳар ҷо ки хоҳӣ, вассалом!
Ман чу худро зинда дар умри дароз
Пай набурдам, мурда кай ёбӣ ту боз!
Ман чунон рафтам, ки дар вақти гузар
Як сари мӯям набуд аз худ хабар.
Нест дармон маргро ҷуз марги рӯй,
Рехтан дорад ба зорӣ барги рӯй.
Мо ҳама аз баҳри мурдан зодаем,
Ҷон нахоҳад монд, дил бинҳодаем!
Он ки мулке дошт дар зери нигин,
Ин замон шуд тӯтиё зери замин.
Гар шаҳаншаҳ буд, гар пирӯз буд,
Гашт дар хоки лаҳад ночиз зуд.
Гар гадо в- ар шоҳ, ҷумла мераванд,
Ноқису комил дигаргун мешаванд.
Зиндагонӣ ҳаст ранҷу марг ранҷ,
Гар наёбӣ з- ин ду ранҷи хеш ганҷ,
Ганҷ Симурғ асту боқӣ ранҷу дард,
Беш аз ин беҳуда дар дунё магард!

МАҚОЛАИ СОБИЪ ВА ИШРУН (27) ДАР УЗРИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ, ки ай покэътиқод,
Барнаёяд як дам аз ман бар мурод!
Чун тамоми умр дар ғам будаам,
Мустаманди кӯйи олам будаам.
Бар дили пурхуни ман чандон ғам аст,
К- аз ғамам ҳар заррае дар мотам аст.

Дойиман ҳайрону оҷиз будаам,
Кофирам, гар шод ҳаргиз будаам.
Мондаам з- ин ҷумла ғам дар хеш ман,
Сарсарӣ чун роҳ гирам пеш ман?
Гар набудӣ накд чандин аз ғамам,
З- ин сафар будӣ диле бас хуррамам!
Лек дил чун ҳаст пурхун, чун кунам,
Бо ту гуфтам ҷумла, акнун чун кунам?!

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД ӮРО

Ҳудҳуди хушлаҳҷа-мурғи роҳдон,
Бохабар аз суду огаҳ аз зиён,
Гуфт:-Ай мағрури шайдо омада,
Пой то сар ғарқи савдо омада.
Номдориву муроди ин ҷаҳон
То биҷунбӣ, бигзарад дар як замон.
Ҳар чи он дар як нафас мебигзарад,
Умр ҳам бе он ҳавас мебигзарад.
Чун ҷаҳон мебигзарад, бигзар ту низ,
Тарки ӯ гиру бад- ӯ мангар ту низ.
З- он ки ҳар чизе, ки он поянда нест,
Ҳар кӣ дил бандад бар ӯ, дилзинда нест.
Гар муроде бошадат, ай некмард,
Дар ғамаш бояд кашидан оҳи сард.
Гар ту ҳастӣ аз муроде сарфароз,
Аз муроди як нафас чандин масоз!

ҲИКОЯТИ ОН СӮФӢ, КИ ҲАРГИЗ АЗ ДАСТИ КАСЕ ШАРБАТ НАХӮРД

Роҳбине буд бас олинафас,
Ҳаргиз ӯ шарбат нахӯрд аз дасти кас.
Сойиле гуфт:-Ай ба ҳазрат нисбатат,
Чун ба шарбат нест ҳаргиз рағбатат?

Гуфт:-Марг истода бинам бар забар,
То ки шарбат бозгирад зудтар.
То чунин марги муваккал бар сарам,
Заҳр бошад , ман агар шарбат х(в)арам.
Бо мувакқал шарбатам чун х(в)аш бувад,
Ин на ҷуллобе бувад, к- оташ бувад!

Ҳар чӣ онро пойдорӣ як дам аст,
Ним ҷав арзад, агар сад олам аст!
Аз пайи як соати васле, ки нест,
Чун ниҳам бунёд бар асле, ки нест?
Гар ту ҳастӣ аз муроде сарфароз,
Аз муроди як нафас чандин маноз.
В- ар шудат аз номуродӣ тира ҳол,
Номуродӣ чун даме бошад, манол!
Гар туро ранҷе равад ё зорие,
Он зи иззи туст, не аз хорие!
Он чи худ бар анбиё рафт аз бало,
Ҳеч кас надҳад нишон дар Карбало!
Он чи дар сурат туро ранҷе намуд,
Дар сифат бинандаро ганҷе намуд.
Сад иноят мерасад дар ҳар дамат,
Ҳаст аз эҳсони ӯ сад оламат!
Менаёрӣ ёд аз эҳсони ӯ,
Мебибинӣ андаке ранҷони ӯ!
Ин куҷо бошад нишони дӯстӣ,
Тирамағзо, пой то сар пӯстӣ!

ҲИКОЯТИ МЕВА ХӮРДАНИ ҒУЛОМЕ АЗ ДАСТИ ПОДШОҲ

Подшоҳе буд некӯшевае,
Чокареро дод рӯзе мевае.
Меваи ӯ хуш ҳамехӯрд он ғулом,
Ҳамчу он некӯтару хуштар таъом.
Аз хушӣ, к- он чокараш мехӯрд он,
Подшаҳ низ орзу мекард он.
Гуфт:-Як нима ба ман деҳ, ай ғулом,
З- он ки бас хуш мехурӣ ин хуш таъом.
Дод ӯ он меваю чун шаҳ чашид
Талх буд, з- он абрувон дарҳам кашид.
Гуфт:-Ҳаргиз, ай ғулом, ин худ кӣ кард,
Инчунин талхе чунин ширин кӣ х(в)ард?
Он раҳӣ бо шоҳ гуфт:-Ай шаҳрёр,
Ман зи дастат туҳфа дидам сад ҳазор,
Чун зи дастат ҳар дамам ганҷе расид,
Кай ба як талхӣ маро ранҷе расид!
Чун шудам дар зери неъмат пасти ту,
Кай маро талхӣ кунад аз дасти ту!

Гар зи дастат талх афтад меваe,
Боз доданро надонам шевае.
Худ агар дар роҳи ӯ ранҷат басест,
Бо яқин бишнав сухан, ганҷат басест!
Кори ӯ бас пушту рӯ афтодааст,
Чун кунӣ ту, чун чунин бинҳодааст!
Ту хушӣ ҷӯйӣ дар ин дори алам,
Дилхушии ин ҷаҳон дард асту ғам!
Ҳаст бо ҳар луқмае хуни диле,
Нест касро ҷуз ҳақиқат ҳосиле.
Пухтагон чун сар ба по овардаанд,
Луқмае бе хуни дил кай х(в)ардаанд?!
То ки бар нону намак биншастаанд,
Бе ҷигар нони тиҳӣ нашкастаанд!

СУОЛ КАРДАНИ ШАХСЕ АЗ ҲОЛИ СӮФӢ

Сӯфиеро гуфт марде номдор,
К- ай ахӣ, чун мегузорӣ рӯзгор?!
Гуфт:-Ман дар гулхане дармондаам,
Хушклаб, тардомане, дармондаам.
Гирдае нашкастаам, дар гулханам,
То ки нашкастанд он ҷо гарданам.
Гар ту дар олам хушӣ ҷӯйӣ даме,
Хуфтаию хоб мегӯйӣ ҳаме.
Гар хушӣ ҷӯйӣ, дар он кун эҳтиёт,
То расӣ мардона з- он сӯйи Сирот.
Хушдилӣ дар кӯйи олам рӯй нест,
З- он ки расми хушдилӣ як мӯй нест.
Нафс ҳаст ин ҷо, ки чун оташ бувад,
Дар замона ку диле, то х(в)аш бувад!
Гар чу паргоре бигардӣ дар ҷаҳон,
Дилхушӣ як нуқта кас надҳад нишон!

ИСТИДЪОИ ПИРЗАНЕ АЗ ШАЙХ АБӮСАЪИД ҚАДДАСА СИРРУҲУ

Гуфт шайхи Маҳнаро он пирзан:
Хушдилиро ҳин дуъое деҳ ба ман.
Мекашидам номуродӣ пеш аз ин,
Менаёрам тоб акнун беш аз ин.

Гар дуъои хушдилӣ омӯзиям,
Бешак он вирде бувад ҳаррӯзиям.
Шайх гуфто:-Муддате шуд рӯзгор,
То гирифтам ман паси зону қарор.
Он чи мехоҳӣ, басе биштофтам,
Заррае не дидаму не ёфтам.
То даво н- ояд падид ин дардро,
Хушдилӣ кай рӯй бошад мардро!

СУОЛИ ШАХСЕ АЗ ҶУНАЙД ҚАДДАСА СИРРУҲУ ДАР ХУШДИЛӢ

Сойиле биншаст дар пеши Ҷунайд,
Гуфт:-Ай сайди Худо бе ҳеч қайд,
Хушдилии мард кай ҳосил бувад?
Гуфт:-Он соат, ки ӯ восил бувад!
То ки надҳад даст васли подшоҳ,
Поймузди туст нокомии роҳ.
Зарраро саргаштагӣ бинам савоб,
З- он ки ӯро нест тоби офтоб.
Зарра гар садбора ғарқи хун шавад,
Кай аз он саргаштагӣ берун шавад!
Зарра то зарра бувад, зарра бувад,
Ҳар кӣ гӯяд нест, ӯ ғарра бувад.
Гар бигардонанд ӯро, он на ӯст,
Зарра асту чашмаи ҳайвон, на ӯст.
Ҳар кӣ ӯ аз зарра бархезад нахуст,
Асли ӯ ҳам заррае бошад дуруст.
Гар ба кул гум гашт дар хуршед ӯ,
Ҳам бувад як зарра то ҷовид ӯ!
Зарра гар бас неку в- ар бас бад бувад,
Гарчи умре так занад, дар х(в)ад бувад!
Меравӣ, ай зарра, чун масти хароб
То ту дар гуштӣ шавӣ чун офтоб!
Сабр дорам, ай чу зарра беқарор,
То ту аҷзи худ бибинӣ ошкор!

ХАФФОШ ВА МАҚОЛОТИ Ӯ

Як шабе хаффош гуфт:- Аз ҳеч боб,
Як дамам чун нест тоби офтоб,

Мешавам умре ба сад бечорагӣ,
То бибошам гум дар ӯ якборагӣ.
Чашми баста меравам дар солу моҳ,
Оқибат охир расам он ҷойгоҳ?!
Тезчашме гуфт:-Ай мағрури маст,
Раҳ туро то ӯ ҳазорон сол ҳаст!
Бар чу ту саргашта ин раҳ кай расад,
Мӯри дарчаҳмонда бар маҳ кай расад?
Гуфт:-Боке нест, ман хоҳам парид,
То аз ин корам чӣ нақш ояд падид.
Солҳо мерафт масту бехабар,
То на қувват мондашу не болу пар.
Оқибат ҷон сӯхта, тан дар гудоз,
Бе пару бе бол оҷиз монд боз.
Чун намеомад зи хуршедаш хабар,
Гуфт:-Аз хуршед бигзаштам магар!
Оқиле гуфташ, ки ту бас хуфтаӣ,
Раҳ намебинӣ, ки гоме рафтаӣ!
В- он гаҳе гӯйӣ, к- аз ӯ бигзаштаам,
К- инчунин беболу бепар гаштаам.

З- ин сухан хаффош бас ночиз шуд,
Он чи аз вай монда буд, он низ шуд.
Аз сари аҷзе ба сӯйи офтоб
Кард ҳолӣ аз зафони ҷон хитоб,
Гуфт:-Мурғе ёфтӣ бас дидавар,
Порае з- ин дуртар баршав дигар!

МАҚОЛАИ СОМИН ВА ИШРУН (28)
УЗРИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре пурсид аз ӯ, к- ай раҳнамо,
Чун бувад, гар амр меорам баҷо,
Бо қабулу рад маро худ нест кор,
Мекашам фармони ӯро интизор.
Ҳар чӣ фармоӣ, ба ҷон фармон кунам,
Гар зи фармон сар кашам, товон кунам!

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД ӮРО

Гуфт:-Некӯ кардӣ, ай мурғ, ин суол,
Мардро з- ин бештар набвад камол.

Мебарӣ ҷон, гар ту он ҷо, ҷон барӣ,
Ҷон барӣ, гар ту ба ҷон фармон барӣ.
Ҳар кӣ фармон бурд, аз хазлон бираст,
Аз ҳама душвориӣ ӯ осон бираст.
Тоъате дар амр агар як соат аст,
Беҳтар аз бе амр умре тоъат аст.
Ҳар кӣ бе фармон кашад сахтӣ басе,
Саг бувад дар кӯйи он кас, на касе.
Саг басе сахтӣ кашиду з- он чӣ суд,
Ҷуз зиён набвад, чу бар фармон набуд.
Он ки бар фармон кашад сахтӣ даме,
Аз савоби худ кунад пур оламе.
Кор фармон аст, дар фармон гурез,
Бандаӣ ту, дар тасарруф бармахез!

ҲИКОЯТ

Хусраве мешуд ба шаҳри хеш боз,
Халқ шаҳр орой мекарданд соз.
Ҳар касе чизе аз они хеш дошт,
Баҳри оройиш ҳама дар пеш дошт.
Аҳли зиндонро набуд аз ҷузву кул(л)
Ҳеч чизи дигар, илло банду ғул.
Ҳам сари чанде бурида доштанд,
Ҳам ҷигарҳои дарида доштанд.
Дасту пойе чанд низ андохтанд,
З- ин ҳама оройише барсохтанд.
Чун ба шаҳри худ даромад шаҳрёр,
Дид шаҳр аз зебу зинат пурнигор.
Чун расид он ҷо, ки зиндон буд, шоҳ,
Шуд зи аспи худ пиёда зуд шоҳ,
Аҳли зиндонро бари худ бор дод,
Ваъда карду симу зар бисёр дод.
Ҳамнишине буд шаҳро розҷӯй,
Гуфт:-Шоҳо, сирри ин бо ман бигӯй?
Сад ҳазор оройиш афзун дидаӣ,
Шаҳр дар дебову иксун дидаӣ,
Гавҳару зар бар замин мерехтанд,
Мушку анбар дар ҳаво мебехтанд,
Он ҳама дидию кардӣ эҳтироз,
Нангаристӣ сӯйи чизе ҳеч боз,
Бар дари зиндон чаро будат қарор,

То сари бибрида бинӣ, ин- т кор?!
Нест ин ҷо ҳеч чизе дилкушо,
Ҷуз сари бибридаву ҷуз дасту по.
Хуниёнанд ин ҳама бибрида даст,
Дар бари эшон чаро бояд нишаст?!
Шоҳ гуфт:-Оройиши он дигарон
Ҳаст чун бозичаи бозигарон.
Ҳар касе дар шеваву дар шони хеш
Арза мекарданд хешу они хеш.
Ҷумлаи он қавм товон кардаанд,
Корам ин ҷо аҳли зиндон кардаанд!
Гар накардӣ амри ман ин ҷо гузар,
Кай ҷудо будӣ сар аз тан, тан зи сар!

Ҳукми худ ин ҷо равонтар ёфтам,
Лоҷарам, ин ҷо инон бартофтам!
Он ҳама дар ноз худ гум кардаанд,
Дар ғурури худ фурӯ осудаанд.
Аҳли зиндонанд саргардоншуда,
Зери ҳукми қаҳри ман ҳайроншуда,
Гоҳ дасту гоҳ сар дарбохта,
Гоҳ хушку гоҳ тар дарбохта.
Мунтазир биншаста, не кору на бор,
То раванд аз чоҳу зиндон зери дор.
Лоҷарам гулшан шуд ин зиндон маро,
Гаҳ ман эшонрову гаҳ эшон маро.
Кори раҳбинон ба фармон рафтан аст,
Лоҷарам шаҳро ба зиндон рафтан аст!

ДАР ХОБ ДИДАНИ ЯКЕ АЗ АҲФОДИ ШАЙХИ АККОФ БОЯЗИД ВА ТИРМИЗИРО

Хоҷае, к- аз тухмаи Аккоф буд,
Қутби олам буду поку соф буд.
Гуфт:-Шаб дар хоб дидам ногаҳе
Боязиду Тирмизиро дар раҳе.
Ҳар ду додандам ба сабқат сарварӣ,
Пеши эшон- ҳар ду кардам раҳбарӣ.
Баъд аз он тадбири он кардам тамом
Гарчи карданд он ду шайхам эҳтиром.

Буд таъбир он ки дар вақти саҳар
Бехудам оҳе баромад аз ҷигар.
Оҳи ман мерафт, то роҳам кушод,
Ҳалқа мезад, то ки даргоҳам кушод.
Чун падид омад маро он фатҳи боб,
Бе зафон карданд сӯйи ман хитоб.
К- он ҳама пирону он чандон мурид,
Хостанд аз мо бурун ҷуз Боязид.
Боязид аз ҷумла мардӣ мард хост,
З- он ки моро хост, ҳеч аз мо нахост.

Чунки бишнидам ман он шаб ин хитоб,
Гуфтам:-Ину он маро набвад савоб.
Ман зи ту чун хоҳаму дарди ту на,
Ё туро чун ҷӯяму марди ту на!
Он чи фармоӣ, маро, он аст хост,
Кори ман бар вафқи фармон аст рост.
Не кажӣ, не ростӣ бошад маро,
Ман киям, то хосте бошад маро!
Он чи фармоӣ маро, он бас бувад!
Бандаро рафтан ба фармон бас бувад!
З- ин сухан он ҳар ду шайхи муҳтарам
Сабқатам доданд бар худ лоҷарам.
Банда пайваста чу бар фармон бувад,
Бо Худовандаш сухан дар ҷон бувад.
Банда набвад он, ки аз рӯйи газоф
Мезанад дар бандагӣ пайваста лоф!
Банда вақти имтиҳон ояд падид,
Имтиҳон кун, то нишон ояд падид!

ШАЙХ АБУЛҲАСАНИ ХАРАҚОНӢ ДАР НАЗЪ

Дар дами охир, ки ҷон омад ба лаб,
Шайх Харқонӣ чунин гуфт, ай аҷаб:
- Кошкӣ бишкофтандӣ ҷони ман,
Боз кардандӣ дили бирёни ман.
Пас ба олам менамудандӣ дилам,
Шарҳ додандӣ, ки дар чӣ мушкилам,
То бидонандӣ, ки бо донои роз
Бутпарастӣ рост н- ояд, каҷ мабоз!

Бандагӣ ин бошаду дигар ҳавас,
Бандагӣ афгандагӣ медону бас.
Ту худоӣ мекунӣ, не бандагӣ,
Кай туро мумкин шавад афтандагӣ!
Ҳам бияфкан хешро, ҳам банда бош,
Бандаи афканда бошу зинда бош.

Чун шудӣ банда, ба хидмат бош низ,
Дар раҳи ҳурмат баҳиммат бош низ.
Гар дарояд банда бе ҳурмат ба роҳ,
Аз бисоташ зуд ронад подшоҳ.
Шуд ҳарам бар марди беҳурмат ҳаром,
Гар ба ҳурмат бошӣ, ин неъмат тамом!

ҲИКОЯТ

Бандаеро хилъате бахшид шоҳ,
Банда бо хилъат бурун омад ба роҳ.
Гарди раҳ бар рӯйи ӯ биншаста буд,
Б - остини хилъат ӯ бистурд зуд.
Мункире бо шоҳ гуфт:- Ай подшоҳ,
Пок кард аз хилъати ту гарди роҳ.
Шаҳ бад- он беҳурматӣ инкор кард,
Ҳолӣ он саргаштаро бар дор кард.
То бидонӣ он ки беҳурмат бувад,
Бар бисоти шоҳ беқимат бувад!

МАҚОЛАИ ТОСИЪ ВА ИШРУН (29)
СУОЛИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ, ки дар роҳи Худой
Покбозӣ чун бувад, ай покрой?!
Ҳаст машғулии тан бар ман ҳаром,
Ҳар чӣ дорам, мефишорам бардавом.
Ҳар чӣ дар даст оядам, гум гардадам,
З- он ки дар даст он чу каждум гардадам.
Ман надорам хешро дар банд ҳеч,
Барфишонам ҷумларо аз банду печ.
Покбозӣ мекунам дар кӯйи ӯ,
Бу, ки дар покӣ бибинам рӯйи ӯ!

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД ӮРО

Гуфт ҳудҳуд:-Роҳрав гар кас бувад,
Покбозӣ зоди роҳаш бас бувад.
Ҳар кӣ ӯ дарбохт, ҳар чӣ- ш буд пок,
Рафту дар покии худ осуд пок.
Дӯхта бар дар, дарида бармадӯз,
Ҳар чӣ дорӣ, то сари мӯйе бисӯз.
Чун бисӯзӣ кул, ба оҳи оташин
Ҷамъ кун хокистараш, бар вай нишин!
Чун чунин кардӣ, бирастӣ аз ҳама
В- арна хун хур, то ки ҳастӣ аз ҳама.
То намирӣ худ зи як- як чиз ту,
Кай ниҳӣ гоме дар ин даҳлез ту!
Чун дар ин зиндон касе натвон нишаст,
Хештанро бозкаш аз ҳар чӣ ҳаст.
З- он ки вақти марг як- як чизи ту
Ҳаст хунхори туву хунрези ту.
Дастҳо аввал зи худ кӯтоҳ кун,
Баъд аз он бархезу азми роҳ кун.
То дар аввал покбозӣ набвадат,
Ин сафар кардан намозӣ набвадат!

ҲИКОЯТ

Дод аз худ пири Туркистон хабар,
Гуфт:-Ман ду чиз дорам дӯсттар.
Он яке асп аст аблақ, гомзан
В- он дигар худ нест ҷуз фарзанди ман.
Гар хабар ёбам зи марги ин писар,
Асп мебахшам ба шукри ин хабар.
З- он ки мебинам, ки ҳаст ин ҳар ду чиз,
Чун ду бут дар дидаи ҷонам азиз.
То насӯзию насозӣ ҳамчу шамъ,
Дам мазан дар покбозӣ пеши ҷамъ.
Ҳар кӣ ӯ дар покбозӣ дам занад,
Кори худ, то бингарӣ, барҳам занад.
Покбозе, к- ӯ ба шуҳрат нон хурад,
Ҳам дар он соат қафои он хурад!

ҲИКОЯТ

Шайх Харқонӣ, ки арш айвон- ш буд,
Рӯзгоре шавқи бодинҷон- ш буд.

Модараш аз кори шайх овард шӯр,
То бидодаш ним бодинҷон ба зӯр.
Чун бихӯрд он ним бодинҷон, ки буд,
Сар зи фарзандаш ҷудо карданд зуд.
Чун даромад шаб, сари он покзод
Мудбире бар остони ӯ ниҳод.
Шайх гуфто:-Не мани ошуфтакор
Гуфтаам пеши шумо боре ҳазор,
К- ин гадо гар ҳеч бодинҷон хурад,
То биҷунбад, зарбате бар ҷон хурад.
Ҳар замонам чун бисӯзад ҷон чунин,
Нест бо ман кори ӯ осон чунин.
Ҳар кӣ ӯро даркашад дар кори хеш,
Дам наёрад зад даме бо ёри хеш.
Сахт кор аст, ин ки моро уфтод,
Бартар аз ҷангу мудоро уфтод.
Ҳеч зотеро на дониш, на қарор,
Бо ҳама зоте наяфтода- ст кор.

❂ ❂ ❂

Ҳар замоне меҳмоне даррасад,
Корвони имтиҳоне даррасад.
Гарчи сад ғам ҳаст дар ҷони азиз,
Низ меояд, чу хоҳад буд низ.
Ҳар кӣ аз катми адам шуд ошкор,
Сарбасарро хун бихоҳад рехт зор.
Сад ҳазорон ошиқи сартези ӯ
Ҷон кунанд исори як хунрези ӯ.
Ҷумлаи ҷонҳо аз он ояд ба кор,
То бирезад хуни ҷонҳо зор- зор!

ҲИКОЯТИ ЗУННУН ВА ДИДАН ЧИҲИЛ МУРАҚҚАЪПӮШРО

Гуфт Зуннун:-Мешудам дар бодия,
Бар таваккул бе асову ровия.
Чил мураққаъпӯшро дидам ба роҳ,
Ҷон бидода ҷумла бар як ҷойгоҳ.
Шӯрише бар ақли беҳушам фитод,
Оташе бар ҷони пурҷӯшам фитод.
Гуфтам:- Охир ин чӣ кор аст, ай Худо,
Сарваронро чанд андозӣ зи по!

Ҳотифе гуфто, к- аз ин кор огаҳем,
Худ кушему худ дият- шон медиҳем.
Гуфт:-Охир, чанд хоҳӣ кушт зор,
Гуфт:-То дорам дият, ин аст кор!
Дар хизона то дият мемонадам,
Мекушам, то таъзият мемонадам.
Букшамаш в- он гаҳ ба хунаш даркашам,
Гирди олам сарнигунаш баркашам.
Баъд аз он чун маҳв шуд аҷзойи ӯ,
Пову сар гум шуд зи сар то пойи ӯ,
Арза дорам офтоби талъаташ
В- аз ҷамоли хеш созам хилъаташ.
Хуни ӯ гулгунаи рӯяш кунам,
Муътакиф бар хоки он кӯяш кунам.
Соявар гардонамаш дар кӯйи хеш,
Пас барорам офтоби рӯйи хеш.
Чун барояд офтоби рӯйи ман,
Кай бимонад сояе дар кӯйи ман?
Соя чун ночиз шуд дар офтоб,
Ҷумла шуд «валлоҳу аълам биссавоб».
Ҳар кӣ дар вай маҳв шуд, аз худ бираст,
З- он ки натвон буд бо ӯ худпараст.
Маҳв шав в- аз маҳв чандине магӯй,
Сарф кун ҷонрову чандине маҷӯй.
Менадонам давлате з- ин беш ман,
Мардро, гӯ, гум шавад аз хештан!

ҲИКОЯТИ ДАВЛАТИ САОДАТЕ, КИ САҲРАИ ФИРЪАВН ЁФТАНД

Менадонам ҳеч кас дар кавн ёфт
Давлате, к- он саҳраи Фиръавн ёфт.
Он чӣ давлат буд, к- эшон ёфтанд,
Он замон, к- он қавм имон ёфтанд?
Ҷон ҷудо карданд аз эшон он нафас,
Ҳаргиз ин давлат набинад ҳеч кас!
Як қадам дар дин ниҳоданд он замон,
Пас дигар берун ниҳоданд аз ҷаҳон.
Кас аз ин омадшудан беҳтар надид,
Ҳеч шохе з- ин нигунтар бар надид!

МАҚОЛАИ САЛОСУН (30)
СУОЛИ МУРҒЕ ДИГАР АЗ БАЛАНДИИ ҲИММАТ

Дигаре гуфташ, ки ай соҳибназар,
Ҳаст ҳимматро дар ин маънӣ асар?
Гарчи ҳастам ман ба сурат бас заъиф,
Дар ҳақиқат ҳиммате дорам шариф.
Гар зи тоъат нест бисёре маро,
Ҳаст олӣ ҳиммате боре маро!

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД ӮРО

Гуфт:- Мағнотиси ушшоқи аласт
Ҳиммати олист, кашфи ҳар чӣ ҳаст!
Ҳар киро шуд ҳиммати олӣ падид,
Ҳар чӣ ҷуст, он чиз шуд ҳолӣ падид.
Ҳар киро як зарра ҳиммат дод даст,
Кард ӯ Хуршедро з- он зарра паст.
Нутфаи мулки ҷаҳонҳо ҳиммат аст,
Болу парри мурғи ҷонҳо ҳиммат аст!

ҲИКОЯТИ ХАРИДОРИИ ПИРЗАН ҲАЗРАТИ ЮСУФРО

Гуфт:-Юсуфро чу мебифурӯхтанд,
Мисриён аз шавқи ӯ месӯхтанд.
Чун харидорон басе бархостанд,
Панҷ раҳ ҳамсанг мушкаш хостанд.
З- он зани пире ба хун оғушта буд,
Ресмоне чанд дар ҳам ришта буд.
Дар миёни ҷамъ омад бо хурӯш,
Гуфт, к- ай даллоли канъонифурӯш!
З- орзуи ин писар саргаштаам,
Даҳ калоба ресмонаш риштаам,
Ин зи ман бистону бо ман байъ кун,
Даст дар дасти манаш деҳ бе сухун.
Ханда омад мардро:- Гуфт, ай салим,
Нест дархурди ту ин дурри ятим,
Ҳаст сад ганҷаш баҳо дар анҷуман,
Чӣ туву чӣ ресмон, ай пирзан!
Пирзан гуфто, ки донистам яқин,
К- ин писарро кас набифрӯшад бад- ин,
Лек инам бас, ки чи душман, чи дӯст
Гӯяд:-Ин зан аз харидорони ӯст!

Ҳар диле, к- ӯ ҳиммати олӣ наёфт,
Давлати бемунтаҳо ҳолӣ наёфт.
Он зи ҳиммат буд, к- он шоҳи баланд
Оташе дар подшоҳӣ уфканд.
Хусраверо чун басе хусрон бидид,
Сад ҳазорон мулку сад чандон бидид.
Чун ба покӣ ҳимматаш дар кор шуд,
З- он ҳама мулки наҷис безор шуд.
Чашми ҳиммат чунки шуд хуршедбин,
Кай шавад бо зарра ҳаргиз ҳамнишин?

ҲИКОЯТ

Он яке дойим зи бехешии хеш
Нола мекардӣ зи дарвешии хеш.
Гуфташ Иброҳими Адҳам:-Ай писар,
Фақрро арзон харидастӣ магар?!
Мард гуфташ:-Ин сухан н- ояд ба кор,
Кас харад дарвешӣ? Охир, шарм дор!
Гуфт:-Ман ёре ба ҷон бихридаам,
Пас зи мулки оламаш бигзидаам.
Мехарам як дам ба сад олам ҳанӯз,
З- он ки беҳ меарзадам ҳар дам ҳанӯз!

ШИКОЯТ КАРДАНИ ДАРВЕШЕ АЗ ФАҚР ПЕШИ ҲАЗРАТИ ИБРОҲИМ

Чунки арзон ёфтам ман ин матоъ,
Подшоҳиро ба кул кардам видоъ.
Лоҷарам ман қадр медонам, ту на,
Шукри ин бар хеш мехонам, ту на!
Аҳли ҳиммат ҷону тан дарбохтанд,
Солҳо бо сӯхтан дарсохтанд.
Мурғи ҳиммат- шон ба ҳазрат шуд қарин,
Ҳам зи дунё даргузашту ҳам зи дин.
Гар ту марди инчунин ҳиммат наӣ,
Дур шав, к- аҳли валинеъмат наӣ!

ҲИКОЯТИ ШАЙХ АҲМАДИ ҒУРӢ БО СУЛТОН САНҶАР

Шайхи Ғурӣ, он ба куллӣ гашта кул,
Рафт бо девонагон дар зери пул.

Аз қазо мерафт Санҷар бо шукӯҳ,
Гуфт:-Зери пул чӣ қавманд ин гурӯҳ?
Шайх гуфташ:-Бесару бепо ҳама,
Аз ду берун нест ҳоли мо ҳама.
Гар ту моро дӯст дорӣ бардавом,
Зуд аз дунё бароремат тамом.
В- ар ту моро душманӣ, на дӯстдор,
Зуд аз динат барорем, ин- т кор!
Гар ба зери пул дарой як нафас,
Во раҳӣ з- ин тумтуроқу з- ин ҳавас.
Дӯстию душмании мо бибин,
Пой дарнеҳ, хешро пайдо бибин!
Санҷараш гуфто:-Наям марди шумо,
Ҳуббу буғзам нест дарх(в)арди шумо.
Не шуморо дӯстам, не душманам,
Рафтам инак, то насӯзад хирманам.
Аз шумо ҳам фахру ҳам орем нест,
Бо баду неки шумо корем нест.

❁ ❁ ❁

Ҳиммат омад ҳамчу мурғе тезпар,
Ҳар замон дар сайри худ сартезтар.
Гар бипаррад, ҷуз ба биниш кай бувад,
Дар даруни офариниш кай бувад?
Сайри ӯ з- офоқи ҳастӣ бартар аст,
К- ӯ зи ҳушёрию мастӣ бартар аст!

ҲИКОЯТ

Нимшаб девонае хуш мегирист,
Гуфт:-Ин олам бигӯям ман, ки чист!
Ҳуққае сар барниҳода мо дар ӯ,
Мезанам аз ҷаҳли худ савдо дар ӯ.
Чун сари он ҳуққа баргирад аҷал,
Ҳар кӣ пар дорад, бипаррад то азал.
В- он ки ӯ бепар бувад, дар сад бало
Дар миёни ҳуққа монад мубтало.
Мурғи ҳимматро ба маънӣ бол деҳ,
Ақлро дил бахшу ҷонро ҳол деҳ.
Пеш аз он, к- ин ҳуққа баргиранд сар,
Мурғи раҳ гарду баровар болу пар.

Ё на, болу пар бисӯзу хеш ҳам,
То ту бошӣ аз ҳама дар пеш ҳам!

ҲИКОЯТ

Булъаҷаб, хаффош гуфт:-Ай бехабар,
Ман чӣ хоҳам кард ин шамсу қамар!
Офтоберо, ки хоҳад шуд сиёҳ,
Дар ғурубаш бар ту гум созанд роҳ.
Рӯй зарду ҷомаи мотам ба бар,
Дар таку пӯйе бимонда дар ба дар.
Ташнатар аз дигарон садбора ӯ
В- аз шафақ оғуштаи хунхора ӯ.
Гар чунин Хуршед н- ояд дар назар,
Гӯ, маё, чун ҳаст Хуршеди дигар.
Ту махусб, ай марду як шаб пос дор,
То ба шаб Хуршед бинӣ ошкор.
Рӯзи ман, ай марди ғофил, ҳар шаб аст,
К- офтоби найираллаҳ дар шаб аст.
Чун падид ояд ба шаб он офтоб,
Халқи оламро кунад машғули хоб.
Офтоб аз акси он нуру зиё
Рӯй дарпӯшад ба чилбоби ҳаё.
Лек ҳар, к- ӯ ҳамчу ман маҳрам бувад,
Офтобаш дар шаби мотам бувад.
Чун чунин Хуршед дар шаб ҳосил ҳаст,
Гар ба кӯрӣ меначунбӣ, мушкил аст.
Ман намеҷунбам ҳама шаб то ба рӯз
Гирди он Хуршед мепаррам ба сӯз.
Чун намояд рӯй Хуршеди маҷоз,
Мо ба зулмат ошён бинмуда боз.
Дар шабон тобад чу Хуршеди Илоҳ,
Хуфта дар зулмат набошад аҳли роҳ.
Гар чу боз он ҳиммате орӣ ба даст,
Дасти султонат бувад ҷойи нишаст,.
В- ар чу пашша бошӣ аз дунҳимматӣ,
Ҳамчу пашша бошӣ аз беҳурматӣ.

Лоҷарам чун пашша нуқсон бошадат,
Буд бо нобуд яксон бошадат.
Ҳар кӣ соҳибҳиммат омад, мард шуд,
Ҳамчу Хуршед аз баландӣ фард шуд.

Гар чу гавҳар ҳимати олӣ бувад,
Бар сари шаҳ ҷойи ту холӣ бувад.
Гар ба ҳар чизе фуруд ойӣ зи роҳ,
Кай тавонӣ хӯрд ҷом аз дасти шоҳ?

МАҚОЛАИ ҲОДӢ ВА САЛОСУН (31)
СУОЛИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ, ки инсофу вафо,
Чун бувад дар ҳазрати он подшо?
Ҳақтаъоло дод инсофам басе,
Бевафоӣ ҳам накардам бо касе!
Дар касе чун ҷамъ ояд ин сифат,
Рутбаи ӯ чун бувад дар маърифат?

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД ӮРО

Гуфт:-Инсоф аст султони наҷот,
Ҳар кӣ мунсиф шуд, бираст аз турраҳот.
Аз ту гар инсоф ояд дар вуҷуд,
Беҳ, ки умре дар рукӯъу дар суҷуд.
Худ футувват нест дар ҳар ду ҷаҳон
Бартар аз инсоф додан дар ниҳон.
В- он ки ӯ инсоф бидҳад ошкор,
Аз риё кам ҳолӣ афтад, ёд дор.
Настаданд инсоф мардон аз касе
Нек худ медодаанд, алҳақ, басе.

ҲИКОЯТ

Аҳмади Ҳанбал имоми аср буд,
Шарҳи фазли ӯ бурун аз ҳаср буд.
Чун зи дарси илм софӣ омадӣ,
Зуд пеши Бишри Ҳофӣ омадӣ.

Гар касе дар пеши Бишраш ёфтӣ,
Дар маломат карданаш биштофтӣ.
Гуфт:-Охир, ту имоми оламӣ,
Аз ту донотар нахезад одаме.
Ҳар кӣ мегӯяд сухан, менашнавӣ,
Пеши ин сарпобараҳна меравӣ.
Аҳмади Ҳанбал чунин гуфто, ки ман
Гӯй бурдам дар аҳодису сунан.

Илм ман беҳ з- ӯ бидонам неки нек,
Ӯ Худоро беҳ зи ман донад валек.
Эй зи беинсофии худ бехабар,
Як замон инсофи раҳбинон нигар!

ҲИКОЯТ

Ҳиндувонро подшоҳе буд пир,
Шуд магар дар лашкари Маҳмуд асир.
Чун бари Маҳмуд бурдандаш сипоҳ,
Шуд мусулмон оқибат он подшоҳ.
Ҳам нишони ошноӣ ёфт ӯ,
В- аз ду олам ҳам ҷудоӣ ёфт ӯ.
Баъд аз он дар хаймае танҳо нишаст,
Дил аз ӯ бархост, дар савдо нишаст.
Рӯзу шаб дар гиряву дар сӯз буд,
Рӯз аз шаб, шаб батар аз рӯз буд.
Чун басе шуд нолаҳои зори ӯ,
Шуд хабар Маҳмудро аз кори ӯ.
Хонд Маҳмудаш ба пеши хеш- дар,
Гуфт:- Сад мулкат диҳам з- он бештар.
Ту шаҳӣ, навҳа макун бар хеш аз ин,
Чанд гирйӣ, низ магрӣ беш аз ин.
Хусрави ҳинду- ш гуфт:-Ай подшоҳ,
Ман намегирям зи баҳри мулку ҷоҳ.
З- он ҳамегирям, ки фардо зулҷалол
Дар қиёмат гар кунад аз ман суол,
Гӯяд:-Ай бадахд, марди бевафо,
Коштӣ бо чун мане тухми ҷафо.

То наёмад пеши ту Маҳмуд боз,
Бо ҷаҳоне пурсавори сарфароз,
Ту накардӣ ёди ман, ин чун бувад,
Боре аз хатти вафо берун бувад?!
Гирд мебояст кардан лашкаре
Баҳри ту, ту худ зи баҳри дигаре.
Бе сипоҳе ёд н- омад аз манат,
Дӯстат хонам, бигӯ, ё душманат!
То ба кай аз ман вафо, аз ту ҷафо?
Дар вафодорӣ чунин набвад раво.
Гар расад аз Ҳақтаъоло ин хитоб,
Чун диҳам ин бевафоиро ҷавоб?!

Чун кунам ин хиҷлату ташвирро
Гиря з- он аст, ай ҷавон, ин пирро!
Ҳарфи инсофу вафодорӣ шунав,
Дарси девони накӯкорӣ шунав.
Гар вафодорӣ, ту азми роҳ кун
В- арна биншин, даст аз ин кӯтоҳ кун!
Ҳар чӣ берун шуд зи феҳристи вафо,
Нест дар боби ҷавонмардӣ раво!

ИТОБИ ҲАҚТАЪОЛО БО ҒОЗИИ БЕВАФО БА САБАБИ КОФИРИ ВАФОДОР

Ғозие аз кофире бас сарфароз
Хост муҳлат, то ки бигзорад намоз.
Чун бишуд, ғозӣ намози хеш кард,
Боз омад ҷанг ҳар дам беш кард.
Буд кофирро намозе они хеш,
Хост ӯ ҳам маҳлу берун шуд зи пеш.
Гӯшае бигзид кофир поктар,
Пас ниҳод ӯ сӯйи бут бар хок сар.
Ғозияш чун дид сар бар хоки роҳ,
Гуфт:-Нусрат ёфтам з- ин ҷойгоҳ!
Хост, то теғе занад бар вай ниҳон,
Ҳотифаш овоз дод аз осмон,

К- ай ҳама бадаҳд аз сар то ба пой,
Хуш вафову аҳд меорӣ ба ҷой!
Ӯ назад теғат, чу аввал дод маҳл,
Ту агар теғаш занӣ, ҷаҳл аст, ҷаҳл!
Ай ту авфулаҳд барнохондаӣ,
Гашта каҷ, бар аҳди худ номондаӣ.
Чун накӯйӣ кард кофир пеш аз ин,
Ноҷавонмардӣ макун ту беш аз ин!
Ӯ накӯйӣ кард, ту бад мекунӣ,
Бо касон он кун, ки бо х(в)ад мекунӣ!
Будат аз кофир вафову эминӣ,
Кун вафодорӣ, агар ту муъминӣ!

❁ ❁ ❁

Ай мусалмон, номусаллам омадӣ,
Дар вафо аз кофире кам омадӣ!

Рафт ғозӣ з- ин сухан аз ҷойи хеш,
Дар арақ гум дид сар то пойи хеш.
Кофираш чун дид гирён монда,
Теғаш андар дасту ҳайрон монда.
Гуфт:- Гирён аз чийӣ, баргӯй рост?
Гуфт:-Карданд ин замонам бозхост!
Бевафо гуфтанд аз баҳри туам,
Инчунин гирён ман аз қаҳри туам.
Чун шунуд ин қисса кофир ошкор,
Наърае зад, пас аз он бигрист зор.
Гуфт:-Ҷабборе, ки бо маҳҷуби хеш,
Аз барои душмани маъюби хеш,
Аз вафодорӣ кунад чандин итоб,
Чун кунам ман бевафоӣ беҳисоб!
Арза кун ислом, то дин оварам,
Ширк сӯзам, шаръ ойин оварам.
Ай дареғо, бар дилам банде чунин,
Бехабар ман аз худованде чунин!
Баски бо матлуби худ, ай беадаб,
Бевафоӣ кардаӣ ту дар талаб,
Лек сабрам ҳаст то тоси фалак
Ҷумла дар рӯят бигӯям як ба як!

ҲИКОЯТИ ОМАДАНИ БАРОДАРОНИ ЮСУФ БА МИСР ДАР СОЛИ ҚАҲТӢ БА ХИДМАТИ ОН ҲАЗРАТ

Даҳ бародар қаҳташон карда нафур,
Пеши Юсуф омаданд аз роҳи дур.
Аз сари бечорагӣ гуфтанд ҳол,
Чорае мехостанд аз тангсол.
Рӯйи Юсуф буд дар бурқаъ ниҳон,
Пеши Юсуф буд тосе он замон.
Даст зад бар тос Юсуф, ошкор
Тосаш андар нола омад зор- зор.
Гуфт ҳолӣ Юсуфи ҳикматшинос:
- Ҳеч медонед ин овози тос?
Пеши Юсуф аз сари аҷзе зафон
Даҳ бародар баргушоданд он замон,
Ҷумла гуфтанд:-Эй Азизи ҳақшинос,
Кас чӣ медонад чӣ бонг ояд зи тос!

Юсуф он гаҳ гуфт ман донам дуруст,
К- ӯ чӣ мегӯяд?-Шумо ҳастед суст.
Тос мегӯяд:-Шуморо пеш аз ин
Як бародар буд, ҳуснаш беш аз ин.
Ном Юсуф дошт в- ӯ буд аз шумо,
Дар накӯйӣ гӯй бирбуд аз шумо!
Даст зад бар тос аз сар боз- дар,
Гуфт:-Мегӯяд бад- ин овоз- дар:
- Ҷумла афкандед Юсуфро ба чоҳ,
Пас биёвардед гурге бегуноҳ.
Даст зад бар тос як бори дигар,
Тосро овард дар кори дигар.
Гуфт:-Мегӯяд, падарро сӯхтед,
Юсуфи маҳрӯйро бифрӯхтед.
Пераҳан дар хун кашидед аз фусун,
То дили Яъқуб з- он гардид хун.
Бо бародар кай кунанд ин, кофирон,
Шарматон бод аз Худо, ай ҳозирон!
З- он сухан он қавм ҳайрон омада,
Об гашта, аз пайи нон омада.
Гарчи Юсуфро чунон бифрӯхтанд,
Бар худ он соат ҷаҳон бифрӯхтанд.
Чун ба чоҳ афканданаш карданд соз,
Ҷумла дар чоҳи бало монданд боз.
Кӯрчашме бошад он, к- ин қисса ӯ
Бишнавад, з- ин барнагирад ҳисса ӯ!
Ту макун чандон дар ин қисса назар,
Қиссаи туст ин ҳама, ай бехабар!
Он чи ту аз бевафоӣ激 кардаӣ,
Не ба нури ошноӣ кардаӣ!
Гар касе умре занад бар тос даст,
Кори ношойисти ту бисёр ҳаст!
Бош, то аз хоб бедорат кунанд,
Дар ниҳоди худ гирифторат кунанд!
Бош, то фардо чафоҳои туро,
Кофириҳову хатоҳои туро
Пеши рӯят арза доранд он ҳама,
Як ба як бар ту шуморанд он ҳама.
Чун басе овози тос ояд ба гӯш,
Менадонам, то бимонад ақлу ҳуш.

Чанд гардӣ гирди тосе сарнигун,
Даргузар, к- ин ҳаст таште пур зи хун!
Дар буни тосе гирифтор омада,
Ҳамчу мӯре ланг дар кор омада.
Гар миёни тос монӣ мубтало,
Ҳар дам овозе дигар ояд туро.
Пар баровар, даргузар, ай ҳақшинос
В- арна расво гардӣ аз овози тос!

МАҚОЛАИ СОНИ ВА САЛОСУН (32)
СУОЛИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре пурсид аз ӯ:-Ай пешво,
Ҳаст густохӣ дар он ҳазрат раво?
Он ки густохӣ намояд бар азим,
Баъд аз он аз пас дарояд тарсу бим.
Чун бувад густохӣ он ҷо, боз гӯй,
Дурри маънӣ барфишону роз гӯй.
Гуфт:- Ҳар касро, ки аҳлийят бувад,
Маҳрами сирри улуҳийят бувад.
Гар кунад густохие, ӯро равост,
З- он ки дойим роздори подшост.
Лек марди роздони роздор
Кай кунад густохии ӯ, шарм дор!
Чун зи чап бошад адаб, ҳурмат зи рост,
Як нафас густохие аз вай равост.
Марди уштурбон, ки бошад бар канор,
Кай тавонад буд шаҳро роздор?!
Гар кунад густохие чун аҳли роз,
Монад аз имону аз ҷон низ боз.
Кай тавонад дошт ринде дар сипоҳ
Заррае густохие дар пеши шоҳ?
Гар ба роҳ ояд вишоқи аъҷамӣ,
Ҳаст густохии ӯ аз хуррамӣ.
Ӯ чу девона бувад дар шӯри ишқ,
Меравад бар рӯйи об аз зӯри ишқ.
Х(в)аш бувад густохии ӯ, х(в)аш бувад,
З- он ки он девона чун оташ бувад!
Дар раҳи оташ саломат кай бувад,
Марди маҷнунро маломат кай бувад?
Чун зи ту девонагӣ ояд падид,
Ҳар чӣ ту гӯйӣ, зи ту битвон шунид!

ҲИКОЯТИ ДИДАНИ ДЕВОНА ҒУЛОМОНИ АМИРРО ДАР ХУРОСОН

Дар Хуросон буд давлат бар мазид,
З- он ки пайдо шуд Хуросонро амид.
Сад ғуломаш буд турки моҳрӯй,
Сарвқомат, симсоъид, мушкмӯй.
Ҳар яке дар гӯш дурре шабфурӯз,
Шаб шуда аз акси он дур ҳамчу рӯз.
Бо кулоҳи шаъшаъа, бо тавқи зар,
Сар ба сар симин бар ӯ заррин камар.

Бо камарҳои мурассаъ дар миён
Ҳар якеро нуқрахинге зери рон.
Ҳар кӣ дидӣ рӯйи он як лашкарӣ,
Дар раҳаш аз ҷон гузаштӣ сарсарӣ.
Аз қазо девонае бас гурсуна,
Жандае пӯшида, сарпобарҳана.
Дид он хайли ғуломонро зи дур,
Гуфт:-Они кистанд, ин хайли ҳур?
Ҷумлаи шаҳраш ҷавобе дод рост,
К- ин ғуломони амиди шаҳри мост.
Чун шунид ин қисса он девона, зуд
Уфтод андар сари девона дуд,
Гуфт:-Ай дорандаи арши маҷид,
Банда парвардан биёмӯз аз амид!
Гар аз ӯ девонаӣ, густох бош,
Барг дорӣ, лозими ин шох бош.
В- ар надорӣ барги ин шохи баланд,
Пас, макун густохию бар худ маханд.
Хуш бувад густохии девонагон,
Хуш ҳамесӯзанд чун парвонагон.
Ҳеч натвонанд дид ин қавм роҳ,
Чи баду чи нек ҷуз з- он пойгоҳ.

ҲИКОЯТ

Гуфт он девонаи танбарҳана,
Чун миёни роҳ мешуд гурсуна,
Буд сармоеву борони шигарф,
Тар шуд он саргашта аз борону барф.

Не нуҳуфте будашу не хонае,
Оқибат мерафт то вайронае.
Чун ниҳод аз роҳ дар вайрона гом,
Бар сараш омад ҳаме хиште зи бом.
Сар шикасту хун равон шуд ҳамчу ҷӯ,
Мард сӯйи осмон баркард рӯ,
Гуфт:-То кай кӯси султонӣ задан,
З- ин накӯтар хишт натвонӣ задан?
Ҳар кӣ ҷонро маҳрами дилхоҳ ёфт,
Чун шаҷар сарзабзии ин роҳ ёфт!
Ё камоле ёфт бар даргоҳи ӯ,
То бишуд девонадил дар роҳи ӯ.
Ҳар кӣ шуд девонаи он дилнавоз,
Ҳар чӣ дил мехоҳадаш, гӯяд ба ноз!

ҲИКОЯТ

Буд дар корез бесармояе,
Орият бистад хар аз ҳамсояе.
Рафт сӯйи осиёву хуш бихуфт,
Чун бихуфт он мард, ҳолӣ хар бирафт.
Гург он харро бидарриду бих(в)ард,
Рӯз дигар гашту товон хост мард.
Ҳар ду тан меомаданд аз раҳ давон
То ба назди мири корез он замон.
Қисса пеши мир баргуфтанд рост,
З- ӯ бипурсиданд к- ин товон кирост?!
Мир гуфто:- Ҳар кӣ гурги яктана
Сар диҳад дар дашту саҳро гурсуна,
Бешак ин товон бар ӯ бошад дуруст,
Ҳар дуро товон аз ӯ бойист ҷуст!
В- ар бувад сад хар, на, аз сад бештар,
Як ба як барҳам дарад аз якдигар.
Гургро ӯ офарид, ай камхирад,
З- ин балои ногаҳат ӯ вораҳад!
Ё раб, ин товон чӣ некӯ мекунад,
Ҳеч товон нест хар- ч ӯ мекунад.
Бар занони Миср чун ҳолат бигашт,
З- он ки махлуқе бад- эшон баргузашт.
Чӣ аҷаб бошад, агар девонае
Ҳолате ёбад зи давлатхонае,

То дар он ҳолат шавад бехеш ӯ,
Нангарад ҳеч аз пасу аз пеш ӯ.
Ҷумла з- ӯ гӯяд, бад- ӯ гӯяд ҳама,
Ҷумла з- ӯ ҷӯяд, бад- ӯ ҷӯяд ҳама!

ҲИКОЯТИ ГУСТОХИИ ДЕВОНА ДАР ҚАҲТИИ МИСР

Хост андар Миср қаҳтӣ ногаҳон,
Халқ мемурданду мегуфтанд:- «Нон».
Ҷумлаи раҳ халқ барҳам мурда буд,
Нимзинда ниммурда хӯрда буд.
Аз қазо девонае чун он бидид,
Халқ мемуранду н- омад нон падид.
Гуфт:-Ай дорандаи дунёву дин,
Чун надорӣ ризқ, камтар офарин!
Бедилон чун гарм дар кор омаданд,
Аз вуҷуди хеш безор омаданд.
Ҳар чӣ аз девона ояд дар вуҷуд,
Афв фармоед аз девони ҷуд.
Гарчи набвад нек, бипзиранд аз ӯ,
Пас ба чизе нек баргиранд аз ӯ.
Ҳар даме ӯро муроъоте кунанд,
Нек чун бошад, мукофоте кунанд.
Ошиқонаш пок аз нақс омаданд,
Чун дарахтон ҷумла дар рақс омаданд.
Пой ҳамчун шох дар гил мераванд,
Лоҷарам дар қурби комил мешаванд.
Ҳар кӣ ӯ густохи ин даргаҳ шавад,
Узр хоҳад боз, чун огаҳ шавад.
Гар каже гӯяд бад- ин даргаҳ, на рост,
Узри он бояд ба ширинӣ бихост!

ҲИКОЯТИ ДЕВОНАЕ, КИ КӮДАКОН САНГАШ МЕЗАДАНД

Буд он девона хун аз дил чакон,
З- он ки санг андохтандаш кӯдакон.
Рафта буд охир ба кунҷи гулхане,
Буд андар кунҷи гулхан равзане,
Шуд аз он равзан тагарге ошкор,
Бар сари девона омад дар нисор.

Тира буд он хона, афтодаш гумон,
К- ин магар ҳам кӯдаконанд ин замон.
Чун тагарг аз санг менашнохт боз,
Кард беҳуда зафони худ дароз,
Дод девона басе дашноми зишт,
К- аз чӣ андозанд бар ман сангу хишт.
Ногаҳ аз ҷойе даре бикшод бод,
Равшанӣ дар хонаи гулхан фитод.
Боз донист ӯ тагарг он ҷо зи санг,
Дил шудаш аз додани дашном танг.
Гуфт:- Ё Раб, тира буд ин гулханам,
Саҳв кардам, ҳар чӣ гуфтам, он манам!
Гар занад з- ин гунае девона лоф,
Ту мадеҳ аз саркашӣ бо ӯ масоф.
Он ки ин ҷо масту лояъқил бувад,
Беқарору бекасу бедил бувад.
Мегузорад умр дар нокомие,
Ҳар замонаш тоза беоромие.
Ту зафон аз таънаи ӯ даргузор,
Ошиқи девонаро маъзур дор.
Гар назар дар сирри бенурон кунӣ,
Ҷумларо бешак зи маъзурон кунӣ!

ҲИКОЯТИ ВОСИТӢ ВА ДИДАНИ ГӮРИ ҶУҲУДОН

Воситӣ мерафт саргардон шуда
В- аз таҳайюр бесару сомон шуда.
Чашм бар гӯри ҷуҳудонаш фитод,
Пас назар з- он ҷо бар эшонаш фитод.
Ин ҷуҳудон, гуфт, маъзуранд нек,
Ин бинатвон бо касе гуфтан валек.
Ин сухан аз вай каси қозӣ шунид,
Хашмгин ӯро бари қозӣ кашид.
Ҳарфи ӯ чун дархури қозӣ набуд,
Кард ин кору бад- он розӣ набуд.
Воситӣ гуфташ, ки ин қавми табоҳ
Гар наянд аз ҳукми ту маъзури роҳ,
Лек аз ҳукми Худои ғайбдон
Ҷумла маъзурони роҳанд ин замон!

МАҚОЛАИ СОЛИС ВА САЛОСУН (33)
СУОЛИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ, ки то ман зиндаам,
Ишқи ӯро лойиқу зебандаам.
Аз ҳама бибридаву биншаста ман,
Лофи ишқаш мезанам пайваста ман.
Чун ҳама халқи ҷаҳонро дидаам,
Дар кӣ пайвандам, ки бас бибридаам.
Кори ман савдои ишқи ӯ бас аст
В- инчуниин савдо на кори ҳар кас аст.
Кор овардам ба ҷон аз ишқи ёр,
Гӯиё ҷонам намеояд ба кор.
Вақти он омад, ки хат дар ҷон кашам,
Ҷоми май бар талъати ҷонон кашам.
Аз ҷамолаш чашми ҷон равшан кунам,
Бо висолаш даст дар гардан кунам!

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД ӮРО

Гуфт:-Натвон шуд ба даъвию ба лоф
Ҳамнишин Симурғро дар кӯҳи Қоф.
Лофи ишқи ӯ мазан дар ҳар нафас,
К- ӯ нагунҷад дар ҷуволи ҳеч кас.
Гар насими давлате ояд фароз,
Парда андозад зи рӯзи кор боз.
Пас туро хуш даркашад дар роҳи хеш,
Фард биншонад ба хилватгоҳи хеш.
Гар бувад ин ҷойгаҳ даъвӣ туро,
Мағзи он даъвӣ бувад маънӣ туро.
Дӯстдории ту озоре бувад,
Дӯстии ӯ туро коре бувад!

ҲИКОЯТИ ХОБ ДИДАНИ МУРИДЕ БОЯЗИДРО

Чун бирафт аз дори дунё Боязид,
Дид дар хобаш магар он шаб мурид.
Пас суолаш кард, к- ай шойиста пир,
Чун гузаштӣ ту зи Мункар в- аз Накир?!
Гуфт:-Чун карданд он ду номдор
Аз мани мискин суоли Кирдгор,
Гуфтам эшонро набуда ин суол
Не шуморо, не маро ҳаргиз камол.

З- он ки гар гӯям Худоям ӯст бас,
Ин сухан гуфтан бувад аз ман ҳавас.
Лек агар з- ин ҷо ба сӯйи зулҷалол
Бозгардеду аз ӯ пурсед ҳол,
Гар маро ӯ банда хонад ошкор,
Бандае бошам Худоро номдор.
В- ар маро аз бандагон нашморад ӯ,
Бастаи банди худам бигзорад ӯ,
Бо касе осон чу пайвандаш набуд,
Ман агар хонам Худовандаш, чӣ суд?!
Дар худовандӣ- ш сар афкандаам,
Лек ӯ бояд, ки хонад бандаам.
Гар зи сӯйи ӯ дарояд ошиқӣ,
Ту ба ишқи ӯ баѓоят лоиқӣ.
Лек ишқе, к- он зи сӯйи ту бувад
В- он ки ӯ дархурди рӯйи ту бувад.
Ӯ агар бо ту дарандозад х(в)ашӣ,
Ту тавонӣ шуд зи шодӣ оташе.
Кор он дорад на ин, ай бебасар,
Кай хабар ёбад аз ӯ ҳар бехабар!

ҲИКОЯТ

Буд дарвеше, зи фарти ишқ зор
В- аз муҳаббат ҳамчу оташ беқарор.

Ҳам зи таффи ишқ ҷон афрӯхта,
Ҳам зи сӯзи ҷон зафонаш сӯхта.
Оташ аз ҷон дар дилаш афтода буд,
Мушкиле бас мушкилаш афтода буд.
Дар миёни роҳ мешуд беқарор,
Мегиристу ин сухан мегуфт зор:
- Ҷону дил аз оташи рашкам бисӯхт!
Чанд гирям, чун ҳама ашкам бисӯхт!
Ҳотифе гуфташ:-Мазан з- ин шева лоф,
Аз чӣ бо ӯ дарфикандӣ аз газоф!
Гуфт:-Ман кай дарфикандам бо яке,
Ӯ дарафканда- ст бо ман бе шаке.
Чун манеро кай бувад ин маѓзу пӯст,
То чу ӯеро тавонам дошт дӯст?
Ман чӣ кардам, ҳар чӣ кард, ӯ карду бас,
Дил чу хун шуд, хуни дил ӯ х(в)арду бас.

Ӯ чу бо ту дарфиканду дод бор,
Ту макун он кибр бар сар зинҳор!
Ту кӣ бошӣ, то дар он ҷоҳи азим
Як нафас берун кунӣ по аз гилем.
Бо ту гар ӯ ишқ бозад, ай ғулом,
Ишқ ӯ бо сунъ мебозад мудом.
Ту наӣ ҳечу наӣ бар ҳеч кор,
Маҳв гарду сунъ бо сонеъ гузор.
Гар падид орӣ ту худро дар миён,
Ҳам зи имонат бароӣ, ҳам зи ҷон!

ҲИКОЯТИ МЕҲМОН ШУДАНИ СУЛТОН МАҲМУД РИНДИ ГУЛХАНТОБРО

Як шабе Маҳмуд дил пуртоб шуд,
Меҳмони ринди гулхантоб шуд.
Ринд бар хокистараш биншонд хуш,
Реза дар гулхан ҳамеафшонд хуш.
Хушк ноне пеши ӯ овард зуд,
Даст берун кард шоҳу х(в)ард зуд.

Гуфт:- Агар ин гулханӣ имшаб зи ман
Узр хоҳад, ман сараш буррам зи тан!
Оқибат чун азми рафтан кард шоҳ,
Гулханӣ гуфташ, ки дидӣ ҷойгоҳ,
Хӯрду хуфтам дидаву айвони ман,
Омадӣ нохонда ту меҳмони ман.
Гар дигар бор афтадат, бархез зуд,
Пас қадам дар раҳ неҳу сар тез зуд.
В- ар сари мо набвадат, мебош хуш,
Гулханӣ, гӯ, резае мепош хуш.
Ман на камтар, не фузунтар оямат,
Ман киям, то дар баробар оямат!
Хуш шуд аз гуфтори ӯ шоҳи ҷаҳон,
Ҳафт бори дигараш шуд меҳмон.
Рӯзи охир гулханиро гуфт шоҳ:
- Охир, аз шоҳи ҷаҳон чизе бихоҳ!
Гуфт:-Агар ҳоҷат бигӯяд ин гадо,
Шоҳаш он ҳоҷат бигардонад раво?
Шоҳ гуфташ:- Ҳоҷатат бо ман бигӯ,
Хусравӣ кун, тарки ин гулхан бигӯ!

Гуфт:-Ҳоҷатманди онам ман, ки шоҳ
Ҳамчунин меҳмонам ояд гоҳ- гоҳ.
Хусравии ман лиқойи ту бас аст,
Тоҷи фарқам хоки пойи ту бас аст.
Шаҳрёр аз дасти ту бисёр ҳаст,
Ҳеч гулхантобро ин кор ҳаст?
Бо ту дар гулхан нишаста гулханӣ,
Беҳ, ки бе ту подшоҳи гулшане!
Чун аз ин гулхан даромад давлатам,
Кофирӣ бошад аз ин ҷо реҳлатам.
Бо ту ин ҷо гар висоле мениҳам,
Он ба мулки ҳар ду олам кай диҳам!
Бас бувад ин гулханам равшан зи ту,
Чист беҳ аз ту, ки хоҳам ман зи ту?!
Марги ҷон бод ин дили пурпечро,
Гар гузинад бар ту дигар ҳечро!

Ман на шоҳӣ хоҳаму не хусравӣ,
Он чи мехоҳам ман аз ту, он тувӣ!
Шаҳ ту бас бошӣ, мадеҳ шоҳӣ маро,
Меҳмон меоӣ гаҳ- гоҳе маро!
Ишқи ӯ бояд туро, кор ин бувад,
Они ту ӯро ғаму ёр ин бувад.
Гар туро ишқ аст, аз вай хоҳ низ,
Даст аз ин доман макун кӯтоҳ низ.
Ишқи кухна ишқи нав хоҳад дигар,
Ганҷҳо накдаш ду ҷав хоҳад дигар.
Дил бигирад з- они хешаш бе шаке,
Баҳр дорад, қатра хоҳад аз яке!

ҲИКОЯТИ САҚҚОЕ, КИ АЗ ДИГАР САҚҚО ОБ МЕХОСТ

Мешуд он саққо магар обе ба каф,
Дид саққое дигарро пешсаф.
Ҳолӣ ин як об дар каф он замон
Пеши он як рафту обе хост з- он.
Мард гуфташ:-Ай зи маънӣ бехабар,
Об дорӣ, об мехоҳӣ дигар!
Гуфт:- Ҳин, обе деҳ, ай бихрад маро,
З- он ки дил бигрифт аз они х(в)ад маро.

Буд Одамро диле аз кухна сер,
Аз барои нав ба гандум шуд далер.
Кухнаҳо ҷумла ба як гандум фурӯхт,
Ҳар чӣ будаш, ҷумла дар гандум бисӯхт.
Ур шуд, дарде зи дил сар барзадаш,
Ишқ омад, ҳалқае бар дар задаш.
Дар фурӯғи ишқ чун ночиз шуд,
Кухнаву нав рафту ӯ ҳам низ шуд.
Чун намондаш ҳеч, бо ҳечӣ бисохт,
Ҳар чӣ дасташ дод, дар ҳечӣ бибохт.
Дил зи худ бигрифтану мурдан басе,
Нест кори мову кори ҳар касе!

МАҚОЛАИ РОБИЪ ВА САЛОСУН (34)
СУОЛИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ, ки пиндорам, ки ман
Кардаам ҳосил камоли хештан.
Ҳам камоли хеш ҳосил кардаам,
Ҳам риёзатҳои мушкил кардаам.
Чун ҳамин ҷо кори ман ҳосил бувад,
Рафтанам з- ин ҷойгаҳ мушкил бувад.
Дидаӣ касро, ки бархезад зи ганҷ,
Меравад дар кӯҳу дар саҳро ба ранҷ!

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД ӮРО

Гуфт:- Ай иблистабъи пурғурур,
Дар манӣ гум в- аз муроди хеш дур.
Дар хаёли хеш мағрур омадӣ
В- аз фазои маърифат дур омадӣ.
Нафс дар ҷони ту дасте ёфта,
Дев дар мағзат нишасте ёфта.
Ту ба пиндоре гирифтор омада,
Пой то сар айни пиндор омада.
Гар туро нурест дар раҳ, нори туст
В- ар туро завқест, он пиндори туст.
Ваҷду завқи ту хаёле беш нест,
Ҳар чӣ мегӯйӣ, муҳоле беш нест.
Ғарраи ин равшании раҳ мабош,
Нафси ту бо туст, ҷуз огаҳ мабош!
Бо чунин хасму чунин теғе ба даст
Кай тавонад ҳеч кас эмин нишаст?

Гар туро нуре зи нафс ояд падид,
Захми каждумро карафс ояд падид.
Ту бад- он нури наҷис ғарра мабош,
Чун наӣ Хуршед, ҷуз зарра мабош!
Не зи торикии раҳ навмед шав,
Не зи нураш ҳамбари Хуршед шав.
То ту дар пиндори хешӣ, ай азиз,
Хондану рондан наярзад як пашиз.

Чун бурун ойӣ зи пиндори вуҷуд,
Бар ту гардад давр паргори вуҷуд.
В- ар туро пиндори ҳастӣ ҳаст ҳеч,
Набвадат ҷуз нестӣ дар даст ҳеч.
Гар дар ин раҳ тамъи ҳастӣ бошадат,
Кофирию бутпарастӣ бошадат.
Гар падид ойӣ ба ҳастӣ як нафас,
Тирборон оядат аз пешу пас.
То ту ҳастӣ, ранҷи ҷонро тан бинеҳ,
Сад қафоро ҳар замон гардан бинеҳ.
Гар ту худ ойӣ ба ҳастӣ ошкор,
Сад қафот аз пас баробар рӯзгор!

ҲИКОЯТИ ШАЙХ АБӮБАКРИ НИШОПУРӢ

Шайх Бӯбакри Нишопурӣ ба роҳ
Бо муридон шуд бурун аз хонақоҳ.
Шайх бар хар буд бо асҳобуно,
Кард ногаҳ хар магар боде раҳо.
Шайхро з- он бод ҳолат шуд падид,
Наърае зад, ҷомаро бар ҳам дарид.
Ҳам муридон, ҳам касе, к- он дид аз ӯ,
Ҳеч кас филҷумла напсандид аз ӯ.
Баъд аз он кард он яке аз вай суол,
К- охир, ин ҷо аз чӣ кард он шайх ҳол?
Гуфт:-Чандоне ки мекардам нигоҳ,
Буд аз асҳоби ман бигрифта роҳ.
Буд ҳам аз пешу ҳам аз пас мурид,
Гуфтам, алҳақ, кам наям аз Боязид.
Ҳамчунин, к- имрӯз хуш ороста,
Бо муридоне зи ҷон бархоста.
Бе шаке фардо хушӣ дар иззу ноз
Дарравам дар дашти маҳшар сарфароз.

Гуфт:-Чун ин фикр кардам аз қазо,
Кард хар ин ҷойгаҳ боде раҳо,
Яъне, он к- ӯ мезанад з- ин шева лоф,
Хар ҷавобаш медиҳад:-Чанд аз газоф!
З- ин сабаб чун оташам дар ҷон фитод,
Ҷойи ҳолам буд, ҳолам з- он фитод.
То ту дар уҷбу ғуруре мондаӣ,
Аз ҳақиқат дури дуре мондаӣ!
Уҷб барҳам зан, ғururатро бисӯз,
Ҳозир аз нафсӣ, ҳузуратро бисӯз!
Ай бигашта ҳар дам аз лавне дигар,
Дар буни ҳар мӯ- т фиръавне дигар,
То зи ту як зарра боқӣ мондааст,
Сад нишон аз пурнифоқӣ мондааст.
Аз манӣ гар эминӣ бошад туро,
Бо ду олам душманӣ бошад туро.
Гар ту рӯзе дар фанои тан шавӣ,
Гар ту ҳар шаб дур(р) шавӣ, рӯшан шавӣ,
Ман магӯ, ай аз манӣ дар сад бало,
То ба иблисӣ нагардӣ мубтало!

ҲИКОЯТИ РАМЗ ХОСТАНИ МӮСО АЗ ИБЛИС

Ҳақтаъоло гуфт бо Мӯсо ба роз,
К- охир, аз Иблис рамзе ҷӯй боз.
Чун бидид Иблисро Мӯсо ба роҳ,
Гашт аз Иблис Мӯсо рамзхоҳ.
Гуфт:-Дойим ёд дор ин як сухан,
Ман магӯ, то ту нагардӣ ҳамчу ман!
Гар ба мӯйе зиндагӣ бошад туро,
Кофирам, гар бандагӣ бошад туро!
Роҳ то анҷом дар нокомӣ аст,
Номи неки мард дар бадномӣ аст.
З- он ки гар бошад дар ин раҳ компрон,
Сад манӣ сар барзанад дар як замон!

ДАР ГУФТОРИ ПОКДИНЕ, КИ МУБТАДИРО ТОРИКӢ БЕҲТАР АСТ

Покдине гуфт:-Он некӯтар аст
Мубтадиро, к- ӯ ба торикӣ дар аст.

То ба куллӣ гум шавад дар баҳри ҷуд,
Пас намонад ҳеч бандаш дар вуҷуд.
3- он ки гар чизе бар ӯ зоҳир шавад,
Ғарра гардад, дарзамон кофир шавад.
Он чи дар туст аз ҳасад в- аз хашми ту,
Чашми мардон бинад он, не чашми ту.
Ҳаст дар ту гулхане пураждаҳо,
Ту зи ғафлат карда эшонро раҳо.
Рӯзу шаб дар парваришшон мондаӣ,
Фитнаи хобу х(в)аришшон мондаӣ.
Гар палидии дарунро биние,
Инчунин ғофил чаро биншиние!

ҲИКОЯТИ ИҶТИНОБ НАКАРДАНИ ШАЙХЕ АЗ САГ

Дар бари шайхе саге мешуд палид,
Шайх з- он саг ҳеч доман дарначид.
Сойиле гуфт:-Ай бузурги покбоз,
Чун накардӣ з- ин саг, охир, эҳтироз?!
Гуфт:-Ин саг зоҳире дорад палид,
Ҳаст он дар ботини ман нопадид.
Он чи ӯро ҳаст дар зоҳир аён,
Ин гадоро ҳаст дар ботин ниҳон.
Чун даруни ман чу беруни саг аст,
Чун гурезам з- ӯ, ки бо ман ҳамтаг аст?!
В- ар палидии дарунат андакест,
Сад наҷис биниш, ки ин қалби якест.
Гарчи андак чизат ояд банди роҳ,
Чи ба кӯҳе боз монӣ, чи ба коҳ!

ҲИКОЯТИ ОБИДЕ, КИ МАШҒУЛИ РИШИ ХУД БУД

Обиде буда- ст дар аҳди Калим,
Дар ибодат рӯзу шаб буда муқим.
Заррае завқу кушойиш менаёфт,
З- офтоби сина тобиш менаёфт.

Дошт рише бас накӯ он некмард,
Гоҳ- гоҳе риши худро шона кард.
Марди обид дид Мӯсоро зи дур,
Пеши ӯ шуд, к- ай сипаҳсолори Тур,

Аз барои ман ту аз Ҳақ кун суол,
То чаро на завқ дорам ман, на ҳол?!
Чун Калим алқисса шуд бар кӯҳи Тур,
Боз пурсид ин сухан, Ҳақ гуфт:-Дур,
К- ӯ зи дарди васли мо дарвеш монд,
Дойиман машғули риши хеш монд!
Мӯсӣ омад, қисса баргуфташ, ки чист,
Риши худ меканд марду мегирист.
Ҷабрайил омад суйи Мӯсо давон,
Гуфт ҳам машғули риш аст он фалон,
Риш агар орост, дар ташвиш буд
В- ар ҳаме барканд ҳам, дар риш буд.
Як нафас бе ӯ баровардан хатост,
Чӣ ба каж з- ӯ бо замоне, чӣ ба рост.
Ай зи риши худ бурун ноомада,
Ғарқи ин дарёи хун ноомада.
Чун зи риши худ бипардозӣ нахуст,
Азми ту гардад дар ин рафтан дуруст,
В- ар ту бо ин риш дар дарё шавӣ,
Ҳам зи риши хеш бепарво шавӣ!

ҲИКОЯТИ ОН МАРДИ РИШБУЗУРГ, КИ ДАР ОБИ ДАРЁ ҒАРҚ ШУДА БУД

Дошт рише бас бузург он аблаҳе,
Ғарқа шуд дар оби дарё ногаҳе.
Дидаш аз хушкӣ магар марди сара
Гуфт:- Аз сар барфикан он тӯбра!
Гуфт:-Ин не тӯбра, риши ман аст,
Риши ман асбоби ташвиши ман аст.
Гуфт:-Аҳсан- т, ин- т ришу ин- т кор,
Тан фурӯ деҳ, ин- т хоҳад кушт зор.
Ай чу буз аз риши худ шармет не,
Баргирифта ришу озармет не.
То туро нафсею шайтоне бувад,
Дар ту Фиръавнею Ҳомоне бувад.
Пашм даркаш ҳамчу Мӯсо кавнро,
Риш гир он гоҳ ин Фиръавнро.
Риши ин Фиръавн гиру сахт дор,
Ҷанги ришориш мекун мардвор.
Пой дарнеҳ, тарки риши хеш гир,
То каят з- ин риш, раҳ дар пеши гир!

Гарчи аз ришат ба ҷуз ташвиш нест,
Як дамат парвои риши хеш нест.
Дар раҳи дин он бувад фарзонае,
К- ӯ надорад риши худро шонае.
Хешро аз риши худ огаҳ кунад,
Ришро дасторхони раҳ кунад.
Не ба ҷуз хуноба обе ёбад ӯ,
Не ба ҷуз аз дил кабобе ёбад ӯ.
Гар бувад гозур, набинад офтоб
В- ар бувад деҳқон, наёрад меғ об!

ҲИКОЯТИ ОН СӮФӢ, КИ ЧУН ҶОМА ШУСТӢ АБР ШУДӢ

Сӯфие чун ҷома шустӣ гоҳ- гоҳ,
Меғ кардӣ ҷумлаи олам сиёҳ.
Ҷома чун пуршух шуд якборагӣ- ш,
Гарчи буд аз меғ сад ғамхорагӣ- ш.
Аз пайи ушнон суйи баққол шуд,
Меғ пайдо омаду он ҳол шуд.
Мард гуфт:-Ай меғ, чун гаштӣ падид,
Рав, ки маввизам ҳаме бояд харид!
Ман аз ӯ маввиз пинҳон мехарам,
Ту чӣ медонӣ, на ушнон мехарам!
Аз ту чанд ушнон фурӯ резам ба хок,
Даст бо собун бишустам аз ту пок!

МАҚОЛАИ ХОМИС ВА САЛОСУ (35) ДАР СУОЛИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ:-Бигӯ, ай номвар,
То ба чӣ дилшод бошам дар сафар.
Гар бигӯйӣ, кам шавад ошуфтанам,
Андаке рушде бувад дар рафтанам.
Рушд бояд мардро дар роҳи дур,
То нагардад аз раҳи рафтан нафур.
Гуфт:-То ҳастӣ, бар ӯ дилшод бош
В- аз ҳама гӯяндагон озод бош.
Чун бад- ӯ ҷонат тавонад буд шод,
Ҷони пурғамро бад- ӯ кун зуд шод.
Дар ду олам шодии мардон аз ӯст,
Зиндагии гунбади гардон аз ӯст.

Пас, ту андар шодии ӯ зинда бош,
Чун фалак дар шавқи ӯ гарданда бош.
Чист з- ӯ беҳтар, бигӯ, ай ҳечкас,
То бад- ӯ дилшод бошӣ як нафас!

ҲИКОЯТИ ДЕВОНА, КИ ДАР КӮҲ ЗИНДАГӢ МЕКАРД

Буд маҷнуне аҷаб дар кӯҳсор,
Бо палангон рӯзу шаб карда қарор.
Гоҳ- гоҳаш ҳолате пайдо шудӣ,
Гум шудӣ аз худ касе, к- он ҷо шудӣ.
Бист рӯз ӯ ҳолате бардоштӣ,
Ҳолати ӯ ҳоли дигар доштӣ.
Бист рӯз аз субҳдам то вақти шом
Рақс мекардию мегуфтӣ мудом:
- Ҳар ду танҳоему ҳеч анбӯҳ нест,
Ин ҳама шодию ҳеч андӯҳ нест,
Кай бимирад, ҳар киро бо ӯст дил,
Дил бад- ӯ деҳ, дӯст дорад, дӯст дил.
Гар ба шавқи ӯ дилат шуд мубтало,
Марг ҳаргиз кай бувад бар ту раво?

ҲИКОЯТ

Ошиқе ҳангоми мурдан мегирист,
З- ӯ бипурсиданд, к- ин гиря зи чист?
Гуфт:- Мегирям чу абри навбаҳор,
З- он ки ин дам менаёрам мурд зор.
Шоядам, гар навҳа даргирам кунун,
Чун дилам бо ӯст, чун мирам кунун?
Ҳамдаме гуфташ:-Чу дил бо ӯ бувад,
Гар бимирӣ, мурдане некӯ бувад!
Мард гуфто:-Ҳар киро дил бо Худост,
Гар бимирад, марг бар вай кай равост?
Дил чу бо ӯ дар висол ояд ҳаме,
Мурдани ӯ бас муҳол ояд ҳаме.
Гар бад- ин сар шод гаштӣ як замон,
Ҷо надорад, ки бигунҷӣ дар ҷаҳон.
Ҳар кӣ аз ҳастии ӯ дилшод гашт,
Маҳв аз ҳастӣ шуду озод гашт.
Шодии ҷовид кун аз дӯст ту,
То нагунҷӣ ҳамчу гул дар пӯст ту!

ҲИКОЯТ

Он азизе гуфт:-Шуд ҳафтод сол,
То зи шодӣ мекунам в- аз ноз ҳол,
К- инчунин зебо худовандем ҳаст,
Бо худовандӣ- ш пайвандем ҳаст.
Чун ту машғулӣ ба ҷӯеии ғайб,
Кай кунӣ шодӣ ба зебоии ғайб!
Айбҷӯё, ту ба чашми айббин
Кай тавонӣ буд ҳаргиз ғайббин!
Аввало аз айби халқ озод шав,
Пас ба ишқи ғайби мутлақ шод шав!
Мӯй бишкофӣ ба айби дигарон,
Чун ба айби худ расӣ, кӯрӣ дар он!
Гар ба айби хештан машғулие,
Гарчи бас маъюбие, мақбулие!

ҲИКОЯТ

Буд масте, сахт лояъқил хароб,
Оби кораш бурда куллӣ кори об.
Дурду соф азбаски бо ҳам х(в)арда буд,
Аз харобӣ пову сар гум карда буд.
Ҳушёреро гирифт аз вай малол,
Пас нишонд он мастро андар ҷувол,
Баргирифташ, то бара бо ҷойи хеш,
Омадаш масти дигар дар роҳ пеш.
Масти дигар ҳар замон бо ҳар касе
Мешуду мекард бадмастӣ басе.
Масти аввал, он ки буд андар ҷувол,
Чун бидид он мастро бас тираҳол,
Гуфт:-Ду паймона камтар, ай аму,
То равӣ озода чун ман кӯ ба кӯ!
Они ӯ медиду они хеш не,
Ҳоли кори мо ҳама з- ин беш не!
Гар зи ишқ андак хабар медидие,
Айбҳо ҷумла ҳунар медидие.
Айббин з- онӣ, ки ту ошиқ наӣ,
Лоҷарам ин шеваро лоиқ наӣ!

ҲИКОЯТ

Буд марде шердил, хасмафкане,
Гашт соле чанд ошиқ бар зане.

Дошт бар чашм он зани ҳамчун нигор
Як сари нохун сапедӣ ошкор.
З- он сапедӣ мард будӣ бехабар,
Гарчи бисёре ба зан кардӣ назар.
Марди ошиқ чун бувад дар ишқ зор,
Кай хабар ёбад зи айби чашми ёр!
Баъд аз он кам гашт ишқ он мардро,
Доруе омад падид он дардро.
Ишқи он зан дар дилаш нуқсон гирифт,
Кори ӯ бар хештан осон гирифт.
Пас бидид он мард айби чашми ёр,
Ин сапедӣ, гуфт, кай шуд ошкор?
Гуфт:-Он соат, ки шуд ишқи ту кам,
Чашми ман айб он замон овард ҳам.
Чун туро дар ишқ нуқсон шуд падид,
Айб андар чашми ман з- он шуд падид.
Кардаӣ аз васваса пуршӯр дил,
Ҳам бибин як айби худ, ай кӯрдил!
Чанд ҷӯйӣ дигаронро айб боз?
Айби худ боре биҷӯ аз ҷайб боз.
То чу бар ту айби ту ояд гарон,
Набвадат парвои айби дигарон!

ҲИКОЯТ

Муҳтасиб он мастро мезад ба зӯр,
Маст гуфт:- Ай муҳтасиб, кам кун ту шӯр!
З- он ки гар нони ҳаром ин ҷойгоҳ
Масте овардию афкандӣ ба роҳ,
Будаӣ ту масаттар аз ман басе,
Лекин он ҳастӣ намебинад касе.
Дар ҷафои ман марон з- он беш низ,
Дод бистон аз ҷафои хеш низ!

МАҚОЛАИ СОДИС ВА СОЛУН (36) СУОЛИ МУРҒИ ДИГАР

Дигаре гуфташ, ки ай сарҳанги роҳ,
З- ӯ чӣ хоҳам, гар расам он ҷойгоҳ?
Чун шавад бар ман ҷаҳон равшан аз ӯ,
Менадонам, то чӣ хоҳам ман аз ӯ.
Аз накӯтар чиз агар огоҳаме,

Чун расидеме бад- ӯ, он хоҳаме!
Гуфт:-Ай ҷоҳил, наӣ огоҳ аз ӯ,
Гар ту чизе хоҳӣ, ӯро хоҳ аз ӯ.
Ҳар кӣ бӯйе ёфт аз хоки дараш,
Кай ба ришват бозгардад аз бараш.
Ҳар кӣ дар хилватсарои ӯ бувад,
Зарра- зарра ошнои ӯ шавад.
Мардро дар хост огоҳӣ беҳ аст,
К- ӯ зи ҳар чизе, ки мехоҳӣ, беҳ аст,
Дар ҳама олам гар огоҳӣ аз ӯ,
3- ӯ чӣ беҳ донӣ, ки он хоҳӣ аз ӯ.

ҲИКОЯТ

Вақти мурдан Бӯалии Рӯдбор
Гуфт:- Ҷонам бар лаб омад з- интизор.
Осмонро дар ҳама бигшодаанд,
Дар биҳиштам маснаде бинҳодаанд.
Ҳамчу булбул қудсиёни хушсарой
Бонг медоранд, к- ай ошиқ, дарой!
Шукр мекун, пас ба шодӣ мехиром,
3- он ки ҳаргиз кас надида- ст ин мақом.
Гарчи ин инъому ин тавфиқ ҳаст,
Менадорад ҷонам аз таҳқиқ даст.
3- он ки мегӯяд:- Туро бо ин чӣ кор,
Додаӣ умре дарозам интизор.
Нест баргам, то чу аҳли шаҳвате
Сар фурӯ орам ба андак ришвате.
Ишқи ту бо ҷони ман дар ҳам сиришт,
Ман на дӯзах донам ин ҷо, не биҳишт.
Гар бисӯзӣ ҳамчу хокистар маро,
Дарнаёбад ҷуз ту кас дигар маро.
Ман туро донам, на дин, на кофарӣ,
Нагзарам ман з- ин, агар ту бигзарӣ!
Ман туро хоҳам, туро донам, туро,
Ҳам ту ҷонамрову ҳам ҷонам туро.
Ҳоҷати ман дар ҳама олам туӣ,
Ин ҷаҳону он ҷаҳонам ҳам туӣ!
Ҳоҷати ин дилшуда мӯйе барор,
Як нафас бо ман ба ҳам ҳуйе барор.
Ҷони ман гар сар кашад мӯйе зи ту,
Ҷон бибар, ҳойе зи ман, ҳуйе зи ту!

ҲИКОЯТИ ХИТОБИ ҲАҚТАЪОЛО БО ДОВУД

Ҳақтаъоло гуфт, к- ай Довуди пок,
Бандагонамро бигӯ, ай мушти хок,
Гар на дӯзах на биҳишт астӣ маро,
Бандагӣ кардан, на зишт астӣ маро.
Гар набудӣ ҳеч нуру ҳеч нор,
Нестӣ бо ман шуморо ҳеч кор.
Ман чу истеҳқоқи он дорам азим,
Мепарастедам на аз уммеду бим.
Гар раҷову хавф не дар пай будӣ,
Пас, шуморо кор бо ман кай будӣ?!
Месазад, чун ман Худовандам мудом,
К- аз миёни ҷон парастандам мудом.
Бандаро, гӯ, бозкаш аз ғайр даст,
Пас, ба истеҳқоқ моро мепараст!
Ҳар чӣ он ҷуз мо бувад, дарҳам фикан,
Чун фикандӣ барҳамаш, дарҳам шикан.
Чун шикастӣ, пок дарҳам сӯз ту,
Ҷамъ кун хокистараш як рӯз ту.
Ин ҳама хокистар он гаҳ барфишон,
То шавад аз боди ғайрат бенишон.
Чун чунин кардӣ, туро ояд кунун
Он чи мехоҳӣ зи хокистар бурун.
Он Худованде, ки ҳангоми саҳар
Кард қавми Лутро зеру забар,
Чун бидонӣ, ин хирадро гум кунӣ,
Ҷумла ӯ бинию х(в)адро гум кунӣ.
Чашми ҳиммат чун шавад хуршедбин,
Кай шавад бо зарра ҳаргиз ҳамнишин.
Чун чунин кардӣ, бирастӣ аз ҳама
В- арна хун хур, то ки ҳастӣ аз ҳама.
Гар туро машғули хулду ҳур кард,
Ту яқин дон, ки зи хешат дур кард!

ҲИКОЯТ

Гуфт:- Аёзи хосро Маҳмуд хонд,
Тоҷдораш карду бар тахташ нишонд.
Гуфт:-Шоҳӣ додамат, лашкар туро ст,
Подшоҳӣ кун, ки ин кишвар туро ст.

Он ҳамехоҳам, ки ту шоҳӣ кунӣ,
Ҳалқа дар гӯши маҳу моҳӣ кунӣ.
Ҳар кӣ он бишнид аз хайлу сипоҳ,
Ҷумларо шуд чашм аз ғайрат сиёҳ.
Ҳар касе мегуфт, шоҳе бо ғулом
Дар ҷаҳон ҳаргиз накард ин эҳтиром.
Лек он соат Аёзи ҳушёр
Мегирист аз кори султон зор- зор!
Ҷумла гуфтандаш, ки ту девонаӣ,
Менадонӣ в- аз хирад бегонаӣ.
Чун ба султонӣ расидӣ, ай ғулом,
Чист чандин гиря, биншин шодком?!
Дод Аёз он қавмро ҳолӣ ҷавоб,
Гуфт:-Бас дуред аз роҳи савоб,
Нестед огаҳ, ки шоҳи анҷуман
Дур меандозадам аз хештан.
Медиҳад машғулиям, то ман зи шоҳ
Боз монам дуру машғули сипоҳ.
Гар ба ҳукми ман кунад ҷумла ҷаҳон,
Ман нагардам ғойиб аз вай як замон!
Ҳар чӣ гӯяд, он тавонам карду бас,
Лек аз ӯ дурӣ наҷӯям як нафас.
Ман чӣ хоҳам кард мулку кори ӯ?
Мулкати ман бас бувад дидори ӯ.
Гар ту марди толибию ҳақшинос,
Бандагӣ кардан биёмӯз аз Аёс!
Ай ба рӯзу шаб муаттал монда,
Ҳамчунон бар гоми аввал монда.
Ҳар шабе аз баҳри ту, ай булфузул,
Мекунад аз абр ҷабборе нузул.
Ту зи ҷойи худ чу марди беадаб
Барнагирӣ гом не рӯзу на шаб.
Омадат аз авҷи иззат пешбоз,
Ту зи пас рафтию кардӣ эҳтироз.
Ай дареғо, нестӣ ту марди ин,
Бо кӣ битвон гуфт, охир, дарди ин!

То биҳишту дӯзахат ҳамраҳ бувад,
Ҷони ту з- ин роз кай огаҳ бувад!
Чун аз ин ҳар ду бурун ойӣ тамом,
Субҳи ин давлат бурун ояд зи шом!

Гулшани ҷаннат на ин асҳоброст,
З- он ки иллиййин улулалбоброст.
Ту зи хомӣ ин дару он дар давон,
Даргузар, на дил бар ин неҳ, на бар он.
Чун зи ҳар ду даргузаштӣ фард ту,
Гар зане бошӣ, шавӣ чун мард ту.
Лоиқи дидори ӯ бошӣ мудом,
Дар ҷавори қурб бошӣ субҳу шом.

МУНОҶОТИ РОБИЪА

Робиъа гуфтӣ, ки ай донои роз,
Душманонро кори дунёӣ бисоз.
Дӯстонро охират деҳ бардавом,
З- он ки ман з- ин ҳар ду озодам мудом.
Гар зи дунё в- охират муфлис шавам,
Камғамам, гар як дамат мӯнис шавам.
Бас бувад ин муфлисӣ аз ту маро,
З- он ки дойим ту басӣ аз ту маро.
Гар ба сӯйи ҳар ду олам бингарам,
Ё ба ҷуз ту ҳеч хоҳам, кофарам!
Ҳар кӣ ӯро ҳаст, кул ӯро бувад,
Ҳафт дарё зери пул ӯро бувад.
Ҳар чӣ буду ҳар чӣ хоҳад буд низ,
Мисл дорад, ҷуз Худованди азиз.
Ҳар чиро ҷӯйӣ ҷуз ӯ, ёбӣ назир,
Ӯст дойим беназиру ногузир!

ХИТОБИ ҲАЗРАТИ ИЗЗАТ БО ДОВУД

Холиқу- л- офоқи мин фавқи-л-ҳиҷоб
Кард бо Довуди пайғамбар хитоб,
Гуфт:-Ҳар чизе, ки ҳаст андар ҷаҳон,
Хубу зишту ошкорову ниҳон,
Ҷумларо ёбӣ иваз, илло маро,
Не иваз ёбию не ҳамто маро.
Чун иваз набвад маро, бе ман мабош,
Ман басам ҷони ту, ҷону тан мабош.
Ногузири ту манам, ай ҳалқагир,
Як нафас ғофил мабош аз ногузир.
Лаҳзае бе ман бақои ҷон махоҳ,
Ҳар чӣ ҷуз ман пешат ояд, он махоҳ.

Ай талабгори ҷаҳондор омада,
Рӯзу шаб дар дарди ин кор омада,
Ӯст дар ҳар ду ҷаҳон мақсуди ту,
Гар зи рӯйи имтиҳон маъбуди ту.
Бар ту нафрӯшад ҷаҳони печ- печ,
Дар ҷаҳон мафрӯш ту ӯро ба ҳеч.
Бут бувад, ҳар ч- он гузинӣ ту бар ӯ,
Кофирӣ, гар ҷон гузинӣ ту бар ӯ.
Ҳар кӣ онро ҷон беҳ аз ҷонон бувад,
Дарди ӯ дойим чӣ бедармон бувад.
Ҷон чӣ бошад, то ту месозӣ санад,
Хақ ба ишқи хеш зинда- ш мекунад!

ҲИКОЯТИ ШИКАСТАНИ СУЛТОН МАҲМУД БУТИ СУМАНОТРО

Лашкари Маҳмуд андар Суманот
Ёфтанд он бут, ки номаш буд Лот.
Ҳиндувон аз баҳри бут бархостанд,
Даҳ раҳаш ҳамсанг зар мехостанд.
Ҳеч гуна шоҳ менафрӯхташ,
Оташе бар карду ҳолӣ сӯхташ.
Саркаше гуфташ:- Намебоист сӯхт,
Зар беҳ аз бут, мебибоисташ фурӯхт!
Гуфт:- Тарсидам, ки дар рӯзи шумор
Бар сари он ҷамъ гӯяд Кирдгор:
Озару Маҳмудро доред гӯш,
З- он ки ҳаст он бутторош, ин бутфурӯш.
Гуфт:-Чун Маҳмуд оташ барфурӯхт
В- он бути оташпарастонро бисӯхт,
Бист ман гавҳар биёмад аз миён- ш,
Хост шуд аз даст ҳолӣ ройгон- ш.
Шоҳ гуфто:-Лоиқи Лот ин бувад
В- аз Худои ман мукофот ин бувад.
Бишкан он бутҳо, ки дорӣ сар ба сар,
То иваз ёбӣ ту дарёи гуҳар!
Нафсро чун бут бисӯз аз шавқи дӯст,
То басе гавҳар фурӯ резад зи пӯст.
Чун ба гӯши ҷон расад бонги «аласт»,
Аз «бало» гуфтан макун кӯтоҳ даст.
Бастаӣ аҳди аласт аз пеш ту,
Аз бало сар дармакаш з- ин беш ту.

Чун бад- ӯ иқрор овардӣ нахуст,
Кай шавад инкори он кардан дуруст!
Ай ба аввал дода иқрори аласт,
Пас ба охир карда инкори аласт,
Чун дар аввал бастаӣ мисоқ ту,
Чун тавонӣ шуд дар охир оқ ту?!
Ногузират ӯст, пас, бо ӯ бисоз,
Ҳар чӣ пазруфтӣ, варо кун, кач мабоз!

ҲИКОЯТИ ШИКАСТАНИ СУЛТОН МАҲМУД ЛАШКАРИ ҲИНДУВОНРО

Гуфт:-Чун Маҳмуд- шоҳи хусравон
Рафт аз Ғазнӣ ба ҳарби ҳиндувон,
Ҳиндувонро лашкари анбӯҳ дид,
Дил аз он анбӯҳ пурандӯҳ дид.
Назр кард он рӯз шоҳи додгар,
Гуфт:-Агар ёбам бар ин лашкар зафар,
Ҳар ғанимат, к- афканам ин ҷойгоҳ,
Ҷумларо бидҳам ба дарвешони роҳ.
Оқибат чун ёфт нусрат шаҳрёр,
Бас ғанимат гирд омад бешумор.
Буд як ҷузви ғанимат аз қиёс
Бартар аз сад хотири ҳикматшинос.
Чун зи ҳад берун ғанимат ёфтанд
В- он сияҳрӯён ҳазимат ёфтанд.
Шаҳ касеро гуфт ҳолӣ аз касон,
К- ин ғаниматро ба дарвешон расон!
З- он ки бо Ҳақ назр кардам аз нахуст,
То дар ин аҳду вафо бошам дуруст.
Ҳар касе гуфтанд:- Чандин молу зар
Чун тавон додан ба муште беҳунар?
Ё сипаҳро деҳ, ки кина мекашанд,
Ё бигӯ, то дар хазина мекашанд.
Шаҳ дар ин андеша саргардон бимонд,
Дар миёни ину он ҳайрон бимонд.
Булҳусайне буд, бас фарзонае,
Лек марде бедилу девонае.
Мегузашт ӯ дар миёни он сипоҳ,
Чун бидид аз дур ӯро подшоҳ,
Гуфт:-Он девонаро фармон кунам,
З- ӯ бипурсам, ҳар чӣ гӯяд, он кунам,

Чунки озод аст аз шоҳу сипоҳ,
Беғараз гӯяд сухан аз ҷойгоҳ.
Хонд он девонаро шоҳи ҷаҳон,
Пас ниҳод он қисса бо ӯ дар миён.
Бедили девона гуфт:-Ай подшоҳ,
Корат омад бо ду ҷав ин ҷойгоҳ,
Гар нахоҳӣ дошт бо ӯ кор низ,
Ту бад- ӯ ҷӯ, з- ин маяндеш, ай азиз!
В- ар дигар бо ӯ- т хоҳад буд кор,
Пас, макун ин ҷо ду ҷав кам, шарм дор.
Ҳақ чу нусрат доду корат кард рост,
Ӯ бикард они худ, они ту куҷост?
Оқибат Маҳмуд кард он зар нисор,
Оқибатмаҳмуд гашт он шаҳрёр!

МАҚОЛАИ СОБИЪ ВА САЛОСУН (37)
СУОЛИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфт:- Ай ба ҳазрат бурда роҳ,
Чӣ бизоат роиҷ аст он ҷойгоҳ?
Гар бигӯйӣ чун бад- ин савдо дарем,
Ҳар чӣ роиҷтар бувад, он ҷо барем.
Пеши шоҳон тухфае бояд нафис,
Мардуми беҳадя набвад ҷуз хасис!

ҶАВОБ ДОДАНИ ҲУДҲУД ӮРО

Гуфт:-Ай сойил, агар фармон барӣ,
Он чи он ҷо он наёбанд, он барӣ.
Он чи ту з- ин ҷо барӣ, к- он ҷо бувад,
Бурдани он бар ту кай зебо бувад!
Илм ҳаст он ҷойгаҳ, асрор ҳаст,
Тоъати рӯҳониён бисёр ҳаст.
Сӯзи ҷону дарди дил мебар басе,
З- он ки ин он ҷо нишон надҳад касе.
Гар бароянд аз сари дарде як оҳ,
Мебарад бӯйи ҷигар то пешгоҳ.
Ҷойгоҳи хос мағзи ҷони туст,
Қишри ҷонат нафси нофармони туст.
Оҳ агар аз ҷойи хос ояд падид,
Мардро ҳолӣ халос ояд падид!

ҲИКОЯТИ БА ЗИНДОН ФИРИСТОДАНИ ЗУЛАЙХО ЮСУФРО

Чун Зулайхо ҳашмату эъзоз дошт,
Рафту Юсуфро ба зиндон боздошт.
Бар ғуломе гуфт:-Биншон ин дамаш,
Пас бизан панҷоҳ чӯби муҳкамаш.
Бар тани Юсуф чунон бозу кушой,
К- ин дам оҳаш бишнавам аз дур ҷой.
Он ғулом омад, басе кораш надод,
Рӯйи Юсуф дид, дил бораш надод.
Пӯстине дид марди некбахт,
Дастро бар пӯстин бикшод сахт.
Чун Зулайхо бонг бишнидӣ зи дур,
Гуфтӣ:-Охир сахттар зан, ай сабур!
Мард гуфт:-Ай Юсуфи хуршедфар,
Гар Зулайхо бар ту андозад назар,
Чун набинад бар ту захми чӯб ҳеч,
Бешак андозад маро дар печ- печ.
Барҳана кун дӯшу дил бар ҷой дор,
Баъд аз он чӯби қавиро пой дор.
Гарчи з- ин зарбат зиёне бошадат,
Чун туро бинад, нишоне бошадат.
Тан бараҳна кард Юсуф он замон,
Ғулғуле афтод дар ҳафт осмон.
Мард ҳолӣ кард дасти худ баланд,
Сахт чӯбе зад, ки дар хокаш фиканд.
Чун Зулайхо з- ӯ шунид ин бор оҳ,
Гуфт:-Бас, к- ин оҳ буд аз ҷойгоҳ.
Пеш аз ин он оҳҳо ночиз буд,
Оҳи инборӣ зи ҷоне тез буд.
Гар бувад дар мотаме сад навҳагар,
Оҳи соҳибдардро бошад асар.
В- ар бувад дар ҳалқае сад ғамзада,
Ҳалқаро бошад нигин мотамзада.
То нагардӣ марди соҳибдард ту,
Дар сафи мардон набошӣ мард ту.
Ҳар кӣ дар дил ишқ дорад, сӯз ҳам,
Шаб куҷо ёбад қарору рӯз ҳам!

ҲИКОЯТИ ХОҶА ВА ҒУЛОМИ ПОКБОЗИ Ӯ

Хоҷаро зангиғуломе чуст буд,
Даст пок аз кори дунё шуст зуд.
Ҷумлаи шаб он ғуломи покбоз
То ба вақти субҳ мекардӣ намоз.
Хоҷа гуфташ:-Ай ғуломам, кор кун,
Шаб чу бархезӣ, маро бедор кун!
То вузӯ созам, кунам бо ту намоз,
Он ғулом ӯро ҷавобе дод боз,
Гуфт:-Он занро, ки дарди заҳ бихост,
Гар касаш бедоргар набвад, равост.
Гар туро дардестӣ, бедорие,
Рӯзу шаб дар кор на, бекорие.
Чун касе бояд, ки бедорат кунад,
Дигаре бояд, ки ҳам корат кунад.
Ҳар киро ин ҳасрату ин дард нест,
Хок бар фарқаш, ки он кас мард нест.
Ҳар кӣ бо ин дард дил бо ҳам сиришт,
Маҳв шуд ҳам дӯзах ӯро, ҳам биҳишт!

ДАР МАҚОЛОТИ АБӮАЛИИ ТӮС

Бӯалӣ Тӯсӣ, ки пири аҳд буд,
Солики водии ҷидду ҷаҳд буд.
Он гаҳ ӯ он ҷо ба нозу из расид,
Ман надонам ҳеч кас ҳаргиз расид.
Гуфт:-Фардо аҳли дӯзах зор- зор
Аҳли ҷаннатро бипурсанд ошкор,
К- аз хушии ҷаннату завқи висол
Ҳоли худ гӯянд, то худ чист ҳол.
Аҳли ҷаннат ҷумла гӯянд он замон,
Хушшии фирдавс бархост аз миён,
З- он ки моро дар биҳишти бокамол
Рӯй бинмуд Офтоби он ҷамол.
Чун ҷамоли ӯ ба мо наздик шуд,
Ҳашт хулд аз шарми он торик шуд.
Дар фурӯғи он ҷамоли ҷонфишон
Хулдро не ном монад, не нишон.
Чун бигӯянд аҳли ҷаннат ҳоли хеш,
Аҳли дӯзах дар ҷавоб оянд пеш,

К- ай шумо фориғ зи фирдавсу ҷинон,
Ҳар чӣ гуфтед, ончунон аст, ончунон.
З- он ки мо, к- асҳоби ҷойи нох(в)ашем,
Аз қадам то фарқ ғарқи оташем.
Рӯй чун бинмуд моро ошкор,
Ҳасрати вомондагӣ аз рӯйи ёр!
Чун шудем огаҳ, ки мо афтодаем
В- аз чунон рӯйе ҷудо афтодаем,
З- оташи ҳасрат дили ношоди мо
Оташи дӯзах бибурд аз ёди мо.
Ҳар киро шуд дар раҳаш ҳайрат падид,
Кай тавонад кард ӯ ғайрат падид?

Ҳасрату оҳу ҷароҳат боядат,
Дар ҷароҳат завқу роҳат боядат.
Гар дар ин манзил ту маҷрӯҳ омадӣ,
Маҳрами хилватгаҳи рӯҳ омадӣ,
Гар ту маҷрӯҳӣ, дам аз олам мазан,
Доғ менеҳ бар ҷароҳат, дам мазан!

ҲИКОЯТ

Аз набӣ дархост марде пурниёз,
То гузорад бар мусаллояш намоз.
Хоҷа дастурӣ надод ӯро дар он,
Гуфт:-Регу хок гарм аст ин замон!
Рӯй неҳ бар реги гарму хоки кӯй,
З- он ки ҳар маҷрӯҳро доғ аст рӯй.
Чун ту мебинӣ ҷароҳат рӯҳро,
Доғ некӯтар бувад маҷрӯҳро.
То наёрӣ доғ дар ин ҷойгоҳ,
Кай тавон кардан ба сӯйи ту нигоҳ?!
Доғи дил овар, ки дар майдони дард
Аҳли дил аз доғ бишносанд мард!

МАҚОЛАИ СОМИН ВА САЛОСУН (38) ДАР СУОЛИ МУРҒЕ ДИГАР

Дигаре гуфташ, ки ай донои роҳ,
Дидаи мо шуд дар ин водӣ сиёҳ.
Пурсиёсат менамояд ин тариқ,
Чанд фарсанг аст ин роҳ, ай рафиқ?

Гуфт:-Моро ҳафт водӣ дар раҳ аст,
Чун гузаштӣ ҳафт водӣ, даргаҳ аст.
Боз н- ояд дар ҷаҳон з- ин роҳ кас,
Нест аз фарсанги он огоҳ кас.
Чун наёмад боз кас з- ин роҳи дур,
Чун диҳандат огаҳӣ, ай носабур!
Чун шуданд он ҷойгаҳ гум сар ба сар,
Кай хабар бозат диҳандӣ бехабар?

БАЁНИ ҲАФТ ВОДИИ СУЛУК

Ҳаст Водии Талаб оғози кор,
Водии Ишқ аст аз он пас беканор.
Пас севум водӣ аз они Маърифат,
Ҳаст чорум водӣ Истиғносифат.
Ҳаст панҷум водии Тавҳиди пок,
Пас шашум водии Ҳайрат, саъбнок.
Ҳафтумин Водии Фақр асту Фано,
Баъд аз ин водӣ равиш набвад туро.
Дар равиш афтӣ, равиш гум гардадат,
Гар бувад як қатра, қулзум гардадат!

БАЁНИ ВОДИИ АВВАЛ, КИ ТАЛАБ БОШАД

Чун фурӯ ойӣ ба водии Талаб,
Пешат ояд ҳар замоне сад таъаб.
Сад бало дар ҳар нафас ин ҷо бувад,
Тӯтии гардун магас ин ҷо бувад.
Ҷидду ҷаҳд ин ҷост бояд солҳо,
З- он ки ин ҷо қалб гардад ҳолҳо.
Мулк ин ҷо боядат андохтан,
Милк ин ҷо боядат дарбохтан.
Дар миёни хун- т бояд омадан
В- аз ҳама берун- т бояд омадан.
Чун намонад ҳеч маълумат ба даст,
Дил бибояд пок кард, аз ҳар чӣ ҳаст.
Чун дили ту пок гардад аз сифот,
Тофтан гирад зи Ҳазрат нури зот.
Чун шавад он нур бар дил ошкор,
Дар дили ту як талаб гардад ҳазор.
Гар шавад дар роҳи ӯ оташ падид
В- ар шавад сад водии нох(в)аш падид,

Хешро аз шавқи ӯ девонавор
Бар сари оташ занад парвонавор.

Сирталаб гардад зи муштоқии хеш,
Ҷуръае мехоҳад аз соқии хеш.
Ҷуръае з- он бода чун нӯшат шавад,
Ҳар ду олам кул фаромӯшат шавад.
Ғарқаи дарё бимонад хушклаб,
Сирри ҷонон мекунад аз ҷон талаб.
З- орзуи он ки сир бишносад ӯ,
З- аждаҳои ҷонситон наҳросад ӯ.
Куфру имон гар ба ҳам пеш оядат,
Дарпазирад, то даре бикшоядат.
Чун дараш бикшод, чи куфру чи дин,
З- он ки набвад з- он суйи дар ону ин!

ҲИКОЯТИ ХИЛҚАТИ ОДАМ ВА САҶДА НАКАРДАНИ ШАЙТОН ӮРО

Амр бин Усмони Маккӣ дар Ҳарам
Оварид ин ганҷнома дар қалам:
Гуфт:-Чун Ҳақ медамид ин ҷони пок,
Дар тани Одам, ки обе буду хок.
Хост то хайли малоик сар ба сар,
Не хабар ёбид аз ҷон, не асар.
Гуфт:-Ай рӯҳониёни осмон,
Пеши Одам саҷда оред ин замон!
Сар ниҳоданд он ҳама бар рӯйи хок,
Лоҷарам як тан надид он сирри пок.
Боз Иблис омаду гуфт:-Ин нафас
Саҷдае аз ман набинад ҳеч кас.
Гар бияндозанд сар аз тан маро,
Нест ғам, чун ҳаст ин гардан маро!
Ман ҳамедонам, ки Одам хок нест,
Сар ниҳам, то сир бибинам, бок нест.
Чун набуд Иблисро сар бар замин,
Сир бидид ӯ, з- он ки буд андар камин.
Ҳақтаъоло гуфт:-Ай ҷосуси роҳ,
Ту ба сир дуздидаӣ ин ҷойгоҳ.

Ганҷ чун дидӣ, ки бинҳодам ниҳон,
Бикшамат, то сир нагӯйӣ дар ҷаҳон!
З- он ки андар хуфя, пинҳон аз сипоҳ
Ҳар куҷо ганҷе, ки бинҳад подшоҳ,
Бе шаке дар чашми он кас, к- он ниҳад,
Бикшад ӯро, то хаташ дар ҷон ниҳад.
Марди ганҷӣ, ганҷ дидӣ ошкор,
Сар буридан боядат кард ихтиёр.
В- ар набуррам сар зи тан ин дам туро,
Ин сухан бошад ҳама олам туро.
Гуфт:-Ё Раб, маҳл деҳ ин бандаро,
Чорае кун ин зикорафкандаро!
Ҳақтаоло гуфт:-Муҳлат додамат,
Тавқ бар гардан сипас бинҳодамат.
Номи ту каззоб хоҳам зад рақам,
То бимонӣ то қиёмат муттаҳам.
Баъд аз он Иблис гуфт:-Ин ганҷи пок
Чун маро шуд равшан, аз лаъмат чӣ бок!
Лаънат они тусту раҳмат они туст,
Банда они тусту қисмат они туст.
Гар маро лаън аст қисмат, бок нест,
Захр ҳам бошад, ҳама тарёк нест.
Чун бидидам халқро раҳматталаб,
Лаънатат бардоштам ман- беадаб.
Лаънатеро ҳамчу раҳмат банда нест,
Бандаи лаънат манам, к- афканда нест.
Инчунин бояд талаб, гар толибӣ,
Ту наӣ толиб, ба даъво ғолибӣ!
Гар намеёбӣ ту ӯро рӯзу шаб,
Нест ӯ кам, ҳаст нуқсон дар талаб!

ҲИКОЯТИ ШИБЛӢ

Вақти мурдан буд Шиблӣ беқарор,
Чашм пӯшида, диле пуринтизор.
Бар миён зуннори ҳайрат баста буд,
Бар сари хокистаре биншаста буд.

Гаҳ бирондӣ ашк бар хокистар ӯ,
Гоҳ хокистар фишондӣ бар сар ӯ.
Сойиле гуфташ:-Чунин вақте, ки ҳаст,
Дидаӣ касро, ки ӯ зуннор баст?

Гуфт:-Месӯзам, чӣ созам, чун кунам,
Чун зи ғайрат мегудозам, чун кунам?!
Ҷони ман, к- аз ҳар ду олам чашм дӯхт,
Ин замон аз ғайрати Иблис сӯхт.
Чун хитоби лаънате ӯрост бас,
Ин изофат ояд афсӯсам ба кас.
Монд Шиблӣ ташнаву тафтаҷигар,
Ӯ ба дигар кас диҳад чизи дигар.
Гар тафовут бошадат аз дасти шоҳ,
Санги богавҳар найӣ ту, марди роҳ!
Гар азиз аз гавҳарӣ в- аз санг хор,
Пас, надорад шоҳ ин ҷо ҳеч кор.
Сангу гавҳарро на душман шав, на дӯст,
Он назар кун ту, ки ин аз дасти ӯст.
Гар туро санге занад маъшуқи маст,
Беҳ, ки аз ғайре гуҳар орӣ ба даст.
Мард бояд, к- аз талаб в- аз интизор
Ҳар замон ҷоне кунад дар раҳ нисор.
Не замоне аз талаб сокин шавад,
Не даме осуданаш мумкин шавад.
Гар фурӯ афтад замоне аз талаб,
Муртаде бошад дар ин раҳ, беадаб!

ҲИКОЯТИ МАҶНУН

Дид Маҷнунро азизе дарднок,
Дар миёни раҳгузар мебехт хок.
Гуфт:-Ай Маҷнун, чӣ мехоҳӣ аз ин,
Гуфт:-Лайлиро ҳамеҷӯям яқин!
Гуфт:-Лайлиро куҷо ёбӣ зи хок?
Кай бувад дар хоки шоръе дурри пок?
Гуфт:-Ман меҷӯямаш, ҳар ҷо ки ҳаст,
Бу, ки ҷойе ногаҳаш орам ба даст!

ҲИКОЯТИ ЮСУФИ ҲАМАДОН

Юсуфи Ҳамдон-имоми рӯзгор,
Соҳибасрори ҷаҳон- бинои кор,
Гуфт:-Чандоне ки аз болову паст
Дида дармебингарад, дар ҳар чӣ ҳаст.
Ҳаст ҳар як зарра Яъқубе дигар,
Юсуфе гумкардаро пурсад падар.

Дард бояд дар раҳи ӯ в- интизор,
То дар ин ҳар ду барояд рӯзгор!
Гар дар ин ҳар ду наёбӣ кор боз,
Сар макаш зинҳор аз ин асрор боз.
Дар талаб сабре бибояд мардро,
Сабр худ кай бошад аҳли дардро?!
Ҳар кӣ ӯ бедард бошад, раҳзан аст,
З- он ки бедардӣ «аналҳақ» гуфтан аст.
Аз даруни худ машав берун даме,
Нон- т агар бояд, ҳамехур хун даме.
Қути он тифли шикам хун асту бас,
Ин ҳама савдо зи берун асту бас.
Хун хуру дар сабр биншин мардвор,
То барояд кори ту аз Кирдгор.
Сабр кун, гар хоҳию гар на, басе,
Бу, ки ҷойе роҳ ёбӣ аз касе.
Ҳамчу он тифле, ки бошад дар шикам,
Ҳамчунон дар хун нишин бо худ ба ҳам.
Гар наӣ, ай хуфта, аҳли таҳният,
Пас, чаро худро надорӣ таъзият?!
Гар надорӣ шодие аз васли ёр,
Хез, боре мотами ҳиҷрон бидор.
Гар намебинӣ ҷамоли ёр ту,
Хезу маншин, металаб асрор ту.
Гар намедорӣ, талаб кун, шарм дор,
Чун харон то чанд бошӣ бефасор?!

ҲИКОЯТ

Сангбаста марде андар кӯҳи Чин
Ашк меборид чашмаш бар замин.
Бар замин мерехт ашкаш зор- зор,
Санг мешуд ашки он мард ошкор.
Ончунон санге, ки гар дар дасти меғ
Уфтодӣ, з- он бибоpидӣ дареғ.
Ҳаст илм он марди поки ростгӯ,
Гар ба Чин бояд шудан, ӯро биҷӯ.
З- он ки илм аз ғуссаи беҳимматон
Санг шуд в- аз дасти кофирнеъматон.
Ҷумла торикист ин меҳнатсарой,
Илм дар вай чун чароғе раҳнамой.

Раҳбари ҷонат дар ин торик ҷой,
Ҷавҳари илм асту илмат ҷонфизой.
Ту дар ин торикии беповусар
Чун Сикандар мондаӣ бе роҳбар.
Гар ту баргирӣ аз ин ҷавҳар басе,
Хешро ёбӣ пушаймонтар касе.
В- ар наёбӣ ҷавҳарат, ай ҳечкас,
Ҳам пушаймонтар ту хоҳӣ буду бас.
Гар бувад в- ар набвад ин ҷавҳар туро,
Ҳар замон ёбам пушаймонтар туро.
Ин ҷаҳону он ҷаҳон дар ҷон гум аст,
Тан зи ҷону ҷон зи тан пинҳон гум аст.
Чун бурун рафтӣ аз ин гум дар камӣ,
Ҳаст он ҷо ҷойи хоси одамӣ.
Чун расӣ он ҷо ба ҷойи хос боз,
Пай барӣ дар ҳар нафас сад гуна роз.
В- ар дар ин раҳ боз монӣ, войи ту,
Гум шавӣ дар навҳа сар то пойи ту.
Шаб махусбу рӯз ҳам чизе мах(в)ар,
К- ин талаб дар ту падидояд магар.
Металаб ту, то талаб кам гардадат,
Хӯрди рӯзу хоби шаб кам гардадат!

ҲИКОЯТ

Шайхи Миҳна буд дар қабзи азим,
Шуд ба саҳро дида пурхун, дил дуним.

Дид пире рустоӣ ӯ зи дур,
Гов меронду аз ӯ метофт нур.
Шайх сӯйи ӯ шуду кардаш салом,
Шарҳ додаш ҳоли қабзи худ тамом.
Пир чун бишнид, гуфт:-Ай Бӯсаъид,
Аз фуруди фарш то арши маҷид
Гар кунанд ин ҷумла пурарзан тамом,
Не ба як каррат, ба сад каррат мудом.
В- ар бувад мурғе, ки чинад ошкор
Донаи арзан пас аз соле ҳазор.
Гар зи баъди он ки чандине замон
Мурғ садбора бипардозад ҷаҳон,
Аз дараш бӯйе наёбад ҷон ҳанӯз,
Бӯсаъидо, зуд бошад он ҳанӯз!

Толибонро сабр мебояд басе,
Толиби собир наяфтад ҳар касе.
То талаб дар андарун н- ояд падид,
Мушк дар нофа зи хун н- ояд падид.
Аз даруне гар талаб берун равад,
Гар ҳама гардун бувад, дар хун равад,
Гар талаб набвад, зи мурдорон бувад,
Балки ҳамчун сурати беҷон бувад.
Ҳар киро набвад талаб, мурдор ӯст,
Зинда набвад, сурати девор ӯст!
Гар ба даст ояд туро ганҷу гуҳар,
Дар талаб бояд, ки бошӣ гармтар.
В- он ки аз ганҷу гуҳар хурсанд шуд,
Ҳам бад- он ганҷу гуҳар дар банд шуд.
Ҳар кӣ ӯ дар раҳ ба чизе боз монд,
Шуд буташ он чиз, гӯ, бутбоз монд.
Чун сабукмағз омадӣ, бедил шудӣ,
К- аз шаробе масту лояъқил шудӣ.
Ҳин, машав охир ба як май маст низ,
Металаб, чун бениҳоят ҳаст низ!

ҲИКОЯТ

Як шабе Маҳмуд мешуд бо сипоҳ,
Хокбезе дид сар бар хоки роҳ.
Карда буд ҳар ҷой кӯҳи хок беш,
Шоҳ чун он дид, бозубанди хеш
Дар миёни кӯҳи хоки ӯ фиканд,
Пас биронд он гоҳ чун боде саманд.
Чун дигар шаб боз омад шаҳрёр,
Дид ӯро ҳамчунон машғули кор.
Гуфт:-Охир, он чи дӯш он ёфтӣ,
Даҳ хироҷи олам осон ёфтӣ.
Ҳамчунон ин хок мебезӣ ту боз,
Подшоҳӣ кун, ки гаштӣ бениёз!
Хокбезаш гуфт:-Он з- ин ёфтам,
Ончунон ганҷе ниҳон з- ин ёфтам.
Чун аз ин дар давлатам шуд ошкор,
То ки ҷон дорам, маро ин аст кор!
Марди ин дар бош, то бикшоядат,
Сар матоб аз роҳ, то бинмоядат.

Баста ҷуз ду чашми ту пайваста нест,
Рав, талаб кун, з- он ки ин дар баста нест!

ҲИКОЯТ

Бехуде мегуфт дар пеши Худой,
К- ай Худо, охир даре бар ман кушой.
Робиъа он ҷо магар биншаста буд,
Гуфт:-Ай ғофил, кай ин дар баста буд?!

ДАР ВАСФИ ВОДИИ ИШҚ

Баъд аз он Водии Ишқ ояд падид,
Ғарқи оташ шуд, касе он ҷо расид.
Кас дар ин водӣ ба ҷуз оташ мабод,
В- он ки оташ нест, айшаш х(в)аш мабод!
Ошиқ он бошад, ки чун оташ бувад,
Гармрӯ, сӯзандаву саркаш бувад.

Оқибатандеш набвад як замон,
Ғарқ дар оташ чу он барқи ҷаҳон.
Лаҳзае на кофирӣ донад, на дин,
Заррае на шак шиносад, на яқин.
Неку бад дар роҳи ӯ яксон бувад,
Худ чу ишқ омад, на ин, на он бувад.
Ай мубоҳӣ, ин сухан они ту нест,
Муртадӣ, ин завқ дар ҷони ту нест.
Ҳар чӣ дорад, пок дарбозад ба нақд
В- аз висоли дӯст менозад ба нақд.
Дигаронро ваъда бо фардо бувад,
Лекин ӯро нақд ҳам ин ҷо бувад.
То насӯзад хешро якборагӣ,
Кай тавонад раст аз ғамхорагӣ?!
То ки ҷавҳар дар вуҷуди ӯ насӯхт,
Дар муфарреҳ кай тавонад дил фурӯхт?!
Моҳӣ аз дарё чу бар саҳро фитад,
Метапад, то бу, ки дар дарё бувад.
Ақл дар савдои ишқ устод нест,
Ишқ кори ақли модарзод нест.
Ишқ ин ҷо оташ асту ақл дуд,
Ишқ чун омад, гурезад ақл зуд!
Метапад, пайваста дар сӯзу гудоз,
То ба ҷойи худ расад ногоҳ боз.

Гар зи ғайбат дидае бахшанд рост,
Асли ишқ он ҷо бибинӣ, к- аз куҷост.
Ҳаст ҳар як барг аз ҳастии ишқ,
Сар ба роҳ афканда аз мастии ишқ.
Гар туро он чашми ғайбӣ боз шуд,
Бо ту зарроти ҷаҳон ҳамроз шуд.
В- ар ба чашми ақл бикшоӣ назар,
Ишқро ҳаргиз набинӣ пову сар.
Марди корафтода бояд ишқро,
Мардуми озода бояд ишқро.
Ту на корафтодаӣ, не ошиқӣ,
Мурдаӣ ту, ишқро кай лоиқӣ!

Зиндадил бояд дар ин раҳ марди кор,
То кунад дар ҳар нафас сад ҷон нисор!

ҲИКОЯТ

Хоҷае аз хону мон овора шуд
В- аз фуқоъӣ кӯдаке бечора шуд.
Шуд зи тарфи ишқ савдоии ӯ,
Гашт пурғавғои расвоии ӯ.
Ҳар чӣ ӯро буд асбобу зиёъ,
Дод аз дасту харид аз вай фуқоъ.
Чун намондаш чизею дарвеш шуд,
Ишқи он бедил яке сад беш шуд.
Гарчи медоданд нон ӯро тамом,
Гурсуна будию сер аз ҷон мудом.
З- он ки чандоне, ки нонаш мерасид,
Ҷумла медоду фуқоъе мехарид.
Дойиман биншаста будӣ гурсуна,
То хурад як дам фуқоъе садтана.
Сойиле гуфташ, ки ай ошуфтакор,
Ишқ чӣ б- вад, сирри он кун ошкор!
Гуфт:- Он бошад, ки сад олам матоъ
Ҷумла бифрӯшӣ барои як фуқоъ.
То чунин коре наяфтад мардро,
Ӯ чӣ донад ишқрову дардро!

ҲИКОЯТ

Аҳли Лайлӣ ҷумла Маҷнунро ҳаме
Дар кабила раҳ надодандӣ даме.

Дошт чӯпоне дар он саҳро нишаст,
Пӯсте бистад аз ӯ Маҷнуни маст.
Сарнигун шуд, пӯст андар сар фиканд,
Хештанро кард ҳамчун гӯсфанд.
Он шубонро гуфт:-Баҳри Кирдгор
Дар миёни гӯсфандонам гузор.
Сӯйи Лайлӣ рон рама, ман дар миён,
То бибинам рӯйи Лайлӣ як замон.

То ниҳон аз ғайр зери пӯст ман
Баҳра гирам соате аз дӯст ман.
Гар туро як дам чунин дарде бувад,
Дар буни ҳар мӯйи ту марде бувад.
Ай дареғо, дарди мардонат набуд,
Дард бояд мардро, онат набуд.
Оқибат Маҷнун чу зери пӯст шуд,
Дар рама пинҳон ба сӯйи дӯст шуд.
Хуш- хушӣ бархост аввал ҷӯш аз ӯ,
Пас ба охир гашт зойил ҳуш аз ӯ.
Чун даромад обу ишқ аз сар гузашт,
Баргирифташ он шубон, бурдаш ба дашт.
Об зад бар рӯйи он масти хароб,
То даме биншаст он оташ зи об.
Баъд аз он рӯзи дигар Маҷнуни маст
Кард бо қавме ба саҳрое нишаст.

❁ ❁ ❁

Як тан аз қавмаш ба Маҷнун гуфт боз:
- Бас бараҳна мондаӣ, ай сарфароз!
Ҷомае, к- он дӯсттар дорию бас,
Гар бигӯйӣ, ман биёрам ин нафас.
Гуфт:-Ҳар ҷома сазои дӯст нест,
Ҳеч ҷома беҳтарам аз пӯст нест.
Пӯсте хоҳам аз они гӯсфанд,
Чашми бадро низ месӯзам сипанд.
Атласу иксуни Маҷнун пӯст аст,
Пӯст хоҳад, ҳар кӣ Лайлидӯст аст.
Бурдаам дар пӯст бӯйи дӯст ман,
Кай ситонам ҷомае ҷуз пӯст ман?!
Ёфт дил дар пӯст рози дӯстӣ,
Чун надорӣ мағз, боре пӯстӣ!

Ишқ бояд, к- аз хирад бистонадат,
Пас сифоти ту ба дил гардонадат.
Камтарин чизи ту дар маҳви сифот
Бахшиши ҷон асту тарки турраҳот.
Пой дарнеҳ, гар сарафрозӣ чунин,
З- он ки ёре нест ҷонбозе чунин!

ҲИКОЯТ

Гашт ошиқ бар Аёз он муфлисе
В- ин сухан шуд фош дар ҳар маҷлисе.
Чун савора рафтӣ андар раҳ Аёс,
Медавидӣ он гадои ҳақшинос.
Чун ба майдон омадӣ он мушкхӯй,
Ҳеч сӯйе нангаристӣ ҷуз ба ӯй.
Ин сухан гуфтанд бо Маҳмуд боз,
К- он гадо гардида ошиқ бар Аёз.
Рӯзи дигар чун ба майдон шуд ғулом,
Медавид он ринд бо ишқи тамом.
Чашм бар гӯйи Аёз оварда буд,
Гӯйё чун гӯйи чавгонх(в)арда буд.
Кард пинҳон сӯйи ӯ Султон нигоҳ,
Дид ҷонаш ҳамчу ҷав, рӯяш чу коҳ.
Пушт чун чавгону саргардон чу гӯй,
Медавид аз ҳар сари майдон чу гӯй.
Хонд пас Маҳмудашу гуфт:-Ай гадо,
Хостӣ ҳамкосагӣ бо подшо?
Ринд гуфташ:-Гар гадоям, гар наям,
Ишқбозиро зи ту камтар наям!
Ишқу ифлос аст дар ҳамсоягӣ,
Ҳаст ин сармояи бемоягӣ.
Ишқ аз ифлос мегирад намак,
Ишқ муфлисро сазад бе ҳеч шак.
Ту ҷаҳондорию дил афрӯхта,
Ишқро бояд чу ман дилсӯхта.
Сози васл аст он чи ту дориву бас,
Сабр кун бо дарди ҳиҷрон як нафас.
Васлро чандин чӣ созӣ кору бор,
Ҳаҷрро гар марди ишқӣ, пой дор!
Шоҳ гуфташ:-Ай зи ҳастӣ бехабар,
Чун ҳама бар гӯй медорӣ назар!

Гуфт:-Зеро ӯ чу ман саргашта аст,
Ман чу ӯву ӯ чу ман оғашта аст.
Қадри ман ӯ донаду ман они ӯ,
Ҳар ду як гӯем дар чавгони ӯ.
Ҳар ду дар саргаштагӣ афтодаем,
Бесару бе тан ба по истодаем.
Ӯ хабар дорад зи ман, ман ҳам аз ӯ,
Боз мегӯем муште ғам аз ӯ.
Давлати тар омад аз ман гӯйи роҳ,
К- аспи ӯро наъл бӯсад гоҳ- гоҳ.
Гарчи ҳамчун гӯй бепову сарам,
Лек ман аз гӯй меҳнаткаштарам.
Гӯй бар тан захм аз чавгон хурад
В- ин гадои дилшуда бар ҷон хурад.
Гӯй гарчи захм дорад беқиёс,
Аз пайи ӯ медавад охир Аёс!
Ман агарчи захм дорам беш аз ӯ,
Дар пайи ӯям, набошам пеш аз ӯ.
Гӯй гаҳ- гаҳ дар ҳузур афтодааст
В- ин гадо пайваста дур афтодааст.
Охир ӯро чун ҳузуре мерасад,
Аз майи васлаш сururе мерасад.
Ман намеёрам зи васлаш бӯй бурд,
Гӯй васле ёфт в- аз ман гӯй бурд.
Шаҳрёраш гуфт:-Ай дарвеши ман,
Даъвии ифлос кардӣ пеши ман.
Гар намегӯйӣ дурӯғ, ай бенаво,
Муфлисии хешро дорӣ гуво.
Гуфт:-То ҷонам бувад, муфлис наям,
Муддаъӣ бошам, аз ин маҷлис наям.
Лек агар дар ишқ гаштам ҷонфишон,
Ҷон фишондан ҳаст муфлисро нишон.
Дар ту, ай Маҳмуд, ку маънии ишқ,
Ҷон фишон в- арна макун даъвии ишқ.
Ин бигуфту буд ҳарфаш бар зафон,
Ки ба ҷонон дод ҷонро дарзамон.
Чун бидод он ринд ҷон дар хоки роҳ,
Шуд ҷаҳон Маҳмудро з- он ғам сиёҳ.
Гар ба наздики ту ҷонбозист хурд,
Ту дар о, то худ бибинӣ дастбурд.

Гар туро гӯянд як соат дар ой,
То ту з- ин раҳ бишнавӣ бонги дарой.
Ончунон беповусар гардӣ мудом,
Ки бибозӣ, ҳар чиро дорӣ, тамом.
Чун дарафтӣ, то хабар бошад туро,
Ақлу ҷон зеру забар бошад туро.

ҲИКОЯТ

Дар Аҷам афтод марде аз Араб,
Монд аз расми Аҷам андар аҷаб.
Дар назора мегузашт он бехабар,
Бар қаландархона афтодаш гузар.
Дид муште риндро, не сар, на тан,
Ҳар ду олам бохта бе як сухан.
Ҷумла камзан, муҳрадузду покбар,
Дар палидӣ ҳар як аз дигар батар.
Ҳар якеро кӯзаи дурде ба даст,
Ҷумла дурдӣ даркашида, гашта маст.
Чун бидид он қавмро, майлаш фитод,
Ақлу ҷон бар шореъи сайлаш фитод.
Чун қаландарҳо чунонаш ёфтанд,
Оббурда ақлу ҷонаш ёфтанд,
Ҷумла гуфтандаш:-Даро, ай ҳечкас,
Андарун шуд, бешу кам ин буду бас.
Маст карданд он гаҳ аз як дурдияш,
Маҳв шуд аз хешу гум шуд мардияш.
Молу мулку симу зар будаш басе,
Бурд аз ӯ дар як нафас ҳолӣ касе.

❂ ❂ ❂

Ринде омад, дурдие афзун- ш дод
В- аз қаландархона сар берун- ш дод.
Мард мешуд ҳамчунон то дар Араб
Уру муфлис, ташнаҷону хушклаб.
Аҳли ӯ гуфтанд:-Бас ошуфтаӣ,
Ку зару симат, ҳамоно хуфтаӣ!

Симу зар шуд, омад ошуфтан туро,
Шум буд ин дар Аҷам рафтан туро.
Дузд роҳат зад, куҷо шуд моли ту?
Шарҳ деҳ, то ман бидонам ҳоли ту!

Гуфт:-Мерафтам хиромон дар раҳе,
Уфтодам бо қаландар ногаҳе,
Ҳеч дигар менадонам низ ман,
Симу зар рафту шудам ночиз ман.
Гуфт:-Васфи он қаландар кун маро,
Гуфт:-Васф ин асту бас "қол андаро"!
Марди аъробӣ фанои монда буд,
В- аз ҳама «қол андароӣ» монда буд.
Пой дарнеҳ, ё сари худ гир ту,
Ҷон бибар, ё на ба ҷон бипзир ту.
Гар ту бипзирӣ ба ҷон асрори ишқ,
Ҷонфишонон сар кунӣ бар дори ишқ.
Ҷон фишонию бимонӣ барҳана,
Монадат «қол андароӣ» дар буна.

ҲИКОЯТ

Буд олиҳиммате соҳибкамол,
Гашт ошиқ бар яке соҳибҷамол.
Аз қазо маъшуқи он дилдодамард
Шуд чу шохи хайзурон борику зард.
Рӯзи равшан бар дилаш торик шуд,
Маргаш аз дур омаду наздик шуд.
Марди ошиқро хабар доданд аз он,
Корде дар даст меомад давон.
Гуфт:-Ҷононро бихоҳам кушт зор,
То ба марги худ намирад он нигор.
Мардумон гуфтанд:-Бас шӯридаӣ,
Ту дар ин куштан чӣ ҳикмат дидаӣ?!
Хун марезу даст аз куштан бидор,
Ӯ худ ин соат бихоҳад мурд зор.
Чун надорад мурда куштан ҳосиле,
Сар набуррад мурдаро ҷуз ҷоҳиле.

Гуфт:-Чун бар дасти ман шуд кушта ёр,
Бар қисоси ӯ кушандам зори зор.
Пас, чу бархезад қиёмат пеши ҷамъ,
Дар қисоси ӯ бисӯзандам чу шамъ.
Ҳам машав з- ӯ кушта имрӯз аз ҳавас,
Сӯхта фардо аз ӯ, инам на бас!
Пас, бувад ин ҷову он ҷо коми ман,
Сӯхта ё куштаи ӯ номи ман.

Ошиқон ҷонбози ин роҳ омаданд,
Дар ду олам дасткӯтоҳ омаданд.
Заҳмати ҷон аз миён бардоштанд,
Дил ба куллӣ аз ҷаҳон бардоштанд.
Даст чун бардоштанд аз ҷони хеш,
Хилвате карданд бо ҷонони хеш.

ҲИКОЯТ

Чун Халилуллоҳ дар назъ уфтод,
Ҷон ба Азройил осон менадод.
Гуфт:-Вопас шав, бигӯ бо подшоҳ,
Аз халили хеш охир ҷон махоҳ.
Ҳақтаъоло гуфт:-Агар ҳастӣ халил,
Бар халили хештан ҷон кун сабил.
Ҷон ҳамебояд ситад аз ту ба теғ,
Аз халили худ кӣ дорад ҷон дареғ?
Ҳозире гуфташ, ки ай шамъи ҷаҳон,
Аз чӣ менадҳӣ ба Азройил ҷон?!
Ошиқон буданд ҷонбозони раҳ,
Ту чаро медорӣ охир ҷон нигаҳ?!
Гуфт: -Ман чун гӯям охир тарки ҷон?
Чунки Азройил бошад дар миён!
Бар сари оташ даромад Ҷабрайил,
Гуфт:-Аз ман ҳоҷате хоҳ, ай халил,
Ман накардам сӯйи ӯ он дам нигоҳ,
З- он ки банди роҳам омад ҷуз Илоҳ.
Чун бипечидам сар аз Ҷабрил ман,
Кай диҳам ҷонро ба Азройил ман?!

З- он наёрам кард ҷон хуш- хуш нисор,
То магар ӯ худ бифармояд:-Биёр!
Чун ба ҷон додан расад фармон маро,
Ним ҷав арзад ҷаҳоне ҷон маро.
Дар ду олам кай диҳам ман ҷон ба кас,
То ки ӯ гӯяд, сухан ин асту бас!

МАҚОЛАИ АРБАУН (40)
ДАР БАЁНИИ ВОДИИ МАЪРИФАТ

Баъд аз он бинмоядат пеши назар
Маърифатро водии беповусар.

Ҳеч кас набвад, ки ӯ ин ҷойгоҳ
Мухталиф гардад зи бисёрии роҳ.
Ҳеч раҳ дар вай на чун он дигар аст,
Солики тан, солики ҷон дигар аст.
Боз ҷону тан зи нуқсону камол
Ҳаст дойим дар тараққиву завол.
Лоҷарам бас раҳ, ки пеш ояд падид,
Ҳар яке бар ҳадди хеш ояд падид.
Кай тавонад шуд дар ин роҳи халил
Анкабути мубтало ҳамсайри фил.
Сайри ҳар кас то камоли ӯ бувад,
Қурби ҳар кас ҳасби ҳоли ӯ бувад.
Гар бипаррад пашша, чандоне ки ҳаст,
Кай камоли сарсараш ояд ба даст!
Лоҷарам чун мухталиф афтод сайр,
Ҳамравиш ҳаргиз нагардад ҳеч тайр.
Маърифат ин ҷо тафовут ёфта,
Ин яке меҳробу он бут ёфта.
Чун битобат офтоби маърифат
Аз сипеҳри ин раҳи олисифат,
Ҳар тане бино шавад бар қадри хеш,
Боз ёбад дар ҳақиқат садри хеш.
Сирри зоташ чун бар ӯ равшан шавад,
Гулхани дарё бар ӯ гулшан шавад.
Мағз бинад аз дарун, не пӯст ӯ,
Чун набинад заррае ҷуз дӯст ӯ.
Ҳар чӣ бинад, рӯйи ӯ бинад мудом,
Зарра- зарра кӯйи ӯ бинад тамом.
Сад ҳазор асрор аз зери ниқоб
Рӯй мебинмоядаш чун Офтоб.
Сад ҳазорон мард гум гардад мудом,
То яке асрорбин гардад тамом.
Комиле бояд дар ин роҳи шигарф,
То кунад ғаввосии ин баҳри жарф.
Гар зи асрорат шавад завқе падид,
Ҳар замонат нав шавад шавқе падид!

❁ ❁ ❁

Ташнагии баркамол ин ҷо бувад,
Сад ҳазорон хун ҳалол ин ҷо бувад,

То биёрӣ даст то арши маҷид,
Кам мазан як соат аз «ҳал ман мазид».
Хешро дар ҳарфи ирфон ғарқ кун
В- арна боре хоки раҳ бар фарқ кун.
Гар наӣ хуфта зи аҳли таҳният,
Пас, чаро худро надорӣ таъзият?
Гар надорӣ шодие аз васли ёр,
Хезу боре мотами ҳиҷрон бидор.
Гар шавӣ қонеъ ба мулки ин ҷаҳон,
То абад зоеъ бимонӣ ҷовидон!
Ҳаст дойим салатанат дар маърифат,
Ҷаҳд кун, то ҳосил ояд ин сифат.
Ҳар кӣ масти олами ирфон бувад,
Бар ҳама халқи ҷаҳон султон бувад.
Мулки олам пеши ӯ мулке бувад,
Нуҳ фалак дар баҳри ӯ фулке бувад.

ҲИКОЯТ

Шуд магар Маҳмуд дар вайронае,
Дид он ҷо бедиле, девонае.
Сар фурӯ бурда ба андӯҳе, ки дошт,
Пушт зери бори он кӯҳе, ки дошт.

Шоҳро чун дид, гуфто:-Дур бош
В- арна бар ҷонат занам сад дурбош.
Ту на шоҳӣ, рав, ки бас дунҳимматӣ,
Дар Худои хеш кофирнеъматӣ,
Гуфт Маҳмудам:- Маро кофар магӯй,
Як сухан бо ман бигӯ, дигар магӯй.
Гуфт:-Агар медонӣ, ай ту бехабар,
К- аз кӣ дур афтодаӣ, ай беназар,
Нестӣ хокистару хокӣ тамом,
Ҷумла оташ резие бар сар мудом!

МАҚОЛАИ ҲОДӢ ВА АРБАУН (41) ДАР БАЁНИ ВОДИИ ИСТИҒНО

Баъд аз он Водии Истиғно бувад,
На дар он даъвову на маъно бувад.
Меҷаҳад аз биниёзӣ сарсаре,
Мезанад барҳам ба як дам кишваре.

Ҳафт дарё як шумар ин ҷон бувад,
Ҳафт ахгар як шарар ин ҷон бувад.
Ҳашт ҷаннат низ ин ҷо мурдаест,
Ҳафт дӯзах ҳамчу ях афсурдаест.
Ҳаст мӯреро ҳам ин ҷо, ай аҷаб,
Аҷри сад фили дамон бе як сабаб.
То калоғеро шавад пур ҳавсала,
Кас намонад зинда дар сад қофила.
Сад ҳазорон сабзпӯш аз ғам бисӯхт,
То ки Одамро чароғе барфурӯхт.
Сад ҳазорон ҷисм холӣ шуд зи рӯҳ,
То дар он ҳазрат дуругар гашт Нӯҳ.
Сад ҳазорон дида шуд дарёи хун,
То ки Юсуф омад аз зиндон бурун.
Сад ҳазорон пашша дар лашкар фитод,
То Бироҳим аз миён бар сар фитод.
Сад ҳазорон тифл сарбибрида шуд,
То Калимуллоҳ соҳибдида шуд.
Сад ҳазорон халқ шуд оташпараст,
То Халилуллоҳ аз оташ бираст.
Сад ҳазорон халқ дар зуннор шуд,
То ки Исо маҳрами асрор шуд.
Сад ҳазорон ҷону дил тороҷ рафт,
То Муҳаммад як шабе меъроҷ рафт.
Қудрате нав дорад ин ҷони куҳун,
Хоҳ ин ҷо ҳеч кун, хоҳӣ макун.
Гар ҷаҳоне дил кабобе дидаӣ,
Ҳамчунон донам, ки хобе дидаӣ.
Гар дар ин дунё ҳазорон ҷон фитод,
Шабнаме дар баҳри бепоён фитод.
Гар фурӯ шуд сад ҳазорон сар ба хоб,
Заррае ё сояе шуд з- офтоб.
Рехт гар афлоку анҷум лахт- лахт,
Дар ҷаҳон кам гир барге аз дарахт.
Гар зи моҳӣ дар адам шуд то ба моҳ,
Пойи мӯре лахт шуд дар қаъри чоҳ!
Гар ду олам шуд ҳама якбор нест,
Дар замин реге ҳамон, ангор, нест.
Гар намонд аз деву аз мардум асар,
Аз сари як қатра борон даргузар.

Гар бирезад ҷумлае танҳо ба хок,
Мӯйи ҳайвоне агар набвад, чӣ бок!
Гар шуд ин ҷо ҷузву кул, ай ҷон, табоҳ,
Кам шуд аз рӯйи замин як барги коҳ.
Гар ба як раҳ гашт ин нуҳ ташт гум,
Қатрае дар ҳафт дарё гашт гум!

ҲИКОЯТ

Дар деҳи мо буд барное чу моҳ,
Уфтод он моҳи Юсуфваш ба чоҳ.
Бар забар афтод хок ӯро басе,
Оқибат з- он ҷо баровардаш касе.
Ҳол бар вай гашта буду рӯзгор,
Бо ду дам оварда кораш сахт зор.
Он накӯсират Муҳаммадном буд,
То бад- он олам аз ӯ як гом буд.

Чун падар дидаш чунон, гуфт:-Ай писар,
Ай чароғи чашму ай ҷони падар,
Ай Муҳаммад, бо падар лутфе бикун,
Як сухан баргӯй, гуфт ӯ:- Ку сухун!
Ку Муҳаммад, ку писар, ку ҳеч кас,
Ин бигуфту ҷон бидод, ин буд бас.
Дарнигар, ай солики соҳибназар,
То Муҳаммад куву Одам, дарнигар!
Одамӣ охир куву зурёт ку?
Номи ҷузвийёту куллийёт ку?
Ку замин, ку кӯҳу дарё, ку фалак,
Ку парӣ, ку девмардум, ку малак?
Ку кунун он сад ҳазорон тан ба хок,
Ку кунун он сад ҳазорон ҷони пок?!
Ку ба вақти ҷон бидодан печ- печ,
Ку касе, ку ҷону тан, ку ҳеч- ҳеч?!
Ҳар ду оламрову сад чандон ки ҳаст,
Гар бисои бибезӣ, з- он чи ҳаст,
Чун сарое печ- печ ояд туро,
Бар сари ғирбол ҳеч ояд туро!

ҲИКОЯТ

Юсуфи Ҳамдон, ки чашми роҳ дошт,
Синае поку диле огоҳ дошт.

Гуфт:-Бар шав умрҳо болои арш,
Пас фурӯ шав баъд аз он дар таҳти фарш!
Ҳар чӣ буду ҳасту хоҳад буд низ,
Чи баду чи нек, ҳар як зарра чиз,
Қатрае ин ҷумла аз дарёи ҷуд
Буду фарзандаш набуд Одам, чӣ суд?!
Нест ин водӣ чунин саҳл, ай салим,
Саҳл медонӣ ту аз ҷаҳл, ай салим
Гар шавад сад раҳ равон хун дар дилат,
Ҳам нагардад қатъ ҷуз як манзилат.
Гар ҷаҳоне роҳ ҳар дам биспарӣ,
Гоми аввал бошадат, чун бингарӣ.

Ҳеч солик роҳро поён надид,
Ҳеч кас ин дардро дармон надид.
В- ар чу саг бошиву дойим медавӣ,
То абад бонги дарое нашнавӣ!
На шудан рӯй асту на истоданат,
На туро мурдан беҳу не зоданат.
Ҳаст мушкил кор афтодан, чӣ суд,
Кори сахт ин аст, истодан чӣ суд?!
Сар мазан, сар мезан, ай марди хамӯш,
Тарк кун ин кору ҳин, дар кор кӯш!
Ҳам ба тарки кор гӯ, ҳам кор кун,
Кори худ андак куну бисёр кун.
То магар коре бувад дармони кор,
Кор бошад бо ту дар поёни кор.
В- ар набошад кор дармони касе,
Бо ту бекорӣ бувад он ҷо басе.
Ҳар кӣ гӯяд чун кунам, гӯ, чун макун,
То ба акнун кардаӣ, акнун макун!
Тарк кун коре, ки он кардӣ нахуст,
Кардану нокардан ин бошад дуруст!
Чун шиносӣ кор, чун натвон шинохт
В- ар шиносӣ, кай тавонӣ кор сохт?!
Бениёзӣ бину истиғно нигар,
Хоҳ мутриб бошу хоҳӣ навҳагар!
Барқи истиғно чунон ин ҷо фурӯхт,
К- аз тафи ӯ сад ҷаҳон ин ҷо бисӯхт.
Сад ҷаҳон ин ҷо фурӯ резад ба хок,
Гар ҷаҳон набвад дар ин водӣ, чӣ бок!

ҲИКОЯТ

Дида бошӣ, к- он ҳакими бехирад
Тахтаи хок оварад дар пеши х(в)ад.
Пас кунад он тахта пурнақшу нигор,
Собиту сайёра орад ошкор.
Ҳам фалак орад падиду ҳам замин,
Гаҳ бар он ҳукме кунад, гоҳе бар ин.

Ҳам нуҷуму ҳам буруҷ орад падид,
Ҳам уфулу ҳам уруҷ орад падид.
Ҳам нуҳусат, ҳам саодат баркашад,
Хонаи мавту валодат баркашад.
Чун ҳисоби наҳс гардад саъд аз он,
Гӯшаи он тахта гирад баъд аз он,
Барфишонад, гӯйӣ, он ҳаргиз набуд,
Он ҳама нақшу нишон ҳаргиз набуд.
Сурати ин олами пурпечпеч
Ҳаст ҳамчун сурати он тахта ҳеч.
Ту наёрӣ тоби ин ганҷи гузин,
Гирди ин кам гарду дар кунҷе нишин.
Ҷумлаи мардон, занон ин ҷо шуданд,
Аз ду олам бенишон ин ҷо шуданд.
Чун наёрӣ тоқати ин роҳ ту,
Гар ҳама кӯҳӣ, насанҷӣ коҳ ту!

ҲИКОЯТ

Гуфт марде мардро аз аҳли роз,
Парда шуд аз олами асрор боз.
Ҳотифе дарҳол гуфт:-Ай пир, зуд
Ҳар чӣ мехоҳӣ, бихону гир зуд.
Пир гуфто:-Ман бидидам, к- анбиё
Мубтало буданд дойим дар бало.
Ҳар куҷо ранҷу балое беш буд,
Анбиёро он ҳама дар пеш буд.
Анбиёро чун бало омад насиб,
Кай расад роҳат ба ин марди ғариб?
Ман на иззат хоҳаму на хорие,
Кош дар аҷзи худам бигзорие.
Чун насиби меҳтарон дард асту ранҷ,
Кеҳтаронро кай тавонад буд ганҷ!

Анбиё буданд сарғавғои кор,
Ман надорам тоб, даст аз ман бидор!
Ҳар чӣ гӯям аз миёни ҷон, чӣ суд,
То туро коре наяфтад, з- он чӣ суд?

Гарчи дар бахри хатар афтодаӣ,
Ҳамчу кафке бар забар афтодаӣ,
Аз наҳанги қаҳр агар огоҳие,
Кай сулуки инчунин раҳ хоҳие?!
Аввал аз пиндор монӣ беқарор,
Чун дарафтӣ, ҷон кай орӣ бар канор?!

ҲИКОЯТ

Он магас мешуд зи баҳри тӯшае,
Дид кандуи асал дар гӯшае.
Шуд зи шавқи он асал дилдодае,
Дар хурӯш омад, ки ку озодае!
То зи ман- мискин ҷаве бистонад ӯ,
Дар даруни кандуям биншонад ӯ.
Шохи васлам гар ба бор ояд чунин,
Ҳеч некӯтар наяст аз ангубин.
Чун магасро дар асал афтод кор,
Пову దасташ дар асал шуд устувор.
Аз тапидан суст шуд пайванди ӯ
В- аз ҷаҳидан сахттар шуд банди ӯ.
Дар хурӯш омад, ки моро қаҳр кушт,
Ангубинам сахттар аз заҳр кушт.
Гар ҷаве додам, ду ҷав акнун диҳам,
Бу, к- аз ин дармондагӣ берун ҷаҳам.
Кас дар ин водӣ даме фориғ мабод,
Марди ин водӣ ба ҷуз болиғ мабод!
Рӯзгоре, ай дили ошуфтакор,
Пову дастат дар асал шуд устувор.
Бас ба бозӣ мешуморӣ рӯзгор,
Ту ба ғафлат мегузорӣ рӯзгор.
Хезу ин водии мушкил қатъ кун,
Бозпар аз ҷону аз дил қатъ кун.
З- он ки то бо ҷону бо дил ҳамбарӣ,
Мушрикӣ в- аз мушрикон ғофилтарӣ.
Барфишон ҷон дар раҳу дил кун нисор
В- арна з- истиғно бигардонанд кор!

ҲИКОЯТ

Буд шайхе хирқапӯшу номдор,
Бурд аз вай духтари сагбон қарор.
Шуд чунон дар ишқи он дилбар забун,
К- аз дилаш мезад чу дарё мавҷ хун.
Бар умеди он ки бинад рӯйи ӯ,
Шаб бихуфтӣ бо сагони кӯйи ӯ.
Модари духтар аз он огоҳ шуд,
Гуфт:-Шайхо, чун дилат гумроҳ шуд?
Дар сарат бошад агар ҳеч ин ҳавас,
Пешаи мо ҳаст сагбонию бас.
Боядат чун мо ту сагбонӣ кунӣ,
Баъди соле ақду меҳмонӣ кунӣ.
Чун набуд он шайх андар ишқ суст,
Хирқаро афканду шуд дар кор чуст.
Бо саге дар даст дар бозор шуд,
Қурби соле аз пайи ин кор шуд.
Сӯфии дигар, ки будаш ҳамнафас,
Чун чунонаш дид, гуфт:-Ай ҳечкас,
Муддати сӣ сол будӣ марди мард,
Ин чаро кардию ҳаргиз ин кӣ кард?!
Гуфт:-Ай ғофил, макун қисса дароз,
З- он ки гар парда кунӣ з- ин қисса боз,
Ҳақтаъоло донад ин асрорро,
Бо ту гардонад ҳаме ин корро.
Чун бибинад таънаи пайвасти ту,
Саг ниҳад аз дасти ман бар дасти ту.
Чанд гӯям, к- ин дилам аз дарди роҳ
Хун шуду як кас наёмад марди роҳ.
Ман зи беҳуда шудам бисёргӯй
В- аз шумо як тан нашуд асрорҷӯй.
Гар шумо асрордони раҳ шавед,
Он гаҳе аз ҳарфи ман огаҳ шавед.
Гар бигӯям беш аз ин з- ин раҳ басе,
Ҷумла дар хобед, ку раҳрав касе?

ҲИКОЯТ

Он муриде шайхро гуфт:- Аз ҳузур,
Нуктае баргӯй:- Шайхаш гуфт:-Дур.
Гар шумо рӯҳо бишӯед ин замон,
Он гаҳе ман нукта орам дар миён.

Дар наҷосат мушк бӯйӣ, з- он чӣ суд?!
Пеши мастон нукта гӯйӣ, з- он чӣ суд?!

МАҚОЛАИ СОНИ ВА АРБАУН (42) ДАР БАЁНИ ВОДИИ ПАНҶУМ, КИ ТАВҲИД БОШАД

Баъд аз ин водии Тавҳид оядат,
Манзили таҷриду тафрид оядат.
Рӯйҳо чун з- ин биёбон баркашанд,
Ҷумла сар аз як гиребон баркашанд.
Гар басе бинӣ адад, гар андаке,
Он яке бошад дар ин раҳ бе шаке.
Чун яке бошад, яке дар як мудом,
Он яке андар яке бошад тамом.
Нест он як, к- он аҳад ояд туро,
З- он яке, к- он дар адад ояд туро.
Чун бурун аст ӯ зи ҳадду аз адад,
Аз азал қатъи назар кун то абад.
Чун азал гум шуд абад ҳам ҷовидон,
Ҳар дуро кай ҳеч монад дар миён?!
Чун ҳама ҳече бувад, ҳеч ин ҳама,
Кай бувад дар асл ҷуз печ ин ҳама!

ҲИКОЯТ

Гуфт он девонаро марди азиз:
-Чист ин олам, бигӯ в- ин хона низ?!
Гуфт:-Ҳаст ин олами пурномунанг
Ҳамчу нахле баста аз ҳар гуна ранг.
Гар ба даст он нахлро молад касе,
Он ҳама як мум гардад бе шаке.

Чун ҳама мум аст, дигар чиз нест,
Рав, ки чандин ранги он хӯ низ нест.
Чун яке бошад ҳама, набвад дуӣ,
Ҳам манӣ бархезад ин ҷо, ҳам туӣ!

ҲИКОЯТ

Рафт пеши Бӯалӣ он пирзан,
Коғазе зар бурд, к- ин бистон зи ман.
Шайх гуфто:-Аҳд дорам ман, ки низ
Ҷуз зи Ҳақ настонам аз кас ҳеч чиз.

Пирзан дарҳол гуфто:-Бӯалӣ,
Аз куҷо овардӣ, охир, аҳвалӣ?!
Ту дар ин раҳ марди ақду ҳал наӣ,
Чанд бинӣ ғайр, агар аҳвал наӣ!
Мардро дар дида ин ҷо ғайр нест,
Каъбаро зиддияте бо Дайр нест.
Марди солик чун ба ҳадди дил расид,
Андар ин раҳ чун бад- ин манзил расид,
Ҳам аз ӯ шунвад суханҳо ошкор,
Ҳам бад- ӯ монад вуҷудаш пойдор.
Ҳам ҷуз ӯ касро набинад як замон,
Ҳам ҷуз ӯ касро надонад дар ҷаҳон.
Ҳам дар ӯ, ҳам з- ӯву ҳам бо ӯ бувад,
Ҳам бурун аз ҳар се, ин некӯ бувад.
Ҳар кӣ дар дарёи ваҳдат гум нашуд,
Гар ҳама Одам бувад, мардум нашуд.
Ҳар кӣ аз аҳли ҳунар в- аз аҳли айб
Офтобе дорад андар ҷайби ғайб,
Оқибат рӯзе бувад, к- он офтоб
Бо худаш гирад, барандозад ниқоб.
Ҳар кӣ ӯ дар офтоби х(в)ад расид,
Ту яқин медон, зи неку бад раҳид.
То ту бошӣ, неку бад ин ҷо бувад,
Чун ту гум гаштӣ, ҳама савдо бувад!
В- ар тавонӣ дар вуҷуди хеш боз
Неку бад бинӣ дар ин роҳи дароз.

То ки аз ҳече падидор омадӣ,
Дар вуҷуди худ гирифтор омадӣ.
Кошкӣ акнун чу аввал будаӣ,
Яъне, аз ҳастӣ муъаттал будаӣ.
Аз сифоти бад ба куллӣ пок шав,
Баъд аз он боде ба каф дар хок шав.
Он чи дар туст аз ҳасад в- аз хашми ту,
Чашми мардон бинад он, на чашми ту.
Ту куҷо донӣ, ки андар тан туро
Чи палидиҳост, чи гулхан туро.
Ҳаст дар ту гулхане пураждаҳо,
Ту зи ғафлат карда эшонро раҳо.
Мору каждум бо ту зери пардаанд,
Хуфтаанду хештан гум кардаанд.

Гар сари мӯйе фидои шон кунӣ,
Ҳар якеро ҳамчу сад суъбон кунӣ!
Ҳар якеро дӯзахи пурмор ҳаст,
То бипардозӣ зи дӯзах, кор ҳаст!
Гар бурун ойӣ аз инҳо пок ту,
Хуш ба хок- андар шавӣ дар хок ту.
В- арна зери хок чи каждум, чи мор,
Мегазандат сахт то рӯзи шумор.
Ҳар касе, к- ӯ бехабар з- ин покӣ аст,
Ҳар кӣ хоҳӣ гир, кирми хокӣ аст.
То кай, ай Аттор, аз ин ҳарфи маҷоз?
Бо сари асрори тавҳид ой боз!
Марди солик чун расид ин ҷойгоҳ,
Ҷойгоҳу мард бархезад зи роҳ.
Гум шавад, зеро ки пайдо ояд ӯ,
Гунг гардад, з- он ки гӯё ояд ӯ.
Ҷузв гардад, кул шавад, на кул, на ҷузв,
Сурате бошад аҷаб, на ҷон, на узв.
Ҳар чаҳор ояд бурун аз ҳар чаҳор,
Сад ҳазор ояд бурун аз сад ҳазор.
Акл ин ҷо кист?-Афтода бадар,
Монда тифле кӯру модарзод кар.

Заррае ҳар, к- ӯ аз ин сар ёфта- ст,
Сар зи мулки ҳар ду олам тофта- ст.
Худ чу ин кас нест мӯйе дар миён,
Чун биёбад низ бӯйе дар ҷаҳон?!
Гарчи ин кас нест, ҳам ҳам ин кас аст,
Гар вуҷуд асту адам ҳам, ин кас аст!

ҲИКОЯТ

Гуфт Луқмони Сарахсӣ, к- ай Илоҳ,
Пираму саргаштаву гумкардароҳ.
Бандае, к- ӯ пир шуд, шодаш кунанд,
Пас хаташ бидҳанду озодаш кунанд.
Ман кунун дар бандагӣ, ай подшоҳ,
Ҳамчу барфе кардаам мӯйи сиёҳ?!
Бандае бас ғамкашам, шодӣ- м бахш,
Пир гаштам, хатти озодӣ- м бахш.
Ҳотифе гуфт:-Ай ҳарамро хоси хос,
Ҳар кӣ ӯ аз бандагӣ хоҳад халос,

Маҳв гардад ақлу таклифаш ба ҳам,
Тарк кун ин ҳар дуро, дарнеҳ қадам.
Гуфт:-Илоҳӣ, ман туро хоҳам мудом,
Ақлу таклифам набояд, вассалом!
Пас зи таклифу зи ақл омад бурун,
Пойкӯбон даст мезад дар ҷунун.
Гуфт:-Акнун ман надонам, кистам,
Банда боре нестам, пас, чистам?!
Бандагӣ шуд маҳву озодӣ намонд,
Зррае дар дил ғаму шодӣ намонд.
Бе сифат гаштам, нагаштам бесифат,
Орифам, аммо надорам маърифат.
Ман надонам, ту манӣ, ё ман туӣ,
Маҳв гаштам дар туву гум шуд дуӣ!

ҲИКОЯТ

Аз қазо афтод маъшуқе дар об,
Ошиқаш худро дарафканд аз шитоб.

Чун расиданд он ду тан бо якдигар,
Ин яке пурсид аз ӯ, к- ай бехабар,
Гар ман афтодам дар ин оби равон,
Аз чӣ афкандӣ ту худро дар миён?
Гуфт:-Ман худро дар об андохтам,
З- он ки худро аз ту менашнохтам.
Рӯзгоре шуд, ки бошад бе шаке
Ҳам ту ман, ҳам ман ту в- он ҳар ду яке.
Ту манӣ ё ман туам, чанд аз дуӣ,
Ё туам ман, ё ту ман, ё ман туӣ!
То дуӣ барҷост, дар ширкат битофт,
Чун дуӣ бархост, тавҳидат битофт.
Чун ту ман бошию ман ту бардавом,
Ҳар ду тан бошем як тан, вассалом!

ҲИКОЯТ

Гуфт:-Рӯзе фарруху масъуд буд,
Рӯзи арзи лашкари Маҳмуд буд.
Шуд ба саҳро беадад пилу сипоҳ,
Буд болое, бар он ҷо рафт шоҳ.
Шуд бари ӯ ҳам Аёзу ҳам Ҳасан,
Ҳар ду мекарданд арзи анҷуман.

Буд рӯйи олам аз пилу сипоҳ,
Ҳамчу аз мӯру малах бигрифта роҳ.
Чашми олам ончунон лашкар надид,
Беш аз он лашкар касе дигар надид.
Пас зафон бикшод шоҳи номвар,
Бо Аёзи хоси худ гуфт:-Ай писар,
Ҳаст чандин пилу лашкар они ман,
Ин ҳама они ту, ту султони ман.
Гарчи гуфт ин лафз шоҳи номдор,
Сахт фориғ буд Аёзу барқарор.
Шоҳро хидмат накард он ҷойгоҳ,
Худ нагуфт ӯ ин маро гуфта- ст шоҳ.
Шуд Ҳасан ошуфтаву гуфт:-Ай ғулом,
Мекунад шоҳет чандин эҳтиром,

Ту чунин истода, чун беҳурмате,
Пушт хам надҳию накнӣ хидмате,
Ту чаро ҳурмат намедорӣ нигоҳ,
Ҳақшиносӣ набвад ин дар пеши шоҳ!
Чун Аёз, алқисса бишнид ин хитоб,
Гуфт:-Ҳаст инро мувофиқ ду ҷавоб.
Як ҷавоб ин аст, к- он берӯю роҳ
Гар кунад хидмат ба пеши подшоҳ,
Ё ба хок афтад ба хорӣ пеши ӯ,
Ё сухан гӯяд ба зорӣ пеши ӯ,
Бештар аз шоҳу камтар омадан
Ҷаҳл бошад дар баробар омадан.
Ман киям, то сар бар ин дар оварам,
Дар миён худро баробар оварам?
Банда они ӯву ташриф они ӯст,
Ман киям, фармон ҳама фармони ӯст!
3- он чи ҳар рӯзе шаҳи фирӯз кард
В- ин карам ӯ бо Аёз имрӯз кард!
Гар ду олам хутбаи зоташ диҳанд,
Ман надонам, то мукофоташ диҳанд.
Ман дар ин маърaз куҷо оям падид,
Ман кӣ бошам ё чаро оям падид!
Не кунам хидмат, на бар сар оямаш,
Кистам, то дар баробар оямаш!
Чун Ҳасан бишнид ин қавл аз Аёс,
Гуфт:-Аҳсан- т, ай Аёзи ҳақшинос!

Дорам инсофе, ки дар айёми шоҳ
Лоиқи ҳар дам ба сад инъоми шоҳ!
Пас Ҳасан гуфто:-Бигӯ дигар ҷавоб!
Гуфт:-Набвад пеши ту гуфтан савоб!
Гар ману шаҳ ҳар ду бо ҳам будаме,
Ин суханро сахт муҳкам будаме.
Лек чун ту маҳрами он нестӣ,
Чун бигӯям, чун ту султон нестӣ!
Пас Ҳасанро зуд бифристид шоҳ,
Шуд Ҳасан низ аз ҳисоби он сипоҳ.

Чун дар он хилват на мо буду на ман,
Гар Ҳасан мӯйе шавад, набвад ҳасан.
Шоҳ гуфто:-Хилват омад, роз гӯй,
Он ҷавоби хос бо ман боз гӯй!
Гуфт:-Ҳар гаҳ, к- аз камоли лутф шоҳ
Мекунад сӯйи мани мискин нигоҳ,
Дар фурӯғи партави он як назар
Маҳв мегардад вуҷудам сар ба сар.
Аз ҳаёти офтоби фарри шоҳ
Пок бармехезам он соат зи роҳ.
Чун намемонад зи ман номи вуҷуд,
Чун ба хидмат пеш афтам дар суҷуд!
Гар ту мебинӣ касеро он замон,
Ман наям он, ҳаст ҳам шоҳи ҷаҳон.
Гар ту як лутфу агар сад мекунӣ,
Аз худовандӣ ту бо х(в)ад мекунӣ!
Соя, к- ӯ гум шавад дар офтоб,
3- ӯ кай ояд хидмате дар ҳеч боб.
Ҳаст Аёзат соя дар кӯйи ту,
Гум шуда дар офтоби рӯйи ту!
Чун шуд аз худ банда фонӣ, ӯ намонд,
Ҳар чӣ хоҳӣ кун, ту донӣ, ӯ намонд!

МАҚОЛАИ СОЛИС ВА АРБАУН (43) ДАР БАЁНИ ВОДИИ ШАШУМ, КИ ҲАЙРАТ БОШАД

Баъд аз он водии Ҳайрат оядат,
Кор дойим дарду ҳасрат оядат.
Ҳар нафас ин ҷо чу теғе бошадат,
Ҳар даме ин ҷо дареғе бошадат.

Оҳ бошад, дард бошад, сӯз ҳам,
Рӯзу шаб бошад, на шаб, на рӯз ҳам.
Аз буни ҳар мӯйи он кас на ба теғ
Мечакад хун, менигорад, ай дареғ!
Оташе афсурда бошад марди ин,
Ё яхе, ки сӯхта аз дарди ин.

Марди ҳайрон чун расад ин ҷойгоҳ,
Дар таҳайюр мондаву гум карда роҳ.
Гум шавад дар роҳи ҳайрат маҳву мот,
Бехабар аз буди худ в- аз коинот.
Ҳар кӣ зад тавҳид бар ҷонаш рақам,
Ҷумла гум гардад аз ӯ, ӯ низ ҳам.
Гар бад- ӯ гӯянд:- Мастӣ ё найӣ,
Нестӣ, гӯӣ, ки ҳастӣ ё найӣ.
Дар миёнӣ ё бурунӣ аз миён,
Барканорӣ ё ниҳонӣ, ё аён.
Фониӣ ё боқиӣ, ё ҳар дуӣ,
Ҳар дуӣ ё ту найӣ, ё на туӣ?!
Гӯяд:- Аслан менадонам чиз ман
В- ин надонам в- он надонам низ ман.
Ошиқам, аммо надонам бар киям,
Не мусалмонам, на кофир, пас, чиям?!
Лекин аз ишқам надорам огаҳӣ,
Ҳам диле пуришқ дорам, ҳам тиҳӣ!

ҲИКОЯТ

Хусраве, к- офоқ дар фармон- ш буд,
Духтаре чун моҳ дар айвон- ш буд.
Аз накӯйӣ буд чун рашки парӣ,
Юсуфу чоҳи занахдон бар саре.
Турраи ӯ сад дили маҷрӯҳ дошт,
Ҳар сари мӯяш раге бо рӯҳ дошт.
Моҳи рӯяш ҳамчу фирдавс омада
В- он гаҳ аз абрӯ- ш ду қавс омада.
Чун зи қавсаш тирборон омада,
Қоби қавсайнаш санохон омада.
Наргиси масташ зи мижгон хорро
Дар раҳ афкандӣ басе ҳушёрро.
Рӯйи он Азроваши хуршедчеҳр,
Ҳафда(ҳ) Азро бурда аз моҳи сипеҳр.

Дар ду ёқуташ, ки ҷонро қут буд,
Дойиман рӯҳалқудус мабҳут буд.

Чун бихандидӣ лабаш, оби ҳаёт
Ташна мурдӣ в- аз лабаш ҷустӣ закот.
Ҳар кӣ кардӣ дар занахдонаш нигоҳ,
Уфтодӣ сарнигун дар қаъри чоҳ.
Ҳар кӣ сайди рӯйи чун моҳаш шудӣ,
Бе расан ҳолӣ фурӯ чоҳаш шудӣ.
Омадӣ алқисса пеши подшоҳ
Аз пайи хидмат ғуломе ҳамчу моҳ.
Чӣ ғуломе, он ки ӯ дод аз ҷамол
Меҳру маҳро ҳам муҳоқу ҳам завол.
Дар басити оламаш ҳамто набуд,
Бар сари кӯяш ба ҷуз ғавғо набуд.
Сад ҳазорон халқ дар бозору кӯй
Хира мондандӣ дар он хуршедрӯй.
Кард рӯзе аз қазо духтар нигоҳ,
Дид рӯйи он ғуломи подшоҳ.
Дил зи дасташ рафту дар хун уфтод,
Ақли ӯ аз парда берун уфтод.
Ақл рафту ишқ бар вай зӯр ёфт,
Ҷони ширинаш зи талхӣ шӯр ёфт.
Муддате бо хештан андеша кард,
Оқибат ҳам беқарорӣ пеша кард.
Дар гудозу сӯз аз ишқу фироқ,
Ҷон асири дарду дил пуриштиёқ.
Буд ӯро ду канизак мутриба,
Дар ағонӣ сахт олимартаба.
Ҷумла мусиқорзан, булбулсарой,
Лаҳни довудии эшон ҷонфизой.
Ҳоли худ дарҳол бо эшон бигуфт,
Тарки ному нангу тарки ҷон бигуфт.
Ҳар киро шуд ишқи ҷонон ошкор,
Ҷон чунон ҷойе куҷо ояд ба кор?
Гуфт:-Агар ишқам бигӯям бо ғулом,
Дар ғалат афтад, ки ҳам набвад тамом.
Ҳашматамро ҳам зиён дорад басе,
Кай ғуломеро расад чун ман касе!

Сад китоби сабр бар худ хондаам,
Чун кунам, бесабраму дармондаам!
Он ҳамехоҳам, ки з- он сарви саҳӣ
Баҳра ёбам, ӯ наёбад огаҳӣ.
Гар чунин мақсуди ман ҳосил шавад,
Кори ҷони ман ба коми дил шавад.
Чун хушовозон шуниданд ин сухун,
Ҷумла гуфтандаш, ки дил нохуш макун.
Мо ба шаб пеши ту оремаш ниҳон,
Ончунон, к- ӯро хабар набвад дар он.
Як канизак шуд ниҳон пеши ғулом,
Гуфт:-Ҳолӣ то ба пеш овард ҷом.
Доруи беҳушияш дар май фиканд,
Лоҷарам беҷӯшие дар вай фиканд.
Чун бихӯрд он май ғулом, аз хеш шуд,
Кори он зебоканизак пеш шуд.
Рӯз то шаб он ғуломи симбар
Буд масту аз ду олам бехабар.
Чун шаб омад, он канизон омаданд,
Пеши ӯ афтону хезон омаданд.
Пас ниҳоданд он замон бар бистараш,
Дар ниҳон бурданд пеши духтараш.
Зуд бар тахти зараш биншонданд,
Гавҳараш дар фарқ меафшонданд.
Нимшаб чун ниммасте он ғулом
Чашми чун наргис кушод аз ҳам тамом,
Дид қасре ҳамчу фирдавс аз нигор,
Тахти заррин аз каноре то канор.
Анбарин даҳ шамъ барафрӯхтанд,
Ҳамчу ҳезум уди тар месӯхтанд.
Баркашида он бутон яксар самоъ,
Ақлу ҷонро карда ҷону тан видоъ.
Буд он духтар миёни ҷамъ- дар,
Ҳамчу хуршеде ба нури шамъ- дар.
Дар миёни он ҳама шодию ком
Гум шуда дар чеҳраи духтар ғулом.

Монда буд ӯ хира, не ақлу на ҷон,
Не дар ин олам ба маънӣ, не дар он.
Чашм бар рухсораи дилдор дошт,
Гӯш бар овози мусиқор дошт.

Сина пуришқу зафон лол омада,
Ҷони ӯ аз завқ дар ҳол омада.
Ҳам машомаш бӯйи анбар ёфта,
Ҳам даҳонаш оташи тар ёфта.
Духтараш дарҳол ҷоми май бидод,
Нуқли майро бӯсае дар пай бидод.
Чашми ӯ дар чеҳраи ҷонон бимонд,
Дар рухи духтар ҳаме ҳайрон бимонд.
Чун намеомад зафонаш коргар,
Ашк мебориду мехорид сар.
Гаҳ лабашро бӯса додӣ чун шакар,
Гаҳ намак дар бӯса кардӣ бе ҷигар.
Гаҳ парешон кард зулфи саркашаш,
Гоҳ гум шуд дар ду ҷодуи х(в)ашаш.
В- он ғуломи маст пеши дилнавоз
Монда не бе худ, на бо худ чашм боз.
Андар ин наззора мебуд он ғулом,
То баромад субҳ аз Машриқ тамом.
То баромад субҳу боди субҳ ҷаст,
Аз харобӣ шуд ғулом он ҷо зи даст.
Чун бихуфт он ҷо ғуломи сарфароз,
Зуд бурдандаш ба ҷойи хеш боз.
Баъд аз он чун он ғуломи симбар
Ёфт охир андаке аз худ хабар,
Шӯр оварду надонисташ, чӣ буд,
Буданӣ чун буд, з- он шӯраш чӣ буд!
Гарчи ҳеч обе набудаш дар ҷигар,
Оби ӯ бигзашт аз болои сар.
Даст барзад, ҷома бар тан чок кард,
Мӯй аз сар канду бар сар хок кард.
Қисса пурсиданд аз он шамъи Тароз,
Гуфт:-Натвонам намуд ин қисса боз!

Он чи ман дидам аён масту хароб,
Ҳеч кас ҳаргиз набинад он ба хоб.
Он чи танҳо бар мани ҳайрон гузашт,
Бар касе ҳаргиз надонам, к- он гузашт.
Он чи ман дидам, наёрам гуфт боз,
З- ин аҷоибтар наяфтад ҳеч роз.
Ҳар яке гуфтанд, к- охир андаке
Бар худ ову бозгӯ аз сад яке.

Гуфт:-Ман дармондаам чун музтаре,
К- он ҳама ман дидаам ё дигаре.
Ман надонам, к- он зи мастӣ дидаам,
Ё ба ҳушёрӣ сифат бишнидаам.
Ҳеч нашнидам, чу бишнидам ҳама,
Ман надидам, гарчи ман дидам ҳама.
Оқиле гуфташ, ки хобе дидаӣ,
К- инчунин девонаву шӯридаӣ.
Гуфт:-Ман огаҳ наям, пиндорие,
Ё ки хобе дида, ё бедорие.
З- ин аҷабтар ҳол набвад дар ҷаҳон,
Ҳолате не ошкоро, не ниҳон.
Не тавонам гуфт, не хомӯш буд,
Не миёни ину он мадҳуш буд.
На замона маҳв мегардад зи ҷон,
На аз ӯ як зарра меёбам нишон.
Дидаам соҳибҷамоле, к- аз камол
Ҳеч кас надҳад нишон дар ҳеч ҳол.
Нест пеши чеҳраи ӯ офтоб
Зррае, валлоҳу аълам биссавоб.
Чун намедонам, чӣ гӯям беш аз ин,
Гарчи ӯро дидаам ман пеш аз ин.
Ман чӣ ӯро дидаву нодидаам,
Дар миёни ину он шӯридаам!

ҲИКОЯТ

Модаре бар хоки духтар мегирист,
Роҳбине сӯйи он зан бингарист.

Гуфт:-Ин зан бурд аз мардон сабақ,
З- он ки чун мо нест, медонад ба ҳақ,
К- аз кадомин гумшуда монда- ст дур
В- аз кӣ афтода- ст з- ин сон носабур.
Фаррух ӯ, чун ҳол медонад, ки чист,
Донад ӯ то бар кӣ мебояд гирист!
Мушкил омад қиссаи ин ғамзада,
Рӯзу шаб биншаставу мотамзада.
Нест маълумам зи даври рӯзгор,
Бар кӣ мегирям чу борон зор- зор!
Ман на огоҳам чунин ҳайроншуда,
К- аз кӣ дур афтодаам гирёншуда.

Ин зан аз ман чун ҳазорон гӯй бурд,
З- он ки аз гумгаштаи худ бӯй бурд.
Ман набурдам бӯй, ин ҳасрат маро
Рехт хуну кушт дар ҳайрат маро!
Дар чунин манзил, ки шуд дил нопадид,
Не, ки шуд з- ин роҳи манзил нопадид.
Ресмони ақлро сар гум шуда- ст,
Хонаи пиндорро дар гум шуд- ст.
Ҳар кӣ ӯ ин ҷо расад, сар гум кунад,
Чор ҳадди хешро дар гум кунад.
Гар касе ин ҷо раҳе дарёфта- ст,
Сирри кулро ӯ саросар ёфта- ст!

ҲИКОЯТ

Сӯфие мерафт, овозе шунид,
К- он яке мегуфт:-Гум кардам калид.
Кӣ калиде ёфта- ст ин ҷойгоҳ,
З- он ки дар баста- сту ман бар хоки роҳ?!
Гар дари ман баста монад, чун кунам,
Ғуссае пайваста монад, чун кунам?!
Сӯфияш гуфто:- Кӣ гуфтат хаста бош,
Дар чу медонӣ, бирав, гӯ, баста бош?!
Бар дари баста чу биншинӣ басе,
Ҳеч шак набвад, ки бикшояд касе.

Кори ту саҳл асту душвор они ман,
К- аз таҳайюр мебисӯзад ҷони ман.
Нест корамро на пойе, не саре,
Не калидам буд ҳаргиз, не даре.
Кош ин сӯфӣ басе биштофтӣ,
Баста, ё бикшода дарро ёфтӣ.
Нест мардумро насибе ҷуз хаёл,
Менадонад ҳеч кас, то чист ҳол!
Ҳар кӣ гӯяд:-Чун кунам? Гӯ:-Чун макун!
То кунун чун кардаӣ, акнун макун!
Ҳар кӣ ӯ дар водии ҳайрат фитод,
Ҳар нафас дар сад ҷаҳон ҳасрат фитод.
Ҳайрату саргаштагӣ то кай барам,
Пай чу гум карданд, ман чун пай барам?
Менадонам, кошкӣ ман донаме,
Ки агар медонаме, ҳайронаме.

Мар маро ин ҷо шикоят шукр шуд,
Куфр имон гашту имон куфр шуд!

ҲИКОЯТ

Шайхи Насрободро бигрифт дард,
Кард чил ҳаҷ бар таваккул, ин- т мард!
Баъд аз он мӯйе сапеду тан низор,
Барҳана дидаш касе бо як изор.
Дар дилаш тобеъю дар ҷонаш тафе,
Баста зуннореъю бигшода кафе.
Омада не аз сари даъвову лоф,
Кард оташгоҳи габрӣ дар тавоф.
Гуфт шахсе:-Ай бузурги номдор,
Ин чӣ кори туст, охир, шарм дор!
Карда чандин ҳаҷҷу чандин сарварӣ,
Ҳосили ин ҷумла омад кофарӣ?!
Инчунин кор аз сари хомӣ бувад,
Аҳли дилро аз ту бадномӣ бувад.
Ин кадомин шайх кард, ин роҳи кист?
Менадонӣ ин, ки оташгоҳи кист?

Шайх гуфто:- Кори ман сахт уфтод,
Оташам дар хонаву рахт уфтод.
Шуд аз ин оташ маро хирман ба бод,
Дод куллӣ ному нанги ман ба бод!
Гаштаам коливи кори хеш ман,
Менадонам ҳилае з- ин беш ман.
Чун дарояд инчунин оташ ба ҷон,
Кай гузорад ному нангам як замон.
То гирифтори чунин кор омадам,
Аз Куништу Каъба безор омадам.
Заррае гар ҳайратат ояд падид,
Ҳамчу ман сад ҳасратат ояд падид!

ҲИКОЯТ

Навмуриде буд дил чун офтоб.
Дид пири хешро як шаб ба хоб.
Гуфт:-Аз ҳайрат дилам дар хун нишаст,
Кори ту, баргӯй, он ҷо чун нишаст?
Дар фироқат шамъи дил афрӯхтам,
То ту рафтӣ, ман зи ҳайрат сӯхтам.

Ман зи ҳайрат гаштам ин ҷо розҷӯй,
Кори ту чун аст он ҷо, бозгӯй!
Пир гуфто:- Мондаам ҳайрону маст,
Мегазам дойим ба дандон пушти даст.
Мо басе дар қаъри ин зиндону чоҳ
Аз шумо ҳайронтарем ин ҷойгоҳ.
Заррае аз ҳайрати уқбо маро
Беш аз сад кӯҳ дар дунё маро.

МАҚОЛАИ РОБИЪ ВА АРБАУН (44) ДАР БАЁНИ ВОДИИ ҲАФТУМ, КИ ФАҚРУ ФАНО АСТ

Баъд аз ин водии Факр асту Фано,
Кай бувад ин ҷо сухан гуфтан раво!
Айни ин водӣ фаромӯшӣ бувад,
Гунгию каррию беҳушӣ бувад.

Сад ҳазорон сояи ҷовид ту
Гумшуда бинӣ зи як хуршед ту.
Бахри куллӣ чун ба ҷунбиш кард рой,
Нақшҳо дар баҳр кай монад ба ҷой?!
Ҳар ду олам нақши ин дарёст бас,
Ҳар кӣ гӯяд нест, ин савдост бас!
Ҳар кӣ дар дарёи кул гумбуда шуд,
Доимо гумбудаву осуда шуд.
Дил дар ин дарё бад- ин осудагӣ
Менаёбад ҳеч, ҷуз гумбудагӣ.
Гар аз ин гумбудагӣ бозаш диҳанд,
Сунъ бин, к- аз дар басе розаш диҳанд.
Соликони пухтаву мардони мард
Чун фурӯ рафтанд дар майдони дард,
Гум шуданд аввалқадам, з- ин пас чӣ суд,
Лоҷарам дигар қадам касро набуд.
Чун ҳама дар гоми аввал гум шуданд,
Ту ҷамоде гир, агар мардум шуданд!
Уду ҳезум чун ба оташ дар шаванд,
Ҳар ду бар як ҷой хокистар шаванд.
Ин ба сурат ҳар ду яксон бошадат,
Дар сифат фарқи фаровон бошадат.
Лек агар поке дар ин дунё шавад,
Аз вуҷуди хеш нопайдо шавад.

Ҷунбиши ӯ ҷунбиши дарё бувад,
Ӯ чу набвад дар миён, зебо бувад.
Набвад ӯву ӯ бувад, чун бошад ин!
Аз хаёли ақл берун бошад ин!

ҲИКОЯТ

Як шабе Маъшуқи Тӯс- он бахри роз
Бо мuриде гуфт:- Дойим мегудоз.
То чу андар ишқ бигдозӣ тамом,
Пас шавӣ аз заъф чун мӯйе мудом.
Чун шавад шахси ту чун мӯйе низор,
Ҷойгоҳе созадат дар зулфи ёр.

Ҳар кӣ чун мӯйе шавад дар кӯйи ӯ,
Бе шаке мӯйе шавад дар мӯйи ӯ.
Гар ту ҳастӣ роҳбину дидавар,
Мӯй дар мӯй инчунин андарнигар.
Гар сари мӯе бимонад аз х(а)дӣ- т,
Ҳафт дӯзах пур бароояд аз бадӣ- т.

ҲИКОЯТ

Ошиқе рӯзе магар хун мегирист,
З- ӯ касе пурсид, к- ин гиря зи чист?
Гуфт:- Мегӯянд, фардо Кирдгор,
Чун кунад ташрифи рӯят ошкор,
Чил ҳазорон сол бидҳад бардавом
Хосагони қурби худро бори ом.
Як замон з- он ҷо ба худ оянд боз,
Дар ниёз афтанд хӯ карда ба ноз,
З- он ҳамегирям, ки бо хешам диҳанд,
Як нафас дар дидаи хешам ниҳанд.
Чун кунам он як нафас бо хеш ман,
Метавон куштан аз ин ғам хештан.
То ки бо худ бинниям, бад биниям,
Бо Худо бошам, чу бех(в)ад биниям,
Он замон, к- аз худ раҳоӣ бошадам,
Бехудӣ айни худоӣ бошадам.
Ҳар кӣ ӯ рафт аз миён, инак фано,
Чун фано гашт аз фано, инак бақо!
Гар туро ҳаст ин дили зеру забар,
Бар сироту оташи сӯзон гузар.

Ғам махур, к- оташ зи равған в- аз чароғ
Дудае пайдо кунад чун парри зоғ.
Чун бар он оташ кунад равған гузар,
Аз вуҷуди равғанӣ ояд бадар.
Гарчи раҳ бар оташи сӯзон кунад,
Хештанро қолаби Қуръон кунад.
Гар ҳамехоҳӣ, ки ту ин ҷо расӣ,
Андар ин манзилгаҳи воло расӣ,

Хешро аввал зи худ бехеш кун,
Пас буроқе аз адам дар пеш кун.
Ҷомае аз нестӣ дарпӯш ту,
Косае пур аз фано кун нӯш ту.
Дар рикоби маҳв кун пойе зи ҳеч
Рахши ночизе бар он ҷойе зи ҳеч.
Парниёне аз яке зеру забар,
Бар миён барбанд аз лошай камар.
Тамс кун чашму зи ҳам бикшой зуд,
Баъд аз он дар чашм кун куҳли набуд.
Кам шаву з- ин ҳам ба як дам кам мабош,
Пас аз ин камгаштагӣ дар ғам мабош.
Ҳамчунин мерав бад- ин осудагӣ,
То расӣ дар олами камбудагӣ.
Гар бувад з- ин оламат мӯйе асар,
Нест з- ин олам туро мӯйе хабар.

ҲИКОЯТ

Як шабе парвонагон ҷамъ омаданд,
Дар мазиқе толиби шамъ омаданд.
Ҷумлагӣ гуфтанд мебояд яке,
К- ӯ хабар дорад зи матлуб андаке.
Шуд яке парвона то қасре зи дур,
Дар фазои қаср дид аз шамъ нур.
Боз гашту дафтари худ боз кард,
Васфи ӯ дархурди фаҳм оғоз кард.
Ноқиде, к- ӯ дошт дар маҷмаъ меҳӣ,
Гуфт:- Ӯро нест аз шамъ огаҳӣ.
Шуд яке дигар, гузашт аз нур дар,
Хештан бар шамъ зад аз дуртар.
Парзанон дар партави матлуб шуд,
Шамъ ғолиб гашту ӯ мағлуб шуд.

Боз гашт, ӯ низ муште роз гуфт,
Аз висоли шамъ шарҳе боз гуфт.
Ноқидаш гуфт:- Ин нишон не, ай азиз,
Ҳамчу он дигар нишон додӣ ту низ.

Дигаре бархост, мешуд маст- маст,
Пойкӯбон бар сари оташ нишаст.
Дасту гардан гашт бо оташ ба ҳам,
Хешро гум кард бо ӯ х(в)аш ба ҳам.
Чун гирифт оташ зи сар то пои ӯ,
Сур шуд чун оташе аъзои ӯ.
Ноқиди эшон чу дид ӯро зи дур,
Шамъ бо худ кард ҳамрангаш зи нур,
Гуфт:- Ин парвона дар кор асту бас,
Кас чӣ донад ӯ хабардор асту бас!
То нагардӣ бехабар аз ҷисму ҷон,
Кай хабар ёбӣ зи ҷонон як замон?
Ҳар кӣ аз мӯйе нишонат боз дод,
Сад хат андар хуни ҷонат боз дод.
Нест чун маҳрам нафас ин ҷойгоҳ,
Дарнагунҷад ҳеч кас ин ҷойгоҳ!

ҲИКОЯТ

Сӯфие мерафт чун беҳосиле,
Зад қафое муҳкамаш сангиндиле.
Бо дили пурхун сар аз пас кард ӯ,
Гуфт:- Он к- аз ту қафое х(в)ард ӯ,
Қубри сӣ сол аст, то ӯ мурду рафт,
Олами ҳастӣ ба поён бурду рафт.
Мард гуфташ:- Ай ҳама даъвӣ, на кор,
Мурда кай гӯяд сухан, шарме бидор!
То ки ту дам мезанӣ, ҳамдам наӣ,
То ки мӯйе мондаӣ, марҳам наӣ.
Гар бувад мӯйе изофат дар миён,
Ҳаст сад олам масофат дар миён!
В- он ки шуд ҳам бехабар, ҳам беасар,
Дар миёни ҷамъ ӯ дорад хабар.
Гар ту хоҳӣ, то дар ин манзил расӣ,
То ки мӯйе мондаӣ, мушкил расӣ!
Ҳар чӣ дорӣ, оташеро барфурӯз,
То изори пой дар оташ бисӯз.

Чун намонад ҳеч, мандеш аз кафан,
Бархана худро дар оташ дарфикан.
Чун ҳама рахти ту хокистар шавад,
Заррае пиндори ту камтар шавад.
В- ар чу Исо як сари сӯзан бимонд,
Дар раҳат, ай мард, сад раҳзан бимонд!
Гар чу Исо рахт дар кӯй афканад,
Сӯзанаш ҳам бахя бар рӯй афканад.
Чун ҳиҷоб ояд вуҷуд ин ҷойгоҳ,
Рост н- ояд молу милку аспу ҷоҳ!
Ҳар чӣ дорӣ, як- як аз худ боз кун,
Пас ба худ дар хилвате оғоз кун.
Чун дарунат ҷамъ шуд дар бех(в)адӣ,
Ту бурун ойӣ зи некию бадӣ.
Чун намонад неку бад ошиқ шавӣ,
Пас, фанои ишқро лойиқ шавӣ!

ҲИКОЯТ

Подшоҳе моҳваш, хуршедфар,
Дошт чун Юсуф яке зебописар.
Кас ба ҳусни он писар ҳаргиз надошт,
Ҳеч кас он ҳашмату он из надошт.
Хоки ӯ буданд дилбандон ҳама,
Бандаи рӯяш худовандон ҳама.
Гар ба шаб он моҳ пайдо омадӣ,
Офтобе нав ба саҳро омадӣ.
Рӯйи ӯро васф кардан рӯй нест,
З- он ки васф аз рӯйи ӯ як мӯй нест.
Гар расан кардӣ аз он зулфи сиёҳ,
Сад ҳазорон дил фурӯ рафтӣ ба чоҳ.
Зулфи оламсӯзи он шамъи Тароз
Кор кардӣ бар ҳама олам дароз.
Васфи шасти зулфи он Юсуфҷамол
Ҳеч натвон гуфт дар панҷоҳ сол.
Чашми чун наргис агар барҳам задӣ,
Оташе дар ҷумлаи олам задӣ.

Хандаи ӯ чун шакар кардӣ нисор,
Сад ҳазорон гул шукуфтӣ бе баҳор.
Аз даҳонаш худ нашуд маълум ҳеч,
З- он ки натвон гуфт аз маъдум ҳеч.

Чун зи зери парда берун омадӣ,
Ҳар сари мӯяш ба сад хун омадӣ.
Фитнаи ҷону ҷаҳон буд он писар,
Ҳар чӣ гӯям, беш аз он буд он писар.
Чун бурун рондӣ суйи майдон фарас,
Барҳана будӣ- ш теғ аз пешу пас.
Ҳар кӣ сӯйи он писар кардӣ нигоҳ,
Баргирифтандӣ- ш дарсоат зи роҳ.
Буд дарвеше гадои бехабар,
Бесару бун шуд зи ишқи он писар.
Баҳра з- ӯ ҷуз аҷзу ошуфтан надошт,
Ҷон- ш мешуд, заҳраи гуфтан надошт.
Чун наёфт он дардро ҳампушт ӯ,
Ишқу ғам дар ҷону дил мекушт ӯ.
Рӯзу шаб дар кӯйи ӯ биншаста буд,
Чашм аз халқи ҷаҳон барбаста буд.
Дида гирён буду з- он ғам менагуфт,
Тан гадо, з- он менахӯрду менахуфт.
Ҳеч кас маҳрам набудаш дар ҷаҳон,
Ҳамчунон мегашт он ғам дар ниҳон.
Рӯзу шаб рӯйе чу зар, ашке чу сим,
Мунтазир биншаста будӣ дил дуним.
Зинда з- он будӣ гадои носабур,
К- он писар гаҳ- гоҳ бигзаштӣ зи дур.
Моҳрӯ з- он дур чун пайдо шудӣ,
Ҷумлаи бозор пурғавғо шудӣ,
Дар ҷаҳон бархостӣ сад растахез,
Халқ яксар омадандӣ дар гурез.
Човушон аз пешу аз пас мешуданд,
Ҳар замон дар хуни сад кас мешуданд.
Бонги бурдобурд мерафтӣ ба моҳ,
Қурби як фарсанг бигрифтӣ сипоҳ.

Чун шунидӣ бонги човуш он гадой,
Сар бигаштӣ- шу бияфтодӣ зи пой.
Ғашше овардию дар хун омадӣ
В- аз вуҷуди хеш берун омадӣ.
Чашм бойистӣ дар он дам сад ҳазор,
То бар ӯ бигристӣ чун абр зор.
Гоҳ чун Ниле шудӣ он нотавон,
Гоҳ хун аз чашми ӯ гаштӣ равон.

Гоҳ бифсурдӣ зи оҳаш ашки ӯ,
Гоҳ ашкаш сӯхтӣ аз рашки ӯ.
Нимкушта, ниммурда, нимҷон
В- аз тиҳидастӣ набудаш ним нон.
Инчунин кас в- ончунон афтода паст,
Ончунон шаҳзода кай ояд ба даст.
Ним зарра соя буд он бехабар,
Хост, то Хуршедро гирад ба бар.
Мешуд он шаҳзода рӯзе бо сипоҳ,
Он гадо як наъра зад он ҷойгоҳ.
З- ӯ баромад наъраву бехеш шуд,
Гуфт:-Ҷонам сӯхт, ақл аз пеш шуд.
Чанд хоҳам сӯхт ҷони хеш аз ин,
Нест сабру тоқати ман беш аз ин.
Ин сухан мегуфт он саргашта мард,
Ҳар замон бар санг мезад сар зи дард.
Чун бигуфт ин, гашт зойил ҳуши ӯ,
Пас равон шуд хун зи чашму гӯши ӯ.
Човуши шаҳзода з- он огоҳ шуд,
Азми умраш карду пеши шоҳ шуд.
Гуфт:-Бар шаҳзода худ, ай шаҳрёр,
Ишқ оварда- ст ринде беқарор.
Шоҳ аз ғайрат чунон мадҳуш шуд,
К- аз тафи дил мағзи ӯ пурҷӯш шуд.
Гуфт:-Бархезеду бар дораш кунед,
Пой баста, сар нигунсораш кунед.
Дарзамон рафтанд хайли подшо,
Ҳалқае карданд гирди он гадо.

Пас ба сӯйи дор кардандаш кашон,
Бар сари ӯ гашта халқе хунфишон!
Не зи дардаш ҳеч кас огоҳ буд,
Не касаш он ҷо шафоъатхоҳ буд.
Чун ба зери дор овардаш вазир,
З- оташи ҳасрат баромад з- ӯ нафир,
Гуфт:-Маҳлам деҳ зи баҳри Кирдгор,
То кунам як саҷда боре зери дор.
Маҳл додаш он вазири хашмнок,
То ниҳод ӯ рӯйи худ бар рӯйи хок.
Пас миёни саҷда гуфташ, к- ай Илоҳ,
Чун бихоҳад кушт шоҳам бегунoҳ,

Пеш аз он, к- аз ҷон бароям бехабар,
Рӯзиям гардон ҷамоли он писар!
То бибинам рӯйи он шаҳзод хуш,
Сад ҳазорон ҷон тавонам дод хуш.
То бибинам рӯйи ӯ як бор низ,
Ҷон кунам бар рӯйи ӯ исор низ.
Подшоҳо, банда ҳоҷатхоҳи туст,
Ошиқ асту куштаи даргоҳи туст.
Ҳастам аз ҷон бандаи ин дар ҳанӯз,
Гар шудам ошиқ, наям кофар ҳанӯз!
Чун ту ҳоҷат мебарорӣ сад ҳазор,
Ҳоҷати ман кун раво, комам барор!
Хост чун ин ҳоҷат он мазлуми роҳ,
Тири ӯ омад магар бар ҷойгоҳ.
Кас шунид овози ӯ пинҳону зер,
Дард кардаш дил зи дарди он фақир.
Рафт пеши подшоҳу мегирист,
Ҳоли он дилдода баргуфташ, ки чист.
Зории ӯ дар муноҷоташ бигуфт,
Дар миёни саҷда ҳоҷоташ бигуфт.
Шоҳро дарде аз ӯ дар дил фитод,
Хуш шуду бар афв кардан дил ниҳод.
Шоҳ ҳолӣ гуфт он шаҳзодаро:
- Сар магардон он зипоафтодаро.

Ин замон бархезу зери дор шав,
Пеши он саргаштаи бемор шав.
Мустаманди хешро овоз деҳ,
Бедили ту шуд, дили ӯ боз деҳ.
Лутф кун бо ӯ, ки қаҳри ту кашид,
Нӯш хур бо ӯ, ки заҳри ту чашид.
Аз раҳаш бардору сӯйи гулшан ор,
Чун биёӣ, бо худаш назди ман ор.
Рафт он шаҳзодаи Юсуфмисол,
То нишинад бо гадое дар висол.
Рафт он хуршедрӯйи оташин,
То шавад бо заррае хилватнишин.
Рафт он дарёи пургавҳар х(в)ашӣ,
То кунад бо қатра даст андар каше.
Аз хушӣ он ҷойгаҳ бар сар занед,
Пой даркӯбеду дасте барзанед.

Охир он шаҳзода зери дор шуд,
Чун қиёмат фитнае бедор шуд.
Он гадоро дар ҳалок афтода дид,
Сарнигун дар рӯйи хок афтода дид.
Хок аз хуни ду чашмаш гил шуда,
Оламе пурҳасраташ ҳосил шуда.
Маҳв гашта, гум шуда, ночиз ҳам,
3- ин батар чӣ б- вад бигӯ он низ ҳам!
Чун чунин дид он бахунафтодаро,
Об дар чашм омад он шаҳзодаро.
Хост, то пинҳон кунад ашк аз сипоҳ,
Барнамеомад магар бе ашк оҳ!
Ашк чун борон равон кард он замон,
Гашт ҳосил сад ҳазорон дард аз он.
Ҳар кӣ ӯ дар ишқ содиқ омада- ст,
Бар сараш маъшуқ ошиқ омада- ст.
Гар ба сидқе ишқ пеш ояд туро,
Ошиқат маъшуқи хеш ояд туро.
Оқибат шаҳзодаи хуршедваш
Аз сари лутф он гадоро хонд х(в)аш.

Он гадо овози шаҳ бишнида буд,
Лек бисёре зи дураш дида буд,
Чун ҳамебардошт рӯй аз хоки роҳ,
Дар баробар дид рӯйи подшоҳ.
Оташи сӯзанда бо дарёи об
Гарчи месӯзад, надорад ҳеч тоб.
Буд он дарвеши бедил оташе,
Қурбаташ афтод бо дарё х(в)ашӣ.
Ҷон ба лаб оварду гуфт:-Ай шаҳрёр,
Чун чунинам метавонӣ кушт зор?!
Ҳоҷати ин лашкари гурбиз набуд,
Ин ба гуфтугӯйҳо ҳаргиз набуд.
Наърае зад, ҷон бибахшиду бимурд,
Ҳамчу шамъе боз хандиду бимурд.
Чун висоли дилбараш маълум гашт,
Фониии мутлақ шуду маъдум гашт.
Соликон донанд дар дарёи дард,
То фанои ишқ бо мардон чӣ кард!
Чун баромад сад ҳазорон қарн беш,
Қарнҳои безамон на пас, на пеш,

Об мубдал шуд дар ин чӯ чанд бор,
Он маъонӣ бардавому барқарор.
Ай вуҷудат бо адам омехта,
Лаззати ту бо алам омехта,
То нагардӣ муддате зеру забар,
Аз вуҷуди хеш кай ёбӣ хабар?
Даст бикшода чу барқе ҷастаӣ
В- аз халоша пешварғе бастаӣ.
Ин чӣ кори туст, мардона дар ой,
Ақлро ҳил низу девона дар ой!
Гар нахоҳӣ кард ту ин кимиё,
Як нафас боре ба наззора даро.
Чанд андешӣ чу ман, бехеш шав,
Як замон дар хеш пешандеш шав,
То дами охир ба дарвешӣ расӣ,
Дар камоли завқи бехешӣ расӣ.

Ман, ки не ман мондаам, не ғайри ман,
Бартар аст аз ақл шарру хайри ман.
Гум шудам дар хештан якборагӣ,
Чораи ман нест ҷуз бечорагӣ.
Офтоби фақр чун бар ман битофт,
Ҳар ду оламро кам аз арзан биёфт.
Ман чу дидам партави он офтоб,
Ман намондам, боз шуд обе ба об.
Ҳар чӣ гоҳе бурдаму гаҳ бохтам,
Ҷумла дар оби сиёҳ андохтам.
Маҳв гаштам, гум шудам, ҳечам намонд,
Соя мондам, заррае печам намонд.
Қатра будам, гум шудам дар баҳри роз
Менаёбам ин замон он қатра боз.
Гарчи гум гаштан на кори ҳар касест,
Дар фано гум гаштаму чун ман басест.
Кист дар олам зи моҳӣ то ба моҳ,
К- ӯ нахоҳад гашт гум ин ҷойгоҳ?

ҲИКОЯТ

Покдине кард аз Нурӣ суол,
Гуфт:-Раҳ чун хезад аз мо то висол?!
Гуфт:-Моро ҳафт дарё нору нур
Мебибояд рафт, роҳе дур- дур.

Чун кунӣ ин ҳафт дарё бозпас,
Моҳие ҷазбат кунад дар як нафас.
Моҳие, к- аз сина чун дам баркашад,
Аввалину охиринро даркашад.
Чун наҳангосо ду олам даркашад,
Халқро куллӣ ба як дам даркашад.
Ҳаст ҳуте, на сараш пайдо, на пой,
Дар миёни баҳри истиғно- ш ҷой!

МАҚОЛАИ ХОМИС ВА АРБАУН (45), КИ МАҚОЛАИ ОХИР АСТ ДАР РОҲ ФИТОДАНИ МУРҒОН БА СӮЙИ СИМУРҒ

З- ин сухан мурғони водӣ сар ба сар
Сарнигун гаштанд дар хуни ҷигар.
Ҷумла донистанд, к- он мушкилкамон
Нест бар бозуи муште нотавон.
З- ин сухан шуд ҷони эшон беқарор,
Ҳам дар он манзил басе мурданд зор.
В- он дигар мурғон ҳама аз ҷойгоҳ
Сар ниҳода аз сари ҳайрат ба роҳ,
Солҳо рафтанд дар шебу фароз,
Сарф шуд дар роҳашон умри дароз.
Он чи эшонро дар ин раҳ рух намуд,
Кай тавонам шарҳи он посух намуд!
Гар ту ҳам рӯзе фуруд ойӣ ба роҳ,
Ақбаи онро кунӣ як- як нигоҳ.
Боздонӣ, он чи эшон кардаанд,
Равшанат гардад, ки чун хун х(в)ардаанд.
Охируламр аз миёни он сипоҳ
Кам касе рӯ бурд то он пешгоҳ.
З- он ҳама мурғ андаке он ҷо расид,
З- он ҳазорон кас яке он ҷо расид.
Боз баъзе ғарқаи дарё шуданд,
Боз баъзе маҳву нопайдо шуданд.
Боз баъзе бар сари кӯҳи баланд
Ташна ҷон доданд дар гурму газанд.
Боз баъзеро зи таффи офтоб
Гашт парҳо сӯхта, ҷонҳо кабоб.
Боз баъзеро палангу шери роҳ
Кард дар як дам ба расвоӣ табоҳ.

Боз баъзе низ ғойиб омаданд,
Дар кафи зоту-л- махоиб омаданд.

Боз баъзе дар биёбон хушклаб
Ташна дар гармо бимурданд аз таъаб.
Боз баъзе з- орзуи донае
Хешро куштанд чун парвонае.
Боз баъзе сахт ранҷур омаданд,
Бозпас монданду маъзур омаданд.
Боз баъзе дар аҷойибҳои роҳ
Боз истоданд ҳам бар ҷойгоҳ.
Боз баъзе дар тамошову тараб
Тан фурӯ доданд фориғ аз талаб.
Оқибат аз сад ҳазорон то яке
Беш нарсиданд он ҷо андаке.
Оламе пурмурғ мебурданд роҳ,
Беш нарсиданд сӣ он ҷойгоҳ.
Сӣ тани беболупар, ранҷуру суст,
Дил шикаста, тан шуда, ҷон нодуруст,
Ҳазрате диданд бе васфу сифат,
Бартар аз идроки ақлу маърифат.
Барқи истиғо чу меафрӯхтӣ,
Сад ҷаҳон дар як замон месӯхтӣ.
Сад ҳазорон офтоби муътабар,
Сад ҳазорон моҳу анҷум бештар,
Ҷамъ медиданд ҳайрон омада,
Ҳамчу зарра пойкӯбон омада.
Ҷумла гуфтанд:-Ай аҷаб, чун офтоб
Заррае маҳв аст пеши он ҷаноб.
Кай падид оем мо ин ҷойгоҳ,
Ай дареғо, ранҷ бурда мо ба роҳ!
Дил ба кул аз хештан бардоштем,
Нест з- он дасте, ки мо пиндоштем.
Ҳаст ин ҷо сад ҷаҳон як зарра хок,
Мо агар бошему гар на, з- он чӣ бок!
Он ҳама мурғон чу бедил омаданд,
Ҳамчу мурғи нимбисмил омаданд.
Маҳв мебуданду гум, ночиз ҳам,
То баромад рӯзгоре низ ҳам.

Охир аз пешони олӣ, даргаҳе
Човуши иззат даромад ногаҳе.
Дид сӣ мурғи хирифро монда боз
Болу пар на, ҷону тан ҳам дар гудоз.
Пой то сар дар таҳайюр мондае,
Не танешон монда, не сар мондае.
Гуфт:-Ҳон, ай қавм, аз шаҳри киед,
Дар чунин манзилгаҳ аз баҳри чиед!
Чист, ай беҳосилон, номи шумо?!
Ё куҷо буда- ст ороми шумо?!
Ё шуморо кас чӣ гӯяд дар ҷаҳон.
Ё чӣ кор оед муште нотавон?!
Ҷумла гуфтанд:-Омадем ин ҷойгоҳ,
То бувад Симурғ моро подшоҳ!
Мо ҳама саргаштагони даргаҳем,
Бедилону беқаророни раҳем.
Муддате шуд, то дар ин роҳ омадем,
Аз ҳазорон сӣ ба даргоҳ омадем
Бар умеди подшоҳ аз роҳи дур,
То бувад моро дар ин ҳазрат ҳузур.
Кай писандад ранҷи мо он подшоҳ,
Охир аз лутфе кунад дар мо нигоҳ,
Гуфт он човуш, ки ай саргаштагон,
Ҳамчу гил дар хуни дил оғаштагон.
Гар шумо бошед в- ар на дар ҷаҳон,
Ӯст мутлақ подшоҳи ҷовидон.
Сад ҳазорон олами пур аз сипоҳ
Ҳаст мӯре бар дари ин подшоҳ.
Аз шумо охир чӣ хезад ҷуз заҳир,
Боз пас гардед, ай муште ҳақир!
З- ин сухан ҳар як чунон навмед шуд,
К- он замон чун мурдаи ҷовид шуд.
Ҷумла гуфтанд:-Ин муъаззам подшоҳ
Чун диҳад моро ба хорӣ сар ба роҳ.
З- ӯ касеро хорие ҳаргиз бувад
В- ар бувад з- ӯ хорие, он из бувад?!

ҲИКОЯТ

Гуфт Маҷнун:- Гар ҳама рӯйи замин
Ҳар замон бар ман кунандӣ офарин,

Ман нахоҳам офарини ҳеч кас,
Мадҳи ман дашноми Лайлӣ боду бас!
Хуштар аз сад мадҳ як дашноми ӯ,
Беҳтар аз мулки ду олам номи ӯ.
Мазҳаби худ бо ту гуфтам, ай азиз,
Гар бувад хорӣ, чӣ хоҳад буд низ!
Гуфт:- Барқи иззат ояд ошкор,
Пас, барорад аз ҳама ҷонҳо димор.
Чун бисӯзад ҷон, ба сад зорӣ чӣ суд
В- он гаҳе аз иззату хорӣ чӣ суд?!
Бозгуфтанд он гурӯҳи сӯхта,
Ҷони мову оташи афрӯхта!
Кай шавад парвона аз оташ нафур,
З- он ки ӯро ҳаст дар оташ ҳузур!
Гарчи моро даст надҳад васли ёр,
Сӯхтан моро диҳад даст, ин- т кор!
Гар расидан сӯйи он даргоҳ нест,
Хок бӯсидан ҷуз ин ҷо роҳ нест!

ҲИКОЯТ

Ҷумлаи паррандагони рӯзгор
Қиссаи парвона карданд ошкор.
Ҷумла бо парвона гуфтанд:-Ай заиф,
То ба кай дарбозӣ ин ҷони шариф!
Чун нахоҳад буд аз шамъат висол,
Ҷон мадеҳ бар ҷаҳл, то кай з- ин муҳол?!
З- ин сухан парвона шуд масту хароб,
Дод ҳолӣ ҷумла мурғонро ҷавоб,
Гуфт:-Инам бас, ки ман- бедил мудом
Гар дар ӯ нарсам, дар ӯ бирсам тамом.
Чун ҳама дар ишқи ӯ мард омаданд,
Пой то сар ғарқаи дард омаданд.
Гарчи истиғно бурун з- андоза буд,
Лутфи ӯро низ рӯйе тоза буд.
Ҳоҷати лутф омаду дар баргушод,
Ҳар нафас сад пардаи дигар гушод.
Шуд ҷаҳони беҳиҷобе ошкор,
Пас зи нуруннур дарпайваст кор.
Ҷумларо дар маснади қурбат нишонд,
Бар сарири ҳайбату иззат нишонд.

Руқъае бинҳод пеши он ҳама,
Гуфт:- Бархонед то поён ҳама!
Руқъаи он қавм аз роҳи мисол
Мешавад маълум з- ин шӯрида ҳол.

ҲИКОЯТ

Юсуфе, к- анҷум сипандаш сӯхтанд,
Даҳ бародар чун варо бифрӯхтанд:
Молики Мисраш чу з- эшон мехарид,
Хатти эшон хост, к- арзон мехарид.
Хатсанад з- он қавм ҳам бар ҷойгоҳ
Пас гирифт он даҳ бародарро гувоҳ.
Чун Азизи Миср Юсуфро харид,
Он хати пурғадр Юсуфро расид.
Оқибат чун гашт Юсуф подшоҳ,
Даҳ бародар омаданд он ҷойгоҳ,
Рӯйи Юсуф боз менашнохтанд,
Хешро дар пеши ӯ андохтанд.
Хештанро чораи ҷон хостанд,
Оби худ бурданд, то нон хостанд.
Юсуфи Сиддиқ гуфт:-Ай мардумон,
Ман хате дорам ҳаме ибризафон,
Менадонад хонд аз хайлам касе,
Гар шумо хонед, нон бахшам басе.
Ҷумла ибрихон буданд, аз ихтиёр
Шодмон гуфтанд:-Шоҳо, хат биёр!
Кӯрдил бодо аз ин ҳоли ҳузур,
Қиссаи худ нашнавад чанд аз ғурур!
Хатти эшон Юсуф эшонро бидод,
Ларза бар андоми ҳар як уфтод.

Не хате з- он хат тавонистанд хонд,
Не ҳадисе низ донистанд ронд.
Суст шуд ҳолӣ зафони он ҳама,
Сахт шуд дарҳол ҷони он ҳама.
Ҷумла дар ғам, дар таассуф монданд,
Мубтало дар кори Юсуф монданд.
Гуфт Юсуф:- Гӯиё беҳуш шудед,
Вақти хат хондан чаро хомуш шудед?
Ҷумла гуфтандаш, ки моро тан задан
Беҳтар аз хат хондану гардан задан!

РАФТАНИ МУРҒОН БА СӮЙИ СИМУРҒ ВА РАСИДАНИ СӢ МУРҒ БАД- ОН ДАРГОҲ

Чун нигаҳ карданд он сӣ мурғи зор
Дар хати ин руқъаи пурэътибор.
Ҳар чӣ эшон карда буданд он ҳама,
Буд ҷумла нақши бепоён ҳама.
Он ҳама худ буд сахт, ин буд, лек
К- он асирон чун нигаҳ карданд нек,
Рафта буданду тариқе сохта,
Юсуфи худро ба чоҳ андохта.
Юсуфи ҷонро ба хорӣ сӯхта
В- он гаҳ ӯро бар саре бифрӯхта.
Менадонӣ, ай гадои ҳечкас,
Мефурӯшӣ Юсуфе дар ҳар нафас!
Юсуфат чун подшаҳ хоҳад шудан,
Пешвои пешгаҳ хоҳад шудан!
Ту дар охир ҳам гадо, ҳам гурсуна,
Пеши ӯ хоҳӣ шудан тан бараҳна.
Чун аз ӯ кори ту хоҳад барфурӯхт,
Аз чӣ ӯро ройгон бояд фурӯхт?!
Ҷони он мурғон зи ташвиру ҳаё
Шуд фанои маҳзу тан шуд тӯтиё.
Чун шуданд аз кулли кул пок он ҳама,
Ёфтанд аз нури ҳазрат ҷон ҳама.

Боз аз сар бандаи навҷон шуданд,
Боз аз навъе дигар ҳайрон шуданд.
Кардаву нокардаи деринашон,
Пок гашту маҳв шуд аз синашон.
Офтоби қурбат аз эшон битофт,
Ҷумларо аз партави он ҷон битофт.
Ҳам зи рӯйи акси Симурғи ҷаҳон
Чеҳраи сӣ мурғ диданд он замон.
Чун нигаҳ карданд ин сӣ мурғ зуд,
Бешак, ин сӣ мурғ он Симурғ буд.
Дар таҳайюр ҷумла саргардон шуданд,
Менадонистанд, ин то он шуданд.
Хешро диданд Симурғи тамом,
Буд худ Симурғ сӣ мурғи мудом.

Чун суйи Симурғ кардандӣ нигоҳ,
Буд худ сӣ мурғ дар он ҷойгоҳ.
В- ар ба сӯйи хеш кардандӣ назар,
Буд ин сӣ мурғ эшон, он дигар.
В- ар назар бар ҳар ду кардандӣ ба ҳам,
Ҳар ду як Симурғ будӣ бешу кам.
Буд ин як ону он як буд ин,
Дар ҳама олам касе нашнуд ин.
Он ҳама ғарқи таҳайюр монданд,
Бе тафаккур дар тафаккур монданд.
Чун надонистанд ҳеч аз ҳеч ҳол,
Бе зафон карданд аз он ҳазрат суол,
Кашфи ин сирри қавӣ дархостанд,
Ҳалли моию туӣ дархостанд.
Бе зафон омад аз он ҳазрат ҷавоб,
К- ойина- ст он ҳазрати чун офтоб.
Ҳар кӣ ояд, хештан бинад дар ӯ,
Ҷону тан ҳам ҷону тан бинад дар ӯ.
Чун шумо-сӣ мурғ ин ҷо омадед,
Сӣ дар ин ойина пайдо омадед.
Гар чилу панҷоҳу шаст оянд боз,
Пардае аз хеш бикшоянд боз.

Гарчи бисёре ба сар гардидаед,
Хешро бинеду худро дидаед.
Ҳеч касро дида бар мо кай расад,
Чашми мӯре бар Сурайё кай расад?!
Дидаӣ мӯре, ки сандон баргирифт,
Пашшае филе ба дандон баргирифт.
Ҳар чӣ донистанду диданд, он набуд
В- он чи гуфтанду шуниданд, он набуд.
Ин ҳама водӣ, ки аз пас кардаед,
Ин ҳама мардӣ, ки ҳар кас кардаед,
Ҷумла дар афъоли моӣ рафтаед,
Водии зоту сифатро хуфтаед.
Чун шумо- сӣ мурғ ҳайрон мондаед,
Бедилу бесабру беҷон мондаед,
Мо ба симурғӣ басе авлотарем,
З- он ки Симурғи ҳақиқатгавҳарем.
Маҳви мо гардед дар сад иззу ноз,
То ба мо - дар хешро ёбед боз.

Маҳви ӯ гаштанд охир бардавом,
Соя дар Хуршед гум шуд, вассалом!
То ки мерафтанд, мегуфтам сухун,
Чун расиданд, он на сар монду на бун.
Лоҷарам ин ҷо сухан кӯтоҳ шуд,
Раҳраву раҳбар намонду роҳ шуд!

ҲИКОЯТ

Гуфт:- Чун дар оташе афрӯхта
Гашт он Ҳаллоҷ куллӣ сӯхта,
Ошиқе бас дилнавоз афтода буд,
З- он ки ишқаш не маҷоз афтода буд.
Ошиқе омад, магар чӯбе ба даст,
Бар сари он мушти хокистар нишаст.
Пас зафон бигшод ҳамчун оташе,
Боз мешӯрид хокистар х(в)аше.
В- он гаҳе баргуфт:- Баргӯед рост,
К- он ки ӯ мезад «аналҳақ», ӯ куҷост?!

Он чи гуфтӣ в- он чи бишнидӣ ҳама,
Он чи донистию медидӣ ҳама,
Он ҳама ҷуз аввали афсона нест,
Маҳв шав, чун ҷоят ин вайрона нест.
Асл бояд асли мустағнию пок,
Гар бувад фаръу агар набвад, чӣ бок!
Ҳаст хуршеди ҳақиқӣ бардавом,
Гӯ, на зарра мон, на соя, вассалом!

ҲИКОЯТ

Чун баромад сад ҳазорон қарн беш,
Қарнҳое безамон, на пас, на пеш.
Баъд аз он мурғони фониро ба ноз
Бе фанои кул ба худ доданд боз.
Чун ҳама бе хеш бо хеш омаданд,
Дар бақо баъдалфано пеш омаданд.
Нест ҳаргиз, гар нав асту гар куҳан
З- он фанову з- он бақо касро сухан.
Ҳамчунон, к- ӯ аз ту дур аст аз назар,
Шарҳи ӯ дур аст аз васфу хабар.
Лек аз роҳи мисол асҳобано
Шарҳ ҷустанд аз бақо баъдалфано.

Аз куҷо ин ҷо тавон пардохтан,
Нав китобе бояд онро сохтан.
З- он ки асрори бақо баъдалфано
Он шиносад, к- он бувад ӯро сазо.
То ту ҳастӣ дар вуҷуду дар адам
Кай тавонӣ зад дар ин манзил қадам?!
Чун на он монад, на ин дар раҳ туро,
Хоб чун меояд, ай аблаҳ, туро?!
Дарнигар, то аввалу охир кӣ буд,
Гар ба охир донӣ ин охир, чӣ суд?!
Нутфаи парванда дар сад иззу ноз
То шуда ҳам оқилу ҳам корсоз.
Карда ӯро воқифи асрори хеш,
Дода ӯро маърифат дар кори хеш.

Боз гардонид ӯро хоки роҳ,
Боз карда фонӣ ӯро чанд гоҳ.
Пас миёни он фано сад гуна роз
Гуфт бе ӯ, лек бо ӯ гуфта боз.
Баъд аз он ӯро бақое дода кулл,
Айни иззат карда бар вай айни зулл.
Ту чӣ донӣ, то чӣ дорӣ пеш ту,
Бо Худо, охир, фурӯ андеш ту!
То нагардад ҷони ту мардуди шоҳ,
Кай шавад мақбули шоҳ он ҷойгоҳ?!
То наёбӣ дар фано камкостӣ,
Дар бақо ҳаргиз набинӣ ростӣ!
Аввал андозад ба хорӣ дар раҳат,
Боз баргирад ба иззат ногаҳат.
Нест шав, то ҳастият аз вай расад,
То ту ҳастӣ, ҳаст дар ту кай расад?
То нагардӣ маҳви хорию фано,
Кай расад исбот аз иззу бақо?

ҲИКОЯТ

Подшоҳе буд, олам з- они ӯ,
Ҳафт кишвар ҷумла дар фармони ӯ.
Буд дар фармондиҳӣ Искандаре,
Қоф то Қофи ҷаҳонаш лашкаре.
Ҷоҳи ӯ дар раҳ ниҳода моҳро,
Моҳ рух бар хоки роҳ ин шоҳро.

Дошт он хусрав яке олӣ вазир,
Дар бузургӣ хурдадону хурдагир.
Он вазири пурҳунарро як писар
Буду ӯро ҳусни олам сар ба сар.
Кас ба зебоии ӯ ҳаргиз надид,
Ҳеч зебо низ чандон из надид.
Бо ҷамолеincчунон он дилфурӯз
Ҳеч натвонист берун шуд ба рӯз.
Гар ба рӯз он моҳ пайдо омадӣ,
Сад қиёмат ошкоро омадӣ.

Барнахезад аз ҷаҳони хуррамӣ,
То абад маҳҷубтар з- ӯ одамӣ.
Чеҳри он зебописар чун офтоб,
Туррае ҳамрангу бӯйи мушки ноб.
Соябони офтобаш мушк буд,
Оби Ҳайвон бе лабаш лабхушк буд.
Дар миёни офтоби дилситон- ш,
Буд ҳамчун зррае шакли даҳон- ш.
Зарраи ӯ фитнаи мардум шуда,
Дар дарунаш сад ситора гум шуда.
Чун ситора рӯ намояд дар ҷаҳон,
Сӣ даруни зарра чун бошад ниҳон?
Зулфи ӯ бар пуштии ӯ сарфароз,
Дар сарафрозӣ ба пушт афтода боз.
Ҳар шикан дар турраи он симтан
Сад ҷаҳон ҷонро ба як дам сафшикан.
Зулфи ӯ бар рух басе мансуба дошт,
Дар сари ҳар мӯй сад уъҷуба дошт.
Буд бар шакли камонаш абрue,
Кас куҷо дошт он камонро бозуе.
Наргиси афсунгараш дар дилбарӣ
Карда аз ҳар мижжае сад соҳирӣ.
Лаъли ӯ сарчашмаи оби ҳаёт,
Чун шакар ширину сарсабз аз набот.
Хатти сабзаш сурхии рӯйи ҷамол,
Тӯтии сарчашмаи баҳри камол.
Гуфтан аз дандони ӯ аз ақл нест,
К- он гуҳар аз иззати худ пардагист.
Мушки холаш нуқтаи «ҷим»-и ҷамол,
Мозию мустақбал аз вай карда ҳол.

Шарҳи зебоии он зебописар,
Гар диҳам умре, куҷо ояд ба сар?!
Шоҳ аз ӯ, алқисса, масти маст шуд
В- аз балои ишқи ӯ аз даст шуд.
Гарчи шоҳе хубу олиқадр буд,
Чун ҳилоле аз ғами он бадр буд.

Шуд чунон мустағраќи ишқи писар,
К- аз вуҷуди худ набуд ӯро хабар.
Гар набудӣ лаҳзае дар пеши ӯ,
Ҷӯйи хун рондӣ дили бехеши ӯ.
Не қарораш буд бо ӯ як нафас,
Не замоне сабр будаш з- ин ҳавас.
Рӯзу шаб бе ӯ наёсудӣ даме,
Мӯниси ӯ буд рӯзу шаб ҳаме.
То шабаш биншондӣ рӯзи дароз,
Роз мегуфтӣ бад- он маҳчеҳра боз.
Чун шаби торик гаштӣ ошкор,
Шоҳро не хоб будӣ, не қарор,
В- он писар дар хоб рафтӣ пеши шоҳ,
Шоҳ мекардӣ ба рӯйи ӯ нигоҳ.
Дар фурӯғи нури шамъи дилситон
Ҷумлаи шаб хуфта будӣ ончунон.
Шаҳ дар он маҳрӯй менагристӣ,
Ҳар даме сад ҷӯйи хун бигристӣ.
Гоҳ гул бар рӯйи ӯ афшондӣ,
Гоҳ гард аз мӯйи ӯ афшондӣ.
Гаҳ зи дарди ишқ чун борони меғ
Бар рухи ӯ ашк рондӣ бедареғ.
Гоҳ бо он моҳ ҷашне сохтӣ,
Гоҳ бар рӯяш қадаҳ пардохтӣ.
Як нафас аз пеши худ нагзошташ,
То ки будӣ, лозими худ дошташ.
Кай тавонист он писар як дам нишаст,
Лек буд аз бими хусрав пойбаст!
Гар бирафтӣ як дам аз пероманаш,
Шаҳ зи ғайрат сар фикандӣ аз танаш.
Хостӣ ҳам модар ӯро, ҳам падар,
То даме бинанд рӯйи он писар.
Лекашон заҳра набуд аз бими шоҳ,
То аз ин қисса баромад дер гоҳ.

Буд дар ҳамсоягии шаҳрёр
Духтаре хуршедрух ҳамчун нигор.

Он писар шуд ошиқи дидори ӯ,
Ҳамчу оташ гарм шуд дар кори ӯ.
Як шабе бо ӯ нишастан соз кард,
Маҷлисе чун рӯйи хеш оғоз кард.
Дар ниҳони шоҳ бо ӯ дарнишаст,
Буд он шаб аз қазо он шоҳ маст.
Ними шаб аз хоби хеш он подшоҳ
Дашнае дар каф биҷаст аз хобгоҳ,
Он писар меҷусту ҳечаш менаёфт,
Оқибат он ҷо, ки буд, он ҷо шитофт.
Духтаре бо он писар биншаста дид,
Ҳар дуро бо ҳам диле пайваста дид.
Чун бидид он ҳол шоҳи номвар,
Оташи ғайрат фитодаш дар ҷигар,
Масти ишқу он гаҳе султонсаре,
Чун бувад маъшуқи ӯ бо дигаре!
Шоҳ бо худ гуфт:- Бар чун ман шаҳе
Чун гузид ӯ дигаре аз аблаҳӣ?
Он чи ман кардам ба ҷойи ӯ басе,
Ҳеч кас ҳаргиз накард он бо касе.
Дар мукофоти ман ӯ ин мекунад,
Гӯ, бигӯ, алҳақ, ки ширин мекунад.
Ҳам калиди ганҷҳо дар дасти ӯ,
Ҳам сарафрозони олам пасти ӯ.
Ҳам маро ҳамрозу ҳам ҳамдам мудом,
Ҳам маро ҳамдарду ҳам марҳам мудом.
Дарнишинад бо гадое дар миён,
З- ӯ бипардозам ҳамин соат ҷаҳон.
Ин бигуфту амр кард он шаҳрёр,
То бибастанд он писарро устувор,
Сими хоми ӯ миёни хоки роҳ
Кард ҳамчун нили хом аз ҷӯб шоҳ,
Баъд аз он фармуд, бар дораш заданд,
Дар миёни суффаи бораш заданд.
Гуфт:- Аввал пӯст аз вай даркашед,
Сарнигун он гаҳ ба дораш баркашед.

То касе, к- ӯ гашт аҳли подшоҳ,
То дами охир ба кас накнад нигоҳ.
Даррабуданд он писарро хору зор,
То даровезанд сармасташ ба дор.
Шуд вазир огоҳ аз ҳоли писар,
Хок бар сар гуфт, к- ай ҷони падар,
Ин чӣ хизлон буд, к- омад дар раҳат,
Чӣ қазо буд ин, ки душман шуд шаҳат?!
Буд он ҷо даҳ ғуломи подшоҳ,
Азм карда, то кунанд ӯро табоҳ.
Он вазир омад, вале пурдарду доғ,
Ҳар якеро дод дурри шабчароғ,
Гуфт:- Имшаб ҳаст маст ин подшоҳ,
Ин писарро нест чандине нигоҳ,
Чун шавад ҳушёр шоҳи номдор,
Ҳам пушаймон гардаду ҳам беқарор.
Ҳар кӣ ӯро кушта бошад, бе шаке
Шоҳ аз сад зинда нагзорад яке.
Он ғуломон ҷумла гуфтанд он нафас
Гар биёяд шаҳ, набинад ҳеч кас,
Дар замон аз мо бирезад ҷӯйи хун,
Пас кунад бар дор моро сарнигун!
Хуние овард аз зиндон вазир,
Боз кардаш пӯст аз тан ҳамчу сир,
Сарнигунсораш зи дор ованг кард,
Хок аз хунаш гилу гулранг кард.
В- он писарро кард дар парда ниҳон,
То чӣ зояд аз паси парда ҷаҳон.
Шоҳ чун ҳушёр шуд рӯзи дигар,
Ҳамчунон месӯхт аз хашмаш ҷигар,
К- он ғуломонро бихонд он подшоҳ,
Гуфт:- Бо он саг чӣ кардед аз ҷафо?!
Ҷумла гуфтандаш, ки кардем устувор
Дар миёни суффаи бораш ба дор.
Пӯсташ кардем сар то сар бурун,
Бар сари дор аст акнун сарнигун!

Шоҳ чун бишнид он посух тамом,
Шод шуд аз посухи он даҳ ғулом.
Ҳар якеро дод фохир хилъате,
Ҳар танеро мансабею рифъате.

Шоҳ гуфто:- Ҳамчунон то дер гоҳ
Хор бигзоред дар дораш табоҳ!
То зи кори ин палиди нобакор,
Ибрате гиранд халқи рӯзгор.
Чун шунид ин қисса аҳли шаҳри ӯ,
Ҷумларо дил дард кард аз қаҳри ӯ.
Дар назора омаданд он ҷо басе,
Бозменашнохташ ҳаргиз касе.
Гӯште диданд халқон ғарқи хун,
Пӯст аз вай даркашида сарнигун.
Аз кеҳу меҳ ҳар кӣ дидаш ончунон,
Ҳамчу борон хун гиристӣ дар ниҳон.
Рӯз то шаб мотами он моҳ буд,
Шаҳр пурдарду дареғу оҳ буд.
Баъди рӯзе чанд бе дилдори хеш
Шаҳ пушаймон гашт аз кирдори хеш.
Хашми ӯ кам гашту ишқаш зӯр кард,
Ишқ шоҳи шердилро мӯр кард.
Подшоҳе бо чунон Юсуфваше
Рӯзу шаб биншаста дар хилват х(в)аше,
Буд дойим аз шароби васл маст,
Дар хумори ҳаҷр чун бояд нишаст!
Оқибат тоқат намондаш як нафас,
Кори ӯ пайваста зорӣ буду бас.
Ҷони ӯ месӯхт аз дарди фироқ,
Гашт бесабру қарор аз иштиёқ.
Дар пушаймонӣ фурӯ шуд подшоҳ,
Дида пурхун карду бар сар хоки роҳ.
Ҷома нилӣ карду дар бар худ бибаст,
Дар миёни хуну хокистар нишаст.
Не таъоме хӯрд з- он пас, не шароб,
Даррамид аз чашми хунафшон- ш хоб.

Чун даромад шаб, бурун шуд шаҳрёр
Кард аз ағёр холӣ зери дор.
Рафт пинҳон зери дори он писар,
Ёд меовард кори он писар,
Чун зи як- як кори ӯ ёд омадаш,
Аз таки ҳар мӯй фарёд омадаш.
Бар дили ӯ дард беандоза шуд,
Ҳар замоне мотами ӯ тоза шуд.

Бар сари он кушта менолид зор,
Хуни ӯ бар рӯй мемолид зор.
Хешро дар хок меафканд ӯ,
Пушти даст аз дасти ӯ меканд ӯ.
Гар шумори ашки ӯ кардӣ касе,
Бештар будӣ зи сад борон басе.
Ҷумлаи шаб буд танҳо то ба рӯз,
Ҳамчу шамъе дар миёни ашку сӯз.
Чун насими субҳ гаштӣ ошкор,
Зӣ висоқи хеш рафтӣ шаҳрёр.
Дар миёни хоку хокистар шудӣ,
Дар мусибат ҳар замон бо сар шудӣ.
Чун баромад чил шабонрӯзи тамом,
Ҳамчу мӯйе шуд шаҳи олимақом.
Дар фурӯ басту ба зери дори ӯ
Гашт дар тимори вай бемори ӯ.
На касеро заҳра то чил рӯзу шаб,
Ки кушояд дар сухан бо шоҳ лаб.
Аз паси чил шаб на нон хӯрду на об,
Он писарро дид як соат ба хоб.
Рӯйи ҳамчун моҳи ӯ дар ашк ғарқ,
Аз қадам дар хун нишаста то ба фарқ.
Шоҳ гуфташ:- Ай латифи ҷонфизой,
Аз чӣ ғарқи хун шудӣ сар то ба пой?!
Гуфт:- Дар хун з- ошноии туам,
Инчунин аз бевафоии туам,
Боз кардӣ пӯст аз ман бегуноҳ,
Ин вафодорӣ бувад, ай подшоҳ?!

Ёр бо ёри худ, охир, ин кунад,
Кофирам, гар ҳеч кофир ин кунад!
Ман чӣ кардам, то ту бар дорам кунӣ,
Сар бурию сарнигунсорам кунӣ?
Рӯй акнун мебигардонам зи ту,
То қиёмат дод бистонам зи ту!
Чун шавад девони додам ошкор,
Доди ман бистонад аз ту Кирдгор,
Шоҳ чун бишнид аз моҳ ин ҷавоб,
Дарзамон барҷаст дил пурхун зи хоб.
Шӯр ғолиб гашт бар ҷону дилаш,
Ҳар замоне сахттар шуд мушкилаш.

Гашт бас девонаву аз даст шуд,
Заъф дарпайвасту ғампайваст шуд.
Хонаи девонагӣ дар боз кард,
Навҳае пас зор- зор оғоз кард.
Гуфт:- Ай ҷону дили беҳосилам,
Хун шуд аз ташвири ту ҷону дилам!
Ин писар саргаштаи ман омада,
Пас ба зорӣ куштаи ман омада.
Ҳамчу ман ҳаргиз шикасти худ кӣ кард,
Он чи ман кардам ба дасти худ, кӣ кард?!
Месазад, гар ман ба хун оғуштаам,
То чаро маъшуқи худро куштаам?!
Дарнигар, охир кучоӣ, ай писар,
Хат макаш дар ошноӣ, ай писар!
Ту макун бад, гарчи ман бад кардаам,
З- он ки ин бад ҷумла бо х(в)ад кардаам.
Ман чунин ҳайрону ғамнок аз туам,
Хок бар сар бар сари хок аз туам.
Аз куҷо ҷӯям туро, ай ҷони ман,
Раҳмате кун бар дили ҳайрони ман!
Гар ҷафо дидӣ ту аз ман бевафо,
Ту вафодорӣ, макун бо ман ҷафо!
Аз танат гар рехтам хун бехабар,
Хуни ҷонам чанд резӣ, ай писар!

Маст будам, к- ин хато бар ман бирафт,
Худ чӣ буд, ин к- аз қазо бар ман бирафт!
Гар ту пеш аз ман бирафтӣ ногаҳон,
Бе ту ман кай зинда монам дар ҷаҳон?
Бе ту чун як дам сари хешам намонд,
Зиндагонӣ як- ду дам бешам намонд.
Ҷон ба лаб овард бе ту шаҳрёр,
То кунад дар хунбаҳои ту нисор.
Менатарсам ман зи маргу тарки тан,
Лек тарсам аз ҷафои хештан.
Гар шавад ҷовид ҷонам узрхоҳ,
Ҳам наёрад хост узри ин гуноҳ.
Кошкӣ ҳалқам бибурридӣ ба теғ
В- аз дилам гум гаштӣ ин дарду дареғ.
Холиқо, ҷонам дар ин ҳасрат бисӯхт,
Пой то фарқи ман аз ҳайрат бисӯхт.

Ман надорам тоқату тоби фироқ,
Чанд сӯзад ҷони ман аз иштиёқ?!
Ҷони ман бистон ба фазл, ай додгар,
З- он ки ман тоқат намедорам дигар!
Ҳамчунин мегуфт, то хомӯш шуд,
Дар миёни хомушӣ беҳуш шуд.
Оқибат пайки иноят даррасид,
Шукрҳо баъд аз шикоят даррасид.
Чун зи ҳад бигзашт дарди подшоҳ,
Буд пинҳон он вазир он ҷойгоҳ,
Шуд, писарро кард покиза чу ҷон,
Пас фиристодаш бари шоҳи ҷаҳон.
Омад аз парда бурун чун маҳ зи меғ,
Пеши хусрав рафт бо карбосу теғ.
Чун бидид он моҳро шоҳи ҷаҳон,
Менадонам, то чӣ гӯям ин замон!
Шоҳ дар хоку писар дар хун фитод,
Кас надонад, к- ин аҷойиб чун фитод.
Ҳар чӣ гӯям баъд аз ин, ногуфтанист,
Дур чу дар қаър аст, ҳам носуфтанист.

Шоҳ чун аз дарди ҳиҷрон шуд халос,
Ҳар ду тан рафтанд то айвони хос.
Баъд аз ин кас воқифи асрор нест,
З- он ки он ҷо мавқеъи ағёр нест.
Он чи он як гуфту ин дигар шунид,
Кӯр дид он ҳолу гӯши кар шунид.
Ман киям, то шарҳу васфи он диҳам
В- ар диҳам он шарҳ, хат бар ҷон ниҳам.
Норасида чун диҳам ман шарҳи он,
Тан занам, чун мондаам дар тарҳи он.
Гар иҷозат бошад аз пешон маро,
Зуд фармоянд шарҳи он маро.
Чун сари як мӯй нест ин ҷойгоҳ,
Ҷуз хамӯшӣ рӯй нест ин ҷойгоҳ.
Нест мумкин, он ки ёбад як замон
Ҷуз хамӯшӣ гавҳари теғи зафон,
Гарчи савсан садзафон пеш омада,
Ошиқи хомӯшии хеш омада,
Ин замон боре сухан кардам тамом,
Кор бояд, чанд гӯям, вассалом!

ШАЙХ АТТОР

Кардӣ, ай Аттор, бар олам нисор
Нофаи асрор ҳар дам сад ҳазор.
Аз ту пуратр аст офоқи ҷаҳон,
Аз ту дар шӯранд ушшоқи ҷаҳон.
Гаҳ дами ишқи алалитлоқ зан,
Гаҳ навои пардаи ушшоқ зан.
Шеъри ту ушшоқро сармоя дод,
Ошиқонро дойим ин пероя дод.
Хатм шуд бар ту, чу бар хуршед нур
«Мантиқу- т- тайр»-у «Мақомоти туюр».
Ин мақомоти раҳи ҳайронӣ аст,
Ё магар девони саргардонӣ аст?!
Аз сари дарде дар ин девон дарой,
Ҷон сипар созу бад- ин майдон дарой.

Дар чунин майдон, ки ҷон шуд нопадид,
Балки ҳам шуд низ майдон нопадид.
Гар наёйӣ аз сари дарде дар ӯ,
Рӯй нанмояд туро гарде дар ӯ.
Дар дили ту дард шуд чун гомзан,
Гар занӣ гоме, ҳама бар ком зан!
То нагардад номуродӣ қути ту,
Кай шавад зинда дили мабҳути ту!
Дард ҳосил кун, ки дардмон дарди туст,
Дар ду олам доруи ҷон дарди туст.
Дар китоби ман макун, ай марди роҳ,
Аз сари шеъру сари кибре нигоҳ.
Аз сари дарде нигаҳ кун дафтарам,
То зи сад як дард дорӣ боварам.
Гӯйи давлат он барад то пешгоҳ,
К- аз сари дарде кунад инро нигоҳ.
Даргузар аз зоҳидию содагӣ,
Дард бояд, дарди корафтодагӣ!
Ҳар киро дардест, дармонаш мабод,
Ҳар кӣ дармон хоҳад ӯ, ҷонаш мабод!
Мард бояд ташнаву бе хӯрду хоб,
Ташнае, к- ӯ то абад нарсад ба об.
Ҳар кӣ з- ин шева сухан бӯйе наёфт,
Аз тариқи ошиқӣ мӯйе наёфт!

Ҳар кӣ ин бархонд, марди кор шуд
В- он кӣ ин дарёфт, бархурдор шуд.
Аҳли сурат ғарқи гуфтори мананд,
Аҳли маънӣ марди асрори мананд.
Ин китоб оройиш аст айёмро,
Хосро дода насибу омро.
Гар чу ях афсурдае дид ин китоб,
Хуш бурун омад чу оташ аз ҳиҷоб.
Назми ман хосийяте дорад аҷиб,
З- он ки ҳар дам бештар бахшад насиб.
Гар басе хондан муяссар оядат,
Бешаке ҳар бор хуштар оядат.

З- ин арӯси хонагӣ дар садри ноз
Ҷуз ба тадриҷе наяфтад парда боз.
То қиёмат нест чун ман бех(в)аде,
Дар сухан бинҳад қалам бар коғаде.
Ҳастам аз баҳри ҳақиқат дурфишон,
Хатм шуд бар ман сухан, инак нишон!
Гар санои хештан гӯям басе,
Кай писандад он сано аз ман касе!
Лек худ мунсиф шиносад қадри ман,
З- он ки пинҳон нест нури бадри ман,
Ҳоли худ сарбаста гуфтам андаке,
Худ сухандон дод бидҳад бе шаке!
Он чи ман бар фарқи халқ афшондаам,
Гар тамомам, то қиёмат мондаам.
Дар зафони халқ то рӯзи шумор
Ёд гардам, бас бувад ин ёдгор!
Гар бирезад аз ҳам ин нуҳ дойира,
Кам нагардад нуктае з- ин тазкира.
Гар касеро раҳ намояд ин китоб,
Пас барандозад зи пеши ӯ ҳиҷоб.
Чун ба осойиш расад з- ин ёдгор,
Дар дуо гӯяндаро, гӯ, ёд ор!
Гулфишонӣ кардаам з- ин бӯстон,
Ёд доредам ба хайр, ай дӯстон!
Ҳар яке худро дар он навъе, ки буд,
Кард лахте ҷилваву бигзашт зуд.
Лоҷарам ман низ ҳамчун рафтагон,
Ҷилва додам мурғи ҷон бар хуфтагон.

З- ин сухан гар хуфтае умре дароз
Як нафас бедордил гардад ба роз,
Бе шаке донам, барояд кори ман,
Мунқатеъ гардад ғаму тимори ман.
Баски худро чун чароғе сӯхтам,
То ҷаҳонро ҳамчу шамъ афрӯхтам.
Ҳамчу мишкоте шуд аз дудам димоғ,
Шамъи хулдам то кай афрӯзад чароғ?

Рӯз хӯрдам рафту шаб хобам намонд,
З- оташи дил бар ҷигар обам намонд.
Бо дилам гуфтам, ки ай бисёргӯй,
Чанд гӯйӣ, тан зану асрор ҷӯй!
Гуфт:- Ғарқи оташам, айбам макун,
Мебисӯзам, гар нагӯям худ сухун.
Баҳри ҷонам мезанад сад гуна ҷӯш,
Чун тавонам буд як соат хамӯш?
Бар касе фахре намеорам ба дин,
Хешро машғул медорам ба дин.
Гарчи аз дил нест холӣ дарди он,
Чанд гӯям, чун наям ман марди он.
Ин ҳама афсонаи беҳудагист,
Кори мардон аз манӣ полудагист!
Дил, ки ӯ машгули ин беҳуда шуд,
З- ӯ чӣ ояд, чун сухан фарсуда шуд.
Мебибояд тарки ҷон сад бор гуфт,
З- ин ҳама беҳуда истиғфор гуфт.
Чанд бояд баҳри ҷон дар ҷӯш буд?
Ҷон фишондан бояду хомӯш буд!

ҲИКОЯТ

Чун ба назъ афтод он донои дин,
Гуфт:- Агар донистаме ман пеш аз ин,
К- ин шунав бар гуфт чун дорад шараф,
Дар сухан кай кардаме умре талаф!
Гар сухан аз некуӣ чун зар бувад,
Он сухан ногуфта некӯтар бувад.
Кор омад ҳиссаи мардони мард,
Ҳиссаи мо, гуфт, омад, ин- т дард!
Гар чу мардон дарди дин будӣ туро,
Он чи мегӯям, яқин будӣ туро.

З- ошноӣ чун дилат бегона аст,
Ҳар чӣ мегӯям туро, афсона аст.
Рав, бихусб аз ноз ҳамчун саркаше,
То манат афсона мегӯям, х(в)ашӣ!

Хуш- хушат Аттор гар афсона гуфт,
Хоб хуштар оядат, ту хуш бихуфт!
Баски мо дар рег равған рехтем,
Бас гуҳар дар ҳалқи хук овехтем.
Баски ин хонро фурӯ оростем,
Бас, к- аз ин хон гурсуна бархостем.
Баски бурдам нафсро, фармон набурд,
Баски дармон кардамаш, дармон набурд!
Чун нахоҳад омад аз ман ҳеч кор,
Шустам аз худ дасту рафтам бар канор.
Ҷазбаи Ҳақ бояд аз пешон бихост,
К- ин ба дасти мо нахоҳад гашт рост.
Нафс чун ҳар лаҳза фарбеҳтар шавад,
Нест рӯйи он ки ӯ беҳтар шавад.
Ҳеч нашнид ӯ, к- аз он фарбеҳ нашуд,
Ин ҳама бишниду як дам беҳ нашуд.
То намирам ман ба сад зории зор,
Ӯ нагирад панд, ё Раб, зинҳор!

ҲИКОЯТ

Чун бимурд Искандар андар роҳи дин,
Арситотолис гуфт:- Ай шоҳи дин,
То ки будӣ, панд медодӣ мудом,
Халқро ин панди имрӯзин тамом!
Панд гир, ай дил, ки гирдоби балост,
Зиндадил шав, з- он ки маргат дар қафост!
Ман зафону нутқи мурғон сар ба сар
Бо ту гуфтам, фаҳм кун, ай бехабар!
Дар миёни ошиқон мурғон-даранд,
К- аз қафас пеш аз аҷал берун паранд.
Ҷумларо шарҳу баёне дигар аст,
З- он ки мурғонро зафоне дигар аст.
Пеши Симурғ он касе иксир сохт,
К- ӯ зафони он ҳама мурғон шинохт.
Кай шиносӣ давлати рӯҳониён
Дар миёни ҳикмати юнониён!

То аз он ҳикмат нагардӣ фард ту,
Кай шавӣ дар хикмати дин мард ту?
Ҳар кӣ номи он барад дар роҳи ишқ,
Нест дар девони дин огоҳи ишқ.
«Коф»-и куфр ин ҷо ба ҳаққулмаърифа
Дӯсттар дорам зи «фо»- и фалсафа,
З- он ки гар парда шавад з- ин куфр боз,
Ту тавонӣ кард аз куфр эҳтироз.
Лек он илми ҷадал чун раҳ занад,
Бештар бар мардуми огаҳ занад.
Гар аз он ҳикмат диле афрӯхтӣ,
Кай чунон Форуқ барҳам сӯхтӣ?
Шамъи дин чун ҳикмати Юнон бисӯхт,
Шамъи дин з- он илм барнатвон фурӯхт.
Ҳикмати «ё Раб» басат, ай марди дин,
Хок бар Юнон фишон аз дарди ин!
То ба кай гӯйӣ ту, ай Аттор, ҳарф,
Нестӣ ту марди ин кори шигарф!
Аз вуҷуди хеш берун ой пок,
Хок шав аз нестӣ бар рӯйи хок.
То ту ҳастӣ поймоли ҳар хасе,
Нест гаштӣ тоҷи фарқи ҳар касе.
Ту фано шав, то ҳама мурғони роҳ
Раҳ диҳандат дар бақо то пешгоҳ.
Гуфтаи ман раҳбари ту бас бувад,
К- ин сухан пири раҳи ҳар кас бувад.
Гар наям мурғони раҳро ҳеч кас,
Зикри эшон кардаам ин ҳам на бас.
Охирам з- он корвон гарде расад,
Қисми ман з- он рафтагон дарде расад!

ҲИКОЯТ

Сӯфиеро гуфт он пири куҳан:
— Чанд аз мардони Ҳақ гӯйӣ сухан?
Гуфт:- Хуш ояд зафонро бардавом,
З- он ки мегӯянд аз мардум мудом.

Гар наям з- эшон, аз эшон гуфтаам,
Хушдилам, к- ин қисса аз ҷон гуфтаам.
Гар надорам аз шакар ҷуз ном бахр,
Ин басо беҳтар, ки андар кор заҳр.

Ҷумлаи «Девон»- и ман девонагист,
Ақлро бо ин сухан бегонагист.
Ман надонам, то чӣ гӯям, ай аҷаб,
Чанд гумнокарда ҷӯям, ай аҷаб.
Аз ҳамоқат тарки давлат гуфтаам,
Дарси бекорони ғафлат гуфтаам.
Гар маро гӯянд, ай гумкардароҳ,
Ҳам ба худ узри гуноҳи ман бихоҳ.
Менадонам, то шавад ин кор рост,
Ё тавонам узри ин сад умр хост.
Гар даме бар роҳи ӯ дар кораме,
Кай чунин мустағрақи ашъораме.
Гар маро дар роҳи ӯ будӣ мақом,
«Син»- и шеърам «син»- и шар гаштӣ мудом.
Шеър гуфтан ҳуҷҷати беҳосилист,
Хештан водид кардан ҷоҳилист.
Чун надидам дар ҷаҳон маҳрам касе,
Ҳам ба шеъри худ фурӯ гуфтам басе.
Гар ту марди розҷӯйӣ, бозҷӯй,
Ҷон фишону хун гирию роз ҷӯй,
З- он ки ман хунин сиришк афтондаам,
То чунин хунрез ҳарфе рондаам.
Гар машом орӣ ба баҳри жарфи ман,
Бишнавӣ ту бӯйи хун аз ҳарфи ман.
Ҳар кӣ шуд аз заҳри бидъат дардманд,
Бас бувад тарёкаш ин ҳарфи баланд.
Гарчи атторам ману тарёкдеҳ,
Сӯхта дорам ҷигар чун нокдеҳ.
Ҳаст халқе бенамак бас бехабар,
Лоҷарам з- он мехурам танҳо ҷигар.
Чун зи нони хушк гирам суфра пеш,
Тар кунам аз шӯрвои чашми хеш,

Аз дилам ин суфраро бирён кунам,
Гаҳ- гаҳе Ҷабрилро меҳмон кунам.
Чун маро рӯҳулқудус ҳамкоса аст,
Кай тавонам нони ҳар мудбир шикаст?
Ман нахоҳам нони ҳар нохушманиш,
Бас бувад ин нонаму ин нонхуриш.
Шуд ғаноулқалб ҷонафзои ман,
Шуд қаноат канзи лояфнои ман.

Ҳар тавонгар, к- инчунин ганҷеш ҳаст,
Кай шавад аз миннати ҳар сифла паст.
Шукр Эзадро, ки дар коре наям,
Бастаи ҳар носазоворе наям.
Ман зи кас бар дил чаро банде ниҳам,
Номи ҳар дуне худованде ниҳам?!
Не таъоми ҳеч золим х(в)ардаам,
Не китоберо тахаллус кардаам.
Ҳиммати олӣ-м мамдӯҳ асту бас,
Қути ҷисмам қуввати рӯҳ асту бас.
Пеши худ бурданд пешинон маро,
Пас бувад аз хештанбинон маро.
То зи кори халқ озод омадам,
Дар миёни сад бало шод омадам.
Фориғам з- ин зумраи бадхоҳ нек,
Хоҳ номам бад кунеду хоҳ нек.
Ман чунон бо дарди худ дармондаам,
К- аз ҳама офоқ даст афшондаам.
Гар дареғу дарди ман бишнудаӣ,
Ту басе ҳайронтар аз ман будаӣ.
Ҷисму ҷон рафту зи ҷони ҷисми ман
Нест ҷуз дарду дареғе қисми ман!

ҲИКОЯТ

Роҳбине вақти печопечи марг
Гуфт:- Чун дар раҳ надорам зоду барг?!
Аз хайи хиҷлат кафе гил кардаам,
Пас аз он як хишт ҳосил кардаам.

Шишае пурашк дорам низ ман,
Жандае барчидаам баҳри кафан.
З- он кафан дар оби чашм оғуштаам,
Ай дареғо, сар ба сар бинвиштаам.
Он кафан чун бар танам пӯшед пок,
Зуд таслимам кунед он гаҳ ба хок.
Чун чунин кардед, то маҳшар зи меғ
Бар сари хокам наборад ҷуз дареғ!
Донӣ, ин чандин дареғ аз баҳри чист?
Пашшае бо бод натвонист зист!
Соя аз хуршед меҷӯяд висол,
Менаёбад ин- т савдое муҳол.

Гарчи ҳаст аз пас муҳоле ошкор,
Ҷуз муҳоландешӣ ӯро нест кор.
Ҳар кӣ ӯ бинҳад дар ин андеша сар,
Ӯ аз ин беҳтар чӣ андешад дигар!
Сахттар бинам ба ҳар дам мушкилам,
Чун бипардозам аз ин мушкил дилам!
Кист чун ман фарду танҳомондае,
Хушклаб, ғарқобидарёмондае?!
Не маро ҳамрозу ҳамдам ҳеч кас,
Не маро ҳамдарду маҳрам ҳеч кас!
Не зи ҳиммат майли мамдӯҳе маро,
Не зи зулмат хилвати рӯҳе маро!
Не дили кас, не дили х(в)ад низ ҳам,
Не сари неку сари бад низ ҳам.
Не ҳавои луқмаи султон маро,
Не қафову силии дарбон маро.
Не ба танҳоӣ сабурӣ як дамам,
Не ба дил аз халқ дурӣ як дамам!
Ҳаст ин аҳволи ман зеру забар,
Ҳамчунон, к-он пир дод аз худ хабар!

ҲИКОЯТ

Покдине гуфт:- Сӣ соли тамом
Умр бе худ мегузорам бардавом.

Ҳамчу Исмоил дар худ нопадид
Он замон, к- ӯро падар сар мебурид!
Чун бувад он кас, ки ӯ умре гузошт
Ҳамчу он як дам, ки Исмоил дошт?!
Гоҳ месӯзам чу шамъ аз интизор,
Гоҳ мегирям чу абри навбаҳор!
Ту фурӯғи шамъ мебинӣ, х(в)ашӣ,
Менабинӣ дар сари ӯ оташе!
Он ки аз берун кунад дар ман нигоҳ,
Кай бувад ӯро даруни сина роҳ!
Дар ғами чавгон чу гӯйе, ҳеч ҷой
Менадонам пой аз сар, сар зи пой!
Аз вуҷуди худ накардам ҳеч суд,
К- он чи кардам в- он чи гуфтам, ҳеч буд!
Ай дареғо, нест дар кас ёриям,
Умр зоеъ гашт дар бекориям!

Чун тавонистам, надонистам, чӣ суд,
Чун бидонистам, тавонистам набуд!
Ин замон ҷуз аҷзу ҷуз бечорагӣ,
Менадорам чорае якборагӣ!

ҲИКОЯТ

Чун бишуд Шиблӣ аз ин ҷойи хароб,
Баъд аз он дидаш ҷавонмарде ба хоб.
Гуфт:- Ҳақ бо ту чӣ кард, ай некбахт?
Гуфт:- Чун шуд дар ҳисобам кор сахт,
Ҳам маро бо хештан душман бидид,
Аҷзу навмедию заъфи ман бидид,
Раҳматаш омад бар он бечорагӣ- м,
Пас бибахшуд аз карам якборагӣ- м.
Холиқо, бечораи роҳам туро,
Ҳамчу мӯре ланг дар чоҳам туро.
Ман намедонам, ки ман аҳли чиям,
Ё кадомам, аз куҷоям, ё киям!
Бекасе, бедавлате, беҳосиле,
Бенавое, беқароре, бедиле.

Умр бар хуни ҷигар бигзошта,
Баҳрае аз умр нобардошта.
Ҳар чӣ кардам, ҷумла товон кардаам,
Ҷон ба лаб умре ба поён кардаам.
Дин зи дастам рафту дунё гум шуда,
Суратам номонда, маъно гум шуда.
Ман на кофир, на мусулмон мондаам,
Дар миёни ҳар ду ҳайрон мондаам.
Не мусулмонам, на кофар, чун кунам!
Монда саргардону музтар, чун кунам!
Дар даре тангам гирифтор омада,
Рӯй дар девори пиндор омада.
Бар мани бечора ин дар баргушой
В- ин зироҳафтодаро роҳе намой.
Бандаро гар нест зоди роҳ ҳеч,
Менаёсояд зи ашку оҳ ҳеч.
Ҳам тавонӣ сӯхт аз оҳаш гуноҳ,
Ҳам зи ашкаш шуст девони сиёҳ.
Ҳар кӣ дарёҳои ашкаш ҳосил аст,
Гӯ, биё, ки дархури ин манзил аст!

В- он ки ӯро дидаи хунбор нест,
Гӯ, бирав, к- ӯро бари мо кор нест!

ҲИКОЯТ

Дар раҳе мерафт пире роҳбар,
Дид аз рӯҳониён халқе магар.
Буд нақде сахт ройиҷ дар миён,
Мерабуданд он ҳама рӯҳониён.
Пир кард он қавмро ҳолӣ суол,
Гуфт:- Аз ин нақдам яке гӯед ҳол.
Марди рӯҳонӣ- ш гуфт:- Ай пири роҳ,
Дардманде мегузашт ин ҷойгоҳ,
Баркашид оҳе зи дил поку бирафт,
Рехт ашки гарм бар хоку бирафт.
Мо кунун он ашки гарму оҳи сард
Мебарем аз якдигар дар роҳи дард.

Ё Раб, ашку оҳи бисёрем ҳаст,
Гар надорам ҳеч, ин борем ҳаст.
Чун равоӣ дорад он ҷо ашку оҳ,
Банда дорад ин матоъ он ҷойгоҳ.
Пок кун аз оҳ саҳни ҷони ман,
Пас бишӯй аз ашки ман девони ман.
Мондаам дар чоҳу зиндон пойбаст,
Дар чунин ҷоям кӣ гирад ҷуз ту даст?!
Ҳам тани зиндониям олуда шуд,
Ҳам дили меҳнаткашам фарсуда шуд.
Гарчи ман олуда дар роҳ омадам,
Афв кун, к- аз ҳабс дар чоҳ омадам!

ҲИКОЯТ

Он азизе гуфт:- Фардо Зулҷалол
Гар кунад дар дашти ҳашр аз ман суол,
К- ай фурӯмонда, чӣ овардӣ зи роҳ?
Гӯям:- Аз зиндон чӣ оранд, ай Илоҳ?!
Ғарқи идборам зи зиндон омада,
Пою сар гум карда, ҳайрон омада.
Бод дар каф хоки даргоҳи туам,
Бандаву зиндонии чоҳи туам.
Чашми он дорам, ки нафрӯшӣ маро,
Хилъате аз фазл дарпӯшӣ маро.

З- ин ҳама олудагӣ покам кунӣ,
Дар мусулмонӣ фурӯ хокам кунӣ.
Чун ниҳон гардад танам дар хоку хишт,
Бигзарӣ аз ҳар чӣ кардам хубу зишт.
Офаридан ройгонам чун равост,
Ройгонам гар биёмурзӣ сазост!

ҲИКОЯТ

Чун Низомулмук дар назъ уфтод,
Гуфт:- Аллаҳ, меравам дар дасти бод!
Холиқо, ё Раб, ба ҳаққи он чи ман
Ҳар киро дидам, ки гуфт аз ту сухан,

Аз ҳама навъе харидораш шудам,
Ёрии ӯ кардаму ёраш шудам.
Гар харидории ту омӯхтам,
Ҳаргизат рӯзе ба кас нафрӯхтам.
Чун харидории ту кардам басе
Ҳаргизат нафрӯхтам чун ҳар касе.
Дар дами охир харидорӣ-м кун,
Ёри беёрон туӣ, ёрӣ- м кун!
Ё Раб, он дам ёриям кун як нафас,
К- он дамам ҷуз ту нахоҳад буд кас.
Дида пурхун, дӯстони поки ман
Чун бияфшонанд даст аз хоки ман,
Ту маро деҳ дасте он соат дуруст,
То бигирам домани фазли ту чуст!

ҲИКОЯТ

Чун Сулаймон кард бо чандон камол
Пеши мӯри ланг аз аҷз ин суол,
Гуфт:- Баргӯ, ай чу ман оғишта ту,
К- он кадомин гил ба хун бисришта ту.
Дод он соат ҷавобаш мӯри ланг,
Гуфт:- Хишти вопасин дар гӯри танг!
Вопасин хиште, ки пайвандад ба хок,
Мунқатеъ гардад ҳама уммед пок.
Чун маро дар зери хок, ай покзот
Мунқатеъ гардад умед аз коинот,
Пас бипӯшад хишти охир рӯйи ман,
Ту магардон рӯйи фазл аз сӯйи ман.

Чун ба хок орам мани саргашта рӯй,
Ҳеч бар рӯям маёр аз ҳеч сӯй.
Ҷойи ин дорад, ки бо чандин гуноҳ,
Ҳеч бар рӯям наёрӣ, ай Илоҳ!
Ту карими мутлақӣ, ай Кирдгор,
Даргузар, аз ҳар чӣ ҳасту баргузор!

ҲИКОЯТ

Бӯсаиди Миҳна дар ҳаммом буд,
Қоимаш афтода марде хом буд.
Шухи шайх овард то бозӯйи ӯ,
Ҷамъ кард он ҷумла пеши рӯйи ӯ.
Шайхро гуфто:- Бигӯ, ай покҷон,
То ҷавонмардӣ чӣ бошад дар ҷаҳон?
Шайх гуфто:- Шух пинҳон кардан аст,
Пеши чашми халқ ноовардан аст,
Ин ҷавобе буд бар болойи ӯ,
Қойим афтод он замон дар пойи ӯ.
Чун ба нодонии хеш иқрор кард,
Шайх хуш шуд, қоим истиғфор кард.
Холиқо, парвардгоро, мунъимо,
Подшоҳо, корсозо, мукримо,
Чун ҷавонмардии халқи оламе
Ҳаст аз дарёи фазлат шабнаме,
Қоими мутлақ туӣ, аммо ба зот
В- ар ҷавонмардӣ, наёӣ дар сифот!
Шӯхию бешармии мо даргузор,
Шухи мо во пеши чашми мо маёр!

ҲИКОЯТ

Ошиқе аз фарти ишқ ошуфта буд,
Бар сари хоке ба зорӣ хуфта буд.
Рафт маъшуқаш ба болинаш фароз,
Дид ӯро хуфта в- аз худ рафта боз.
Руқъае бинвишт чусту лоиқ ӯ,
Баст он бар остини ошиқ ӯ.
Ошиқаш аз хоб чун бедор шуд,
Руқъа бархонду бар ӯ хунбор шуд.
Ин навишта буд, к- ай марди хамӯш,
Хез, агар бозоргонӣ, сим кӯш!

В- ар ту марди зоҳидӣ, шабзинда бош,
Бандагӣ кун то ба рӯзу банда бош.
В- ар ту ҳастӣ марди ошиқ, шарм дор,
Хобро дар дидаи ошиқ чӣ кор!
Марди ошиқ бод паймояд ба рӯз,
Шаб ҳама маҳтоб паймояд ба сӯз.
Чун на инию на он, ай бефурӯғ,
Кам зан андар ишқи мо лофи дурӯғ.
Гар бихусбад ошиқе ҷуз дар кафан,
Ошиқаш гӯям, вале бар хештан.
Чун ту дар ишқ аз сари ҷаҳл омадӣ,
Хоб хуш бодат, ки ноаҳл омадӣ!

ҲИКОЯТ

Посбоне буд, ошиқ гашта зор,
Рӯзу шаб бехоб буду беқарор.
Ҳамдаме бо ошиқи бехоб гуфт.
К- охир, ай бехоб, шаб як дам бихуфт!
Гуфт:- Шуд бо посбонӣ ишқ ёр,
Хоб кай ояд касир аз ин ду кор?!
Посбонро хоб кай лоиқ бувад,
Хоса марди посбон ошиқ бувад.
Чун чунин сарбозие дар сар нишаст,
Буд он як, ин бар он дигар нишаст.
Ман чӣ гуна хоб ёбам андаке,
Вом натвон кард ин хоб аз яке.
Ҳар шабам ишқ имтиҳоне мекунад,
Посбонро посбонӣ мекунад.
Гоҳ мерафтию чӯбак мезадӣ,
Гаҳ зи ғам бар рӯю торак мезадӣ.
Гар бихуфтӣ як дам он бехобу х(в)ар,
Ишқ дидӣ он замон хобе дигар.
Ҷумлаи шаб халқро нагзоштӣ,
То бихуфтандӣ, фиғон бардоштӣ.
Дӯсте гуфташ, ки ай дар таффу тоб,
Ҷумлаи шаб нестат як зарра хоб!
Гуфт:- Марди посбонро хоб нест,
Рӯйи ошиқро ба ҷуз ашк об нест!

Посбонро хӯй бехобӣ бувад,
Ошиқонро рӯй беобӣ бувад.

Чун зи ҷойи хоб об ояд бурун,
Кай бувад мумкин, ки хоб ояд бурун?!
Ошиқӣ бо посбонӣ ёр шуд,
Хоб аз чашмаш ба дарёбор шуд.
Посбонро ошиқӣ нағз уфтод,
Кори бехобӣ- ш дар мағз уфтод.
Он ки бехобӣ хушу нағзаш бувад,
Хобро ҳаргиз сари мағзаш бувад?
Ту махусб, ай мард, агар ҷӯяндаӣ,
Хоб хуш бодат, агар гӯяндаӣ!
Посбонӣ кун басе дар кӯйи дил,
З- он ки дуздонанд дар паҳлӯйи дил.
Ҳаст аз дуздони дил бигрифта роҳ,
Ҷавҳари дил дор аз дуздон нигоҳ.
Чун туро ин посбонӣ шуд сифат,
Ишқ зуд ояд падиду маърифат.
Мардро, бешак, дар ин дарёи хун
Маърифат ояд зи бехобӣ бурун.
Ҳар кӣ ӯ бехобии бисёр бурд,
Чун ба ҳазрат шуд, дили бедор бурд.
Чун зи бехобист бедории дил,
Хоб кам кун дар вафодории дил!
Чанд гӯям, чун вуҷудат ғарқа монд,
Ғарқаро фарёд натвонад раҳонд.
Ошиқон рафтанд то пешон ҳама
В- аз муҳаббат маст хуфтанд он ҳама.
Ту ҳамин зан бош, к- он мардони мард
Нӯш карданд, он чи мебоист кард.
Ҳар киро шуд завқи ишқи ӯ падид,
Зуд бояд ҳар ду оламро калид.
Гар зане бошад, шавад марде шигарф
В- ар бувад марде, шавад дарёи жарф!

ҲИКОЯТ

Бо касе Аббоса гуфт:- Ай марди ишқ,
Заррае бар ҳар кӣ тобад дарди ишқ,
Гар бувад марде, зане зояд аз ӯ
В- ар зан аст ӯ, баски мард ояд аз ӯ.
Зан надидӣ ту, ки аз Одам бизод!
Мард нашнидӣ, ки аз Марям бизод?!

То наёяд, он чи мебояд, тамом,
Кор ҳаргиз бар ту нагшояд тамом.
Чун бибояд мулк ҳосил оядат,
Ҳосил ояд, ҳар чӣ дар дил оядат.
Мулк инро дону давлат ин шумур,
Заррае з- ин оламе аз дин шумур!

ҲИКОЯТИ СУЛТОН МАҲМУД ВА РАНҶУР ШУДАНИ АЁЗ

Он Аёз аз чашми бад ранҷур шуд,
Оқибат аз чашми Султон дур шуд.
Нотавон дар бистари зорӣ фитод,
Дар балову ранҷу беморӣ фитод.
Чун хабар омад ба Маҳмуд аз Аёс,
Ходимеро хонд шоҳи ҳақшинос,
Гуфт:- Мерав то ба наздики Аёз,
Пас ба ӯ гӯ, к- ай зи сар афтода боз!
Дур аз рӯйи ту маҳҷурам зи ту,
Дар ғаму дар ранҷ ранҷурам зи ту.
Гар танам дур уфтод аз ҳамнафас,
Ҷони муштоқам бувад наздику бас.
Ай шуда муштоқи ҷоне аз ту ман,
Нестам ғойиб замоне аз ту ман.
Чашми бад бадкории бисёр кард,
Нозанине чун туро бемор кард.
Ин бигуфту гуфт:- Боре зуд рав,
Ҳамчу оташ хезу ҳамчун дуд рав.
Ҳам макун дар раҳ тавақкуф зинҳор,
Зудтар аз раъд мерав барқвор.

Гар намоӣ лаҳзае дар раҳ диранг,
Ҳар ду олам бар ту гардонем танг.
Ходими саргашта по дар раҳ ниҳод,
То ба наздики Аёз омад чу бод.
Дид Султонро нишаста пеши ӯ,
Музтариб шуд ақли дурандеши ӯ.
Ларза бар андоми ходим уфтод,
Гӯиё дар ранҷи дойим уфтод.
Гуфт:- Бо шаҳ кай тавон овехтан,
Ин замон хунам бихоҳад рехтан!

Дил тапону набз сокит, рӯй зард,
Хоки раҳ бӯсиду арзи ҳол кард.
Хӯрд сад савганд, к- андар ҳеч ҷой
На ситодам ман, на биншастам зи пой.
Менадонам, ай аҷаб, ки подшоҳ
Пеш аз ман чун расид ин ҷойгоҳ.
Шоҳ агар дорад в- агарна боварам,
Гар дар ин тақсир кардам, кофарам.
Шоҳ гуфто:- Нестӣ маҳрам чунин,
Кай барӣ ту роҳ, ай ходим, дар ин?!
Ман раҳе дуздида дорам сӯйи ӯ,
З- он ки нашкебам даме бе рӯйи ӯ.
Ҳар замон з- он раҳ бад- ӯ оям ниҳон,
То хабар набвад касеро дар ҷаҳон.
Роҳи дуздида миёни мо басест,
Роҳи мо дар саҳни ҷони мо басест.
Аз бурун гар бастаи роҳам аз ӯ,
Дар даруни парда огоҳам аз ӯ.
Роз гар мепӯшам аз пиру ҷавон,
Аз дарун бо ӯст ҷонам дар миён!

ҲИКОЯТ

Исии Марям ба хоб афтода буд,
Нимхиште зери сар бинҳода буд.
Чун гушод аз хоби хуш Исо назар,
Дид Иблиси лаъин болои сар.

Гуфт:- Ай малъун, чаро истодаӣ?
Гуфт:- Хиштам зери сар бинҳодаӣ!
Ҷумлаи дунё чу иқтоъи ман аст,
Ҳаст ин хишт они ман, ин равшан аст.
Ту тасарруф мекунӣ дар милки ман,
Хешро овардаӣ дар силки ман.
Исӣ он аз зери сар партоб кард,
Рӯйро бар хок азми хоб кард.
Чун фиканд он нимхишт, Иблис гуфт:
— Ман кунун рафтам зи пешат, хуш бихуфт!
Ай дар ин чанбар ҳама тоб омада,
Ҳамчу шогирди расантоб омада.
Чун гузар бар чанбар омад ҷовидон,
Чанд гирӣ ин расан гирди ҷаҳон?

Чун паси хишти лаҳад хоҳӣ фитод,
Хишт бар хиште чаро бояд ниҳод!
Чанд хоҳӣ беш аз ин баҳам ниҳод,
Чун ҳама аз ҳам фурӯ хоҳад фитод?!
Гар бихоҳӣ кард қорунӣ мудом,
Хӯрду пӯшат то лаби гӯрат тамом.
Анбиё чун инчунин карданд кор,
Ту дукон болои устодон мадор!

АСРОРНОМА

ФӢ-Т-ТАВҲИД

Ба номи он ки ҷонро нури дин аст,
Хирадро дар худодонӣ яқин аст.
Худованде, ки олам номвар з-ӯст,
Замину осмон зеру забар з-ӯст.
Ду олам хилъати ҳастӣ аз ӯ ёфт,
Фалак боло, замин пастӣ аз ӯ ёфт.
Фалак андар рукӯъ истодаи ӯст,
Замин андар суҷуд афтодаи ӯст.
Зи кафку хун баровард одамиро,
Зи «коф»-у «нун» фалакрову заминро.
Зи дуде гунбади хазро кунад ӯ,
Зи пихе наргиси бино кунад ӯ.
Зи неши пашша созад зулфиқоре,
Чунон, к- аз анкабуте пардадоре.
Зи хоке маънии одам барорад,
Зи боде Исии Марям барорад.
Зи хун мушку зи най шаккар намояд,
Зи борон дур, зи кон гавҳар намояд.
Яке аввал, ки пешоне надорад,
Яке охир, ки поёне надорад.
Яке зоҳир, ки ботин аз зуҳур аст,
Яке ботин, ки зоҳиртар зи нур аст.
На ҳаргиз кибриёяшро бидоят,
На мулкашро саранҷому ниҳоят.
Худованде, ки ӯ донад, ки чун аст,
Ки ӯ аз ҳар чӣ ман донам, бурун аст.
Чу диду дониши мо офарида-ст,
Кӣ диниста-ст ӯрову кӣ дида-ст?!
Зи кунҳи зоти ӯ касро нишон нест,
Ки ҳар чизе, ки гӯйӣ ин-ст, он нест.
Агарчи ҷони мо ме пай барад роҳ,
Валекин кунҳи ӯро кай барад роҳ?
Чу беогоҳам аз ҷонам, ки чун аст,
Худоро кунҳ чун донам, ки чун аст!
Чунон ҷонро бидошт андар нуҳуфт ӯ,
Ки ҳаргиз сирри ҷон бо кас нагуфт ӯ.
Танат зинда ба ҷону ҷон ниҳонӣ,
Ту аз ҷон зиндаву ҷонро надонӣ.
Зиҳӣ сунъи ниҳону ошкоро,
Ки касро ҷуз хамӯшӣ нест ёро.

Ҳазорон мӯйро бишкофтам ман,
Тариқи ин хамӯшӣ ёфтам ман!
Чу натвонӣ ба зоти ӯ расидан,
Қаноат кун ҷамоли сунъ дидан.
Агар ту росттабъӣ дар саноеъ,
Барой аз чор девори табоеъ.
Худоятро наяфтода-ст коре,
Чӣ созӣ аз табоеъ кирдгоре?
Агар об аст асл, обе бар ӯ банд,
Фаро обаш деҳу лахте бар ӯ ханд.
В-агар хок аст, дар пеши дараш кун,
Ба зери пой хоке бар сараш кун.
В-агар бод аст, бедодеш пиндор,
Ба бодаш бурдаву бодеш пиндор.
В-агар асл оташ аст, обе бар ӯ зан,
Чу обаш барзадӣ, оташ дар ӯ зан.
Табиат рост дорӣ, бериё бош,
Табиӣ нестӣ, марди Худо бош!
Чу дар ҳар ду ҷаҳон як кирдгор аст,
Туро бо кори чор аркон чӣ кор аст?
Яке хону яке хоҳу яке ҷӯй,
Яке бину яке дону яке гӯй.
Якест ин ҷумла, чи охир, чи аввал,
Вале бинандаро чашм аст аҳвал.
Нигаҳ кун, зарра-зарра гашта пӯён,
Ба ҳамдаш хутбаи тасбеҳ гӯён.
Зиҳӣ инъому лутфи корсозе,
Ки як-як зарраро бо ӯст розе.
Зиҳӣ исму зиҳӣ маънӣ ҳама ту,
Ҳамегӯям, ки ай ту, ай ҳама ту!
Набинам дар ҷаҳон миқдори мӯйе,
Ки онро нест бо рӯйи ту рӯйе.
Агар бо ту набудӣ рӯй моро,
Фурӯ бурдӣ сари як мӯй моро.
Агар лутфат напайвастӣ ба ёрӣ,
Набудӣ зарраеро пойдорӣ.
Ҳама боқӣ ба тусту ту ниҳонӣ,
Даруни ҷону беруни ҷаҳонӣ.
Ҳама ҷонҳо зи ту ҳайрон бимонда,
Ту бо мо дар миёни ҷон бимонда.

Зи роҳат ҳадду поён кас надида-ст,
Ки ту дар ҷонию ҷон кас надида-ст.
Ҷаҳон аз ту пуру ту дар ҷаҳон на,
Ҳама дар ту гуму ту дар миён на.
Ниҳону ошкорӣ ҳамеша,
На дар ҷову на барҷоӣ ҳамеша.
Хамӯшии ту аз гӯёии туст,
Ниҳонии ту аз пайдоии туст.
Туӣ маънию беруни ту исм аст,
Туӣ ганҷу ҳама олам тилисм аст.
Зиҳӣ фарру ҳузуру нури он зот,
Ки бар ҳар зарра метобад зи заррот.
Туро бар зарра-зарра роҳ бинам,
Ду олам сумма ваҷҳуллоҳ бинам.
Дуиро нест раҳ дар ҳазрати ту,
Ҳама олам туию қудрати ту.
Зи ту бехуд яке то сад бимонда,
Ду олам аз ту, ту дар х(в)ад бимонда.
Вуҷуди ҷумла зилли ҳазрати туст,
Ҳама осори сунъу қудрати туст.
Ҷаҳони ақлу ҷон ҳайрон бимонда,
Ту дар парда чунин пинҳон бимонда.
Ҷаҳон пурноми ту в-аз ту нишон на,
Ба ту бинанда ақлу ту аён на.
Аёни ақлу пинҳони хаёлӣ,
Таъолаллаҳ, зиҳӣ нури таъолӣ!
Набинам ҷуз ту ман як чиз дигар,
Чу ту ҳастӣ, чӣ бошад низ дигар?!
Накӯгӯйе накӯ гуфта-ст дар зот,
Ки «ат-тавҳиду исқоту -л -изофот».
Дар он ваҳдат чаро пайванд ҷӯям,
Туӣ матлубу толиб, чанд гӯям?
Чу ман дебои тавҳиди ту бофам,
Чунон хоҳам, ки ҷонро баршикофам.

Дар ояд сад ҳазорон қолаб аз хок,
Чу андар ту расад, бирсад зи ту пок.
Ҷаҳоне халқ буданду бирафтанд,
Агар зишт, ар накӯ дар хок хуфтанд.
Зи чандон халқ кас огаҳ нагаштанд,
Ки чун пайдо шуданду чун гузаштанд!

Агарчи ҷумла дар пиндошт буданд,
Чунон к-ӯ ҷумларо медошт, буданд.
На ҷон дорад хабар аз ҷон, ки ҷон чист,
На танро огаҳӣ аз тан, ки тан кист!
На гӯш огоҳ аз бишнидани хеш,
На дида бохабар аз дидани хеш.
Забонашро зи гӯёӣ хабар на,
Танашро аз тавоноӣ хабар на.
На огоҳӣ аз ин гаштан фалакро,
На ҷинну инсу шайтону малакро.
Фурӯ рафтанд бисёре бад-ин кӯй,
Басе дигар расиданд аз дигар сӯй.
На он, к-ӯ меравад з-ин роз огоҳ,
На он, к- омад, хабар дорад аз ин роҳ.
Чунон гум кардаанд ин сирри бероз,
Ки сармӯйе наёбад ҳеч кас боз.
Даре мадрус шуд, натвон гушодан,
Ки ангуште бар ӯ натвон ниҳодан.
Бибояд дошт гардан зери фармон,
Ки ҷуз сабру хамӯшӣ нест дармон.
Кӣ дорад заҳра дар водии таслим,
Ки боде бигзаронад бар лаб аз бим.
Ҳама ҷуз хомушӣ роҳе надорем,
Ки як тан заҳраи оҳе надорем.
Зи Одам қатраеро баргузида-ст,
Аз он як қатра халқе офарида-ст.
Дар он қатра басе карданд фикрат,
Фурӯ монданд саргардони фитрат.
Фурӯ шуд ақлҳо дар қатраи об,
Ҳама дар қатрае гаштанд ғарқоб.
Ҳазорон ташна з-ин водӣ бароянд,
Бар ин даргаҳ ба зону андароянд.
Зи аҷзи хеш мегӯйӣ ту, ай пок,
Туӣ маъруфу ориф «мо арафнок».
Ду олам ҷумла дар гуфтор монданд,
Ҳама дар пардаи пиндор монданд.
Ҳамегӯянд:-Мо дар ҷустуҷӯем,
Зи дере гоҳ марди роҳи ӯем.
Аҷоиб бин, ки омад қатраи об,
Ки дарёе барад пур дурри хушоб.

Аҷабтар ин, ки омад зарраи хок
Ки то дасташ диҳад хуршеди афлок.
Чу дорӣ ҳавсала аз пашшае кам,
Чӣ гуна медарошомӣ ду олам?!
Ҷигар дар хун басе гардидаӣ ту,
Чунон нест ин ки андешидаӣ ту.
Бирав, савдои беҳуда мапаймой,
Манеҳ берун зи ҳадди хештан пой.
Гилеми аҷз дар сар каш зи ҳайрат,
Чу борон бар рух афшон ашки ҳасрат.
Ки дархур нест Ҳақро ҷуз Ҳақ, ай дӯст,
Чӣ бархезад аз ин муште рагу пӯст?
Худо поку муназзаҳ, ту ҳама хок,
Чӣ нисбат дорад, охир, хок бо пок?
Агар мӯре зи олам бо адам шуд,
Ба олам дар чӣ афзуду чӣ кам шуд?!
Ба сони ҳалқа сар мезан бар ин дар,
Ки кам н-ояд бар ин дар аз чунин сар.
Кабуд аз баҳри он пӯшид гардун,
Ки ҳамчун ҳалқа з-он дар монд берун.
Худоро чун Худо як дӯст кас нест,
Ки дархурди Худо ҳам ӯст, кас нест.
Агар аз ту касе пурсад чӣ гӯйӣ,
Ки чизе гум накардӣ, ме чӣ ҷӯйӣ?!
Нахустин ёфт бояд, чун биёбӣ,
Чу гум гардад, суйи ҷустан шитобӣ.
Газоф аст аз чунин ҳайрат сар омад,
Басо ҷоно, к-аз ин ҳасрат баромад.
Ҳама ҷонҳои сиддиқон пур аз хун,
Кӣ медонад, ки сирри кори ӯ чун.

Бибин, чандин ҳазорон сол, к-Иблис
Набудаш кор ҷуз тасбеҳу тақдис,
Ҳама тоъоти ӯ барҳам ниҳоданд,
Зи истиғнои худ бар бод доданд.
Дилаш хуноба, ҷойи меҳнат омад,
Танаш дасторхони лаънат омад.
Зи истиғнои Ҳақ гар ёд дорем,
Сари водии бефарёд дорем.
Ҷигар хун мешавад з-ин ёд моро,
Зи истиғнои Ҳақ фарёд моро.

Ба истиғно агар фармон дар ояд,
Ҳама уммеди маъсумон сар ояд.
Чу фардо пеши он айвони олӣ
Фурӯ кӯбанд кӯси лоязолӣ,
Кӣ дорад дар ҳама офоқ заҳра,
Кӣ арза дорад ин нақди набаҳра?
Худоро кибриёи бениёзист,
Туро ҷуз нестӣ ҳеч, ин чӣ бозист?!
Ту мехоҳӣ ба тасбеҳу намозе,
Ки хушнуд ояд аз ту бениёзе.
Намозат тӯшаи роҳи дароз аст,
Вале ӯ аз намозат бениёз аст.
Ҷавонмардо, яқин медон ба таҳқиқ,
Ки гар таклиф кардат, дод тавфиқ.
Агар тавфиқи Ҳақ набвад мададгар,
Нагардад ҳеч кас ҳаргиз мусаххар.
Зиҳӣ рутбат, ки аз маҳ то ба моҳӣ,
Бувад пешаш чу аз мӯйе сиёҳӣ.
Зиҳӣ қудрат, ки аз қудратнамоӣ
Зи як сар мӯй сад санъат намоӣ.
Зиҳӣ иззат, ки чандон бениёзист,
Ки чандин ақлу ҷон он ҷо ба бозист.
Зиҳӣ ҳашмат, ки гар бар ҷон дарояд,
Ба ҳар як зарра сад тӯфон барояд.
Зиҳӣ сабқат, ки бо он аввалийят,
Надорад ҳеч мавҷуде маъийят.
Зиҳӣ ваҳдат, ки мӯйе дарнагунҷад,
Дар он ваҳдат ҷаҳон мӯйе насанҷад.

Зиҳӣ нисбат, ки дар чил субҳи айём
Ба дасти хеш бастӣ чина бар дом.
Зиҳӣ раҳмат, ки гар як зарра Иблис
Биёбад, гӯй бирбояд зи Идрис.
Зиҳӣ иззат, ки гар бар олам афтад,
Ба як соат ду олам бар ҳам афтад.
Зиҳӣ ҳайбат, ки гар як зарра хуршед
Биёбад, гум шавад дар соя ҷовид.
Зиҳӣ ҳуҷҷат, ки андар ҳеч рӯйе
Бинаншинад касеро бар ту мӯйе.
Зиҳӣ ҳурмат, ки аз таъзими он ҷоҳ
Надорад кас варои ту дар он роҳ.

Зиҳӣ мулкат, ки воҷиб гашт лобуд,
Ки на нуқсон пазирад, на тазоюд.
Зиҳӣ қудрат, ки гар хоҳад, ба як дам
Замин чун мум гардонад, фалак ҳам.
Зиҳӣ шарбат, ки дар хун мезанад нон,
Ба уммеди «сақокум раббукум» ҷон.
Зиҳӣ оят, ки бинмоӣ, чу хоҳӣ,
Зи як-як зарра хуршеди илоҳӣ.
Зиҳӣ фурсат, ки дар оламфурӯзӣ
Ба оҳи бедиле олам бисӯзӣ.
Зиҳӣ шафқат, ки бар мо ҷовидонӣ
Ту додӣ модаронро меҳрбонӣ.
Зиҳӣ муҳлат, ки чун ҳангом ояд,
Ба мӯйе оламе дар дом ояд.
Зиҳӣ вақте, ки дар вақти асирӣ,
Ҷаҳонеро ба сар мӯйе бигирӣ.
Зиҳӣ неъмат, ки чандон шуд мулозим,
Ки шукраш ҳам ту донӣ гуфт дойим.
Зиҳӣ шиддат, ки дар ҳуҷҷат гирифтан,
На барги хомушӣ, на рӯйи гуфтан.
Зиҳӣ рухсат, ки гар роҳе набудӣ,
Касеро заҳраи оҳе набудӣ.
Зиҳӣ фурқат, ки бисёре давиданд,
Надидандат, валекин нопадиданд.
Зиҳӣ роҳат, ки қуддусони аъло
Ҳаменозанд дойим з-он таҷалло.

Зиҳӣ лаззат, ки покони мутаҳҳар
Кунанд аз вай машоми ҷон муъаттар!
Ҳама бечораему монда бар ҷой,
Бар ин бечорагии мо бибахшой.
Чу дар гаҳвораи гӯр уфтодем,
Чу тифлон мо дар он олам бизодем.
Шуда он гӯр чун гаҳвораи танг,
Кафан бар дӯши мо печида чун санг.
Дарун оянд ду зангӣ пур аз зӯр,
Биҷунбонандамон гаҳвораи гӯр.
Чу тифлон мо дар он сахтию тангӣ
Биларзем аз ниҳебу саҳми зангӣ.
На моро модаре, на меҳрбоне,
Бигардонида рӯй аз мо ҷаҳоне.

Зи мо бибрида ҳам бегона, ҳам хеш,
Чу тифлон мову роҳе сахт дар пеш.
Чу тифлони ҷаҳоннодида бошем,
Зиҳӣ сахто, ки мо тарсида бошем.
Чу мо як соате бошем дар хок,
Аз он зангӣ нигаҳмон дор, ай пок!
Ба мо гӯянд:- Ман раббук ва мо дин?
Худоё, аз ту мехоҳем талқин.
Чу худ моро бипарвардӣ ба эъзоз,
Мадеҳ моро ба дасти зангиён боз.
Агар моро наёмӯзӣ ту гуфтор,
Дарозо манзилову мушкило кор!
Бимонад то абад ин дард бо мо,
Надонам, то чӣ хоҳад кард бо мо.
Худовандо, ҳама саргаштагонем,
Мусибатдидаву оғаштагонем.
Зи сар то по ҳама печем бар печ,
Чи сар, чи по, ҳама ҳечем бар ҳеч.
Надорӣ дил, ки дар дилдории мо
Даме дил сӯзадат бар зории мо.
Дилат чун нест, чун сӯзад зи зорӣ?
Чӣ мегӯям, ҳама дилҳо ту дорӣ!
Худовандо, манам бечора монда,
Дар ин фикрат диле садпора монда.

Танамро гарчи нест аз ту нишоне,
Вале ғоиб наӣ аз ҷон замоне.
Туӣ дар зимни сирри ақлу ҷонам,
Чунин гавҳарфишон з-он шуд забонам.
Туӣ фӣ-л-ҷумла мустғанӣ зи олам,
Сухан кӯтоҳ шуд, в- аллоҳу аълам!

ФӢ НАЪТИ РАСУЛУЛЛОҲ САЛЛА-Л-ЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА САЛЛАМ

Саное нест бо арбоби биниш,
Сазои садру бадри офариниш.
Чу меларзад зи ҳайбат ин дуогӯй,
Зафонаш чун тавонад шуд саногӯй.
Чу наъти зоти ӯ болои гуфт аст,
Зафон аз кор шуд, чӣ ҷойи гуфт аст!

Чӣ гӯям ман, санои ӯ Худо гуфт,
Ки номи ӯст бо номи Худо ҷуфт.
Муҳаммад, содиқу-л-қавле амине,
Ҷаҳонро раҳматан лилъоламинӣ.
Муҳаммад, к- офаринишро нишон ӯст,
Сарафрозе, ки тоҷи саркашон ӯст.
Муҳаммад беҳтарини ҳар ду олам,
Низоми дину дунё, фахри Одам.
Ба унсур гавҳари дурҷи нубувват,
Ба маънӣ ахтари бурҷи футувват.
Руқумомӯзи сирри лоязолӣ,
Ҷаҳонафрӯзи иқлими маъолӣ.
Муҷонисгӯйи рози подшоҳӣ,
Муаммодони асрори илоҳӣ.
Ҷаҳон як хокрӯби боргоҳаш,
Фалак як хирқапӯши хонақоҳаш.
Ҳанӯз Одам миёни обу гил буд,
Ки ӯ шоҳи ҷаҳони ҷону дил буд.
Дар Одам буд нуре аз вуҷудаш
В-агарна кай малак кардӣ суҷудаш?!
Чу нурашро вадиъат дошт олам,
Биёмад то ба Абдуллаҳ зи Одам.
Гузар кард ӯ зи чандине паямбар,
Зи ҷумла чун гуҳар афтод бар сар.
Зи ҳар манзил, ки сӯйи он дигар шуд,
Агарчи пухта буд, ӯ пухтатар шуд.
Чу охир корҳо пардахта омад,
Агарчи дер омад, пухта омад.
Чу хилват дошт пеш аз ваҳй чил сол,
Амини ваҳй ваҳй овард дарҳол.
Даромад пеш товуси малоик,
Пайи ӯ қудсиён гашта фазолик.
Фиғон дарбаст Ҷабрили амин зуд,
Ки ай меҳтар, зафон бигшой, ҳин, зуд!
Дили пурнурро дарёи дин кун,
Ҳадиси ваҳйи раббу-л-оламин кун.
Ба мусиқии ғайб аҳли сипосӣ,
Ки ин нуҳ пардаро парда шиносӣ.
Туӣ мустаҳзари асрори мадрик,
Машав хомӯш, иқраъ б-исми раббик.

Маҳу хуршед чун бошад мудассир,
Дисор аз сар барафкан «қумму фаанзир».
Туӣ шоҳу ҳама офоқ хайланд,
Туӣ аслу ҳама олам туфайланд.
Ба Ҳақ хон халқрову раҳбарӣ кун,
Туӣ барҳақ, ба Ҳақ пайғамбарӣ кун.
Чу Ҳақ аз нури ҷон ваҳйаш фиристод,
Шуд он гаҳ аллама-л-Қуръонаш азёд.
Ба охир чун ба даъват пешрав гашт,
Шариат нав шуду ислом нав гашт.
Ҷаҳонеро ба маънӣ раҳнамун кард,
Зи мағзи ҳар сухан равған бурун кард.
Нагунсории ҳар бидъат аз ӯ буд,
Ки нури гавҳари давлат аз ӯ буд.
Чу нури давлаташ як зарра дартофт,
Маҳу хуршед аз он як зарра дарёфт.
Даромад гесуйи мушкин гушода,
Ба сар тоҷи ла-амрук барниҳода,
Зи мӯяш мушк дар олам дамида,
Зи рӯяш нур бар гардун расида.
Се буъд аз атри мӯйи ӯ муаттар,
Ду кавн аз нури рӯйи ӯ мунаввар.

Зиҳӣ хуршеди рӯйи дилситонаш,
Ки зери соя дорад тайласонаш.
Зиҳӣ мушки ду гесӯйи сиёҳаш,
Ки ҳар мӯй асту сад ҷон дар паноҳаш.
Зи ҳасрат синаи пурнур ӯ ёфт,
Зи ҷаннат дар намоз ангур ӯ ёфт.
Даруни ҷонаш он ҳар дона ангур,
Шуда чун хӯшаи Парвин ҳама нур.
Чӣ гар ҷонаш зи Ҳақ пурнур мебуд,
Вале-к аз кофирон ранҷур мебуд.
Гаҳе дандон-шро санге қалам кард,
Гаҳ аз тоъат ҳаме пояш варам кард.
Гаҳе бар дил ниҳод аз дасти ғам даст,
Гаҳе аз заъф санге бар шикам баст.
Чу дунё в-охират аз баҳри ӯ буд,
Фалак мушки бало аз баҳри ӯ суд.
Аз он бояст чандон ранҷ бурдан,
Ки бе ранҷе нахоҳӣ ганҷ бурдан.

Ба заъми он муфассир, к-ӯ амин аст,
Ки гар наздики баъзе ғайри ин аст.
Чу гардонид ӯ ангуштариро,
Даромад Ҷабраил он довариро,
Ки ай саййид, дил аз ангуштарӣ дур,
Ки надҳад кор бо ангуштарӣ нур.
Фалак аз баҳри туст ангуштаринпушт,
Чаро машғул мегардӣ ба ангушт?!
Диле дорӣ ту дар ангушти раҳмон,
Мабин ангуштарӣ ҳамчун Сулаймон.
Чӣ гар ангуштарии ту ба ном аст,
Агар аз зар занӣ ,он ҳам ҳаром аст.
Ту дар ангушти худ тасбеҳ гардон,
Ки тасбеҳ аст дар ангушти мардон.
Туро чун моҳ шуд ангуштвона,
Задӣ ангушт дар чашми замона.
Ба ҳар ангушт дорӣ сад ҳунар беш,
Чӣ бо ангуштарӣ орӣ дили хеш!
Сазад, гар ришта бар ангушт бандӣ,
Ки то бо ёдат ояд дардмандӣ.

Наёрӣ бо итоби кибриё тоб,
Агар бе мо занӣ ангушт дар об.
Мапеч аз мо ба як сар мӯй сӯйе,
Фурӯ магзор аз ангушт мӯйе.
Чу ангуште дурустат ҳаст дар кор,
Зи зери пунбаи хунин бурун ор.
Ҳисобе гир бар ангушт бо хеш,
Ки он рӯзи пасин осон шавад пеш.
Аз он ин нукта бар ангушт печам,
Ки ҷуз ту ҳеч кас н-ояд ба ҳечам.
Аз ин ангушт бар ҳарфат ниҳодам,
Ки ту шогирдию ман устодам.
На ту аз илми «вал-Қуръон» ба сад равҳ,,
Ниҳодӣ пеши мо ангушт бар лавҳ.
Ба ҳарби Макка аз бард-ал- аномил
Шуда з-ангушт бо мулкет ҳосил.
Дар ангуштат қалам нобуда ҳаргиз,
Зи ту аҳли қаламро ин ҳама из.
Зи иззат ақлу ҷон ҳайрон бимонда,
Хирад ангушт дар дандон бимонда.

Туфайли ту ду гетиро саросар
Қиёмат бо як ангуштат баробар.
Туӣ бесояву пеши ту хуршед
Чу тифле мемазад ангушти уммед.
Аз он хуршед хиргаҳ бар фалак зад,
Ки як ангушт бо ту бар намак зад.
Туро чун чашмаи Хизр аст дар мушт,
Баровар чашма аз зери ҳар ангушт.
Қадам бар арш неҳ аз арсаи фарш,
Ки аз фарқи ту ангуштест то арш.
Гар ангуште шавад Ҷабрил дар пеш,
Бисӯзад ҳамчу ангуште пари хеш.
Зи нурат қудсиён пар баргушоянд,
Ба ангуштат ба якдигар намоянд.
Рисолатро расуле чун ту наншаст,
Ҳама ангушт яксон нест бар даст.
На ҳалво он касе дар пеш дорад,
Ки ангушташ дарозӣ беш дорад.

Бирав, ангушт неҳ бар набзи Сиддиқ,
Ки ҳаст ӯро диле пурнури таҳқиқ.
Умарро гӯй, то бархезад аз хашм,
Занад Иблисро ангушт дар чашм.
Ба Усмон гӯ ба Қуръон шав қавипушт,
Бизан як-як варақ Қуръон ба ангушт.
Алиро гӯй, то фармонбариро
Бибахшад дар намоз ангуштариро.
Бирав, бо бутпарастон доварӣ кун,
Ҷаҳон-шон ҳалқаи ангуштарӣ кун.
Зи ту гар муъҷизе хоҳанд ногоҳ,
Ишорат кун ба ангуште суйи моҳ.
Ба сидқи хеш динро муҳтарам кун,
Ба ангуште маҳи гардун қалам кун.
Ҳасудат мегазад ангушт аз ғам,
Ту мебур ҳам ба ангуште маҳ аз ҳам.
Сарангуште, ки кард аз дин-т парҳез,
Ба ангуште қанаб ӯро биёвез.
Зи муште гови нопардахтаи даҳр
Бикаш ангушт аз бузғолаи заҳр.
Сарангуште гар ояд дар заминат,
Надорад он замон кас поси динат.

Ту Қуръон хон, мабош, ай дӯст, хомӯш,
Агар кофар ниҳад ангушт дар гӯш.
Билол ангушт чун дар гӯш дорад,
Ҳама гуфторро хомӯш дорад.
Агар бар лаб занандат санг муҳкам,
Бирав, ангушт бар лаб неҳ, мазан дам!
Ки чун вақташ дарояд, ман аз он санг
Бар он сангиндилон олам кунам танг.
Зиҳӣ рутбат, зиҳӣ қудрат, зиҳӣ қадр,
Зиҳӣ соҳиб, зиҳӣ содиқ, зиҳӣ садр!
Зиҳӣ хусравнишони олами хок,
Зиҳӣ султони дорулмулки афлок!
Зиҳӣ арши маҷид астонаи ту,
Зиҳӣ ҳафт осмон як хонаи ту!
Зиҳӣ фозилтарин кас анбиёро,
Зиҳӣ маҳрамтарин шахси Худоро.

Зиҳӣ лашкаркаши ҷуди ту қулзум,
Зиҳӣ ҷӯбакзани боми ту анҷум.
Зиҳӣ мустаҳзари сирри илоҳӣ,
Зи ту мустазҳир аз маҳ то ба моҳӣ.
Зиҳӣ куҳлии гардун аз таъаззум,
Зи хокат карда куҳли чашм анҷум.
Ба машҳар Одаму модуна дар ҳам,
Ҳама зери ливоят даст бар ҳам.
Чу Исо бар дарат панҷоҳ дарбон-ст,
Ки Ҳоруни дарат Мӯсои Умрон-ст.
Амири собиқон, Идриси аъзам,
Зи нури ту ҳарамро гашта маҳрам.
Халили Ҳақ чу номат муҳри ҷон ёфт,
Биҳиште накд дар дӯзах аз он ёфт.
Бимонда бе ту Исмоил дар сӯк,
Ки то дар роҳи ту қурбон шавад бу-к.
Ба сад алҳони хуш Довуди ҷонсӯз
«Забур»-и ишқи ту хонда шабу рӯз.
Сулаймон гарчи бо он подшоҳист,
Валекин дар сипоҳат як сипоҳист.
Масеҳи ранграз з-ин нили гардон
Ба сӯзан меканад номи ту бар ҷон.
Ҳама пайғамбарон дар маҷлиси ту,
Вале ҷуз Ҳақ набуда мӯниси ту.

Ҳиҷоби Одам омад гандуме чанд,
На гандум, на биҳишт омад туро банд.
Ҳиҷоби роҳи Мӯсо гашт наълайн,
Ту бо наълайн бигзаштӣ зи кавнайн.
Ҳиҷоби роҳи Исо сӯзане буд,
Туро дар ҳар мақоме равзане буд.
Туӣ дурри шабафрӯз анбиёро,
Туӣ шаъми ҳақиқӣ авлиёро.
Чароғи чортоқи ҳаштбоғӣ,
Шаби меъроҷ , дурри шабчароғӣ!

ДАР СИФАТИ МЕЪРОҶИ РАСУЛ (С)

Даромад як шабе Ҷибрил аз дур,
Буроқе баркрав овард аз нур,
Ки ай меҳтар, аз ин зиндон гузар кун,
Ба дорулмулки рӯҳонӣ сафар кун,
Ки бисёр анбиёву мурсалинанд,
Ба ҳар ҷониб ҷаҳоне ҳури инанад.
Ҳама бар раҳ нишаста чашм бар роҳ,
Зи баҳри рӯят, ай хуршеди даргоҳ.
Фиканда хештан ҳурон зи ғурфа,
Ки то з-эшон магар гирӣ ба туҳфа.
Фитода дар малоик бонгу ғулғул,
Ки то з-он сӯй ронӣ бу-к Дулдул.
Ҳама шаб ахтарони оламафрӯз
Сипанди чашм месӯзанд то рӯз.
Ту худ донам, ки чандон дорӣ аз нур,
Ки Яздонат фароғат дод аз ҳур.
Кунун бархез, пеш овар Буроқат,
Ки медонам, ки чун аст иштиёқат.
Даме дар олами қудсӣ қадам зан,
Бигир он ҳалқарову бар ҳарам зан.
Чу бо Ҳақ шуд зафони ҷон-т ҳамроз,
Зи роҳи хеш дил бо хеш пардоз.

❁ ❁ ❁

Чӣ гуна дар қафас булбул занад пар,
Аз он посух бад-он сон шуд паямбар.
Буроқи баркрав з-ин хиттаи хок
Биронду хутба хонд аввал бар афлок.

Мударрис шуд ибоди мухлисинро,
Сабақ дод аз ҳақиқат мурсалинро.
Ҷаҳоне анбиёро кор дида,
Зи ҳазрат нури дин бисёр дида.
Зи нураш хешро нобуд диданд,
Чӣ мегӯям, к-аз оташ дуд диданд.
Зи саҳни хок дар як тарфатулъайн,
Баромад то фазои қоба қавсайн.
Қадам бар зурваи хулди барин зад,
Алам бар Арши раббулъоламин зад.
Шуда фирӯзаи гардун хурӯшон,
Зи бонги «таррику»-и сабзпӯшон.

Ба охир ҳам чунон мешуд улувҷӯй,
Малоик сад ҳазорон «таррику»-гӯй.
Кашида нузл бар маҳ, моҳӣ аз фарш,
Фиканда ҳамл бар ҳам ҳомилуларш.
Биҳишт ороста, дар баргушода,
Тутуқ овехта, маснад ниҳода.
Фитода ғулғуле дар Арши аъзам,
Ки омад садру бадри ҳар ду олам.
Амиру саййиди содот омад,
Сипаҳсолори мавҷудот омад.
Чу дар нуҳ пардаи нилӣ сафар кард,
Варои пардаи ғайбӣ гузар кард.
Наёмад ҳеч чизе ҷойгираш,
Ки буд аз ҳар-ч беш омад, гузираш.
Накард аз ҳеч ҷониб як назар ӯ,
Рафиқе дошт дар аъло магар ӯ.
Зи ҳурон гарчи саҳни боғ пур буд,
Ду чашмаш сурмаи «мозоғ» пур буд.
Чунон аз пешгаҳ равшан шуд он нур,
Ки рӯҳулқудс берун монд аз дур.
Чу равшан шуд зи нури Ҳақ ҳаволӣ,
Фиғон бардошт рӯҳулқудс ҳолӣ,
Ки ай саййид, агар оям фаротар,
Бисӯзад беш аз ин партав маро пар.
Ту, ай рӯҳаламин, пеши ҷанобӣ,
Ки шуд пайғамбаронро заҳра обе.
Чаро чандин ғами шаҳпар гирифтӣ,
Ки бонги «лав данавту» даргирифтӣ.

Ҳазорон ҷон ҳамесӯзад дар ин роҳ,
Туро, гӯ пар бисӯз, ай пайки даргоҳ!
Намедонанд сиддиқон сар аз пой
Ғами пар мехурӣ, охир, чунин ҷой?
Агар дар қурби ин ҳазрат хиромӣ,
Бисӯзӣ пар, чӣ марди ин мақомӣ!
Ту, ай рӯҳаламин, биншин ба даргоҳ,
Машав ранҷа, ки «лӣ вақтун маъаллоҳ».
Ту шогирди манӣ, биншин ба сомон,
Бипурс аз ман, ки эҳсон чисту имон.
Гузашт аз навбати «қавлан сақило»,
Ту бар дар бош акнун, Ҷабраило.
Туро дар андаруни парда раҳ нест,
Ки ҳар сарҳанг марди боргаҳ нест.
Манам дар нури Ҳақ парвонакирдор,
Туӣ дар парри товусе гирифтор.
Паноҳ аз Ҳақ талаб, аз пар чӣ ҷӯйӣ,
Сухан дар сар равад, аз пар чӣ гӯӣ?!
Ҳазорон ҷони пурасрори ҳикмат
Фидои ҷони он дарёи исмат.
Зи рӯҳулқудс чун бартар гузашт ӯ,
Зи ҳар чӣ -ш пеш омад, даргузашт ӯ.
Ба қадр он ҷо, ки меҳтарро маҳал буд,
Зуҳал он ҷо ба нисбат дар ваҳал буд.
Чунон наздики Ҳақ шуд ҷонаш аз нур,
Ки аз вай Ҷабраил афтод аз дур.
Ба сурат он - к Ҷабрили амин буд,
Ки як пар з -осмонаш бар замин буд.
Чунон он ҷо зи меҳтар дур буд ӯ,
Ки меҳтарро чу гунҷишке намуд ӯ.
Чу бигзашт аз ҷиҳат, раҳ гашт борик,
Ба охир шуд ба раббулизза наздик.
Чӣ гӯям ман дар он ҳазрат, ки чун буд,
Ки он дам аз вуҷуди худ бурун буд.
Дар он қурбат дилаш пурмавҷи асрор
В-аз он даҳшат зафонаш рафт аз кор.
Чу гулбарги ҳаё хай карда ҷонаш,
Хаёли ваҳмро пай карда ҷонаш.
Зи ҳис бигзашт в - аз ҷон ҳам гузар кард,
Чу бехуд шуд , зи худ дар Ҳақ назар кард.

Ҳаме чандон, ки чашмаш кор мекард,
Дилаш дар чашми ӯ дидор мекард.
Чу аз даргаҳ ба хилватгаҳ фурӯ рафт,
Даромад нури раббонию ӯ рафт.
Дар он ҳайбат Муҳаммад монд бекор,
Муҳаммад аз Муҳаммад гашт безор.
Чу Ҳақ медид, к - ӯ мезад пару бол,
Ба дилдорӣ саломаш гуфт дарҳол.
Аз он ҳолат даме бо хешаш овард,
Саломею алейке пешаш овард.
Хитоб омад, ки «даъ нафсак» дарун ой,
Ба «бӣ ясмаъ» ва «бӣ янтиқ» бурун ой.
Бихоҳ ар орзуе ҳаст, зудат,
Чаро бехуд шудӣ, охир чӣ будат?!
Кунун чун сӯхтӣ бар ҳам бутонро,
Шафоат кун замонеумматонро.
Ятиме в – аз ятимӣ ин бадеъ аст,
Ки халқи ҳар ду оламро шафеъ аст.
Фақире в – аз фақирӣ ин шигифт аст,
Ки аршу фарш сити ӯ гирифта- ст.
Марой, гар ятимӣ, гарчи дарвеш,
Туроам ман, туро ин аз ҳама беш.
Чу бок аст аз фақирӣ, факр фахр аст,
Ки «холу -л ваҷҳ фи - д - дорайн факр» аст.
Ту дуррӣ, гар ятимӣ, ин чӣ бим аст,
Ки дурро беҳтарин васфе ятим аст.
Ба охир чун насиб аз худ бурид ӯ,
Ба гӯши ҷон саломи Ҳақ шунид ӯ.
Нашояд гуфт танҳо хӯрд инро,
Маро боду ибоди солиҳинро.
Кариме бин, ки чун кард ин қадаҳ нӯш,
Накард ин халқи мискинро фаромӯш.
Хитоб омад, ки ай маъсуми мутлақ,
Ту Ҳақ дорию ҳақварро расад ҳақ.
Бихоҳ он чи-т бувад дархост кардан,
Зи ту дархост в-аз мо рост кардан.
Чу «раббулизза» дар асрор омад,
Паямбар низ дар гуфтор омад,
Ки ё Раб, уммате дорам гунаҳкор,
Ба фазли худ зи оташ-шон нигаҳ дор.

Бибин зорию дилсӯзии эшон,
Лиқои хеш кун рӯзии эшон.
Умеди ҷумла медонӣ, вафо кун,
Ба лутфаш ҷумларо ҳоҷат раво кун.
Ҳама олам кафе хоканд, ай пок,
Мадеҳ бар бод уммеди кафе хок.
Нагардад мулкати дарё мушавваш,
Ки реге андар ин дарё бувад х(в)аш.

Чӣ кам гардад зи баҳре беканора,
Ки коҳе мекунад дар вай назора.
Агар раҳмат кунӣ бар халқи маҳшар,
Аз ин дарё сари мӯйе шавад тар.
Бигуфт ину равон шуд булбули қудс
Машоми ҷон-ш пурмушк аз гули унс.
Машоми анбиёи баргузида,
Дар ӯ нарсида то дар ӯ расида.
Савора анбиё аз раҳ расида,
Пиёда дар рикеби ӯ давида.
Ҳама каррубиён пар баргушода,
Ба пар хоки раҳаш бар сар ниҳода.
Нишаста қудсиён дар дидбонӣ- ш,
Ки то бӯйе биёмад аз маъонӣ- ш.
Чӣ пиндорӣ, ки хоки пойи он садр,
Надорад бар Худованди ҷаҳон қадр.
Ба хоки пойи ӯ савганд х(в)ард ӯ,
Ки «ло уқсим биҳозо» ёд кард ӯ.

❂ ❂ ❂

Даме, ай садри дин, Атторро бош,
Шафоатхоҳи ӯ шав, корро бош.
Туро ман чун саги асҳоби Каҳфам,
Ки то ҳастам, бар ин даргоҳ вақфам.
Зи оби дида ғусли тавба кардам,
Магар хоки кафи пойи ту гардам.
Манам дар фурқати он равзаи пок,
Ки бар сар мекунам аз орзу хок.
Агар рӯзе бад-он майдон дароям,
Чӣ гӯям, з-ин хами чавгон бароям.
Ба оҳе бигсилам банди ҷаҳонро,
Ҳануте созам аз хоки ту ҷонро.

Се ҳоҷат хоҳам аз даргоҳи ту ман,
Ки ҳастам сахт ҳоҷатхоҳи ту ман.
Ки пеш аз марг ин дилдода дарвеш
Бибинад равзаи поки ту дар пеш.
Дигар, к-аз шоиронам нашмарӣ ту,
Ба чашми шоиронам нангарӣ ту.
Дигар чун ҷонам аз тан гардад озод,
Ту дар бар гирияш, ё Раб, чунин бод!
Дило, ҷонро фидои роҳи ӯ кун,
Ба тақво рӯй дар даргоҳи ӯ кун.
Ба дунё дам зи дини поки ӯ зан,
Ба уқбо даст дар фитроки ӯ зан.

❁ ❁ ❁

Мисоле гӯямат, зоҳир бияндеш,
Касеро ҳаст ҷоме пурасал пеш.
Агар тифле бад-ӯ гӯяд биёром,
Ки зери ин асал заҳр аст дар ҷом.
Чу аз тифл он сухан дорад шунида,
Билошак даст аз он дорад кашида.
Туро чандин паямбар карда огоҳ,
Ки хоҳад буд коре саъб бар роҳ.
Ба гуфти тифл ҷустӣ роҳи парҳез,
Ба гуфти анбиё аз роҳ бархез.

❁ ❁ ❁

Худоё, нури дин ҳамроҳи мо кун,
Муҳаммадро шафоатхоҳи мо кун.
Зи кори мо нагардон хашмнокаш,
Зи мо хушнуд гардон ҷони покаш.
Таҳийят бод беш аз сад ҳазорон,
Бар ӯ аз Ҳақ в-аз ӯ бар ҷамъи ёрон.
Хусусан чор ёри покгавҳар,
Абӯбакру Умар, Усмону Ҳайдар.
Набӣ фармуд, к-эшонанд анҷум,
«Биайҳим иқтадайтум иҳтадайтум».

ФӢ ФАЗИЛАТИ АСҲОБИҲИ

Нахустин қудваи Дорулхилофа
Ҷаҳони сидқу пури Бӯқуҳофа,

Асоси дини Ҳақ, бунёди таҳқиқ,
Ниёбатдори шоҳи шаръ-Сиддиқ.
Сипеҳри сидқро хуршеди анбар,
Чароғи авлиё-Сиддиқ Абӯбакр.
Шариатро нахустин қурратулъайн,
Рафиқи Мустафову сонӣ иснайн.

Шароби шаръ чун ҷӯше бичӯшид,
Ба «оманнову саддақно» бинӯшид.
Нахустин ҷоми ҳикмат нӯш ӯ кард,
Зи дасти Мустафо сарҷӯш ӯ х(в)ард.
Набиро дар имомат пеш рафта,
Тавонгар омада, дарвеш рафта.
Чу Ҳақ дар гӯши ҷони ӯ нидо кард,
Ҳар он чӣ-ш буд, бо духтар фидо кард.
Чу дарбохт, он-ч будаш зарру симе,
Бисохт аз моли дунё бо гилеме.
Зиҳӣ бинандагию покбозӣ,
Валекин нест сиддиқӣ ба бозӣ.
Мухолиф, гӯ, биё бархону бишнос,
«Сатудъавна ило қавмин улӣ бос».
Зи аввалрӯз то рӯзи қиёмат
Набӣ дар ҳаққи ӯ карда каромат.
Дар аввал ҳамдами ӯ дар ҳар андӯҳ,
Чӣ дар шаҳру чӣ дар ғору чӣ дар кӯҳ.
Дар авсат ноиби хоси нахустин,
Паямбарро ниёбат карда дар дин.
Дар охир дар бари ӯ хуфта дар хок,
Зиҳӣ пиру муриду чусту чолок!

ФӢ ФАЗИЛАТИ АМИРИЛМУЪМИНИН УМАР РАЗИЯ-Л-ЛОҲУ АНҲУ

Сипеҳри дин Умар, хуршеди хаттоб,
Чароғи ҳашт ҷаннат, шамъи асҳоб.
Чӣ шамъе, к-офтоби номбардор,
Тавофи ӯ кунад парвонакирдор.
Аз ин партав, ки буд он шамъи динро
Намешоист ҷуз хулди баринро.
Агар ӯ қутби дини Ҳақ набудӣ,
Камоли шаръро равнақ набудӣ.

Зи баҳри сар буридан сар бидод ӯ,
Бад-он шуд, то сар орад , сар ниҳод ӯ.
Чу оҳанги сари шамъи ҳудо кард,
Ба пеши «То»-и тоҳо сар фидо кард.
Чу чашми ҷони ӯ асрорбин шуд,
Шакаш бархост, мушкилҳо яқин шуд.
Шариатро камол афзуд аввал,
Зи чил мардон яке ӯ буд аввал.
Расулаш гуфт:-Гар будӣ дигар кас
Набӣ ҷуз ман набудӣ, ҷуз Умар кас!
Худованди ҷаҳон аз нури ҷонаш,
Суханҳо гуфта бе ӯ бар зафонаш.
Чу Ҳақро ҳалқае дар гӯш кард ӯ,
Ба номаш заҳри қотил нӯш кард ӯ.
Аз он бар хештан захр озмудӣ,
Ки сар тарёқи Форуқеш будӣ.
Чунон шуд зулм дар айёми ӯ гум,
Ки ашке дар миёни баҳри Қулзум.
Ҷаҳон аз адли ӯ осуда гашта,
Ситам аз бими ӯ нобуда гашта.
Аҷамро то қиёмат дар гушода,
Ҳазору шасту шаш минбар ниҳода.

ФӢ ФАЗИЛАТИ АМИРИЛМУЪМИНИН УСМОН РАЗИЯ-Л-ЛОҲУ АНҲУ

Амири аҳли дин, устоди Қуръон,
Амирулмуъминин Усмони Аффон.
Гузини хоҷаи кавнайн буда,
Ба домодӣ- ш зуннурайн буда.
Агар ҳилму ҳаё гаштӣ мусаввар,
Зи зуннурайн будандӣ мусаввар.
Ҳаё имон- ст, ё ҷузве зи имон- ст,
Ба ҳар ваҷҳе, ки ҳаст, аз нури Усмон- ст.
Нигини ҳалқаи ҳилму ҳаё ӯст,
Сари аҳрору тоҷи асхиё ӯст.
Чу девони илоҳӣ бо ҳам андохт,
Зи қидмат шаммае дар олам андохт.
Ҳама дар ҷамъи ӯ меҳмони ӯем,
Ҳама иҷрихури девони ӯем.
Дар аввал умр дар «Қуръон»-и Ҳақ кард,
Дар охир хештан қурбони Ҳақ кард.

Зи бас, к-ӯ хуни «Қуръон» хӯрд аз оғоз,
Магар з-он хӯрд «Қуръон» хуни ӯ боз.
Расида буд пеши «сибғатуллоҳ»,
Ки хунаш «сибғатуллаҳ» гашт ногоҳ,
Ки кард онро зи пай дунёи ғаддор,
Надонам, то кӣ буд онро раводор.
На майли дунйии ғаддор карданд,
Ки бо мардони дин ин кор карданд.
Якеро бар сари «Қуръон» бикушта,
Якеро дар намоз осон бикушта.
Якеро заҳри дил аз бар фиканда,
Яке дар Карбало бесар фиканда.
Аз ин бигзар, Худоро бош, к-асл ӯст,
Дигар сар барнеҳу дар сар каш, ай дӯст!

ФӢ ФАЗИЛАТИ АМИРИЛМУЪМИНИН АЛӢ РАЗИЯ-Л-ЛОҲУ АНҲУ

Савори дин, писарамми паямбар,
Шуҷои садр, соҳибҳавзи Кавсар.
Ба тан Рустам, савори Рахши Дулдул,
Ба дил ғаввоси дарёи таваккул.
Алалқатъ афзали айём ӯ буд,
Алалҳақ Ҳуҷҷатулислом ӯ буд.
Мунодии «Салунӣ» дар ҷаҳон дод,
Ба як рамз аз ду олам сад нишон дод.
Чунин бояд намоз, ар аҳли розӣ,
Ки то бошад намози ту намозӣ.
Чунон шуд дар намоз аз нури Ҳақ ҷон-ш,
Ки аз пойе бурун карданд пайкон-ш.
Намозаш чун чунин бошад гузида,
Ба алҳамдаш чунон гардад бурида.
Зи ҷудаш абри дарё партаве буд,
Ба чашмаш оламе пурзар ҷаве буд.
Ту, ай зар, зард гард аз ноумедӣ,
Ту низ, ай сим, мекун ин сапедӣ,
Ки чун ин сурхрӯ сарсабзи раҳ шуд,
Сапеду зард бар чашмаш сияҳ шуд.
Зиҳӣ садре, ки то бунёди дин буд,
Дилаш асрордону роҳбин буд.
Зи тифлӣ то, ки худро пир кардӣ,
Бар ин дунёи дун такбир кардӣ.

Чу дунё оташу ту шер будӣ,
Аз он маънӣ зи дунё сер будӣ.
Агарчи кам нишинад гурсуна шер,
Нахӯрдӣ нони дунё як шикам сер.
Аз он ҷустӣ ба дунё фақру фоқа,
Ки дунё буд пешат сеталоқа.

❁ ❁ ❁

Ало, ай дар таассуб ҷон-т рафта,
Гунохи халқ бо девон-т рафта.
Зи нодонӣ диле пурзарқу пурмакр,
Гирифтори Алӣ гаштию Бӯбакр.
Гаҳе ин як бувад назди ту мақбул,
Гаҳе он як шавад аз кор маъзул.
Гар ин як беҳ, гар он дигар туро чӣ,
Чу ту чун ҳалқаӣ бар дар, туро чӣ!
Ҳама умрат дар ин меҳнат нишастӣ,
Надонам то Худоро кай парастӣ.
Туро чанд аз ҳаво, роҳи Худо гир,
Худоят гар аз ин пурсад, маро гир!
Яқин донам, ки фардо пеши ҳалқа
Яке гарданд ҳафтоду ду фирқа.
Чӣ гӯям, ҷумла гар зишт, ар накӯянд,
Чу некӯ бингарӣ, ҷӯёни ӯянд.
Худоё, нафси саркашро забун кун,
Фузулӣ аз димоғи мо бурун кун.
Дили моро ба худ машғул гардон,
Таассубҷӯйиро маъзул гардон!

АЛ-МАҚОЛАТУ-Л-АВЛО(1)

Ало, ай ҷону дилро дарду дору,
Ту он нурӣ, ки «кам тамсасҳу нору».
Зи равзанҳои мишкоти мушаббак
Нишеман карда бар шохе муборак.
Ту дар мисбоҳи тан мишкоти нурӣ,
Зи наздике, ки ҳастӣ, дури дурӣ.
Зуҷоҷа бишкану зайтат фурӯ рез,
Ба нури кавкаби дурре даромез.
Туро бо Машриқу Мағриб чӣ кор аст,
Ки нури осмон гирдат ҳисор аст.

Ало, ай булбули гӯёи асрор,
Зи сандуқи ҷавоҳир банд бардор.
Чу Исо дар сухан ширинзафон шав,
Садафро бишкану гавҳарфишон шав.
Ба овози хуши худ сар маяфроз,
Ки дар абрешиму най ҳаст овоз.
Хушовозии булбул аз ту беш аст,
Ки сармасти хушовозии хеш аст.
Зи шунвоии худ чандин бимахрӯш,
Ки бонге бишнавад даҳ мил харгӯш.
Зи биноӣ мадон ин фарру фарҳанг,
Ки гунҷишке бибинад бист фарсанг.
Зи бӯёии ноқис низ кам гӯй,
Ки аз як мил муше бишнавад бӯй.
Зи ваҳми худ мадон худро тазайюд,
Ки об аз ваҳми худ бинмуд ҳудҳуд.
Ту гар бешӣ аз он ҷумла, аз онӣ,
Ки бас гӯёву бас покизаҷонӣ.
Ало, ай қатраи боло гузида,
Зи дарёи қидам бӯйе шунида.
Зи дарё гарчи болоӣ гузидӣ,
Валекин дар камоли худ расидӣ.
Чу аз дарё суйи боло шудӣ ту,
Садафро луълуи лоло шудӣ ту.
Ту нокарда сафар гавҳар нагардӣ,
Чу хокистар шудӣ, ахгар нагардӣ!
Сафар кардӣ зи дарё сӯйи унсур,
Сафар нокарда қатра кай шавад дур?!
Нахустин қатраи борон сафар кард
В-аз он пас қаъри дарё пургуҳар кард.
Ба дарё гар гуҳар пинҳон бимонад,
Гуҳар бо хоки раҳ яксон бимонад.
Вале чун гавҳар аз дарё барояд,
Зи зери ташти пурзар бо сар ояд.
Чу барги тунд аз мавзеъ сафар кард,
Зи дебову зи атлас сар бадар кард.

Сафарро гар на ин анҷом будӣ,
Фалакро як нафас ором будӣ.
Сафарро гар чунин қадре набудӣ,
Маҳи нав аз сафар бадре набудӣ.

Ало, ай тангёри тунд, мастез,
Даме з-ин чорчӯби табъ бархез.
Ба парвози ҷаҳони ломакон шав,
Замоне безамину безамон шав,
Ки андар ломакон сад солу як дам
Ба пешат ҳар ду яксонанд бо ҳам.
Даме он ҷойгаҳ сад сол бошад,
Зи истиқболу мозӣ ҳол бошад.
Валекин ҳол набвад дар замоне,
Аз он маънӣ, ки набвад осмоне.
Наёбӣ инқизои давру даврон,
Набинӣ инқилоби чархи гардон.
Чу нури дида бошад осмонҳо,
Набошад чун чунинҳоончунонҳо.
На нуқсон бошад он ҷо, на камоле,
На мозию на мустақбал, на ҳоле.
Чу ҳаст он ҳазрат аз ҳар ду ҷаҳон дур,
Аз он аст аз замону аз макон дур.
Бувад дар як нафас Маҳдию Одам,
На он як беш аз ин, на ин аз он кам.
Чу ҳолӣ ин замин кардӣ бадал ту,
Яке бинӣ абадро бо азал ту.
Чу он ҷо на чиву на чанд бошад,
Азалро бо абад пайванд бошад.
Яқин донам, ки ҳар ду ҷуз яке нест,
Муҳаққиқро дар ин маънӣ шаке нест.

❂ ❂ ❂

Ало, ё муҳрабози ҳуққапардоз,
Ниқоб аз луъбати маънӣ барандоз.
Мушаъбидвор чобукдастие кун,
Шаробе даркашу бадмастие кун.
Ба хок ойинаи ҷон пок биздой,
Тиҳӣ кун ҳуққарову пок бинмой.
Зи банди печ бар печи замона
Гирифтор омадӣ дар кунҷи хона.
Агар ту рӯй бинмоӣ зи парда,
Бисӯзӣ ҳафт чархи солх(в)арда.
Ту ганҷӣ, нуҳ сипеҳрат дар миёна,
Барой аз чор девори замона.

Тилисму банди найранҷот бишкан,
Дару даҳлези мавҷудот бишкан.
Ту ганҷӣ, лек дар банди тилисмӣ,
Ту ҷонӣ, лек дар зиндони ҷисмӣ.
Аз ин зиндони дунё рахт баргир,
Ба куллӣ дил зи банди сахт баргир.
Миёни поргину оз мондӣ,
Намедонӣ, ки аз чӣ боз мондӣ.
Ту маъзурӣ, ки огоҳӣ надорӣ,
Ки ин ҷо он-ч мехоҳӣ, надорӣ.
Чу аз Ҳақ барги риндон менаёбӣ,
Аҷаб набвад, агар он менаёбӣ.
Ало, ё мурғи ҳикмат, дон замоне
Чӣ хоҳӣ ёфт з-ин беҳ ошёне.
Ба парвози маъонӣ боз кун пар,
Сарои ҳафтдарро боз кун дар.
Чу бигзаштӣ зи чору нуҳ ба парвоз,
Зи худ бигзар, ба Ҳақ кун чашми худ боз.
Чаро мағрури ҷойи дев гаштӣ,
Ту девона шудӣ, колив гаштӣ.
Чу медонӣ, ки мебояд шудан зуд,
Нахоҳад низ рӯйи омадан буд.
Чӣ хоҳӣ кард ҷойи макру талбис,
Зи дунё бигзару бигзор Иблис.
Бидон, к-иқтоъи Иблис аст дунё,
Сарои макру талбис аст дунё.
Сарои ӯ бад-ӯ деҳ боз, рафтӣ,
Назар бар пешгоҳ андоз, рафтӣ!
Чу нест Иблисро бо ҷойи ту кор,
Ту низ аз ҷойи ӯ бигзар ба ҳанҷор.
Чу з-ин гулхан бад-он гулшан расидӣ,
Ҳамон ангор, к-ин гулхан надидӣ.
Нахустин дар ҷаҳони қудс бихром,
В-аз он пас дар ҷаҳони инс неҳ гом.
Чу бар истабрақи хазро нишинӣ,
Ту бошӣ ҷумлаву худро набинӣ.
Чу бигзаштӣ зи чандон пардаву дом,
Ба якчанде шавӣ ҳодӣ бар он бом,
Шавад чашмат ба хуршеди ҷаҳон боз,
Шавад бар ту дари дарёи ҷон боз.

Чу ту ҳодӣ шудӣ, дар худ нигаҳ кун,
Бидон худрову қасди боргаҳ кун,
Ки чун худдон шавӣ, ҳақдон шавӣ ту,
Аз он пас зуд дар пешон шавӣ ту.
Агар ҳастӣ ҳиҷобе пешат орад,
Аз он ҳолат даме бо хешат орад.
Чу ҳастии ту нанмояд бари ӯ,
Зи худ бехуд бимонӣ бар дари ӯ.
Дигар раҳ пардае дар пеш ояд,
Худӣ дар бехудӣ бо хеш ояд.
Чу огаҳ шуд, шавад лаззат падидор,
Зи шодӣ дар хурӯш ояд дигар бор.
Чу парвона бар оташ мезанад хеш,
Ки то ҳастии ӯ бархезад аз пеш,
Чу бархезад ҳиҷоби ҳастии ӯ,
Дигар раҳ қувват орад мастии ӯ.
Гаҳе афтон, гаҳе хезон бимонад,
Гаҳе бе ҷон, гаҳе бо ҷон бимонад.
Гаҳе дар лаззатӣ, гаҳ дар фаноӣ,
Гаҳе дар фурқатӣ, гаҳ дар бақоӣ.
Бигӯям ин сухан сарбоз бо ту,
Ки гаҳ ғам чист, гоҳе ноз бо ту?!
Қадамро бо ҳудус овезише нест
В-агар овезиш аст, омезише нест.
Кунун, ай офтоби сояпарвард,
Кӣ гуфтат, к-аз канори доя баргард.
Чу ту дар олами ҳодис шитобӣ,
Зи нури олами солис чӣ ёбӣ?
Ало, ай мурғ, берун ой аз ин дом,
Даме дар марғзори хулд бихром!
Чу ҳастӣ бар дили асрор гашта,
Зи шохи ишқ бархурдор гашта.
Бигардон рӯй аз девор, охир,
Фурӯ шав дар пайи асрор, охир.
Ҳаме ҳар зарра аз олам, ки бинӣ,
Агар ту дар пайи он менишинӣ,
Чунон пайдо шавад он зарра дар роҳ,
Ки нуре гардад аз анвори даргоҳ.
Шавад ҳар заррае чун офтобе,
Падид ояд ҳиҷобе аз ҳиҷобе.

Бурун меояд аз астор асрор,
Раҳе дуру ниҳоят нопадидор.
На ҳаргиз ҳеч кас пешон-ш ёбид,
На ҳаргиз ғояту поён-ш ёбид.
Чунин гуфта-ст тоҳир покбозе,
Ки ман чил сол мондам дар ниёзе.
Зи як-як зарра сӯйи дӯст роҳ аст,
Вале бар чашми ту олам сиёҳ аст.
Ниҳодат пардаву додат басе маҳл,
Ки то ноаҳл пайдо ояд аз аҳл.
Ту гар аҳлийяте дорӣ дар ин роҳ,
Зи як-як зарра мешав то ба даргоҳ.
Зи пешон гар назар бар ту набудӣ,
Зи сӯйи ту сафар бар ту набудӣ.
Вале чун нури пешон раҳбари туст,
Чаро ин коҳилӣ дар ҷавҳари туст?!
Бибин охир агар дорӣ ҳузуре,
Ки ҳар дам мерасад аз ёр нуре.
Зи ту гар бозгирад як назар ёр,
Ба диноре наёбӣ ҳеч зуннор.
Агар равшан кунӣ ойинаи дил,
Даре бигшоядат дар синаи дил.
Даре, к-он дар чу бар дилбар гушояд,
Фалакро пардадорӣ барнашояд.
Туро се чиз мебояд зи кавнайн,
Бидонистан, амал кардан, шудан айн.
Чу илмат аз ибодат айн гардад,
Дилат ойинаи кавнайн гардад.

АЛ-МАҚОЛАТУ-С-СОНИЯТИ(2)

Дило, як дам раҳо кун обу гилро,
Салои ишқ дардеҳ аҳли дилро.
Зи нури ишқ шамъи ҷон барафрӯз,
«Забур»-и ишқ аз ҷонон даромӯз.
Чу зер аз ишқ рамзи зор мегӯй,
Чу булбул бе забон асрор мегӯй.
Чу Довуд ояти саргаштагон хон,
«Забур»-и ишқ бар ошуфтагон хон.
Ҳадиси ишқ вирди ошиқон соз,
Дилу ҷон дар ҳавои ошиқон боз.

Чу уд аз ишқ бар оташ ҳамесӯз,
Чу шамъе мегирию х(в) аш ҳамесӯз.
Шароби ишқ дар ҷоми хирад рез
В-аз он ҷо ҷуръае бар ҷони х(в)ад рез.
Хирад чун маст шуд, низаш мадеҳ соф,
Ба гӯшаш бознеҳ, то кам занад лоф.
Чу ишқ омад, хирадро мил даркаш,
Ба доғи ишқ х(в)адро мил даркаш.
Хирад об асту ишқ оташ ба сурат,
Насозад об бо оташ зарурат.
Хирад ҷуз зоҳири ду ҷ-ҳон набинад,
Валекин ишқ ҷуз ҷонон набинад.
Хирад гунҷишки доми нотамомист,
Валекин ишқ симурғи маъонист.
Хирад дебочаи девони роғ аст,
Валекин ишқ дурре шабчароғ аст.
Хирад накди сарои коинот аст,
Валекин ишқ иксири ҳаёт аст.
Хирад зоҳиднамои ҳар ҳаволист,
Валекин ишқ шанги лоуболист.
Хирад бар дил, диле пуринтизор аст,
Валекин ишқ дар пешони кор аст.
Хирадро хирқаи таклиф пӯшанд,
Валекин ишқро ташриф пӯшанд.
Хирад роҳи суханомӯз хоҳад,
Вале ишқ оҳи ҷонафрӯз хоҳад.
Хирад ҷонпарвару ҷонсоз омад,
Вале ишқ оташи ҷонбоз омад.
Хирад тифл асту ишқ устоди кор аст,
Аз ин то он тафовут бешумор аст.
Ду ойин аст ишқу дил муқобал,
Ки ҳар ду рӯйи дар рӯянд аз аввал.
Миёни ҳар ду як парда-ст дар пеш,
Валекин нест бе парда яке беш.
Бибин сурат дар обе бекудурат,
Ки як чиз аст бо ҳам обу сурат.
Зи дил то ишқ роҳе нест душвор,
Миёни ишқу дил мӯест миқдор.
Ҷаҳони ишқ дарёест бебун
В-агар мӯест, баррӯяд зи нохун.

Чу ояд лашкари ишқ аз камингоҳ,
Намонад ақлро аз ҳеч сӯ роҳ.
Гурезон гардад аз ҳар сӯй ноком,
Чу ишқ аз дар дарояд, ақл аз бом.
Касе, к-аз ишқ дар дарёи жарф аст,
Бидонад, к-ин чӣ коре бас шигарф аст.
Футӯҳи роҳи ошиқ дорбозист,
Ту пиндорӣ магар, к-ин ишқбозист.
Аҷоиб ҷавҳарест ин олами ишқ,
Кӣ мегӯяд араз бошад ғами ишқ?!
Кӣ дида - ст ин араз ҳаргиз ба кавнайн,
К-аз ӯ як ақл «ло ябқо замонайн».
Ҷаҳон пур шаҳнаи султони ишқ аст,
Зи моҳӣ то ба моҳ айвони ишқ аст.
Нашояд ишқро ҳар нотавоне,
Бибояд комилею кордоне.
Шигарфе бояду покизабозе,
Ки ояд аз ҳар андӯхе- ш нозе.
Дар ин дарёи пурхун ғарқа гашта,
Ҷаҳон бе дӯст бар вай ҳалқа гашта.
Ҳазорон ҷом дар заҳр уфтода,
Дарошомидаву абрӯ гушода.
Ҳазорон тири муҳкам хӯрда бар дил,
Чу оҳу медавад ду пой дар гил.

На ӯро заҳраи фарёд кардан,
На аз ҷонон маҷоли ёд кардан.
Агар аз васли ӯ ёбад нишоне,
Ба ҳиҷрон даргурезад ҳар замоне.
Кӣ дорад тоби қурби васли ҷонон,
Чӣ санҷад шабнаме дар пеши тӯфон?!
Дар он дарё чунин қатра чӣ санҷад,
Бар он хуршед як зарра чӣ санҷад?!
Басе ҷонҳо дар ин яғмо бибурданд,
Ба куллӣ ҷони мо аз мо бибурданд.
Ба зери парда ҷонҳо об карданд,
Тан андар хоку хун партоб карданд.
Ба танҳо роҳ бар ҷонҳо гирифтанд,
Ба ҷонҳо тарки давронҳо гирифтанд.
Ҷаҳоне ганҷ дар чоҳе ниҳоданд,
Ҷаҳоне кӯҳ бар коҳе ниҳоданд.

Замину осмонро дар гушоданд,
Дари исори ҷонҳо баргушоданд.
Замину осмон махсус карданд,
Ҷаҳони ҷовидон мадрус карданд.
Зи тан роҳе ба дил бурданд ногоҳ,
Зи дил роҳе ба ҷон, он гаҳ ба даргоҳ.
Асоси чизҳо бар ҳам ниҳоданд
В-аз он пас номи он Олам ниҳоданд.
Чу шуд пардохта, чизе гузиданд,
Ки онро ишқ гуфтанду шуниданд.
Туро ин ишқ осон менамояд,
Ки бар қадри ту чандон менамояд.
Илоҷи ишқ ашку сабр бояд,
Гул арчи тоза бошад, абр бояд.
Хушии ошиқон аз ашку сабр аст,
Ҳама сарсабзии бустон зи абр аст.
Агар ошиқ намондӣ дар ҷудоӣ,
Набудӣ ишқро ҳаргиз равоӣ.
Агар маъшуқ осон даст додӣ,
Куҷо ин лаззати пайваст додӣ.
Агар дар ишқ набвад интизорӣ,
Намонад равнақи маъшуқ боре.

Даме дар интизори ҳамдами дил
Басе хуштар бувад аз мулки ҳосил.
Ҷаве андӯҳи ишқи ёри маҳрам,
Басе хуштар зи шодии ду олам.
Ду олам сояи хуршеди ишқ аст,
Ду гетӣ ҳазрати ҷовиди ишқ аст.
Нагардад заррае дар ҳар ду олам,
Ки то набвад камоли ишқи муҳрам.
Ба дасти ҳикмати худ Ҳақ таъолӣ
Ниҳод аз баҳри ҳар чизе камоле.
Наботу маъдану ҳайвону афлок,
Миёни боду обу оташу хок,
Ҳама дар ишқ мегарданд аз ҳол,
Чи дар вақту чи дар моҳу чи дар сол.
Камоли ишқи ҳайвон хӯрду ваҳшат,
Камоли ишқи Инсон ҷоҳу қувват.
Камоли чарх аз рафтан ба фармон,
Камоли чор гавҳар чор аркон.

Камоли ҳар як иқтоъест дарх(в)ар,
К-аз он иқтоъ нанҳад пой бар дар.
Камоли зарра-зарра зикру тасбеҳ,
Ки ориф бишнавад як-як ба тасреҳ.
Камоли орифон дар нестӣ ҳаст,
Камоли ошиқон дар нестӣ маст.
Камоли анбиё ҷойе, ки ҷо нест,
Ки гар кас донад, он ҷуз Ҳақ раво нест.
Камоли қудсиён дар қурбати ишқ,
Камоли ишқ ҳам дар рутбати ишқ.
Зи аввал то ба охир печ бар печ,
Камоле гар набудӣ, ҳеч бар ҳеч.
Камоле гар набошад, пас чӣ донанд,
Зи бешавқӣ ҳама ҳайрон бимонанд.
Талаб ҷустан камол омад дар ин роҳ,
Дили доно бувад з-ин роз огоҳ.
Зи сар то бун чу занҷирест яксар,
Раҳе наздик дон з-он як ба дигар.
Сари занҷир дар дасти Худованд,
Таъаҷҷуб кун, бибин, к-ин чанд дар чанд.

Зи аъло сӯйи асфал меравад кор,
Зиҳӣ қудрат, зиҳӣ сунъи ҷаҳондор!
Фуруд ояд чунон-к-аш кор кор аст,
Бигардонад чунон-к-аш ихтиёр аст.
Билошак ихтиёри ӯст аъзам,
Ки набвад иллате дар мотақаддам.
Худованде, ки ҳар чизе, ки ӯ кард,
Туро гар нест некӯ, ӯ накӯ кард.
Ҳама офоқ дар ишқанд гӯён,
Дар ин водӣ камоли ишқ ҷӯён.
Чу касро нест дар дил шавқи он ишқ,
Куҷо ёбанд ҳаргиз завқи он ишқ?!
Фалак дар ишқ дил чун тир дорад
В-аз он девонагӣ занҷир дорад.
Малоик баста занҷире дар афлок,
Аз он занҷир мегарданд бар хок.
Фурӯ меояд аз ҳазрат хитобе,
Фалакро менамояд инқилобе.
Чу дигар н-ояд аз ҳазрат хитобаш,
На ӯ монад, на давру инқилобаш.

❁ ❁ ❁

Ало, ай сӯфии пирӯзахирқа,
Ба гирдаш хуш ҳамегардӣ ба ҳалқа.
Зиҳӣ ҳолат, нигар аз ишқи пайваст,
Ки то рӯзи қиёмат гардишат ҳаст.
Камоли ишқро шойистаӣ ту,
Шудан з-ин банд натвонистаӣ ту.
Чу мо ин банди мушкил баргушоем,
Ба раққосӣ ба даргоҳи ту оем.
Ба қаввол афканем ин хирқаи хеш,
Нигин гардем андар ҳалқаи хеш.
Варои баҳри ту ғаввос гардем,
Ту омӣ бошию мо хос гардем.
В-аз он ҷо ҳам ба сӯйи фавқ тозем,
Гаҳе з-он шавқу гаҳ з-он завқ тозем.
Дар он дарё ба ғаввосӣ дароем
В-аз он шодӣ ба раққосӣ дароем.
Ҳамеоем дам-дам ҳамчу акнун
Ба ҳар парда чу мор аз пӯст берун.

❁ ❁ ❁

Туро гар фусҳате бояд зи уқбо,
Тафаккур кун даме дар сирри дунё.
На, дар дунё дар аввал хун будӣ ту,
Дар охир бин, ки з-ин ҷо чун шудӣ ту.
Гаҳе обу гаҳе хуну гаҳе шир,
Гаҳе кӯдак, гаҳе барно, гаҳе пир.
Гаҳе султони дин, гаҳ пири хаммор,
Гаҳе мурдори май, гаҳ пири асрор.
Ҳазорон парда дар дунё гузаштӣ,
Ки то аз сурату маъно бигаштӣ.
Дар он водӣ, ки онро ишқ ном аст,
Мисолат пардаи дунё тамом аст.
Кӣ донад, к-ин чӣ асрори ниҳон аст,
Сухан нест ин, ки нури ақли ҷон аст.
Агар чашми дилат гардад бад-ин боз,
Бурун гирад зи як-як зарра сад роз.
Ҳама зарроти оламро дар ин кӯй
Набинад як нафас ҷуз дар равиш рӯй.

Ҳама дар гардишанду дар равиш маст,
Ту бечашмию дар ту ин равиш ҳаст.
Ало, ай бехабар аз ишқбозӣ,
Ту пиндорӣ, ки ҳаст ин ишқ бозӣ.
Туро чун нест нақде дархури дӯст,
Ки онро равнақе бошад бари дӯст,
Аз ӯ мехоҳ, то дунё бибошӣ,
Ҳам андар хеш нобино бибошӣ.
Дилат дар ишқ баҳре кун пурасрор,
Ҳама қаъраш ҷавоҳир, мавҷаш анвор,
Ки то чун рафтӣ он баҳри маъонӣ,
Ба роҳовард бар роҳаш фишонӣ,
Чунин дарё кун он раҳро нисоре,
Ки то набвад дар ин роҳат ғуборе.
Агар ҷонат нисори роҳи ӯ шуд,
Ду олам дар нисори ту фурӯ шуд.

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Низомулмулк чун дар садр биншаст,
Даромад сӯфие, бо риква дар даст.
Бад-ӯ гуфт:-Ай вазири Осафосор,
Маро ин риква пурзар кун ба як бор!
Ишорат кард он дастури олӣ,
Ки то пурзар кунанд он риква ҳолӣ.
Кушоданд он дам дурҷе яке дар,
Ки то дар риква карданд андаке зар.
На он риква тиҳӣ бистад, на шуд дур
Сутуҳ дар дасти ӯ дармонда дастур.
Ба даҳ бори дигар зар кард бешаш,
Чу риква пур набуд, мебуд пешаш.
Ба охир риква пурзар кард ӯро,
Зи пеши худ фаротар кард ӯро.
Чу сӯфӣ зар сутуд, дар ҳолат афтод,
Ба наздики Низом омад биистод.
Нисораш кард бар сар рикваи зар,
Чу шуд риква тиҳӣ, афканд бар дар.
Бад-ӯ гуфто:-Нишастам рӯзгоре,
Ки то фарқи туро орам нисоре.
Чу андархӯрди ту чизе надидам,
Зи ту бар ту фишондам, вораҳидам.

Зи ту зар ҳам барои ту пазирам,
Зи ту гирам зару бар ту нагирам.
Азизо, чун ту накди он надорӣ,
Ки султонро нисоре дархур орӣ,
Зи Ҳақ мехоҳ ҷонатро маъонӣ,
Ки то ҳар ч-ат диҳад, бар вай фишонӣ.
Чӣ давлат беш аз он донӣ гадоро,
Ки ҷоне барфишонад подшоро?

❂ ❂ ❂

Манам дар ишқ саргардон бимонда,
Зи худ бехуд шуда, ҳайрон бимонда.
Миёни хобу бедорӣ-м ҳолест,
Ки ҷонамро дар он ҳадди камолест.
Агар он дам набудӣ ҳосили ман,
Тиҳӣ кардӣ аз он дам-дам дили ман.
Диламро аз ҷаҳон лаззат ҷуз он нест,
Чӣ мегӯям, ки он дам аз ҷаҳон нест.
Касе, к-ӯ нест ошиқ, одаме нест,
Ки ӯро бо чунон ҳамдам даме нест.
Агар дар асл кор он дам набудӣ,
Вуҷуди одаму олам набудӣ.
Даме, к-он аз сари ишқ аст ҷонро,
Бад-он дам зиндагӣ донам ҷаҳонро.
Зиҳӣ, Аттор, дар асрор рондан
Мусаллам шуд туро гавҳар фишондан.
Инонро бозкаш аз роҳи асрор,
Ки раҳ дур асту маркаб нест раҳвор.

АЛ-МАҚОЛАТУ-С-СОЛИСАТИ (3)

Ту дарё бин, агар чашми ту биност,
Ки олам нест, олам кафки дарёст.
Хаёл аст ин ҳама олам, бияндеш.
Мабин, охир, хаёлеро аз ин беш.
Ту ё девона, ё ошуфта бошӣ,
Ки чандин дар хаёле хуфта бошӣ.
Ту чӣ, майдони бозии хаёлӣ,
Шуда болиғ, чу тифле дар ҷуволӣ.
Парӣ дар шиша дидан кори тифл аст,
Ки болиғ бе хаёл улвию сифл аст.

Ҳало, бишнав зи авҷи Арш асрор,
Ки нест, ай хоҷа, андар дор дайёр.
Ҳар он ҳарфе, ки дидӣ, ҳеч омад,
Вале дар чашми ту пурпеч омад.
Ҳамин ҳарфе, ки он пече надорад,
«Алиф» буду «алиф» ҳече надорад.
Чӣ хонӣ «абҷад»-и ин кор чандин,
Ки «абҷад» -рост «алиф» ҳарфи нахустин.
«Алиф» ҳече зи аввал, охираш «ло»,
Зи «абҷад» то «зазағло» « ло»-ву савдо.
Агар сад роҳ гирӣ «абҷад» аз сар,
Миёни ҳечу «ло»-йӣ монда бар дар.
Ту мегӯйӣ, ки марди мард рустам,
Бирав, к-аз Рахш ояд кори Рустам!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Чунин гуфт он азизе бодиёнат,
Ки то Ҳақ арза дода-ст ин амонат,
Замину осмон з-он даррамида- ст,
Ки бори уҳдаи он сахт дида- ст.
Ту танҳо омадӣ, то он кашӣ ту,
Аз он тарсам, ки хат дар ҷон кашӣ ту.
Агар ин аст амонат, ай ҳама нанг,
Басе ин беҳ кашад аз ту харе ланг.
Агар бесар шавӣ, ин сар бидонӣ
В-агарна гурба аз чаҳ чанд хонӣ!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Ба шаб Ҳаллоҷро диданд дар хоб,
Бурида сар ба каф бо ҷоми ҷуллоб.
Бад-ӯ гуфтанд:- Чунӣ сарбурида,
Бигӯ, то чист ин ҷоми гузида?!
Чунин гуфт ӯ, ки султони накӯном
Ба дасти сарбурида медиҳад ҷом.

❂ ❂ ❂

Касе ин ҷоми маънӣ мекунад нӯш,
Ки карда-ст ӯ сари худро фаромӯш.
Нахустин ҷисми худ дар исм дарбоз,
Пас он гаҳ ҷон зи баъди ҷисм дарбоз.

Чунон дар исми ӯ кун ҷисм пинҳон,
Ки мегардад «алиф» дар «бисм» пинҳон.
Чу ҷисмат рафт, ҷонро кун мусаффо,
Барой аз ҷону гум шав дар мусаммо.
Яке дарёст, з-ӯ олам гирифта,
Ҳама мавҷаш дили одам гирифта.
Куҷо ин мавҷи дарё менишинад,
Ки дарё чист? - Дар мо менишинад.
Маро бояд, ки ҷону тан намонад
В-агар ҳар ду бимонад, ман намонад.
Ману ту як мани заҳр аст дар кор,
Ки з-он як ҷав шуда кӯҳе нигунсор.

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА ТАМСИЛ

Ба номусе қавӣ мерафт он шоҳ,
Якеро дид хуш биншаста дар роҳ.
Бад-ӯ гуфт, ай нишаста бар замин хуш,
Ту мехоҳӣ, ки ман бошӣ чунин хуш.
Чунин гуфто, ки ман рӯшан набошам,
Ман он хоҳам, ки асло ман набошам.

❁ ❁ ❁

Ҳар он гоҳе, ки дар ту ман намонад,
Дуӣ дар роҳи ҷону тан намонад.
Агар ҷону танат равшан шавад зуд,
Танаш ҷон гардаду ҷон тан шавад зуд.
Чу пушти ойина-ст, он тирагӣ тан,
Вале ҷон рӯйи ойина-ст равшан.
Чу биздоянд пушти ойина пок,
Шавад ҳар ду яке, чи поку чи хок.
Чу фардо рӯйҳо баъзе сиёҳ аст,
На, баъзе рӯйҳо монанди моҳ аст.
Чу пушти ойина чун рӯй гардад,
Яке бошад, агар сад сӯй гардад.
Касе ҳаргиз нагуфт аз даври Одам
Мисоли ҳашр тан беҳ з-ин ба олам.
Зи ҳашрат нуктаи равшан бигӯям,
Ту бишнав, то манат бе ман бигӯям.
Ҳама ҷисми ту ҳам имрӯз маъност,
Ки ҷисм ин ҷо намонад, з-он ки дунёст.

Вале чун ҷисм банди ҷон гушояд,
Ҳама ҷисми ту ин ҷо ҷон намояд.
Ҳамин ҷисмат бувад, аммо мунаввар
В-агар бе тоатӣ, аз ҷисм магзар.
Шавад маънии ботин ҷумла зоҳир
Билошак ин бувад тубла-с-сароир.
Муҳаммадро чу ҷон тан буду тан ҷон,
Суйи меъроҷ шуд бо ину бо он.
Агар гӯйӣ, ки тан дидам, ки хок аст,
Тани хокӣ чӣ гуна ҷони пок аст?!
Ҷавобат гӯям:- Андар гӯр бингар,
Ту худ кӯрӣ, ки гуфт:- Ай кӯр, бингар,
Ба чашмат гӯр хишту хок дурра – ст,
Ба чашми дигаре равза-сту ҳуфра-ст.
Касе, к-ӯ равза донад, дид хоке,
Чаро танро нахоҳад ҷони поке,
Вале то дар замону дар макони,
Наёрӣ дид ҳаргиз тан ба ҷоне!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Бипурсид аз Алӣ марде дилафрӯз,
Ки бошад дар биҳишт, ай шери Ҳақ, рӯз?!
Набошад, -гуфт, рӯзи хуррам он ҷо,
Аз он маънӣ, ки шаб набвад ҳам он ҷо.
На шамсе бошаду на замҳарире,
На музлам бинӣ он ҷо, на мунире.
Ҳамин аҷсом, к-ин ҷо бошад имрӯз
Ҳамин аҷсом бошад оламафрӯз.

❁ ❁ ❁

Чу пушти ойина-ст аҷсом ин ҷо,
Шавад чун рӯйи ойина мусаффо.
Умар ин ҷо Умар, он ҷо сироҷ аст,
Билоли обнӯсин ҳамчу оҷ аст.
Чу мағзи пой Бӯбакру Умарро
Тавон дидан чунон, к-ин ҷо қамарро.
Чу себеро, ки андар хулд бишкофт,
Тавонӣ дар миёнаш ҳуриъин ёфт.
Чӣ бошад, гар тани ту нур бошад,
Ҳама зурроти олам ҳур бошад.

Чу дар чашм оядат чун моҳ нуре,
Чаро н-ояд дар он ҳар зарра ҳуре.
На, саййид гуфт, к-ин дам шуд падидор,
Биҳишту дӯзахам з-ин пора девор.
Чу хӯрд андар намоз ангури ҷаннат,
Чаро дойим надид ӯ ҳури ҷаннат.
На саййид гуфт:- Хулду нору кавнайн
Ба ту наздиктар аз банди наълайн?
Биҳиште дон ту аз қавли пайямбар,
Зи ҳадди ҳуҷраи ӯ то ба минбар.
Чу ӯро дидаи Ҷабрилбин буд,
Биҳишташ лоҷарам андар замин буд.
Вузӯ ин ҷо вузӯ, он ҷойгаҳ нур,
Ҷамод ин ҷо ҷамод, он ҷойгаҳ ҳур.
Чу ту бинандаи гӯру заминӣ,
Замин ҷуз равзаву ҳуфра набинӣ.
Бибинӣ, гар туро он чашм боз аст,
Ки пайғамбар ба гӯр андар намоз аст.
Туро ин об х(в)аш- х(в)аш менамояд,
Париро обат оташ менамояд.
Чӣ гуна шарҳи ҷисму ҷон диҳам ман,
Ки ҷону ҷисмро яксон ниҳам ман.
Зане, к-имрӯз пиру нотавон аст,
Чу он ҷо рафт, бикр асту ҷавон аст.
Наёрад марди риш он ҷо ба раҳ бурд,
Ки натвон боди риш он ҷойгаҳ бурд.
Касе, к - ин ҷо бувад дар кину дар зӯр,
Кунандаш ҳашр андар сурати мӯр.
Авон он ҷо саге хезад чу Озар,
Сагу Балъом дар сурат баробар.
Як ойина-ст ҷисму ҷон ду рӯяш,
Ба ҳикмат менамояд аз ду сӯяш.
Агар з-ин сӯ намояд, ҷисм бошад
В-аз он сӯ ҷони покаш исм бошад.
Азизо, ту чӣ донӣ хештанро,
Тилисме бulъаҷаб дон ҷону танро.
Биҳишт аз нури ту зинат пазирад,
Ки бе аъмоли ту зинат нагирад.

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Чунин гуфт он бузурги баргузида,
Ки ҷаннат ин замон ҳаст офарида.
Вале он гаҳ шавад ҷаннат тамомат,
Ки дар ҷаннат шаванд аҳли қиёмат.

❂ ❂ ❂

Агар пайдо шавад ҳуре ба дунё
Шаванд ин халқ беҳуш то ба уқбо.
Надорӣ тоби он имрӯз ин ҷо,
Ки бинӣ ҳури рӯҳафрӯз ин ҷо,
Зиҳӣ қувват, ки андар ҷон-т бошад,
Ки фардо тоби сад чандон-т бошад.
Туӣ он нуқтаи афтода фориғ,
Ки андар хулд хоҳӣ гашт болиғ.
Булуғ ин ҷост, дар уқбо зуҳураш,
Дилат ин ҷост, дар фирдавс нураш.
Дару девори ҷаннат аз ҳаёт аст,
Замину осмони ӯ наҷот аст.
Дарахташ сидқу ихлос асту тақво,
Ҳама бори дарахт асрори маъно.
Дарахти таййиба он ҷо бирӯяд,
Ки дасту по сухан он ҷо бигӯяд.
На, саййид гуфт, к-ин ҷо некбахте
Ба як некӣ нишонд он ҷо дарахте?
На он ҷо ақрабо монад, на асбоб,
Ки фарзанди амал бошанд ансоб?
Басо мардо, ки ӯ ибнуссалот аст,
Басо зан, к-он замон ухтуззакот аст.
На дар дил бигзарад, к-он худ чӣ сон аст,
На дар ҷон оядат, к-ин аз ҷаҳон аст.
Ҳама олам зи ҳурон мезанад ҷӯш,
Чу нохун зиндаанд эшону хомӯш.
Дару девор эшонанд ҷумла,
Вале дар парда пинҳонанд ҷумла.
Заминҳо в-осмонҳо пурфаришта-ст,
Ту кай бинӣ, ки чашми ту сиришта-ст!
Ҳар он гаҳ, к-аз сиришт ойӣ бурун ту,
Бибинӣ ҳар ду оламро кунун ту.
Шавад маънии ҳар чизе туро фош,
Чӣ мегӯям, яке медоние кош!

Ҳаёти лаъбу лаҳв аст, ин чи дидӣ,
«Ҳаёт-ут- таййиба» номе шунидӣ.
Ҳаёт, ай дӯст, тӯ бар тӯ фитода-ст,
Ба ҳар тӯе- дарун навъе ниҳода-ст.
Аласт он гаҳ, ки бишнудӣ, ки будӣ,
Набудӣ, буд буде, к-он шунудӣ.
Ҳаёте доштӣ он гаҳ, кунун ҳам,
Бибин, к-ин ду ҳаётат ҳаст, чун ҳам,

Туро чун аз яке гуфтан хабар нест
В-аз он навъи ҳаётат ҳеч асар нест.
Чу аз нутқу ҳаёташ бенишонӣ,
Ҳаёту нутқ зарра, чун бидонӣ.
Маёмурзод Яздонаш ба уқбо,
Ки гӯяд:- Фалсафа-ст ин гуна маъно.
Зи ҷоме дигар аст ин гуна асрор,
Надорад фалсафӣ бо ин сухан кор.
Муҳаққиқ ин ба чашми тез бинад,
Ду оламро ба кул як чиз бинад.
Ҳама олам бибинад банди буда,
Кунад он банди буда ҷумла суда.
Диҳад бар бод, то печаш намонад,
Чу ҳече бошад ӯ, ҳечаш намонад.
Касе, к-ин диду чашмаш ин сафо ёфт,
Ба нури садри олам Мустафо ёфт.
Зи кавнайн ар шавӣ поку муҷаррад,
Наёяд рост бе нури Муҳаммад.
Агар роҳи Муҳаммадро чу хокӣ,
Ду олам хоки ту гардад зи покӣ.
Зи қавли фалсафигӯ дур мебош,
Зи ақлу зиракӣ маҳҷур мебош.
Ба ақл ар нақши ин асрор бандӣ,
Миёни габракон зуннор бандӣ.
Варои ақл чандон тавр беш аст,
Ки буъди ваҳмро дар ғавр беш аст.
Чу ҷуз дар зиракӣ набвад туро даст,
Зи кӯза он таровад, к-андар ӯ аст.
Бигӯям эътиқоди хеш бо ту,
Агарчи кай шавад ин беш бо ту.
Ҳам он мазҳаб, ки муште пирзан дошт,
Маро он мазҳаб аст, инак суханрост.

Басе бишносу чун ман гард оҷиз,
Алалҳақ ин бувад дини аҷоиз.
Ба кул(л) он пирзан дода-ст иқрор,
Туро дар раҳ ба ҳар ҷузвест инкор.
Чу ту бе иллати чуну чарой,
Агар ойӣ ту, бе иллат наой.

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Суоле кард з-ин шева яке хом,
Аз он султони барҳақ, пири Бистом.
Ки аз баҳри чиро олам чунин аст,
Ки он як осмон, ин як замин аст.
Чу он пайваста дар ҷунбиш фитода-ст,
Чаро ин сокин ин ҷо истода-ст.
Чаро ин ҳафт гардад барҳам ин ҷо,
Чаро ҷоест хос ин олам ин ҷо?
Ҷавобаш дод он султони мутлақ,
Ки бишнав ин ҷавоб аз мо алалҳақ,
Сухан бишнав, на дил тобу на сар печ,
Барои ин ки мебинӣ дигар ҳеч.

❂ ❂ ❂

Чу мо дар асли кул(л) иллат нагӯем,
Бале, дар фаръ ҳам иллат наҷӯем.
Чу ақли фалсафӣ дар иллат афтод,
Зи дини Мустафо бедавлат афтод.
На ишкол аст дар дину на иллат,
Ба ҷуз таслим нест ин дину миллат.
Варои ақл моро боргоҳест,
Валекин фалсафӣ як чашм роҳест.
Ҳаме ҳар, к-ӯ чаро гуфт ӯ хато гуфт,
Бигӯ то худ чаро бояд чаро гуфт?!
Чарову чун наботу хоки ваҳм аст,
Касе дарёбад ин, к-ӯ покфаҳм аст,
Азизо, сирри ҷону тан шунидӣ,
Зи мағзи ҳар сухан равған кашидӣ.
Тану ҷонро мунаввар кун ба асрор
В-агарна ҷону тан гардад гирифтор.
Чу мебинӣ ба ҳам ёрии ҳар ду,
Ба ҳам бошад гирифтории ҳар ду.

Мисоли ҷону тан хоҳӣ, зи ман хоҳ,
Мисоли кӯру мафлуҷ аст дар роҳ!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Яке мафлуҷ буда-сту яке кӯр,
Аз он ҳарду яке муфлис, дигар ур.
Намеёраст шуд мафлуҷи бепой,
На раҳ мебурд кӯри монда бар ҷой.
Магар мафлуҷ шуд бар гардани кӯр,
Ки ин як чашм дошту он дигар зӯр.
Ба duздӣ баргирифтанд ин ду тан роҳ,
Ба шаб дар дуздие карданд ногоҳ.
Чу шуд он дуздии эшон падидор,
Шуданд он ҳар ду тан охир гирифтор.
Аз он мафлуҷ барканданд дида,
Шуд он кӯри сабукпай пайбурида.
Чу кор эшон ба ҳам бар – мениҳоданд,
Дар он доми бало бо ҳам фитоданд.

❁ ❁ ❁

Чу ҷонрӯйиву танрӯйӣ дурӯянд,
Агар андар азобанд, аз ду сӯянд!
Чу маҳҷубанд эшон, дар азобанд,
Миёни оташи сӯзон харобанд.
Азоби ошиқон навъе дигар дон
В-аз он бисёр касро бехабар дон.
Азоби ҷони ошиқ аз ҷамолест,
Ки ҷонро тоқати он чун муҳолест.
Агар фонӣ шавад, з-он раста гардад,
Бақое дар фано пайваста гардад.
Мисоле гуфт инро пири асҳоб,
Ки дарёе ниҳӣ бар пуштаи об.
Мисоле низ парвона-сту оташ,
Ки н-орад тоби оташ, ҷон диҳад х(в)аш.
Зи нури он ҳама олам бияфтад,
Бирезад кӯҳу Мӯсо ҳам бияфтад.
Агар ту хӯ кунӣ бе ту дар он нур,
Бад-он наздик бошию аз он дур.
Чунон, к-он тифлро ғаввоси доно
Ба сад лутфаш фуруд орад ба дарё,

Ки то он тифл бо дарё кунад хӯй,
Магар донад шуд аз дарё гуҳарҷӯй.

АЛ – ҲИКОЯТУ ВА – Т - ТАМСИЛ

Чу пайдо шуд ҷамоли Юсуф аз дур,
Ҷаҳон чун Мисри ҷомеъ гашт аз нур.
Занони Миср чун рӯяш бидиданд,
Ба як раҳ дастҳо бар ҳам буриданд.
Зи беҳушӣ чунон гаштанд дилсӯз,
Ки н-омад ёдашон аз қут чил рӯз.
Зулайхо гум нашуд дар кори ӯ зуд,
Ки ӯ хӯкардаи дидори ӯ буд.

❂ ❂ ❂

Бибин, охир, ки он парвонаи х(в)аш,
Чӣ гуна мезанад худро бар оташ.
Чу аз шамъе расад парвонаро нур,
Дарояд парзанон парвона аз дур.
Зи ишқи оташин парво намонад,
Бисӯзад болашу пар во намонад.
Агарчи чун бисӯзад, суд бинад,
Валекин ҳам зи оташ дуд бинад.
Дар ин девонсаройи номувофиқ
Чу парвона набинӣ ҳеч ошиқ!
Чунон дар ҷони ӯ шавқест аз дӯст,
Ки на аз мағз андешад, на аз пӯст.
Чу лахте пар занад дар кӯйи маъшуқ,
Бисӯзад дар фурӯғи рӯйи маъшуқ.

❂ ❂ ❂

Худоё, з-ин ҳадисам завқ додӣ,
Чу парвона диламро шавқ додӣ.
Чу ман дарёи шавқи ту кунам нӯш,
Зи шавқи ту чу дарё мезанам ҷӯш.
Зи шавқат омадам дар олами хок,
Зи шавқат меравам бо олами пок.
Зи шавқат дар кафан хуфтам, бинозам,
Зи шавқат дар қиёмат сарфарозам.
Агар ҳар зарраи ман гӯш гардад,
Зи шавқи номи ӯ мадҳуш гардад.

Агар ҳар мӯйи ман гардад забоне,
Наёбад ҷуз зи номи ту нишоне.
Гар аз ҳар ҷузви ман чашме шавад боз,
Набинад ҷуз туро дар пардаи роз.
Гар аз ман заррае монад в-агар ҳеч,
Туро хонад, туро донад, дигар ҳеч!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Чу мурд он пирмарди пири асҳоб,
Магар он шаб муридаш дид дар хоб,
Бипурсидаш, ки ҳин, чун буд ҳолат,
Ки мекарданд зи «ман раббук» сулолат?!
Чунин гуфт ӯ, ки дидам он ду танро,
Худоямро супурдам хештанро.
Маро гуфтанд:- Ай хуш бурда хобат,
Худоят кисту чист ин ҷо ҷавобат!
Сухангӯйи ҷаҳон дар ҳеч бобе
Нашуд во хона аз баҳри ҷавобе.
Чунин гуфтам, ки ман аз тангное,
Бадал кардам сарое, на Худое.
Шавед аз ман ба Ҳақ чун аз камон тир,
Ба Ҳақ гӯед мегӯяд фалон пир:
-Туро чандон ки регу баргу мӯй аст,
Ба ҳар як сад ҳазор асрорҷӯй аст.
Ту бо ин ҷумлаи покон дил афзой,
Фаромӯшам накардӣ дар чунин ҷой.
Маро, к- андар ду олам ҷуз ту кас нест,
Фармӯшат кунам, инам ҳавас нест!

АЛ-МАҚОЛАТУ-Р-РОБИАТУ (4)

Ҳақиқат чист, пешандеш будан,
Зи худ бигзаштану бо хеш будан.
Агар ҷонат бурун ояд зи сурат,
Бибинӣ ҳар-ч медонӣ зарурат.
Ҳиҷоби ту наёяд ҳар ду олам,
Бибинӣ ҳар ду оламро ба як дам.
Аз ин сурат агар берун шавӣ ту,
Маҳу хуршеди маҳҷубун шавӣ ту.

Чу ҷонатро мақоми нур доданд,
Сари чашми ту сӯйи ҳур доданд.

Машав мағрури ҳуру хулд ҳаргиз,
Ки бе ҳақ нур надҳад хулд ҳаргиз!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Сарои худ ба ғорат дод шоҳе,
Дарафтоданд ғоратро сипоҳе.
Ғуломе пеши шоҳ истод бар пой,
Дар он ғорат намеҷунбид аз ҷой.
Яке гуфташ, ки ғорат кун замоне,
Ки гар суде бувад, набвад зиёне.
Бихандид ӯ, ки ин бар ман ҳаром аст,
Ки рӯйи шоҳ суди ман тамом аст.
Маро дар рӯйи шаҳ кардан нигоҳе
Басе хуштар, ки аз маҳ то ба моҳӣ.
Дили шаҳ гашт хуррам з-он ягона,
Ҷавоҳир хост ҳолӣ аз хизона.
Басе ҷавҳар ба эъзозу накӯдошт,
Ба дасти хештан дар пеши ӯ дошт,
Ки баргир, он-ч мехоҳӣ, туро бод,
Ки кардӣ, ай гиромӣ, ҷони ман шод.
Ғуломаш дасти худ бигшод аз ҳам,
Сари ангушти шаҳ бигрифт муҳкам,
Ки моро кор бо ин уфтода-ст,
Чи ҷавҳар, чи хазона, ҷумла бод аст!
Чу ту ҳастӣ маро, дигар ҳама ҳаст,
Ҳама дастам диҳад, чун ту диҳӣ даст.
Ҳаме ҳаргиз мабод он рӯзро нур,
Ки ман аз ту бидуни ту шавам дур.
Чу ҷонон омад, аз ҷон кам напояд,
Ҳама ин ҷӯйи ту, к-он кам наёяд.

❂ ❂ ❂

Ду гетиро наҷӯяд, ҳар кӣ мард аст,
Якеро ҷӯяд ӯ, к-ин ҳар ду гард аст.
Чу ҳар лаззат, ки дар ҳар ду ҷаҳон ҳаст,
Туро дар ҳазрати ӯ беш аз он ҳаст.
Чаро, пас, тарки ду ҷ-ҳон менагирӣ,
Чу муштоқон пайи он менагирӣ?!
Якеро хоҳ, то дар раҳ намонӣ,
Фалакрав бош, то дар чаҳ намонӣ.

Шавоғил дур кун, машғули ӯ шав,
Чу худро гум кунӣ, дар Ҳақ фурӯ шав.
Агар аз дидаи худ дур афтӣ,
Ҳаме дар олами пурнур афтӣ.
Биҳишт Одам ба ду гандум бидода-ст,
Ту ҳам бифрӯш, агар корат фитода-ст.
На, саййид гуфт баъзеро ба тадбир,
Суйи ҷаннат кашанд он гаҳ ба занҷир.
Агар ҷонро бихоҳад буд дидор,
Чӣ бошӣ ҳашт ҷаннатро харидор!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Асиреро ба сад дарду надомат
Ба дӯзах мебаранд андар қиёмат.
Занад ангушту дида барканад зуд,
Ба хорӣ дида бар хок афканад зуд.
Чунин гӯяд, ки аз дида чӣ мақсуд,
Нахоҳам дида бе дидори маъбуд.
Агар дидори маъбудам набошад,
Зи дида ҳеч мақсудам набошад.
Чу мақсудам нахоҳад гашт ҳосил,
На дида хоҳаму на ҷону на дил!

❁ ❁ ❁

Ҳиҷобат гар аз он ҳазрат биҳишт аст,
Надорам заҳра, то гӯям, ки зишт аст.
Биҳиштеро ба худ гар бозхонӣ,
Наяндешӣ, ки аз Ҳақ бозмонӣ.
Чӣ мегӯям касе, к-аз моҳрӯйӣ
Шавад аз нотавонӣ ҳамчу мӯйе.
Ба як ҷав зар кунад сад гуна кирдор,
Биҳиште чун бинастонад, зиҳӣ кор.
Валекин ин сухан бо марди роҳ аст,
На бо девонаву девон сиёҳ аст!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Шунидам ман, ки Шаблӣ бо гурӯҳе
Ҳамешуд дар биёбон то ба кӯҳе.

Ба раҳ- дар косаи сар дид пурбод,
Ки аз боди вазон мекард фарёд.

Гирифт он косаи сар гашта-гашта,
Бар ӯ дид, ай аҷаб, хатте набишта,
Ки бингар, к-ин сари мардест пурғам,
Ки ӯ дунё зиён кард, охират ҳам!
Чу Шиблӣ он хати ошуфта бархонд,
Бизад як наъраву ошуфта дар монд.
Ба ёрон гуфт:- Ин сар дар чунин роҳ,
Сари мардест аз мардони даргоҳ,
Ки ҳар, к-ӯ дар набозад ҳар ду олам,
Нагардад дар ҳарими васл маҳрам.

❁ ❁ ❁

Ту ҳам гар ҳар ду олам тарк гӯйӣ,
Чунон, к-он мард, аз мардони ӯйӣ.
Бипаймойӣ ба сахтӣ чанд фарсанг,
Ки то як ҷавҳар ояд бу-к дар чанг.
Ба роҳи Ҳақ чунин то шаб бихуфтӣ,
Ба роҳи ростӣ гоме нарафтӣ.
Ту бе сад ранҷ як ҷав зар наёбӣ,
Суйи Ҳақ ранҷ нобурда шитобӣ?
Чу мегирад асас рӯзи сапедат,
Шаби торик чун бошад умедат.
Ту мегӯйӣ, ки ҷуз Ҳақ менахоҳам,
Биҳишту ҳур, ал-ҳақ, менахоҳам.
Ту обе гандаӣ дар жандае танг,
Намебояд биҳиштат, ай ҳама нанг.
Зи шире заҳраи ту мешавад об,
Дар он ҳайбат чӣ гуна оварӣ тоб?
Ба як дарде дар ояд ақл аз пой,
Чӣ гуна монад он ҷо ақл бар ҷой?!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Яке пашша шикоят кард аз бод,
Ба наздики Сулаймон шуд ба фарёд,
Ки ногаҳ боди тундам дарзамоне
Бияндозад ҷаҳоне то ҷаҳоне.
Ба адлат бозхар ин нимҷонро
В-агарна бар ту бифрӯшам ҷаҳонро.
Сулаймон пашшаро наздик биншонд,
Пас он гаҳ бодро наздики худ хонд.

Чу омад бод аз дурӣ, ба таъҷил
Гурезон шуд аз ӯ пашша ба сад мил.
Сулаймон гуфт:-Нест аз бод бедод,
Валекин пашша менатвонад истод.
Чу боде мерасад, ӯ мегурезад,
Чӣ гуна пашша бо сарсар ситезад?!

❁ ❁ ❁

Агар имрӯз додӣ ними хурмо,
Бирастӣ ҳам зи дӯзах, ҳам зи гармо.
В-агар як бор овардӣ шаҳодат,
Ҳалолат шуд биҳишти босаъодат.
В-агар чизе варои ин ду ҷӯйӣ,
Шабат хуш бод:- Беҳуда чӣ гӯйӣ?
Талаб мардуд омад, роҳ масдуд,
Чу мақсуде намебинам, чӣ мақсуд!
В-агар ту гармрав мардӣ дар ин кор,
Бирав, то пина бар кафшат занад ёр.
Агар сад қарн мегардӣ чу гӯйе,
Намедонам, ки хоҳӣ ёфт бӯйе.
Ба пиндоре бибурдӣ рӯзгорат,
Ту инро кистӣ, бо ин чӣ корат!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Чунин гуфт он ҷавонмарди пагаҳхез,
Ки пеш аз субҳдам дар тоъат овез.
Ба ҳар тоъат, ки фармуданд, пой ор,
Намози чошт он гоҳе ба ҷой ор.
Чу ин кардӣ, зи фармон беш кардӣ,
Накӯ кардӣ, ту они хеш кардӣ.
Кунун гар даррасад бозӣ-т аз роҳ,
Нишинад бар сари дасти ту ногоҳ.
Ту пояш гир, к-ин ҷо ҷумла суд аст
В-агарна бозгири ту кӣ буда-ст?

❁ ❁ ❁

Агар овезише дорӣ ба мӯйе,
Наёбӣ бӯйи ӯ аз ҳеч сӯйе.
Магар полуда гардӣ рӯзгоре,
Ки то бӯйе биёбӣ аз каноре.

Зи ту то ҳаст мӯйе монда бар ҷой,
Бад-он як мӯй монӣ банд бар пой.
Ҷунубро бар тан ар хушк аст як мӯй,
Ҳанӯзаш нонамозӣ дон ба сад рӯй.
Чу мӯйе то ба кӯҳе дар ҳисоб аст,
Чӣ мӯйеву чӣ кӯҳе , чун ҳиҷоб аст.
Ту то якборагӣ ҷон дарнабозӣ,
Ҷунуб донам турову нонамозӣ.
Мукотабро агар як ҷав бимонда-ст,
Бад- он ҷав ҷовидон дар гав бимонда-ст.
Туии ту туро номаҳрам омад,
Ту бе ту шав, ки Одам он дам омад.
Агар ойинаи ту ҳамдами туст,
Чу аз дам тира шуд, номаҳрами туст.
Ду ҳамдамро, ки бо ҳам-шон ҳисоб аст,
Агар мӯйе миён бошад, ҳиҷоб аст.
Чу биншинад ба хилват ёр бо ёр,
Нафас номаҳрам афтад ҳамчу ағёр.
Надонӣ кард ҳаргиз хилват оғоз,
Магар аз ҳар чӣ дорӣ, хӯ кунӣ боз.
Найӣ з-он шермардони сари роҳ,
Ки гарад ҷони ту з-ин роз огоҳ.
Алалҷумла яқин бишнос мутлақ,
Ки аз Ҳақ нест бархурдор ҷуз Ҳақ.
Бигӯ, то дархури Ҳақ ёр кӣ б-вад,
Чу ҷуз Ҳақ нест бархурдор, кӣ б-вад!
Чу дар дарёи қудрат қатраӣ ту,
Чу бо хуршеди Ҳазрат зарраӣ ту,
Чӣ гуна васли ӯ дорӣ ту уммед,
Чӣ гуна бартавонӣ шуд ба хуршед?!
Ту мехоҳӣ ба зорию ба зӯре,
Ки ояд пил дар сӯрохи мӯре.
Бирав, биншин, ки ҷон аз даст бархост,
Даромад ҳушёру маст бархост.
Агар ҷон аст, дойим ғарқаи ӯст,
В-агар ақл, ӯ бурун аз ҳалқаи ӯст.
Ҳазорон зарра саргардон бимонда-ст,
Вале хуршед дар айвон бимонда-ст.
Дар ин дарё ҳазорон қатра ҳайрон-ст,
Вале гавҳар даруни қаър пинҳон-ст.

Басе дар васфи ӯ тасниф карданд,
Басе бо якдигар таърифи карданд.
Ҳазорон қарн мекарданд фикрат,
Ба охир бо сар омад аҷзу ҳайрат.
Зиҳӣ дарёи пурдурри илоҳӣ,
Ки наншинад бар ӯ гарди табоҳӣ.

❁ ❁ ❁

Суханҳо меравад чун оби зар пок,
Валекин дидае дорӣ ту пурхок.
Дилат бо нафси шаҳват хӯй карда,
Куҷо бинад маъонӣ зери парда?
Чу ту олам надонӣ ҷуз хаёле,
Куҷо ёбӣ аз ин маънӣ камоле?!
Туро бо ин чӣ кор, ай хуфта, боре,
Надорад мушк бо каннос коре.

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Яке каннос берун ҷаст аз кор,
Магар раҳ дошт бар дуккони аттор.
Чу бӯйи мушк аз дуккон бурун шуд,
Ҳаме каннос он ҷо сарнигун шуд.
Димоғи бӯйи хуш ӯро куҷо буд,
Ту гуфтӣ гашт ҷон аз вай ҷудо зуд.
Бурун омад зи дуккон марди аттор,
Гулобу уд пеш овард бисёр.
Чу рӯяш аз гулобу уд тар шуд,
Басе каннос аз он беҳуштар шуд.
Яке канноси дигар чун бидидаш,
Наҷосат пеши бинӣ оваридаш.
Машомаш аз наҷосат чун хабар ёфт,
Ду чашмаш боз шуд, ҷоне дигар ёфт.
Касе бо ганди бидъат орамида,
Насими мушки суннат ношунида.
Агар рӯҳе расад сӯйи димоғаш,
Даруни дил фурӯ мирад чароғаш.
Касе дар мабрази ин нафси носоз,
Ки гоҳе пур кунад, гоҳе тиҳӣ боз,
Агар бӯйе расад ӯро зи асрор,
Ҳаме дар пой афтад сарнигунсор.

Накӯ набвад шутурро бӯс додан,
Магасро тумъаи товус додан.
Чу ойӣ дар чила сӣ сол пайваст,
Туро сӣ пораи ин сир диҳад даст.
Ту аз худ роҳ гум кардӣ, дар ин роҳ
На бар ҳечию на аз ҳеч огоҳ.
Касоне дар чунин раҳ бозмонанд,
Ки аз дарёи дил дур мефишонанд.
Чу чавгон сарнигун мардони майдон,
Касе ин гӯй нобурда ба поён.
Ҳама дар пардаи ҳайрат бимонанд,
Ба зери қуббаи ғайрат бимонанд.
Бурун н-омад дар ин даврон бағоят
Касе дар пухтагии ин вилоят.
Фаридунон зи раҳ маркаб биронданд,
Ба ҷуз говон дар ин авло намонданд.
Чу як дил нест андар хонақоҳе,
Авомунносро набвад гуноҳе.
Даре дар қаъри дарёи дили туст,
Ки он дар аз ду олам ҳосили туст.
Дили ту мавзеъи таҷрид омад,
Сарои хилвату тавҳид омад.
Дили ту манзари аълост Ҳақро,
Валекин сахт нобиност Ҳақро.
Назаргоҳи шабонарӯзӣ дили туст,
Вале рӯйи дили ту дар гили туст.
Чу рӯйи дил кунӣ аз сӯйи гил дур,
Бар ин пастӣ бигирад рӯйи дил нур.
Ғуломи он дилам, к-аз дил хабар ёфт,
Даме аз нафси шуми хеш сар тофт.

Азизоне, ки марди кор буданд,
Даме аз нафси худ безор буданд.
Ба коми нафси худ гоме нарафтанд,
Нахӯрданду ба оромӣ нахуфтанд.
На нон доданд нафси муштаҳиро,
На бархӯрданд як нони тиҳиро.
Вале ҳар к-ӯ ҳавои дилгусил кард,
Наёрад луқмае бе хуни дил х(в)ард!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Азизе буд, ки то шуд шастсола,
Ҳавои гӯшт будаш як навола.
Агарчи даст медодаш, валекин
Набуд аз нафси номаълум эмин.
Магар рӯзе шунуд аз дур бӯйе,
Равон шуд нафсро аз дида ҷӯйе,
Ки чун шуд шаст сол аз баҳри Аллоҳ,
Аз ин бирён маро як луқмае хоҳ.
Дилаш бар нафси худ месӯхт, бархост,
Ки то бу, к-аш тавонад луқмае хост.
Равон шуд бар пайи он бӯйи бисёр,
Зи зиндон бӯй меомад падидор.
Бизад дар, то дари зиндон гушоданд,
Якеро доғ бар рон мениҳоданд.
Зи доғаш бӯйи бирён мебаромад,
В-аз он ғам нафсро ҷон мебаромад.
Чу пир он дид, бехуд гашт дар ҳол,
Чу мурғе мезад андар раҳ пару бол.
Забон бигшод, к-ай нафси забунгир,
Агар бирён-т мебояд, кунун гир!
Зи дурӣ бӯйи бирёне шунидӣ,
Чу бирёне бидидӣ, даррамидӣ.

❁ ❁ ❁

Азизонро чунин бирён диҳад даст,
Ту пиндорӣ, ки ин осон диҳад даст!
Туро чун нест рӯзӣ, чанд сӯзӣ,
Ки натвон шуд бурун аз пеши рӯзӣ.
Бирав, дил гарм кун, дар сӯзи уқбо
Ки то дар соя монӣ рӯзи уқбо.
Туро дил ҳаст, лекин ҳаст маъзул,
Вале дар орзуи нафс машғул.
Мисоли раҳбарони ин ҷазира,
Мисоли он буз асту он ҳазира,
Ки то он буз қадам берун ниҳода-ст,
Басе сар дар тағори хун ниҳода-ст.
Пайи худ гир, хез, ай хира саркаш,
Гилеми худ зи оби тира баркаш.
Бизан гардан, к-аз ин набвад дареғе
Ниҳоди кофари худро ба теғе.

Аз ин кофар мусулмонӣ наёяд,
Ки аз равзан нигаҳбонӣ наёяд.
На ҳаргиз аз фузулӣ сер гардад,
На ҳаргиз ҳеч кораш дер гардад.
В-агар дераш диҳад як орзу даст,
Саге гардад зи хашм, аммо саге маст.
Гар аз як коми ӯ гирӣ канора,
Занад дар як замонат сад ҳавора.
Харест ин нафс, харро банда будан,
Куҷо бошад нишони зинда будан?!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Бад-он харбанда гуфт он пири доно,
Ки корат чист, ай марди тавоно?
Чунин гуфто, ки ман харбандакорам,
Ба ҷуз харбандагӣ коре надорам,
Ҷавобе додаш он ҳушёри мавзун,
Ки ё Раб, хар бимиродат ҳам акнун,
Ки чун хар мурд ту дилзинда гардӣ,
Ту харбанда Худоро банда гардӣ.
Аз ин кофар, ки моро дар ниҳод аст,
Мусулмон дар ҷаҳон камтар фитода- ст.
Мусулмон ҳаст бисёре ба гуфтор,
Мусулмонӣ ҳамебояд ба кирдор.
Маро боре ғаме, к-он пеш ояд,
Зи дасти нафси кофаркеш ояд,
Ба сад афсӯс дар лаъбу назора,
Ҷаҳон хӯрд ин саги афсӯсхора.
Бибин, то устухон ин саг ба афсун
Чӣ сон кард аз даҳони шер берун.
Ба кини ман чунон дил кард сангин,
Ки марги талх бар ман кард ширин.
Саг аст ин нафси кофар дар ниҳодам,
Ки ман ҳамхонаи ин саг бизодам.
Риёзат мекашам, ҷон меканам ман,
Сагеро, бу-к рӯҳонӣ кунам ман.
Маро, ай нафси осӣ, чанд аз ту
Дилам то кай бувад дар банд аз ту?
Ту шум, азбас ки кардӣ сухрагирӣ,
Фурӯ н-ояд ду ашкам, гар бимирӣ.

Азизо, гар бимирад нафси фонӣ,
Дили боқӣ- т ёбад зиндагонӣ.
Бирав, гар марди ин роҳӣ, замоне
Биҷӯй аз дурчи дур дар дил нишоне.
Дилат дар тангнои танбалӣ монд,
Танат дар чормехи коҳилӣ монд.
Танат дар танбалӣ андохтӣ ту,
Зи худ Аббоси Дабсе сохтӣ ту.
Ту меандеш в-онҳое, ки марданд,
Расиданду чу мардон кор карданд.
Сабукрӯҳон ба манзилгаҳ расида,
Ту худро дар гаронҷонӣ кашида.
Дилат дар хун, танат дар тоб монда,
Шуда ҳамраҳ, ту хуш дар хоб монда.
Зи роҳи корвон як сӯ фитода,
Зи ҳайрат сар ба зону барниҳода.
Бирав, биштоб то охир зи ҷое
Ба гӯшаш ояд овози дарое.
Гирифтӣ коҳилӣ дар раҳ ба пеша,
Ба гуфтугӯй биншинӣ ҳамеша.
Ҳар он чизе, ки бемағзон шуниданд,
Ҷавонмардон ба айни он расиданд.

Зи ту ин қуввати бозу наёяд,
Ки аз доми магас ниру наёяд!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Каре бар раҳ бихуфт аз хурдадонӣ,
Ки то вақте дар ояд корвоне.
Дар омад корвону рафт чун дуд,
Куҷо он хуфтаи карро хабар буд?
Чу шуд бедор хоб аз дидагон рафт,
Бад-ӯ гуфтанд:- Ай кар, корвон рафт!
Чаро хуфтӣ? Кӣ кард, охир, чунин хоб,
Ки бигзаштанд ҳамроҳону асҳоб?!
Надонам, то чӣ хобат дид айём
Ки хуш дар хоб кардат то саранҷом.
Кар он бишнуд, гуфт:- Ошуфта будам,
Ки ҳам кар будаму ҳам хуфта будам,
Дареғо, чун шудам аз хоб бедор,
Намеёбам зи як ҳамроҳ осор!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Шунидам ҳолӣ Булфашши Чағонӣ
Ки гуфтандаш:-Чаро хар менаронӣ?
Ки чун хуршеди равшанрӯй даргашт,
Ба торикӣ фурӯ монӣ дар ин дашт?

❂ ❂ ❂

Ту ҳам, ай бурда андар дашт хобат,
Нарондӣ хар, фурӯ шуд офтобат?

АЛ-МАҚОЛАТУ-Л-ХОМИСАТУ(5)

Чаро будӣ, чу будӣ, корат афтод,
Чӣ гӯям, ақбаи душворат афтод,
Туро чӣ ҷурм, к- овардандаш, ай дӯст,
Туӣ дар роҳи маънӣ мағзи ҳар пӯст.
Маъодин мағзи аркон аст, лекин
Набот аст он гаҳе мағзи маъодин.
В-аз ӯ мағзи набот афтода ҳайвон
В-аз он пас мағзи ҳайвон гашт инсон.
Зи инсон анбиё гашта хулоса
В-аз эшон Саййиди Содот хоса.
Аз ин ҳафт осмон дар роҳи маъно
Бибояд рафт то даргоҳи мавло.
Ҳаме ҳар-ч аз камоли асл дур аст,
Аз ӯ табъи ҳақиқатбин нафур аст.
Ҷамоде будаӣ, ҳаййе шудӣ ту,
Куҷо лошай будӣ, шаййе шудӣ ту.
Чунон хоҳам, ки бар тартиби аввал
Надорӣ як нафас худро муъаттал.
Зи рутбат сӯйи рутбат мениҳӣ гом,
Бурун меоӣ аз як-як хами дом.
Ниҳодат пургираҳ банд аст ҷонро,
Аз он ҷон менабинӣ он ҷаҳонро.
Ниҳодат пургираҳ карданд аз оғоз
Ба як-як дам шавад як-як гираҳ боз.
Чӣ донӣ, ай ба зери кӯҳ зода,
Ки ту зери чӣ борӣ уфтода.
Касеро зери кӯҳе парвариданд,
Ба зери бори кӯҳаш овариданд.
Ҷаҳоне бор бар пушташ ниҳоданд,
Ба зери бори кӯҳаш хӯй доданд.

Меҳ аз кӯҳ аст бори ӯву ӯ мӯр,
Ҳама офоқ хуршед асту ӯ кӯр.
Чу баргиранд аз ӯ бори гаронро,
Ба як соат бибинад он ҷаҳонро.
Шикебоӣ ба ҷони ӯ дарояд,
Ҳама олам нишони ӯ барояд.
Чу нури ҷавидон ояд ба пешаш,
Фурӯ монад, аҷаб ояд зи хешаш.
Ба дил гӯяд, ки чун гаштам чунин ман,
Зи шак чун омадам сӯйи яқин ман.
Манам ин ё наям ман, ин-т ба-шгифт,
Ки нури ман ҳама офоқ бигрифт.
Чу нобинои модарзод ногоҳ,
Ки ёбад нури чашми худ ба як роҳ.
Чу бинад рӯшноии ҷаҳон ӯ,
Чӣ гуна хира монад он замон ӯ?
Туро ҳамчун сар ояд зиндагонӣ,
Дар он олам биайниҳ ҳамчунонӣ.
Аз он торикҷо чун дур гардӣ,
Қарини олами пурнур гардӣ.
Аҷаб монӣ дар он чандон аҷоиб,
Ғарибат ояд он чандон ғароиб.
Ҳаме чандон, ки чашми ту кунад кор,
Ҳаме хуршед бинӣ зарракирдор.
Дар он ҳазрат, ки имкони субут аст,
Фалак чун дастбофи анкабут аст.
Куҷо он ҷо вуҷуди кас намояд,
Намад чун дар бари атлас намояд?!
Ба пеши офтоби оламорой
Куҷо монад вуҷуди соя барҷой!
Аз он пас пардаи ҳастӣ дарояд,
Сар аз рифъат суйи пастӣ дарояд.
Ҳаме чандон- к кардӣ неку бад ту,
Ҳама омода бинӣ гирди х(в)ад ту.
Агар бад кардаӣ, зери ҳиҷобӣ
В-агарна бо бузургон ҳамрикобӣ.
Ба некию бадӣ дар кори хешӣ
Ҳама ойинаи кирдори хешӣ.
Агар нек асту гар бад кору кирдор,
Шавад дар пеши рӯйи ту падидор!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Сиёҳе кард дар обе нигоҳе,
Бидид аз оби рӯйе пур сиёҳе.
Чу рӯйе дид номаълуму нох(в)аш,
Аз он зиштӣ давидаш бар сар оташ.
Чунон андеша кард он марди дилтанг,
Ки ҳаст он мардуми оби сияҳранг.
Зафон бикшод, гуфт:- аАй сурати зишт.
Кадомин дев дар олам туро кишт?
Барой аз об, ай зишти сияҳтоб,
Ки дар оташ ҳамебоӣ, на дар об!
Чу дар беҳуда бисёре сухан гуфт,
Надонист ӯ ҳама бо хештан гуфт.

❂ ❂ ❂

Ту ҳам дар оби рӯят кун нигоҳе,
Бибин, то худ сапедӣ ё сиёҳӣ.
Чу мурғи ҷон фурӯ резад пару бол,
Бибинӣ рӯйи худ дар оби аъмол.
Сияҳрӯйӣ сиёҳӣ пешат орад,
Сапедӣ дар фурӯғи хешат орад.
Чу ҷони пок дар як дам бидодӣ,
Қадам ҳолӣ дар он олам ниҳодӣ.
Зи дунё то ба уқбо нест бисёр,
Вале дар раҳ вуҷуди туст девор.
Туро бонгу хурӯшу гиря чандон-ст,
Ки ин нафси данӣ ҳамсуҳбати ҷон-ст.
Агар бо нафс мирӣ, вой бар ту,
Басе гиряд зи сар то пой бар ту.
В-агар бе нафс мирӣ, пок бошӣ,
Чӣ андар оташу дар хок бошӣ.
Туро чун ҷони покат рафту тан мурд,
Набояд хешро бо хештан бурд.
Ки ҳар гоҳе, ки ту аз пеш мурдӣ,
Басо касро, ки гӯй аз пеш бурдӣ.
Зафонат ҳар-ч бар худ мешумурд он,
Чу зери хок рафтӣ, бод бурд он.
Аз он пас олами хомӯшӣ ояд,
Мақомоти раҳи мадҳушӣ ояд.
Буруни парда ояд шӯри айём,
Даруни парда хомӯшисту ором.

Ту ин ҷойӣ зи худ огоҳ, аз хеш,
Ки он ҷо огаҳӣ бархезад аз пеш.
Чунон мустағриқи он нур гардӣ,
Ки з-он лаззат зи ҳастӣ дур гардӣ.
В-агар дорӣ аз ин бартар мақоме,
Ту дорӣ андар ин қурбат низоме.
Муқарраб он бувад, к-имрӯз бе хеш,
Бувад он ҳазраташ дар пеш бе пеш.
Ҳама Ҳақ бинаду бехеш гардад,
Ба ҷавҳар аз ду гетӣ беш гардад.
Дар ин маънӣ, ки ман гуфтам, шаке нест,
Ту бечашмию олам ҷуз яке нест.
Мисоле бозгӯям бо ту аз роҳ,
Магар ҷонат шавад з-ин роз огоҳ.
Чӣ гар умре ба хун гардидаӣ ту,
Мисоле мисли ин нашнидаӣ ту.
Ба чашмат кай дарояд чархи гардун,
Ки қадри ӯ зи чашми туст афзун?!
Ҳаме ҳар заррае, к-он дидаи ту,
Наёяд айни он дар дидаи ту.
Кӣ мегӯяд, ки гардун ончунонист,
Ки чашмат дид, ё ақли ту донист.
Пас, он чизе, ки шуд дар чашм ҳосил,
Мисоле беш нест, ай марди ғофил.
Гирифтор омадӣ дар банди тамйиз,
Мисол аст, ин чи мебинӣ на он чиз.
Ба сунъи Ҳақ нигар, то роз бинӣ,
Ҳақиқатҳои ашё боз бинӣ.
Агар ашё чунин будӣ, ки пайдост,
Суоли Мустафо кай омадӣ рост?
Ки бо Ҳақ меҳтари дин гуфт:- Илоҳӣ,
Ба ман бинмой эшонро камоҳӣ.
Агар пора кунӣ дилро ба сад бор,
Наёяд он-ч дил бошад падидор.
Ҳамин чашму ҳамин дасту ҳамин гӯш,
Ҳамин ҷону ҳамин ақлу ҳамин ҳуш.
Агар з-ин менаёрӣ гашт огоҳ
Мабар з-ин ҷо ба суфастониён роҳ.
Худо донад, ки худ ашё чӣ гуна-ст,
Ки дар чашми ту боре бошгуна-ст.

Бимонд аз мағзи маънӣ пӯст бо ту,
Мисоле беш нест, ай дӯст, бо ту!
Ту пиндорӣ, ки чизе дидаӣ ту,
Надидастӣ туву нашнидаӣ ту.
Мисоли он ҳамебинӣ в-агарна
Якест ин ҷумла дар аслу дигар на.
Яке, к-он як бурун бошад зи оҳод,
На он якро нишон бошад, на аъдод.
Ҳама боқӣ ба як чизанд ҷовид,
Зи як-як зарра мешав то ба хуршед.

Ду олам ғарқи ин дарёи нур аст,
Валекин нақши оламҳо ғурур аст.
Ҳар он нақше, ки дар олам падид аст,
Даре баста- сту ҳис онро калид аст.
Калиду дар аз он пайдо намонад,
Ки ҳаргиз нақш бар дарё намонад.
Касе, к-ӯ нақши бенақшӣ пазируфт,
Чу мардон тарки ин суратгарӣ гуфт.
Агар бесуратию бенишонӣ
Пазируфтӣ, ту дорӣ зиндагонӣ.
В-агарна, мурдаи мағрур мебош,
Надорӣ зиндагӣ, аз дур мебош.
Агар гӯйӣ, ки чист ин, ҳар-ч пайдост,
Бигӯям рост, гар ту бишнавӣ рост.
Ҳама ночизу фонию ҳама ҳеч,
Ҳама ҳамчун тилисме печ дар печ.
Хаёл аст, он-ч донистию дидӣ,
Садояст, он-ч дар олам шунидӣ.
Хаёлу вахму ақлу ҳис мақом аст,
Ки ҳар як дар мақоми худ тамом аст.
Вале чун з-он мақом ойӣ бурун ту,
Хаёле бинӣ онро ҳам кунун ту.

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Яке пурсид аз он девона Маҷнун,
Ки олам чист ? Гуфто:-Кафки собун!
Ба мосура бигир он кафку дар дам
Бурун овар аз он мосура олам.
Бибин ин шакли рангоранги зебо,
К-аз он мосура мегардад ҳувайдо.

Агарчи сурате бас дилситон аст,
Дувум сурат, ки аҳвал бинад, он аст.
Фано мулку заволаш молик омад,
Асосаш «кулли шайъин ҳолик» омад.
Миёнаш боду ӯ худ ҳеч- ҳече,
Зи ҳече ҳеч н-ояд, чанд печӣ?
Шавад фонӣ, намояд ногаҳон гум,
Ҷаҳон дар ҳечу ҳеч андар ҷаҳон гум.

Агар нури дилат гардад падидор,
На дар чашми ту дар монад, на девор.
Ҳама дар дил шавад чун заррае гум,
Бале, дар баҳр гардад қатрае гум.
Асо дар дасти Мӯсо аждаҳо шуд,
Ҳама ботил фурӯ бурду асо шуд.
Бигуфтам ҷумлаи асрори сарбоз,
Ҳиҷоб, охир, зи пеши худ барандоз!
Агар ин парда аз ҳам бардаронӣ,
Ҳама ҷуз як набинию надонӣ.
Зиҳӣ Аттор, хушгуфтор бодӣ,
В-аз ин гуфтор бархурдор бодӣ!
Агар бар нестӣ аз шохи маънӣ- т,
Накардандӣ чунин густохи маънӣ- т!

АЛ-МАҚОЛАТУ-С-СОДИСАТУ(6)

Бидон, ай покдин, гар пок ойӣ,
Ки он соат, ки зери хок ойӣ,
Қадам берун ниҳӣ аз кӯйи дунё,
Набинӣ низ ҳаргиз рӯйи дунё.
Чу рафтӣ, рафтӣ аз дунёву рафтӣ,
Дигар ҳаргиз ба дунё дарнаяфтӣ.
Ба уқбо боргоҳе ёбӣ аз нур,
Бипӯшӣ ҳуллаву дар бар кашӣ ҳур.
В- агар олойише дорӣ зи коре,
Дар олойиш бимонӣ рӯзгоре.
Ҳама ширкат ҳавоси туст дар роҳ,
Ҳама Иблиси ваҳмат деви бадхоҳ.
Ҳама марги ту хӯйи нох(в)аши туст,
Ҳама хашмат ба дӯзах оташи туст.
Ҳар он гаҳ, к-аз ҷаҳон рафтӣ ту берун,
Нахоҳад буд ҳолат аз ду берун.

Агар олудаи полуда гардӣ
В- агар полудаи осуда гардӣ,
Чу ту олуда бошию гунаҳкор
Кунандат дар ниҳоди худ гирифтор,
В- агар полудадил бошӣ ту дар роҳ,
Фишонон даст бихромӣ ба даргоҳ.
Фарози аршу шеби чоҳ бо туст,
Биҳишту дӯзахат ҳамроҳ бо туст.
Ҳаме то ту чӣ гуна рафт хоҳӣ,
Дар ин раҳ бар чӣ паҳлу хуфт хоҳӣ.
Агар дар пардаӣ, дар парда бошӣ,
Дар он чизе, ки дар вай мурда бошӣ.
Намирад ҳеч бинодил сафеҳе,
Нахезад ҳеч канносе фақеҳе.

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Шунудам ман, ки буда-ст устоде,
Ки харгумкардаро овоз додӣ.
Чу кард ин кор соли шасту ҳафтод,
Паси ҳафтоду як дар назъ афтод.
Чу Азроилаш андар парда омад,
Магар пиндошт, харгумкарда омад.
Бичуст аз ҷойи будаш равзане пеш,
Бурун кард аз дари равзан сари хеш.
Забон бикшод, к-ай ёрон, ки ҳастед,
Харе бо ҷул, кӣ дид?- Ин ҷо фиристед!

❂ ❂ ❂

Азизо, ҳар кӣ даллоли харерост,
Харе зисту харе мурду харе хост.
Чу Исо зинда мир, ай зиндаи пок,
Ки то чун хар намирӣ дар гави хок.
Ду беморист ҷонатрову танро,
Зи ҳар ду дур гардон хештанро.
Зи бемории тан маргат раҳонад,
Ба бемории ҷон маргат расонад.
Бирав, з-ин ҳар ду беморӣ ҷудо шав,
Ва ё гирдоби чандине бало шав.
Ту ранҷурию ранҷат ози дунёст,
Ки ранҷурии мо дар зоди уқбост.

Агар ин ҷо нагардад аз ту он дур,
Бимонӣ аз камоли ҷовидон дур.
Чу дар дунё ба мурдан уфтодӣ,
Яқин медон, ки дар уқбо бизодӣ.

Ба дунё- дар ба марг афтодани туст,
Ба уқбо- дар ба мурдан зодани туст.
Чу ин ҷо мурдӣ, он ҷо зодӣ, ай дӯст,
Суханро боз кардам пеши ту пӯст.
Хушии ин ҷаҳон хории он ҷост,
Ҳавову ҳирс бемории он ҷост.
Ба вақти марг ҷаҳде кун ба икроҳ,
Ки беморӣ- т набвад бо ту ҳамроҳ.
Агар ин ҷо на марди кор ойӣ,
Ба уқбо кӯдаке бемор ойӣ.
Касе, к-ин ҷо зи модар кӯр зояд,
Ду чашми ӯ ба уқбо кай кушояд!
Касе, к-ӯ кӯри уқбо дошт ҷонро,
Чу кӯри ин ҷаҳон аст он ҷаҳонро,
Аз ин ҷо бурд бояд чашми равшан
В-агар чашме бувад чун чашми сӯзан.
Агар бо худ барӣ як зарра нуре,
Бувад з-он нури хуршедат ҳузуре.
Агар як зарра нурат гашт ҳамроҳ,
Ба қадри он шавӣ з-асрор огоҳ.
В-аз он пас нури ту бармефизояд,
Дари ту паҳнтар бармекушояд.
Ба бисёрӣ барояд андаки ту,
Шавад донои болиғ кӯдаки ту.
Чу бо ҳам ояд он нури фаровон,
Шавад он ҷумла бар ҷони ту товон.
На чун реги замин бисёр гардад,
Ба ҳам пайвандаду кухсор гардад.
В-агар бе ҳеч нуре мурда бошӣ,
Миёни сад ҳазорон парда бошӣ.
Бимонӣ чун пиёзе пӯст бар пӯст,
Ҳаме сӯзӣ, чу набвад мағзат, ай дӯст.
Зи бемағзӣ чунон дар сӯз монӣ,
Ки месӯзӣ, на шаб, на рӯз донӣ.
В-агар мағзе бувад дар пӯст бо ту,
Даруни мағз ояд дӯст бо ту.

Агар дар пардаи дил мағз дорӣ,
Диле пурхору коре нағз дорӣ.

Чу тухми мурғ дорад мағзпарда,
Дар оташ ҳамчу ях гардад фусурда.
Ба мағз андар надорад нор коре,
Ки мумкин нест ҷуз дар пӯст норе.
Чу хоҳӣ кард бар оташ гузора.
Туро аз мағзи андак нест чора.
Бибояд андакат, гар нест бисёр,
Бибояд донае, гар нест хирвор,
Чу андак бошадат, бисёр гардад,
Чу як дона бувад, хирвор гардад.
Зи ту гар донаи маъно барояд,
Аз он сад шох чун Тӯбо барояд.
Намебинӣ дарахтони сарафроз,
Ки ҳар як беш тухме нест з-оғоз!
Зи худ ғоиб машав дар ҳеч ҳоле,
Ки то ҳар соате гирӣ камоле.
Ҳаме чандон, ки аз худ медароӣ
Зи зери сурати худ мебароӣ.
На дар сурат ба сад маънӣ гузаштӣ,
Аз он гаҳ омадӣ, то мегузаштӣ?
Дар аввал нутфае гаштӣ ҳам ин ҷо,
Кунун аз Арш бигзаштӣ ҳам ин ҷо.
Ҳамонӣ ту, ки будӣ, лек он аст,
Ки ин соат туро аз Ҳақ нишон аст.
Нишоне на ҳувайдо, на ниҳонист,
Нишонест, он-к айни бенишонист.
Чу аз сурат бароӣ дар маонӣ,
Аён гардад ба чашми ту нишоне.
Зи сурат даргузар, то хок гардӣ,
Ки чун ту хок гардӣ, пок гардӣ.
Касе, к-ӯ хок гардад гил шавад пок,
Ки асрори ду олам ҳаст дар хок.
Бибин ин ҷумла асрори дигаргун,
Ки сар меоварад аз хок берун.
Агар на хок асли пок будӣ,
Гили Одам куҷо аз хок будӣ?
Вале бо нафси саг то менишинӣ,
Ту асрори замин ҳаргиз набинӣ.

Саги нафси ту андар зиндагонӣ
Бурун аст аз намаксори маъонӣ.

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Ба гӯристон яке девона бигрист
Бад-ӯ гуфтанд:-Андар гӯрҳо кист?!
Чунин гуфт ӯ, ки муште халқи мурдор,
Валекин уфтода дар намаксор.
Чу зери хок яксар хок гарданд,
Намак гардандy яксар пок гарданд.
Вале гар набвад аз имон намак-шон,
Дар оташ афканад даври фалак-шон.

❁ ❁ ❁

Сафар ин асту раҳ ину қарор ин,
Зи худ бигзар, ки кор ин асту бор ин.
Дареғо, к-ин сафарро дастгаҳ нест,
Ба торикӣ дарафтодему раҳ нест.
Яқин медон, ки роҳе бекарон аст,
Раҳе тира, чароғаш нури ҷон аст.
Бирав, баркаш хушӣ нохун зи дунё,
Дилу ҷонро мунаввар кун ба уқбо.
Агар бе дониш аз гетӣ шавӣ дур,
Бимонад чашми ҷон ҷовид бенур.
Ҷаҳони покро чашме дигар дон,
Ки чашм он аст в-ин як сояи он.
Агар хоҳӣ, ки он чашмат шавад боз,
Бирав, ҷон дар камоли дониш андоз,
Ки баъд аз марг ҷони марди доно,
Бувад бар ҳар-ч рой орад тавоно.
Чу танро қут бояд, то физояд,
Зи дониш низ ҷонро қут бояд.
Марав бе донише дар роҳ гумроҳ,
Ки роҳе дуру торик асту пурчоҳ.
Чароғи илму дониш пеши худ дор
В-агарна дар чаҳ афтӣ сарнигусор.
Касе, к-ӯро чароғе мустақим аст,
Чароғашро зи боди тунд бим аст.

Касе, к-ӯро чароғи донише нест,
Яқин донам, ки дар осойише нест.

Зи ду чизат камол аст андар ин роҳ
Фанои маҳз ё на, ҷонат огоҳ.
В-агар дониш бувад, кирдор набвад,
Турову донишатро бор набвад.
Сухан чун аз сари дониш барояд,
Аз он дил нури осойиш бароядь.
Сухан гар гӯйию оҳиста гӯйӣ,
Туро ҳаргиз наёрад зардрӯйӣ.
Ҳакиме хушзабон покиза гуфта-ст,
Ки «дар зикри забон мардум нуҳуфта-ст».
Ту гар донанда бошию нагӯйӣ,
Нахоҳӣ бандаи Ҳақро накӯйӣ!
Чу Яздон гавҳарат дода-ст бисёр,
Ба шукри он забонро кун гуҳарбор.
Ба дониш кӯш, гар бинодилӣ ту,
Чаро, охир, чунин беҳосилӣ ту?!
Агар бар ҳам ниҳӣ сад порсоӣ,
Чу илмат нест, кай ёбӣ раҳоӣ?!
Бувад бе илм зоҳид сухраи дев,
Қадам дар илм зан, ай марди колив!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Ба масҷид- дар бихуфт он олими роҳ
Ситод андар намоз он ҷоҳил он гоҳ.
Яке Иблисро дид истода,
Бад-ӯ гуфто:-Чӣ кор аст уфтода?
Лаъин гуфто:-Ҳамехоҳам ҳам акунун,
Ки ҷоҳилро барам аз роҳ берун.
Валекин з-он надорам тоқату тоб,
Ки метарсам аз он донои дар хоб.
Гар он доно набудӣ пойбастам,
Чу муме буд он нодон ба дастам.

❂ ❂ ❂

Фиғон з-ин сӯфии дар ҳилм монда,
Вале дар ҳилми худ бе илм монда.
Дар ин дарёи муғриқ ғӯта бояд,
На дому зарқу далқу фӯта бояд.
Чу хас дар рӯйи дарё дар тавофӣ,
Чу ғаввосӣ надонӣ, чанд лофӣ?!

Сухан то чанд ронӣ дар ниҳоят,
Ки мондӣ бар сари роҳи бидоят.
Чаро чандин ба гирди ком гардӣ,
Ки аҳли дардро бадном гардӣ.
Агар дар роҳи дин гарде- т будӣ,
Зи номардии худ дарде- т будӣ.
Ҳар он касро, ки дарди кор бигрифт,
Ҳама ҷону дилаш дилдор бигрифт.
Агар ҳаргиз бигирад дарди инат,
Шавад илмуляқин айнуляқинат.
Ба дард ояд дар ин раҳ, ҳар кӣ мард аст,
Ки ковини арӯси хулд дард аст.
Сухан, к-он аз сари дарде дарояд,
Касе, к-он бишнавад, марде барояд.
Сухан, к-аз илм гӯйӣ, рост он аст,
Маро аз аҳли дил дархост он аст.
В-агар илми ладуннӣ дорӣ, ай дӯст,
Бувад илми ту мағзу илми мо пӯст.
Чу илмат ҳаст, дар илмат амал кун,
Пас аз илму амал асрор ҳал кун.
Шутурмурғӣ, ки вақти кор кардан
Чу мурғию чу уштур вақти хӯрдан.
Туро бо илми дин коре бибояд,
Ба қадри илм кирдоре бибояд.
Туро дар илми дин як зарра кирдор
Басе з-он беҳ, ки илми дин ба хирвор.
Бирав, коре бикун, к-ин кори хом аст,
Ки илми дин туро ҳарфе тамом аст.
Касе, к-ӯ донаду кораш набандад,
Бар ӯ бигрӣ, ки ӯ бар хеш хандад.

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Магар марде зи мардони талабкор,
Ба гирди гӯри мардон гашт бисёр.
Шабе мегашт хуш-хуш гирди хоке,
Ба гӯши ӯ расид овози поке,
Ки то кай гӯри мардонро парастӣ?
Ба гирди кори мардон гарду растӣ!

❂ ❂ ❂

Ту дар бечорагӣ аввал қадам неҳ,
В-аз он пас сар суйи хони карам неҳ.
Чу он хони карамро баркашиданд,
Гунаҳкорони осӣ даррасиданд.
Чу хонро пеши иллиюн ниҳоданд,
Сари дарбон зи дар берун ниҳоданд.
Чу дарбонро зи дар берун ниҳода-ст,
Ҳар он касро, ки бояд, дар гушода-ст.
Агар ту бегуноҳӣ, гар гунаҳкор,
Ба хон биншин, ки султон медиҳад бор.
Чу он хони карам густарда омад,
Ҳама кирдори бад нокарда омад.
Машав, ай осии бечора, навмед,
Ки чун пайдо шавад ишроқи хуршед,
Агар афтад ба қасри подшое,
Ҳам афтад низ бар кунҷи гадое.
Касе, к-ӯ барҳана-ст имрӯз дар роҳ,
Дар ӯ беҳ тобад он хуршеди даргоҳ.
Чу кори мухлисон омад хатарнок,
Гунаҳкорон баранд ин гӯй чолок.
Набинад марди худбин подшоро,
Анин-ул-музнибин бояд Худоро.
Дар ин раҳ нест худбинӣ хуҷаста,
Тане лоғар, диле бояд бихаста!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Расид он пирро сирри илоҳӣ,
Ки мардӣ, з-они мо гардид хоҳӣ.
Бирав сӯйи хароботу нишон хоҳ,
Ки пирест он зи ҳаммолони ин роҳ.
Биёмад марду шарҳи ҳоли ӯ хост,
Бад-ӯ гуфтанд:- Дӣ шуд кори ӯ рост.
Ба сад зорию ғам дӣ мурд ин ҷо,
Ҷаҳон бар худ ба сардӣ бурд ин ҷо.
Сапедаш мӯй буду рӯйи зарде,
Ҳама ҳаммолии хумхона кардӣ.
Ҳамебурдӣ сабӯи хамр бар дӯш,
Вале ҳаргиз накардӣ қатрае нӯш.
Ба ҳар гоме, ки дар раҳ биргирифтӣ,
Ба сӯзи ҷону дарди дил бигуфтӣ,
Ки ай дорандаи дунёву дин ҳам,
Бибахш онро, ки онаш нест в-ин ҳам!

АЛ-МАҚОЛАТУ-С-СОБИЪА(7)

Яке дарёи бепоён ниҳоданд,
В-аз он дарё раҳе бо ҷон кушоданд.
Яке бар рӯйи он дарё бурун шуд,
Гаҳе муъмин, гаҳе тарсо бурун шуд.
Дар ин дарё, ки беқаъру канор аст,
Аҷоиб дар аҷоиб бешумор аст.
Зиҳӣ дарёи бепоёни асрор,
Ки на сар дораду на бун падидор.
Гар он дарё на зери парда будӣ,
Ба куллӣ кардаҳо нокарда будӣ.
Ҷаҳоне карда чун пур шуд бад-он нур,
Намонад ҳаст, то набвад аз он дур.
Агар гӯйӣ, чаро монда-ст парда,
Чу он ҷо менамояд ҳечкарда.
Сухан ин ҷо забонро менашояд,
Ки ин ҷуз ақлу ҷонро менашояд.
Суханро дар паси сарпӯш медор,
Забонро аз суханчин гӯш медор.
Касеро нест фаҳми ин суханҳо,
Ту бо худ рӯй дар рӯй ор танҳо.
Машав ранҷа зи гуфти ҳар забоне,
Яқин дорӣ, маранҷ аз ҳар гумоне.
Чу дарё дар тағайюр бош дойим,
Чу мардон дар тафаккур бош дойим.
Камоли худ бидон, к-аз бас тааззум,
Ғуломони туанд афлоку анҷум.
Ҳар он чизе, ки дӣ андар азал рафт,
Фалак имрӯз онро дар амал рафт.
Ҳазорон дур мебояст дар кор,
Ки то ҳамчун туе ояд падидор.
Ба ҳар дам, к-аз ту бармеояд, ай дӯст,
Чунон бояд, ки пиндорӣ яке туст.
Ҳама умрат агар беш аст, агар кам,
Камоли ҷон-тро шарт аст дам, дам.
Ҳаме ҳар лаҳза ҷони маъниандеш,
Тавонад кард худро равнақе беш.
Чу ин ҷо лаззате фонӣ бирондӣ,
Зи сад лаззоти боқӣ бозмондӣ.
Даме, к-ин ҷо хуш омад хӯрду хуфтат,
Дусад чандон хушӣ аз дастрафтат.

Чу дунё киштзори он ҷаҳон аст,
Бикор ин тухм, к-акнун вақти он аст.
Замину об дорӣ, дона дарпош,
Бикун деҳқонию ин корро бош.
Накӯ кун кишти хеш аз ваъдаи ман,
Агар бад афтадат дар уҳдаи ман.
Агар ин киштварзиро наварзӣ,
Дар он хирман ба ним арзан наярзӣ.
Бирав, гар рӯзи бозоре надорӣ,
Бикор ин дона, чун коре надорӣ.
Барои он фиристодан-т ин ҷо - т,
Ки то имрӯз созӣ барги фардо - т.
Агар берун шавӣ нокишта дона,
Ту хоҳӣ буд расвои замона.
Ду касро дар раҳи дин тухм доданд,
Раҳи дунё ба ҳар кас баргушоданд.
Яке зоеъ гузошт он тухм дар роҳ,
Яке мепарваридаш гоҳу бегоҳ.
Ҳаме чун вақти бар хӯрдан дар омад,
Яке бар сар, дигар як дар сар омад.
Бикорӣ, бар дарав, к-ояд падидат,
Дарав вақти гарав ояд падидат!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Сабӯе меситад ринде зи хаммор,
Ки ин соат гарав бистону бардор.
Чу хӯрд он бода, гуфтандаш:-Гарав ку?
Гарав, -гуфто, -манам! Гуфтанд:- Некӯ!
Зиҳӣ некӯ гарав, бархезу рав ту,
Наярзӣ ним ҷав вақти гарав ту.

❂ ❂ ❂

Агар арзандае дорӣ ту бо хеш,
Наярзӣ ту ба назди кас аз он беш.
Туро қимат ба илм асту ба кирдор,
Ту ҳамчун ман дарафзудӣ ба гуфтор.
Ба қадри он ки илму кор дорӣ,
Бад-он арзӣ, бад-он миқдор дорӣ.
Фишондам дурри маънӣ бар ту бисёр,
Вале кай кӯр бинад дурри шаҳвор.

Ту чун наргис ҳама чашмӣ, на бино,
Чу сисанбар ҳама гӯшӣ, на шунво.
Ту ин соат, ки ақлу ҳуш дорӣ,
На бинюшӣ сухан, на гӯш дорӣ.
Дар он соат, ки ақлу ҳуш шуд пок,
Магар хоҳӣ шунидан мурда дар хок.

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Якеро дид он девонаи дин,
Ки турке мурдаро мекард талқин.
Бад-ӯ гуфт:-Аъҷамӣ- турки ту он гоҳ,
Ки зинда буд ноафтода дар гоҳ,
Накӯ нашнуд андар зиндагонӣ,
Ки мурда бишнавад, талқин чӣ хонӣ!
Чу ин турк аъҷамӣ буд, к-аз ҷаҳон шуд,
Магар зери замин тозизафон шуд?

❁ ❁ ❁

Набинӣ, нашнавӣ ҳамчун кару кӯр,
Аз он ангезӣ ин чандин шару шӯр.
Рақиби дасти чапро монда шуд даст,
Зи бас кирдори ту бинвишт пайваст.
Рақиби дасти рост озод аз ту,
Қалам бар коғазе нанҳод аз ту.
Наёрӣ аз намози худ чунон ёд,
Намози ту ба шаҳри кофирон бод!
Наёӣ дар намоз илло ба сад кор,
Ҳисоби деҳ кунию кори бозор.
Чу гурба рӯй шӯйӣ баъд аз он зуд,
Занӣ боре дуе сар бар замин зуд.
Назора мекунӣ аз беқарорӣ,
Замоне дил дар ӯ ҳозир надорӣ.
Намозе нағз бигзорию тоза,
Сабуктар аз намози бар ҷаноза.
Ғамат он лаҳза беандоза афтад,
Ки он дам кайкат андар поза афтад.
Чу бигзорӣ намози худ ба мардӣ,
Надонӣ, то чӣ хондӣ, ё чӣ кардӣ.
Шараҳ дунё сарат буррад ба ҳече,
Сар аз пеши Худо то чанд печӣ?

Агар ин худ намоз аст, ай сабукдил,
Гаронҷонӣ макун, инат хунук дил.
Ту донӣ, к-ин намози нонамозӣ
Ба ришат дархурад то кай зи бозӣ?

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Шунуд он рустоӣ ин сухан рост,
Ки анбар фазлаи говони дарёст.
Гаве пуроб андар деҳ фурӯ кард,
Биёмад, аз харӣ говӣ дар ӯ кард.
Ҳама саргини гов аз об бардошт,
Бад-он анбарфурӯш омад, ки зар дошт.
Бад-ӯ гуфт:-Ин зи ман бистон, бидеҳ зар,
К-аз ин беҳтар набинӣ ҳеч анбар!
Чу мард он дид, гуфто:-Сар ба раҳ ор,
Ки ин риши туро шояд, нигаҳ дор.
Чу ҳар кас подшоҳи риши хеш аст,
Чу ту шаҳро чунин анбар ба риш аст.
Чу ришат дид гов, ин анбарат дод,
Ба риш аз куни гов ин анбарат бод!

❁ ❁ ❁

Ту гар бо Ҳақ ба шаб- дар розгӯйӣ,
Дигар рӯз он ба фахре боз гӯйӣ.
Макун, гар бандаӣ, тоъат баҳоӣ,
Ки он ширке бувад андар худоӣ.
Чу ту бифрӯхтӣ тоъат ба сад бор,
Яқин медон, ки ҳақ набвад харидор.
Риёву уҷб кӯҳи оташин аст,
Намедонӣ, ки кӯҳи дӯзах ин аст?!
Агар ту тоъати Иблис кардӣ,
Чу уҷб орӣ дар он, Иблис гардӣ.
Ҷаве уҷби ту, гар тоъат ҷаҳонест,
Мисоли оташе дар пунбадонест!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Таваккулкардае, коруфтода
Ба ҷой овард чил ҳаҷҷи пиёда.
Магар дар ҳаҷҷи охир бохабар буд,
Гузар кардаш ба хотир ин хатар зуд,

Ки чил ҳаҷҷи пиёда кардаам ман,
Ба инсофе басе хун х(в)ардаам ман.
Чу дид он уҷб дар худ, мард бархост,
Мунодӣ кард дар Макка чапу рост.
Ки чил ҳаҷҷи пиёда ин ситамкор,
Ба ноне мефурӯшад, ку харидор?
Фурӯхт охир ба нонею ба саг дод,
Яке пир аз пасаш даррафт чун бод.
Задаш муҳкам қафоею бад-ӯ гуфт,
Ки ай хар, ин замон чун хар фурӯ хуфт!
Ту гар чил ҳаҷ ба ноне мефурӯшӣ,
Қавӣ меоядат, чандин чӣ ҷӯшӣ,
Ки Одам ҳашт ҷаннат, ҷумла пурнур
Ба ду гандум бидод, аз пеши ман дур!

❁ ❁ ❁

Нигаҳ кун, ай зи номардӣ муроӣ,
Ки то мардон куҷову ту куҷоӣ?
Ту гӯйӣ, ман бигӯям тарки ин кор,
Вале вақте, ки вақт ояд падидор.
Гар акнун тарки кори хеш гирам,
Басе бебаргӣ андар пеш гирам.
Намегӯям, ки тарки кори х(в)ад кун,
Валекин ҳам намегӯям, ки бад кун.
Ба ҷузве ин замон тухме накӯ кор,
Ки то он гаҳ, ки кул гардӣ накӯкор.
Ту ҳар тоъат, ки ин соат тавонӣ,
Ба ҷой овар, к-аз ин ҳам бозмонӣ!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Яке бар хум нишасту хеш хам сохт,
Ки атлас боядам бо аспу бо сохт.
Бад-ӯ гуфтанд:- То атлас шавад рост,
Зи карбосат бибояд пераҳан хост.
Бар ин он мард дар хум хӯрд савганд,
Ки савгандам нахоҳам бар хум афканд,
Ки то ман атласи румӣ набинам,
Дар ин хум то бимирам менишинам.
Ту низ, ай марди ғофил, ҳамчунонӣ,
Ба ғафлат хеш дар хум менишонӣ.

Барой аз хум, ки то дар хум нишастӣ,
Чу хоки зери пойи чарх пастӣ.
Агар гардун кулаҳ созад зи меҳрат,
Қабо танг ояд аз даври сипеҳрат.
Агар хоҳӣ таби ларз аз фалак хост,
Ба ту надҳад, ки гӯяд навбати мост.
Аз ин дарё, ки гӯёи хомӯш аст,
Бутонро чашми пурдур ҳамчу гӯш аст.
Ту ҳар ҷавре, ки мебинӣ, шаке нест,
Ки он аз нуҳ фалак худ даҳяке нест.
Фалак, хоҳӣ ба нохоҳӣ басар кард,
Ки ин саргашта бо ӯ сар ба сар кард.
Зи чашми ман замин з-он лаъл гирад,
Ки ҳар дам осмонам наъл гирад.
Зи бас хун, к-аз дилам ҳар чашм рад шуд,
Зи хуни худ дилам дар хуни х(в)ад шуд.

Маро нест осиё бар кори ҷорӯб,
К-аз ин ҳафт осиё гаштам лагадкӯб.
Касе ҷорӯб агар мебаргирифтӣ,
Аз ин ҳафт осиё дона бируфтӣ.
Чунон бар фарқи ман чарх осиё ронд,
Ки мӯям зери гарди осиё монд.
Маро бо ҳалқаи чархи дутопушт,
Бибояд кӯфт ҳар дам ҳалқаи мушт.
Ба ҷанги халқ хуршеди ҷаҳонсӯз
Ниҳад бар гӯши асп ин найза ҳар рӯз.
Дар ин ҷангоштӣ Сура набинӣ,
Ки оби Хизр дар шӯра набинӣ.
Чунин осон наёрам дод шарҳаш,
Ки ҳар дам мебияндозам ба тарҳаш.
Дар ин раҳ, ай писар, чи пову чи сар,
Дар ин ҳафт осиё чи хушку чи тар!
Гарат имрӯз заррин шуд ситона,
Ба дар бозат ниҳад фардо замона.
Ба дастат боз шуд ганҷе зи айём,
Валекин ҳаст ин ганҷат ҳама вом.
Ба умре гар футӯҳе ёфт рӯҳат,
Лагад хоҳад задан андар футӯҳат.
Ҷаҳон пешат чу барқе бозхандад.
В-аз он пас пеши барқат бозбандад.

Бигардон рӯй з-ин водии ҳайрат,
Ки бар рӯят равон кард оби ҳасрат.
Агар биншаст кори ту ҳама рост,
Аз ин хон гурсунатар боядат хост.
Ту чун пирӣ, бирав, мангар зи пас боз,
Ки аз пас нангарад пире ба кас боз.
Чу на дил дорӣ, охир, на димоғе,
Дабиристон чӣ гирӣ аз калоғе?
Чу бом аз як лагад ояд фарошеб,
Наёрад тоқати ошӯбу осеб.
Чу ту барги қафо х(в)ардан надорӣ,
Сари худ гир, чун гардан надорӣ.
Гадоеро назебад подшоӣ,
Ки бо кӯсу алам набвад гадое.

Ту бе сар чун гиребоне бимонда,
Сари дин нестат, з-онӣ бимонда.
Зи худ дар сар макун, гар ҳушёрӣ,
Ки ту сармаст дар сар карда дорӣ.
Бад ин охур чу хар бекор то чанд,
Фурӯ карда зи сар афсор то чанд?
Танат домест, ҷон мурғе азиз аст,
На тан донӣ, на ҷон, то худ чӣ чиз аст!
Ба вақти назъ дар худ саҳват афтод,
Ки мурғи ногирифта кардӣ озод.
Ниҳодӣ бар ҳаму бар ҳам намондат,
Ҳисобе баргирифтӣ, вонахондат.
Куҷо афтодӣ, ай Аттор, охир,
Фурӯ магзор он асрор, охир!

АЛ-МАҚОЛАТУ-С-СОМИНА (8)

Азизо, гар шавӣ аз хоб бедор,
Хабар ёбӣ зи шодиҳои бисёр.
Агарчи ҷумла дар андӯҳу дардем,
Яқин донам, ки охир шод гардем.
Чу хоре ҳаст, райҳон низ бошад,
Чу дарде ҳаст, дармон низ бошад.
Агар имрӯз зоҳир нест дармон,
Шавад зоҳир, чу ояд вақти фармон.
Аз он аз ҳад гузашт ин қиссаи мо,
Ки дард омад зи қисмат ҳиссаи мо.

Ҷаҳонеро, ки дармон аст ҳисса,
На ҳисса бошад он ҷову на қисса.
Бидонистем бе шубҳат яқин мо,
Ки хуш хоҳем будан баъд аз ин мо.
Ба ҳар ранҷе, ки мо ин ҷо кашидем,
Ба ҳар дардею андӯхе, ки дидем.
Яке шодӣ иваз ёбем он ҷо,
Биё, то зуд биштобем он ҷо.
Варои он ки мо ҷумла дар онем,
Балоест ин, ки чизе менадонем.
Чаро нохушдилӣ, ай марди дарвеш,
Ки бисёре хушӣ дорӣ ту дар пеш.

Зиҳӣ лаззат, ки накди он ҷаҳон аст,
Ҳама лаззат алалитлоқ он аст.
Аз онаш гар бувад як зарра рӯзӣ,
Зи шавқи зарраи дигар бисӯзӣ.
Ҷаҳони ҷовидон хуш-хуш ҷаҳонест,
Ки куллӣ ин ҷаҳон з-он як нишонест.
Ҳама пайғамбаронро ҷой он ҷост,
Дилу дин, ҷону ҷонафзой он ҷост.
Ҳама рӯҳоноён он ҷо муқиманд,
Ҳама ҳурон дар он маҷлис надиманд.
Гар он ҷо боядат, к-аз ман шунидӣ,
Ҳаме аз худ бимир, он ҷо расидӣ.
Гар ин ҷо аз вуҷуди худ бимирӣ!
Ҳам ин ҷо ҳалқаи он дар бигирӣ!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Ҳакими Ҳинд сӯйи шаҳри Чин шуд,
Ба қасри шоҳи Туркистонзамин шуд.
Шаҳе медид, тӯтӣ ҳамнишинаш,
Қафас карда зи сахтӣ оҳанинаш.
Чу тӯтӣ дид ҳиндуро баробар,
Зафон бикшод тӯтӣ ҳамчу шаккар,
Ки аз баҳри Худо, ай корпардоз,
Агар рӯзе ба Ҳиндустон расӣ боз,
Саломи ман ба ёронам расонӣ,
Ҷавобе боз орӣ, гар тавонӣ.
Бад- эшон гӯй:- Он маҳҷурмонда,
Зи чашми ҳамнишинон дур монда.

Ба зиндону қафас чун сӯгворе,
На ҳамдарде маро, на ғамгусоре.
Чӣ созад, то расад назди шумо боз
Чӣ тадбир аст? Гуфтам бо шумо роз.
Ҳаким охир чу бо Ҳиндустон шуд,
Бари он тӯтиёни дилситон шуд.
Ҳазорон тӯтии дилзинда медид,
Ба гирди шохҳо парранда медид.
Гирифта ҳар яке шаккар ба минқор,
Ҳама дар кору фориғ аз ҳама кор.

Фалак сарсабзи акси парри эшон,
Магас гашта ҳумой аз фарри эшон.
Ҳакими Ҳинд он асрор баргуфт,
Ғами он тӯтии ғамхор баргуфт.
Чу бишниданд посух некбахтон,
Дарафтоданд яксар аз дарахтон.
Чунон аз шох афтоданд бар хок,
Ки гуфтӣ ҷон баромад ҷумларо пок.
Зи ҳоли марги эшон марди ҳушёр
Аҷаб монду пушаймон шуд зи гуфтор.
Ба охир сӯйи Чин чун боз афтод,
Суйи он тӯтӣ омад, роз бигшод.
Ки ёрон аз ғами ту ҷон набурданд,
Ҳама бар хок афтоданду мурданд.
Чу тӯтӣ он сухан бишнид, дарҳол
Бизад андар қафас лахте пару бол,
Чу боде оташе дар хештан зад,
Ту гуфтӣ ҷон бидод ӯ низу тан зад.
Яке омад, фиреби ӯ набишнохт,
Гирифташ пою андар гулхан андохт.
Чу дар гулхан фитод он тӯтии х(в)аш,
Зи гулхан барпариду шуд чу оташ,
Нишаст ӯ бар сари қасри Худованд,
Ҳакими ҳиндро гуфт:-Ай ҳунарманд,
Маро таълим доданд он азизон,
Ки ҳамчун барг шав бар хок резон.
Талаб кори халосӣ ҳамчу мо кун,
Раҳоӣ боядат, худро раҳо кун!
Бимир аз хеш то ёбӣ раҳоӣ,
Ки бо мурда нагиранд ошноӣ.

Ҳар он гоҳе, ки аз худ даст шустӣ,
Яқин дон, к-аз ҳама доме биҷастӣ.
Ба ҷой овардам аз ёрони худ роз,
Кунун рафтам бари ёрони худ боз.
Ҳама ёрони ман дар интизорам,
Мани бекор ин ҷо бар чӣ корам!

❁ ❁ ❁

Чу ту мурдӣ, ба ҳамҷинсон расидӣ,
Ба хилватгоҳи улвӣ орамидӣ.
Чу мурдӣ, зиндаи ҷовид гаштӣ,
Худоро бандаи ҷовид гаштӣ.
Чӣ хоҳӣ кард, гулхан ҷойи ту нест,
Қабои хок бар болои ту нест.
Азизо, ҷаҳд кун, гар роз ҷӯйӣ,
Ки бо худ рози худ ме бозҷӯйӣ.
Бурун гирӣ зи чандин парда х(в)адро,
Падид орӣ ба хосийят хирадро.
Чу вақти хоб меояд фарозат,
Чаро медорад аз асрор бозат?
Ба вақти хоб бехуд мебимонӣ,
Чӣ гуна ҳамраҳат гардад маъонӣ!
Бад-он сон рағбате дорӣ ту дар хоб,
Ки яксон аст бо ту оташу об.
Чу роҳи панҷ ҳис дар хоб бастат,
Чаро завқе надорад ҷони мастат?
В-агар гӯйӣ, ки ҷон з-он аст безавқ,
Ки дорад сӯйи худ бибридани шавқ.
Чаро вақти риёзат ҷони хушёр,
Туро дар завқ меорад ба як бор?
Ғараз ин аст, ай ҷӯяндаи роз,
Ки ту хуфта наёбӣ хешро боз.
Чу хуфтӣ, қатра афтодат ба қулзум,
Шудӣ дар бехудӣ ё дар худӣ гум.
Ба бедорӣ агар аз худ шавӣ дур,
Чу хуфтӣ, гаштӣ андар бехудӣ нур.
Дилат аз худ ба бедорӣ нишон ёфт,
Ки бедорӣ ба бедорӣ тавон ёфт.
В-агарна шабнами торики равшан,
Дар ин дарё бувад чун ширу равған.

Яке, к-ӯ шири ӯ ар об шуд х(в)аш,
Вале равған ҷудо гашту мушавваш.
Машав ин ҷо ҳулулӣ, ай фузулӣ,
Ки набвад марди мустағриқ ҳулулӣ!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Чунин гуфта-ст он хуршеди ислом,
Ки толеъ шуд зи бурҷи хоки Бастом,
Ки ман бибридаам дар гоҳу бегоҳ
Себора сӣ ҳазорон сол дар роҳ.
Чу раҳ доданд бар арши маҷидам,
Ҳам он ҷо пеш омад Боязидам.
Нидо кардам, ки ё Раб, парда бардор!
Зи парда Боязид омад падидор.
Бипурсиданд аз ӯ, к-ай хоси даргоҳ,
Ба Эзид кай расад банда дар ин роҳ?
Чунин гуфт ӯ, ки ҳаргиз кас расида-ст,
Аҷаб бошад, гар ин ҷо кас надида-ст.
Бад-ӯ гуфтанд:-Ай хуршеди анвар,
Чӣ чиз аст андар ин дарё аҷабтар?
Аҷабтар, -гуфт, -наздики ман он аст,
Ки дар дарё зи худ касро нишон аст.
Куҷо ту з-ин аҷабтар роз ёбӣ,
Ки як шабнам зи дарё бозёбӣ.
Дар ин ҳазрат се қатра-сту ду пиндор,
Ҷудо ҳар қатраро бахре падидор.
Яке дӯзах агар пиндори зишт аст,
Дувум пиндори некӯро биҳишт аст.
Савум қатра-ст дар дарёи асрор,
Ки он ҷо нест ҷону ҷисм бедор.
Мақоми ваҳдати кул бешак он ҷост,
Ту бе ту шав, ки «утрук нафсак» он ҷост.
Туро накде бибояд дар раҳи дур,
Ки ҷонро завқ бошад, дидаро нур.
Гар он шойистагӣ ҳосил кунӣ ту,
Ҳам ин ҷо он ҷаҳон манзил кунӣ ту.
Ҳузуре чун туро ҳамроҳ бошад,
Дилат шойистаи он раҳ бошад.
Хиромон мешавӣ дар олами ишқ,
Нигаҳ дорӣ асоси муҳками ишқ.

Агар сармо шавад ногаҳ падидор
В-агар гармо шавад дар раҳ падидор,
Чу ишқат ҳамдаму ҳамроҳ бошад,
Туро сармо наву гармоҳ набошад.
Ту меҳоҳӣ, ки ҷамъ ойӣ, бияндеш,
Ту ҳар соат парешонӣ кунӣ беш!

Туро доданд оби зиндагонӣ,
Ту дар обе чунин каввора ро онӣ.
Ҳар он каввора, к-андар деҳ бигардад,
Ба ҳам кун бӯ, ки корат беҳ бигардад.
Агар сӯйи деҳе раҳ мебарӣ ту,
Чаро аз меҳдеҳе ғофилтарӣ ту?
Бирав, дил ҷамъ дор, ай дӯст, имрӯз,
Ки то фардо намонӣ дар тафу сӯз.
Чу зери хок дил пурхун кунӣ ту,
Гарат унсе набошад, чун кунӣ ту?
Пароканда машав, то во намонӣ,
Ҳузуре ҷӯй, то танҳо намонӣ.
Надонам, то дили осуда ҷон бурд,
Дили шӯрида он ҷо кай тавон бурд?!
Зи Ҳақ бояд, ки чандон ёд дорӣ,
Ки гум гардӣ гар аз ёдаш гузорӣ.
Чу дил пур ёди Ҳақ дорӣ, зафонат
Бувад дар охират ҳамроҳи ҷонат.
Басе ёдаш куну гум шав дар он ёд,
Чунин карданд мардони ҷаҳон ёд!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Сухан бишнав зи султони тариқат,
Сипаҳсолори дин, шоҳи ҳақиқат.
Ба ҳар ҷузве ҳазорон кул алалҳақ,
Ба кул маҳбуби Ҳақ, маъшуқи мутлақ.
Шигарфе, к-офтоби ин вилоят,
Дар ӯ метобад аз бурҷи ҳидоят.
Сулаймони сухан дар мантиқ-ут-тайр,
Ки ин кас Бӯсаъид аст ибн Абулхайр,
Чунин гуфт ӯ, ки дар ҳар кору ҳар ҳол,
Нишони пай ҳамеҷустам басе сол.
Чу дидам он-ч ҷустам, гум шудам ман,
Ҳаме чун қатра дар қулзум шудам ман.

Кунун гум гаштаам дар пардаи роз,
Наёбад гумшуда гумкардаро боз.

❁ ❁ ❁

Чу гум гаштӣ зи гумкарда чӣ ёбӣ,
Чу раҳ шуд паст, дар парда чӣ ёбӣ?
Касе нанҳод ҳаргиз пой дар роҳ,
Ки касро нест пойи роҳи дилхоҳ.
Кадомин солику чӣ роҳ, охир?
Мисоли ин зи ман дархоҳ, охир!
Ҳаданге, к-аз камони ростхона
Бурун шуд, меравад сӯйи нишона.
Касе, к-ӯ дар ҳузур афтод бехост,
Дар ин раҳ чун ҳаданге меравад рост.
Ту дойим дар ҳузури хештан кӯш,
Даме ҳозир ба ду гетӣ бимафрӯш.
Аз он ҳайбат в-аз он иззат бияндеш,
Ки то ту хештан баргирӣ аз пеш.
Чунон кун аз тафаккур ақлу тамйиз,
Ки дар олам яке бинӣ ҳама чиз.
Бар ин даргаҳ чӣ мепиндорӣ, ай дӯст,
Ки аз мағзи ҷаҳон фарқест то пӯст.
Чу мағзу пӯст аз як ҷойгаҳ рафт,
Чаро ин як ба моҳӣ, он ба маҳ рафт?!
Яқин медон, ки мағзу пӯст яксон-ст,
Вале аз пеши чашми хоҷа пинҳон-ст.
Ба тавҳид ар гушояд чашми ҷонат,
Барорад бонги субҳонӣ забонат.
Чу дар чашмат ҳама чизе яке гашт,
Куҷо ёрад ба гирди ту шаке гашт?
Куҷост он тезчашме, к-ӯ фурӯ дид,
Бар ҳар-ч андар нигоҳе кард, ӯ дид?
Ҳазорон қарн бо сар шуд чу гарде,
Ки то ҷойе баромад номи марде.
Ту худро менадонӣ, чун кунам ман,
Ки ин шак аз дилат берун кунам ман?
Агар сад қарн ёбӣ зиндагонӣ,
Набинӣ хештанрову надонӣ!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Чунин гуфт он бузурги кордида,
Ки буд ӯ неку бад бисёр дида,
Ки холиқ ҳар-чро дода-ст ҳастӣ,
Чи пешу пас, чи болову чи пастӣ,
Чи анҷум, чи фалак, чи меҳру чи моҳ,
Чи дарё, чи замин, чи кӯҳу чи коҳ,
Чи лавҳу чи қалам, чи аршу курсӣ,
Чи рӯҳонӣ, чи каррубӣ, чи инсӣ,
Чи май, чи ангубин, чи хулду чи ҳур,
Чи моҳию чи маҳ, чи нору чи нур,
Чи Шарқу Ғарб, чи аз Қоф то Қоф,
Чи ҳар-ч омад бурун аз «нун» в-аз «коф»,
Чи асроре, ки дар ҳар ду ҷаҳон ҳаст,
Чи лаззоте, ки пайдову ниҳон ҳаст,
Чи андар ҳар ду олам зарра-зарра,
Чи андар ҳафт дарё қатра-қатра.
Ҳама бинмоядат равшан чу хуршед,
Чунон к- он ҷумла мебинӣ ту ҷовид.
Вале мӯйе ба ту нанмояд аз ту,
Туии ту ниҳон мебояд аз ту.

❂ ❂ ❂

Агар чашми ту бар рӯйи ту афтод,
Зи ишқи ту барояд аз ту фарёд.
Агар мебоядат бӯйе ҳам аз ту,
Риёзат кун, ки пур шуд олам аз ту.
Чаро андар ғалат афтодӣ, охир,
Чаро аз бандагӣ озодӣ, охир?
Адам дидӣ, назар бигмоштӣ ту,
Вуҷуди худ адам пиндоштӣ ту.

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Шунудам ман, ки тӯтиро авалдар
Ниҳанд ойинае андар баробар.
Чу тӯтӣ рӯйи ойина бибинад,
Чу хешеро ҳар ойина бибинад.
Яке гӯянда хушалҳону дамсоз,
Барорад аз паси ойна овоз.
Чунон пиндорад он тӯтии дилбар,
Ки ҳаст овози он тӯтии дигар,

Чу ҳарфе бишнавад, гардад дилаш шод,
Ба лутфе гирад ӯ ҳарфе чунон ёд.

❁ ❁ ❁

Вуҷуди ойина-ст, аммо ниҳон аст,
Адам ойинаро ойинадон аст.
Ҳар он сурат, ки дар нақсу камолест,
Дар ин ойина аксею хаёлест.
Чу ту ҷуз акси як сурат набинӣ,
Ҳама бо акс хезию нашинӣ.
Ту пиндорӣ, ки ҳар овозу ҳар кор,
Аз он акс аст, к-аз аксе хабардор.
Ҳама халқон ҳам аз худ бехабар дон,
Ҳама чизе тилисми якдигар дон.
Чу ту дар пеши ойина нишинӣ,
Набинӣ ойина ту, рӯй бинӣ.
Вуҷуд ар заррае гаштӣ падидор,
Шудӣ з-ин ҳар ду гетӣ сарнигунсор.
Вуҷуд оташ, ҷаҳон чун пашми чида,
Намонда пашму оташ орамида.
Ҷаҳону ҳар-ч дар ҳар ду ҷаҳон аст.
Чу аксесту туро бар акси он аст.
Агар ҷуз акс чизе бар ту афтад,
Чу он ҳаллоҷ оташ дар ту афтад.
Барорӣ пунбаи пиндорат аз гӯш,
Дароӣ чун хуми хумхона дар ҷӯш.
Саропоят яке гардад чу фармук,
Чу мардон тарк гирӣ пунбаву дук.
Шавад чун пунбае мӯйи сиёҳат,
На сар монад, на пунба дар кулоҳат.
Чу ту як донаи пунба наярзӣ,
На ҳаллоҷӣ кунӣ дигар, на дарзӣ.
Туро пунба кунад аз худ, ки ҳин, дур,
Ки бар ҷойи ту мебиншинад он нур.
Машав зинҳор, ай марди фузулӣ,
Аз ин маънӣ, ки ман гуфтам, ҳулулӣ.
Ҳулулу иттиҳод ин ҷо ҳаром аст,
Валекин кори истиғроқ ом аст.

Чароғ он ҷо ки хуршеди мунир аст,
Миёни буду нобуде асир аст.

Чу ҷойе, на адад бошад, на эъроз,
На аҷсому на аҷзову на абъоз.
Ҳар он ҳукме, ки кардӣ он ту бошӣ,
Азиму олиму дайён ту бошӣ.
Ҳар он васфе, ки Ҳақро кард хоҳӣ,
Чунон донам, ки инсе фард хоҳӣ.
Ту андар васфи ӯ чизе, ки донӣ,
Зи дафтарҳои ваҳми хеш хонӣ.
Чу фаҳми ту ту бошӣ, ӯ набошад,
Агар васфаш кунӣ, некӯ набошад.
Чу на ӯсту на ғайри ӯ сифоташ,
Сифоташ чун кунӣ, бишнос зоташ!
Бад-ӯ бишнос ӯро, роҳат ин аст,
Тариқи ҷони маънихоҳат ин аст!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Бурун шуд аблаҳе бо шамъ аз дар,
Бидид аз чарх хуршеди мунаввар.
Зи ҷаҳли худ чунон пиндошт ҷовид,
Ки бе ин шамъ натвон дид хуршед.

❂ ❂ ❂

Бад-ӯ бишнос ӯрову фано шав,
Дар он айни фано айни бақо шав.
Ту боқӣ гардӣ, ар гардӣ ту фонӣ,
Ту гардӣ ҷумла, гар бе ту ту монӣ!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Чунин гуфта-ст Шайхи Маҳна як рӯз,
Ки як тан бин ҷаҳону дида бардӯз.
Замин пур Боязид аст, осмон ҳам,
Вале ӯ гум шуда андар миён ҳам.

❂ ❂ ❂

Чӣ мегӯям, куҷо афтодам ин ҷо,
Ки ҷон дар мавҷи оташ додам ин ҷо.
Қадам то кай занам дар раҳ ба ҳар сӯй,
Чу аз худ менаёбам як сари мӯй?
Басе рафтам дар ин роҳи хатарнок,
Надидам одамиро ҷуз кафи хок.

Кафе хок асту боде дар миёнаш,
Тани ӯ чун тилисму ганҷ ҷонаш!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Сафолеро биёроянд зебо,
Фурӯ пӯшанд ӯро шаъру дебо.
Кунанд аз ҳила чашморӯй оғоз,
Ки чашморӯй дорад чашми бад боз.
Агар шахсе бибинад рӯяш аз дур,
Чунон донад, ки пайдо шуд яке ҳур.
Чу ҳалқонаш бибинанд аз дару бом,
Дарандозандаш аз боло саранҷом.
Чу бар хок афтад, ар умре бипечӣ,
Наёбӣ ҷуз сафоле чанд, ҳечӣ.
Ба ҷуз нақше набинӣ аз ҷаҳонаш,
Ба ҷуз боде набинӣ дар миёнаш.

❂ ❂ ❂

Ту ҳам, ай хоҷа, чашморӯӣ имрӯз,
Чу чашморӯй зеборӯӣ имрӯз.
Валекин сабр ҳаст, ай хуфта, дар роҳ,
Ки то дар роҳат андозанд ногоҳ.
Агарчи ҷойи ту дар зери хок аст,
Валекин ҷони пок аз ҷойи пок аст,
Дареғо, ҷавҳарат дар тангпарда
Ба зангори табиат ранг бурда.
Фаришта гар бибинад ҷавҳари ту,
Дигар раҳ саҷда орад бар дари ту.
На масҷуди малоик ҷавҳари туст,
На тоҷе аз хилофат бар сари туст.
Хилофатзодаӣ, гулхан раҳо кун,
Ба гулшан шав, гадотабъӣ қазо кун.
Агарчи подшоҳӣ, поси х(в)ад дор,
«Асо Одам» сипанди чашми бад дор!
Ба Миср андар барои туст шоҳӣ,
Ту чун Юсуф чаро дар қаъри чоҳӣ?!
Аз он бар мулки хешат нест фармон,
Ки деве ҳаст бар ҷойи Сулаймон.
Агар ҳосил кунӣ ангуштарӣ боз
Ба фармон оядат деву парӣ боз.

Ту шоҳӣ ҳам дар охир, ҳам дар аввал,
Вале дар пардаи пиндорӣ аҳвал.
Ду мебинӣ якерову дуро сад,
Чи як, чи ду, чи сад, ҷумла туӣ х(в)ад!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Яке шогирди аҳвал дошт устод,
Магар шогирдро ҷойе фиристод.
Ки моро як қароба равған он ҷост,
Биёвар зуд!- Он шогирд бархост.
Чу он ҷо шуд, ки гуфту дида бигмошт,
Қароба чун ду дид аҳвал, аҷаб дошт.
Бари устод омад, гуфт:-Ай пир,
Ду мебинам қароба ман, чӣ тадбир?
Зи хашм устод гуфташ:-Ай бадахтар,
Яке бишкан, дигар якро биёвар!
Чу ӯ дар дидани худ шак намедид,
Бишуд, ин як шикаст, он як намедид.

❁ ❁ ❁

Агар чизе ҳамебинӣ ту ҷуз хеш,
Ту ҳам он аҳвали хешӣ, бияндеш!
Ту ҳар чизе, ки мебинӣ, ту онӣ,
Вале чун дар ғалат мондӣ, чӣ донӣ!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Яке аз Боязид ин шева дархост,
Ки ҳар чизе, ки пинҳон асту пайдост,
Зи аршу фаршу кавнайн ин ҳама чист?
Ҳама, -гуфто, -манам, чун мурдам аз зист!
Ҳар он гаҳ, к-ин ниҳод аз ҳам фурӯ шуд,
Ҳам ин олам, ҳам он олам фурӯ шуд.
Намонад ҳеч, агар ту менамонӣ,
Ки ту ҳам ин ҷаҳон, ҳам он ҷаҳонӣ.
Аз он гаҳ боз, к-ин олам ниҳоданд,
Бино бар қолаби Одам ниҳоданд.
Ниҳоде булаҷаб дорӣ ту дар асл,
Палосе карда андар атласе васл.
Агар сад қарн мегардӣ чу паргор,
Наёяд васлгоҳи ту падидор.

Агар бар осмон, гар бар заминӣ,
Ҷуз ин чизе, ки мебинӣ, набинӣ.
В-агар дар ҷавҳарат чашме шавад боз,
Ду олам бар ту афшонанд аз оғоз.
Дар он соат, ки он чашм оядат пеш,
Ду олам дар ту гум гардад, ту дар хеш.
Туӣ он ҷавҳаре, гар менадонӣ,
Ки бартар з-ин ҷаҳону он ҷаҳонӣ!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Зи раббулъизза андархост Довуд,
Ки ҳикмат чист, к-омад халқ мавҷуд?
Хитоб омад, ки то ин ганҷи пинҳон,
Ки ин моем, бишносанд эшон.

❀ ❀ ❀

Чу аз баҳри шиносоии ганҷе
Ба гулхан сар фурӯ орӣ ба ранҷе.
Агар чашми дилат бинанда будӣ,
Туро бинандагӣ зебанда будӣ.
Зи нури чашми сар чизе наёяд,
Дилатро нури чашме мебибояд.
Ки Исорову харро чашми сар буд,
Вале чашми дили Исо дигар буд.
Агар ҳаргиз дилатро дида будӣ,
Аҷоибҳои ин раҳ дида будӣ.
Агарчи васфи он умре шунидӣ,
Наёрӣ фаҳм кардан чун бидидӣ.
Агар ҳар дам ҳузуреро бикӯшӣ,
Зи «васҷуд вақтариб» ташриф пӯшӣ.
Агар аҳди азалро ошноӣ,
Аз он ҳазрат чаро гирӣ ҷудоӣ.
Ба маънӣ боз ҷонро ошно кун,
Сазои қурби дасти подшо кун,
Ки чун аз табли боз овоз ояд,
Зи шавқ он боз дар парвоз ояд.
Чу бедил гардаду бе ҷон нишинад,
Ҳама бар соиди султон нишинад.
Вале то бозро дар сар кулоҳ аст,
Куҷо дархурди дасти подшоҳ аст.

Чу раҳ омӯзаду бинанда гардад,
Зи дасти подшо дилзинда гардад.
Бидонад бози дарэъзозмонда,
Ки з-ин пеш аз чӣ буд ӯ бозмонда.
Вале гар бозат ин ҷо бозмонад,
Шаҳ ӯро пеши худ чун боз хонад.
Агар ин боз парвардӣ ба эъзоз,
Ба эъзозе ба дасти шаҳ расад боз.
В-агарна худ ҷавоби ту диҳад шоҳ,
Зиҳӣ ҳасрат, ки аз шаҳ бинӣ он гоҳ!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Магар бози сапеди шоҳ бархост,
Бишуд то хонаи он пирзан рост.
Чу дидаш пирзан бархост аз ҷой,
Ниҳодаш дар бари худ банд бар пой.
Сабӯсе тархуше дар пеши ӯ кард,
Ниҳодаш обу муште ҷав фурӯ кард.
Куҷо он туъма буд андархури боз,
Ки боз аз дасти шаҳ хӯрдӣ дар эъзоз.
Кажии михлабу чангул бидидаш,
Бад-он то чина барчинад, бичидаш.
Ба охир ҳам бихӯрд он чинаро боз,
Ба сад сахтӣ тапидан кард оғоз.
Ҳама болаш бибурриду параш канд,
Ки то бо ӯ бимонад бу-к якчанд.
Зи ҳар сӯйе даромад лашкари шоҳ,
Бад-он сон бозро диданд ногоҳ.
Ба шаҳ гуфтанд кори пирзан боз,
Ки чун саргашта шуд з-он пирзан боз.
Шаҳаш гуфто:-Чӣ гӯям бо чунин кас,
Ҷавобаш ин-ч ӯ карда- ст, ин бас!

❂ ❂ ❂

Ало, ай хоби хуш бурда зи нозат,
Ба дасти пирзан афтода бозат.
Маро сабр аст, то ин боз ногоҳ
Ба сад ғайрат расад бо ҳазрати шоҳ.
Ба пеши шаҳ надонам, то чӣ гӯйӣ,
Ту ин дам хуфтаӣ, фардо чӣ гӯйӣ?!

АЛ-МАҚОЛАТУ-Т- ТОСИЪА (9)

Ало, ай сар ба ғафлат дарниҳода,
Ба дунё дини худ бабод дода.
Кӣ гуфтат доварӣ кун бо фалак ту,
Ҷигар хун кун зи муште бенамак ту?
Туро андӯҳи нону ҷома то кай,
Туро аз ному нанги ома то кай?!
Зи бас, к-андешаи беҳуда кардӣ,
Ниҳоди хешро фарсуда кардӣ.
Ниҳоди хеш қурбон кун ба таслим,
Ба пеши ин сухан биншин ба таълим.
Зи сар дар абҷади маънӣ даромӯз,
Зи нури шаръ шамъи дил барафрӯз.
Бисӯзон нимишаб ин сақфи шабранг,
Бурун пар з-ин кабӯтархонаи танг.
Гар ояд шарбати ғайбе ба ҳалқат,
Намонад низ ному нанги халқат.
Туро бо моли дунё дин бибояд,
Чунон, к-ат он бибояд, ин бибояд.
Ту дин ҷӯйӣ, дил аз дунё шуда маст,
Надонӣ, к-ин фароҳам надҳадат даст.
Дили ту дар дурӯӣ шуд гирифтор,
Ту мондӣ зери кӯҳи учбу пиндор.
Яке рӯят ба дунё кардаӣ ту,
Дигар рӯят ба дин овардаӣ ту.
Ба тарки ин дурӯйӣ гӯй, охир,
Якеро бас бувад як рӯй, охир.
Дилатро аз дурӯйӣ шайн бошад,
Ки «шаррунноси зулваҷҳайн» бошад!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Яке девонае истод дар кӯй,
Ҷаҳоне халқ мерафтанд ҳар сӯй.
Фиғон бардошт ин девона ногоҳ,
Ки аз як сӯй бояд рафту як роҳ.
Ба ҳар сӯйе чаро бояд давидан,
Ба сад сӯ, ҳеҷ ҷо натвон расидан!

❁ ❁ ❁

Туӣ бо як дил, ай мискину сад ёр,
Ба як дил чун тавонӣ кард сад кор?

Чу дар як дил бувад сад гуна корат,
Ту саддил бош андар ишқи ёрат!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Бари Маҳмуд шуд девонае хор,
Ки ҳастам бар Аёзат ошиқи зор.
Бад-ӯ Муҳмуд гуфт:- Ай хормонда,
Зи баҳри луқмае ғамхор монда.
Ҳама олам маро зери нигин аст,
Ки мулки ман ҳама рӯйи замин аст.
Шумори лашкарам сесад ҳазор аст,
Силоҳу аспу ганҷам бешумор аст.
Бари ман чорсад пил аст дар банд,
Надимону ҳакимони ҳунарманд.
Манаш бо ин ҳама мдӯст дорам,
Ҳама мағзам, на чун ту пӯст дорам.
Марост ин мулкату ин комгорӣ,
Ман ин дорам, ки гуфтам, ту чӣ дорӣ?!
Бихандид он замон девонаву гуфт,
Ки натвонӣ ба гил хуршед бинҳуфт.
Туӣ ғофил, кажӣ дар ишқу ман рост,
Зи девона шунав, шоҳо, сухан рост.
Манам бас гурсуна, ту сери нонӣ,
Маро бе ҳеч шак девона хонӣ.
Ҳам акнун оташи ишқам ба як роҳ
Бисӯзад ҷумлаи мулкат ба як оҳ.
Надорад ишқи ту бо ишқи ман кор,
Ту ошиқ нестӣ, ҳастӣ ҷаҳондор.
Ба дил чун ошиқи сад чиз бошӣ,
Набошӣ марди ошиқ, ҳез бошӣ.
Маро дар дил чу на кор асту на бор.
Ҳама дил дод воми ӯ ба як бор.
Ҳама дил ошиқи рӯйи Аёс аст,
Ҳанӯзаш бандаи ноҳақшинос аст.

❂ ❂ ❂

Яке некӯ масал зад пири ҳинду,
Ки ину он наёяд рост ҳар ду.
Чу он харбанда бар як хар нишастӣ,
Дигар харро расан бар даст бастӣ.

Туро дил дар ду хар бинам ниҳода,
Натарсӣ, к-аз ду хар, монӣ пиёда.
Ба сад навъат бигуфтам шарҳи ин роҳ,
Вале нест аз яке ҷони ту огоҳ.
Дилат гар з-ин ҳама ҳарфе шунудӣ,
Ба чандине сухан ҳоҷат набудӣ.
Халалҳо з-ин ҳама дилҳои мурда-ст,
Ки дилҳоро ҳаво аз роҳ бурда-ст.
Ҳама бар нохуне битвон набиштан,
Вале осон бар ӯ натвон гузаштан.
Зиҳӣ асрори мо, асрордон ку,
Яке бинандаи донандаҷон ку?
Ҳазорон ҷон фидои он азиме,
К-аз ин асрор меёбад насиме.
Касе, к-ӯ илми луту лот донад,
Ба лошак ин сухан томот донад.
Зи чашми кӯр биноӣ наёяд,
Ки аз хаффош ҷӯёӣ наёяд.
Фалак инро якояк карда дорад,
Аҷоибҳо басе дар парда дорад.
На чандон аст дар карда шигифташ,
Ки бар ангушт битвонӣ гирифташ.
Ба зери парда беҳад роз дорад,
Намегӯяд, яке овоз дорад.
Басе сарриштаи ин роз ҷустам,
Надидам, гарчи умре бозҷустам.
Ба пеши зиракони номбардор,
Дар ин андешаҳо кардем бисёр.
На он рози ниҳонӣ рӯй бинмуд,
На мақсуде сари як мӯй бинмуд.
Магар ин роз ин ҷо гуфтанӣ нест,
Дури асрор ин ҷо суфтанӣ нест!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Ғуломе бо табақ мерафт хомӯш,
Табақро сар бипӯшида ба сарпӯш.
Яке гуфташ:-Чӣ дорӣ бар табақ ту,
Макун кажжӣ, бигӯ бар ман ба ҳақ ту.
Ғуломаш гуфт: -Ай саргашта, хомӯш,
Чаро пӯшидаанд ин бар ту сарпӯш?

Зи рӯйи ақл агар боястӣ ин роз,
Ки ту донистаӣ, будӣ сараш боз.
Кӣ медонад, ки чархи солхӯрда
Чӣ месозад ба зери ҳафт парда?
Сипеҳри булъаҷаб з-ӯ пуршигифт аст,
Ки як-як давраи ӯ ногирифт аст.
Ба пеши чортоқи ҳафтпӯшиш,
Бад- ин бозу кӣ ёрад кард кӯшиш?
Фалакро кисапардозист пайваст,
Ки кораш булъаҷаб бозист пайваст.
Зи паргоре, ки дар бар мебигардад,
Зи бас саргаштагӣ сар мебигардад,
Кӣ донад, к-ин фалакҳоро чӣ давр аст,
Ниҳон дар зери ҳар давраш чӣ ҷавр аст?
Аз ин гулшан, ки гулҳо-ш аз ситора-ст,
Чу бекорон насиби мо назора-ст.
Бидонад, ҳар-к дорад дар ҳунар даст,
Ки ӯро ҷуз равиш коре дигар ҳаст.
Фалак ҷасте басе зад дар таку тоз,
Наёфт аз ҳеч сӯ гумкардаро боз.

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Ҳакимеро яке зар дар бадал зад,
Ҳаким андар ҳақи ӯ ин масал зад,
Ки дар домат чунон орам ба мардӣ,
Ки бар як ҷаст даҳ гирдам бигардӣ.

❂ ❂ ❂

Зиҳӣ ҳайбат, ки гардун як асар дид,
Ки бар як ҷаст чандине бигардид.
Агар сад қарни дигар зуд гардад,
Чу аз дудест, ҳам дар дуд гардад.
Ҷаҳонро гар фарозу гар фуруд аст,
Гили тира-ст, ё дуди кабуд аст.
Фалак гар дер, гар зуд аст гардон,
Миёни ин гилу дуд аст гардон.
Бад-ин пурқувватӣ, к-афлок гардад,
Куҷо аз баҳри муште хок гардад.
Чунин ҷурме азимулқадр, ай дӯст,
Нагардад аз пайи муште рагу пӯст.

Чунин дарё ба мо оҷиз нагардад,
Зи баҳри шабнаме ҳаргиз нагардад.
Магас пиндошт, к-он қассоби дамсоз,
Барои ӯ дари дуккон кунад боз.
Чӣ мегӯям, аҷаб нест аз Худое,
Ки баҳри дона ронад осиёе.
Фалак гардон зи баҳри ҷони пок аст,
На аз баҳри кафе об асту хок аст.
Қадам дарнеҳ дар ин раҳ ҳамчу мардон,
Ки хидматгори туст ин чархи гардон.
Валекин рӯзаке чанде ҷаҳондор
Дар ин ҳабси замин кардат гирифтор,
Ки то чун бигзарӣ з-ин ҳабси фонӣ
Тамомат қадри он гулшан бидонӣ.
Аз он коне, ки ҷонҳо гавҳари ӯст,
Фалак аз дер гаҳ хоки дари ӯст.
Фалак дар ҷанби он кон асли гардест,
Ки он конро фалак чун лоҷвардест.
Чу дар фаҳми гуҳар ҷон меканӣ ту,
Чӣ гуна фаҳми он кон мекунӣ ту?
Басе кавкаб, ки бар чархи барин аст,
Саду даҳ бор меҳтар аз замин аст.
Бибояд сӣ ҳазорон сол аз оғоз,
Ки то ҳар як ба ҷойи худ расад боз.
Агар санге бияндозӣ аз афлок,
Ба понсад сол афтад бар сари хок.
Замин дар ҷанби ин нуҳ сақфи мино,
Чу хашхоше бувад бар рӯйи дарё.
Бибин, то ту аз ин хашхош чандӣ,
Сазад гар бар бурути худ бихандӣ.
Чу хашхоше ҳамепӯшӣ ту аз ноз,
Куҷо ёбӣ ту ин хошхошро боз.
Ту з-ин хашхош кай огоҳ гардӣ,
Ки сӣ сӯрох дар хашхош кардӣ.
Аз ин нуҳ чортоқи пурситора
Ба ту нарсад магар лахте назора!

АЛ-ҲИКОЯТТУ ВА-Т ТАМСИЛ

Магар мекард дарвеше нигоҳе,
Дар ин дарёи пурдурри илоҳӣ.

Кавокиб дид чун дурри шабафрӯз,
Ки шаб аз нури эшон буд чун рӯз.
Ту гуфтӣ ахтарон истодаандӣ,
Зафон бо хокиён бикшодаандӣ,
Ки ҳон, ай ғофилон, ҳушёр бошед,
Бар ин даргаҳ шабе бедор бошед.
Чаро чандин сар андар хоб доред?
Ки то рӯзи қиёмат хоб доред.
Рухи дарвеши бедил з-он назора
Зи чашми дурфишон шуд пурситора.
Хушаш омад, сипеҳри кӯжрафтор
Забон бикшод чун булбул ба гуфтор,
Ки ё Раб, боми зиндонат чунин аст,
Ки гӯйӣ чун нигористони Чин аст.
Надонам боми бустонат чӣ сон аст,
Ки зиндони ту боре бӯстон аст!

❂ ❂ ❂

Вале бар боми ин зиндон ситора,
Зи халқон умр дуздад ошкора.
Чу ин зиндон ба ҷоне музд дорем,
Аз он бар боми зиндон дузд дорем.
Зи дере гоҳ ман дар банди онам,
Ки сеҳри саҳни гардун боз донам.
Ки тофт аз беху бори ҳафт торум
Хурӯшу гиряи тифлони анҷум,
Даме ин ҷавзи заррини ситора,
Бар ин гунбад нашуд сер аз назора.
Магар моро дар ин раҳ тифл донанд,
Ки чандин ҷавз бар гунбад фишонанд.
Бигӯ, то кай ҳулайли саъри гардун,
Намояд ҳар шабе лаъбе дигаргун.
Гаҳе маҳ дар диқу гоҳе дар омос,
Гаҳе гашта сипар, гоҳе шуда дос.
Гаҳе дар Хӯша чун аз сим досе,
Гаҳе дар Гов чун заррин харосе.
Кӣ донад, к-ин кулаҳдорони афлок
Камарбаста чаро гарданд дар хок,
Кӣ донад, к-ин ҳазорон муҳра зарин
Чаро гарданд дар нуҳ ҳуққа чандин?!

Дар ин дарё чаро ғаввос гаштанд,
Самоъе нест, чун раққос гаштанд?
На пайшон аз тавофи худ бигирад,
На дилшон аз масофи худ бигирад.
Мушаъбидвор то кай муҳра бозанд,
Дар ин нуҳ ҳуққа бар ҳам чанд тозанд.
Ҳазорон бор баргаштанд бар ҳам,
Яке афзун намегардад, яке кам.
Тариқе мушкилу коре шигифт аст,
Дилам з-андешаи ин хун гирифта- ст.
Даме з-эшон яке аз пой наншаст,
Ки то худ кай диҳад мақсудашон даст.
Диле пуршавқ, мегарданд оҷиз,
Зи гардиш менаёсоянд ҳаргиз.
Хамӯшонанд сар дар раҳ ниҳода,
Зафон бибридаву дар раҳ фитода.
Ҳама чун сӯфиёни хирқапӯшанд,
Зи бехешӣ дар он хушшӣ хамӯшанд.
Дар он гардиш на мастанду на ҳушёр,
На дар хобанд з-он ҳолат, на бедор.
Шабонрӯзӣ аз он дар ҷустуҷӯянд,
Ки то маҳшар ба ҷон ҷӯёи ӯянд.
Ту шаб хуш хуфта, эшон дар раҳи ӯ,
Ҳамебӯсанд хоки даргаҳи ӯ.
Дило, ҳосил кун охир тезбинӣ,
Туро то чанд аз ин овези кине?
Чӣ мегӯйӣ, ки ин бутҳои заррин
Аз ин гаштан чӣ меҷӯянд чандин.
Бирав, аз рӯйи бутҳо дида бардор,
Сари бутро фурӯ гардон нигунсор.
Чу Иброҳим бутҳо бар замин зан,
Нафас аз «ло уҳуббул-офилин» зан.
Туро бо офариниш нест коре,
Ки бошӣ дар ҳама олам ту боре.
Туро бо ҳикмати Яздон чӣ кор аст,
Мазан дам, гарна ҷонат зери дор аст!
Агар сад сол дар андеша бошӣ,
Гиёҳи хушку боди беша бошӣ.
Агар мақсуди касро даст додӣ,
Зи нодонӣ зи раҳ боз уфтодӣ.

Шудӣ аз ҷустуҷӯе бо каноре,
Намондӣ равнақе дар ҳеч коре.
Чу нашносӣ сари мӯйе зи асрор,
Ба нодонӣ чӣ гардӣ гирди ин кор?
Туро хомӯшию сабр аст роҳе,
Нахоҳӣ ёфт беҳ з-ин дастгоҳе.
Макун бо сирри ин маънӣ далерӣ,
Ки чун мӯре шавӣ, гар наррашерӣ.
Яқин донам, ки бисёре биранҷӣ,
Ки раъша дорию симобсанҷӣ.
Ту ҳаргиз хеҷ шатранҷе набурдӣ,
Ба шатранҷ андарун ранҷе набурдӣ.
Чу ту шатранҷбозӣ менадонӣ,
Аз он аз як-ду бозӣ мебимонӣ.
Чӣ донӣ ту, ки рух чандон чаро рафт,
Шаҳ аз ҳар сӯй саргардон чаро рафт.
Зи як сӯ асп бинӣ, рух ниҳода,
Зи як сӯ пил бар гардан фитода.
Пиёда чун бибинӣ бар канора,
Ки фарзин шуд, туро гирад савора.
Зироъе нест охир натъи шатранҷ,
Ки ту дар вай фурӯ мондӣ ба сад ранҷ.
Бар ин натъе, ки дар чашм аст хурдат,
Намедонӣ, ки то дар чист бурдат.
Чунин наъте, ки баҳри сарнигун аст,
Чӣ донӣ лаъбаҳои ӯ, ки чун аст?
Ту сад бозӣ куҷо аз пеш бинӣ,
Ки ту на пас равӣ, на пеш бинӣ.
Чу лаъби натъи шатранҷӣ надонӣ,
Зи лаъби чарх бешак хира монӣ.
Зи як сӯ хирмани зар Каҳкашонро,
Зи як сӯ донаи зар осмонро.
Ду мурғ андар пайи дона давида,
Адад-шон шаш, яке з-эшон парида.
Зи гандум Хӯша бар хирман расида,
Ду деҳқон Гов дар хирман кашида.
Тарозуе ба гандум карда бозу,
Ҷаве носахта ҳаргиз он тарозу.
Ба дарё дарфиканда Далве аз чанг,
Баровара аз ӯ Моҳию Харчанг.

Бара бо Буз шуда сӯйи чарогоҳ,
Ба нахҷир омадӣ Шере зи рӯбоҳ.
Камон бар Шер деҳқон баргушода,
Бара ду пой бар Каждум ниҳода.
Чу ту деҳқонию гардун нагардӣ,
Бирав, тан зан, ба гирди ин чӣ гардӣ?
Бара ҷону дилат бирён басе кард,
Бара бирёние з-ин сон басе кард.
Чу Гов аз хашм бо ту дар суру шуд,
Чаро хоҳӣ ту риши гови ӯ шуд?!
Чу Ҷавзо аз ту чун барнокамар ҷаст,
Бар-ин пастӣ аз ӯ натвон камар баст.
Ба зери чанги Харчанг андарӣ ту,
Аз он ҳар соате вопастарӣ ту.
Ту ин дам дар даҳони Шер асирӣ,
Чӣ донӣ, з-он-к ин дам шергирӣ.

Зи Хӯша донаи беғам набинӣ,
Ки як ҷав надҳадат бе хӯшачинӣ.
Чӣ санҷад дар тарозу зӯри бозу- т,
Ки бурд ӯ аз танӯр андар тарозу- т.
Ба Каждум чун тавон занни накӯ бурд,
Ки ӯ худ каждуми зинда фурӯ бурд.
Камон гар дар зеҳ ояд, бурд ҷонат,
Чу зеҳ бар ту кашад ногаҳ камонат.
Зи бузбозии Буз чашми ту хира-ст,
Сари буз дорад ин Буз, гар ҳазира-ст.
Чу Далват гуфт: Дар Далв ой бар моҳ,
Чу далве з-ин расан рафтӣ фурӯ чоҳ.
Ба мӯре дар кафи Моҳӣ асирӣ,
Ки ту чун моҳии ҳангомагирӣ.
Чӣ донӣ лаъби чархи булъаҷаббоз,
Бирав, ангушти ҳайрат неҳ ба лаб боз.
Каноре гир з-ин натъи музайян,
Чӣ мерезӣ миёни рег равған?
Дилат дар сайри натъи чарх бастӣ,
Бирав дунболи зан (н) бар регу растӣ.
Зи натъи чарх дармонӣ алалқатъ,
Бирав, бар рег рав, то чанд аз ин натъ?
Бар ин натъи заминат бими ҷон аст,
Ки дам чун рег дар шиша равон аст.

Бар ин натъи замин маншин ба шоҳӣ,
Ки ту бар реги гармӣ ҳамчу моҳӣ.
Фалак натъу замин рег аст ҳар рӯз,
Барорад теғ хуршеди ҷаҳонсӯз.
Зи натъу рег дил навмед дорӣ,
Ки бар сар теғзан хуршед дорӣ.
Ба охир чун на аҳли ин саройӣ,
Миёни натъу рег аз сар баройӣ.
Зи ҳайрат гарчи дар дарди сарӣ ту,
Мадеҳ бар бод сарро сарсарӣ ту!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Шунидам ман, ки ғӯле рустойӣ
Ба шаҳр омад ба дасти бенавойӣ.
Надида буд андар деҳ манора,
Тааҷҷуб карду омад дар назора.
Якеро гуфт:- Ин некӯ дарахтест,
Ҳамоно дасткишти некбахтест.
Бигӯ, тимордори кори ин кист,
Куҷо шуд барги ину бори ин чист?
Ҷавоби ӯ чунин гуфтанд дарҳол,
Ки ин бор оварад тунге ба ҳар сол.
Касеро дарди сар гар ҳасту сахт аст,
Ҳама дору- ш тунги ин дарахт аст.
Басе бигрист мард аз бенаво,
Ки мурд аз дарди сар ин рустойӣ.
Бар ӯ гуфтанд:-Бар шав, тунг кун боз,
Ки то бе дарди сар гардӣ сарафроз,
Салим- ул - қалб бар рӯйи манора,
Равон шуд, оламе дар вай назора.
Чу ниме бар шуд он бепову бедаст,
Фурӯ афтоду гардан хурд бишкаст.
Ба нодонӣ чунин покизаустод
Зи баҳри дарди сар сар дод бар бод.
Зи бас, к-он бесарубун дарди сар бурд,
Сари дардаш набуд, аз дарди сар мурд.
Аз он сар дод бар бод ошкора,
Ки масҷид буд бартар аз манора!

❁ ❁ ❁

Ало, ай чун «алиф» афтода бар ҳеч,
Бурунат чун манора, андарун ҳеч.
Миён бастӣ чу мӯре ланг дар роҳ
Ки бар мӯйе равон гардӣ суйи моҳ.
Туро дар роҳ чандон тафту бод аст,
Ки пил аз вай ба гардун барфитода- ст.
Чунин боде- т дар роҳу ту чун мӯр,
Ба мӯйе мешавӣ бар маҳ, зиҳӣ кӯр!
Чӣ гар аъмо басе аз худ билофад,
Ба шаб дар чоҳ мӯйе чун шикофад.
Чӣ ҷӯйӣ, чун наёбӣ хешро боз,
Чӣ биншинӣ, бичӯй аз хештан роз!
Ҳама бар ту, ту бар ҳечӣ, зиҳӣ кор,
Бигӯ, чун аст бар ҳеч ин ҳама бор?
Туию ту найӣ он турфа маъҷун,
На ҳечӣ ту, на аз ҳечӣ ту берун!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Чунин гуфта-ст он пири пурасрор,
Ки на гум мешавӣ ту, на падидор.
Агар чун арши аъло гардӣ аз из (з),
Ба ҳечаш барнамегиранд ҳаргиз.
В-гар чун заррае гардӣ ба хурдӣ,
Чунин гуфт ӯ, ки ҳам гум менагардӣ.

❂ ❂ ❂

Чӣ мехоҳӣ, чӣ мегӯйӣ, куҷоӣ,
Сухан аз дӯғ гӯй, ай рустоӣ!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Ба минбар - бар имоме нағзгуфтор,
Зи ҳар навъе сухан мегуфт бисёр.
Яке девона гуфташ:-Ме чӣ гӯйӣ?
Зи чандин гуфт охир ме чӣ ҷӯйӣ?
Ҷавобаш дод ҳолӣ марди ҳушёр,
Ки чил сол аст то мегӯям асрор.
Ба ҳар маҷлис яке ғусле биёрам,
Чунин маҷлис чаро охир надорам!
Ҷавобаш дод он маҷнуни муфлис,
Ки чил соли дигар мегӯй маҷлис.

Ҳаме кун ғуслу ин асрор мегӯй,
Гаҳе «Қуръон»-у гаҳ ахбор мегӯй.
Чу соли ту расад аз чил ба ҳаштод,
Ба наздики ман ой он гоҳ чун бод.
Кавора бо худ ор, ай дӯғхора,
Ки бо дӯғат кунам андар кавора.

❁ ❁ ❁

Ба умре ин кавора бофтӣ ту,
Валекин дӯғ дар вай ёфтӣ ту.
Сабад дар об дорӣ, менадонӣ,
Сар андар хоб дорӣ, менадонӣ!
Басе хуршед андар дашт тобад,
Валекин дашт ӯро дарнаёбад.
Маро сабр аст то ин табли пурбод
Дарида гардаду бе бонгу фарёд.
Агар бино шавад чашмат ба асрор,
Намонад оламу дайёру осор!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Шабе он пир зорӣ кард бисёр,
Ки ё Раб, ин ҳиҷоб аз пеш бардор!
Ҳиҷобаш чун намонду ӯ фурӯ дид,
Ду олам чун пиёзе тӯ ба тӯ дид.
Ба ҳар тӯе ҷаҳоне пур раванда,
Чи бар паҳлӯ, чи бар сар, чи паранда.
Гурӯҳе сар на, бе сар медавиданд,
Гурӯҳе пар на, бе пар мепариданд.
Гурӯҳе ҷумларо дар бар гирифта,
Гурӯҳе лавҳро аз сар гирифта.
Ҷаҳоне дид аз ҳар гуна мардум,
Шуда ҳар як аз эшон дар раҳе гум.
Чу пир он дид, аз ҳуш рафт берун,
Зи беҳушӣ фитоду хуфт дар хун.
Бимонд андар аҷоиб рӯзгоре,
Ки дар парда аҷоиб дид коре.
Чу умре з-ин баромад, пири ҳушёр
Зи Ҳақ дархост он олам дигар бор.
Ҳиҷоб аз пеши чашми пир бархост,
Надид аз кас хаёле аз чапу рост.

Зи чандон халқ тан гум диду ҷон не,
Асар пайдо наву ному нишон не.
Ба зорӣ гуфт:-Ай донандаи роз,
Куҷо шуд халқ бо чандон таку тоз?
Хитоб омад зи дорулмулки асрор,
Ки пайдо нест андар дор дайёр.
Намуде буд, к-эшон менамуданд,
Намонд он ҳам, ки бас нобуд буданд.
Сароби дур ҳамчун об дидӣ,
Бимурдӣ ташна, чун он ҷо расидӣ.
Ду олам муми дасти қудрати мост,
Кул аз қудрат нагардад, қудрат аз хост.
Агар хоҳем дар як тарфатулъайн
Падид орем дар ҳар зарра кавнайн.
Агарна дар фурӯ бандем муҳкам,
Чу мо ҳастем маҳ Олам, маҳ Одам!

❂ ❂ ❂

Азизо, дарнигар, то бениёзӣ,
Чӣ гуна ҷони мо дорад ба бозӣ.
Бибин, то худ вишоқи лоуболӣ
Чӣ сон меояд аз авҷи таъолӣ.
Касе донад шудан дар қурби он авҷ,
Ки фақри ӯ чу дарё мезанад мавҷ.
Фақир он аст андар олами пир,
Ки ҷуз он тифл настонад ба ҷуз шир!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Чунин гуфта-ст он дарёи пурнур,
Ки хоки ӯ ба Харқон аст мастур,
Ки дар олам фақир он аст комил,
Ки андар фақри худ бошад сияҳдил.

❂ ❂ ❂

Бигӯям бо ту ин маънӣ, макун ҷанг,
Ки то набвад пас аз ранги сияҳ ранг.
Саводи ваҷҳи фақр ояд ба дорайн,
Насанҷад заррае дар фақри кавнайн.
Чӣ мегӯям, ки як тан чун паямбар
Наёбад фақри куллӣ, ранҷи кам бар.

Маро кори ту меояд ба бозӣ,
Ки бо аспони тозӣ лоша бозӣ.
Мазан дам, чун наӣ дархурди ин роз,
Тан андар кор деҳ, бо вақт месоз.
Ба гирди пардаи асрор кам гард,
Ки набвад марди ин асрор ҳар мард.
Наёбӣ дурри дарёи маъонӣ
В-агар ёбӣ, ҳам он ҷо ғарқа монӣ.
Касе, к-ӯ кунҳи ин асрор ҷӯяд,
Калиди ганҷ дар бозор ҷӯяд.
Чу пай гум кардаанд аз роҳи асрор
Чӣ гуна пай барӣ, ай марди ҳушёр?
Касе, к-ин роз пай бурд аз ниҳонӣ,
Ҳам ӯ гум кард пай, то ту надонӣ.
Бимондӣ гӯш бар дар, чашм бар роҳ,
Бибар пай, то биёбӣ пири огоҳ.
Агар хоҳӣ, ки дарро боз ёбӣ,
Ба аҷз иқрор деҳ, то боз ёбӣ.
Қабои роз бар болои ҷон нест,
Ки ҷонро аз чунин розе ниҳон нест.
Касе, к-ӯ дурри ин асрор бишнохт,
Ҳамон дурро бад-ин дарё дарандохт.
Дар ин дарё гуҳарҳои маъонӣ,
Кӣ медонад, бигӯ, то ту бидонӣ!
Ба панҷаҳ сол чун шуд сӯзане рост,
Кунун он сӯзан андар қаъри дарёст.
Басе суккон дар ин дарё биистод,
Чу об аз сар бишуд, дар қаър афтод.
Басе савдои ин тақвим пухтем,
Ҳанӯз аз хомкорӣ нимпухтем.
Басе гуфтем, к-аз аҳли дарунем,
Ҳанӯз аз аблаҳӣ аз дар бурунем.
Басе андӯҳи гуногун бихӯрдем,
Басе бар хок хуфта хун бихӯрдем,
Басе чун анкабутон хона руфтем,
Басе ҳамчун магас афсона гуфтем.
Ба ҳар пар, к-он касе паррид, паридем,
Ба ҳар так, к-он касе бидвид, давидем.
Гаҳе бо ринд дар майхона будем,
Гаҳе рух дар дари бутхона судем.

Гаҳе зуннори тарсоён бибастем,
Гаҳе дар дайри тарсоён нишастем.
Гаҳе бо кофарон дар ҷанг будем,
Гаҳе бо оташ андар санг будем.
Гаҳе саҷҷода бар дӯш уфкандем,
Гаҳе дар баҳри дил ҷӯш уфкандем.
Гаҳе андар чила сӣ пора хондем,
Гаҳе чун ваҳшиён овора мондем.
Гаҳе бо куф дар вайрона будем,
Гаҳе бо суф дар кошона будем.
Гаҳе дар хора дил пурхор кардем,
Гаҳе дар дашт ҷон исор кардем.
Гаҳе сар бар сари зону ниҳодем,
Гаҳе дар ҳою ҳуйи « ҳу» фитодем.
Гаҳе аз фахр фавқи арш рафтем,
Гаҳе аз ор таҳти арш хуфтем.
Гаҳе бо бози ҷон парвоз кардем,
Гаҳе сад дар ба оҳе боз кардем.
Гаҳе буда, гаҳе нобуда будем,
Гаҳе киштему гаҳ ҳече дурудем.
Басе дар пӯяи ин роз гаштем,
Кунун бар ноумедӣ боз гаштем.
Басе мардӣ бикардему чахидем,
Кунун надида бӯйе нопадидем.
Басе ин роҳро аз сар гирифтем,
Кунун ин низ бар дигар гирифтем.
Басе силию моҳу сол хӯрдем,
Қадаҳҳо заҳри моломол хӯрдем.
Басе гуфтем, дил ором нагрифт,
Басе рафтем, раҳ анҷом нагрифт.
Кунун рафт он-к ҳарф аз хеш хондем,
Ки нопарвои кори хеш мондем.

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Бари он пирзан шуд марди маҳҷур,
Ки баргӯ саргузаште. Гуфт:- Ҳин, дур!
Сари кас менадонам ин замон ман,
Ки сар гум кардаам ин ресмон ман.
Бибин чандин талабкори дигаргун,
Зафон бибридаву сар дода берун.

Чӣ гӯям, чун зафони ин надорам,
Дилам хун гашт, ҷони ин надорам.
Фалак гарчи басе бар бу-к биштофт,
Либоси сӯг ёфт аз дарди ноёфт.
Чӣ, гар кӯҳ ин ҳақиқатро камар баст,
Бирехт охир, ки бодаш буд дар даст.
Чу дарё ҳар-к з-ин ҷо қатрае бурд,
Зи ранҷи ташнагӣ ҳам хушклаб мурд.
Агар хуршед гӯям, бо рухе зард
Шавад дар гӯш ҳар шаб ҳам бад-ин дард.
Агар моҳ аст, мебинӣ, ки ҳар моҳ
Сипар биндозад аз ҳайрат дар ин роҳ.
Замин худ хок бар сар дорад аз ғам,
Фалак саргашта дар афсӯсу мотам.
Даҳонолуда аршу дар шикам ҳеч,
Гирифта лавҳ-лавҳ аз сар қалам ҳеч!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Азизе гуфт: -Аз Арши дилафрӯз
Хитоб ояд ба хоки тира ҳар рӯз,
Ки, охир, аз Худо он ҷо хабар нест,
Хабар деҳ, з-он ки натвон бехабар зист.
Ҳама ҳайрону саргардон бимондем,
Дар ин водии бепоён бимондем,
Ки медонад, ки ҳоли рафтагон чист,
Ба хок- андар хаёли хуфтагон чист.
Ҳама рафтанд пурсавдо димоғе,
Фурӯ мурданд чун равшан чароғе.
Ҳама чун ҳалқа бардармондагонем,
Ҳама дар кори худ дармондагонем.
Зиҳӣ дарде, ки дармоне надорад,
Зиҳӣ роҳе, ки поёне надорад.
Ба як раҳ ҳеч касро ҳеч раҳ нест,
Ки ҷуз дар поя будан дастгаҳ нест.
Ки донад то чи шарбатҳои пурзаҳр
Ба коми мо фуруд омад аз ин қаҳр!

АЛ-МАҚОЛАТУ- Л- АШАРА(10)

Мани мискин басе бедор будам,
Ба умре дар пайи ин кор будам.

Дар ин дарё басе киштӣ бирондам,
Ба охир рахт дар дарё фишондам.

Дар ин андеша будам солҳо ман,
Басе маълум кардам ҳолҳо ман.
Ҳама, гар пасраву гар пешвоянд,
Дар ин ҳайрат баробар менамоянд.
Кас огаҳ нест аз сирри илоҳӣ,
Асиронем аз маҳ то ба моҳӣ.
Чу илми ғайб илми ғайбдон аст,
Чунин пинҳон ба зери парда з-он аст.
Аҷоиб қиссаву пӯшида корест,
Дар ин андешаам ман, рӯзгорест.
Кунун биншастам аз чандин таку тоз,
Ки ин водӣ надорад ҳеч бун боз.
Ба нохун муддате ин кон бикандам,
Надидам ҳеч, чандин ҷон бикандам.
Ба коми дил даме нағнудаам ман,
Дар ин ғам будаам, то будаам ман.
Чу меҳнатномаи гардун бихондам,
Зи як-як мижа ҷӯйи хун бирондам.
Даме дам нозада фарсуда гаштам,
Шабе нобуда хуш, нобуда гаштам.
Гусаста бехи ин нилӣ ҳисорам,
Шикаста шохи даври рӯзгорам.
Дилам дар рӯзи бозори замона,
Назад тири муроде бар нишона.
Агар як ҷони нӯш аз даҳр хӯрдам,
Ҳазорон шарбати пурзаҳр хӯрдам.
Ба хуни дил ба сар бурдам ҳама умр,
Даме хуш бар наёвардам ҳама умр.
Ҳаме андар ҳама умрам нашуд рост,
Замоне ончунонам дил ҳамехост.
Гар аввал равнақе бигрифт ҳолам,
Гирифт охир вале аз ҷон малолам.
Қалам чун рафт, аз коғаз чӣ хезад?
Бар он биншастаам, то х(в)ад чӣ хезад.
Чунон саргаштаи ин кӯжпуштам,
Ки худро ҳам ба дасти худ бикуштам.
Ҷаҳоно, ҳар чӣ битвонӣ зи хорӣ,
Бикун бо ман, зиҳӣ носозгорӣ!

Ҷаҳоно, муҳлатам деҳ, то замоне
Фурӯ гирам зи дасти ту ҷаҳоне.
Камобешии ман пайдост, охир,
Зи хуни ман чӣ хоҳад хост, охир.
Ҷаҳон аз марги ман мотам нагирад,
Зи муште устухон олам нагирад.
Агар дарди дили худ сар диҳам боз,
Ба анҷоме наянҷомад зи оғоз.
Чу дардам ҳеч дармоне надорад,
Сарат барнеҳ, ки поёне надорад.
Зи худ чандин сухан то чанд ронам,
Чу медонам, ки чизе менадонам.
Киям ман, ҳеч кас в-аз ҳеч кас кам,
Гуноҳ афзуну тоъат ҳар нафас кам.
Зи дин аз пас, зи дунё пеш монда,
Ба сонӣ кофари дарвеш монда.
Димоғе пур, диле нопойбарҷой,
Бигардам ҳар нафас он гаҳ ба сад рой.
Замоне ашк резам дар муноҷот,
Замоне дурд нӯшам дар хароҷот.
На марди хирқаам, на марди зуннор,
Гаҳам масҷид бувад, гоҳем хаммор.
На як танро, на х(в)дро мебишоям,
На некӯро, на бадро мебишоям.
Ба чизе, к-он наярзад як пашизам,
Фурӯ додам ҳама умри азизам.
Дареғо, дар ҳавас умрам талаф шуд,
Ки умр аз нанги чун ман нохалаф шуд.
Ҳама дуде зи айвонам баромад,
Ҳама чизе, ки девонам баромад.

Чу ширам гашт мӯям дар назора,
Ҳанӯз аз ҳирс ҳастам ширхора.
Ба дил сахтам, вале дар кор сустам,
Басе рафтам бар он гоми нахустам!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Харосе дид рӯзе пири хаста,
Ки мегардид уштур чашмбаста.
Бизад як наъраву дар ҷӯш омад,
Ки то дере аз он бо ҳуш омад.

Ба ёрон гуфт, к-ин саргашта уштур
Зафони ҳол бикшод аз диле пур,
Ки рафтам аз саҳаргаҳ то шабонгоҳ
Магар рафтам, зи пас кардам басе роҳ.
Чу бикшоданд чашмам, шуд дурустам,
Ки чандин рафта бар гоми нахустам.
Бар он гоми нахустинем ҷумла,
Асири расму ойинем ҷумла.
Баҳои мо балои мост моро,
Ки роҳаш дар фанои мост моро.
Агар шодист моро, гар ғам аз мост,
Ки моро ҳар-ч меояд, ҳам аз мост.
Чӣ будӣ гар вуҷуди мо набудӣ,
Дареғо, к-аз дареғо нест суде.
Вуҷуди ҷон ба марги тан наярзад,
Ки умре зистан мурдан наярзад.
Билошак ҳастии мо пастии мост,
Ки моро нестӣ аз ҳастии мост.
Агар ҳастии мо нобуда будӣ,
Зи чандин нестӣ осуда будӣ.
Мани ҳайрон, к-аз ин меҳнат ҳазинам,
Шабонрӯзӣ зи дере гаҳ чунинам,
Ҳама коми дилам аз худ фано нест,
Ки дар айни фано айни бақо нест.
Дилам хуне шуд, ай соқӣ, ту донӣ,
Маро фонӣ макун, боқӣ ту донӣ.
Зи рашки барқ ҷонам дуд гирад,
Ки дер омад падиду зуд мирад.

ҲИКОЯТ

Дари ҳар пирзан мезад паямбар,
Ки ай зан, дар дуо бо ёдам овар.
Бибин, то худ чӣ коре сахт афтод,
Ки хоҳад Офтоб аз зарра фарёд.
Яқин медон, ки шерони шикорӣ
Дар ин раҳ хостанд аз мӯр ёрӣ.
Ҳаме дармони ту нобудани туст,
Ба нобудан фурӯ осудани туст.
Чӣ роҳат беш аз он донию чӣ ноз,
Ки фонӣ гардию аз худ раҳӣ боз.

Фано будӣ, фаное шав зи ҳастӣ,
Ки чун аз худ фано гаштӣ, бирастӣ.
На гул бе хору на май бе хумор аст,
Туро, то ту туӣ, бисёр кор аст.
Ба ҷуз ту душмани ту ҳеч кас нест,
Ки душман ҳеч касро ҳамнафас нест.
Туро бо ту чу чизе дар миён аст,
Каноре гир, к- ин ҷо бими ҷон аст.
Чӣ водист ин, ки ҳар гомест пурчоҳ,
Чӣ дарёст ин, ки морон аст бар роҳ.
Дар ин дунё на тан, на ҷон падид аст,
На сар пайдову на поён падид аст.
Гар Афридуну гар Афросиёбӣ,
Дар ин дарё ту ҳам як қатра обӣ.
Агар боде зи хирман бурд коҳе,
Чаро медорӣ ин мотам ба моҳе.
Чу деҳқонони динро низ маргест,
Дар ин дарё чӣ ҷойи коҳу баргест?
Ба истиғно нигар, гар менадонӣ,
Ғами коҳе махур, ай коҳдонӣ!
Азизо, бе ту ганҷе подшое
Барои хештан бинҳод ҷое.
Агар рояш бувад бардорад он ганҷ
В-агарна ҳамчунон бигзорад он ганҷ.
Чаро чандин фузулӣ мекунӣ ту,
Залумию ҷаҳулӣ мекунӣ ту.
Туро баҳри чӣ мебояд хабар дошт,
Ки он ганҷ аз чӣ бинҳод, аз чӣ бардошт!
Чу ту андар миёни он набудӣ,
Замоне кордони он набудӣ.
Чу шаҳ ганҷе, ки худ бинҳод, бардошт,
Чаро, пас, хоҷа ин фарёд бардошт?
Мазан дам, гарчи умри ту азиз аст,
Ки акнун навбати як қавм низ аст.
Ҷаҳони сабзи гулшан киштзорест,
Ки гаҳ дар вай хазон, гаҳ навбаҳорест.
Чу тухме кишта шуд, дигар дамида-ст,
Чу ин як бидраванд, он як расида-ст.
Чу бирсиданду рӯзе чанд буданд,
Чу тухме зери чархи чарх суданд.

Бад-ин сон аст кирдори замона,
Якеро бош, гар ҳастӣ ягона.

АЛ-МАҚОЛАТУ- Л - ҲОДӢ АШАРА(11)

Хуш аст ин куҳнадайри пурфасона,
Агарна мурданистӣ дар миёна.
Дар ин меҳнатсаро ин аст мотам,
Ки моро мебинагзоранд бо ҳам.
Хуш астӣ зиндагонию кай астӣ,
Агарна марги нохуш дар пай астӣ!
Нишот ар ҳаст, бе даврони ғам нест,
Вуҷуд ар ҳаст, бе хавфи адам нест.
Хушӣ ҷӯйӣ зи олам саркаширо,
Зи олам нест давроне х(в)аширо.
Шароби хушгувораш оташе дон,
Саросар хушшии ӯ нох(в)ашӣ дон.
Гулобу мушки олам ашку хун аст,
Хушӣ ҷустан зи ашку хун ҷунун аст.
Касе, к-ӯ бӯйи удаш хушшунуд аст,
Чӣ хуш аст он, ки худ дар асл дуд аст.
Туро гар атлас аст ин ҷо, гар иксун,
Луъоби кирме аст он, ин чӣ афсун?!
Агарчи ангубин хуштаъму ширин-ст,
Валекин фазлаи занбӯри мискин-ст.
Туро ин ҷо сари буз менамонад,
Ки саг дар дида қундуз менамояд.
Луъоби кирмро додӣ ба хун ранг,
Ки омад атласи Румӣ- м дар чанг.
Гарат боде хуш ояд аз замона,
Кунад пурхокаш охир чашми хона.
Агар ту зиракӣ хоҳӣ замоне,
Наёбӣ зиракиро бе зиёне.
Чу ҷавзе бишканӣ, бахт озмоӣ,
Набинӣ ҳеч мағз, он ҷо чароӣ?
Шавӣ сад бор дар дарё нигунсор
Наёбӣ дурру рег орӣ ба хирвор.
Занӣ сад гуна метини гаронсанг,
Ки то як ҷав бурун орӣ аз он санг.
Чу ту аз санг зар з-ин сон ситонӣ,
Ба муштат харҷ бояд кард, донӣ.

Гараш ганҷе бувад, ҳаргиз наёбӣ,
Ки натвон гашт умре дар харобӣ.
Дар ин гулшан агар сад рӯй аз бор
Шавад чун хорпуште дастат аз хор,
Зи ҷавшан доданаш дар даст бо даст,
Ки он ҷавшан ба моҳӣ низ дода- ст.
Чӣ суд, ар орадаш сад теғ дар бар,
Ки кабки кӯҳро теғ аст бар сар.
Гарат бахшад камар, чи ту, чи мӯре,
Ки ҳар ду з-ин камар ҳастанд уре.
В-арат бахшад кулаҳ, чи ту, чи он боз,
Ки ҳар ду з-ин кулаҳ ҳастанд ҷонбоз.
Кулаҳ бар фарқ з-он медорадат сӯк,
Ки бас мурдадиле зинда шавад бу-к.
Бирав, бифкан кулоҳу барги раҳ гир,
Чу дорӣ шаъри сар, тарки кулаҳ гир.
Агар тоҷат диҳад, он ҳам фусӯс аст,
Ки, яъне , ӯ шарики он хурӯс аст.
Чу ту пайкӣ кунӣ монанди Худҳуд,
Кунад сад ришхандат тоҷи лобуд.
Макун чандин итоб ар тахт ёбӣ,
Ки тахте низ мебояд итобе.
Туро ҳам чун итобе тахт чанд аст,
Итоберо чӣ тахт, он тахт банд аст.
Зиҳе шуд дар гулӯят, гар зиҳат кард,
Ки омосе бувад, гар фарбеҳат кард.
Гар ин ҷо сурхрӯйӣ оядат х(в)аш,
Дамидан боядат чун заргар оташ.
Чу дар он об аз чашмат бирезад,
Ки то бархезад оташ ё нахезад.
Чу лола сурхрӯӣ боядат зуд,
Сияҳдилтар зи лола боядат буд.

Зи серу гурсуна ҷуз ғам надидӣ,
Ҷаҳон гар сер дидӣ, ҳам надидӣ.
Зи олам чашмаи ҳайвон лазиз аст,
Вале дар зулмат он ҳам нопадид аст.
Бад-ин хубӣ, ки мебинӣ ту товус,
Фидои як-ду майвизест, афсус!
Ҳумои олам ар султоннишон аст,
Чу саг боре кунун бо устухон аст.

Наёбӣ оташаш бе обхезе,
Набинӣ боди ӯ бе хокрезе.
Агар теғ аст, к-онро гавҳаре ҳаст,
Гуҳар дар оҳан аст, он чун диҳад даст!
Яке ходим, ки кофураш бувад ном,
Сияҳтар з-ӯ наяфтад зоғ дар дом.
Дигар ходим, ки анбар гӯйӣ ӯро,
Хушат ояд зи нохуш, бӯйӣ ӯро.
Дигар ходим, ки ҷавҳар исм дорад,
Зи хурдӣ на араз, на ҷисм дорад.
Хушии ин ҷаҳон бар ту шумурдам,
Ки ман дар зиндагӣ з-ин қисса мурдам.

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Яке пурсид аз он Маҷнуни пурғам,
Ки рамзе бозгӯй аз халқи олам.
Чунин гуфто, ки халқи ин хароба,
Ҳама ҳастанд, колуй қароба.
Ба нодонӣ чу он ҳаҷҷом устод
Даме хуш мекашанд аз хуну аз бод.

❁ ❁ ❁

Сазад, гар аз ҷаҳон бисёр гӯйӣ,
Ки хуш вақтест, к-аз вай роз ҷӯйӣ.
Сазад, гар,. сина пуроташ шавад з-ӯ,
Ки дар вақти гиристан х(в)аш шавад з-ӯ.
Бирав, хушшии олам сар фурӯ пӯш,
Сухан дар пардаи дил дор хомӯш.
Ба шодӣ аз ту гар як дам барояд,
Пайи як шодият сад ғам дарояд.
Висоле бе фироқе қисми кас нест,
Ки гул бе хору шаккар бе магас нест.
Ҷаҳони бевафо нуре надорад,
Даме бе мотаме суре надорад.
Агар симет бахшад, санг бошад,
В-агар узрет хоҳад, ланг бошад.
Ҳазорон ҳарфи нокомӣ бихонем,
Ки то дар умри худ коме биронем.
Агар комест, дар коми балоест
В-агар ганҷест, зери аждаҳоест.

Агар тахт аст, бас ноустуворест
В-агар умр аст, бас нопайдорест.
Ҷаҳони бевафо ҷойи сипанҷ аст,
Зи марказ то муҳит андӯҳу ранҷ аст.
Намедонам касеро бе ғаме ман,
Ки то дасте дар ӯ молам даме ман.
Чу ҳасту низ меояд ғаму бор,
Наю низам ҳамеояд ғами кор.
Агар Одам нахӯрдӣ гандумеро,
Куҷо будӣ чаве ғам мардумиро?
Ба сесад сол Одам монда ғамнок,
Зи баҳри гандуме хун рехт бар хок.
Падар ӯ буд в-асл ӯ буд моро,
Ба як гандум ҳадаф шуд сад балоро.
Агар ту луқмае хоҳӣ ба шодӣ
Муҳол аст ин, ки аз Одам бизодӣ.
Чу ӯро гандуме бе сад бало нест,
Туро ҳам луқмае бе ғам раво нест.
Бирав, тан дар ғами бори гарон деҳ,
Басе ҷон кан, чу ҷон хоҳанд, ҷон деҳ.
Намебинам туро он мардию зӯр,
Ки бар гардун равӣ, норафта бар гӯр.
Агар зеру забар гардонӣ афлок,
Намеорад касе бод аз кафе хок.
Чӣ хезад аз ту, ай афтода дар дом,
Сабурӣ кун, сабурию биёром.
Кӣ гуфтат, к-оташе дар хештан зан,
Макун хок аз сари худ, боз тан зан.
Бирав, гар оқилӣ, наззоратгӣ бош
В-агар девонаӣ, якборагӣ бош.
Чу мақсуде намебинӣ аз ин ту,
Чунин то кай занӣ сар бар замин ту?
Мазан сар бар замин, ай марди ғамнок,
Ки сар бар хишт хоҳӣ буд дар хок.
Мазан бар рӯйи ин гардуни носоз,
Ки ҳам гардун ба рӯйи ту занад боз.
Чаҳидан ҳамчу оташ кай бувад суд,
Ки берун ояд аз ҳар равзан ин дуд.
Начах чандин, чу ноком уфтодӣ,
Фурӯ деҳ тан, чу дар дом уфтодӣ.

Ҷигархорӣ, дили масти ҷигархор,
Ки касро бар наёмад бе ҷигар кор!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Шунидам, к-аз салаф дарвешҳоле
Ҳавои қаляе будаш ба соле.
Чу симе даст дод , он марди дарвеш
Суйи қассоб раҳ овард дар пеш.
Магар қассоби нохушзиндагонӣ
Бидодаш гӯште, чунон ки донӣ.
Чу пир он гӯшт, алҳақ, на чунон дид,
Саросар ё ҷигар, ё устухон дид.
Ҷигар худ буд, якбора дигар хост,
Ки кори мо наёяд бе ҷигар рост.

❁ ❁ ❁

Дили мо ғарқаи хун шуд ба як бор,
Чӣ мехоҳанд з-ин муште ҷигархор?
На моро тоқати бори гарон аст,
На моро барги бебаргии ҷон аст.
Чунон ғам ёри мо шуд дар ғами ёр,
Ки нест аз кори ғам моро ғами кор.
Агар гардун ба марги мо кунад соз,
Ғами ишқаш кафан аз мо канад боз!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Шунидам ман, ки ҷойе бедиле буд,
На, аз дил ҳамчу мо беҳосиле буд.
Задандаш кӯдакон санге зи ҳар роҳ,
Тагарге низ пайдо гашт ногоҳ.
Ба сӯйе осмон бардошт сарро,
Ки чун бурдӣ дили ин бехабарро,
Тагаргу санг кардӣ бар сарам бор,
Шудӣ ту низ бо ин кӯдакон ёр.

❁ ❁ ❁

Чӣ мегӯям, бирав, ай ғофили маст,
Ки ёри ту наёлояд ба ту даст.
Найӣ ту аҳли ёру ёр дур аст,
Ту дур аз кор в-аз ту кор дур аст.

Яқин медон, ки хуршеди сарафроз
Нахоҳад шуд ба сӯйи кас сарандоз.
Ба пеши офтоби номбардор,
Чи сорахку чи пил ояд падидор.
Фароғат бин, ки дар бунёди кор аст,
Мачах, к-ин корсоз устоди кор аст.
Сухан дар парда гӯй, аз пардасозӣ,
Раҳо кун ин хаёлу пардабозӣ.
Чу шодӣ нест, дил дар ғам фурӯ банд,
Чу ҳамдам нест, бар лаб дам фурӯ банд.
Ҷавонмардо, сухан дар парда медор,
Ки бо ҳар дун нашояд гуфт асрор.
Маро умрест, то дар банди онам,
Ки то бо ҳамдаме рамзе биронам.
Намеёбам яке ҳамдам мувофиқ,
Фиғон з-ин ҳамнишинони мунофиқ.
Агар ин кори мо аз ҳамнишин аст,
Азоби дӯзах аз биъсалқарин аст.
Дило, хомӯш, чун маҳрам наёбӣ,
Мазан дам, з-он ки як ҳамдам наёбӣ.
Чу мардон хӯй кун дойим се тоъат,
Хамӯшию сабурию қаноъат.
Тариқи марди узлатҷӯй кун соз,
Агар мардӣ, зи мардон хӯй кун боз.
Туро мардони дунё раҳзанонанд,
Магар мардон наянд эшон, занонанд!
Зи як сӯ бода в-аз як сӯй шоҳид,
Миёни халқ чун монӣ ту зоҳид!
Гузар кун з-ин нишемангоҳи девон,
Ҷаҳоне халқ девони ғиревон.
Яке дар сури дигар дар мусибат,
Зафону дил пур аз тазвиру ғайбат.
Ҷаҳон аз гуфти беҳуда баромад,
Ҳама олам дарои астар омад.
Дар ин раҳ сад ҳазорон сар чу гӯйест,
Чӣ ҷойи кору бору гуфтугӯйест.
Агар ҷон гӯям, андар хун бимонда-ст
В-агар тан, ӯ зи дар берун бимонда-ст.
Чу ҷон сар бознашносед аз пой,
Чӣ ояд з-ин тани афтода бар ҷой?

Чу дар хуноба мегарданд ҷонҳо,
Чӣ бархезад зи буда устухонҳо?
Бузургонро рухе пурашки хунист,
Чӣ ҷойи хурдагирони кунунист?
Касе, к-аз ақл сад калро кулоҳ аст,
Зи кӯрӣ ҳамчу бемағзони роҳ аст.
Чу Мӯсо ҳар-к кӯронро асо шуд,
Зи фиръавнони раҳ тираш хато шуд.
На чандон аст дар раҳ раҳзани ту,
Ки гар гӯям, бигиряд душмани ту.
Зарурат мебибояд шуд, чӣ печӣ,
Таваккул кун, ки ӯ донад, ки ҳечӣ.
Ба роҳи ошиқон барзан қадам ту,
Чӣ бошӣ аз саге дар роҳ кам ту,
Ки он саг чун аз ин раҳ шаммае ёфт,
Ба сангу чӯб з-ин раҳ сар наметофт.
На мехӯрду на як дам хоб мекард,
Нигаҳбонии он асҳоб мекард.
Ту гар марди раҳӣ, дар раҳ фурӯ шав,
Қадам дарнеҳ, фидои роҳи ӯ шав.
Гарат гӯянд сар дар роҳи мо боз,
Бад-ин шодӣ ту дастор андарандоз.
Ба сад ҳамла сипар гар бифканӣ ту,
Чу он девона бас тардоманӣ ту.

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Бад-он девона гуфт он марди муъмин,
Ки ҳар, к-ӯ шуд ба Каъба, гашт эмин.
Фаровон тан зад он девона дар роҳ,
Ки то дар Макка ояд пеши даргоҳ.
Ҳанӯз аз Каъба пойи ӯ бадар буд,
Ки бирбуданд дастораш зи сар зуд.
Яке аъробиеро дид бенур,
Ки дастораш ба так мебурд аз дур.
Зафон бикшод он маҷнун ба гуфтор,
Ки инак эминӣ омад падидор,
Чу дасторам зи сар бурданд бар дар,
Миёни хона худ кай монадам сар?
Нишони эминӣ бар сар падид аст,
Ба хона чун равам, бар дар падид аст.

❁❁❁

Вале ҷойе, ки сад сар гӯйи роҳ аст,
Чӣ ҷойи амни дастору кулоҳ аст?
Ҳазорон сар бар ин дар заррае нест,
Ҳазорон баҳр ин ҷо қатрае нест.
Ҳазорон ҷон нисор афтад бар он сар,
Ки бирбоянд дастораш бар он дар.
Ту то берун наёӣ аз сару пӯст,
Наёбӣ эминӣ бар даргаҳи дӯст.
Зи ту то ҳаст боқӣ як сари мӯй,
Яқин медон, ки набвад эминӣ рӯй.
Нишони амни ин раҳ бешак ин аст,
Шаби меъроҷу «в-атрук нафсак» ин аст.
Агар пайдо шавӣ, ҳайрон бимонӣ
В-агар пинҳон шавӣ, пинҳон бимонӣ.

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Азизе, гуфт:- Ман умре дар ин кор
Ба ақди ваҷди дар будам гирифтор.
Чу пинҳон мешудам, ман худ набудам,
Чу пайдо мешудам, будам, чӣ судам!

АЛ- МАҚОЛАТУ- С- СОНИЯТИ АШАРА(12)

Накӯ борест дар дунёву барге,
Ки дархурд аст сарборӣ-ш марге.
Накӯ ҷоест гӯри тангу торик,
Ки дарбояд Сироте низ борик.
Пуле некӯст, чун мӯйе Сироте,
Ки дӯзах бояд он пулро работе.
Ту гӯйӣ нест чандин ғам тамомат,
Ки дарбояд ғами рӯзи қиёмат.
Дар ин маънӣ маҷоли дам задан нест,
Ҳама рафтанду касро омадан нест.
На кас аз рафтагон дорад нишоне,
На кас дида- ст з-ин водӣ кароне.
Ҷаҳоне ҷон дар ин меҳнат дуним аст,
Кӣ донад, к-ин чӣ гирдобе азим аст?!
Ҷаҳоне сар дар ин раҳ гӯйи роҳ аст,
Кӣ донад, к-ин чӣ водии сиёҳ аст?!
Ҷаҳоне халқ дар ғарқоби хунанд,
Кӣ медонад, ки зери хок чунанд!

Ҷаҳоне карда нокарда-ст ҷумла,
Ки бозие паси парда- ст ҷумла.
Чӣ мақсуд аст чандин ранҷ бурдан,
Ки чун шамъе фурӯ хоҳем мурдан.
Ҷаҳон бе ҳеч боқӣ хуш сароест,
Вале чун нест боқӣ, ин балоест.
Ҷаҳон бигзору бигзар з-ин сухун зуд,
Чу боқӣ нест, дар боқӣ- ш кун зуд.
Ту то будӣ, зи дунё хаста будӣ,
Ба ҳар раҳ ҷонкане пайваста будӣ.
На ҳаргиз луқмае бе қаҳр хӯрдӣ,
На ҳаргиз шарбате бе захр хӯрдӣ.
Ҳазорон сели хунин бар дилат баст,
Ки то боде зи олам бар дилат ҷаст.
Ту худ андеша кун, гар кордонӣ,
Ки то худ марг беҳ, ё зиндагонӣ.
Ҳазорон ғам фурӯ омад ба рӯят,
Ки то як об омад дар гулӯят.
Ҳама дунё ба як ҷав ғам наярзад,
Чӣ як ҷав, ним арзан ҳам наярзад.
Ғами дунё махур, ай дӯст, бисёр
Ки дар дунё нахоҳад монд дайёр.
Чӣ менозӣ бад-ин дунёи ғаддор,
Ки ту каргас наӣ, гар ӯст мурдор.
Ҳама тухми ҷаҳон бардошта гир,
Ба даст овардаву бигзошта гир.

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Магар бемор шуд он тангдасте,
Ки дойим кунаи ҳезум шикастӣ.
Ба пурсиш рафт Ғаззолӣ бари ӯ,
Нишаст аз пой, аммо бар сари ӯ.
Бад-ӯ гуфто, ки беҳтар гардӣ ин бор,
Махур ғам з-ин!-Ҷавобаш дод бемор,
Ки беҳтар гашта гирам, ай хирадманд,
Шикаста бори дигар кунае чанд.

❂ ❂ ❂

Чӣ бар ҳам менихӣ, чун охири кор
Фурӯ хоҳад фитод аз ҳам ба як бор.

Зи суди худ машав хушнуди дунё,
Агар мардӣ, зиён кун суди дунё.
Яқин медон, ки марди раҳ он аст,
Ки суди ин ҷаҳон ӯро зиён аст.
Зи беҳечии худ печаш набошад,
Набошад ҳечаш ар ҳечаш набошад.
Бузургоне, ки дин мақсуди эшон-ст,
Зиёни кори дунё суди эшон-ст.
Ба дунё мулки уқбо з-он хариданд,
Ки ин садсола сахтӣ суд диданд.
Ту низ, ай монда дар дунёи фонӣ,
Чунин байъу широ кун, гар тавонӣ.
Зиён омад ҳама суди ману ту,
Фиғон аз зод в-аз буди ману ту.
Ба зодан ҷумла дар шӯрему ошӯб,
Ба мурдан ҷумла дар зери лагадкӯб.
Ҷаҳон то буд, аз ӯ ҷон мебаромад,
Яке мерафту дигар медаромад.
Ҷаҳонро моҳи шодӣ зери меғ аст,
Ҳама кори ҷаҳон дарду дареғ аст.
Ҷаҳон бо синаи пурдард моро
Хушӣ дар хоб хоҳад кард моро.
Зи бедодӣ ҷаҳон донад ҷаҳон сӯхт,
Набояд гургро дарридан омӯхт.
Чунон ме ҷодуӣ созад замона,
Ки пас дасташ набинад дар миёна.
Ба дасти чап намояд ин шигифтӣ,
Ту пойи рост неҳ дар пешу рафтӣ.
Туро бо ҷодуии ӯ чӣ кор аст,
Мақомат нест, дунё раҳгузор аст.
Ҷаҳон бар раҳгузар ҳангома карда-ст,
Ту бигзар з-он-к ин ҳангома сард аст.
Агар кӯдак наӣ, бингар пасу пеш,
Ба ҳангома маист, ай дӯст, з-ин беш.
Чӣ мехоҳӣ зи худ берун бимонда,
Миёни хок дил пурхун бимонда,
Бирав ҷон гиру тарки ин ҷаҳон кун,
Ками ӯ гиру доваш дар миён кун.
Чӣ хоҳӣ дов з-ин гарданда паргор,
Ки хоҳӣ шуд ба дови ӯ гирифтор.

Чӣ бахшад чарх мардумро дар оғоз,
Ки дар анҷом настонад аз ӯ боз.
Чу товусест гардун пар кушода,
Ҷаҳоне халқро бар пар ниҳода.
Ба рӯз ин осмон дуди кабуд аст,
Ба шаб оби сиёҳ, охир чӣ буда- ст!
Бимондӣ дар кабудию сиёҳӣ,
Бимурдӣ дар миён, охир, чӣ хоҳӣ?!
Бирав з-ин гирднойи обнӯсӣ,
Чӣ з-ин дарранда дарзӣ мебиюсӣ.
Сухан то чанд гӯйӣ осмонро,
Ки бешак бар замин андозад онро.
Зи дасти осмон ҳар дил, ки ҷон дошт,
Гараш даст аст, ҳам бар осмон дошт.
Фалак таштест пурахгар зи ахтар,
Ту дил пуртафт зери ташту ахгар.
Сазад, гар пой бар оташ бимондӣ,
Ки зери оташин мафраш бимондӣ.
Гар аз хуршед фарқи ту кулаҳ дошт,
Кулаҳ натвонӣ аз гардун нигаҳ дошт.
Маро боре дил аз гардун фурӯ мурд,
Зи бас кас, к-ӯ бароварду фурӯ бурд.
Киро ин гунбади гардон барорад,
Ки на дар оқибат аз ҷон барорад.
Ҷаҳон хун беҳаду бебок карда-ст,
Басе з-ин теғ зери хок карда-ст.
Фалак ҳар лаҳза дигар чизат орад,
Ба ҳар соат балое низат орад.
Аҷаб дармондаам чун мубталое,
Ки дил чун мечахад бо ҳар балое.
Бигӯ, то чанд гоҳ андӯҳу гаҳ ғам,
Фиғон аз рӯзу шаб в-аз солу маҳ ҳам.
Нагардад ҳеч субҳе рӯз наздик,
Ки то бар мо нагардад рӯз торик.
Нагардад ҳеч шоме шаб падидор,
Ки на шаб хуш кунад шодӣ ба як бор.
Нагардад ҳеч соле нав зи айём,
Ки на даҳсола аз мо ғам кунад вом.
Ҳадиси моҳу солу рӯзи шаб бин,
Аҷаб бозии чархи булъаҷаб бин.

Чу шаб ангишт резандаш ба бар -дар,
Ба ҳар рӯзе бибояндаш зи сар- дар.
Танӯре тофта-ст ин дайри носоз,
К-аз ӯ бе сӯз н-ояд гирдае боз.
Батар з-ин дар замона фитнае нест,
К-аз ин чанбарасанро рахнае нест.
Агар хоҳӣ, ки ту берун гурезӣ,
На поясту на чанбар, чун гурезӣ?
Кӣ гуфтат, гирди чархи чанбарӣ гард?
Ки қадди ҳамчу сарват чанбарӣ кард.
Сипеҳреро, ки дарёест пурҷӯш,
Шудӣ чун чанбари даф ҳалқадаргӯш.
Туро чун чанбари гардун фурӯ баст,
Чаро дар гарданаш чанбар кунӣ даст.
Сипехри чанбарӣ чанбар басе зад,
Чу ҳалқа бар дари Ҳақ сар басе зад.

Басе чанбар бизад чун хокбезе,
Наёмад бар сари ғирбол чизе.
Дар ин андӯҳ пушташ чанбарӣ шуд,
Либоси ӯ зи ғам нилуфарӣ шуд.
Ту мехоҳӣ, ки бархезӣ ба бозӣ,
Аз ин чанбар чаҳӣ берун чу ғозе.
Ту нашносӣ алиф аз чанбаре боз,
Макун сӯйи сипеҳри чанбарӣ соз.
Гузар з-ин чанбар он соат тавонӣ,
Ки ҷон бар чанбари ҳалқат расонӣ.
Агар сад газ расан бошад, ба ноком,
Гузар бар чанбараш бошад саранҷом.
Зиҳӣ афсӯсу ҳилатсозии мо,
Зиҳӣ даврони чанбарбозии мо.
Ҷаҳоно, табъи мардум хор дорӣ,
Ки чандин халқ дар парвор дорӣ.
Якоякро миёни неъмату ноз
Бипарвардиву хӯрдӣ оқибат боз.
Ҷаҳоно, кист, к-аз даври ту шод аст,
Ҳама даври ту бо ҷаври ту бод аст?!
Ҷавоно, ғӯлию мардум намоӣ,
Ки ҷав бифрӯшию гандум намоӣ!
Ҷаҳоно, бо кӣ хоҳӣ сохт охир,
Ба кӯрӣ чанд хоҳӣ бохт охир?

Дило, тарки ҷаҳон гир, аз ҷаҳон чанд,
Туро ҳар дам зи даври ӯ зиён чанд?
Зи дасти нуҳ хуми пурпечи айём
Чӣ мепечӣ, бихоҳӣ мурд ноком!
Ҷаҳон чун нест аз кори ту ғамнок,
Чаро бар сар кунӣ аз дасти ӯ хок.
Чӣ суд, ар хок бар афлок резӣ,
Ки гар санҷӣ, миёни хок резӣ.
Ҷаҳонро бар касе ғамхорагӣ нест,
Касеро чора ҷуз бечорагӣ нест.
Ҷаҳон чун ту басе домод дорад,
Басе иду арӯсӣ ёд дорад.
На битвонад замоне шод дидат,
На як дам аз ғаме озод дидат.

Ба умре медиҳад ранҷи мудомат,
Ки то кори ҷаҳон гирад низомат.
Ба умре ҷуз бало ҳосил набинӣ,
Ки то рӯзе ба коми дил нишинӣ.
Чу биншастӣ, барангезад ба зӯрат,
Ба зорӣ медавонад то ба гӯрат.
Ту то биншастаӣ дар дори фонӣ,
Нишаста рафтаию менадонӣ.
Мисолат рост чун гирд аст пайваст,
Ки гирд он гаҳ равад бешак, ки биншаст.
Зи даври нуҳ сипеҳри якдаҳоят
Чӣ бояд кард чандине шикоят?
Фалак саргаштатар аз туст бисёр,
Чӣ бояд хост з-ӯ ёрӣ ба ҳар кор?
Ту худ дар чӣ ҳисобӣ в-аз куҷоӣ,
Ки ту чун шиша зери осиёӣ.
Фалак умре давид андар таку тоз,
Ки то саргаштагӣ дорад зи худ боз.
Чу натвонад, ки аз худ боздорад,
Туро чун дар миёни ноз дорад?

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Магар девонае мешуд ба роҳе,
Сари хар дид бар полезгоҳе.
Бад-эшон гуфт:-Чун хар шуд лагадкӯб,
Чарост ин устухонаш бар сари чӯб?

Чунин гуфтанд, к-ай пурсандаи роз,
Барои он-к дорад чашми бад боз!
Чу шуд девона з-он маънӣ хабардор,
Бад-эшон гуфт:-Ай муште ҷигархор,
Гар он астӣ, ки ин хар зинда будӣ,
Басе з-ин кор харро ханда будӣ!
Шуморо мағзи хар дода-ст айём,
Аз онед ин сари хар баста бар дом.
Надошт ӯ зинда чӯб аз куни х(в)ад боз,
Чӣ гуна мурда дорад чашми бад боз?

❁ ❁ ❁

Бирав, дам даркашу тан зан, чӣ гӯйӣ,
Чу чизе менадонӣ, ме чӣ ҷӯйӣ?
Машав чун соя дар дунболи ин кор,
Ки н-ояд шамъро соя падидор.
Ту худ соя бар ин мафкан, ки хуршед
Барои ту кунад чун соя ҷовид.
Агар ту пеши кори хеш ойӣ,
Зи худ худро балое беш ойӣ.
В-агар ту дам занӣ аз парда берун,
Миёни пардаи дил афканӣ хун.
Макаш чандин камон бар тири тадбир,
Ки аз ту бар ту меояд ҳамон тир!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Магар он рустоӣ буд дилтанг,
Ба шаҳр омад, ҳамезад мутрибе чанг,
Хушаш омад, ки мутриб чанг бинвохт,
Кашид ӯ лолако, дар мутриб андохт.
Сари мутриб шикаст, ӯ чанг бифканд,
Бурути рустоӣ пок барканд.
Чу сӯйи деҳ шуд он бечора аз қаҳр
Зи нодонӣ буруте зад фаро шаҳр,
Ки назди ман надорад шаҳр миқдор,
Валекин бар буруташ буд падидор.

❁ ❁ ❁

Ҷаҳон пур шишаи барҳамниҳод аст,
Агар санге занӣ бар ту фитода-ст.

Чу дар маънӣ на аҳли роз бошӣ,
Ба торикӣ чу муштандоз бошӣ.
Агар ин ҷой як дам мезанӣ ту,
Ҳам ин ҷо бехи олам мезанӣ ту.
Чу ҳафт андоми ту афтод дар дом,
Чӣ гӯйӣ, фориғам аз ҳафт андом?
Агар сар каж кунад як мӯй бар ту,
Ҳазорон дард орад рӯй бар ту.
Агар гардад як ангушташ бурида,
Зи аҷзи худ шавӣ пардадарида.

Дар ин нуҳ ташти хон дар гуфтугӯйе,
Бимондӣ ҳамчу мунҷӣ дар сабӯйе.
Ту худ дар чӣ ҳисобӣ в-аз куҷоӣ,
Ки ту чун шиша зери осиёӣ.
Намедонӣ, ки дар бозори фитрат
Ба ҷуз Ҳақ нест бозаргони қудрат.
Ту пиндорӣ, ки меоӣ зи ҷойе,
Зиҳӣ пиндори ту нохуш балойе.
Чу хаффоше, ки аз равзан барояд,
Зи кунҷи остон беши дар ояд.
Бигардад гирди боғу роғ лахте,
Нишинад бар сари ҳар сардарахте.
Агар мӯре саре ёбад зи ҷое,
Чунон донад, ки гашт ӯ подшое.
Ба ҷуз худро набинад дар миёна,
Ба мӯйе шод гардад аз замона.
Вале чун офтоби оташинрӯй,
Ниҳад аз осмон сӯйи замин рӯй,
Намонад дар дили хаффош дастон,
Гурезон шир мерезад зи пистон.

❁ ❁ ❁

Ало, ай рӯзу шаб монанди хаффош,
Шуда ҳамрағми ин як мушти авбош,
Ба мӯйӣ чанд чун хаффош қонеъ,
Зи кӯрӣ умри ширин карда зоеъ.
Чу шабпар рӯз кӯре бозмонда,
Шабонрӯзӣ асири оз монда.
На рӯйи офтоб аз дур дида,
На чашмат риштатои нур дида.

Наяндешӣ, ки чун хуршеди ҷаббор
Зи бурҷи ваҳдате ояд падидор.
Дилат шойистагӣ нодода ҷонро,
Чӣ гуна тоб орад нур онро?
Бирав, шойистагии хеш кун соз,
Чу зарра пеши он хуршед шав боз.
Баро, ай зарра, з-ин равзан, ки дорӣ,
Ки нест ин хона бас равшан, ки дорӣ.

Туро рафтан аз ин равзан савоб аст,
Ки саҳрои ҷаҳон пурофтоб аст.
Ту мегӯйӣ, ки нури ман чунонест,
Ки кас аз нури ман қадрам надонист.
Сухан аз қадри худ то чанд ронӣ,
Агар хоҳӣ, ки қадри худ бидонӣ.
Кафе хоки сияҳ баргир аз роҳ,
Туфаш кун, пас ба бодаш деҳ ҳам он гоҳ.
Бидон, к-оғозу анҷоми ту дар кор
Кафе хок аст, агар ҳастӣ хабардор.
Ту муште хокию чандин тағайюр,
Тафаккур кун, макун чандин такаббур.
Такаббур мекунӣ, ай пораи хун,
Зи чандин раҳ гузар афтода берун.
Бирав, аз сар бинеҳ кибру барандеш,
Ки то ту кистию чист дар пеш.
Хушӣ, дил бар ҷаҳон бинҳодаӣ ту,
Бибин, то худ куҷо афтодаӣ ту.
Чунин чархе, ки гирди туст гардон,
Чунин гӯйӣ, ки зери туст майдон.
Агар ту рафъу хафзи он набинӣ,
Миёни ҳар ду сокин чун нишинӣ?
Раҳе ҷӯйӣ ба фикрат ҳамчу мардон,
Бигардӣ дар мазиқи чархи гардон.
Ба сӯйи ошёни худ кунӣ соз,
Дар ин олам ба ҷойи худ расӣ боз.
Бигардӣ гирди ин мурдорхона,
Натарсӣ аз тилисмоти замона.
Чи гар дарё ҳамебинӣ ту хомӯш,
Вале метарс, к-ояд зуд дар ҷӯш!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Азизе бар лаби дарё биистод,
Назар аз ҳар суйи дарё фиристод.
Яке дарё ҳамедид орамида,
Яке фитрат ба ҳаддаш норасида.
Ба дарё гуфт: - Ай бас бениҳоят,
Зи ороми ту метарсам бағоят,

Ки гар мавҷе барояд як дам аз ту,
Басе киштӣ, ки афтад барҳам аз ту!

АЛ-МАҚОЛАТУ-С-СОЛИСАТУ АШАРА(13)

Гарат мулки ҷаҳон зери нигин аст,
Ба охир ҷойи ту зери замин аст.
Намонад кас ба дунё ҷовидонӣ,
Ба гӯристон нигар, гар менадонӣ.
Ҷаҳонро чун работе бо ду дар дон,
К-аз ин дар чун дарой бигзарӣ з-он.
Ту ғофил хуфта в-аз ҳечат хабар на,
Бихоҳӣ мурд, гар хоҳию гар на.
Касе, к-аш марг наздикӣ расида- ст,
Чунин гӯянд, к-ӯ раг баркашида- ст.
Ту ҳам, ай сустраг, бикшой дида,
К-аз аввал будаӣ рагбаркашида.
Туро, гар ту гадоӣ, гар шаҳаншоҳ,
Се газ карбосу даҳ хишт аст ҳамроҳ.
Агар мулкат зи моҳӣ то ба моҳ аст,
Саранҷомат бар ин дарвоза роҳ аст.
Чу барбанданд ногоҳат занахдон,
Ҳама мулки ҷаҳон он ҷо зи нах дон.
Зи ҳар чизе, ки дорӣ, кому ноком
Ҷудо мебоядат шуд дар саранҷом.
Басе карда-ст гардун дасткорӣ,
Нахоҳад буд касро растгорӣ.
Бад-ин умре, ки чандин печ дорад,
Машав ғарра, ки пай бар ҳеч дорад.

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Магар мерафт устоди Маҳина,
Харе мебурд, бораш обгина.

Яке гуфташ, ки бас оҳистакорӣ,
Бад-ин оҳистагӣ бар хар чӣ дорӣ?
Чӣ дорам, -гуфт, -дил пурпеч дорам,
Ки гар хар мебияфтад, ҳеч дорам.

❁ ❁ ❁

Чу пай бар бод дорад, умр ҳеч аст,
Бибин, к-ин ҳечро сад гуна печ аст.
Чунин умре, к-аз ӯ ҷони ту шод аст,
Чу марг ояд ба ҷони ту, ки бод аст.
Агар садди Сикандар пеш гирӣ,
Зи вақти худ на пас, на пеш мирӣ.
Туро ин марг ҳам пешат ниҳода-ст,
Вале рӯзе ду аз пас уфтода-ст.
Чу шохеро ҳамебуррӣ зи ду ним,
Дили шохи дигар меларзад аз бим.
Туро даври фалак чанде гузорад,
Худ ин маст устухон чанде надорад.
Ҳама кори ҷаҳон аз зарра то шамс
Чӣ мепурсӣ, ки он «лам таъна бил амс».
Агар Искандарӣ, дунёи фонӣ-т
Кунад бар ту кафан искандаронӣ-т.
В-агар рӯйинтар аз Исфандёрӣ,
Ба охир низ ӯро чашмдорӣ.
Наӣ кӯҳу агар кӯҳи баландӣ,
Чу коҳе гардӣ аз бас мустамандӣ.
Наӣ дарё в-агар дарёи обӣ,
Биполоию бипзирӣ харобӣ.
Наӣ шеру в-агар шери жаёнӣ,
Ту рӯбаҳбозии гардун надонӣ.
Наӣ пилу в-агар худ пилгирӣ
Чу Намрудӣ, ба сорахге бимирӣ.
Наӣ хуршеду гар ҳаст ин камолат,
Чу даргардӣ, падид ояд заволат.
Наӣ моҳу агар моҳи мунирӣ,
Чу пеши укда афтодӣ, бигирӣ.
Наӣ сандон в-агар сандону путкӣ,
Чу марг ояд, ба раҳворӣ билангӣ.
Наӣ оҳан ба сахтию ба тезӣ
В-агар ҳастӣ, ба як сустӣ бирезӣ.

Агар ту шертабъу пилзӯрӣ,
Зи баҳри туъмаи кирмони гӯрӣ.
Ҳаме он дам, ки аз тан ҷон барандат,
Миёни зира то Кирмон барандат.

Чу хуфтӣ дар кафтан, гаштӣ лагадкӯб,
Ту хуфта беҳ хурӣ, аммо басе чӯб.
Ту гар хокию гар оташнажодӣ,
Дар ин дӯлоби симобӣ чу бодӣ.
Басо гулбарг, к-аз таб рехт аз бор,
Шуд аз таб зира то Кирмон ба як бор.
Чу буз то чанд хоҳӣ бар камар ҷаст,
Ки хоҳӣ кому ноком ин камар баст.
Фурӯ андеш, то чандин зану мард
Куҷо рафтанд бо дилҳои пурдард.
Ҳама саҳрои олам, ҷой то ҷой,
Саросар хуфта мебинам саропой.
Ҳама рӯйи замин, фарсанг-фарсанг,
Тани симин-ст, зулфайни сияҳранг.
Ҳама кӯҳу биёбон, гом то гом,
Қади чун сарв бинам, чашми бодом.
Ҳаме дар ҳеч саҳро манзиле нест,
Ки дар хоки раҳаш пурхун диле нест.
Зи ҳар ҷойе, ки мерӯяд гиёҳе,
Бурун меояд аз ҳар баргаш оҳе.
Ҳама хоки замин хоки азизон- ст,
Азизон баргу олам баргрезон- ст.

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Яке пурсид аз он девона дар деҳ,
Ки аз кори Худо моро хабар деҳ.
Чунин гуфт ӯ, ки то гаштам ман огоҳ,
Худоро косагардидам дар ин роҳ.
Ба ҳикмат косаи сарро чу барбаст,
Ба бодаш доду он гаҳ хурд бишкаст.

❁ ❁ ❁

Агар аз хок баргирӣ кафе хок,
Бипурсӣ қиссае аз хоки ғамнок.
Ба сад зорӣ фурӯ гирад чу меғе,
Зи як-як зарра бархезад дареғе.

Зи аввал рӯз ин чархи дилафрӯз
Дареғи халқ месояд шабу рӯз.
Ту гӯйӣ бар замин ҳар зарраи хок
Зафони ҳол бикшоданд бебок.
Ки моро зери хок афкандӣ охир,
Ту ҳам зуд ин камар барбандӣ охир.
Ало, ё ғофилон, то кай писандед,
Ки моро зери пойи худ фикандед.
Дар аввал чун шумо будем мо ҳам,
Чу мо гардед дар охир шумо ҳам.

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Яке девонаеро дид шоҳе,
Ниҳода косаи сар пеши роҳе.
Ба маҷнун гуфт:- Бо ин коса дар бар
Чӣ савдо мепазӣ дар косаи сар?
Ба шаҳ гуфто, ки шаҳ, андеша кардам,
Туро бо хештан ҳампеша кардам.
Надонам каллаи чун ман гадоест
Ва ё худ они чун ту подшоест.
Бипаймудам ба умре рӯйи олам,
Туро қисмат се газ омад, маро ҳам.
Чӣ гар дорӣ сипоҳу мулку кишвар,
Ду гирда ту хурӣ, ду ман баробар.
Чу ту ҳамчун манӣ, чандин таку тоз
Чӣ хоҳӣ кард, аз гардан бияндоз?!
Ҳама ар нафканӣ аз гарданат кул,
Ҳама фардо шавад дар гарданат ғул.
Фикандӣ ҳамчу саққо об дар пӯст,
На об аст ин, ки фардо оташат ӯст.

❂ ❂ ❂

Азизо, ғам нигар, ғамхорият ку,
Чу боде умр шуд, бедорият ку?
Ба як дам мондаӣ, чун дам намонад,
Намонӣ ҳечу ҳечат ҳам намонад.
Зи роҳи чашм хуни дил бирезон,
Ки хоҳӣ гашт хоки хокбезон.
Агар гардун набудӣ номусоид,
Нагаштӣ хок чандин симсоид.

Махусб, ай дил, сухан бипзир, охир,
Зи чандин рафта ибрат гир, охир!
Басе бар рафтагон рафтӣ ба сад ноз,
Басе бар ту раванд ояндагон боз.
Чӣ менозӣ, агар умрат дароз аст,
Ба ҷон кандан туро чандин ниёз аст.
Агар умри ту сад сол асту гар бист,
Ҷуз ин дам, к-андар ӯйӣ, ҳосилат чист?
Насибат гар туро сад сол дода-ст,
Даме ҳолист, дигар ҷумла бод аст.
Ҳама умрат ғам асту умр кӯтоҳ,
Ба марги талх ширин кард он гоҳ.
Фурӯ мекард аз ғам хун ба рӯям,
Надонам, ин суханҳо чун бигӯям.
Зи бими марг дар зиндони фонӣ,
Бимурдам дар миёни зиндагонӣ,
Басо ҷоно, ки ҳамчун Нил дар тан,
Ҳамеҷӯшад дар ин нилӣ ниҳанбан.
Чу деги умр сарбоз аст пайваст,
Агар чун гурба меёзад ба ҷон даст.
Чӣ созам ман, ки дар дунёи носоз,
Надорад гурба шарму дег сарбоз.
Бирав, ай дил, чу деге чанд ҷӯшӣ,
Ниҳанбан соз худро аз хамӯшӣ.
Дар ин деги бало пухтӣ ба сад дард,
Ки ҳастам чун намак дар дег дар х(в)ард.
Сияҳдилтар зи дегӣ, ай гунаҳкор,
Фурӯ гир, ай сияҳдил, дегат аз бор.
Бурун шуд дегат, аз сар меситезӣ,
Ки дар ҳар дег ҳамчун кафчалезӣ.
Чӣ гӯям, турфа мурғӣ ту ба ҳар кор,
Ки аз дегам барой сарнигунсор.
Ба ту ҳар соате ҷоне дигар неҳ,
Зи лофи хеш деге низ барнеҳ.
Зи хону косаи худ чанд лофӣ,
Зи савдо косаи сар дор софӣ.
Ҳама мулки туву милки ту яксар,
Зи мулке кам, зи говарс аст камтар.
Ҳар он мулке, ки аз ҷон дорияш дӯст,
Наярзад ҳеч, чун марг аз пайи ӯст.

Агар мулки ту шуд саҳрои дунё,
Саранҷомат ду газ хок аст маъво.
Чу баҳри хок зодастӣ зи модар,
Бар ин пушта чӣ созӣ боғу манзар?
Касе, к- ӯ хона чандон сохт, к-ӯ буд,
Чу шаҳдаш хона ширину накӯ буд.
Чу ҷонат шеб хоҳад буд дар хок,
Сари манзар чӣ афрозӣ бар афлок.
Наӣ з-оғозу анҷомат хабардор,
Миёни хоку хун мондӣ гирифтор.
Нигаҳ кун аввалу охир ту дар хеш,
Ки то аз пас чӣ буду чист аз пеш.
Раҳим буда-ст ҷойи хун нахустат,
Ба хок ойӣ зи хун чун хун бишустат.
Ба аввал мешавӣ аз хун падидор,
Ба охир зери хоки раҳ гирифтор.
Миёни хоку хун шодӣ кӣ ҷӯяд,
Туро оқил дар ин маънӣ чӣ гӯяд?!
Зиҳӣ ғафлат, ки бо чандин таму тор
Миёни хоку хун барсохтӣ кор.
Ту гар покию гар нопок рафтӣ,
Зи хуне омадӣ, бо хок рафтӣ.
Миёни хоку хун шодӣ чӣ ҷӯйӣ,
Наӣ ҷуз банда, озодӣ чӣ ҷӯйӣ.
Миён чун бандагон дарбанд муҳкам,
Ки набвад бе ғаме фарзанди Одам.
Агар окандаӣ аз симу зар ганҷ,
Нахоҳӣ хӯрд як дам об бе ранҷ.
Миён дарбанд, к-ин дар баргушода-ст,
Макун сустӣ, ки сахтат уфтода-ст.
Куҷо дорад туро чандин сухан суд,
Бирав, коре ба дасти худ бикун зуд.
Ки коре, к-он ба дасти хеш кардӣ,
Якеро сад ҳазорон беш кардӣ!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Васият кард марде моли бисёр,
Ки чун мурдам баранд ин пеши Мухтор,

Ки то инро ба дарвешон расонанд,
Ки меҳтар мустаҳақро беҳ бидонанд.

Чу бурданд он ҳама зар пеши меҳтар,
Ба қадри ним ҷав бардошт з-он зар.
Чунин гуфт ӯ, ки гар дар зиндагонӣ
Бидодӣ ин қадар он марди фонӣ,
Ба дасти худ басе будӣ- ш беҳтар,
Ки бидҳад ин ҳама зар, хоса меҳтар!

АЛ- МАҚОЛАТУ АР – РОБИЪАТУ АШАРА (14)

Ало, ё ғофили афтода аз роҳ,
Бихоҳӣ мурд ғофилвор ногоҳ.
Ба ғафлат мегузорӣ зиндагонӣ,
Дареғо, гар чунин ғофил бимонӣ.
Ба бӯйи зиндагӣ умре давидӣ,
Валек аз зиндагӣ бӯйе надидӣ.
Ба ҳасратҳо чу чашмат роҳ ёбад,
Накӯсории хеш он гоҳ ёбад.
Мисоли зиндаи дунё бимондӣ,
Ту бе маъно ҳама даъво бимондӣ!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Яке чандон-к дар раҳ жанда дидӣ,
Ҷуз он кораш набудӣ, жанда чидӣ.
Шабе чун пур шудаш аз жанда хона,
Фитодаш ахгаре андар миёна.
Ҳама жанда бисӯхт, ӯ дар миён ҳам,
Киро дар ҳар ду олам буд аз он ғам?!

❂ ❂ ❂

Ало, ё жандачин жанда чӣ чинӣ,
Миёни жанда то чанде нишинӣ?
Чу баҳри жанда дорӣ чашм бар роҳ,
Бисӯзӣ ҳам туву ҳам жанда ногоҳ.
Ту пиндорӣ, ки чун мурдӣ, бирастӣ,
Куҷо растӣ, ки дар сахтӣ нишастӣ.
Яқин медон, ки чун ҷонат барояд,
Ба як-як зарра тӯфонат барояд.
Набошад аз ту як-як зарра бекор,
Бувад дар ранҷи ҷон кандан гирифтор.
Чу аз гӯрат барангезанд музтар,
Бараҳна пову сар дар дашти маҳшар.

Чу хуш оташ задӣ дар хирмани хеш,
Надонӣ, он-ч кардӣ бо тани хеш.
Туро ин пасравии ғӯл то кай,
Ба дунёдӯстӣ машғул то кай?
Бидодӣ ройгонӣ умр аз даст,
Агар бар худ бигирйӣ ҷойи он ҳаст.
Даме, к-онро баҳо ояд ҷаҳоне,
Пайи он дам намегирӣ замоне.
Гирифтӣ аз сари ғафлат ками хеш,
Намедонӣ баҳои як дами хеш.
Гаҳе муъҷиз, гаҳе бурҳон намуданд,
Гаҳе «Таврит»-у гаҳ «Қуръон» намуданд.
Туро аз неку бад огоҳ карданд,
Ба сӯйи Ҳақ раҳат кӯтоҳ карданд.
Бигуфтандат чӣ кун, чун кун, чаро кун,
Ҳаворо мил каш, кори Худо кун!
На з-он буд ин ҳама сахти дархост,
Ки то дастори раъноӣ кунӣ рост.
Ба бозори такаббур мехиромӣ,
Наёрад гуфт кас бо ту, чӣ номӣ?
Бипӯшӣ ҷомае бо сад шикан ту,
Наяндешӣ зи карбосу кафан ту.
Туро то нашканад дар ҳам сару пой,
Нагардӣ сери нону ҷомаву ҷой.
Ту то сар дорию то пой дорӣ,
Раги суду зиён барҷой дорӣ.
Ту хокӣ, табъ чандин бод пиндор,
Чу сар бинҳӣ, зи сар бинҳӣ ба як бор.
Хушӣ, худро ғуруре медиҳӣ ту,
Сабад аз об зуд орӣ тиҳӣ ту.
Чу дар хобӣ, сухан ҳече надонӣ,
Чу сар андар кафан печӣ, надонӣ!
Бирав, ҷаҳде кун, ар пайғамбарӣ ту,
Ки то тӯша аз ин олам барӣ ту.

Ту пиндорӣ, ба як тоъат бирастӣ,
Ки аз ғафлат чунин фориғ нишастӣ.
Туро ин сахта нест, ин кор, ай дӯст,
Бурун мебояд омад пок аз пӯст.
Фиғону хомушӣ суде надорад,
Ки ҳастии ту беҳбуде надорад!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Шунудам ман, ки пиреро муқарраб
Ба сахтӣ дарди дандон хост як шаб.
Фиғон мекард то вақти саҳаргоҳ,
Яке ҳотиф зафон бикшод ногоҳ,
Ки як имшаб надорӣ сар ба болин,
Чаро бар Ҳақ занӣ ташнеъ чандин?
Дигар шаб пир аз шарми Худованд,
Ба хомӯшӣ зафон овард дар банд.
Аз он дардаш ҷигар месӯхт дар бар,
Вале афканда буд аз шарми Ҳақ сар.
Яке ҳотиф дигар раҳ дод овоз,
Ки бо Яздон сабурӣ мекунӣ соз?

❁ ❁ ❁

Аҷаб коре бияфтода-ст моро,
Ки чандине бар устод аст моро.
На битвон гуфт, на хомуш тавон буд,
На огаҳманд, на беҳуш тавон буд.
Гар аз ин гуна коре сахт ёд аст,
Ки фарзандони Одамро фитода- ст.
Бигӯ, то кист мардум, бенавое,
Кафе хок асту рӯзе даҳ бақое.
Фароҳам карда муште устухонро,
Кашида пӯсте дар гирд онро.
Ба ҳам гирд омада муште рагу пай,
Ки мерезад гаҳе хилту гаҳе хай.
Ба дасте мехурад қуте ба сад ноз,
Ба дасте низ мешӯяд зи худ боз.
Агар қавле кунад, бадқавл бошад,
Хушӣ-ш аз ҷойгоҳи бавл бошад.
Фароғатҷойи ӯ бошад ба мабраз,
Чу фориғ шуд, бад-он ширин кунад раз.
Агар сухбат кунад бо суррият зан,
Ту донӣ, к-об мекӯбад ба ҳован.
Кафан аз кирми мурда мекунад боз,
Ки ман абрешимин мепӯшам аз ноз.
Ба хуни дил зар аз берун дарорад,
Аҷал худ зар ситонад, хун барорад.
Ҳама бинонияш пиҳе намаксуд,
Ҳама шунвоияш лахте харандуд.

Агар хоре шавад дар пой ӯро,
Бидорад мубтало барҷой ӯро.
Агар як бор афзун х(в)арда бошад,
Шикамро чормехе карда бошад.
В-агар худ кам хурад аз заъфу сустӣ,
Бибурдӣ дил умед аз тандурустӣ.
Бимонда зиндаву мурда ба як дам,
Ҳама умраш гарав карда ба як дам.
На як дам тоқати сармо- ш бошад,
На тобу қуввати гармо- ш бошад.
На сабраш бошад андар ҳеч коре,
На тоқат оварад дар интизорӣ.
Чу мӯре сусту заҳрандоз чун мор,
Чу коҳе, дар сараш кӯҳе зи пиндор.
Ба сад сахтӣ дар ин зиндон бизода,
Басе ҷон канда, охир ҷон бидода!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Яке пурсид аз он маҷнуни маъно,
Ки кист ин халқу чист ин кори дунё?
Чунин гуфт ӯ, ки дӯғ аст ин ҳама кор,
Магас бар дӯғ гирд омад ба як бор.

❂ ❂ ❂

Чӣ водист ин ки мо дар вай фитодем,
Зи дасти хеш аз сарпай фитодем.
Дар ин водӣ ҳама ғӯлони хешем,
Зи аввал рӯз машғулони хешем.
Чу дар монем, бардорем фарёд,
Бало чун рафт, бигзоремаш аз ёд.
Дареғо, ранҷбурди мо ба дунйӣ
Ғами бисёру онро ҳосиле не.
Агар аз дида сад дарё биборӣ,
Худо донад, ки ту бар ҳеч корӣ.

❂ ❂ ❂

Азизо, гар ба даст орӣ кадуе,
Падид орӣ бар ӯ чашмею рӯе.
Каду пурях кунӣ в-он гаҳ бидорӣ,
Ки то ашке ҳамерезад ба зорӣ.

Чу борон гарчи он ашк аст бисёр,
Ба чашми кас надорад ҳеч миқдор.
Ҳама дар ҷанби қудрат ҳамчунонем,
Агар хандему гар ашке фишонем.

❁ ❁ ❁

Ҳазорон дил бар ин оташ кабоб аст,
Киро парвои ин як қатра об аст.
Нагардад з-ашки ту ҳукми худоӣ,
Чӣ гӯйӣ, бо кию дар куҷоӣ!
Агар ҳар ду ҷаҳон нобуд бошад,
Худоро на зиён, на суд бошад.
Агар рӯзӣ-т баргиранд аз пеш,
Қиёси Ҳақ нагирӣ низ аз хеш.
Агар нолию гар на, кор рафта-ст,
Ҳама нақше аз он паргор рафта-ст.
Бинеҳ тан то бимолад рӯзгорат,
Чунин рафта-ст, бо дигар чӣ корат!
Чаро ҳарчанд коре сахт афтод,
Зи ҳайрат бар ту афтода-ст фарёд.
Ҳамепурсӣ, ки ин чун в-он чигуна-ст,
Чаро ин рост, дигар бошгуна-ст?!
Агар ту чашм дорӣ, чашм кун боз,
Чу кардӣ чашм боз, андеша кун соз.
Даме ороми мавҷудот бингар,
Суботи нафси як-як зот бингар.
Туро гар ақлу тамйиз аст рафта,
Чӣ мепурсӣ, ҳама чиз аст рафта!
Ту, ай Аттор, раҳ дар кӯйи ҷон гир,
Ҷаҳон кам гир, гӯ, душман ҷаҳон гир.
Ту гар кас нестӣ, мурдор бигзор,
Ҷаҳон бо деви мардумхор бигзор.
Сулаймонро чу шуд ангуштарӣ гум,
Бираст аз риши муште девмардум.
Қадам дарнеҳ ба бозори адам ту,
Чӣ меҷӯйӣ зи муште навқадам ту.
Ҳар он-ч он ботил аст, аз пеш баргир,
Раҳи Ҳақ гиру дил аз хеш баргир.
Зи ҳубби молу ҳубби ҷоҳ бархез,
Ҳиҷоби худ туӣ, аз роҳ бархез!

Чаро ҷонат зи олам пургазанд аст,
Ки аз олам туро қуте басанда-ст.
Агар ин нафси фартутат набудӣ,
Ғаму андешаи қутат набудӣ.
Зи худ бигзар, қадам дар роҳи дин зан,
Бут аст ин нафси кофар, бар замин зан.
Макун дар роҳи дин як зарра сустӣ,
Ки настонанд дар дин ҷуз дурустӣ!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Шунудам аз яке соҳибкаромот,
Ки шуд рӯзе ҷуҳуде дар харобот.
Даруни майкада вайронае буд,
Ки риндонро муқомирхонае буд.
Гирифта ҳар ду тан роҳи қиморе,
Бибурда симу зар ҳар як каноре.
Ҷуҳуд андар қимор омад ба як бор
Ки то дарбохт, он чи- ш буд динор.
Сарое дошту боғе, ҳар ду дарбохт,
Намондаш ҳеч, бо ифлос дарсохт.
Чу шуд дасташ зи зарру сим холӣ,
Бишуд, як дидаро дарбохт ҳолӣ.
Чунон аз ҳар-ч будаш, ур шуд ӯ,
Ки чашмеро бибохту кӯр шуд ӯ.
Бад-ӯ гуфтанд:-Ай монда чунин боз,
Мусалмон гарду дини хеш дарбоз!
Чу бишнид ин сухан бедину пурхашм
Мусалмонро бизад як мушт бар чашм,
Ки ҳар чизе, ки мехоҳӣ, бикун ту,
Магӯ аз дини ман бо ман сухун ту!

❁ ❁ ❁

Ҷуҳуде дар ҷуҳудӣ инчунин аст,
Надонам чун-ст ӯ, к-ӯ аҳли дин аст!
Ҳар он чи-ш буд, то як дида дарбохт,
Валекин дил зи дини худ напардохт!
Ало,ё дар мақомирхонаи хок
Ҳама чизе чунин дарбохта пок,
Гаҳе рӯйи чу маҳ дарбохтӣ ту,
Гаҳе зулфи сияҳ дарбохтӣ ту.

Ҷавонирову он болои чун тир,
Дар ин раҳ бохтию омадӣ пир.
Дили пурнури худ бо чашми равшан
Ба ғафлат бохтӣ дар кунҷи гулхан.
Биёлудӣ ба шаҳват хештанро,
Биёлудӣ ба ғафлат ҷону танро.
Агар вақт омад, ай марди хурофот,
Саре берун кун аз кӯйи харобот!

АЛ-МАҚОЛАТУ-Л-ХОМИСАТА АШАРА(15)

Дареғо, дидаи раҳбин надорӣ,
Ба ғафлат умри ширин мегузорӣ.
Ба сар бурдӣ ба ғафлат рӯзгоре,
Магар дар гӯр хоҳӣ кард коре?!
Ало, ай ҳирс дар корат кашида,
Чу шуд қадди алифворат хамида.
Агар тоъат кунӣ акнун, на з-он аст,
Ки метарсӣ, ки маргат ногаҳон аст.
Басе шодӣ бикардӣ, ком рондӣ,
Кунун чун пир гаштӣ, боз мондӣ.
Зи дору карданат, ай пир, то кай,
Бимебояд шудан, тадбир то кай?
Нашуд як зарра кам, ай пир, озат,
Накардастанд гӯйӣ ширбозат.
Кунун зишт аст ҳирс аз мардуми пир,
Гунаҳ худ чун бувад бо мӯйи чун шир?!
Чу мӯят шир шуд, ай пири хира,
Макун олуда ширатро ба шира.
Ба каф дар оташин дорӣ навола,
Ки дар пирӣ ба каф дорӣ пиёла.
Чу мешӯйӣ ба оби талх танро,
Бишӯй аз ашки шӯри худ кафанро.
Макун рӯбоҳбозию биёром,
Ки пиҳи гург дармолидат айём.
Наметарсӣ, ки аз кӯйи ҷаҳонат
Ту ғофил, даррабоянд аз миёнат.
Ту хуш биншаставу гардун даванда,
Ту мурғи донакаш, умрат паранда.
Ту хуфта, умр бар панҷоҳ омад,
Кунун бедор шав, ки гоҳ омад.

Чу гар умре ба дунё хун гиристӣ,
На бас корест ин, к-акнун гиристӣ.
Чӣ кор аст ин, ки дар дунёи фонӣ- ст,
Ҷаҳоне кор кори онҷаҳонӣ- ст.
Ғами худ хур, ки касро аз ту ғам нест,
Чӣ мегӯям туро ҳаққо, ки ҳам нест.
Туро афтод, агар афтод коре,
Ки касро нест бар дил аз ту боре.
Зи маргат гар касе дил реш дорад,
Зи худ тарсад, ки он дар пеш дорад.
Касе, к-аз марги ту бисёр гиряд,
Зи марги худ битарсад, зор гиряд.
Замоне лаб зи хандидан бибандад,
Ба сад лаб як замон дигар бихандад.
Туро афтод кор, ай пири хунх(в)ар,
Ба имон, гар тавонӣ, ҷон бурун бар.
Нахоҳӣ буд бо кас дар миёна,
Ту хоҳӣ буд бо ту ҷовидона.
Натарсӣ з-он-к фардо ҳам дар ин сӯз
Ҳама бо худ гузорандат чу имрӯз.
Кунун ман гуфтаму рафтам ба зудӣ,
Бикиштам, менадонам то дурудӣ.
Кунун бо гуфт афтода- ст корам,
Ки гар тоат кунам тоқат надорам.
Кунун он бодҳо аз сар бурун шуд,
Ки зери хок мебояд дарун шуд.
Кунун чун зиндагонӣ рахт дарбаст,
Ба сӯйи хок рафтам бод дар даст.
Кунун гар шоду гар ғамнок рафтам,
Диле пурорзу бо хок рафтам.
Ҷаҳони пурғамам бисёр дам дод,
Сипеҳри кӯжпуштам пушт хам дод.
Ғами ман чанд хоҳад кард бардор?
Надорам ҷуз зафоне ҳеч бар кор.
Басе дар дину дунё роз рондам,
Ба дин нарсидаму з-он боз мондам.
Дамам шуд сарду дил бархост аз даст,
Ки бар фарқам зи пирӣ барф биншаст.
Чу шуд кофур мӯйи мушкборам,
Кафан бояд, ки ман кофур дорам.

Ҳама мӯям чу кофуре сапед аст,
Чу мушке буда, акнун мушкбед аст.
Зи мӯям то сапедӣ ҷойгаҳ кард,
Ҷаҳон бар ман сари пистон сияҳ кард.
Чунон афтодаам аз пойи пирӣ,
Ки аз кас менаёбам дастгирӣ.
Ҷавонон таънаи х(в)аш мезанандам,
Ба таъна дар дил оташ мезанандам.
Валекам ҳаст сабри он-к эшон
Чу ман бечора гарданду парешон!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Бидид аз дур пиреро ҷавоне,
Хамида пушти ӯ ҳамчун камоне.
Зи савдои ҷавонӣ гуфт:-Ай пир,
Ба чанд аст он камон, пеш ой, зар гир?!
Ҷавонро пир гуфт:-Ай зиндагонӣ,
Маро бахшидаанд ин ройгонӣ.
Нигаҳ медор зар, ай тозабарно,
Туро ҳам ройгон бахшанд фардо!

❂ ❂ ❂

Чу солам шаст шуд, набвад зиёне,
Агар ман шастро созам камоне.
Маро дар шаст афтода-ст ҳафтод,
Чунин сайде киро дар шаст афтод?!
За шасти он камон тире шавад рост,
Зи шасти ман камони кӯж бархост.
Аз он шасту камон қувват шавад беш,
Аз ин шасту камон дил мешавад реш.
Зи пирӣ гарчи гаштам мубталое,
Нашуд ҷуз пушти кӯжам ҳеч ҷое.
Агарчи пур шуда-ст иқлим аз ман,
Дурустам шуд, ки пур шуд ним аз ман.
Нишаст андар барам пирӣ чунон зуд,
Ки ҳаргиз барнахост аз сар чунон дуд.
Ба сардевори умр -андар задам даст,
Чӣ бархезад аз он, чун умр биншаст?
Чу омад кӯзаи умрам ба дурдӣ,
На қувват монду на нерӯ на мардӣ.

Агар гаҳ-гаҳ ба шаҳват бурдаме даст,
Чу дар пой омадам, бо сар дилам ҷаст.
Аз ин пас низ н-ояд кор аз ман,
Ки омад муддате бисёр аз ман.
Басе нохӯрданиҳо хӯрдаму рафт,
Басе нокарданиҳо кардаму рафт.
Баромад з-оташи дил аз ҷигар дуд,
Ки рафтам зуду бас дерам хабар буд.
Агарчи ақли бешандеш дорам,
Чӣ донам, то чӣ ғам дар пеш дорам.
Бирафт аз дидаву дил хобу ором,
Ки то чун хоҳадам будан саранҷом.
Дилам аз бими мурдан дар гудоз аст,
Ки маркаб лангу роҳам бас дароз аст.
Чу аз рӯзи ҷавонӣ ёд орам,
Чу чанг аз ҳар раге фарёд орам.
Аҷал донам, ки тангам даррасида-ст,
Ки даври умр давре даркашида-ст.
Дареғо ман, ки аз асбоби дунё
Фурӯ рафтам бад-ин гирдоби дунё.
Яке ганҷе талаб мекардам аз хеш,
Чу бархост он ҳиҷобу ганҷ аз пеш.
Шабе чун даст сӯйи ганҷ бурдам,
Шудам беҷон, дареғо, ранҷ бурдам.
Бурун рафтам ба сад ҳасрат зи дунё,
Чӣ хоҳад монд ҷуз ҳасрат зи дунё!

❂ ❂ ❂

Зиҳӣ савдои беҳосил, ки морост,
Зиҳӣ андешаи мушкил, ки морост.
Зиёни рӯзгори хеш моем,
Ҳиҷоби хештан дар пеш моем.
Аз он олудагони кори хешем,
Ки ҷумла ошиқи дидори хешем.
Ҳама дар махди дунё серхобем,
Ҳама аз мастии ғафлат харобем.
Худовандо, маро пеш аз қиёмат
Аз он маънӣ кунӣ бӯйе каромат!

АЛ – МАҚОЛАТУ С-СОДИСАТА АШАРА(16)

Туро дар раҳ басе рег аст, ай дӯст,
Зи як-як рег берун ой аз пӯст.
Зи як-як рег агар ту мекашӣ бор,
Басе беҳ з-он-к аз кӯҳе ба як бор.
Ҳавову кибру уҷбу шаҳвату оз,
Дурӯғу хашму бухлу ғафлату ноз,
Ҳама сар дар каминат мешитобанд,
Ки то чун бар ту ногаҳ даст ёбанд.
Ҳама регест, агар дар ҳам занад даст,
Шавад кӯҳею дар зерат кунад паст.
Бипарҳез, ар дили ту марди дин аст,
Ки кӯҳи оташини дӯзах ин аст.
Яқин медон, ки ҳар-ч ороиш аст он,
Ҳама ҷони туро олоиш аст он.
Чӣ хоҳӣ, он-ч нопарвардаи туст,
Чӣ ҷӯйӣ, он-ч ногумкардаи туст.
Агар Ҳақ як дирам аз додаи хеш
Зи ту бистонад, ай афтодаи хеш,
Ҷаҳон ноҳақшиносии ту гирад,
Ду гетӣ носипосии ту гирад.
Туӣ ин ҷо ба як ҷав зар чунин маст,
Вале сад мулк он ҷо додӣ аз даст.
Туро чун ҷойи аслӣ ин ҷаҳон нест,
Ба дунё ғарра будан ҷойи он нест.
Ҷаҳони бевафо ҷуз раҳгузар нест,
Туро чандин таҳаммул дар сафар чист?!
Хирадмандо, ту ҷонею тане ой,
Чароғе дар миёни гулхане ой.
Чу хоҳад гашт гулхан бӯстонат,
Чароғе, гӯ, дар ин гулхан бимонат.
Дар ин нуҳ косаи ҷон сӯзи дил гир,
Гарат рӯзе арӯсӣ кард тақдир.
Арӯсӣ гар кунӣ, бардор бонге,
Мунодӣ кун, ки коса деҳ ба донге.
Агар чун Юнусӣ дар қаъри олам,
Чу ҷонат ҷавфи моҳӣ шуд, мазан дам.
В-агар чун Юсуфӣ бо рӯйи чун моҳ
Қаноат кун дар ин байғӯлаи чоҳ,
Қаноат кун ба нонею ба обе,
Ҳисоби худ чӣ гирӣ, боз ёбӣ.

Ҳама кори ҷаҳон номусу ном аст,
Агарна ним нон рӯзе тамом аст.
Бирав, ҳар рӯз сози ним нон кун,
Дигар биншину кори он ҷаҳон кун.
Фароғат дар қаноат ҳар-к дорад,
Зи меҳру маҳ кулоҳаш тарк дорад!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Даромад он фақир аз хонақоҳе,
Ниҳода бар сар аз жанда кулоҳе.
Яке гуфташ ба тибат, ай хирадманд,
Кулоҳ ар мефурӯшӣ, қиматаш чанд?
Ҷавоб ин буд он дарвеши динро:
-Ба кулли кавн нафрӯшам ман инро!
Басе халқам харидори кулоҳанд,
Ба кулли кавн аз ман мебихоҳанд.
Бинафрӯшам, ки донам беҳтар арзад,
Ки як нах з-ӯ ду гетӣ гавҳар арзад.
Чӣ донӣ ту, ки ман дар сар чӣ дорам,
Чу ман худ бесарам, афсар чӣ дорам?

❂ ❂ ❂

Дило, бедор шав, гар ҳаст дардет,
Ки н-оварданд баҳри хобу х(в)ардет.
Гирифтам, ҷумлаи олам бихӯрдӣ,
Надонӣ ҷастан аз мурдан, бимурдӣ.
Туро то кай зи ту, ай офати хеш,
Туӣ офат, ту ҳам бархез аз пеш.
Бигӯ, то кай зи бешармию шӯхӣ?
Чӣ сангиндил касӣ, гӯйӣ кулӯхӣ!
Бикун, ҳар чӣ-т ҳамебояд кажу рост,
Агар инро нахоҳад буд вохост.
Агар чун хоки раҳ зар хоҳадат буд,
Зи хоки роҳ бистар хоҳадат буд.
Туро чархи фалак дар чарха андохт,
Ки бар як ҷав зарат сад тарха андохт!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Ба саг гуфтанд:- Зар дорӣ?! Саг аз нанг
Гаҳе фарёд мекарду гаҳе ҷанг.

❁ ❁ ❁

Чу саг аз нанги зар фарёд дорад,
Ба як ҷав хоҷа чун дил шод дорад?
Саг андар нанги зар дар ҷангу бонгест,
Туро зар мекунад бонг, арчи донгест.
Зи ҷойе гар туро донге дарафтад,
Туро з-он зар сақат бонге дарафтад.
Агар сад бадраи зар барфишонӣ,
Бувад камдонгии он мизбонӣ.
Ало, ай марди дунёдор, мастӣ,
Чӣ хоҳӣ дид з-ин дунёпарастӣ.
Чаро дар бутпарастӣ, ай ҳавоҷӯй,
Ба сони кофарон овардаӣ рӯй.
Чаро дорӣ тариқи кофарон рут,
Ки ту зар мепарастӣ, кофарон бут.
Буте зар нест сад ман пеши куффор,
Туро як ҷав зар аст, ай марди диндор!
Бирав, дунё ба дунёдор бигзор,
Зару бут дар кафи куффор бигзор.
Нашояд зар ба ҷуз бут сохтанро,
Нашояд бут ба ҷуз андохтанро.
Агар сад ганҷи зар дар пеш гирӣ,
Ба рӯзи вопасин дарвеш мирӣ!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Суоле кард он девона шаҳро,
Ки ту зар дӯст дорӣ ё гунаҳро.
Шаҳаш гуфто:- Касе, к-аз зар хабар дошт,
Шаке набвад, ки зарро дӯсттар дошт.
Ба шаҳ гуфто:- Чаро гар ақл дорӣ,
Гуноҳат мебарӣ, зар мегузорӣ?

❁ ❁ ❁

Гунаҳ бо хештан дар гӯр бурдӣ,
Ҳама зарҳо раҳо кардию мурдӣ.
Туро чун ҷон бибояд кард таслим,
Чӣ мақсуд аз ҷаҳоне пурзару сим?!
Ту бо дунё нахоҳӣ буд анбоз,
Бирав бо луқмаеву хирқа месоз.

Агар бар хоку гар бар бӯриёӣ,
Чу бо дунё наяфтӣ, подшоӣ.
Чу ту бе меҳнате ноне наёбӣ,
Чу ту бе ранҷ хулқоне наёбӣ
Чаро худро ба сахтӣ дарфикандӣ,
Ба дасти тирабахтӣ дарфикандӣ.
Туро чун хирқаву ноне тамом аст,
Фузун ҷустан зи баҳри нангу ном аст.
Чаро дар банди халқӣ бозмонда,
Ҷигар пурхуну дил пуроз монда.
Шавӣ аз як ҷави зар дил ба ду ним,
Ки то гӯянд ӯ мардест босим.
Барои ним нон, ай марди ғамнок,
Чӣ резӣ обрӯйи хеш бар хок?
Азизо, коҳбарге бори миннат,
Гаронтар омад аз сад кӯҳи меҳнат!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Яке пурсид аз он шӯридаайём,
Ки ту чӣ дӯст дорӣ? Гуфт:- Дашном!
Ки ҳар чизе, ки дигар медиҳандам,
Ба ҷуз дашном, миннат мениҳандам.

❂ ❂ ❂

Чаро чандин ту андар банди халқӣ,
Бад-он монда, ки ҳоҷатманди халқӣ.
Ки гар ногоҳ симе бар ту бишкаст,
Нагирад кас ба як ҷав зар туро даст.
Агар аз ҷӯъ гардӣ ниммурда,
Надонӣ такя кардан ним гирда.
Агар рӯзе бибошӣ бахри ду нон,
Туро аз пой биншонанд дунон.
Бибин, то аз карам парвардгорат
Нишонд андар намозе чанд борат?
Туро чун чашм бар хон асту хонон,
Дилатро кай сари ҷон асту ҷонон?
Чу нон аз хон ситонӣ, хон бувад шум,
Ки бешак хони беш аз нон бувад шум.
Чӣ гардӣ гирди хону шоҳ чандин,
Ки муште оҷизанду хору мискин!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Бари девонае бедил шуд он шоҳ,
Ки, ай девона, аз ман ҳоҷате хоҳ!
Чу хуршед аст тоҷам, чарх Рахшам,
Чаро чизе нахоҳӣ, то бибахшам?!
Ба шаҳ девона гуфт: - Ай хуфта дар ноз,
Магасро дор имрӯзе зи ман боз,
Ки чандон ин магас дар ман газиданд,
Ки гӯйӣ дар ҷаҳон ҷуз ман надиданд.
Шаҳаш гуфто, ки ин кор они ман нест,
Магас дар ҳукму дар фармони ман нест.
Бад-ӯ девона гуфто:- Рахт бардор,
Ки ту оҷизтарӣ аз ман ба сад бор.
Чу ту бар як магас фармон надорӣ,
Бирав, шарме бидор аз шаҳрёрӣ!

❂ ❂ ❂

Ба гирди хоҷаву шаҳ чанд гардӣ,
Гурезе ҷӯй з-ин халқон ба мардӣ.
Чу мебинӣ, ки дойим халқи бисёр
Бимонданд аз пайи дунё талабкор.
Ҳама биншаста як-як дам ба ғам- дар,
Ҳамебанданд як-як ҷав ба ҳам- бар.
Куҷо чун табъи мардум хӯйгир аст,
Зи ҳар кас одамӣ одатпазир аст.
Чу эшон ҳоли эшон боздонӣ,
Ту низ аз ҷаҳли худ дар оз монӣ.
Туро гарчи тавонгар симдор аст,
Ва ё дарвеш дар сад изтирор аст.
Туро аз ҳар ду чун суду зиён нест,
Чаро, пас, дар танат з-ин ғусса ҷон нест?!
Зи дарвешу тавонгар дар раҳи оз,
Бибин, то худ чӣ мегардад ба ту боз.
Агар кам гардад аз умри ту даҳ сол,
Ғамат набвад, гар афзунат шавад мол.
Туро молат зи умру ҷон фузун аст,
Надонам, к-ин чӣ савдову ҷунун аст.
Ало, ай бехабар, то кай нишинӣ,
Қаноат кун агар марди яқинӣ.
Чу болиш нест, бо хиште ба сар бар,
Чу хубе нест, бо зиште ба сар бар.

Чу дорӣ ним нон ин нимҷонро,
Фаро сар бар чунон-к-ояд ҷаҳонро!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Шабе хуфт он гадое дар танӯре,
Шаҳеро дид, мешуд дар самуре.
Зимистон буду сармо буд бисёр,
Гадо бо шоҳ гуфт:-Ай шоҳи ҳушёр,
Ту гарчи бехабар будӣ зи сармо,
Фаро сар омад ин шаб низ бар мо.

❂ ❂ ❂

Азизо, дар буни ин дайри гардон
Сабуриву қаноат кун чу мардон.
Ба мардӣ сабр кун, бар ҷой биншин,
Ба сар медармадав в-аз пой биншин.
Ҳакиме дар масал рамзе намуда- ст,
Ки сабр андар ҳама коре ситуда- ст.
Ҳама хизлони мардум аз шитоб аст,
Хирадро ин сухан чун Офтоб аст.
Шитоб аз ҳирс дорад ҷони мардум,
Нигаҳ кун, ҳирси Одам бину гандум!
Агар на ҳирс дар дил роҳ додӣ,
Куҷо аз ҷаннатулмаъво фитодӣ?!
Зи Одам ҳирс мерос аст моро,
Дарозо, меҳнато, ошуфта коро!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Ба гӯши худ шунудастам зи ҳар кас,
Ки мӯреро ба соле донае бас.

Зи ҳирси худ кунад дар хок равзан,
Гаҳе гандум кашад, гаҳ ҷав, гаҳ арзан.
Агар боде барояд аз замона,
На ӯ монад, на он равзан, на дона.
Чу ӯро донае соле тамом аст,
Фузун аз донае ҷустан ҳаром аст.

❂ ❂ ❂

Мисоли мардум омад ҳоли он мӯр,
Ки на тан дораду на ақлу на зӯр.

Шуда дар дасти ҳирси х(в)ад гирифтор,
Ба ному нангу неку бад гирифтор.
Ҳаме ногоҳ марг ояд фарозаш,
Кунад аз ҳар чӣ дорад , хӯй бозаш.
Ҳар он чизе, ки онро дӯсттар дошт,
Дилаш бояд аз ӯ ноком бардошт.
Чу бистонад аҷал ногоҳ ҷонаш,
Сар орад ҷумлаи кори ҷаҳонаш,
На ӯ монад, на он ҳирсаш, ки беш аст,
Кадомин хоҷа, сад дарвеш пеш аст!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Шунудам ман, ки муше тездида,
Зи чанги гурбагон хунрез дида
Бурун омад зи сӯрохе чунон танг,
Ки бо тангии ӯ будӣ ҷаҳон танг.
Ба кунҷи хонае, к-ӯро чунон буд,
Қазоро хояаи мурғе ниҳон буд.
Ба сӯйи байза омад, пой бардошт,
Вале дасташ нadод аз ҷой бардошт.
На бар вай чангули ӯро зафар буд,
На дандонаш ба бурдан коргар буд.
Чу бисёре ба гирди байза даргашт,
Аҷоиб ҳилае барсохт, баргашт.
Биёмад бонг зад муше дигарро,
Ба пеши ӯ фурӯ гуфт ин хабарро.
Даромад муш, зери байза дар шуд,
Ду дасту пойи ӯ гирдаш камар шуд.
Гирифташ муши дигар зуд дунбол
Кашидаш то ба пеши хона дарҳол.
Зи берун гурбае дар пас камин дошт,
Магар он шердил бар муш кин дошт.
Бичаст аз пас ба сӯйи муш густох,
Магар бас танг буд он мушсӯрох.
Дар он тангӣ зи бими гурба ногоҳ
Гирифт он муш бо он байза дар роҳ.
Ба чангул гурба барканд аз ҳамаш зуд,
Халосӣ дод аз ҳирсу ғамаш зуд.

❁ ❁ ❁

Бибин то чанд ҷон канд он ситамкор,
Ки то шуд ҳам ба банди худ гирифтор.
Мувофиқ гуфт бо ҳам марди раҳбар
Мисоли муш бо муши сияҳсар!

❁ ❁ ❁

Ало, ай рӯзу шаб дар ҳирс пӯён,
Ба ҳилат ҳамчу мӯру муш ҷӯён.
Ҳарисӣ бар сарат карда фасоре,
Туро ҳирс асту уштурро миҳоре.
Шабонрӯзӣ чу ахтар рӯзкӯрӣ,
Асири ҳирс рӯзу шаб чу мӯрӣ.
Мадон хун хӯрдани худро танаъум,
Фиғон аз ҳирси мушу мӯру мардум!
Фиғон з-ин анкабутони магасхор,
Ҳама чун каргасон дар банди мурдор.
Фиғон аз ҳирси муште устухонранд,
Ҳама сагсиратони зиштпайванд.
Агар на меъдаи хунхора будӣ,
Куҷо мардум чунин бечора будӣ?!
Шабонрӯзӣ фитода дар таку тоз,
Ки то кори шикамро чун диҳад соз.
Бимонда дар ғами обею ноне,
Ки то пур гардад ин дӯзах замоне.
Зи ҳар ранҷе, ки мардумро зи хеш аст,
Тақозои шикам аз ҷумла беш аст.
Шикам аз ту баровард оташу дуд,
Аз ин дӯзах бад-он дӯзах расӣ зуд.
Агар сӯфӣ бибинад заллаи ту,
Нишинад бешаке дар паллаи ту.
Шикам пур кун, ки гар бар ту диле ҳаст,
Зи ту паҳлӯ тиҳӣ карда- ст пайваст.
Ту гови нафс дар парвор бастӣ,
Ба саҷда карданаш зуннор бастӣ.
Ба макр он гов, к-аз зар Сомирӣ кард,
Суҷуд он говро халқ аз харӣ кард.
Туро то гови нафсат сер набвад,
Агар сад кор дорӣ, дер набвад.
Шикам чун пур шуду дар ноз афтод,
Қавӣ боре зи пуштат боз афтод.

Туро дар чоҳи тан афтод ҷоне,
Ба дасти ӯ зи ҷойе ресмоне.
Ба ҳилат гурги нафсатро забун кун,
Барой аз чоҳ, ӯро сарнигун кун.
Агар дар чоҳ монӣ ҳамчу рӯбоҳ,
Бидаррад гурги нафсат дар буни чоҳ.

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Ба роҳе буд чоҳе бас хуҷаста,
Расанро дар ду сар дар далв баста.
Чу аз боло тиҳидалве даромад,
Зи шеби ӯ яке пур бар сар омад.
Магар мешуд яке саргашта рӯбоҳ,
Дар он чоҳ уфтод аз роҳ ногоҳ.
Чу дид он далв, шуд дар далв, тан зад,
Ба дастон даст муҳкам дар расан зад.
Яке гурги куҳан шуд бо сари чоҳ,
Даруни чоҳ дид афтода рӯбоҳ.
Ба рӯбаҳ гуфт:- Агар муштоқи мой
Фурӯ оям, бигӯ, ё ту барой.
Агар аз чаҳ бурун ой, туро беҳ,
Дар ин саҳро чу ман гургошно беҳ.
Ҷавобаш дод он рӯбоҳи дилтанг,
Ки ман лангам, ту беҳ, к-ойӣ бари ланг.
Нишаст он гург дар далви равон зуд,
Равон шуд далв чун тир аз камон зуд.
Ҳаме чандон ки мешуд далв дар чоҳ,
Ба боло мебаромад низ рӯбоҳ.
Миёни роҳ чун дар ҳам расиданд,
Ба раҳ ҳам рӯйи якдигар бидиданд.
Зафон бикшод он гурги ситамкор,
Ки ай рӯбаҳ, маро танҳо бимагзор!
Ҷавобаш дод он рӯбоҳи қаллош,
Ки ту мерав, ман инак омадам, бош!
Амон кай ёфт он гурги дағалбоз,
Ки бо рӯбаҳ кунад гургоштӣ соз.
Чунон он далв ӯро зуд мебурд,
Ки гуфтӣ, боди сарсар дуд мебурд.

Ҳаме то гургро дар чаҳ хабар буд,
Нигаҳ мекард, рӯбаҳ бар забар буд.

Чӣ дармон буд он гурги куҳанро,
Ки дармон нест дарди ин суханро!
Чу дар чоҳ уфтод он гурги бадхӯй,
Раҳоӣ ёфт рӯбоҳи сухангӯй!

❂ ❂ ❂

Танат чоҳест, ҷон дар вай фитода,
Зи гурги нафс аз сарпай фитода.
Бигӯ, то ҷон ба ҳаблуллаҳ занад даст,
Тавонад бу-к з-ин чоҳи бало раст.
Сагест ин нафс, дар гулхан бимонда,
Зи баҳри устухон дар тан бимонда,
Агар бо устухони кебуӣ ту,
Мабош эмин, саге дар паҳлуӣ ту!

АЛ-ҲИКОТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Магар он гурба дар бирёне овехт,
Рабуд аз суфра бириёнею бигрехт.
Яке шуд, то зи пешаш раҳ бигирад,
Магар он гурбаро ногаҳ бигирад.
Азизе он бидид аз дур ногоҳ,
Ки мезад гурбаро он мард дар роҳ.
Бад-ӯ гуфт:-Ай зи дил рафта қарорат,
Бияфтода-ст бо ин гурба корат?!
Ту он сагро зан, ай сагтабъи носоз,
Ки бирёне ситонад гурбаро боз.

❂ ❂ ❂

Зиҳӣ, хуш бо саге тозӣ нишаста,
Ба пеши саг ба дамсозӣ нишаста.
Ба пеши саг ба сӯзан додан оянд,
Чу сӯзан дода шуд, теғ озмоянд.
Ба кори саг басе кардӣ ту шерӣ,
Ҳанӯз ин саг наёварда-ст серӣ.
Ту сагро банд кун, рӯзӣ ниҳода-ст,
Ки гарданбастае бо саг гушода-ст.
Фурӯ мондӣ ҳаме чун мубталое,
Ки чун қуте ба даст орӣ зи ҷое.
Ту бар Раззоқ эмин бош, охир,
Сабурӣ варзу сокин бош, охир.

Зи кофар менагирад ризқи х(в)ад боз,
Куҷо гирад зи марди пурхирад боз?

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Ҳикоят кард моро некхоҳе,
Ки дар роҳи биёбон буд чоҳе.
Аз он чаҳ об меҷустам, ки ногоҳ
Фитод ангуштарӣ аз даст дар чоҳ.
Фиристодам якеро зери чаҳсор,
Ки чандоне ки бинӣ зери чаҳ бор,
Ҳама дар далв кун, то баркашам ман,
Бувад, к-ангуштарӣ бар сар кашам ман.
Кашидам чанд далви бор аз чоҳ,
Фаровон бор ҷустам бар сари роҳ.
Яке санги сияҳ дидам дар он хок
Чу гӯйе шакли ӯ, бас равшану пок.
Барафкандам, ки то санге гарон ҳаст,
Зи дастам бар замин афтоду бишкаст.
Ду нима гашту кирме аз миёнаш
Баромад, сабзбарге дар даҳонаш.

❁ ❁ ❁

Зиҳӣ мунъим, ки дар парвардгорӣ,
Миёни санг кирмеро бидорӣ.
Ба чоҳи тира дар роҳи биёбон
Миёни санг кирмеро нигаҳбон.
Ҳарисо, лутфи раззоқии ӯ бин,
Атову неъмати боқии ӯ бин!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Зане буд порсо, шӯяш сафар кард,
На шӯею на барге дошт дарх(в)ард.
Яке гуфташ:- Ба танҳоию хорӣ
На ноне, на заре, чун мегузорӣ?!
Занаш гуфто, ки танҳо нестам ман,
Ки андар қурбати мавлистам ман.
Маро бе шӯй рӯзӣ беҳ шавад рост,
Ки рӯзихора шуд, рӯзидеҳ ин ҷост.

❁ ❁ ❁

Ту, ай мард, аз зане кам менамоӣ,
Чуниниӣ, вайи ту, дарво чароӣ?
Зи ношоисту шоисти ману ту
Балост ин, беш воисти ману ту!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Ман ин нукта зи дарвеше шунудам,
Ки гуфт:- Андар тавофи Каъба будам.
Яке саргаштае бисришта аз нур,
Шуда тираш камону мушк кофур.
Маро аз ҳар чӣ бошад, беш ё кам,
Яке мисвок буд аз моли олам.
Бад-ӯ гуфтам, ки ай пири куҳанзод,
Гар ин мисвок мехоҳӣ, туро бод!
Ҷавобам дод он пири сухансоз,
Ки ман воистро дар чун кунам боз?
Ки гар гардад дари боист бозам,
Наёяд то абад дигар фарозам.
Фурӯ бастам ман ин дарро ба сад сол,
Кунун чун баркушоям охири ҳол?

❂ ❂ ❂

Ту номурда, нагардад ҳирси ту кам,
Ки дарди ҳирсро хок аст марҳам.
Нишеби ҳирс шебе бефароз аст,
Дарозии амал коре дароз аст.
Ба кирми қаз нигар,к- андар ҷавонӣ
Кунад зери кафан худро ниҳонӣ.
Зи ҳирси хешу саргардонии хеш
Басе чап-рост баргардад пасу пеш.
Чу аз гаштан намонад дар танаш зӯр,
Ниҳад худро ба дасти хеш дар гӯр.
Ба ҳар чизе, ки гирд овард сад бор,
Ба як раҳ дар миён гардад гирифтор.

❂ ❂ ❂

Маро ояд зи бӯтимор ханда,
Лаби дарё нишаста сарфиканда.
Фурӯ афканд сар дар меҳнати хеш,
Нишаста ташнаву дарё- ш дар пеш.

Ҳамеша бо диле ташна дар он ғам,
Ки гар обе хурам, дарё шавад кам.
Дар ин маънӣ ту бӯтимори хешӣ,
К-аз ин меҳнат зи бӯтимор бешӣ.
Ту бӯтимори бо обӣ дар оташ,
Бихур ту, он- ч дорӣ, ин замон х(в)аш.
Даме хуш бош, ғавғоро кӣ дида-ст.
Бихур имрӯз, фардоро кӣ дида-ст!
Зи дунё риштатореро бимагзор,
Ки шуд аз сӯзане Исо гирифтор.
Саховат кун, ки сарҳои бахилон
Намезебад магар дар пойи пилон.
Чунон бандест бар ҷон-шон ниҳода,
Ки абрӯшон набинад кас гушода.
Бахилонро зи бухли хеш пайваст,
На дунёву на дин дар ҳам занад даст.
Зи хартабъист ин, к-аз чӯби бисёр,
Ҷаве надҳию ҷон бидҳӣ, зиҳӣ кор!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА Т-ТАМСИЛ

Ба шаҳри мо бахиле гашт бемор,
Ки нақдаш буд панҷаҳ бадра динор.
Зи ман озодмарде кард дархост,
Ки ӯро кард бояд шарбате рост.
Маро назди бахил овард он мард,
Яке садсолае дидам дар он дард.
Зи беморӣи дарди оз хуфта,
Чу мадҳуше ба бистар боз хуфта.
Дилаш бо марг наздикӣ гирифта,
Ҳама сӯеш торикӣ гирифта.
Фитода бар рухаш акси бахилӣ,
Лабаш аз нохуройӣ гашта нилӣ.
Гулобаш ёфтам як шиша дар бар,
Ба гил бигрифта муҳкам шишаро сар.
Якеро гуфтам: - Он гил дарфикан зуд,
Гулоб аз шиша бар бемор зан зуд!
Бизад аз бим бонге марди бемор,
Ки он гил бармакан аз шиша, зинҳор.
Ки гар он шишаро гил барканӣ ту,
Батар з-он, к-аз танам дил барканӣ ту.

Чу з-ин бӯйи хушам дил ҳаст нох(в) аш,
Мазан аз оби гил ҷонам дар оташ.
Бигуфт ину аз ин олам бурун шуд,
Намедонам, дигар то ҳол чун шуд.
Чу он бечорадилро пок карданд,
Ба сад зорӣ ба зери хок карданд.
Биёварданд з-он пас шиша дар пеш,
Гиле карданд аз ӯ сархоки дарвеш.
Чу з-оби гул гили он хок тар шуд,
Дили он кӯри мудбир кӯртар шуд.
Намедодаш гули он шиша дил бор,
Ки бошад хоки ӯ з-он шиша гулзор.
Чу барномад-ш аз он як қатра аз дил,
Баромад з-оби гул сад хораш аз гил.

❂ ❂ ❂

Саранҷоми бахилон бозгуфтам,
Бибин, то худ чӣ некӯ роз гуфтам.

АЛ- МАҚОЛОТУ- С –СОБИАТА АШАРА (17)

Чу хоҳад шуд ду рух дар хок резон,
Ду рух дар хок молед, ай азизон.
Барандешед аз он соат, ки дар хок
Фурӯ резад ду рух чун барги гул пок.
Дар он соат набитвонед нолид,
На рух дар пеши ӯ бар хок молид.
Кунун боре шуморо қудрате ҳаст,
Шабонрӯзӣ бад-ин сон ҳазрате ҳаст.
Чаро дар кори Ҳақ сустӣ намоед?
Агар мардед, пас, чустӣ намоед!
Ба мардӣ он гаҳ ояд ифтихорат,
Ки ту коре кунӣ, к-ояд ба корат.
Ту хоҳӣ то басе тоат кунӣ ту,
Вале аз ҷаҳл як соат кунӣ ту.
Нахоҳад монд бо ту ҳеч ҳамроҳ,
Магар сӯзи дилу оҳи саҳаргоҳ.
Ту худ ҳаргиз шабе дар дарди ин кор
Надорӣ хешро то рӯз бедор.
Махусб, ай дӯст, то бедор гардӣ,
Магар шоистаи асрор гардӣ.

Чаро хуфтӣ ту? Чун дар умри бисёр,
Нахоҳӣ шуд зи хоби марг бедор.
Бирав бо ғӯрат афкан хоби х(в)адро,
Магар бедор гардонӣ хирадро.
Бибин, к-ин офтоби монда оҷиз
Накард аз хоб чашме гарм ҳаргиз.
Гарат чун офтоб ин дард бошад,
Зи бехобӣ- т рӯйе зард бошад.

❁ ❁ ❁

Ало, ай рӯзу шаб дар хоб рафта,
Баромад субҳи пирию ту хуфта.
Наметарсӣ, ки маргат хуфта гирад?
Дилатро хуфтаву ошуфта гирад?
Ту дар хобию бедорон бирафтанд,
Азизону вафодорон бирафтанд.
Туӣ дар кисаи ин даҳри худрой
Бимонда ҳамчу сими қалб барҷой.
Зи ғафлат бар сари ғавғо бимонда,
Саре пурлофу пурсавдо бимонда.
Гирифтам, шаб нахуфтӣ, субҳгоҳон
Чаро хуфтӣ, чу хуфтӣ дергоҳон?!
Макун дар вақти субҳ, ай дӯст, сустӣ,
Ки дорӣ эминию тандурустӣ.
Чу пайдо шуд насими субҳгоҳӣ,
Дар он соат биёбӣ, ҳар-ч хоҳӣ.
Ҳар он хилъат, к-аз он даргоҳ пӯшанд,
Чу ояд субҳдам, он гоҳ пӯшанд.
Чу шаб аз субҳ гардад ҳалқадаргӯш,
Дарояд зарраҳои хок дар ҷӯш.
Диле, к-ӯ аз ҳақиқат бӯй дорад,
Ба бедории он дам хӯй дорад.
Туро гар сӯйи он даргоҳ роҳест,
Ба вақти субҳ хунолуд оҳест.
Дило, он дам даме аз хоб дам зан,
Ба оҳе ҳалқаеро бар ҳарам зан!
Барор аз синаи пурхун даме пок,
Ки бисёре дамад субҳу ту дар хок.
Бигир он ҳалқаро дар вақти шабгир,
Дили шӯридаро даркаш ба занҷир.

Ва ё банд аз дили девона баргир,
Хушӣ, фарёди муштоқона баргир.
Зафон бикшой, бо Ҳақ роз мегӯй,
Ғами деринаи дил боз мегӯй.
Хушӣ, бигрӣ чу борон дар убобе,
Магар бархезадат аз дил ҳиҷобе.
Дар он дам, гар шавад оҳе муяссар ,
Зи дунё в-он-ч дар дунёст хуштар.

❂ ❂ ❂

Азизо, умр шуд, дарёб охир,
Шабонрӯзӣ машав дар хоб, охир!
Ба шаб хобу ба рӯзат хоби ғафлат,
Ки шармат бод, ай ғарқоби ғафлат!
Махусб, ай хуфта, охир, аз гунаҳ бас,
Чаро хуфтӣ, ки гӯрат хобгаҳ бас!
Ҳазорон ҷони пурнури азизон
Фидои саҷдагоҳи субҳхезон!
Раҳӣ, лаззат, ки дар шабҳои торӣ,
Ниёзи хеш бар Ҳақ арза дорӣ!
Хушӣ, дар хок мемолӣ рухи хеш,
Ба зорӣ мегузорӣ посухи хеш.
Хама офоқ ороме гирифта,
Раҳи ту бо Ҳақ анҷоме гирифта.
Кушода пеши ӯ дасти ниёзе,
Гаҳе дар гиряӣ, гаҳ дар намозӣ.

Бинеҳ пойе, ки дар пеши чунон кас,
Халоиқ хуфтаву ту бошию бас.
Ба бистар ғофилон боз уфтода,
Туву Ҳақ, ҳар ду ҳамроз уфтода.
Чунин шаб гар кунад Яздон каромат,
Наёрӣ гуфт шукраш то қиёмат.
Хушо бо Ҳақ шаби торик будан,
Зи худ дуру бад-ӯ наздик будан.
Аз ин беҳтар чӣ кору бор дорӣ,
Ки як шаб пеши ӯ бедор дорӣ.
Чу сад шаб аз ҳаво бедор будӣ,
Ба шаҳватрезае дар кор будӣ.
Шабе бедор дор, охир, Худоро,
Чу сад шаб доштӣ нафсу ҳаворо!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Шунудам ман, ки пире буд комил,
На чун пирони дигар монда ғофил.
На шаб хуфтию на рӯз орамидӣ,
Ба рӯзу шаб касаш хуфта надидӣ.
Касе пурсид, к-ай пири дилафрӯз,
Чаро ҳаргиз на шаб хуфтию на рӯз?!
Бад-ӯ гуфто:-Нахусбад марди доно,
Биҳишту дӯзахаш дар шебу боло,
Яке пайваста метобанд дар шеб,
Дигарро медиҳанд оройишу зеб.
Миёни хулду дӯзах дар замона
Чӣ гуна хобам ояд дар миёна?
Наёварда-ст кас хатте ба номам,
Ки то ман з-ин ду ҷо аҳли кадомам?
Диле пуртафту ҷоне пуртабу тоб,
Чӣ гуна ёбад, охир, чашми ман хоб?!
Чу дил пуртафту ҷон пуртоб бошад,
Нигусории ман дар хоб бошад.

❁ ❁ ❁

Ҳазорон ҷони поки номдорон
Фидои хилвати бедордорон!

Азизо, чанд хусбӣ, чашм кун боз,
Паси зонуи худ хилват кун оғоз!
Мабош, охир, аз он пастӣ парешон,
Ки шаб маҳтоб бинмояд бар эшон.
Чаро хуфтӣ шаби маҳтоб, охир,
Чӣ хоҳад омадан з-ин хоб, охир?!
Наяндешӣ, ки чун умрат сар ояд,
Басе маҳтоб дар гӯрат дарояд.
Туро зери кафан бигрифта хобе,
Фурӯ ояд ба гӯрат моҳтобе.
Барандешад, касе чун хоб ёбад,
Ки дар гӯраш басе маҳтоб тобад.
Шаби маҳтоб чун меоядат хоб?
Ки ошиқ хоб кам ёбад ба маҳтоб!
Накӯ набвад, чӣ гӯяд марди ҳушёр,
Бихуфта ошиқу маъшуқ бедор?!

Чӣ маъшуқу чӣ ошиқ? Ин чӣ лоф аст?
Ба хоке кай расад поке? - Газоф аст!
Ту марди гулхани нафсу ҳавоӣ,
Куҷо мардони ишқи подшоӣ?!

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Шунудам ман, ки вақте подшоҳе,
Ки рӯйе дошт дар хубӣ чу моҳе,
Зи баҳри гӯйбозӣ рафт берун
В-аз ӯ ҳар лаҳза сад дил хуфт дар хун.
Чу гӯйи ҳусн дар майдон бияфканд,
Фалак аз гӯйи ӯ чавгон бияфканд.
Рухаш лофи ҷаҳонорой мезад,
Ҷаҳонро ҳусни ӯ сарпой мезад.
Хирад бар хоки роҳи ӯ нишаста,
Арақ бар гирди моҳи ӯ нишаста.
Ғами ишқаш, зиҳӣ, савдои бесуд,
Лаби лаълаш, зиҳӣ, ҳалвои бедуд!
Чу сармасте дар он майдон ҳамегашт
В-аз ӯ наззорагӣ ҳайрон ҳамегашт.
Магар саргаштае чун шамъ бо сӯз,
Ки гулхан тофтӣ бечора то рӯз.

Бидид аз дур рӯйи он накӯро,
Кӣ донад, то чӣ кор афтод ӯро?
Зи ишқаш оташе дар ҷонаш афтод,
Ки дарде сахт бедармонаш афтод.
Дилаш дар ишқ маъҷуни ҷунун сохт,
Рухаш аз ашк сад ҳангома хун сохт.
Дами сард аз ҷигар мезад чу кофур,
Фурӯ мебурд оби гарм аз дур.
Бимонда дар аҷаб ҳоле, мушавваш,
Зи дасти дил диле дар дасти оташ.
Нафас аз ҷони чун дӯзах бияндохт,
Зи мастӣ ҷомаро нах-нах бияндохт.
Ҳаме бидрид ҷон он ошиқи маст,
Ба ҷойи ҷонаш омад ҷома дар даст.
Ҷаҳон бар чашми ӯ зеру забар шуд,
Бияфтоду зи мастӣ бехабар шуд.
Чӣ гуна пар занад дар хуну дар гил
Миёни роҳ мурғи нимбисмил,

Бад-он сон пар зад он мискини беёр,
Зиҳӣ ишқу зиҳӣ дарду зиҳӣ кор!
Ба охир ҳамчунон то даҳ шабонрӯз
Миёни хок буд афтода то рӯз.
Чу лахте бо ҷаҳони ҳастӣ омад,
Дигар раҳ дар хурӯши мастӣ омад.
Фиғон мекард в-аз ҳар сӯй мерафт,
Чу борон ашки ӯ бар рӯй мерафт.
Чу барқе хун дар он саҳро бимонда,
Чу борон ашк бар саҳро фишонда.
Дилаш аз саҳни ин саҳро бурун буд,
Танашро баста бо саҳрои хун буд.
Ба оби чашм саҳро карда пургил,
Ҷаҳоне дард саҳро карда бар дил.
На як маҳрам, ки бо ӯ роз гӯяд,
На як ҳамдил, ки рамзе боз гӯяд.
Агарчи хӯрдану хуфтан набудаш,
Валекин заҳраи гуфтан набудаш.
Ба дил мегуфт:-Шоҳе оламафрӯз,
Ки олам ҷумла мулки ӯст имрӯз,

Агар фармон диҳад дар подшоҳӣ,
Сипаҳ гирад зи моҳаш то ба моҳӣ.
В-агар як мардаш орад рӯй бар ман,
Зи номардӣ наҷунбад мӯй бар ман.
Бурун меояд аз гулхан гадое,
Ба бӯйи васли з-ин сон подшое.
Агар баргӯям ин роз ошкора,
Ба як соат кунандам пора-пора.
Чӣ созам, чун кунам, чун корам афтод,
Харам дар гил бихуфту борам афтод.
Ба охир муддати даҳ сол пайваст,
Зи ишқи подшоҳ аз пой наншаст.
Ҳама шаб то ба рӯзу рӯз то шаб,
Ситода бар дараш, мегуфт:-Ё Раб!
Қарору хобу оромаш бирафта,
Ба бадномии худ номаш бирафта.
Вазире дошт зирак шоҳи олӣ,
Вазираш он ба ҷой овард ҳолӣ.
Валек аз бими шоҳи тундхотир
Намеёрист кард он ҳол зоҳир.

Магар як рӯз бардобард бархост,
Ҳама саҳро ғубору гард бархост.
Бурун омад ба майдон Юсуфи аҳд,
Ба зери чатр чун хуршед дар маҳд.
Ба так истод гулхантоб дарҳол,
Дилу ҷон пурсухан, лекин зафон лол.
Чу шоҳи гӯйзан чавгон баровард,
Дили дарвешро аз ҷон баровард.
Чу аз чавгони зулфаш ёфт бӯйе,
Ба сар мешуд зи худ бе худ чу гӯйе.
Вазираш вақт диду ҷой холӣ,
Зи гулхантоб рамзе гуфт ҳолӣ,
Ки ӯ даҳ сол аз ишқат шабу рӯз
На хуфту на чу шамъ осуд аз сӯз.
Чу ҳастат ин гадо аз некхоҳон,
Муроъотеш кун чун подшоҳон.
Агарчи нест рангаш розгӯйе,
Ба сӯйи ӯ фурӯ андоз гӯйе.

Агарчи нанг бошад аз чунин ёр,
Ғарибӣ набвад аз шоҳон чунин кор.
Шаҳ аз лутфе, ки ӯро буд, дартохт
Ба сӯйи он гадо гӯйе бияндохт.
Ба ошиқ гуфт: -Гӯям деҳ ба ман боз,
Чаро мондӣ чунин охир даҳанбоз?
Чу аз шоҳ ин сухан бишнид дарвеш,
Ба хок афтоду меафтод дар хеш.
Зи чашмаш ашк резон шуд чу борон,
Ҳамеларзид чун барги чинорон.
Зи ҷон сад ҷоми хун бар ҷома карда,
Ҷаҳоне гирди ӯ ҳангома карда.
Баровардӣ ба дарде боди сарде,
Ки то ҳангома ҳолӣ сард кардӣ.
Ба охир дар миёни хоку хорӣ,
Ба гулхан боз бурдандаш ба зорӣ.
Дилаш мустағриқи дарёи андӯҳ,
Зи чашми ӯ замин чун чашма дар кӯҳ.
Ҳаво аз роҳи ӯ сардӣ гирифта,
Малак аз рӯйи ӯ зардӣ гирифта.
Бар охир монд он бечора моҳе,
Чун андар зери кӯҳе монда коҳе.

Магар шоҳ аз вазири хеш пурсид,
Ки аз мо, гӯйӣ, он дарвеш тарсид.
Биё, то гулхани ӯ бозҷӯем,
Даме бо ошиқи худ роз гӯем.
Сазад, гар ошиқон оранд шӯре,
Ки пиле мешавад меҳмони мӯре.
Зиҳӣ давлат, ки хуршеди сарафроз
Ба пеши зарраи худ мешавад боз.
Чу шоҳ овард сӯйи гулхан оҳанг
Хабар омад ба гулхантоби дилтанг.
Чу чашмаш бар ҷамоли шоҳ афтод,
Биларзиду миёни роҳ афтод.
Чу шаҳ дар рӯйи он дилдода нигрист,
Сари ӯ дар канор оварду бигрист.
Дили пурҷӯши ӯро марҳаме кард,
Худаш мекушту худ мотам ҳамекард.
Чу сӯйи ҳастии худ роҳ ёбанд,
Сари худ дар канори шоҳ ёбанд.
Чӣ гуна оварад парвона он тоб,
Ки биншинад бари шамъи ҷаҳонтоб.
Набудаш тоқати васли чунон шоҳ,
Баровард аз замин то осмон оҳ.
Гулоб аз дидаҳо бар хештан зад,
Бизад як наъраву ҷон доду тан зад.
Ду дам аз ҳалқи он ҳайрон баромад,
Яке бе ҷон, дигар бо ҷон баромад.

❂ ❂ ❂

Бирав, ай ҳамчу гулхантоб оҷиз,
Ки тоби васли шоҳат нест ҳаргиз.
Бирав, савдо мапаз, ай пораи хок,
Ки мустағнист аз ту ҳазрати пок.
Ҳар он тоъат, ки чандон пок карданд,
Фидои роҳи муште хок карданд.
Хитоб омад, ки ай покони даргоҳ,
Суҷуд оред Одамро ба як роҳ,
Ки афшондем чандин саҷдаи пок
Зи истиғнои худ бар порае хок,
Ки зоти мо аз инҳо бениёз аст,
Чӣ ҷойи саҷдаву ҷойи намоз аст!

Бирав, ай гулханӣ, гулхан ҳаметоб,
Дар ин оташ ба сад шеван ҳаметоб.
Бирав, то чанд аз ин тазвиру дастон,
Ки беҳуда басе гӯянд мастон?!
Агар султон ба сӯйи ту кунад рой,
Чӣ созӣ, чун на ҷон дорию на ҷой!
На ҷони он-к ҳолӣ пешаш орӣ,
На ҷойи он ки назди хешаш орӣ!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Шунудам ман, ки муше дар биёбон
Магар дид уштуреро бенигаҳбон.
Миҳораш сахт бигрифту давон шуд,
Ки то уштур ба осонӣ равон шуд.
Чу овардаш ба сӯрохе, ки будаш,
Набудаш ҷойи он уштур, чӣ судаш?
Бад-ӯ гуфт уштур: - Ай гумкарда роҳат,
Ман инак омадам, ку ҷойгоҳат?!
Туро чун нест аз сустӣ сари хеш,
Бад-ин уддат маро орӣ бари хеш.
Куҷо ояд буруни тангравзан
Чу ман уштур бад-ин сӯрохи сӯзан?!

❂ ❂ ❂

Бирав, аз ҷони худ баргир ин бор,
Ки уштургурба афтода-ст ин кор.
Бирав, дам даркаш, ай муши сияҳсар,
Ки натвонӣ шуд уштурро сияҳгар.
Бирав, ай мӯр, худро хонае ҷӯй,
Сухан дархурди худ аз донае гӯй.
Туро, ай мӯр, аз он дил х(в)аш фитода-ст,
Ки кайки ту аморикаш фитода-ст!

АЛ-МАҚОЛАТУ -С- СОМИНАТА АШАРА (18)

Машав мағрури мулку ганҷу динор,
Ки дунё ёд дорад чун ту бисёр.
Худоро з-он параст аз ҷони пурнур,
Ки истеҳқоқ дорад в-аз тамаъ дур.
Ба ҳар коре Худоро ёд медор,
Худоро, то туӣ, аз ёд магзор.

Ба коре гар мадад хоҳӣ, аз ӯ хоҳ,
Ки беҳ з-ин дарнаёбӣ ҳеч даргоҳ.
Агар аз хеш хушнудӣ ту, ай дӯст,
Яқин медон, ки он хушнудии ӯст.
Ба тоъат хӯй кун в-аз маъсият дур,
Ки надҳад тоъатат бо маъсият нур.
Зи бас тундӣ машав бас зуд дар хашм,
Ки н-орӣ ҳеч касро низ дар чашм.
Макун аз кинаи кас сина пурсӯз,
Ки худ дар сӯхтан монӣ шабу рӯз.
Ҳарисиро макун бар хештан чир,
Ки ҷони поки ту гардад зи ҷон сер.
Дурӯғу каж магӯ аз ҳеч роҳе,
Ки набвад з-ин батар ҳаргиз гуноҳе.

Ҳасад гар бар ниҳодат чир гардад,
Дилат аз зиндагонӣ сер гардад.
Чу кореро бихоҳӣ кард ноком,
Бибин, то бар чӣ сон дорад саранҷом.
Зи бесабрӣ дилат гар сахт хаста-ст,
Сабурӣ кун, магар дар вақт баста-ст!
Агар хоҳӣ, ки як ҳамдам гузинӣ,
Хирадманде гузин, то ғам набинӣ.
Ба сад ноаҳл даршав дар замона,
Ки то аҳле биёбӣ дар миёна.
Касеро имтиҳон нокарда сад бор
Нагардонаш бари худ соҳибасрор.
Магардон ҳеч аҳмақро гиромӣ,
Ки аҳмақ дар ғалат афтад зи хомӣ.
Магӯ ҳаргиз ба пеши аблаҳон роз,
Мадеҳ ҳаргиз ҷавоби аҳмақон боз.
Макун касро зи ому русто чир,
Ки халқеро ба зулм аз ҷон кунад сер.
Ба сангу ҳанг бошу ҳеч маштоб,
Ба сар медармадав монанди симоб.
Ба меъёри хирад гар сахта гардӣ,
Чу нили хом ҳолӣ пухта гардӣ.
Марез аз пушти худ ин обпора,
Ки дар пушти ту гардад пуштвора.
Ба ҳар коре, ки андар шаҳват ой,
Чу хешеро диҳӣ аз худ ҷудой

Зафонро хӯй кам деҳ бар сухан ту,
Зи сӣ дандон-ш дар сӣ банд кан ту.
Нахуст андеша кун, он гаҳ сухан гӯ,
Басе пурсидану гуфтан макун хӯ.
Сухан хуш гӯй, чандоне, ки гӯйӣ,
Ки хушгӯйист асли ҳар накӯйӣ.
Магӯ аз ҳеч навъе пеши зан роз,
Ки зан розат бигӯяд ҷумла сарбоз.
Ба дин фарзандро дил дор зинда
Ки он нақше бувад дар санг канда.
Писарро аз қарини бад нигаҳ дор,
Ки мардум аз қарин гардад гунаҳкор.

Гиромӣ дор пирони куҳанро,
Ки дар пирӣ бидонӣ ин суханро.
Сухан кам гӯй, чун гӯӣ, накӯ гӯй,
На неку бад чунон-к ояд, фурӯ гӯй.
Суханҳои бузургон ёд мегир,
Зи ҳар як нукта сад устод мегир.
Касе, к-ӯ дар ҳунар бурда-ст ранҷе,
Бихар як нуктаи он кас ба ганҷе.
Касеро, к-аз ту иззат ёфт як бор,
Ба нодонӣ макун хораш фалакввор.
Касе бо ту сухан гӯяд, барандеш,
Магӯ, к-инро шунудастам аз ин пеш.
Касеро, к-озмудӣ чанду чунаш,
Макун зинҳор дигар озмунаш.
Макун бадгӯйро наздики худ ром,
Ки бад гӯяд туро ҳам дар саранҷом.
Мабодаш ҳеч бо нодон сару кор,
Ки то з-ӯ н-орадат ҷон костан бор.
Касе, к-ӯ кори бад гӯяд, ки чун кун,
Мадеҳ бораш, зи пеши худ бурун кун.
Суханчинро мадеҳ наздики худ ҷой,
Ки ҳар рӯзаш бигардонад ба сад рой.
Ҳаме айби касе, к-он нопадид аст,
Ки Ҳақ донад, ки чунаш офарида-ст.
Суйи ҳар кас чунон гардон назарро,
Ки беҳтар бинӣ аз худ ҳар башарро.
Гумони бад мабар бар кас, накӯ бар,
Ҳалимӣ кун, зи камтар кас фурӯ бар.

Ба рағбат бар ҳама кас меҳрбон бош,
Ҳама касро чу хуршеди ҷаҳон бош.
Агар хоҳӣ, ки гардад Каъба ободд,
Дили аҳли диле аз хеш кун шод.
Назар аз рӯйи номаҳрам нигаҳ дор,
Машав аз як назар дар зери сад бор.
Макун ғайбат, мадеҳ беҳуда дашном,
Ки дар ҳасрат фурӯ монӣ саранҷом.
Ба тибат кардан ар шамъе фурӯзӣ,
Аз он тибат чу шамъе ҳам ту сӯзӣ.

Мадеҳ бар бод умрат ройгонӣ,
Ки кас нашнохт қадри зиндагонӣ.
Ба посух зердастонро накӯ дор,
Магар бипсандадат марди накӯкор.
Маяфкан дар сухан касро ба хорӣ,
Худафкан бош, гар устоди корӣ.
Ба чашми хурд мангар сӯйи кас ҳам,
Ки чун товус мебояд магас ҳам.
Магӯ беҳуда касро носазовор,
Ба ҳарза ҳам маранҷон, ҳам маёзор.
Агар пеши ту ояд аҳмақе боз,
Такаббур кун ба пеши аҳмақ оғоз.
В-агар пеши ту ояд марди Яздон,
Фурӯтан бош, худро хок гардон.
Агар гирди касе бисёр гардӣ,
Агарчи бас азизӣ, хор гардӣ.
Агар бисёр касро сар диҳӣ боз,
Зи дарди сар фаровон сар ниҳӣ боз.
Ба пирон кун тақарруб, то тавонӣ,
Ки эшонанд огоҳ аз ҷавонӣ…
Ба дарвешон расон аз мол баҳре,
Ки то молат нагардад мору заҳре.
Тавонгар чун барат ояд ба хидмат,
Мадор ӯро барои сим ҳурмат.
В-ар ояд пеши ту дарвеши хаста,
Бипурсаш, то нагардад дилшикаста.
Касе, к-ӯ бар ту ҳақ дорад ба обе,
Фаромӯшаш макун дар ҳеч бобе.
Маҷӯ аз айб бар мӯре фузунӣ,
Ки дар қудрат ту чун мӯре забунӣ.

Накӯбин бош, гар ақлат ба ҷой аст,
Ки гар беайб меҷӯйӣ, Худой аст!
Макун дар ҳеч коре носипосӣ,
Ризо деҳ дар қазо, гар ҳақшиносӣ.
Агар қабзет бошад ногаҳонӣ,
Ба гӯристон шаву бигрӣ замоне.
Маханду то туӣ, андӯҳгин бош,
Ба кунҷе даршаву танҳонишин бош.

Чу хоҳӣ, к-аз бало ёбӣ раҳоӣ,
Асиронро зи зиндон деҳ ҷудоӣ.
Замоне дар сиёсат кун таваққуф,
Ки то аз пас намонӣ дар таассуф.
Мачах бо ҳеч кас дар гуфт бисёр,
Ки набвад сарсагӣ кардан басе кор.
Макун густох кӯдакро бари хеш,
Ки дар гил карда бошӣ гавҳари хеш.
Макун дар вақти посух пешдастӣ,
Ки шарт аст он, ки як соат биистӣ.
Саховат кун, ки ҳар кас, к-ӯ сахӣ буд,
Раво набвад, ки гӯям дӯзахӣ буд.
Дилат хурсанд кун, то ҷон напӯсад,
Ки хурсандист ганҷе, к-он напӯсад.
Магӯ аз хеш бисёре ба покӣ,
Бидон худро, ки муште обу хокӣ.
Макун з-андешаи беҳуда дил реш,
Ки худ андеша дорӣ аз адад беш.
Махур ҳасрат зи ғамҳои куҳанбор,
Ки набвад ин суханҳоро буну бор.
Чу Исо бош хандону шукуфта,
Ки хар бошад турушрӯю гирифта.
Ба хубию ба зиштӣ то тавонӣ
Мадеҳ иқрор бар кас , то надонӣ.
Агар дилзиндаӣ дар пардаи роз,
Зи мурда ҷуз ба некӯйӣ магӯ боз.
Сухан гар маст гӯяд, чун накӯ гуфт,
Ба ҷон бипзиру он мангар, кӣ ӯ гуфт.
Агар хасме шавад бар ту бадандеш,
Ба некӯйӣ зафонбандаш кун аз хеш.
Мадон зинҳор захми хурдро хор,
Ки шаҳре шуълае сӯзад ба як бор.

Зи баҳри халқ некӯйӣ раҳо кун,
Накӯйӣ хос аз баҳри Худо кун.
Ба тарки ҳар-ч гуфтӣ, то тавонӣ,
Дигар мандеш аз он, гар кордонӣ.
Чу дар раҳ меравӣ, сар пеш медор,
Мабин дар халқу дил бо хеш медор.

Таъом афзун махур ногоҳу носоз,
Ки он афзун туро бешак хурад боз.
Чу шаб дар хоб хоҳӣ шуд ба одат,
Бигӯ аз сидқи дил қавли шаҳодат.
Ба вақти субҳ сар аз хоб бардор,
Ки он дам беҳтар аст аз хуфта мурдор.
Чу ҳангоми намоз ояд фарозат,
Макун з-андешаҳо ботил намозат.
Зи кори оқибат андеш пайваст,
Ки ҳар, к-ӯ оқибатандеш шуд, раст.
Ҳамеша ҳофизи авқоти худ бош,
Ба фикрат дар ҳузури зоти худ бош.
Бурунро пок медод аз шариат,
Бипарҳез аз палидии табиат.
Дарунро низ дар маънӣ чунон дор,
Ки хиҷлат н-орадаш, гар шуд падидор.
Чунон вақте ба даст орад замона,
Ки гар гӯянд:- Рав! Гардӣ равона.
Агар зар дорию гар подшоҳӣ,
Бикун чизе, ки боз он кард хоҳӣ.
Зафонат чун шавад дар назъ хомӯш,
Ҳама андешаҳоро кун фаромӯш.
Матарс он соате в-уммед медор,
Чароғеро фаро хуршед медор,
Ки ҳар, к-ӯ ҷон диҳад бар шодмонӣ,
Басе лаззот ёбад ҷовидонӣ.
Ба корат ин масал ин ҷо, ки гӯйӣ,
Ба ҷон кандан бибояд тозарӯйӣ.
Мадор аз ғофилӣ панди маро хор,
Якояк кор банду баҳра бардор!
Туро гар дар раҳи асрор кор аст,
Мадон касро, ки беҳ з-ин ёдгор аст.
Бидон ин ҷумлаву хомӯш биншин,
Зафон дар ком каш в-аз ҷӯш биншин.

Сабурӣ пеша кун, инак, тариқат,
Хамӯшӣ пеша кун, инак, ҳақиқат!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Ба Чин шуд пеши пире марди ҳушёр,
Ки моро аз ҳақиқат кун хабардор.
Ҷавобаш дод он пири тариқат,
Ки даҳ ҷузв аст дар маънӣ ҳақиқат.
Бигӯям бо ту гар некӯниюшӣ,
Яке кам гуфтан асту нуҳ хамӯшӣ.

❁ ❁ ❁

Зи хомӯшист бар дасти шаҳон боз,
Ки булбул дар қафас монад зи овоз.
Агар дар тан задан ҷонат кунад хӯй,
Шавад ҳар заррае бо ту сухангӯй.
Чу чашма то ба кай дар ҷӯш бошӣ,
Ки дарёгардӣ, ар хомӯш бошӣ.
Дар ин дарё ба гавҳар ҳар кӣ раҳ дошт,
Ба ғаввосӣ- ш бояд дам нигаҳ дошт!

ХОТИМАТУ – Л - КИТОБ

Зиҳӣ, Аттор, аз баҳри маъонӣ,
Ба алмоси зафон дур мечаконӣ.
Туро зебад ба олам борнома,
Ки бар ту хатм шуд «Асрорнома».
Миёни чор тоқи кӯжрафтор
Бар-ин минвол касро нест гуфтор.
Чунонам қуввати табъ аст, к-аз фикр,
Чу як маънӣ бихоҳам, сад диҳад бикр.
Дар андеша чунон масти харобам,
Ки дигар менаёяд низ хобам.
Наёбам хоби шаб бисёру андак,
Аз ин паҳлӯ ҳамегардам бад-он як.
Ҳамеронам маъониро зи хотир,
Ки як дам хоб ёбам бу-к охир.
Якеро чун биронам, даҳ дарояд,
Батарро гар биронам, беҳ дарояд.
Зи бас маънӣ, ки дорам дар замирам,
Худо донад, ки дар гуфтан асирам.

Ба санъат сеҳри мутлақ менамоям,
Дар ин шак нест, алҳақ менамоям.
Ба ҳикмат лавҳи гардун менигорам,
Ки ман ҳикмат зи Юътӣ-л-ҳикма дорам.
Ба маънӣ мӯй аз ҳам мешикофам,
Бибин, гар пой дорӣ, даст бофам.
Ҷавоҳир бин, ки аз дарёи ҷонам
Ҳамерезад паёпай бар зафонам.
Бибин ин лутфи лафзу кашфи асрор,
Нигаҳ кун маънии таркибу гуфтор.
Агар мо як сухан гӯем, сад сол
Ҳаме дӯшиза монад ҳам ба як ҳол.
Зи мо, чандон ки гӯйӣ зикр, монад,
Валекин асли маънӣ бикр монад.
Хирадмандо, биё, боре сухан бин,
Ки мегӯяд суханҳои куҳан, бин!
Ҳар он-ч он куҳна мегардад, ҷадид аст,
Ки лаззат аз ҷаҳон ҷисми ҷадид аст.
Чу ман то рӯз олам боз буда-ст,
Надонам, то суханпардоз буда-ст.
Суханро табъи Исофикр бояд,
Чу Марям гар бизояд, бикр бояд.
Зи таҳсин даргузашта-ст ин суханҳо,
Ки шӯрӣ дорад ин ширин суханҳо.
Касеро, к-орзуи ин заъиф аст,
Намудори манаш шеъри латиф аст.
Зи шеъри худ намудораш намудам,
Зи ҳар дар дурру асрораш намудам.
Агар ту аҳли розӣ, чашм кун боз,
Ба ғаввосӣ бурун гир аз сухан роз.
Бисоти муфлисӣ густардаам ман,
Басе девонагиҳо кардаам ман.
Куҷост аҳли диле дар гӯшае фард,
Ки биншинад даме бо ман дар ин дард?!
Ту, ай Аттор, акнун чанд аз ин гуфт?
Кунӣ он гуфтро пайванд аз ин гуфт.
Чунон хоҳам, ки ҳамчун хок гардӣ,
Магар дар зери пойе пок гардӣ.

Чу хоки роҳ хоҳӣ шуд, аз ин пас
Чу хоки роҳ шав дар пойи ҳар кас.

Фурӯтан шав, хамӯшӣ гир пеша,
Дар ин ҳар ду сабурӣ кун ҳамеша.
Туро ме сабр бояд кард ҳосил,
Ки гуфт « ас-сабру мифтоҳу-л-қалоил».
Сабурӣ кун, зи Ҳақ андеш пайваст,
Ки бо Ҳақ бошию бо хеш пайваст.
Гарат бояд ба ҳар дам тоза ҷоне,
Фурӯ магзор ёди ӯ замоне.
Ҳаме ҳар дам задан дар биму уммед
Ба Ҳақ сармояи мулкест ҷовид.
Чу ҳар дам метавонӣ ёфт нуре,
Чаро дойим набошӣ дар ҳузуре?
Гар аз сад чиз меёбӣ шараф ту,
Чӣ беҳтар, гар ҳузур орӣ ба каф ту!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Магар мерафт он девона дилшод,
Фитодаш чашм бар баққоли устод.
Бад-ӯ гуфто, ки ай марди накӯном,
Шакар дорӣ сапеду мағзи бодом.
Чунин гуфто, ки дорам ҳар ду бисёр,
Валекин то падид ояд харидор!
Бад-ӯ девона гуфт:-Охир, кучҷоӣ,
Чаро он ҳар ду хушро хуш нахоӣ?
Агар ин ҳар ду бифрӯшӣ ба сад ноз,
Аз ин ҳар ду чӣ хуштар мехарӣ боз?!

❂ ❂ ❂

Ба як-як дам, ки дар зери дилу ҷон-ст,
Кӣ медонад, ки чӣ асрор пинҳон-ст!
Ҳазорон баҳри пурасрори комил
Ба як дам метавонӣ кард ҳосил.
Туро ин панд бас дар ҳарду олам,
Ки бар н-ояд зи ҷонат бе Худо дам.
Агар ту боздорӣ поси анфос,
Ба султонӣ расонандат аз ин пос.
Худоро ёд кун, то кай зи ашъор,
Хамӯшӣ пеша кун, то кай зи гуфтор?!
Агарчи шеър дар ҳадди камол аст,
Чу некӯ бингарӣ, ҳайзу-р-риҷол аст.

Яқин медон, ки ҳар ҳарф аз китобат
Бут асту бут бувад бешак ҳиҷобат.
Кунун бедор шав аз хоби мастӣ,
Раҳо кун баъд аз ин ин бутпарастӣ.
Дареғо, фавт шуд умре, ки як дам
Агар гӯйӣ, биарзад ҳар ду олам.
Маро гар умр боястӣ харидан,
Набудӣ як замонам орамидан.
Ҳама умрам агар як дам бимонда-ст,
Ҳамедонам, ки сад олам бимонда-ст.
Чаро чандин сухан мебоядам ронд,
Чу медонам, ки мебарбоядам хонд?!
Бигӯ, чандин сухан кай роname ман,
Агар як ҳарф бар худ хонаме ман.
Агар будӣ аз он ҷо рангу бӯям,
Набудӣ рангу бӯйи гуфтугӯям.
Дареғо, к-он-ч донистам, накардам,
Ғами худ вақти кори худ нах(в)ардам.
Агар сад сол пӯям роҳи динро,
Надонам кард истиғфор инро.
Гар истиғфори як-як дам кунам ман,
Надонам, то ба умре ҳам кунам ман.
Валекин чун Худовандам карим аст,
Бибахшад, гарчи ин ҷурме азим аст.
Аҷаб нест, ар ба фазли ҷовидонӣ
Ба як байтам бибахшад ройгонӣ!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Шунудам ман, ки Фирдавсии Тӯсӣ,
Ки кард ӯ дар ҳикоят бефусусӣ,
Ба бисту панҷ сол аз нӯки хома
Ба сар мебурд нақши «Шоҳнома».
Дар охир чун шуд он умраш ба охир,
Абулқосим, ки буд шайхи акобир,

Агарчи буд пире пурниёз ӯ,
Накард аз роҳи дин бар вай намоз ӯ.
Чунин гуфт ӯ, ки Фирдавсӣ басе гуфт,
Ҳама дар мадҳи габре, нокасе гуфт.
Ба мадҳи габракон умре ба сар бурд,
Чу вақти рафтан омад, бехабар мурд.

Маро дар кори ӯ барги риё нест,
Намозам бар чунин шоир раво нест.
Чу Фирдавсии мискинро бибурданд,
Ба зери хоки торикаш супурданд,
Дар он шаб шайх ӯро дид дар хоб,
Ки пеши шайх омад дида пуроб.
Зумуррадранг тоҷе сабз бар сар,
Либосе сабзтар аз сабза дар бар.
Ба пеши шайх биншасту чунин гуфт,
Ки ай ҷони ту бо нури яқин ҷуфт,
Накардӣ он намоз аз бениёзӣ,
Ки ме нанг омадат з-ин нонамозӣ.
Худои ту ҷаҳоне пурфаришта
Ҳама аз файзи рӯҳонӣ сиришта,
Фиристод ин-т лутфи корсозе,
Ки то карданд бар хокам намозе,
Хатам доданд бар фирдавси аъло,
Ки Фирдавсӣ ба фирдавс аст авло.
Хитоб омад, ки ай Фирдавсии пир,
Агар рондат зи пеш он Тӯсии пир.
Пазируфтам манат, то хуш бихуфтӣ,
Бад-он як байти тавҳидам, ки гуфтӣ.

❂ ❂ ❂

Машав навмед аз фазли илоҳӣ,
Мадеҳ бар фазли мо бухли гувоҳӣ.
Яқин медон, чу ҳастӣ марди асрор,
Ки осӣ андак асту фазл бисёр.
Гар омурзам ба як раҳ халқро пок,
Наёмурзида бошам ҷуз кафе хок.
Худовандо, ту медонӣ, ки Аттор
Ҳама тавҳиди ту гӯяд дар ашъор.

Зи нури ту шуоъе менамояд,
Чу Фирдавсӣ фуқоъе мегушояд.
Чу Фирдавсӣ бибахшаш ройгон ту,
Ба фазли худ ба фирдавсаш расон ту.
Ба фирдавсе, ки иллиййин -ш хонанд,
Мақоми сидқу қасри дин-ш хонанд.

АЛ- ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Бипурсидам зи пире солфарсуд,
Дар он соат, ки вақти рафтанаш буд,
Ки ҳамроҳи ту чист, ай марди ғамнок,
Чӣ дорӣ зоди роҳи манзили хок?
Ҷавобам дод, к-аз беогаҳӣ ман
Диле пур мебарам, дасте тиҳӣ ман.

❂ ❂ ❂

Худоё, ман дар ин дайри таҳайюр,
Чу он пирам тиҳидасту диле пур.
Тиҳидастам зи зоди роҳи ҷовид,
Ба фазли ту диле дорам пуруммед.
Худовандо, умеди ман вафо кун,
Диламро аз карам ҳоҷатраво кун.
Мунаввар дор ҷонамро ба нуре,
Диламро зинда гардон аз ҳузуре.
Ҳузуре деҳ зи чандин ту турраҳотам,
Яқине деҳ миёни мушкилотам,
Маро аз ман наҷоте деҳ ба тавфиқ,
Зи нури худ бароте деҳ ба таҳқиқ.
Диламро маҳрами асрор гардон,
Зи хоби ғафлатам бедор гардон.
Барафрӯз аз худовандӣ диламро,
Тавонгар кун ба хурсандӣ диламро.
Нафас чун баркашандам, ҳамнафас бош,
Дар он дармондагӣ фарёдрас бош.
Чу ҷонро мунқатеъ шуд аз ҷаҳон дам,
Маро бо нури имон дор он дам.
Чу бо имон фурӯ бурдӣ ба хокам,
Наёяд аз ҷаҳоне ҷурм бокам.

Худовандо, ҳама бечорагонем,
Дар ин ҳангома чун наззорагнем.
Ҳама, гар дӯзахием, ар биҳиштӣ,
Ту медонию ту, то чун сириштӣ.
Кӣ донад, то ба маънӣ муттақӣ кист,
Саъид аз мо кадом асту шақӣ кист?!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Ба вақти назъ пире зор бигрист,
Бад-ӯ гуфтанд:-Пиро, гиря аз чист?
Чунин гуфт ӯ, ки андар қурби сад сол
Даре мекӯфтам ман дар ҳама ҳол.
Кунун хоҳад гушод он дар ба як бор,
Аз он мегирям аз ҳасрат чунин зор,
Ки огаҳ нестам, к-ин дар ба одат
Шақоват мегушояд ё саодат.
Фурӯ меафтам аз чархи барин ман,
Куҷо оям, надонам, бар замин ман?
Мисолам каъбатайни шашсу ояд,
Ки то худ бар кадомин паҳлу ояд!

❂ ❂ ❂

Дар он соат, ки ҷон аз тан раҳо шуд,
Ду олам он замон аз ҳам ҷудо шуд.
Аз ин сӯ тан ба беҳушӣ фурӯ рафт
В-аз он сӯ ҷон ба хомӯшӣ фурӯ рафт.
Кӣ донад, к-ин дуро, к-аз ҳам ҷудо шуд,
Куҷо буду куҷо омад, куҷо шуд.
Ҷавонмардо, аз ин набвад зиёнат,
Ки гӯйӣ:-Хоби хуш бод , ай ҷавонат!
Агар байте хушат ояд зи ҷое,
Мани бечораро гӯйӣ дуое.
Маро коре бараояд рӯзгоре,
Туро ба-з-ён наёяд ҳеч коре.
Дуое зудрав чун гашт наздик,
Маро нуре бувад дар хоки торик.
Маро роҳат, туро бошад савобе,
Халосам бошад, ар бошад иқобе.
Ту хуш биншаста дар дунёи фонӣ,
Ки ман дар хок чун бошам ниҳонӣ.
Зиҳӣ, нохуш раҳе дар пеш моро,
Зиҳӣ, бешафқатӣ бар хеш моро!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Накӯ гуфта-ст он дарвеш ҳолӣ,
Ки мехоҳам се чиз аз Ҳақтаъолӣ.
Яке дар хоб марге бо саломат,
Дувум дар марг хобе то қиёмат.

Сеюм чизе, ки гуфтанро нашояд,
Чӣ гӯям, з-он ки дар гуфтан наёяд.

❁ ❁ ❁

Худовандо, ба фазлат дил қавӣ бод,
Касе, к-аз мо кунад, бар некувӣ ёд.
Қарини нур бод он покрое,
Ки ин гӯяндаро гӯяд дуое.
Гарат дар ҷоми худ хунест, бархез
Зи чашми хунфишон бар хоки мо рез,
Ки баъд аз мо азизони вафодор
Ба хоки мо фурӯ гирянд бисёр.
Кунанд аз дил ба сӯйи мо хитобе,
Вале аз гӯри мо н-ояд ҷавобе.
Басе хунҳо бихӯрданду бирафтанд,
Ба дарду ғусса зери хок хуфтанд.
Кунун мо низ хун хӯрдему рафтем,
Ба дарду ғусса зери хок хуфтем.
Басе гуфтему хомӯшӣ гузидем,
Зи гӯёӣ ба хомӯшӣ расидем.
Хамӯшонанд зери хок бисёр,
Набинам ман аз эшон кас хабардор.
Ҳазорон ҷони пок аз қолаби пок
Фидои ин ҳама рӯҳои пурхок.
Чаро чандин сухан бояст гуфтан,
Чу зери хок мебояст хуфтан!

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Шунудам ман аз он донанда устод,
Ки чун Аббодӣ андар назъ уфтод,
Даромад пеши ӯ Аббоса ногоҳ,
Зи пой афтода дидаш бар сари роҳ.
Зи селоби аҷал мадҳуш гашта,
Зи посух булбулаш хомӯш гашта.
Бад-ӯ гуфт:-Ай латифи нағзгуфтор,
Зафонат дар сухан гуфтан шакарбор,
Ту то пеши сухангӯён нишастӣ,
Ҳама дасти сухангӯён бибастӣ.
Чаро гаштӣ чунин хомӯш бекор,
Чу буд он ҳирси бисёрат ба гуфтор?

АЛ-ҲИКОЯТУ ВА-Т-ТАМСИЛ

Бипурсидам дар он дам аз падар ман,
Ки чунӣ? -Гуфт: -Чунам, ай писар, ман?!
Зи ҳайрат пой аз сар менадонам,
Дилам гум гашт, дигар менадонам.
Нагардад ин камони кордида
Ба бозуи чу ман пире кашида.
Чунин дарё, ки олам мекунад нӯш,
Зи чун ман қатрае барн-оварад ҷӯш.
Бад-ӯ гуфтам, ки чизе гӯй! охир,
Ки саргардон шудам чун гӯй, охир!
Ҷавобам дод, к-ай донанда фарзанд,
Ба фазли Ҳақ ба ҳар бобе ҳунарманд.
Зи ғафлат худ намоидам ҳама умр,
Чӣ гӯям: - Жож хоидам ҳама умр.
Ба охирдам чунин   гуфт он накӯкор:
-Худовандо, Муҳаммадро накӯ дор!
Падар ин гуфту модар гуфт:-Омин
В-аз он пас з-ӯ ҷудо шуд ҷони ширин.

❂ ❂ ❂

Худоё, гуфти ин ҳар ду гиромӣ
Ба фазлат муҳр барнеҳ бар тамомӣ.
Агарчи гарданам зери гуноҳ аст,
Дуои ин ду пирам Хизри роҳ аст.
Бибин, ё Раб, ду пири нотавонро,
Бад-эшон бахш ҷони ин ҷавонро.
Ту он пири накӯдилро накӯ дор,
Фурӯғи нури имон шамъи ӯ дор.
Дар имон ёфт мӯйи ӯ сапедӣ,
Мадораш дар саводи ноумедӣ.
Ба даргоҳи ту бозафтода кораш,
Ба фазли хештан деҳ зинҳораш.
Дар он тангии гӯраш ҳамнафас бош,
Дар он зери заминаш дастрас бош.
Кафанро ҳулла гардон дар бари ӯ,
Биборон оби раҳмат бар сари ӯ.
Чу бо хоке шуд он шахси заифаш,
Ба покӣ бор бар ҷони шарифаш.
Зи ҷони Мустафо нурун ало нур,
Ба ҷонаш мерасон то нафхаи сур.

Гуноҳаш афв кун, ҷонаш қавӣ дор,
Ба нури дин дилашро муставӣ дор.

❁❁❁

Худоё, пеши шоҳон марди музтар
Шавад бо теғу бо карбос ҳамбар.
Чу ман дидам, ки халқоне, ки рафтанд,
Ҳама яктеғ дар карбос хуфтанд.
Тани ман аз кафан карбос овард,
Зафонам теғи чун алмос овард.
Кунун карбосу теғ овардаам ман,
Басе доғу дареғ овардаам ман.
Ту хоҳӣ, хону хоҳӣ рон, ту донӣ,
Ки гар ронию гар хонӣ, тавонӣ.
Сухан бодардтар з-ин кас надида-ст,
К-аз ин ҳар байт хуне мечакида-ст!

ЛУҒОТ ВА ТАВЗЕҲОТ

А

Аббоси Дабс – Аббоси Давс ҳам гӯянд.Мазҳари зиштию бешармӣ дар гадоӣ. Ҳеҷ маълумоте аз рӯзгори ӯ дар даст надорем. Ӯ пеш аз қарни шашуми ҳиҷрӣ мезистааст, зеро ҳикоёти марбут ба ӯ дар китобҳои асри дувоздаҳи мелодӣ дида мешавад. Баъзе асли ӯро аз қабилаҳои араб донистаанд ва навиштаанд, ки вай усуле барои гадоӣ вазъ карда будааст, аз ҷумла ин ки: «Суол кунӣ, ҳар ҷо ки бошад ва аз ҳар кӣ бошад ва бигирӣ, ҳар чӣ бошад». Бо латифагӯйӣ ва ҳилаи гадоӣ мардумро механдонидааст.

Абъоз – пораи ҳарир.

Абранҷан – ҳалқаи тило ё нуқра, ки занон дар даст ё по банданд.

Абулҳасани Харақонӣ – аз машойихи машҳур.

Авомуннос – гурӯҳи одамон, тӯдаи мардум.

Авон – посбон.

Ағонӣ – ҷ. ағния; соз, нағма.

Адим – пӯсти даббоғишуда, чарм.

Аёз – Абдунначми Аёз аз ғуломони маҳбуб ва аз умарои Султон Маҳмуди Ғазнавист. Дар «Луғатнома»-и Деҳхудо вафоти вай ба соли 449 ҳ. ёд шуда. Ӯ дар фаросату ҳушу ҷангҷӯйӣ ва ҷамол масал аст.

Аёр – маҳак, иёр.

Аз по нишастан – беҳаракат шудан.

Айнулъяқин – муроди ин тойифа сӯфиён аз айнулъяқин илм ба ҳоли назъ ва вақти берун рафтан аз дунёст. Пас ин мақоми орифон аст ба ҳукми истеъдодашон маргро.

Азвоҷ – ҷ. завҷа, занон, ҳамсарон.

Аз маҳ ба моҳӣ омадан – киноя аз авҷи иззату саъодат афтодан ва ба бадбахтӣ гирифтор шудан.

Аз он ҳикмат – ишора ба ҳикмати юнонӣ.

Аз пушти моҳӣ то ба моҳ – он чи дар замину осмон аст, кулли мавҷудот аз қаъри замин то авҷи осмон.

Аккоф – полондӯз.

Ақзими Алӣ – шамшери Алӣ (р).

Ақтоъ – ҷамъи қатъ, гӯшаҳои замин.

Алалитлоқ – мутлақо, мутлақан.

Алам задан – маҷозан ба маънии ошкор шудан.

Амдан – аз рӯйи қасд, қасдан, дидаву дониста.

Амид – сардори бузург, пешвои қавм.

Аналҳақ – «Ман Ҳақ ҳастам, ман Худо ҳастам». Сухани Ҳусайн ибни Мансури Ҳаллоҷ, ки бо иғвои муллоҳо ӯро, гӯё

барои даъвои худоӣ карданаш, дар соли 922 м. дар Бағдод ба дор кашида буданд.

Аннафир – фарёд, дод.

Ансоб – ҷ.насаб.

Ансоф – ҷ.нафас.

Ариҳно ё Билол – раҳо кун маро, ай Билол (аз ҳадиси пайғамбар (с)).

Асас — посбони шаб.

Асои Сулаймон – ишора ба достони Сулаймон, ки барвақт мурда буду бар асо ё тахти худ такя дода буд ва касе аз марги ӯ хабар надошт, то он ки мӯрон асо ё тахти ӯро хӯрданду ӯ афтод ва париёну одамиён аз маргаш бохабар шуданд.

Асо Одам – маъхаз аз ояи Қуръон аст, ки дар мавзӯи офариниши Одам ва фиреб додани Иблис ӯро ва ронда шудани вай аз биҳишт ба иллати нофармоӣ нозил шудааст.

Астар – хачир.

Астон – ҷои хоб ва оромгоҳ.

Астор – ҷ.парда.

Асфиё – ҷ. сафӣ; баргузида, пок, поктинат.

Атиқ – номи Абӯбакр Атиқ будааст.

Ат-тавҳиду исқоту-л-изофот – тавҳид андохтан изофот аст.

Аффон – номи падари Усмон, халифаи севум.

Аъвар – одами якчашм.

Аҳвал – каҷбин, олус.

Аҳмади Ҳанбал – яке аз чаҳор поягузорони фиқҳ ва мазоҳиби ҷаҳоргонаи аҳли тасаннун аст. Номи ӯ Абӯабдуллоҳ Аҳмад ибни Ҳанбал, муассиси чаҳорумин мазҳаби суннат ва ҷамоъат аст. Дар Бағдод зойида шуда ва дар ҳамон ҷо даргузашта.

Аҳфод – ҷ. ҳафд, набера.

Аъдод – ҷ.адад.

Б

Бавл – пешоб.

Бадра – ҳамён, халтаи пул.

Байғӯла – кунҷ, канора.

Балъом – дар «Қисас–ул анбиё» номи Балъами Боъур омадааст ва дар «Қуръон», дар сураи «Аъроф» ояҳои 175–177, ба қиссаи ӯ ишора рафтаву вай ба саг ташбеҳ карда шудааст.

Банӣ – ҷ. ибн.

Бара – бурҷи Барра.

Барги бебаргӣ – дастгоҳи бесомон.

Бардобард – дурбош, яъне дур шав!

Бар пар ниҳодан – берун кардани касе аз ҷойе.

Бастом – сӯфиён барои Боязиди Бастомӣ меъроҷе қоил шудаанд шабеҳ ба меъроҷи анбиё.

Ба так истодан – пеш истодан, ҷилави дигарон истодан.

Баргустувон – пӯшиши зиреҳдори ҷанговарӣ.

Бат – мурғобӣ.

Батул – ҳазрати Сиддиқаи Заҳро (с).

Бахя бо рӯй уфкандан – киноя аз фош кардани асрор; чеҳра ба ҳам кашидан.

Баъд аз он товус омад зарнигор – чунонки дар ривоёти мазҳабӣ овардаанд, товус ибтидо дар биҳишт буд ва ба сабаби он ки шайтонро дар гуноҳ кардани Одаму Ҳавво мадад кард, аз биҳишт берун оварданд ва ба замин афканданд. Аттор ӯро намунаи касоне қарор медиҳад, ки ибодат мекунанд ва умедворанд, ки ба биҳишт нойил гарданд ва ба фикри биҳишту наъими ҷаннат аз дидори ҳазрат дар ҳиҷоб шудаанд.

Товус мегӯяд: – Маро даргоҳи ӯ бас аст. Маро биҳишт кофӣ аст, парвои Симурғ надорам.

Баъс – рӯзи қиёмат, рӯзи растохез.

Бебаргӣ – бенавоӣ ва маҳрумият.

Бенамак – бевафо.

Бесанг – беарзиш.

Биъсалқарин – дӯсти бад, ҳамнишини бад.

Бидъат – фикру ақида ва расму қоидаҳои нав дар дин, ки мухолифи таълимоти ҳукмрони дин мебошад; дар ислом махсусан унсур ва қоидаҳои нав, ки баъд аз Муҳаммад пайдо шудааст.

Бидоят – ибтидо, шуруъ, оғоз.

Билол – Ибни Раббоҳи Ҳабашӣ, ғуломи озодкарда ва аз ёрону муаззини расули Худо (с).

Бисм – фараз «бисмиллоҳ» аст.

Бисоти он ҷаноб – фарши он даргоҳи азим; киноя аз сарзамини муқаддас аст ва водии Айман, ки аз рӯйи афсонаҳои дини яҳудӣ сарзамини муқаддаси Канъон, ҷойе, ки гӯё Худо он ҷо ба Мӯсо нидо карда будааст.

Бишри Хофӣ – яке аз авлиё, ки бараҳнапо мегашт.

Бод дар даст будан – беҳосил, ҳеҷкора, тиҳидаст ва муфлис будан.

Бор додан – раҳ додан барои мулоқот ва даромадан пеши касе бошад.

Борнома – тафохур ва ғурур; мадҳ.

Боша – мурғи шикории хурдтар аз боз.

Бошгуна – шакли дигаре аз божгуна, ба маънии акс ва қалби мағлуб ва бозгардонидашуда аст.

Боязид – шайхи маъруф Боязиди Бистомӣ.

Боғи ҳаштдар – киноя аз биҳишт.

Буз – даҳумин аз бурҷҳои дувоздаҳгона, бурҷи Ҷадӣ.

Бузғолаи заҳр – аз ҷумлаи муъҷизоти он ҳазрат (с) ин буд, ки бузғолае бирён ва заҳрнок барояш оварданд, вале ӯ аз хӯрдани гӯшти он ҳайвони бирёншуда худдорӣ кард. Аҳли саҳоба иллати инро ҷӯё шуданд, Ҳазрат фармуд, ки ин бузғолаи бирён ба ман гуфт, ки гӯшти маро заҳрнок кардаанд.

Бу-к – ба умеди ин ки; шояд, бувад,ки.

Бурок – аспе, ки Муҳаммад (с) дар шаби меъроҷ ба он савор шуда, аз Мака то Байтулмуқаддас ва аз он ҷо бо осмон рафтааст.

Буруҷ – ҷ. бурҷ.

Бутимор – мурғи сафеди лаклакмонанди моҳихор, ки дар канори об менишинад.

Буғз – кина, адоват, душманӣ.

Бу, ки донам – шояд тавонам.

Буюсидан – умедвор шудан, тамаъ кардан.

Бӯсаъид – Шайх Абӯсаъиди Абухайр, сӯфии машҳури қарни V ҳиҷрӣ аст, ки сӯфиён ӯро аз акобири авлиёи худ мешуморанд.

В

Васҷуд вақтариб – сураи Ало, ояи 19.

Варғ – банди об,

Валлоҳу аълам биссавоб – Аллоҳ ба дурустӣ, ки донотарин аст.

Ваҳй – паём ва илҳоме, ки Худо ба пайғамбарон мефиристад.

Ваҷҳ – симо, чеҳра.

Висоқ – хона, утоқ.

Вишоқ – ғуломи мақбул ва писари сода.

Водии бефарёд – биёбоне, ки садо дар он гум шавад.

Воист – шакли дигари калимаи боист аз боистан, яъне лозим ва зарурӣ будан.

Вом – қарз.

Г

Гав – чуқурии чоҳмонанд, гавдол.

Гаҳ сагеро раҳ диҳад то пешгоҳ – ишораест ба достони асҳоби Каҳф ва саги он. Руҷӯъ шавад ба Қуръон, сураи Каҳф, аз ояи 8 то 14.

Гилем аз об баркашидан – аз уҳдаи воҷиботи ҳаёт ё лавозими маъош баромадан.

Гов – бурҷи дуввум аз дувоздаҳ бурҷ.

Гов – дар байти 2776-и «Асрорнома» ишора аст ба ҳикояти Сомир, ки барои қавми Мӯсо гӯсолае аз тило сохт ва он чунон

буд, ки Мӯсо ба амри Худои таъоло чиҳил шабонарӯз ба кӯҳи Тур шуд то барои ибни Исроил оёт ва аҳком оварад. Сомирӣ аз набудани Мӯсо истифода кард ва қолабе дуруст намуд аз гил бар мисоли гӯсола ва дар зери замин пинҳон кард ва ҳезум болои он бинҳод. Ӯ ибни Исроилро гуфт, ки порае зар бар он андозанд. Оташ заданд. Чун ҳезумҳо сӯхт, он гӯсолаи гилӣ намудор шуд ва Сомарӣ онро ба мардум нишон дод, ки ваъдаро вафо кардааст.

Говарс – арзан.

Гови зар – ишора ба достони Сомирӣ, ки гӯсолае заррин сохта буд, ки садое аз он шунида мешуд. Аз «Қуръон» сураи 20, ояи 88.

Гозур – либосшӯй, ҷомашӯй.

Гул ба рӯйи оташ – ишора аст ба достони Иброҳим, ки Намруд ӯро дар оташ афканд ва оташ бар ӯ гулистон шуд. Аз «Қуръон» сураи 21, ояи 92.

Гули раъно – гули садбарг.

Гурбуз – ҳилагар, маккор, фиребгар.

Гулшани нилуфарӣ – киноя аз осмон.

Гургошно – ошноӣ ва дӯстӣ бо фиребу нифоқ ва макру ҳила.

Гурм – андӯҳ, ранҷ, ғам.

Ғ

Ғабн – зарару зиён, фиреб, ҳила, макр.

Ғайрат – дар матн ба маънии рашку ҳасад низ омадааст.

Ғиноулқалб – ишора ба ҳадиси «Ал-ғанӣ ғиноулқалб».

Ғурур – дар матн ба маънии пиндор омада.

Ғӯл – деви биёбонӣ.

Д

Дайён – мукофотдиҳанда, ҷазодиҳанда.

Дайёр – сокин, муқим, истиқоматкунанда, шахс, кас.

Далв – зарфи чармии обкашӣ; номи бурҷи ёздаҳуми фалак буда, аз ин бурҷ гузаштани Офтоб мутобиқи моҳи январ аст.

Далқ – либоси куҳна; либоси фақирону дарвешон бошад.

Дам – сирру асрор.

Дами Исо – нафаси Исо, ки ҷонбахш аст.

Дарахти тайййиба – маъхаз аз ояи шарифаи сураи Иброҳим, ояи 24 ва 25.

Дарво – ҳайрону саргардон; чизе заруриӣ ва ҳоҷатбарор.

Дарвон – шакли дигари дарбон.

Дарзӣ – хайёт

Дастгоҳ – қудрат.

Дастон – макру ҳила ва тазвиру газоф.

Дег ниҳодан – карру фар кардан.

Диқ қ – резаву шикастаи ҳар чиз

Дил пардохтан – осуда шудан.

Дисор – либоси рӯ, ҷома.

Дият – хунбаҳо, товони хун.

Дов – сарқимор.

Доварӣ – ҳукумат ва қасду муъомила, хусумат ва ҷангу шикоят.

Довуди ҷонсӯз – Довуди пайғамбар ва подшоҳи машҳури ибни Исроилро овозе хуш буд ва барбат нек мезад.

Донг – воҳиди вазнест, ки дар асрҳои мухталиф ва маҳалҳои гуногун вазну баҳои он мутафовит буд ва ҳоло баробари шашяки дирам аст. (Як дирам ду қирот ва ҳар қирот аз 0,19 грамм иборат аст).

Дорайн – ду дунё, дунёи моддӣ ва ғайримоддӣ.

Дорулмулк – шаҳри маркази мамлакат, пойтахт, аморат.

Доруссалом – биҳишт, яке аз номҳои биҳишт.

Доғ – нишонаи бандагон ва бардагон будааст, ки аломате аз сӯйи хоҷа ва молики худ доштаанд.

Ду зангӣ – ғараз накиру мункаранд, ки ду малоики азобанд ва бо сурате зишту ҳайкале боҳайбат шаби аввали қабр ба суроғи бандагони Худо оянд ва дар гӯр аз онҳо суолҳое кунанд ва ҷавобҳое шунаванд, ҳар касро ба фарохури ҳол ҷазо диҳанд.

Дулдул – хачири савории Алӣ(а) .

Ду мурғ – ду маҷмӯи ситорагон аст, ки ба сурати мурғ онро тасвир кардаанд.

Дурра – тасмаи махсуси чармин, ки муҳтасиб бо он гунаҳкоронро мезад, тозиёна.

Ду ҳарф – мақсуд аз «ду» ҳарфи «коф» ва «нун» аст дар калимаи «кун», яъне «бибош»! Аз «Қуръон».

Дӯлоби симобӣ – осмон.

Дӯғкора – ғалатхӯрда.

Ё

Ё раб, аз уммийяти ӯ кун маро – аз забони Мӯсо ибни Имрон ривоят кардаанд, ки гуфт: – Бор Худоё! Маро аз уммати Муҳаммад гардон.

Ёри ғор – лақаби халифаи якум Абӯбакр, ки дар вақти ҳиҷрати Муҳаммад аз Макка ба Мадина шарики азобу машаққати роҳ буда, аз ҷумла дар ғоре ҳамроҳи Муҳаммад пинҳон шуда будааст; ҳар як рафиқи шафиқ ва содиқ.

Ж

Жож хоидан – киноя аз беҳудагӯӣ ва лоф аст.

З

Забур – китоби Довуди пайғамбар; навишта, китоб

Забури ишқ – китобе аст аз қабили «Таврот», ки бар тибқи афсонаҳо сурудаҳояш мансуб ба Довуди Набӣ аст ва аз он ҷо, ки Довуд бо савте хуш овоз мехонда ва «Лаҳни Довуд» зарбулмасал аст. «Забури ишқ» хондани булбул бисёр муносиб ва барҷост.

Залла – таъоме, ки баҳри касе ниҳанд, ду адад нони тунук.

Залумӣ ва ҷаҳулӣ– ситамкорӣ ва нодонӣ.

Замм – маломат, сарзаниш, ҳаҷв.

Замҳарир –хунукии сахт, сармои шиддатнок.

Зан(н) – гумон.

Зардрӯйӣ – шармандагӣ.

Заррок – маккор, риёкор.

Зиқ – камӣ, нодорӣ, кӯтоҳдастӣ.

Зил – нармӣ, меҳрбонӣ.

Зилл– соя.

Зимн – андарун.

Зира ба Кирмон бурдан – ин масал аст ва дар мавриде истеъмол мешавад, ки касе тuҳфа ва роҳоварде ба ҷойе барад, ки назири он фаровон аст ва киноя аст ба амали беҳуда.

З- он Мубашшир ном кардаш Кирдгор – ишора ба ин назар аст, ки Исо ибни Марям дар Инҷил ба дафаъот аз пайғамбаре, ки пас аз ӯ меояд, яъне Муҳаммад, ном бурдааст.

Зул(л) – хорӣ, мазаллат.

Зулваҷҳайн – сухан ва шеъре, ки дорои муҳтавои мадҳу ҳаҷв аст, аз рӯйи зарурат.

Зулқарнайн – лақаби Искандари Мақдунӣ мебошад. .

Зуллоб – шарбати қанд, ки бо гулоб омехтаанд ва хосияти доруро дорад.

Зулфиқор – номи шамшери Алӣ.

Зуққа – дар асл ба маънии донаест, ки парранда аз гулӯ бароварда ба даҳони ҷӯҷаи худ монад. Дар матн ба маънии ғизое, ки аз дасти касе ба касе расад.

Зулҷалол – дорои ҷалол; Худо.

Зуннор – риштае, ки дарвешон, зардуштиён ва кашишони насронӣ ба миён мебастанд. Риштае, ки ғайри мусулмонон маҷбур буданд дар мамолики исломӣ онро дар камар баста гарданд.

Зунун – Худованди моҳӣ; мақсуд ҳазрати Юнус (ъ) аст, ки дар ишқаш моҳӣ зиндонӣ шуд. Руҷӯъ шавад ба Қуръон, сураи Анбиё, ояи 87.

Зуннуни Мисрӣ – дар бисёри китобҳо, аз ҷумла «Нафаҳот-ул-унс»-и Ҷомӣ, аз ӯ ёд рафтааст. Аз аҳли ирфон буда, дар байни

аҳли сӯфия машҳур мебошад. Чунонки Ҷомӣ муддаъист Зуннуни Мисрӣ дар соли 225 ҳиҷрӣ вафот кардааст.

И

Ибрӣ – яҳудӣ.

Иброҳим – нахуст Обром номида мешуд, ки дар ибронӣ ба маънии падари олӣ аст.

Изз – ҳурмат, эҳтиром, арҷманд шудан.

Икроҳ – нафрат, announce нописандӣ

Иксун – як навъ порчаи сиёҳранг, порчаи абрешимии сиёҳранг.

Иқоб – азоб, шиканҷа, озор.

Иқраъ б–исми раббик – ишора аст ба оёти шариф, сураи Алақ, ояи 1–3; яъне, «бихон ба номи парвардгорат, ки офарид ашёро.., одамеро ва омӯхт одамиро ба хат, омӯхт одамиро, он чи намедонист».

Иқтидо – пайравӣ, танқид.

Иқтизо – талаб кардан, дархост кардан.

Иқтоъ – қитъа.

Интиҷоб – парҳез кардан, канорагирӣ кардан.

Иллиййин – баландтарин дараҷаи биҳишт.

Иллаллазӣ – ҷуз он ки. Руҷӯъ шавад ба Қуръон, сураи Аср.

Илми ладуннӣ – илми ғайбӣ, ки аз устод наёмӯзанд.

Илмуляқин – муроди ин тойифаи сӯфиён аз ин илми муъомилоти дунёст бар аҳком ва авомир.

Иннамо ано-раҳматун муҳдот – ман раҳмате ҳадяшудаам. Ишора ба ҳадиси шариф: «Иннамо ано раҳматун муҳдот».

Ин таъудду неъматуллаҳ ло туҳсу – ба маънии «агар неъматҳои илоҳиро бишморӣ, беҳисоб аст» омада.

Инҷил – китоби муқаддаси аҳли насоро.

Исии Марям – ишора аст ба офариниши Исо, ки тибқи ривояти «Қуръон»-и карим рӯҳаламин бар Марям дамид, то ӯ ба вуҷуд омад.

Искандаронӣ – матоъе мансуб ба Искандар аст.

Искун – ҷомаи сиёҳи қадимӣ, ки бузургон ҷиҳати фахр пӯшанд ва аз навъе дебои сиёҳ аст.

Исор – нисор кардан.

Исмоил – исми ибронии ӯ Яшмил аст.

Истабраъ – дебо, ҳарир, шоҳӣ.

Истиғфор – бахшиши гуноҳ хостан.

Истишфоъ – шафоъат хостан, афв ё бахшойиши касеро аз каси дигар дархост кардан.

Итрак нафсак – вогузор худатро! Интихобе аст, ки дар шаби меъроҷ шавад.

Иттиҳод – ягонагӣ. Дар истилоҳи соликон иттаҳод онро гӯянд, ки шоҳиду вуҷуди мутлақ воҳид аст.

Ифлос – бечорагӣ, муфлисӣ, тангдастӣ.

Ишкол – душворӣ, мушкила.

Ишроқ –дурахшидани субҳ баъд аз тулӯъи офтоб.

К

Каввора – сабади мева.

Кавнайн –ду дунё, ин дунё ва охират.

Каждум – бурҷи ҳаштум аз дувоздаҳ бурҷи фалакӣ, бурҷи Акраб.

Кайк дар поза афтодан – поза ба маънии поча аст. Ин таркиб ба маънии мушаввашу шӯрида ва ҳаросон шудан аст.

Каззоб – дурӯғгӯй.

Калимуллоҳ – он ки бо Худо ҳамсухан аст. Лақаби ҳазрати Мӯсо (а).

Калоғ – зоғи ало, калзоғ.

Кам гирифтан – во гузоштан, ношуда ангоштан.

Камон – бурҷи Қавс.

Камоҳӣ – ҳамчунон ки ҳаст,чунон ки дар воқеъ аст,ҳақиқат

Канду – зарфи калони хуммонанд.

Каннос – фаррош.

Каррубӣ – фаришта, малак, меҳтари фариштаҳо.

Кафчалез – кафлез; кафгир

Катми адам – олами нестӣ.

Каҳф – ғори калон, паногоҳ.

Кебу – мурғест бузург ва онро «динор» ҳам гӯянд.

Кибриё – азамат ва бузургӣ.

Ковин – ковин, пул, мулки манқул ва ғайри манқуле, ки дар вақти никоҳ домод пардохтани онро ба арӯс ба зиммаи худ мегирад.

Колив – саросема, гаранг, аблаҳ.

Кофу нун – киноя аз рӯзи азал,аввали офариниш.

Кулламиннӣ – бо ман сухан бигӯ.

Кулаҳдорони афлок – киноя аз ситорагон.

Кун – ниҳод, асл, ҷавҳар.

Куна – кунда.

Кунна – фатила, пилта,чароғ; соябон.

Кунҳ – умқ, асл, ҳақиқат, ҷавҳар.

Куҳлии гардун – ба маънии санги сурма ва сурма ва ҳарчи дар чашм кунанд ҷиҳати шифои чашм.

Кулламиннӣ ё Ҳумайро – Эй Ойиша, бо ман сухан бигӯ!

Кунна – фатила, пилта, чароғ; соябон.

Кун – ниҳол, асл, ҷавҳар.

Куня – лақаби эҳтиромии одамон ба расми арабҳо, ки бо «аб», «абӯ», «абӣ », «ибн», «ум» ва ё «бинт» меояд.

Куф – бум, ҷуғз.

Купала – ҳубоб.

Куҳл – сурма.

Кӯж – пуштхам.

Кӯсу алам – аломати подшоҳӣ.

Кӯси лоязолӣ кӯфтан – киноя аст аз ҳозир шудан дар сафи маҳшар ва кӯчидан аз олами хок ба ҷаҳони боқӣ.

Қ

Қабз – бозистодан аз гирифтани чизе.

Қаввол – нотиқ, хушгап, ҳофиз.

Қадид – гӯшти хушкшуда.

Қаз(з) – абрешими хом.

Қақнус – номи як мурғи афсонавии хушовоз, ки гӯё минқори он сесаду шаст сӯрох доштааст.

Қаллош – маккор, ҳилагар, беору номус.

Қаловуз – роҳбалад, роҳбар.

Қаля – гӯшти бирён.

Қанаб – навъе ришта ё банд.

Қарроба – обдон, зарфи об.

Қирба – машки об.

Қисос – интиқом, қасос.

Қойим – ходим, хидматгор.

Қорун – амакзодаи Мӯсо (ъ), ки марде сарватманд ва дар айни ҳол ҷоҳталабу ҳасил ва ҳасуд буд ва ба ҳазрати Мӯсо ҳасад мебурд

Қоф то Қоф – саросари олам. Қадимиён хаёл мекарданд, ки тамоми хушкиҳои замин ба кӯҳе азим интиҳо мешавад, ки онро Қоф меномиданд ва ин кӯҳ гирдогирди хушкӣ кашида шудааст.

Қудва – пешво.

Қудват – касе, ки аз ӯ пайравӣ мекунанд, пешво, роҳбар.

Қудсиён – фариштагон, малоик.

Қурбат – наздикӣ, маҳрамӣ.

Қулзум – дарё ва шаҳрест байни Миср ва Макка.

Қумму фанзир – Сураи Мусаддир, ояи1 ва 2.

Л

Лаб бидӯз аз арш в-аз курсӣ мапурс – «Арш»-у «Курсӣ» дар адабиёти фалсафӣ ва ирфонӣ гаҳ - гоҳ киноёт аз ду марҳала аз

маротиби офариниш омадаанд. «Арш» киноя аз машият (ирода, хоҳиш)- и Худованд ва «курсӣ» киноя аз нафси Олам ва нафси Инсон аст.

Лам таъна бил амс – маъхаз аз сураи Юнус, ояи 24.

Ламякун – набуд (феъли замони гузаштаи дур).

Лан танолу- л- бирра ҳатто тунфиқу – то харҷ накунӣ, ҳаргиз роҳи дурустро ноил нагардӣ. Руҷӯъ шавад ба Қуръон, сураи «Оли Имрон», ояи 92.

Лағв – сухани беҳудаву бемаънӣ, ҳазён, сафсата.

Лаҳни довудӣ – овози хуши довудӣ, савти мансуб ба Довуд.

Лаъб – бозӣ; айшу ишрат.

Лаъл гирифтан – рангин шудан, сурх шудан.

Ли – амрак – маъхаз аз сураи «Ҳаҷар», ояи 72.

Лоаҳаб ал–офалин – маъхаз аз сураи «Инъом», ояи 76 ва 77–и «Қуръон» аст.

Лолако – кафш ва пойафзол.

Ломакон – бемакон, беҷой; сифати Худо.

Лот – номи яке аз ду бути машҳур «Лот» ва «Манот», ки арабҳо пеш аз паҳн шудани дини ислом онҳоро мепарастиданд. Он ба сурати тахтасанге мураббаъшакл сохта шуда буд.

Лоуболӣ – бебоку бепарво.

Лошайъ – ночиз, ҳечмаярз.

Лоязол – безавол, ҷовид, пойдор.

Лоязолӣ – безаволӣ

Лубб – мағз, маҷозан ақл.

Луқмони Сарахсӣ – аз мошойихи маъруфу машҳур буда, Ҷомӣ дар «Нафаҳот-ул-унс» ахбор дода ва аҳволи ӯро нақл кардааст.

Луту лот – ақсоми таъомҳои лазиз ва таъоми дар нони танг печида.

Лӯълуи лоло – марвориди дурахшанда.

М

Мабъус – намоянда, вакил.

Мабҳут – ҳайрон, моту мутаҳайир.

Мадрак – макони идрок, маҳалли дарккунӣ.

Мадрус – кухна, фарсуда.

Мазиқ – ҳолати тангӣ, вазъияти душвор.

Макшуф – кашф кардашуда, кушодашуда, кушода.

Миқнаъ – чодари занон, сарандоз.

Манокиб – ҷ. манқабат; ҳунар, фазилат, мадҳ, ситойиш.

Ман раббук – ғараз аз ин ду фариштаанд бо номи Накиру Мункар, ки шаби аввали дар гӯри одамиён оянд ва бо ишон суолу ҷавоб кунанд.

Ман раббук ва мо диннун – парвардигори ту кист ва мазҳаби ту чист? Суолҳоест, ки Накиру Мункар дар шаби аввали қабр аз мурдагон кунанд.

Мансух – ботилшуда, зойилшуда.

Манҷаниқ – олати фалохanмонанд, ки онро бар сари чӯбе ҷойгир карда, сангҳои калон ва ё гулӯлаҳои оташро дар он монда, ба тарафи қалъаи душман меандохтанд.

Мантиқу-т-тайр – ишора ба сураи 28, ояи 16 аз «Қуръон» омада. Ва Сулаймон ворици Довуд шуд ва гуфт:-Ай мардум, моро забони мурғон омӯхтанд ва аз ҳар чиз доданд ва ин он бахшиши ошкоро аст. Рози забони мурғон.

Манус – маҳфуз, эминкардашуда.

Марой – риёкунанда ва худнамо.

Масеҳо – пайғамбар

Масеҳи ранграз – дар шарҳи аҳволи Исо (ъ) овардаанд, ки ӯ шустагарӣ медонист ва ёваронаш либосшӯй (гозар) буданд.

Масҳ – табдил додани сурате аз аввала зишттару дурушт ба сурати дигаре. Мувофиқи ривоёт Худо сездаҳ нафар марду занро барои афъоли бадашон ба шакли ҳайвонот даровардааст, чунончи ғоратгареро ба шакли сусмор, мутакаббирро ба зоғ, молиҳаромхӯрро ба гунҷишк ва ғайра.

Масҷуд – он ки ба вай саҷда мекунанд, мавриди саҷда қароргирифта.

Масҷуди малоик – ишора аст ба сохта шудани Одам ва саҷда кардани малоик ӯро.

Мафлуҷ – фалаҷшуда.

Мафраш – чизи густарданӣ ҳамчунин палос, шол, намад…

Маҳл – муҳлат, муддат, фурсат.

Маҳмуд – ситудашуда, писандида.

Маҳсус – ҳисшаванда, ҳис шуданӣ.

Маҷлис гуфтан – вазъ кардан, мавъиза хондан.

Маъбуд – парастишкардашуда.

Маъзул – бекоркардашуда.Аз амалу мансаб дуркардашуда.

Маъият – ҳамроҳӣ.

Маъолӣ – ҷ. бузург, баландӣ дар қадру манзилат.

Маъсият – гуноҳ, ҷурм.

Маъҷун – омехташуда; дору, давои хӯрданӣ.

Маъҷуни ҷунун – доруи девонагӣ, шароби девонагӣ.

Мевиз – майиз, ширинӣ.

Меғ – абр

Мехи замин – таъбири қуръонӣ аст аз сураи 78, ояи 7.

Меъроҷ – авҷ, улувият, аълоӣ, баландӣ.

Меъроҷ – он ҷӣ ба воситаи он боло бароянд.

Меъҷар – рӯпӯш, чанбари занона.
Меғ – абр.
Мил кашидан – кӯр кардан.
Миллат – ойин ва дин. Аз «Қуръон» сураи 2, ояи 130.
Минқор – нӯли мурғон
Мисвок – дандоншӯяк.
Михлаб – чанголи мурғи шикорӣ.
Миҳор – чӯбе, ки аз бинии уштур гузаронида ба он ресмон мебанданд, инони уштур.
Михрақа – олати чӯбин барои кафонидани чизе, фона.
Мишкот – чароғдон, чароғпоя, токчаи чароғмонӣ.
Миқот – ваъдагоҳ.
Мо араф нок – ишора аст ба ривояти «мо араф нок ҳақ маърифатак», яъне туро чунон ки сазовори шинохтани туст нашнохтем.
Мозӣ – гузашта.
Моарафнок – ишора аст ба ривояти «Мо арафнок Ҳақ маърифатак», яъне, «Туро чуноки сазовор аст, нашинохтем».
Молики Динор – ӯро Яҳё низ навиштаанд. Аз машҳурони урафо ва сӯфия буда, маблағи касире аз мавоъизу ҳикам дошта. Динор номи падари Молик аст.
Молу духтар – Абӯбакр дар роҳи Расул (с) моли бисёр сарф кард ва духтараш Ойишаро низ ба ҳамсарии он ҳазрат даровард.
Мосура – найе, ки як сари онро дар даҳон ва сари дигар дар об ниҳанд ва бимаканд.
Моҳӣ – номи яке аз дувоздаҳ бурҷи осмон, бурҷи Ҳут
Муаттал – аз истифода монда, бекор, бенаво, дармонда.
Мубтадӣ – оғозкунанда.
Муваккал – фиристода, вакил.
Мудбир – бадбахт, бахтбаргашта.
Музайян – зебузинатдодашуда, ороста
Муил – аёлманд.
Муқарраб – ҳамсуҳбат, надим.
Муқрӣ – касе, ки Қуръонро бо овози хуб қироъат мекунад. Қуръонхон, қорӣ.
Мунқалиб – аз ҳоле ба ҳоле гарданда.
Мунфсиф – боинсоф, бовиҷдон, боадолат.
Мунч – занбӯри асал.
Мураққаъ – ҷомаи аз қуроқ дӯхташудаи дарвешон.
Мурдорхона – киноя аз дунё.
Мурсал – фиристода, расул.
Мурсил – фиристанда,фиристонанда
Муртоз – риёзаткаш, риёзаткашида.

Мусаммо – зотро гӯянд.
Муставі – мустаҳкам, солим, ҳиххат.
Мустазҳир – ёридиҳанда аз касе, умед ба касе.
Мустағриқ – ғарқшуда.
Мустақбал – оянда.
Мустақбил – пешоянда.
Мустаҳом – волаву шайдо.
Мусҳил – давои дарунрон, давоиислоҳкунанда.
Мутаҳҳар – пок, тоза, покиза.
Мутаҳҳар – покизашуда, муборак.
Муттақӣ–тақводор, парҳезгор.
Муттасиф – дорои сифате.
Муфаррах – фараҳманд, хурсанд; фараҳбахш.
Муханнас – тарсу, паст, дунҳиммат, номард.
Мухтор – Мухтор ибни Абубайдуллоҳ ибни Масъуди Сақфӣ касест, ки дар аҳди Марвони Ҳаким ба хунхоҳии Ҳусайн ибни Алӣ бархост ва дар Куфа алами туғён барафрошт ва қотилини Ҳусайнро биёфт ва ҳамаро ба сазо бирасонид.
Муҷонис – ҳамҷинс.
Мушаъбид – найрангбоз, ҳилагар.
Мушкбед – навъе аз бед, ки гули хушбӯй дорад.
Муштаҳӣ – орзукардашуда, иштиҳо.
Мушрик – он ки ба ягонагии дунё бовар надорад.
Муштакӣ – шикояткунанда, гиламанд.
Муҳоқ – охири моҳи қамарӣ, се шаби охири моҳи қамарӣ, ки аз шаби 27 то шаби 30-ум моҳ дида мешавад.
Мухра ва ҳуққа – абзори кори шуъбадабозон.
Мухри нубувват – нишони пайғамбарӣ.
Муҷтабо – баргузида, интихобкардашуда.
Муҷтамеъ – ҷамъшаванда, фароҳамоянда.
Муъаттал – аз истифода монда, бекор.
Муътакиф – гӯшанишин, хилватнишин.
Муътӣ – атокунанда, бахшанда.

Н

Набаҳра – паст, ночиз.
Навбова – ҳар чизи нав ва тоза, тухфа.
Найранҷот – сеҳру афсунҳо.
Намаксор – дар масоили шаръия ворид аст, ки агар саге дар намакзор афтоду мурд ва пас аз чандин сол агар баданаш табдил ба намак шавад аз наҷосаш берун меояд ва пок мешавад ва метавон он намакро хӯрд.

Намози бар ҷаноза – намози майитро ташрифоте бисёре нест, яъне, ташрифотеро, ки дар намози фариза ба ҷой меоваранд ин ҷо риъоят нашавад.

Намруд – ишора аст ба ҳикояти Намруд ибни Кӯш ибни Ҳам ибни Нӯҳ, ҷаббори маъруф ва бонии шаҳри Бобил.

Насиба – он чи аз азал барои ҳар кас таъйин шуда.

Насх – бекор кардани чизеро бо чизе, ки беҳтар аз он бошад.

Натъ – суффа, суффаи чармин.

Натъи шатранҷ – тахтаи шатранҷ.

Нафха – як бор дамидан, як бор бод додан аз даҳон.

Нафур – гурезанда, раманда.

Нафахту фиҳи мин рӯҳӣ – дардамидам дар ӯ аз рӯҳам. Руҷӯъ шавад ба Қуръон, сураи Ал- ҳиҷр, ояи 29.

Нах-нах – пора-пора.

Наъл гирифтан – кор андохтан, таъсир бурдан.

Натъу рег – овардани ин ду калима бо якдигар аз он ҷиҳат аст, ки ҳангоми буридани сари касе ӯро рӯй суфаи чармӣ менишониданд, ки рӯйи он рег рехта буданд, то хуни ӯ заминро олуда накунад, балки бар регу суффаи чармӣ резад.

Нигористони Чин – маҳалли пурнақшу тасвир, кохи мунаққаш, мусаввар.

Ним пашша – ишора ба достони Намруд аст, ки даъвои худоӣ дошт ва Худованд пашшаеро вазифадор кард, то ба майнаи ӯ даромад ва ӯ чандон азоб дид, ки аз ҳамроҳонаш хост, то бо гурз бар сараш бизананд, ки ором бигардад ва чандон заданд, ки бимурд.

Ниҳад бар гӯши асп – аз замонҳои бисёр қадим хуршедро аспи саворӣ тасаввур мекарданд, ки дар паҳнои осмон метозад.

Ниҳунбан – сарпӯши дег ва табақ ва сарпӯши танӯр.

Нобизод – зоданашуда.

Ноқа – шутури мода.

Номус – обрӯ, шараф, қадру иззат.

Нурӣ – Абулҳасан Нурии ориф (вафоташ 295 ҳ.

Нуҳусат – бадбахтӣ.

Нуҳ торам – нуҳ фалак.

О

Об ба ҳован кӯфтан – зарбулмасалест монанди «Об ба ғирбол бардоштан» ва киноя аст аз амали беҳуда кардан.

Обгина – шиша ва булӯр.

Обнӯс – сиёҳ,тира.

Овез – ситеза ва даровехтан ба касе.

Оз – тамаъу ҳирс.

Озур – ҳарис, тамаъкор.

Оманнову саддақно – ишора ба ҳадис аст, ки Бухорӣ аз пайғамбар (с) нақл кардааст, ки рӯзе Ҳазрат фармуд Худои таъолло маро мабъус кард, маро такриб гардид ва фақат Абӯбакр буд, ки гуфт: «Саддақту ва оманту».

Омос – варам, дамидагӣ дар аъзои бадан.

Офтоби сояпарвард – киноя аз касест, ки ба нозу неъмат парвариш ёфта бошад ва ба хуфту роҳат одат кунад ва аззаҳмат бигурезад. Муфтхӯрро низ гӯянд.

Оҳ – калимаи нидо; оҳ, вой, афсӯс (изҳори таассуф).

Оҳад – ҷ. аҳад

П

Пардабоз – луъбатбоз ва хаёлбоз.

Пардадӯз – пӯшандаи асрор, роздор.

Парӣ дар шиша дидан – ҷодугарон ойина дар пеши чашми тифлон нигоҳ доранду дуъое махсус хонанд, то кӯдакониноболиғ париёну аъмоли онҳоро дар ойина бибинанд.

Пиҳ – равғани рӯйи гӯшт, чарбӣ. Дар ин матн киноя аз чашм аст ва қудамо сохтмони чашмро аз пиҳ медонистанд.

Пина – васла, ямоқ.

Пирӯзхирқа – киноя аз ранг будааст.

Поймард – шафеъ, мададгор, дастгир.

Поргин – хандақи оби гандида ва бадбӯй.

Пӯяд – рафтори тунд, давидан.

Р

Равоӣ – ривоҷу равнақ.

Равған миёни рег рехтан – кори беҳуда ва аҳмақона анҷом додан.

Равс – саргин, наҷосат.

Равҳ – хушӣ, шодӣ, хурсандӣ, осоиш.

Раззоқ – ризқдиҳанда,

Райб – шак, шубҳа, тардид.

Раку – пораи куҳна.

Ракӯҳ – кӯзаи об ва машки об.

Рахт ба дарё фишондан – оҷиз шудан.

Раҳвор ё роҳвор – маркаби хушрафтор, аспи тездав.

Раҳим – баччадон, заҳдон.

Раҳматан- лил- оламин – мақсуд ҳазрати расул (с) аст, ки раҳмате ва бахшише барои ҷаҳониён аст.

Раъша – ларзиш, беморӣ, тарс.

Риёву уҷб – дурӯягию худписандӣ.

Риш гирифтан – ишора аст ба достони кӯдакии ҳазрати Мӯсо (а):

Пашм даркаш ҳамчу Мӯсо кавнро,
Риш гир он гоҳ ин Фиръавнро.

Яъне, Фиръавн гуфт:- Ё Осия, ман ҳаметарсам, ки маро аз ин кӯдак балое расад. Пас Мӯсоро бар канор гирифт ва бинавохташ. Мӯсо даст баровард ва риши Фиръавн бигирифту бикашид. Фиръавн гуфт:- Ин душмани ман аст.

Риши гов – аблаҳу аҳмақ ва нодон.

Риштатоб – шуои нур.

Роҳовард – савғоту ҳадя.

Ростхона – ҳар чизи рост ва дуруст, дурусткор, амин.

Рукӯъ – хам шудан, сар фурӯ овардан, таъзим кардан барои изҳори эҳтиром.

Рукӯъи фалак – киноя аз хамидагии осмон аст дар тасаввуре, ки қадимиён аз он доштанд.

Руқум – ҷ. рақам.

Русто –деҳа.

Русул – ҷ. расул.

Рут(т)– урён, бараҳна.

Рӯзи бозор – аз қадим то имрӯз расм аст, ки ҳафтае як рӯз рӯзи бозор таъйин мешудаву ҳаст.

Рӯй нест – имкон нест.

С

Сабукдил – зариф.

Сабқат –пешӣ гирифтан, пешдастӣ.

Садди Сикандар – деворе, ки гӯё Искандари Мақдунӣ бар зидди яъҷуҷу маъҷуҷ кашида бошад дар ҳадди Шимол.

Сақат – беҳуда, бефоида.

Сақокум раббикум – Худо шуморо биёшомонад. Ишора аст ба ояи шарифаи «ва сақоҳум раббиҳум шаробан таҳуран» (Сураи даҳр, ояи 21). «Ва шаробе покиза ошомонид парвардгорашон ба эшон».

Сақфи шабранг – осмони тирагун.

Саққо – обкаш, машкоб.

Салаф – гузаштагон, пешиниён, падарон ва бобоён.

Самоъ – дар истилоҳи сӯфиён ваҷду сурур ва рақсидану чархидан ва покӯбию дастафшонии сӯфӣ дар танҳоӣ ва ё дар иҷтимоъ аст.

Самур – ҳайвони монанд ба рӯбоҳ, ки мӯйи сурхи моил ба сиёҳӣ дорад.

Сангу ҳанг – ба маънии тамкину виқор.

Сақат – ҳар чизи бечадру паст; беҳуда.

Сарандоз – сармаст ва шӯрида, он ки сар аз пой нашиносад.

Саргашта – шӯридамағз.

Сарои ҳафтдар – осмонҳо.

Сарпо задан – пушти по задан.

Сарсаг кардан – киноя аз ситеза кардан аст.

Сарсар – шамоли сахт, боди тунд.

Саҳара – ҷ.соҳир, ҷодугар, афсунгар.

Саъб – душвор, мушкил, сахт.

Саър – ба маънии ранге, ки ба сиёҳӣ зананд ва ранги сиёҳе, ки ба чарм зананд.

Сахта – санҷида.

Саҷя – (саҷия) сиришт, хислат, хулқ.

Се буъд – ҳудуди ҷисми табиъӣ, ки арзу тӯлу ҳаҷм бошад.

Сиддиқ – лақаби Абӯбакр.

Сидра – номи дарахти афсонавӣ, ки дар биҳишт ва ё дар осмони ҳафтум будааст.

Сиёсат – тарсонидану задан.

Сит – овоза, шуҳрат.

Сирот – номи пулест, ки бар сари дӯзах бошад ва аз мӯй бориктару аз шамшер тезтар.

Сисанбар – гиёҳе монанди наъноъ дорои баргҳои хушрӯй, гулҳояш сафеди моил ба сурхӣ, тухмҳояш монанди тухми райҳон.

Сияҳтоб – оҳани сайқалкардаро ба оби лимӯ тар карда, ба вазъе бар оташ гузоранд ва баъди гирифтан онро сияҳтоб гӯянд.

Сӣ пора – сӣ ҷузви «Қуръон»–и карим.

Содот – ҷ.сайид.

Соқии Кавсар – ҳазрати рисолатпаноҳ ва тарафи эшон ҳазрати Алӣ (ъ) соқии Кавсар хоҳанд шуд. Лақаби амиралмӯъминин Алӣ (а).

Солус – риёкор, фиребгар.

Сомирӣ – соҳире, ки дар замони ҳазрати Мӯсо парастиши гӯсола мекард ва гурӯҳе аз банни Исройил, ки ба ӯ гаравидаанд ва онҳоро Сомира гӯянд.

Сони иснайн азҳумо фил – ғор-руҷӯъ шавад ба Қуръон, сураи Тавба, ояи 40.

Сонӣ иснайн – маъхаз аз ояи шарифа, сураи «Тӯбо», ояи 40.

Сорахг – пашша.

Соҷид – саҷдакунанда.

Субул – ҷ. сабил; роҳ, тариқ.

Судра – сари сина, синабанд.

Суккон – ду чӯби рост, ки бар ду сари киштӣ истода бошад ва бодбонро бар ҳамон чӯб мекашанд ва мадори рафтори киштӣ бар он аст.

Суқба – сӯрох.
Сумма – баъд, такроран.
Сура – аломату нишон, шарафу манзилат.
Суррият – зани ғайриникоҳӣ, канизаки махсус барои айшу ишрат ва ҳамхобагӣ.
Суру – шох.
Сустранг – сустпаймон.
Сутӯҳ – малул ва батангомада.
Суф – пашми гӯсфанд.
Сухра – масхара, ришханд.
Суҷуди фалак – киноя аз қарор гирифтани дар пастӣ дар муқоиса бо осмон.
Суъбон – аждаҳо.
Сӯзани Исо –дар асотир омадааст, ки Исоро ҳангоми боло баромадан дар осмони чаҳорум бозрасӣ карданд ва чун сӯзане ва косаи шикастае аз ин ҷаҳон бо ӯ буд, дар ҳамон ҷо нигоҳ доштанд ва ба вай иҷозати баромадан ба дигар табақоти осмонро надоданд.

Т

Табарро – безорӣ, дурӣ.
Табли боз – табле, ки ҳангоми шикор ба боз менавохтанд.
Тавалло – дӯстӣ, дӯстдорӣ.
Таврот – китоби динии яҳудиён.
Тавъ – хоҳиш, рағбат майл, ҳавас.
Тагарг – жола.
Тазарруъ – илтиҷо, илтимос бо хорию зорӣ.
Тазайюд – дар сухан афзунӣ кардан ва гарон шудан.
Тайийиба – (дарахти) биҳиштӣ, покиза.
Тайласон – як навъ ҷомаи васеъ, дароз ва беостин, ки рӯҳониён ва қозиён мепӯшанд.
Так ё таг – давидан.
Тақарруб – наздикшавӣ, наздикӣ.
Талбис – маккорӣ, фиребгарӣ.
Там – гули чашм; сафедие, ки ба чашм меафтад.
Тамс – назари дур кардан ва маҳв шудан аст. Ва маҳви осори сифоти солик дар нуру- л- анвор.
Тангпарда – сафҳа ё тахтае бошад, ки наққошону мусаввирон ҳунару санъати худ бар рӯйи он кашанд.
Тан задан – хомӯш шудан.
Тарг – тоскулоҳ.
Тардоман – гунаҳкор.
Таррику – ба маънии роҳ диҳед ва яксӯ шавед.

Тарфатулъайн – ба як чашм задан.
Тафрид – фард шудан, гӯша гирифтан.
Тахтабанд – маҳбус ва дар банд афтода.
Таҷрид – аз дигарон дур гаштан, танҳо мондан.
Ташаҳҳуд – шоҳид овардан.
Ташвир – изтироб, ҳаяҷон.
Ташнеъ – бадгӯйӣ, маломат, сарзаниш.
Ташт – лаган, тағора.
Таъаб – ранҷ, сахтӣ, азоб.
Таъаззум – бузургӣ намудан, гарданфарозӣ.
Таъбу лаҳв – бозие бо айшу ишрат, базми тарабу нишаст.
Таъолаллаҳ – чӣ бузургвор аст Худо!
Тибат – шӯхӣ.
Тову син – ишора аст ба сураи муборакии «Найл», ки дар он Ҳақтаъоло аз мӯр сухан фармуда.
Тоир – мурғ, парранда.
Томот – даъвоҳои беасос, суханони бесару бун; лофу газофи сӯфиён дар бораи кароматӣ худ.
Тоҳо – мақсуд «Тоҳо», ки сураи бистуми Қуръони маҷид бо он оғоз мешавад.
Тоъот – аз тоъат; фармонбардорӣ, итоъат.
Турраҳот – суханҳои беҳуда, сухани ботил, ҳарза.
Тутуқ–парда, чодир, саропарда.
Таҳур – пок ва поккунанда.
Турба – халта.
Тӯ ба тӯ – қабат ба қабат, дарун ба дарун.

У

Убоб – сел, борони сахт.
Уззо – номи бути маъруфест, ки аъроби ҷоҳилӣ, бахусус қабилаи ғатфон онро мепарастиданд ва дар канори он зиёфат ва қурбонӣ барпо менамуданд.
Узри ланг – узри ғайри қобили қабул.
Уқбо – охират.
Уқоб – номи яке аз парчамҳои Муҳаммад.
Улуҳият – илоҳият, худойӣ, худовандӣ.
Уммулмӯъминин – модари гаравандагон, занони расули Худо (с) амирулмӯъминин ҳастанд. Руҷӯъ шавад ба Қурон, сураи Аҳзоб, ояи 6.
Умулхабоис – модари гуноҳҳо, палидиҳо; шароб. Аз ҳадиси пағамбар (с).
Умумӣ – даҳонӣ, шифоӣ.
Умра – ҳаҷҷи асғар, як қисми ҳаҷ, ки маросими махсус дорад.

Ур – бараҳна, луч.

Уруҷ – боло бардоштан.

Усмони Аффон – ниг. Аффон.

Устоди Меҳна – ишора ба Абӯсаъиди Абулхайр.

Уфул – ғуруб, фурӯ рафтан.

Уҳда андар гарданат Сиддиқ кард – моҷарои интихоби се халифаи аввал ба хилофат яке аз ҳаводиси ибратангези таърихи исломист. Ишораи Аттор дар ин ҷо ба васиятест, ки Абӯбакр ба баргузидани Умар ба хилофати пас аз ӯ аз худ боқӣ гузошта буд.

Уҷб – худписандӣ, ғурур.

Ушнон – гиёҳе, ки барои шустушӯ ҳамчун собун истифода мешавад.

Ушоқ – ғуломи мақбул ва писари соддарӯй.

Уъҷуба – мояи шигифтӣ, ҳар чизи тааҷҷубовар.

Ф

Фазолик – ҳосил, натиҷа, ҷамъбаст; ва ҳамчунин.

Фармук–калобаи риштаи ресидашуда, ки ҳоло дар дук аст.

Фарт – аз ҳад афзунӣ.

Фаръ – чизи ғайри асл.

Фасд – хунгирӣ, раг задан, ки дар тибби куҳна барои гирифтани хуни фосид иҷро карда мешуд.

Фасор – шакли дигари афсор, яъне банд.

Фидӣ – имолаи фидо.

Фирош – он чи густарда мешавад барои хоб. Дар матн ишора ба ҳазрати расулуллоҳ аст ва хобидани ҳазрати Алӣ (а) дар бистари он бузургвор.

Фиръавн – лақаби подшоҳони қадими Миср, ки бо золимӣ ва ситамгарӣ машҳур буданд.

Фитрок – тасмаи чармин ё ресмон, ки ба зини асп мебанданд ва сайду шикор бар он меовезанд.

Форуқ – лақаби Умар.

Фоқа – фақру муҳтоҷӣ.

Фузулӣ – беҳудагӯйӣ, аз пайи кори беҳуда рафтан.

Фуқоъ – оби ҷав ва шаробе, ки аз ҷав ё биринҷ тайёр кунанд.

Фуқоъӣ – фурӯшандаи нӯшокии кайфоваре, ки аз ҷав ё биринҷ омода кардаанд.

Фуқоъ кушодан – фахр кардан, лоф задан.

Фулк – киштӣ, кема.

Фустониён – бояд суфастониён бошад ва онҳо ҷамоъате буданд, ки дар авохири қарни панҷуми қабл аз милод дар Юнон пайдо шуданд ва чун ҷавҳаре хос дар фунун доштанд, онҳоро «суфист» номиданд, ки маънии он донишвар ва толиби илм аст.

Фусҳат – фарохӣ ва кушодагии макон.

Футувват – дар луғат ба маънии сахо ва карам аст ва дар истилоҳи аҳли ҳақиқат он аст, ки халқ аз вуҷуди ту дар дунё ва охират баҳраманд шаванд.

Футӯҳ – кушоишҳо, шодиҳо.

Х

Хабоис – ҷ. хабис.

Ханг – номи дарахтест бисёр сахт, ки аз чӯби он найза ва тир созанд.

Хай – оби даҳон.

Хайзурон – як навъ най, бамбук; сабзазор, серсабза.

Хайру-л-халқи фӣ хайри-л- қурун – беҳтарин мардум дар беҳтарин қарнҳо. Руҷӯъ шавад ба Қуръон, сураи Оли Имрон, ояи 110.

Халъи наълайн – берун овардани кафш. Руҷӯъ шавад ба Қуръон, сураи Тоҳо, ояи 12.

Харандуд – гили тира ва часпанда, ки дар таҳи ҳавзҳо ва ҷӯйҳо мебошад.

Харбанда – соҳиби хар.

Харос – осиёе, ки бо қувваи хар, гов ё чорпои дигар мегардад.

Харчанг – номи яке аз бурҷҳои дувоздаҳгона, бурҷи Саратон.

Харақон – қаряе аз қаряҳои Бастом дар сари роҳи Астарободд.

Хариф – нотавон, оҷиз, пири фартут.

Хат бар ҷон додан – санади қатли худро имзо кардан.

Хат дар ҷон кашидан – кушта шудан, мурдан.

Хаттоб – хитобкунанда.

Хафз – паст кардан, поён овардан.

Хафзу рафъ – пастиву баландӣ.

Хаффош – кӯршапарак.

Хашхош – донаи кӯкнор, навъе матоъ, ки дар Ҷурҷон мебофтанд.

Хилт – яке аз моддаҳои чаҳоргона; хун, балғам, сафро ва савдо, ки гӯё ҳама бемориҳо аз онҳо сар мезанад.

Химӣ – таркиб, омезиш.

Хилъати авлоди Аббос – киноя аз Аббос аст ба сиёҳ будан ва ҷомаест махсуси қавме.

Хоиф – касе, ки аз чизе метарсад, тарсанда.

Холиқи- л- офоқи-мин фавқи-л- ҳиҷоб – офаринандаи осмонҳо аз паси парда.

Хофиқайн – Ховару Бохтари ҷаҳон.

Хулд – ҷовидонӣ, биҳишт, ҷаннат, фирдавс.

Хулқон – кафши куҳна, ҷомаҳои куҳна.

Хусрон – зарар, зиён.

Хуфя – пинҳонӣ, махфӣ.

Хӯша – маҷмаъи ситорагонест ба сурати хӯшаи ангур, ки ба арабӣ «Сурайё» ва ба форсӣ «Парвин» гӯянд.

Ҳ

Ҳаб (б) – дона.

Ҳабл – ресмон, банд.

Ҳаблуллаҳ – ишора аст ба сураи Оли Имрон, ояи 102.

Ҳавора – исми масдар аст ба маънии туҳмат ва бадгумонӣ.

Ҳазимат – шикаст хӯрдан, гурехтани лашкар.

Ҳазира – ҷойи атрофаш иҳотакардашуда, панҷара, девор.

Ҳай – зинда: киноя аз Худо.

Ҳайз-ур-риҷол – дуррӯғи бефоида.

Ҳакими хушзабон – ишора аст ба Амирулмӯъминин Алӣ ибни Абитолиб.

Ҳаллоҷ – Ҳусайн ибни Мансури Ҳаллоҷ, сӯфии машҳури қарни 3 ҳиҷрӣ. ниг. Аналҳақ.

Ҳалла – ҷой, маҳалла.

Ҳал мин мазид – кӣ зиёд медиҳад?

Ҳаннона – навҳакунанда, исми сутунест, ки аз фироқи ҳазрати расул (с) бинолид ва ба ҳамин сабаб ҳанина гуфтанд, яъне, ноланда.

Ҳанут – хушбӯйие, ки барои пошидан ба бадан ва кафани мурда омода мекунанд, монанди кофур, мушк…

Ҳанҷор – роҳ, тариқ, қоида, роҳи рост.

Ҳарам – мақсуди Аттор аз ин биҳишт бошад.

Ҳасот – ба маънии сангреза аст ва ишора аст ба ҳадиси маъруфе, ки «Ҳикоят»- и сухан гуфтани сангреза дар кафи дасти ҳазрати расули акрам (с)»-ро баён мекунад. Ин ҳадис низ аз ахбори муштараки шиъа ва суннӣ аст ва дар китобҳои муътабар ҳар ду тариқ омадааст.

Ҳаср – ҳад, андоза, ҳисоб.

Ҳафт анҷум – ҳафт ситора; киноя аз ҳафт кавкаб ва ҳафт осмон аст, яъне Моҳ, Уторуд, Зуҳра, Хуршед, Миррих, Муштарӣ ва Зуҳал. Ҳафт дарё–Қадимиён оби дарёҳои оламро ба ҳафт қисмат карда буданд ва ҳар кадомро номе ниҳодаанд: 1.Дарёи Ҳинд; 2.Дарёи Уммон; 3.Дарёи Қулзум; 4.Дарёи Барбар; 5.Дарёи Уқёнус; 6.Дарёи Қустантиния; 7.Дарёи Асвад.

Ҳафт торум – киноя аз ҳафт осмон.

Ҳаҷҷом – хунгиранда, ҷарроҳ, сартарош.

Ҳаштбоғ – киноя аз ҳашт биҳишт.

Ҳашт – ҳашт биҳишт.

Ҳашт ҷаннат – ишора аст ба қиссаи Одам ва ронда шудани ӯ аз биҳишт.

Ҳез – номард.

Ҳилм – мулоимат, нармдилӣ.

Ҳилол – ба маънии ҷома, ҷомаи биҳиштӣ. (бо «ҳ»–и ҳуттӣ)

Ҳиҷоб – парда, ниқоб, рӯпӯш.

Ҳиҷоби роҳи Исо – Исо ибни Марям мураққаъ (ҷомаи қуроқ) дошт, ки вайро ба осмон бурданд. Чун Исоро ба осмон бурданд пероҳане аз пашм пӯшида буд, ки Марям (а) ришта ва бофтаву адӯхта буд. Чун ба осмон расид аз Ҳақ таъоло нидо шунид, ки ай Исо, бияндоз аз худ зинати дунёро!

Ҳишта – мондан.

Ҳинду – барда, ғулом.

Ҳолик – нобудшаванда, нестшуда.

Ҳорун – нақиб ва қосид.

Ҳоҷиб – пардадор .

Ҳудус – пайдоиш, ба вуҷуд омадан, аз нав пайдо шудан.

Ҳузма – пуштаи ҳезум. Дар ҳадисе аз ҳадисҳои пайғамбар (с) омадааст.

Ҳулла – ҷома, либос, либоси нав.

Ҳулулӣ – ба маънии берун шудан аст.

Ҳумайро – киноя аз Ойиша аст.

Ҳуфра – замини кофташуда.

Ч

Чанбар – доира, ҳар чизи доирашакл.

Чанбарбозӣ – рақс кардан ва чарх задан.

Чанбарӣ – доирашакл, хамида.

Чарха – рустанӣ ва наботот.

Чарғи чортоқ – бояд хуршед бошад, ки ба андешаи қадимиён дар осмони чаҳорум ё фалаки чаҳорум қарор дорад.

Чахидан – ситеза кардан.

Чашморӯй – чизе, ки барои дафъи чашми бад сохта, ба ҷойе гузоранд.

Чила – чил рӯзе, ки дарвешон дар гӯшае нишинанд ва рӯза доранд ва ибодату риёзат кунанд.

Чина – донаи мурғон.

Човуш – сарҳанг ва нақиби лашкар, пешрави корвон.

Чор аркон – аносири чоргона, ки боду хоку обу оташ бошад.

Чор девори замона – чор унсур, ки асос олами моддист.

Чортоқи ҳафтпӯш – ин таркиб киноя аст аз дунё ба эътибори чаҳор аносираш, ки дар зери ҳафт пӯшиши фалак қарор гирифтааст.

Чор тоқи кӯжрафтор – осмон.

Чун даме аз гил дамад, Одам кунад – ишоратест ба оёти каримаи марбут ба Одам дар сураи «Бақара».

Чӯбакзан – меҳтари посбонон ва амали ӯ он аст, ки чӯбаке ва тахтае ба даст гирифта ба шаб мегардад ва чӯбакро ба тахта мезанад, то аз садои он дигар посбонон бедор шаванд.

Ҷ

Ҷавз – шакли арабишудаи гавз, чормағз.

Ҷавқ – тӯда, гурӯҳ, гурӯҳи мардум.

Ҷавф – дарун, миён; ковокӣ.

Ҷамод – санг, чизи беҷон.

Ҷамъи «Қуръон» – ишора ба масъалаи ҷамъоварии «Қуръон» ба василаи халифаи севум Усмон.

Ҷаннатулмаъво – яке аз номҳои ҳаштгонаи биҳишт.

Ҷилбоб – чодар.

Ҷон – дар мисраъи авали байти 270 исми фоъил ва исми ҷамъи Ҷин аст ба касри «ҷим» (Ҷион), ба маънии парӣ ва гурӯҳу ҷамоъати мардум. Дар мисраъи дувум ба маънии рӯҳ аст.

Ҷонон – дар мисраъи аввал байти 2704 киноя аз нон ё таъоми дар танӯр ё дег часпида. Дар мисраъи дувум киноя аст аз рӯҳи Аъзам ё ишора аст ба Ҳақ таъоло, ки ҷон зинда бад–ӯст.

Ҷубба – хирқа болопӯш.

Ҷунбиши модом – ҳаракати доимӣ ва ин нозир аст ба ақидаи фалсафа, ки ҳаракати афлокро табиӣ ва доимӣ медонистаанд.

Ҷунуб – он ки баъд аз муомилаи заношӯйӣ ва эҳтилом ҳанӯз ғусл накардааст; касиф, нопок.

Ҷӯъ – гуруснагӣ.

Ш

Шавоғил – монеаҳо, боздорандаҳо.

Шайн – нуқсон, каму кост, айб.

Шайхи Басра – манзур аз шайхи Басра маъмулан Ҳасани Басрии файласуф, каломӣ ва ориф мебошад ва ду сол то анҷоми хилофати Умар таваллуд шуда, дар соли 115 ҳиҷрӣ даргузаштааст.

Шайхи Маҳна – Абӯсаъиди Абулхайр (357-440 ҳ.) дар назар аст.

Шайхи Насробод – Шайх Абуқосим Ироҳим ибни Муҳаммади Насрободӣ аст, ки бино бар навиштаи соҳиби «Тароиқ-у-ҳақоиқ» аз тарбияёфтагони Шиблӣ буда ва дар Маккаи муаззама дар соли 372 ҳиҷрӣ дунёро видоъ карда.

Шақоват – бадбахтӣ.

Шақӣ – бадбахт.

Шамъи дин – киноя аз Умар аст.

Шараҳ – майлу ҳаваси бисёр нисбат ба чизе.

Шареҳ – ҳадис.

Шаррунnoс – бадтарини одамон.

Шарҳ – ойну тариқи дини ислом, қойидаи тартиб.

Шаър – мӯй.

Шер – шашумин аз бурҷҳои дувоздаҳгона, бурҷи Асад.

Ширк – куфр, аз рӯйи ақидаи ислом Худоро якаву ягона надониста, ӯро шарикдор ҳисоб кардан.

Шиҳна ё шаҳна – посбони шаҳр.

Шодурвон – саропарда, хайма, шомиёнаи подшоҳӣ.

Шутургурба – ҳар чизи номувофиқу номуносиб ва бузургу кӯчак мисли шутур ва гурба.

Шутурро бӯс додан – киноя аз кори аҳмақона кардан.

Шух – чирк.

Э

Эсор – афшондан, пошидан, нисор кардан.

Эъроз – эътироз, норозигӣ.

Ю

Юсуфи Ҳамадонӣ – мавриди назари Аттор Абӯяъқуб Хоҷа Юсуфи Ҳамадонӣ аст, ки бино бар навиштаи «Тароиқ-ул-ҳақоиқ» аз асҳоби шайх Абӯалии Формадӣ буда, дар соли 585 ҳиҷрӣ вафот кардааст.

Юсуфи Сиддиқ – руҷӯъ шавад ба «Қуръон» сураи 12, ояи 46.

Юътӣ-л-ҳикма – маъхуз аз сураи Бақара, ояи 269–и «Қуръон», яъне диҳандаи ҳикмат.

Я

Яди байзо – киноя аз дасти муъҷизакори Мӯсои пайғамбар, ки гӯё агар дасти худро дар бағал карда берун барорад, мисли Офтоб медурахшид.

Яқин медон, ки он хушнудии ӯст – яъне, агар бад- он чӣ дар он ҳастӣ хушнудӣ, нишонаи он аст, ки Худой низ аз ту хушнуд аст.

Ясриб – номи қадимии шаҳри Мадина.

МУНДАРИЧА

Ду маснавии Аттори Нишопурӣ………………………………

Мантиқу- т – тайр…………………………………………………

Асрорнома……………………………………………………….

Луғот ва тавзеҳот……………………………………………..

"АХТАРОНИ АДАБ" (СИЛСИЛА) ИБОРАТ АЗ 50 ҶИЛД

Ҷилди 22

ФАРИДУДДИНИ АТТОР

МАНТИҚУ-Т-ТАЙР ВА АСОРОРНОМА

Муҳаррири ороиш *Р. Шералӣ*
Муҳаррири саҳифабандӣ *М. Саидова*
Тарроҳ *Ҳ. Холов*
Ҳуруфчини компютерӣ *Ш. Муҳаммадиева*
Р. Ализода

Ба матбаа __.__.2013 таҳвил гардид. Чопаш __.__.2013 ба имзо расид. Коғази офсет. Чопи офсет. Ҳуруфи адабӣ. Андозаи 60x90$^{1}/_{16}$. Ҷузъи чопӣ 30,0. Адади нашр 5000 нусха. Супориши № __/13.

Нашриёти "Адиб"-и Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734018, ш. Душанбе, кӯчаи Неъмат Қарабоев, 17а.

Дар матбааи нашриёти «***Истеъдод***» чоп шудааст. 734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 36. Тел.: 221-95-43. E-mail: istedod2010@mail.ru.